

57586

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÖYNÜK TARİHSEL SİTİ, DİNİ VE SİVİL
MİMARLIK ÜRÜNLERİ,
KORUMA SORUNLARI VE YENİ YAPILANMA
KOŞULLARI

Yüksek Mimar Ayten Erdem

F.B.E., Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Programında

Hazırlanan

DOKTORA TEZİ

Prof. İsmet Ağaryılmaz
Prof. Dr. Zeynep Anırcıoğlu
Prof. Dr. Fehiye Özgen

Tez Danışmanı: Prof. İsmet Ağaryılmaz

İstanbul, Mayıs 1996

**F.B.E. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İÇİNDEKİLER	iii
HARİTALAR LİSTESİ	vi
TABLolar LİSTESİ	vi
PAFTALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1-GÖYNÜK KENTİNİN FİZİKSEL VE TARİHSEL DEĞERLENDİRMESİ	4
1.1-Kentin Fiziksel Değerlendirmesi	4
1.1.1-Kentin Coğrafi Yapısı	4
1.1.1.1-Bölgedeki Yeri Sınırları	4
1.1.1.2-Yüzey Şekilleri, Akarsuları, Gölleri	7
1.1.1.3-İklim	8
1.1.1.4-Jeolojik Yapı ve Deprem Durumu	9
1.1.1.5-Bitki Örtüsü	10
1.1.2-Ulaşım	10
1.1.3-Demografik Yapı	13
1.1.4-Sosyal Yapı	14
1.1.5-Ekonomik Yapı	16
1.1.6-Alt Yapı	18
1.2-Kentin Tarihsel Gelişimi	19
BÖLÜM 2-GÖYNÜK KENT DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖGELER	25
2.1-Yol Dokusu	28
2.2-Mahalleler	30
2.3-Çarşı Bölgesi	33
2.4-Yeşil Alanlar, Mezarlık ve Hazireler	38
2.5-Dini, İdari ve Sosyal Amaçlı Yapılar	39
2.5.1- Gazi Süleyman Paşa Camii	44
2.5.2- Akşemsettin (Kepkebir) Camii	50
2.5.3- Hacı Apti Camii	52
2.5.4- Hacı Kadın Camii	54
2.5.5- Yayabaşı Camii	56
2.5.6- Sofu Ali Camii	59
2.5.7- Akşemsettin Türbesi	61
2.5.8- Ömer Sekkin (Bıçakçı Ömer Dede) Türbesi	64
2.5.9- Gazi Süleyman Paşa Hamamı	67
2.5.10-Postacılar Hanı (Eski Han)	71
2.5.11-İstiklâl-i Milli İlkokulu (Eski İlkokul)	77
2.5.12-Hükümet Konağı	81
2.5.13-Zafer Kulesi	83
2.6-Konutlar	85
2.6.1- Müderrisoğlu Evi	89
2.6.2- Ali Kaya (Kabalar) Evi	96
2.6.3- Yüceller Evi	101
2.6.4- Gürcüler Evi	104
2.6.5- Şengül Erdem (Şatırlar) Evi	108
2.6.6- Hacı Beyler Evi	115
2.6.7- İsmail Yağan Evi	118

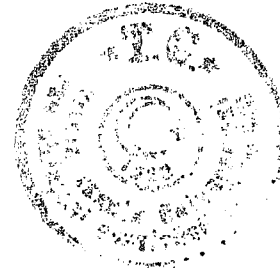
2.6.8- Kavaklar Evi	123
2.6.9- Geredeliler Evi	127
2.6.10-Kasımlar Evi	132
2.6.11-Varlık (Nebiler) Evi	136
2.6.12-Nuri Güner (Yahya Beyler) Evi	140
2.6.13-Postacılar (Postacı Ağalar) Evi	143
2.6.14-Zekâi Eke Evi	146
2.6.15-Orhan Çalış Evi	153
2.6.16-Tahsin Beyler Evi	156
2.6.17-Zennur Sayın Evi	159
2.6.18-Öğretmen Osman Bey Evi	162
2.6.19-Akgünler Evi	165

3.BÖLÜM- GÖYNÜK KONUT MİMARİSİ 168

3.1-Geleneksel Konutların Genel Yerleşim Özellikleri	168
3.1.1-Topografyanın Kullanımı	168
3.1.2-Parsellerin Oluşumu, Büyüklükleri ve Mülkiyet Durumları	171
3.1.3-Konutların Parsel İçi Konumlanma Biçimleri	172
3.1.4-Taban Alanı Büyüklükleri	175
3.1.5-Kat Adetleri ve Yükseklikleri	175
3.2-Geleneksel Konutların Plan Özellikleri ve Tipleri	178
3.2.1-Katların Kullanım Biçimleri	178
3.2.2-Plan Düzeni	179
3.2.3-Plan Elemanları	184
3.2.3.1-Sofa	184
3.2.3.2-Oda	185
3.2.3.3-Servis Mahalleri	187
3.3-Geleneksel Konut Cephelerinin Biçimlenme İlkeleri	189
3.3.1-Cephe Tipleri	189
3.3.2-Cephe Düzeni	193
3.3.3-Pencere Düzeni	195
3.3.4-Kat Silmeleri ve Köşe Pervazları	196
3.4-Yapım Sistemi Özellikleri ve Malzeme Kullanımı	197
3.4.1-Duvarlar	197
3.4.2-Döşemeler	199
3.4.3-Çıkmalar	199
3.4.4-Merdivenler	200
3.4.5-Çatılar	201
3.4.6-Kapılar	201
3.4.7-Pencereler	203
3.4.8-Tavanlar	203

4.BÖLÜM-GELENEKSEL DOKUNUN DÜNÜ- BUGÜNÜ, KENT PLANLAMA VE KORUMA ÇABALARI, İRDELEMELER 205

4.1-Geleneksel Dokudaki Değişim ve Nedenleri	205
4.2-Kent İçin Yapılmış İmar Planları ve Koruma Çabaları	208
4.2.1-Ülkemizde Yapılan İmar Planları	208
4.2.2-1951 Tarihli, Göynük İmar Planı	209
4.2.3-1976 Tarihli, Göynük İmar Planı	211
4.2.4-1983 Tarih ve A 4373 Sayılı, G.E.E.AY. Kurulu Kararı	214

4.2.5-1987 Tarih ve 3511 Sayılı, K.T.V.Y. Kurulu Kararı	214
4.2.6-1990 Tarih ve 1222 Sayılı, A:K:T:V:K. Kurulu Kararı	215
4.2.7-1991 Tarihli, "Göynük Koruma İmar Planını İçeren Göynük İmar Planı"	220
4.3-İrdelemeler	226
4.3.1-1951 Tarihli, İmar Planı İrdelemesi	226
4.3.2-1976 Tarihli, İmar Planı İrdelemesi	227
4.3.3-Koruma Kararları İrdelemesi	227
4.3.4-1991 Tarihli, "Koruma İmar Planını İçeren Göynük İmar Planı" İrdelemesi	228
4.3.5-Restorasyon Uygulamaları İrdelemesi	231
4.3.6-Yeni Yapı Uygulamaları İrdelemesi	233
5.BÖLÜM-GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	234
5.1-Genel Değerlendirme	234
5.2-Koruma Önerileri ve Yeni Yapılanma Koşulları	239
5.2.1-Yürürlükteki "Koruma İmar Planı"nın Revizyonu İçin Öneriler	239
5.2.2-Kentsel Sit Alanı İçin Öneriler	241
5.2.3-Tescilli Yapıların Onarımında Uyulması Gereken Hususlar	244
5.2.4-Yeni Yapılanmada Uyulması Gereken Hususlar	247
KAYNAKLAR	249
EKLER	254
EK 1-GÖYNÜK KENTSEL SİT ALANI, TESCİLLİ YAPILAR LİSTESİ	255
EK 2-TESCİLLİ YAPILARIN MÜLKİYET DURUMLARI VE PARSEL BÜYÜKLÜKLERİ	260
EK 3-FOTOĞRAFLAR	263
ÖZGEÇMİŞ	340

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1- Bolu ve Çevresi	5
Harita 1.2- Göynük İlçesi ve Köyleri	5
Harita 1.3- Göynük Tarihsel Merkezi, Genel Yerleşim Planı	6
Harita 1.4- 17. Yüzyılda Anadolu'da Yollar	12
Harita 1.5- Bithynia Bölgesi	23
Harita 1.6- 7.-9. Yüzyıllarda Anadolu'da Thema Teşkilatı	24
Harita 2.1- Göynük Tarihsel Merkezi, Kentsel İşlevler Analizi	27
Harita 2.2- Kent İçi Ulaşım	29
Harita 2.3- Göynük Tarihsel Merkezi, Mahalle Taksimatı	32
Harita 2.4- Göynük Tarihsel Merkezi, Saptanmış, Belgeleşmiş Dini, İdari ve Sosyal Amaçlı Yapılar	43
Harita 2.5- Göynük Tarihsel Merkezi, Fiziksel Çevreyi Oluşturan Ögeler	87
Harita 2.6- İncelenen Geleneksel Göynük Evleri	88
Harita 3.1- Göynük Tarihsel Merkezi, Kat Adedi Analizi	177
Harita 4.1- 1951 Yılı, Göynük İmar Planı	212
Harita 4.2- 1976 Yılı, Göynük İmar Planı	213
Harita 4.3- 14.5.1983 Tarih, A 4373 Sayılı A. Y. Kurulu Kararına Göre, Göynük Tarihsel Merkezi'nde Korunması Gerekli Eserler	217
Harita 4.4- 17.7.1987 Tarih, 3511 Sayılı K.T.V.Y. Kurulu Kararına Göre, Göynük Tarihsel Merkezi'nde Korunması Gerekli Eserler	218
Harita 4.5- Göynük Tarihsel Merkezi'nde Saptanmış, Belgeleşmiş Yapılar (11.5.1990 Tarih ve 1222 Sayılı K.T.V.K. Kurulu Kararına Göre)	219
Harita 4.6- Göynük, Koruma İmar Planı, 1991	224
Harita 4.7- Göynük Özel Proje Alanı, Kentsel Tasarımı	225
Harita 5.1- Göynük Tarihsel Merkezi'nde Koruma Gerekliliği Açısından Öncelikli Tescilli Yapılar	243
Harita 5.2- Göynük Tarihsel Merkezi'nde Tescilli Yapılara Müdahale Biçimleri	246

TABLolar

Tablo 1.1- 1927 Yılından İtibaren Göynük Nüfusu	13
Tablo.1.2- Nüfusun Eğitime Göre Dağılımı	15
Tablo 3.1- Göynük' te, Tescilli Konutların Topografyaya Göre Biçimlenme Özellikleri (Sokak, Manzara, Giriş İlişkileri)	170
Tablo 3.2- Tescilli Konutların Parsel Büyüklükleri	172
Tablo 3.3- Tescilli Konutların Parsel İçi Konumlanma Biçimleri	173
Tablo 3.4- Tescilli Konutların Konum Planı Özellikleri	174

Tablo 3.5- Tescilli Konutların Taban Alanı Büyüklükleri	175
Tablo 3.6- Tescilli Konutların Kat Adetleri	176
Tablo 3.7- Göynük Tescilli Konutları, Plan Tipolojisi	182
Tablo 3.8- Göynük Tescilli Konutlarında Plan Düzenleri	183
Tablo 3.9- Göynük Tescilli Konutlarında Ön (Manzara) Cepheler	192
Tablo 3.10-Göynük Tescilli Konutlarında Balkonlar	194

PAFTALAR LİSTESİ

P.1- İsmail Derkan Dükkânı	37
P.2, 3, 4- Gazi Süleyman Paşa Camii	47-49
P.5- Yayabaşı Camii	58
P.6- Akşemsettin Türbesi	63
P.7- Ömer Sekkin Türbesi	66
P.8- Gazi Süleyman Paşa Hamamı	70
P.9, 10, 11, 12- Postacılar Hanı	73-76
P.13, 14- İstiklâl- i Milli İlkokulu	79,80
P.15,16, 17,18- Müderrisoğlu Evi	93-95
P.19, 20- Ali Kaya Evi	99, 100
P.21- Yüceller Evi	103
P.22, 23- Gürcüler Evi	106,107
P.24, 25, 26, 27, 28- Hacı Beyler ve Şengül Erdem Evleri	110-114
P.29, 30- İsmail Yağan Evi	121,122
P 31, 32- Kavaklar Evi	125,126
P.33, 34, 35- Geredeliler Evi	129-131
P.36, 37- Kasımlar Evi	134,135
P.38, 39- Varlık Evi	138,139
P.40- Nuri Güner Evi	142
P.41- Postacılar Evi	145
P. 42, 43, 44, 45- Zekai Eke Evi	149-152
P.46- Orhan Çalış Evi	155
P.47- Tahsin Beyler Evi	158
P.48- Zennur Sayın Evi	161
P.49- Öğretmen Osman Bey Evi	164
P.50- Akgünler Evi	167

ÖZET

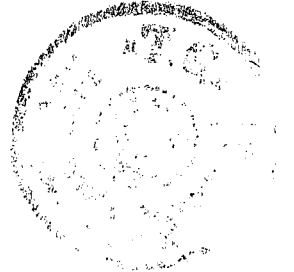
"Tarihi çevrenin korunması" konusu, evrensel anlamda 18. yüzyıl sonlarından itibaren gelişmeye başlamış ve günümüze gelinceye kadar çeşitli yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bütün dünyada ve özellikle batı ülkelerinde bilinçli bir şekilde gündemde tutulan bu konu, ulusal ve uluslararası yasalarla hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

Ülkemizde ise Tanzimat'tan günümüze kadar her alanda yapılan çağdaşlaşma çalışmalarının sonucunda, 70'li yıllardan itibaren fiziki çevreler de değişmeye, yozlaşmaya başlayınca, kültür varlıklarını ve tarihi çevreleri koruyabilmek için uluslararası standartlara sahip yasalar çıkartılmıştır. Bugün, bu yasaların öngördüğü biçimde kültür varlıklarımızın ve sit alanlarımızın envanteri yapılmaya çalışılmakta, "koruma amaçlı imar planları" hazırlanmakta, demokratikleşmenin gereği olarak belediyelerin de "koruma"da etkin kılınmasına uğraşılmaktadır. Fakat, yine de "kent ölçeğinde bir koruma" henüz başarılammıştır.

Mevcut yasalara rağmen, "tarihi çevre"lerin korunamamasının en önemli nedenlerinden biri, devletin "kültür ve koruma politikası"na sahip olmayışıdır. Ayrıca, "koruma" talebinin de "kentli bilincine" bile sahip olmayan yöre halkından değil, azınlıkta olan seçkinlerden gelmesi, başarısızlığı pekiştirmektedir. Ülkenin finans kaynaklarının yetersiz, korunacak kültür varlıklarının çok oluşu da korumayı olanaksız kılan diğer nedenlerdir. Korunamayan "tarihi çevreler" ise büyük bir hızla değişim-dönüşüm dönemi yaşayarak, yok olma sınırına gelmektedir.

"Korunması gerekli" kentlerimizden biri olan Göynük'ü, bugünkü durumu ile incelemek, belgelemek, dün-bugün bağlantısını kurmak, sorunlarını, koruma ve yeni yapılanma koşullarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu tez; giriş bölümü dışında beş bölümden ve eklerden oluşmaktadır.

1. Bölüm'de, "Göynük Kenti'nin Fiziksel ve Tarihsel Değerlendirmesi" başlığı altında, ilçenin coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısı ile varoluşundan bu güne kadar geçirdiği dönemler araştırılmıştır. 2. Bölüm; kent dokusunu oluşturan mimari ve işlevsel öğelerin ele alındığı bölümdür. Kentsel işlevlerin dağılımı ile birlikte ağırlıklı olarak dini, idari ve sosyal amaçlı yapılar ile önemli geleneksel konutlar incelenmiş, bazılarının rölöveleri çıkartılmış, fotoğraflarla kısa bir zaman dilimi içinde uğradıkları değişim gösterilmeye çalışılmıştır. 3. Bölüm'de; Göynük'teki geleneksel konut mimarisinin ortak nitelikleri, genel yerleşme, plan, cephe ve yapısal özellikleri ile plan ve cephe tipleri araştırılmıştır. 4. Bölüm'de; geleneksel dokudaki değişimler, kent planlama ve koruma kararları, restorasyon ve yeni yapı uygulamaları incelenmiş ve irdelemeler yapılmıştır. 5. Bölüm; değerlendirme ve sonuç bölümü olup, "Göynük Koruma Amaçlı İmar Planı"nın yeniden ele alınmasındaki yaklaşımları ve etkin koruma için gerekli olan koşulları içermektedir.

GÖYÜNÜK, THE HISTORICAL SITE;
RELIGIOUS AND CIVIL ARCHITECTURE HERITAGE CONSERVATION PROBLEMS AND
ISSUES FOR NEW BUILDING.

SUMMARY

The subject of "preservation of the historical environment" has started to improve it self universally by the end of 18th century and the evolution of the idea has continued till today with different approaches. The concept is being studied carefully in every detail around the world with the help of national and international laws.

In Turkey, starting with the "Westernization" efforts in every phase of life from early 19th century and continuing with the high speed of uncontrolled urbanisation movement mainly from 1970's resulted by the destruction and deterioration of the physical environment. To avoid these negative changes and to preserve the cultural heritage and historical environment, laws and rules, fitting international standards, were passed by the legislators. Today, the cultural heritage and sites are inventoried, preservation based urban plans are being prepared, and as a result of the "democratization phenomenon" the municipalities are asked to join these efforts accordingly. But unfortunately, "a preservation at the urban scale" could not be realised.

One of the main reasons for not being able to protect and preserve the "historical environment" is that the state hasn't set an active policy instead of passive means -by legislation only- for the issue. The concept of the preservation comes from the relatively few experts and elite but not from the "new citizens" which have no idea about the consciousness of "citizenship". This aspect makes every effort extremely difficult to accomplish. Insufficient resources and lack of finances of the country and the enormous quantity of cultural heritage are among the other difficulties in the area of preservation. As a result, "unpreserved historical sites" face with heavy damage and total destruction.

The thesis is about Göynük, one of the most important "historical towns" of Turkey which is worth to be preserved. The aim and the purpose is to examine and analyse the historical town with all the related aspects, past and today, the problems involved and the establishment of criterion for urban renewal and preservation. The thesis contains six parts, excluding preface and annexes.

Part 1; under the cover of "The Physical and Historical Evaluation of the Town", Göynük's geographical, economical, social structure and it's historical evaluation are researched.

Part 2; consists of a research on the urban tissue deriving from the architectural and functional concepts. The built environment is analyzed with its religious, administrative, social and residential context with the help of architectural measured drawings and photographs, pointing out the changes on the historical evidence throughout the time.

Part 3; contains the analysis of the common characteristics of the traditional Göynük House, as well as the typology of the vernacular architecture and settlement which is presented as an output of the research.

Part 4; consists of the changes of the traditional fabric related with urban planning and preservation decisions and the building concepts of today. The facts are studied and discussed.

Part 5; consist of the evaluation and conclusions of the thesis leading to the proposals concerning the revision of the existing "Implementation Plan of Historical Göynük Town" with its mechanisms and tools for an active preservation.

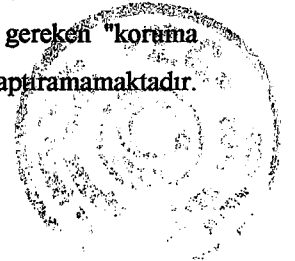
GİRİŞ

Sayırsız uygarlığın eserlerine sahip olan Anadolu'da, birçok eski kent ve kent boyutlu küçük yerleşme bulunmaktadır. Uzun yıllar boyunca mekânsal yapıları değişmeyen bu kentler, 19. yüzyıldan itibaren sanayileşme ile birlikte değişim sürecine girmişlerdir. Bugün de hızla devam eden bu değişimin başlıca nedeni, sosyo-ekonomik yapı değişimidir.

Çağdaşlaşma amacıyla toplumsal yapıda meydana gelen hızlı değişim, kentsel işlevlerde de farklılaşmayı gerektirmekte, böylece kentin mekânsal yapısı, toplumdaki ilişkilere paralel olarak değişmektedir. Ayrıca, kent toprakları üzerinde sürdürülen bilinçsiz spekülasyon ve rant istekleri de buna eklenince, içinde yaşanılan fiziksel çevre hızla yozlaşmakta veya yok olmaktadır. Oysa, geçmiş yaşam biçimlerinin birikimi olan tarihi çevreyi; toplumda yaşayan kişilere sağlıklı bir tarih bilinci vermek, fiziksel, sosyal, kültürel boyutları ile sağlıklı bir yaşam çevresi oluşturmak ve gelecek kuşaklara aktarmak için "korumak" gereklidir. "Koruma" sadece yaşam çevresini donduran bir anlayış değil, geçmişe bugünün değerlerini de katan ve fiziksel çevreyi zenginleştiren bir anlayış olmalıdır.

Batı, "tarihi çevreyi koruma" çalışmalarını uzun yıllardan beri başarıyla yürütmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında, yıkılan ve yok olan kentlerin yeniden yaşama kavuşturulması için başlatılan uluslararası çalışmalar kuramsal açıdan çeşitli aşamalardan geçmiş ve günümüzdeki "çağdaş işlevlerle bütünleşerek koruma" anlayışına gelinmiştir. 70'li yıllardan bu yana, ülkemizde de bütün dünyada olduğu gibi "tarihsel merkez", "tarihsel çevre" kavramları yoğun bir şekilde tartışılmakta, tarihsel çevrenin ve kültür varlıklarının korunması konusunda kararlar alınıp, yasalar çıkartılmaktadır. 1973 yılında çıkartılan 1710 sayılı "Eski Eserler Yasası" ile "sit" ve "tarihi çevre" kavramlarına ışık tutulmuş, fakat bu çevreyi oluşturan sivil mimarlık ürünleri -konutlar- korunması gerekli yapıtlar arasında sayılmamıştır. Ayrıca, sadece yenilemeyi, gelişmeyi amaçlayan ve tarihi çevreleri yok sayan kent planlarına da belirli bir yaptırım getirilmemiştir. 1983 tarih ve 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası" bu eksiklikleri gidermekte ve "kent koruma" anlayışını pekiştirmektedir. 1987 yılında uygulamaya giren 3386 sayılı yasa ile ise 2863 sayılı yasanın aksayan yönleri düzeltilmeye çalışılmıştır. 2863 sayılı yasa, bir yerleşim alanının "sit" olarak ilan edilmesinden sonra bu alandaki imar planı uygulamasını durdurmakta ve en geç iki yıl içinde ilgili belediyelerce "koruma amaçlı imar planı" yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece, yenilemeyi amaçlayan imar planları ile geçmişin korunmasını savunan tarihi çevre koruması "koruma amaçlı imar planları" ile ortak bir paydada toplanmak istenmiştir.

2863 sayılı yasanın çıkmasıyla birlikte Anadolu'da, bölgelere göre farklı, fakat genelde birbirlerine benzeyen birçok küçük yerleşme ve kent "sit" kapsamına alınmış, saptama-belgeleme çalışmaları yapılmış, sit sınırları tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra yapılması gereken "koruma amaçlı imar planı" nı yerel yönetimlerden birçoğu maddi olanaksızlıklardan dolayı yapılamamaktadır.

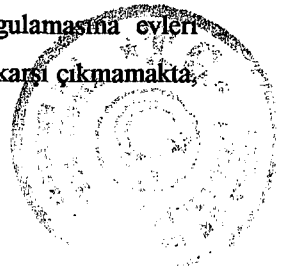
Yaptırsalar bile, bu planların bütün ayrıntıları titizlikle düşünülmüş, gerçekçi planlar olması gerektiğinden plan hazırlama süresi uzamaktadır. Bu süre içinde "geçici dönem yapılanma şartları" uygulanmaya çalışılsa da, geleneksel doku tahrip olmaktadır. Dokuyu oluşturan geleneksel konutlar, sahipleri tarafından ya terk edilmekte ya izinsiz olarak onarım yapıp tahrip edilmekte ya da kaçak olarak yıkılıp veya yakılıp, çok katlı apartmanlara dönüşmektedir.

Plan onaylanıp, yürürlüğe girdikten sonra da tarihsel kentlerin korunması, çağdaş yaşama entegre edilerek sürekliliğin sağlanması gerçekleşmemektedir. Plan kararlarının uygulamaya yansımaları koruma talebi halktan gelmediği için yetersiz kalmakta, demokratikleşmenin gereği olarak yerel yönetimlere sorumluluk verilmekle birlikte, teknik kadro ve maddi olanaklar yeterince sağlanamamakta, kaçak yapılaşmaya karşı etkin ve çabuk yaptırım sağlayacak yasalar çıkartılmamakta, daha da önemlisi devletin tutarlı bir koruma politikası bulunmamaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı, ülkemizde bugüne değin Antalya "Kaleiçi" dışında sokak ölçeğinde bile bir koruma, değerlendirme uygulaması yapılamamıştır.

Osmanlı kent yapısı özelliklerini ve geleneksel kent dokusunu koruyarak geçmişten günümüze kadar gelebilmiş olan tarihsel kentlerden birinin, henüz yok olmadan veya tümüyle biçim değiştirmeden önce niteliklerini, değerlerini saptamak, belgelemek, dün-bugün bağlantısını ve sorunlarını ortaya koymak, koruma sorunlarını ve yeni yapılanma koşullarını belirlemek, bu "doktora" tezinin genel çerçevesini oluşturmaktadır. Bu konuda yapılacak ayrıntılı araştırmalara, kaybolan kentlerimizin belgelenmesi açısından büyük gereksinme olduğu kanısı ile hareket edilmiştir.

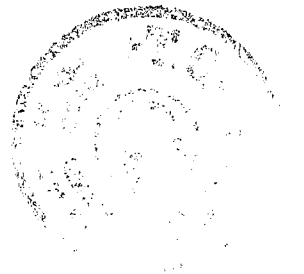
Bütün bu ilkeler doğrultusunda, köklü bir geçmişe sahip olan, geleneksel dokusunu ve niteliklerini hâlâ koruyan, vadilerin yamaçlarına kurulmuş olması nedeniyle, diğer Anadolu kentlerinin birçoğundan farklı kent strüktürüne sahip olan, "Göynük" araştırma konusu olarak seçilmiştir. İstanbul'a yakın olması ve 1967 yılında ODTÜ'nün yaptığı ve yayınladığı ön araştırmadan başka bilimsel çalışma yapılmamış olması, bu konunun tercih edilmesinin diğer nedenleridir.

Göynük "tarihsel merkezi" geçmişten bugüne pek çok değerini yitirerek gelmekle birlikte, korunması gerekli fiziksel çevreye, doğal, tarihsel ve kentsel değerlere sahiptir. Kent, 1951 yılında uygulanmaya çalışılan imar planından olumsuz olarak etkilenmiştir. Ayrıca, geleneksel büyük aile yapısının değişmesinden dolayı, bu aileler için planlanmış evler bölünerek kullanılmakta veya yıkılarak daha küçük evler haline dönüştürülmektedir. Bütün bunlara rağmen, kent dokusunun fazla bozulmamış olmasının nedenlerinden biri zor ulaşılabilir olma özelliği, bir diğeri ise son 15-20 yıl öncesine kadar yapılan yeni konutların geleneksel sistemle, ahşap malzemenin ve benzer plan şeması ile inşa edilmiş olmasıdır. Cephelerinde de geleneksel öğeler taşıyan bu konutlar, diğer geleneksel konutlardan kare pencereleri ile ayrılmaktadır. Uzun yıllar orman köyü kapsamı içinde sayılan kent, bu kapsamın dışında bırakılınca, ucuz kereste tahsisatını alamamış, bu nedenle ahşap konutların yerine, kârgir ya da betonarme konutlar yapılmaya başlanmıştır. Geçmişte, 1951 yılı imar planı uygulamasına evleri yıkıldığı için karşı çıkan Göynüklüler bugün, kent dokusuna aykırı yeni yapılanmaya karşı çıkmamakta,

bir başka deyişle "koruma" talebi halktan gelmemektedir. "Koruma amaçlı imar planı"nın geç bitirilmiş olması, belediyenin planı uygulamamak için elinden geleni yapması da, geleneksel dokunun hızla tahribine neden olmaktadır.

Bu araştırma için kentle ilgili kaynaklar ve yayınlar incelenmiş ve 1990 yılından itibaren çeşitli tarihlerde ilçeye gidilmiştir. Kaybolmakta olan geleneksel konut mimarimizle birlikte, kent strüktürünün temel taşı olan dini ve sosyal amaçlı yapılar da incelenmiş ve belgelenmiştir. Tescilli 17 konut, 2 cami, 2 türbe, 1 han ve 1 okulun 1/100 ölçekli rölöveleri çıkartılmış, diğer tescilli konutlar da fiziki çevreleri ile birlikte ele alınarak geleneksel konutların nitelikleri saptanmıştır. 1/2000 ölçekli haritalar üzerinde yapılan kentsel analizlerle kentin bugünkü durumu yorumlanmıştır. Kentin 1951 yılından önceki, 1967 yılındaki ve 1995 yılındaki görünümleri fotoğraflar yardımıyla belirlenmeğe çalışılmıştır. Kent için yapılan imar planları ile koruma kararlarının kente ne getirip, kentten ne götürdüğü incelenmiş, koruma sorunları ile yeni yapılanmanın koşulları araştırılmıştır.

BÖLÜM 1- GÖYNÜK KENTİNİN FİZİKSEL VE TARİHSEL DEĞERLENDİRMESİ

1.1-Kentin Fiziksel Değerlendirmesi

1.1.1-Kentin Coğrafi Yapısı

1.1.1.1-Bölgedeki Yeri, Sınırları

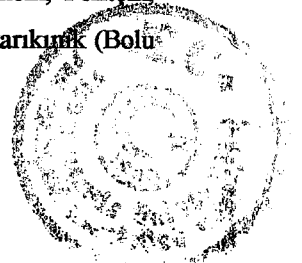
Göynük ilçesi, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte il olan Bolu'nun ilk kazaları arasındadır. Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bolu İli; kuzeyden Karadeniz ve Zonguldak, batıdan Sakarya ve Bilecik, güneyden Eskişehir ve Ankara, doğudan Çankırı ilçeleri ile çevrelenmiştir.

Göynük; 30°-31° doğu boylamları ile 40°-41° kuzey enlemleri arasında, Bolu'nun 96 km güneybatı ucunda, eski İstanbul - Ankara karayolu üzerinde kurulmuştur (Bolu İl Yıllığı, 1973:20,71). Sakarya havzasına dahildir. Kuzeyinde Sakarya'nın Akyazı, kuzeydoğusunda Bolu'nun Mudurnu, doğusunda Ankara'nın Nallıhan, güneyinde Eskişehir'in Sarıcakaya, batısında Bilecik'in Gölpaazarı ve Sakarya'nın Geyve ilçeleri bulunmaktadır (Bkz.Harita 1.1). İlçenin toplam 1436,6 km² 'lik yüzölçümü içinde 64 köyü olup, bucak teşkilatı yoktur*. İlçe merkezinin toplam yüzölçümü ise yaklaşık 1.8 km² kadardır. Belediye sınırları içerisinde 6 mahallesi vardır. Denizden yüksekliği 725-825 m. (ort. 750 m.) arasındadır**.

* Göynük İlçesi'ne bağlı köyler şunlardır (Bkz.Harita 1.2).

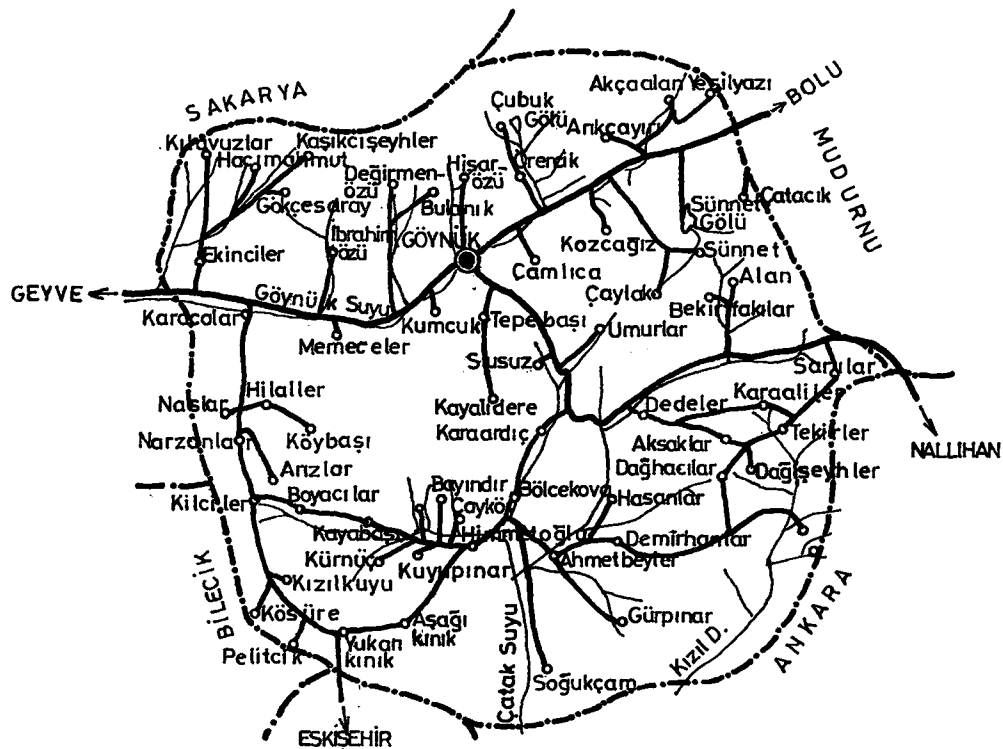
Ahmetbeyler, Akçaalan, Aksaklar, Alanköy, Arıkçayırı, Arızlar, Aşağıkınık, Bayındır, Bekirfakılar, Boyacılar, Bozcaarmut, Bölücekova, Bulanık, Ceylanlı, Çamlıca, Çapar, Çatacık, Çaylakköy, Çubukköy, Dağhacılar, Dağşeyhler, Dedeler, Değirmenözü, Demirhanlar, Ekinciler, Gerişler, Gökçesaray, Gürpınar, Hacımahmut, Hasanlar, Hilaller, Himmetoğlu, Hisarözü, İbrahimözü, Karaaliler, Karaardıç, Karacalar, Kaşıkçışeyhler, Kayabaşı, Kayalıdere, Kılavuzlar, Kızılkuyu, Kilciler, Kozcağz, Köşüre, Köybaşı, Kumruk, Kuyupınar, Kürnüç, Memeceler, Narzanlar, Örencik, Pelitçik, Sarıcalar, Sarılar, Soğukçam, Susuz, Sünnet, Tekirler, Tepebaşı, Umurlar, Yeşilyazı, Yukarıkınık (Bolu İl Yıllığı, 1967:83).

** 1/1000 ölçekli, topografik Göynük haritaları.

HARİTA 1.1- BOLU VE ÇEVRESİ HARİTASI
ÖLÇEK: 1/2000.000

HARİTA 1.2- GÖNÜK İLÇESİ VE KÖYLERİ

1.1.1.2-Yüzey Şekilleri, Akarsuları, Gölleri

Göynük ilçesi, akarsuların derin vadiler aştığı, dağlık ve tepelik bir arazi üzerinde kurulmuştur. 7 km. güneybatısında Gedoy Dağı, 7 km .doğusunda Kocaman Dağı, 8-10 km. kuzeybatısında Kıpıormanı Dağı ve Göynük Yaylaları'nı oluşturan dağ silsilesi, kuzeydoğusunda ise Beylik Dağı uzanır (Hasekioğlu,1951:25). Kuzeydeki dağlık alanın güney yamaçlarında, 1000-1500 m. yükseklikte yer alan Göynük Yaylaları'nın en büyükleri, Karacabey ve Kaşıkçı yaylalarıdır (Yurt Ansiklopedisi,1982:1448). İlçe, konum ve arazi bakımından tam bir korunak bölge niteliğindedir. Arazinin 3/4'ü dağlık ve ormanlık saha, 1/4'ü ise tarım alanı ve akarsu boylarıdır.

İlçe'nin güneyinde, 18 km. uzaklıkta bulunan Himmetoğlu Ovası; doğu-batı doğrultusunda Bölücek Ova'dan Çatak Boğazı'na kadar uzanır. Bu ovanın kuzeybatısında yer alan Narzanlar Düzlüğü'nü ise Korubeli Sırtı ikiye ayırır. Düzlüğü'nün kuzeyinde kalan bölgeye Narzanlar, güneyinde kalan bölgeye ise Kilciler adı verilir. Narzanlar Düzlüğü Bilecik İli'nde de devam eder (Türkiye'de Turizm ...,1983:6). İlçe'nin kuzeyinde Çubuk, Hisarözü, Değirmenözü, doğusunda Gölözü, batısında Göynük Suyu, güneyinde Çatak Suyu adını taşıyan akarsular ve vadiler bulunmaktadır (Bolu İl Yıllığı, 1973:20).

Göynük Suyu, ilçenin en önemli akarsuyudur. Esas kaynağı kuzeydeki Çubuk Gölü'dür. Göynük Dağları'ndan inen bu su , Göynük ilçe merkezini geçtikten sonra İbrahimözü ve Hatipsuyu dereleri ile birleşir ve Taraklı'yı geçerek Osmaneli civarında Sakarya Nehri'ne karışır. Uzunluğu 75 km'dir.

Küçük akarsuların birleşmesi ile oluşan Çatak Suyu ise Çatak Hamamöntü Vadisi'ni geçtikten sonra Sakarya Nehri'ne karışır.

Her iki akarsuyun da rejimleri, yağışların mevsimlere göre farklılıklar göstermesi ve morfolojik yapının elverişsiz olması nedenlerinden dolayı düzensizdir (Bolu İl Yıllığı,1967:128).

İlçe sınırları içinde, kent merkezinin 11 km. kuzeyinde Çubuk Gölü, yaklaşık 27 km. doğusunda ise Sünnet Gölü yer alır. Çubuk Gölü, Kayabaşı Tepesi'nden inen bir heyelanın geniş vadiyi kapaması ile oluşmuştur. 15 hektar genişliğindedir. 13 m. derinliği olan yerleri vardır. Suyunu, Çubuk Deresi ile Göynük Suyu'na boşaltır. İlçenin içme suyu bu gölden sağlanır.

Sünnet Gölü, Kurudağ ile Erenler Tepesi arasındaki dar ve derin vadideki bir heyelan çukurunda oluşmuştur. Denizden yükseltisi 820 m., en derin yeri 22 m., alanı ise 18 hektardır. Küçük dere ve kaynaklarla beslenir. Yazın su seviyesinde düşme görülür. Tabanı bataklık değildir. Dar bir vadide kurulduğu için doğu ve batı kıyıları sarpıtır (Bolu İl Yıllığı,1973:3).

Hemen hemen tümüyle "tarihsel sit" niteliğinde ve kapsamında olan Göynük kent merkezi; dağlık bir alanda, kuzey ve kuzeydoğuya doğru V şeklinde açılan iki vadinin yamaçlarında kurulmuştur. Kentin fiziksel yapısının oluşmasında kenti çevreleyen tepeler ve vadi yamaçları ile vadilerin ortasından akan dereler nitelik ve nicelik açısından belirleyici olmuşlardır.

Kent merkezini; doğuda Buzluk, batıda Boztepe, kuzeyde Zincirlikayalar, güneyde Kızılkaya adlı tepeler çevrelemektedir (Türkiye'de Turizm...,1983:5). Bu tepelerin arasında birbirlerine paralel sayılabilecek doğrultuda uzayan 2 vadi ile bu vadilerin ortasından akan ve vadilere ismini veren 2 dere bulunmaktadır. Kuzeyden güneye doğru uzanan batıdaki vadinin ortasından Beybahçesi, diğer adıyla Gobaylar Deresi akmakta ve bölge "Beybahçesi Vadisi" olarak anılmaktadır. Beybahçesi Deresi'nin asıl kaynağı Hisarözü Deresi'dir. Yine kuzeyden güneye doğru uzanan doğudaki vadinin ortasından ise Göynük Suyu geçmekte ve bu vadi de "Göynük Vadisi" olarak adlandırılmaktadır. Bu iki derenin arasında, her iki vadinin de birer yamacını oluşturan "Hisar Tepesi" yükselmekte ve kenti âdeta ikiye bölmektedir. Beybahçesi Vadisi'nin batıdaki yamacını Erenler Tepesi ile Çelikler Tepesi, Göynük Vadisi'nin doğudaki yamacını ise Alacapınar Tepesi oluşturmaktadır. İskân; bu tepelerin yamaçlarında, eteklerinde ve dere kenarlarında yapılmıştır.

Göynük Deresi ile Beybahçesi Deresi kentin eteklerinde birleşmekte ve kısa bir mesafeyi birlikte aldıktan sonra Alacapınar Tepesi'nden aşağıya inen Değirmen (Şarşarlar) Deresi de bu derelere katılmaktadır. Birleşen dereler Göynük Suyu adını alarak Kanlıkaya Boğazı'na girmekte ve ilçe merkezinden çıkmaktadır (Bkz.Harita 1.3).

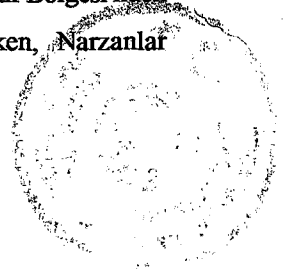
Göynük'te geleneksel mimari, yukarıda belirtilen kent strüktürüne göre oluşmuştur. Konutlar yamaçlara ve dere kenarlarına, diğer yapılar ise genellikle iki vadinin birleştiği bölgedeki daha az eğimli alanlara oturmışlardır.

1.1.13-İklim

Konum olarak Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Göynük'te, Karadeniz ikliminin yanı sıra, İç Anadolu iklimi ile Marmara ikliminin de etkileri görülür. Bir başka deyişle Göynük, bu iklimler arasında bir geçiş bölgesidir. Bu geçiş özelliği yüzünden kışlar soğuk ve karlı, yazlar ise kısmen kurak ve sıcak geçer. Mevsimler ile gündüz ve gece arasındaki ısı farkı karasal iklime sahip olan komşularına göre daha fazla, yaz ayları ortalama ısı ise daha azdır. Yıllık sıcaklık ortalaması 10.8, gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı 10-12 derece kadardır (Yurt Ansiklopedisi,1982:1453).

Yağışların % 68'i ilkbahar ve kış aylarında görülür. Yıllık yağış ortalamasının 500-600 mm. arasında olmasından dolayı, Bolu'nun az yağış alan bölgeleri içindedir. Yağışlar kış aylarında kar olarak yağar ve uzun süre yerde kalır. Aralık ve ocak ayları yağışların yoğunlaştığı aylar olup, ağustos ayı ise en az yağış alan aydır (Bolu İl Yıllığı,1967:118).

Genel olarak bu iklim özelliklerini gösteren ilçede bazı bölgeler, farklı coğrafi yapıları nedeniyle farklı iklim karakterine sahiptir. Güneydeki Himmetoğlu ovası'nda iklim, Çatak Bölgesi'nden esen güney rüzgarları nedeniyle değişiktir. Bu ovada ılıman iklim hüküm sürerken, Narzanlar Düzlüğü'nde ise karasal iklim etkisini göstermektedir.

İlçenin coğrafi yapısı ve dağların konumu egemen rüzgâr yönünde de farklılaşma yaratır. En çok esen rüzgâr, kuzey ve kuzeydoğu rüzgârlarıdır. En kuvvetli rüzgâr ise batı, güneydoğu, kuzeybatı rüzgârlarıdır (Bolu İl Yıllığı,1973:20-29).

Yukarıda da belirtildiği gibi kışların soğuk ve uzun sürmesi, gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farklarının yüksek oluşu, konutların plan şemalarına da yansımıştır. Bu nedenle, geçmişten günümüze kadar gelebilmiş konutların hepsi kapalı sofalı plan şemalarına sahiptir.

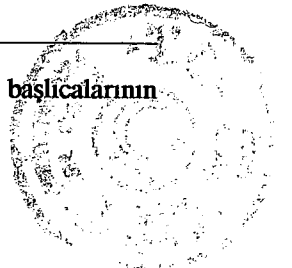
1.1.1.4-Jeolojik Yapı ve Deprem Durumu

İlçe merkezi ve ilçe gelişme alanları; silisli tabakalardan oluşmuş, II. ve III. zaman devirlerine ait, çökme sonucu meydana gelmiş tortul araziler üzerinde bulunmaktadır (Akcan, 1967:27). Jeolog E. Lahn'ın 1949 senesinde, Göynük ilçe merkezinde yapmış olduğu incelemelere göre; tarihsel merkezin kurulduğu yamaçlar üst kretaseye (II. zamanın son dönemi) dayandırılan kalın kumtaşı tabakalarıyla, ince yapraklı, şistli marnlardan (bileşiminde kireç taşı bulunan tortul kayalar) oluşmuştur. Fliş; nadiren fazla kireçli, konglomeralı ara tabakalarda görülmektedir. Yamaçlar çok kalın olmayan bir toprak örtüsü ile kaplıdır. İri taş, çakıl ve kilden ibaret birikintiler, tarihsel kentin ortasından geçen iki derenin de kenarlarını örtmüş bulunmaktadır. Katlanmış fliş tabakasının yatımı Göynük Deresi'nin iki yanında birbirinden farklıdır. Bu nedenle, tektonik bir hattın Göynük Vadisi'nden geçtiği anlaşılmaktadır (Hasekioğlu,1951:25).

2. derecede deprem kuşağı ile 1.derecede deprem kuşağı arasında bulunan Göynük; Bolu ve Abant deprem üst merkezlerinin etkisi altındadır (Bolu İl Yıllığı,1973: 21). İlçenin güney kısmı 2. derecede, ilçe merkezini de kapsayan kuzey kısmı ise 1. derecede deprem bölgesi içinde kalmaktadır (Bolu, Turizm ..., 1978:Deprem Har.). Kent, 1956 ve 1967 depremlerini ufak tefek hasarlarla atlattır* (Göynük, A Timber...,1970:8-14; Güner,1980:65). Sık sık sarsıntılar geçirmesine rağmen, Akşemsettin Türbesi ve Gazi Süleyman Paşa Hamamı gibi tamamen alüvyonlu topraklar üzerinde olan yapılarda hiç bir sarsıntı izi bulunmamaktadır. Ancak, çok dik olan tepelerin zirvelerinde bulunan kayaların düşme olasılığı bulunmaktadır (Hasekioğlu,1951:25).

Kentin bugüne kadar olan sarsıntıları önemsiz hasarlarla atlattırmasının en büyük nedeni, yapıların depreme dayanıklı, ahşap karkas strüktürde yapılmış olmalarıdır.

* Bir deprem yöresi olan Bolu ve civarında meydana gelen depremlerden saptanabilen başlıcalarının tarihleri şöyledir. 1668, 1902, 1935, 1944, 1956 (Yurt Ansiklopedisi,1982:1451) ve 1967.

1.1.15- Bitki Örtüsü

İlçe arazisinin 3/4'ü dağlık ve ormanlık sahadır. Göynük ormanları; Alançayı, Sünnet, Göynük, Ilıca, (Bayındır) ve Hacı Mahmut bölgesi olmak üzere 5 bölgeye ayrılmaktadır. Genellikle kuru türünden olan bu orman alanlarında her yaş ve büyüklükte ağaç bulunmaktadır. 245 hektar büyüklüğündeki orman sahasınının 172.5 hektarlık kısmı kuru ve bozuk kuru, çok az bir kısmı bozuk ve baltalık alan, 72.5 hektarlık alan ise ağaçlandırılacak bölgedir (Göynük Orman İşlet.,Ormanlık Saha İcmal Tablosu,1993). Bu ormanlarda doğal örtü, iğne ve geniş yapraklı ağaçlardan oluşmuştur. İğne yapraklı ormanlar orman alanınının % 90' ını, yapraklı ormanlar ise % 10 unu kaplamaktadır. Karışık ormanlar yok denecek kadar azdır (Bolu İl Yıllığı,1967:371). 750 metre yüksekliğe kadar kızılçam ve meşe, 1300 metre yükseklikten sonra ise kayın, çok az köknar, meşe, şimşir ve ardıç bulunur (Akcan,1967:7). Zamanla artan nüfus yüzünden mevcut orman arazisi imara açılmakta, ormanlar kesilerek yok edilmektedir.

Göynük ilçe merkezi oldukça yeşil bir görünümündedir. Genellikle meyvalıklar ve bahçeler, dere kenarlarındadır. Yerleşmeyi çevreleyen tepelerin yüksek kesimleri çoğu zaman makiliklerle kaplı olup, yer yer çalılıklar da bulunmaktadır. Yerleşme alanındaki topraklar; yamaçların çok dik, toprağın sığ ve taşlı oluşu, hafif tuzluluk, şiddetli erozyon ve drenaj bozukluğu gibi nedenlerden dolayı tarıma elverişli değildir.

İlçede orman alanlarınının zengin oluşu, mimariyi de etkilemiş ve 70'li yıllara kadar ahşap karkas strüktürde yapılar yapılmıştır.

1.1.2-Ulaşım

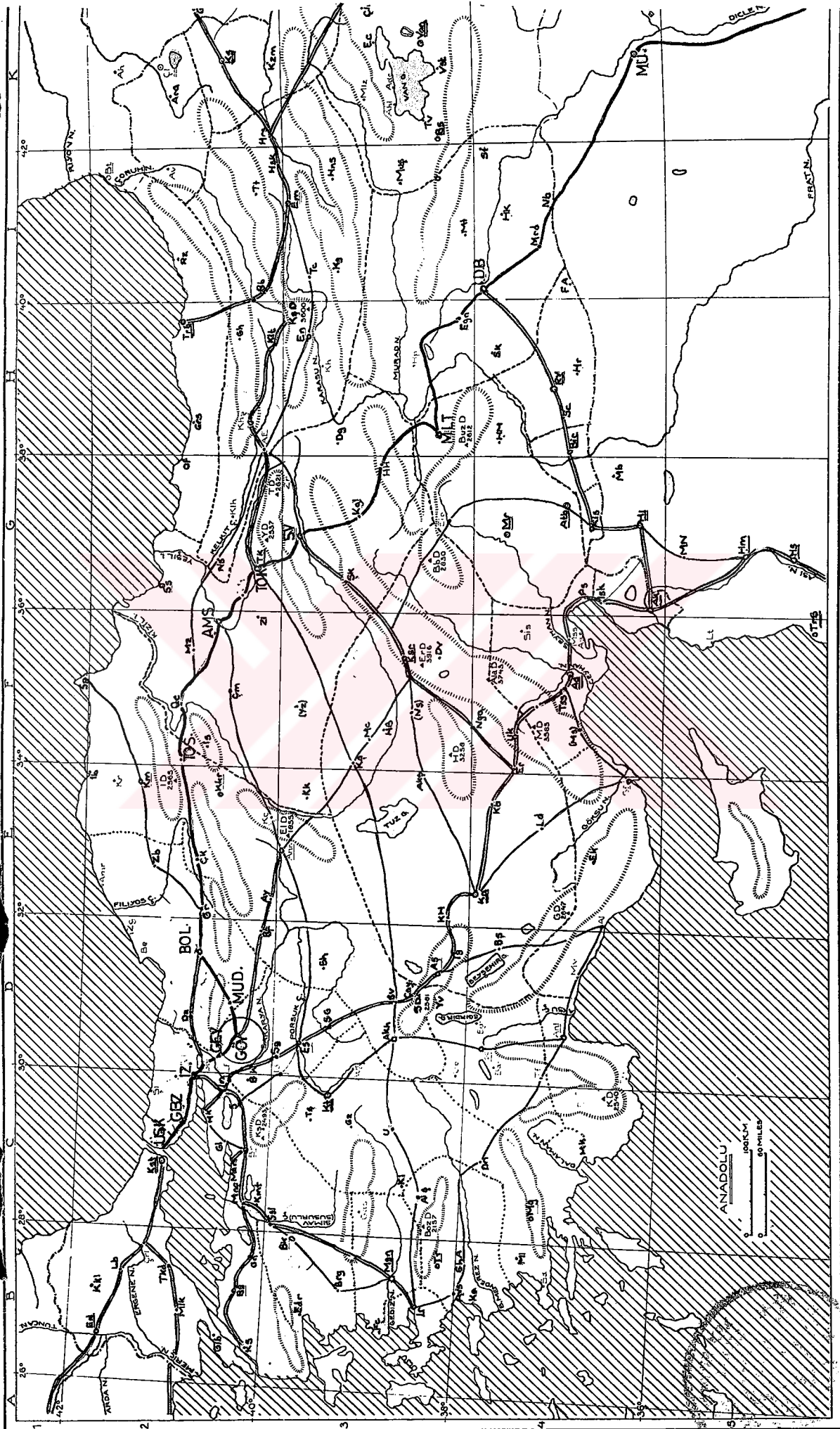
Dağlar arasındaki derin vadilerin üzerinde kurulmuş bulunan Göynük, Osmanlı döneminde bir ikmâl ve konaklama merkezi olarak kullanılmıştır (Bkz.Harita 1.4). Başkent henüz Bursa olduğu yıllarda kullanılan birkaç önemli yoldan biri olan "Bursa-İznik-Geyve-Göynük-Mudurnu-Bolu-Gerede-Kastamonu-Sinop" yolu üzerinde yer almıştır. İstanbul'un fethinden sonra bir müddet kullanılmayan bu yolun "İzmit-Sapanca-Geyve-Göynük-Mudurnu-Bolu-Gerede" kısmı, İran ve Irak'a giden kervanların daha kestirme bir yol aramalarından dolayı yeniden kullanılmaya başlamıştır (Matrakçı,1976:54,55). Bu dönemde Göynük'ten geçen en önemli yol; İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan, Osmanlı Devleti ile Asya ve Batı ülkeleri arasında bir ticaret yolu olan "Bağdat Yolu"dur. "Üsküdar-İzmit-Geyve-Göynük-Mudurnu-Bolu-Tosya-Amasya-Tokat-Sivas-Malatya-Diyarbakır-Musul-Bağdat" güzergâhlı bu yol (Encyclopedia Of Islam,1979:475); 1869 yılında, Süveyş Kanalı'nın açılması ile bir ticaret yolu olarak önemini yitirmiştir (Özbek,1947:24).

Bolu İli'nin güneybatısında yer alan ilçe, Bolu ve Düzce'den dağlık ve engebeli bir alanla ayrılmaktadır. Bu nedenle, il merkezi olan Bolu ile ilişki ancak virajlı ve stabilize bir yol olan Göynük-Mudurnu-Bolu Yolu (105 km) ile sağlanabilmektedir. 1951 yılında yapılan imar planı uygulamasıyla İstanbul-Ankara Devlet Yolu ilçe merkezinin içinden geçirilmiştir. "İstanbul-İzmit-Sapanca-Ali Fuat Paşa-Geyve-Göynük-Nallıhan-Beypazarı-Ayaş-Ankara" güzergâhlı bu yol, bugün yerini Sapanca'da birleştiği "İstanbul-Bolu-Ankara" güzergâhlı E-5 Karayoluna bırakmıştır. İstanbul (Üsküdar)-Göynük arası 242 km., Göynük-Ankara arası ise 241 km. uzunluktadır. Göynük-Ankara Yolu üzerindeki Nallıhan kavşağından Eskişehir Yolu ile de bağlantı yapılabilmektedir.

Göynük-Taraklı, Göynük-Nallıhan, Göynük-Mudurnu yolları; keskin, devamlı virajlı ve stabilize yollardır. Bu yüzden, kente ulaşım çok kolay değildir. İlçeden demiryolu da geçmemektedir. En yakın demiryolu istasyonu, 68 km. uzaklıktaki Ali Fuat Paşa İstasyonu'dur (Türkiye Ansiklopedisi,1956:42).

Kente ulaşımın güç olması, kentsel dokunun mümkün olduğunca korunmasını sağlamış, fakat ekonominin ve turizmin gelişmesini önlemiştir.

Harita 14 17. YÜZYILDA ANADOLU ANATOLIA IN THE XVIITH CENTURY

Kaynak: Encyclopaedia of Islam, 1979, 475

- Eyalet sınırları,
- - - - - İlvalar (Sancaqlar)
- == Onemli Yollar
- Diğer Yollar

1.1.3-Demografik Yapı

Göynük nüfusu ile ilgili ilk bilgileri, 1331 yılında Göynük'e giden İbn-i Batuta'dan öğrenmekteyiz. Göynük'ün Osmanlıların eline geçmesinden hemen sonra ilçeyi ziyaret eden İbn-i Batuta; burada idarecilerden başka Türk olmadığını, nüfusun hepsinin Rum olduğunu belirtmiş, fakat bir sayı bildirmemiştir (İbn-i Batuta,H.1330:347).

Evliya Çelebi ise Seyahatname'sinde; 17. yüzyıldaki Göynük nüfusu hakkında sayısal bir bilgi vermemekle beraber, kasabada 2000 ev olduğunu* ve nüfusun hepsinin de Türk olduğunu belirtmektedir (Evliya Çelebi,1975:677). Buna göre, ortalama aile büyüklüğünün yaklaşık 4-5 kişi olduğu varsayılırsa, nüfusun yaklaşık 8000-10000 kişi civarında olması gerekmektedir.

1870 Kastamonu Vilayet Salnamesi'ne göre ise Göynük Kazası'nda toplam nüfus, 11605 kişidir. Bu nüfusun 10335'i Türk, 1270'i Ermenidir. İlçede bulunan 4252 evin, 3284'ünde Türklerin, 428' inde ise Ermenilerin oturduğu belirtilmektedir (Yurt Ansiklopedisi,1982:1462).

Vital Cuinet, 1891 yılında yazdığı "La Turquie d'Asie" adlı eserinde; Göynük ilçe nüfusunun 18575 kişi olduğunu belirtmektedir. Bu nüfusun 16'sı Rumdur. İlçe merkezindeki nüfus ise 200 kişidir. Yukarıda belirtilen Rumlar, ilçe merkezi nüfusu içindedir (Cuinet,1891:521).

Ali Cevdet de H.1314/1897 tarihli kitabında, V.Cuinet'i doğrulamakta, ilçe nüfusunu 18575, merkez nüfusunu ise 2000 olarak belirtmektedir. Ali Cevdet'e göre de merkezdeki nüfusun 16'sı Rumdur (Ali Cevdet,H.1314:702).

1893 nüfus sayımına göre ise Göynük kazası nüfusu 16150 kişidir. Bu nüfusun 11'i Rum, geriye kalanların tamamı ise Türk ahalidir (Yurt Ansiklopedisi,1982:1469).

Osmanlılar döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Bolu'nun hemen hemen en büyük ilçelerinden biri olan Göynük'ün daha sonraki yıllarda gelişmesi sınırlı olmuş, ilçe büyük nüfus kayıplarına uğramıştır.

Göynük nüfusunun düzenli sayımların başladığı 1927 yılından itibaren gelişimi aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir (Yurt Ansiklopedisi,1982:1492 ; İstat.Gen. Müd.,1990 Nüfus Sayımı Sonuçları).

Tablo 1.1- 1927 YILINDAN İTİBAREN GÖYNÜK NÜFUSU

Yıl	Merkez Nüfusu	İlçe Nüfusu	Yıl	Merkez Nüfusu	İlçe Nüfusu
1927	1709	16583	1960	2013	20317
1935	1562	18039	1965	2081	21205
1940	1563	18442	1970	2085	20202
1945	1627	19403	1980	3800	20901
1950	1764	21005	1985	4218	21561
1955	1928	19328	1990	3812	20076

*1995 yılı tespitlerine göre, Göynük sit alanı sınırları içinde toplam 520 konut bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen sayısal veriler değerlendirildiğinde; Göynük nüfusunun 19. yüzyıldan günümüze değin fazla değişmediği, durağan bir yapıya sahip olduğu gözlenmektedir. Son 10 yılda nüfus, resmi sayım sonuçlarına göre merkezde % 1. 5 oranında artmıştır. Oysa, gerçekte Göynük nüfusu belirtilenlerden daha azdır. Bunun nedeni, büyük kentlerde oturan Göynüklülerin sayım zamanı Göynük'teki evine gelmesidir. Yüzey şekillerinin elverişsiz olması, iklim ve toprak koşulları, iş imkanlarının az, kentin sapa oluşu, kent nüfusunun artmasına engel olmuştur. Ayrıca, bu nedenlerden dolayı İstanbul, Ankara, Adapazarı, Bolu gibi kentlere göç eden Göynüklülerin sayısı da az değildir. Son yıllarda kent merkezindeki nüfusun, kentten büyük kente göç edenlerin yerini köyden gelenler almasına rağmen azaldığı görülmektedir. Ama, genelde Göynüklülerin başka yerlere göç etseler bile kentlerinde yaşamayı, diğer yerlerde yaşamaya tercih eden kişiler olduğu, belirli zamanlarda kente gelerek evlerini kullanmalarından ve uzun yıllar sonra yeniden kente dönmelerinden anlaşılmaktadır.

İlçede km²'i ye 13.9 kişi, ilçe merkezinde ise 1 hektara 21.1 kişi düşmektedir. 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 20076 kişi olan ilçe nüfusunun 16264' ü köy nüfusudur. Merkez ilçe nüfusu 3812 olup, bunun bir kısmını da köyden merkeze göç edenler oluşturmaktadır.

1.1.4-Sosyal Yapı

Bizans hakimiyeti döneminde, Göynük nüfusunun Rumlardan ibaret olduğunu, çevre köylerde rastlanılan bu döneme ait kalıntı ve yazılı taşlardan anlamak mümkündür (Bkz.Böl.1.2, S.21). Göynük, Osmanlıların eline geçtiği 14. yüzyıl başlarından itibaren Türkleşmeğe başlamıştır. Yıldırım Bayezid döneminde, Bizans İmparatoru Yuannis ile yapılan anlaşma gereği İstanbul'da kurulan bir Türk mahallesine Göynük'ten de göçmen olarak bir kısım ahali gönderilmesi, 15. yüzyılda Göynük'te Türk nüfusun çoğunlukta olduğunu göstermektedir*.

"Demografik Yapı" bölümünde de değinildiği gibi, 19. yüzyılın 2. yarısından itibaren Göynük nüfusu içinde gösterilen az sayıdaki Ermeni'nin göçebe, Rumların ise bölgeye ticaret yapmak için gelen kişiler olduğu anlaşılmaktadır (Yurt Ansiklopedisi,1982:1463). Bugün, ilçe nüfusunun tamamı Türktür.

* Yıldırım Bayezid; Timur tehlikesi yüzünden, Bizans İmparatoru Yuannis'in bazı şartları kabul etmesi koşulu ile İstanbul kuşatmasını kaldırmıştır. İmparator bu şartlar gereğince, İstanbul'da (Sirkeci) 700 haneli ve mescidli bir mahalleyi Türklere ayırmış, Osmanlı padişahı da bu mahalleye Taraklı Yenice'si, Göynük ve Karadeniz sahillerinden Türk ahali göndermiştir. Ancak, Ankara Savaşı'nda Bayezid'in Timur'a yenilmesinden sonra (1402) İmparator Manuel tarafından bu mahalleden çıkartılan Türkler Tekirdağ'a sürülmüşler, Tekirdağ'a giden Göynüklüler de orada " Göynüklü " Mahallesi'ni kurmuşlardır (Uzunçarşılı,1972:292).

Göynük halkı homojen bir sosyal ve kültürel yapıya sahiptir. Mahalleler arasında önemli bir sosyal farklılık bulunmadığı gibi bireyler arasında da çok fazla gelir ve kültür farkı yoktur. Göynük'te sosyal sınıfları, orta halliler ile köylerden gelen dar gelirliler oluşturmaktadır. Kentin çoğunlukla erkeklerden oluşan çalışan nüfusu; kamu görevlileri, esnaf ve tüccarlar ile az sayıdaki fabrikada çalışan işçilerden ibarettir. Geçmişin büyük aile yapısı hâlâ sürdürülmeğe çalışılsa da, eğitim gören ya da evlenen çocuklar, okumak veya çalışmak amacıyla kentten ayrılmaya başlamışlardır. Bunun yanı sıra maddi durumu iyi olan aileler de Göynük'teki evlerini muhafaza ederek Bolu, İstanbul gibi kentlere göç etmektedir (Türkiye'de Turizm.....,1983;8).

Osmanlı döneminde eğitime verilen önem (Bkz.Böl.2.5, S.40,41), aynı derecede olmasa da bugün de hâlâ devam etmektedir. Bu nedenle Göynük, birçok Anadolu kasabasından daha fazla eğitimli nüfusa sahiptir. 1985 yılı nüfus sayımına göre 6 yaş ve yukarısı için eğitim durumunu belirleyen oranlar şöyledir (İstatistik Genel Müdürlüğü, 1985:28).

Tablo 1.2- NÜFUSUN EĞİTİME GÖRE DAĞILIMI

Eğitim Durumu	Top.Merkez Nüfus. %	Erkek Nüfus%	Kadın Nüfus %
	3851	2235	1616
Okuma-yazma bilmeyenler	15	9.8	23
Okur-yazar, okul bitirmemişler	14	12.2	16.5
İlkokul mezunu	50	51.6	48
Ortaokul mezunu	10.5	13.9	5.7
Lise mezunu	4	4.5	3.8
Lise dengi okul mezunu	3.6	4.7	2.2
Üniversite mezunu	2	3	0.6

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi ilçe merkezindeki nüfusun % 85'i okur-yazar, yarısı ise ilkokul mezunudur. Büyük çoğunluğunu erkeklerin teşkil ettiği lise ve üniversite mezunu kişilerin yüzdesi ise bu tip kişilerin genellikle eğitimlerini tamamladıktan sonra kentten ayrılmalarından dolayı düşük çıkmaktadır.

Kentte okur-yazar insanların fazla oluşu; "korumanın gerekliliği"ni anlatmak, "koruma bilincini" yaygınlaştırmak açısından çok önemlidir. Bu yüzden eğitimli insanların kentten göç etmelerinin ve eski dokudaki evlerin köyden gelmiş, eğitimsiz ya da az eğitimli kişilerin ellerine geçmesinin önlenmesi gereklidir.

1.1.5-Ekonomik Yapı

Göynük'ün, Osmanlılardan önce ve Osmanlıların ilk döneminde nasıl bir ekonomik düzen içinde olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte, Osmanlıların eline geçtiği 14. yüzyıldan itibaren önemli ulaşım ve ticaret aksları güzergâhında olmasından dolayı (Bkz.Böl.1.1.2, S.10), Göynük ekonomisinin tarımsal üretim dışında ticarete de dayandığı tahmin edilebilmektedir.

15. yüzyıla kadar ilkel biçimde gelişen ve İstanbul'un fethinden sonra büyük bir aşama yaparak esnaflığa ve zanaatkarlığa doğru geçiş yapan Osmanlı ticari yapısına (Fersan,1980:12) paralel olarak Göynük ekonomisi de gelişmeğe başlamış, 16. yüzyılın 2. yarısından itibaren "vergi mükellefi 400-999 arasında olan küçük Anadolu kasabaları" arasına katılmıştır (Faroqhi,1993:17).

17.yüzyılda Anadolu'nun çeşitli yörelerinde kenevir ve keçi kılından çuval ve benzeri kaba bezler üretilmekle birlikte, bazı kentlerin bu konuda uzmanlaştığı görülmektedir. Bağdat Yolu ile diğer bazı ticaret yollarının güzergâhı üzerinde olan Göynük, başlangıçta sadece kentten geçen kervanlar için keçi kılından at örtüsü ve yem torbası üretirken, sonraları bu konuda uzmanlaşan birkaç kent arasına girmiştir. Bu dönemde Göynük'le birlikte Bolu, Çağa ve Akyazı'da küçük tekstil merkezleri arasında sayılmaktadır (Faroqhi,1993:173,190).

17. yüzyılda Göynük, deri üretiminde de söz sahibidir. Konya, Kayseri, Manisa gibi kentlerle birlikte, deri imalat merkezi olarak önem taşımaktadır. Göynük debbağlarının yöredeki köylerden de deri ve post toparlamağa çalışmaları, üretimin Göynük'teki talebi karşılamakla kalmadığını ve yerel boyutları aştığını göstermektedir* .

19. yüzyılda Göynük'te gelişen bir başka üretim dalının da, 1930'lu yıllarda "suni ipek" üretimiyle gerileyen kozacılık olduğu, kentin yaşlıları tarafından söylenmektedir. Bugün, kent merkezinde tamamıyla yok olan bu üretim biçimine sadece bazı köylerde rastlanmaktadır.

19.yüzyılın başlarında, merkezi devlet otoritesinin zayıflaması, batı ülkeleriyle yapılan ticari anlaşmalar, Avrupa'daki teknolojik gelişmelere ayak uyduramama ve ticaret yollarının güzergâhlarının değişmesi gibi nedenlerden dolayı diğer Osmanlı kentlerinde olduğu gibi Göynük'te de geleneksel üretim biçimleri çökmüştür.

Göynük bugün, genel çizgileri ile durgun bir ekonomik yapıya sahiptir. Güç ulaşılabilir olması ve coğrafi yapısından dolayı ekonomik yönden gelişmemektedir. Tarım ve hayvancılık temel üretim alanlarıdır.

---

* Göynük kasabasındaki debbağlar, Taraklı Yenicesi, Gölpazarı, Akyazı ve Çukurcuması'nda elde edilen bütün deriler üzerinde hak iddia etmişler ve IV. Murat'ın bir fermanını göstererek bu iddialarını kanıtlamışlardır (Faroqhi,1993;196).

Yaklaşık olarak 230000 dekar tarım alanının % 75' inde tarla tarımı yapılmaktadır (Türkiye'de Turizm...,1983:7). Çeşitli iklim tiplerine sahip bölgede, jeolojik yapının ve toprakların gösterdiği değişiklikler yüzünden yetişen ürün çeşidi fazladır. En önemli ürün buğdaydır. Daha çok Narzanlar Düzlüğünde ve Kilciler Ovasında yetiştirilir. Buğdaydan başka arpa, yulaf, şeker pancarı, pirinç, pamuk, baklagil, her çeşit sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Narzanlar Düzlüğü'nde ve İbrahimözü civarında şeker pancarı, Himmetoğlu Ovasında pirinç, Çatak Suyu civarında pamuk ve fasulye ekilir. Elma, erik, ve ceviz üretilen başlıca meyvelerdir. Göynük Suyu ile İbrahimözü Deresi'nin vadi tabanlarında ve yamaçlarında bağcılık yapılmaktadır (Bolu İl Yıllığı,1967:331-347).

Engelibeli arazide kurulmuş olan köyler, geçimlerini hayvancılıkla sağlamaktadır. Hayvancılığın en çok geliştiği alan tavukçuluktur. İlçenin bir çok köyünde modern işletmecilik anlayışı ile yumurta ve et piliçleri yetiştirilmektedir. Tavukçulukla birlikte büyük ve küçük baş hayvancılık ve arıcılık da yapılmaktadır. İlçe orman ürünleri bakımından zengin olmasına rağmen, bu ürünleri işleyebilecek tesislere sahip değildir. Orman ürünleri küçük atölyelerde işlenmektedir.

Kent, zengin yeraltı kaynaklarına da sahip olmakla birlikte, bunlar henüz işletilememektedir. MTA Enstitüsü "Türkiye, Yeraltı Kaynakları Envanteri"ne göre, Hasanlar Köyü'nde asfaltit, merkezde çimento hammaddesi, Çaylak Köyü'nde demir, Soğukçam (Germenus) Köyü'nde 4 adet petrol yatağı bulunmaktadır. Ayrıca bazı köylerde, bitümlü şist ve madensuyu kaynaklarına da rastlanmaktadır.

Son yıllarda, ilçenin 27 km. güneydoğusundaki Himmetoğlu ve Kuyupınar köylerindeki zengin linyit kömürü yatakları işletilmeye başlanmıştır. Orta Anadolu Kömür İşletmeleri tarafından üretim yapılan bu ocakların işletilmesi ilçe ekonomisi için önemli bir gelişme olmuştur (Türkiye'de Turizm...,1983:57). İlçe çevresinden çıkarılan mermerleri işleyerek pazarlamak için 1972 yılında kurulmuş olan " Göynük Kalker ve Yapı Sanayi " veya kısaltılmış adıyla "Göksan" ilçenin uzun yıllar tek endüstri kuruluşu iken, günümüzde iflas durumuna gelmiştir. İlçede bir un, bir de yem fabrikası mevcuttur.

Her yıl ekim ayının 10'unda başlayıp, 3 gün süren mal ve hayvan panayırı ile haftada bir, pazartesi günleri kurulan pazar, kent merkezine canlılık getirmektedir. Önemli bir turizm potansiyeline sahip olan Bolu İli'nin bir ilçesi olmasına rağmen, Göynük'te turizm gelişmemiştir. Ancak son yıllarda, Bolu ve çevresine düzenlenen turlarda "Göynük kent merkezi" günü birlik gidilen bir yer olarak tur programlarına alınmaya başlamıştır. Ayrıca, 1994 yılında Göksan Binası'nın otele dönüştürülmesi ile birlikte, kentte geceleri de kalınmakta, kent çevresindeki göllere ve yaylalara kısa süreli geziler düzenlenmektedir.

1.1.6- Alt Yapı

Yaklaşık 200 yıl kadar önce kentin içme suyu Beybahçesi dolaylarındaki Hamzabey kaynağı ile yine aynı yerdeki başka bir kaynaktan temin edilmekte ve çeşmeler yolu ile kente dağıtılmakta idi (Özbek,1947:5). Günümüzde bu çeşmelerden sadece 5'i mevcut olup, 3 tanesi akmaktadır (Bkz. Böl.2.5, S.41-42).

Bugün ilçenin içme suyu Çubuk Gölü'nden getirilmektedir. 1948 yılında yaptırılan eski su şebekesi eskidiği için 1985 yılında İller Bankası tarafından yeni bir proje hazırlanmış ve geçtiğimiz yıllarda uygulamaya konulmuştur. Daha önceleri kentin içme suyu ilçenin doğusundaki (2 km.) ve kuzeydoğusundaki (7 km.) 2 ayrı kaynaktan sağlanırken, bu kaynaklar fazla kireçli olmaları nedeniyle terk edilmiştir (Uslu,1989:59).

Belediye olanakları ile gerçekleştirilen kanalizasyon şebekesi konutların % 90'ına hizmet etmektedir. Her sokakta derelere inen kanallar mevcuttur. Konutların bir kısmında ise fosseptikler bulunmaktadır. Cuma Mahallesi ile Hacı Apti Mahallesi sınırında, açıktan akan kanalizasyon deresi çevre sağlığını tehdit etmektedir. Ayrıca, kanalizasyon şebekesinin kentin içinden akan derelere bağlanması, hem halk sağlığı, hem de görsel açıdan doğru değildir.

Elektrik, ilçeye 60 km. uzaklıktaki Gölpazarı'nda bulunan Paşalar yüksek gerilim hattından gelmekte ve trafolar ile kente dağılmaktadır.

Kentin çeşitli yerlerinde 1950 yılından sonra belediye tarafından yaptırılmış, halkın "ırmak" olarak adlandırdığı, çamaşır yıkama yerleri bulunmaktadır.

1. 2-Kentin Tarihsel Gelişimi

Çok köklü bir geçmişi olan Göynük'ün bilinen en eski ismi "Koinon Gallicanon"dur*. Bu bölgeden geçen Roma Askeri Yolu'nun güzergâhı üzerindeki "Dadastan"ın da Göynük olması muhtemeldir** (Bkz.Harita 1.5). Osmanlılar döneminde Bağdat Yolu üzerinde bulunan kent "Torbalı", "Torbalı-Göynük", "Torbalı-Gölyük", "Türbeli-Köylük" adlarıyla anılmıştır. Bu dönemde, kent sakinlerinin "at çulu, çuval ve torba" yaparak, kentteki hanlarda konaklayan yolculara satmaları nedeniyle kente "Torbalı", Fatih'in hocası Akşemseddin'in Göynük'te gömülü olmasından dolayı ise "Türbeli" isimleri verilmiştir (Evliya Çelebi,1975:677-680). Göynük, kelime olarak Çağatay Türkçe'sinde "Köynük - deveden süt sağılan deri torba, süt tulumu" anlamına gelmektedir (Kadri,1945:226).

Anadolu'nun Protohititler, Hurriler ve Luvilerden sonraki ahalisi Hititler iken, M.Ö.1200 yılında Balkanlar üzerinden Trak-Frig akınları olmuştur. Anadolu'yu siyasi ve sosyal bakımdan etkisi altına alan bu akınlar daha sonraki yüzyıllarda da devam etmiştir. Trakların bazı kolları Karadeniz, İstanbul Boğazı, İzmit Körfezi ve Sakarya Nehri arasındaki yine Trak kökenli "Bebrisler" in yaşadığı "Bebrisya Bölgesi" ne yerleşmişlerdir. Bu akınlar nedeniyle Hitit hakimiyetinin son bulmasından sonra, kuzeybatı Anadolu'da kurulan Frigya Devleti (M.Ö.1200) "Bebrisya Bölgesi" ni de içine almıştır. Bölgenin "Bithynia" adını alması ise M.Ö.700'lerde yine Balkanlar üzerinden Trak kökenli "Bithynien" ve "Tiniyen"lerin gelişleri ile olmuştur (Konraba, 1964:34-38).

Friglere ait en eski yazılı belge, Göynük'ün güneyinde, kente 60 km. uzaklıktaki Germenos (Soğukçam) Köyü'nde bulunan kayadır. Germenos Köyü ve Türbe Önü Kayası'nın bulunduğu çevre esas merkezi Asar Tepe'de bulunan bir Frigya yerleşmesini belirtmektedir***.

---

* Ramsay; İstanbul'dan Anadolu'ya giden Roma Yolu'nun "Pendik -Nikomedia (İzmit) -Nikaia (İznik) -Geyve -Dablis (Taraklı) -Coinon Gallicanon -Dadastana -Juliopolis (Nallıhan) güzergâhından geçtiğini söylemektedir. Dablis'den (Taraklı) sonraki merhale olan "Coinon Gallicanon"un Ramsay'ın verdiği haritadan da anlaşılacağı gibi Göynük, Dadastana'nın ise Göynük yakınlarında bir yer olması gerekmektedir (Ramsay,1961:264), (Bkz.Harita 1. 5).

** Texier, Gerece Bölgesi'ni anlatırken; "Sapanca Köprüsü'nden sonra, iç bölgelere hizmet eden askeri yolun dışında, Bithynia'nın doğusundan geçen bir başka yolun daha bulunduğunu, bu iki yol arasında kalan üçgen alanın güneydeki tepesinin adının Dadastan olduğunu, günümüzdeki isminin ise bilinmediğini" söylemektedir (Texier,1896:149). Oysa, Osmanlı Devleti'nin 19.yüzyıldaki durumunu gösteren haritalarda Göynük "Dadastan" olarak adlandırılmaktadır.

*** Türbe Önü Kayası, doğu yüzünde 9 satırlık kitabe ile kitabenin sağ üst köşesinde bir niş bulunan doğal kayadır (Tuğrul, Fırat,1966:230-235).

Friglerden sonra kuzeyden gelen Kimmerler tarafından ele geçirilen bölge (M.Ö.700), daha sonra Lidya hakimiyetine girmiştir (M.Ö 660). M.Ö. 546 yılında Anadolu Perslerin eline geçince, "Bithynium" da Perslerin Anadolu'da kurduğu 3. Anadolu Satraplığı idaresine bırakılmıştır. Makedonya Kralı Büyük İskender'in M.Ö. 334 yılında Persleri yenmesiyle, "Bithynia" bu kez de İskender'in yönetimi altına girmiştir. İskender'in ölümünden sonra ise İskender'in generalleri, buldukları yerlerde krallıklarını ilan ederek birbirleriyle uzun süre savaşmışlardır. Bu kargaşa döneminde; M.Ö. 328 yılından beri varolan, fakat Helen hakimiyetinde bulunan "Bithynia Krallığı" toparlanarak bağımsız hale gelmiştir (M.Ö.280) (Yurt Ansiklopedisi,1982:1459).

Bu bağımsızlık döneminde, "Bithynia" Kralları kendi adlarını taşıyan çeşitli şehirler kurmuşlar ve bu şehirleri krallığa merkez yapmışlardır. Bunlardan Prusa (Bursa), Nikomedia (İzmit), Prusias (Üskübi) ve Bithynium (Bolu) zaman zaman krallığın merkezleri olmuştur. M.Ö.2. yüzyılda, Akdeniz'de iyice belirginleşen Roma varlığı, Trakya üzerinden Anadolu'yu tehdide başlayınca, son "Bithynia" Kralı III.Nikomedes vasiyetname ile ülkesini Roma'ya bırakmıştır* (M.Ö.74). Böylece "Bithynia", Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki 5 eyaletinden biri olmuştur (Konrapa,1964:50-54).

Romalılar da Hititler gibi Anadolu'da kuvvetli bir siyasi birlik kurmuşlardır. Roma İmparatorluğu'nun Asya'daki eyaletlerinden biri olan "Bithynia"nın merkezi, İmparator Claudius döneminde (M.Ö.10-M.S.54) "Claudiopolis" adını alan "Bithynium" (Bolu) dur. Roma İmparatorluğu M.S. 395 yılında ikiye ayrılınca, bölge Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalmıştır.

Anadolu'daki Bizans hakimiyeti döneminde, başlangıçta Bizans eyaletlerinden biri olan "Bithynia", İmparator II. Theodosius zamanında (M.S.408-450) Doğu ve Batı Bithynia olarak ikiye ayrılmış, Doğu Bithynia'nın merkezi de Claudiopolis olmuştur (Yurt Ansiklopedisi,1982:1459). Anadolu, 7. yüzyıldan itibaren askeri bölgelere, "thema"lara ayrılmış, "Bithynia" da Opsikon Theması'na bağlanmıştır**. 8. yüzyılda, V.Konstantinos döneminde (741-775) ise bu themadan ayrılmak suretiyle oluşan Bukellarion Thema'sı sınırları içinde kalmıştır (Büyük Larousse,1992,C. 4:1983) (Bkz. Harita 1.6).

Malazgirt zaferi ile Anadolu'ya gelen Türkler; Kutalmışoğlu Süleyman Bey önderliğinde kısa zamanda bütün Anadolu ile birlikte Claudiopolis ve çevresini de Bizans'tan almışlardır (1080). Bu

* Ülkesini vasiyetname ile Roma İmparatorluğu'na bırakan Bergama Kralı III. Attalos'tan sonra (M.Ö.133) Bithynia Kralı da aynı yolu izlemiştir (Görsel Büyük Gen. Kül.,1984,C. 3:1535).

** Kolordu anlamına gelen "thema" kelimesi; sonradan askeri birliklerin iskân edildikleri bölgelerin adları olarak kullanılmıştır. Askeri birliklere, sürekli ordu hizmetini yüklenmeleri karşılığında evlatlarına da bırakabilecekleri arazi parçaları verilmiş, böylece toprağa bağlı yerleşik askerler düzeni oluşturulmuştur. "Thema"ların başına da bölgenin en yüksek askeri ve sivil gücü olan ve "strategos" olarak adlandırılan kişiler getirilmiştir (Ostrogorsky,1991:90,91).

dönemden itibaren "Bolu" olarak anılan Claudiopolis, bir müddet Anadolu Selçukluları'nın elinde kalmış, Haçlı Seferleri sırasında (1095-1270) tekrar Bizans hakimiyetine girmiştir. Bir ara Latin, sonra tekrar Bizans (İznik Rum İmparatorluğu) sınırları içine giren Bolu Bölgesi, 1324 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmiştir (Konrapa,1964:30-119).

Bizans Dönemi'nde Göynük'te, Bursa Tekfurları tarafından "Aleksandr Anos " adıyla anılan bir kale yaptırılmıştır (Evliya Çelebi,1975:677). Kentin ilk kurulduğu yerde, Hisarözü Mevkii'nde bulunduğu söylenen ve Bizans'lı tarihçilerin "Alexandrafos Kalesi" olarak bahsettikleri yapıdan bugün hiç bir iz yoktur (Hasekioğlu,1951:27-29).

Göynük İlçesi'nin Susuz, Kilciler, Narzanlar ve Boyacılar köylerinde ve civarlarında Bizans Dönemi'ne ait kalıntılara ve yazılı taşlara rastlanmaktadır. Kilciler Köyü'nde bir Bizans kilisesi kalıntısı hâlâ mevcuttur (Türkiye'de Turizm...,1983:14).

Göynük'ün Türklerin eline geçiş tarihleri hakkında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, Rum tekfurlarının elinde olan Göynük ve Taraklı Yenice'si, Osman Gazi ve Samsama Çavuş tarafından 1292 yılında ele geçirilmiştir (Ahmet Rasim,1966:13). Evliya Çelebi de Seyahatname'sinde; Göynük'ün Osman Gazi döneminde alındığını doğrulamakta, fakat alınış tarihini H.712/1312 olarak belirtmektedir (Evliya Çelebi,1975:677).

Uzunçarşılı; "Osman Bey'in Mudurnu taraflarındaki Samsa Çavuş, kardeşi Sulamış ve Rum beyi Köse Mihal ile birlikte Sakarya Vadisi'ndeki Sorkun, Taraklı ve Göynük taraflarına akın yaptığını" belirtmekte, fakat buraların fethedilip, edilmediğinden bahsetmemektedir (Uzunçarşılı,1972:107).

Bazı tarihçiler; Göynük'ün Mudurnu ile birlikte Orhan Gazi zamanında, H.731/1331 yılında, Gazi Süleyman Paşa tarafından Rum tekfurlarının elinden alındığını belirtmektedir (Konrapa,1964:12). İbn-i Batuta da Seyahatname'sinde "Göynük Şehri"nin Orhan Bey zamanına ait olduğunu yazmaktadır (İbn-i Batuta,H.1330:347).

Bir başka görüşe göre ise 14. yüzyıl başlarında, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra Sakarya Nehri ile Paflagonya denilen Kastamonu civarı arasındaki küçük bir arazi üzerinde, merkezi Göynük olan Umurhan Beyliği kurulmuştur. Osmanlılar da Göynük ve Taraklı Yenicesi üzerine H.691/1292 tarihinde, Samsa Çavuş önderliğinde akınlar yapmışlardır. Akınlar sonucunda ele geçirilemeyen bölge; H.731/1331 tarihinde, Orhan Gazi döneminde işgal edilmiş ve Umurhan Beyliği de yıkılmıştır. Osmanlılar, bu nedenle ilk defa bir Türk beyliği ile çarpışmışlardır (Danışment,1947:4-20).

Sonuç olarak, Göynük'ün 1292 yılında, Osman Bey zamanında, Samsa Çavuş tarafından alınmış olması daha kuvvetli bir ihtimaldir. Çünkü, coğrafi konum bakımından Göynük, Osmanlıların ilk yerleşme bölgelerine çok yakın olup, İznik (1330), İzmit (1337) ve Bursa'dan daha önce fethedilmiş olmalıdır.

Osmanlı yönetimi altındaki Göynük'te, bu dönem içinde kent için önemli sayılabilecek pek fazla olay olmamış, sadece Yıldırım Bayazıt'ın 1402 yılında Timur'a yenilmesinden sonra çıkan kargaşa

döneminde, Yıldırım Bayazıt'ın oğlu Süleyman Bey kente gelmiştir. Süleyman Bey'in İsfendiyar Beyi, İsfendiyar Bey ile anlaşması nedeniyle, Göynük'te günlerce süren eğlenceler yapılmıştır. Eğlencelerin yapıldığı belde bugün "Beykavağı" ya da "Beybahçesi" olarak anılmaktadır (Danışment,1947:67).

Osmanlılar tarafından fethinden hemen sonra Göynük'ün Osmanlı yönetim düzeni içinde hangi kademedede yer aldığı kesin olarak bilinmemektedir. Uzun yıllar Bursa ve Eskişehir'e bağlı voyvodalık-derebeylik olarak (kaza mertebesi) idare edilmiştir*. 1811 yılında, II. Mahmut'un emri ile Bolu'dan voyvodalık kaldırılıp tekrar mutasarrıflık kurulunca, Göynük, Bolu-Viranşehir Sancağı'na bağlanmış ve 1865 yılına kadar ayanlarla yönetilmiştir**. 1865 yılında, Bolu Sancağı vilâyet merkezi olan Kastamonu'ya, Göynük kaza olarak Bolu Mutasarrıflığı'na, Düzce ve Akçakoca da birleşik bucak olarak Göynük'e bağlanmıştır. Ancak, 1870 yılında önce Düzce, sonra da Akçakoca Göynük'ten ayrılmıştır. 1908 yılında Bolu Mutasarrıflığı, Kastamonu Vilâyeti'nden ayrılarak bağımsız hale gelmiş, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 1923 yılında vilâyet olmuştur. Göynük; Düzce, Gerede ve Mudurnu ile birlikte Bolu'nun ilk kazaları arasındadır. İlçede 1865 yılından beri Belediye teşkilatı bulunmaktadır (Bolu İl Yıllığı,1973:71,224).

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar olan dönemde, kent için 3 ayrı imar planı hazırlanmış ve içerik olarak birbirlerinden çok da farklı olmayan 3 koruma kararı alınmıştır. Bu imar planlarından ilki, 1951 yılında hazırlanmış ve kısmen uygulanmıştır. Bu plan gereği, İstanbul-Ankara Karayolu kentin içinden geçirilince, geleneksel doku büyük ölçüde tahribata uğramıştır. Evlerinin yıkılmasına tepki gösteren Göynük halkının itirazları sonucunda plan tamamen uygulanamamıştır (Göynük A Town.....,1970:8).

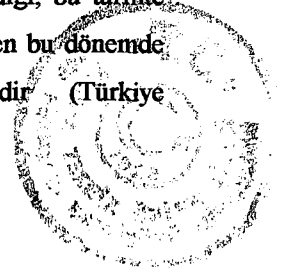
2. imar planı 1976 yılında hazırlanmış, onaylanmış, fakat uygulanmamıştır.

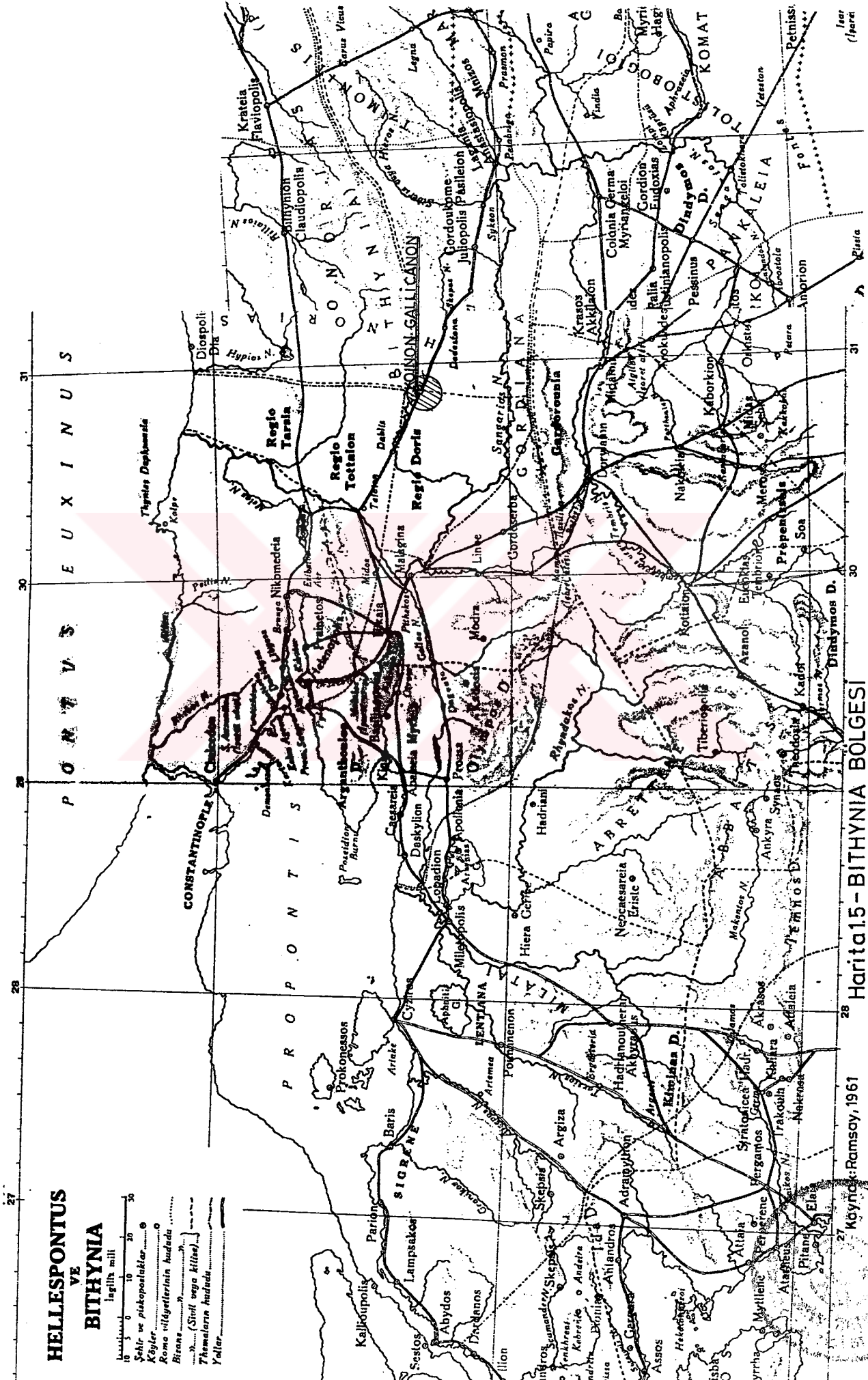
1983, 1987 ve 1990 yıllarında, sırasıyla Gayrimenkül Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu ve Ankara, Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından Göynük'te tespit ve tescil çalışmaları yaptırılmış, sit alanı sınırları tespit edilmiş ve koruma amaçlı imar planının hazırlanmasına karar verilmiştir.

Kent için hazırlanmış 3. imar planı, "Göynük Koruma İmar Planı'nı İçeren Göynük İmar Planı" 1991 yılından beri yürürlüktedir (Bkz. Böl. 4.2, S.223-229).

* Evliya Çelebi;17.yüzyılda, Göynük'ün "Bolu Sancağı toprağında 150 akçelik bir nahiye merkezi" olduğunu, "yerli kethüdası ve kethüda serdarı" bulunduğunu belirtmektedir (Evliya Çelebi,1975:677).

** Türkiye Ansiklopedisi'nde; Göynük'ün 1863 senesine kadar derebeylikle idare edildiği, bu tarihte "muhasıllık" (mutasarrıflıktan küçük yönetim birimi) olduğu ve 1865 yılına kadar süren bu dönemde Söğüt, Mudurnu ve civarının bu muhasıllığa bağlandığı belirtilmektedir (Türkiye Ansiklopedisi,1956:442).

HELLESPOINTUS
VE
BITHYNIA

10 0 10 20 30
lagittis mill

Şehir ve piskoposluqlar
Köyler
Roma vilayetterinin hududları
Biraz
Themaların hududları
Yollar

Harita 15 - BITHYNIA BOLGESI

Kaynak: Ramsay, 1961

BÖLÜM 2- GÖYNÜK KENT DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖGELER

Göynük kenti, kentin gelişimini biçimlendiren Hisar Tepesi'nin batısında ve doğusunda yer alan ve biri kuzeye, diğeri kuzeydoğuya doğru uzanan iki vadinin yamaçlarında ve eteklerinde kurulmuştur. Bu dik vadilerin ortalarından akan Beybahçe (Gobaylar) Çayı ile Göynük Çayı, kentin en alçak kısmında, merkezinde birleşmekte ve Göynük Suyu olarak kenti terk ederken kentin doğusundaki yamaçtan akan Değirmen Deresi de bu suya katılmaktadır (Bkz.Harita 2.1). Kent; batıdaki Beybahçesi Vadisi ile doğudaki Göynük Vadisi'nin yamaçlarında ve bu iki vadinin birleştiği noktada çatal biçiminde geliştiği halde kente giriş ve çıkışta Beybahçesi Vadisi algılanmamakta, kentin sadece Göynük Vadisi'nden ibaret olduğu yanlışına düşülmektedir. Dağlık bir alan üzerinde bulunan kent, geçmişte kolay savunulur bir topografyaya ve 2 önemli akarsuya sahip oluşundan dolayı yerleşim bölgesi olarak seçilmiş olmalıdır.

Kentin yayılma alanı kuzey-güney doğrultusunda 1.8 km, doğu-batı doğrultusunda ise 1 km.kadardır. Bu boyutlara bakılarak yayınlık bir kent olduğu kanısına varılsa da, bitişik iki vadinin yamaçlarında ve eteklerinde kurulmasından dolayı Beybahçesi ve Göynük derelerine paralel olarak kuzey-güney doğrultusunda çizgisel bir gelişme göstermektedir. Yerleşimin kesin sınırlarını, doğudaki ve batıdaki tepelerin yapılaşmayı olanaksız kılan dik zirveleri belirlemektedir.

Topografyadan dolayı yapılaşmanın ve ulaşımın zor çözümlendiği bir kentsel strüktüre sahip olan Göynük'te kent dokusunu oluşturan ögeler, diğer Anadolu kentlerinde de olduğu gibi aynı zamanda kent için gerekli olan işlevleri de yüklenmektedir.

Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda kentsel işlevlerin kent içinde nasıl yer aldığı düşünülecek olursa, dini, ticari, idari, eğitim ve konaklama yapılarının kent merkezinde ve Hisar Tepesi'nin eteklerinde, konutların ise dere kenarlarında ve yamaçlarda konumlandığı anlaşılmaktadır. Sosyal hayata yön veren dini ve ticari merkez, Hisar Tepesi'nin Göynük Çayı'na bakan yamacında ve eteğinde yer almakta, kentin en eski yapılarından olan Gazi Süleyman Paşa Hamamı, Gazi Süleyman Paşa Camisi, Akşemsettin Türbesi ve Hüseyin Ağa Medresesi (Bkz.Böl. 2.5) ile geleneksel çarşı dokusu bütünleşmektedir. Çarşı dokusunun içinde, Ankara Caddesi üzerinde eski Aksungur Camii (Bkz. Foto.123, S.278), Halkevi (Bkz.Foto.1,2, S.26) ve adı bilinmeyen bazı hanlar, dokunun batı sınırında, Beybahçesi Vadisi'ne bakan kısımda Hükümet Binası ile İstiklâl-i Milli İlkokulu, çarşı dokusunun güneyinde ise Postacılar Hanı ile bu hana komşu olan bir başka han binası daha bulunmaktadır (Bkz.Foto.3,4, S.31). Kentin diğer idari yapısı olan Belediye Binası, Göynük Çayı'nın eski yatağı üzerinde bulunan Çınarlı Köprü (Bkz.Foto.102, S.269) yakınlarında iken (bugünkü Benzin İstasyonu civarı) 1951 yılından sonra çarşı içindeki Halkevi binasına taşınmıştır. Kentin Müslüman Mezarlığı ile Hıristiyan Mezarlığı'nın kent merkezinde, birbirlerinden biraz uzakta bulunduğu belirlenmiştir (Bkz. Böl.4.1, S.205). Ayrıca Hisar Tepesi'nin Göynük Çayı'na bakan yamacında "Garipler Mezarlığı" olarak

adlandırılan bir mezarlığın daha bulunduğu kentin yaşlıları tarafından söylenmektedir. Bu dönemde kentin ana ulaşım yolları, Beybahçesi Caddesi ile Ankara Caddesi'dir.

Günümüzde de yine geçmişte olduğu gibi bütün kentsel işlevler kent merkezinde, vadilerin birleştiği alanda yer almakla birlikte, bu işlevlerin yer aldığı bazı yapılar değiştirilmiş ya da yıkılmıştır (Bkz. Harita 2.1). Geleneksel çarşı dokusu yer yer bozulmasına rağmen, hâlâ her iki vadiye de hizmet etmektedir. Çarşı dokusu ile içiçe geçmiş olan ahşap Aksungur Camisi yıkılmış, yerine kârgir bir cami ile kuzeydoğusuna Belediye İş hanı ve Belediye Blokları yapılmıştır (Bkz.Foto.75,109,111,S.264,272). Hükümet Binası'nın güneyindeki İstiklâl-i Milli İlkokulu ile yakınındaki hanlar da yıkılmış, Postacılar Hanı'nın yerine farklı konumda, eski yapıyı andıran, yeni bir bina inşa edilmiştir (Bkz.Foto.99,151,153, S. 267,286,287). Hükümet Binası yine eski işlevini sürdürmektedir. Belediye ise eski Halkevi'nden sonra Maşatlık Meydanı'ndaki iki katlı betonarme binaya, daha sonra da Postacılar Hanı'nın yerine yapılan yeni yapıya taşınmıştır. Müslüman Mezarlığı'nın olduğu yere Orman İdaresi Binaları yapılmış, mezarlıklar ve Cezaevi kent dışına alınmıştır. Kentin girişinde, Göynük Suyu kenarında Askerlik Şubesi ile Özel İdare, İstanbul Caddesi tarafında Göynük Devlet Hastanesi, P.T.T. ve Ziraat Bankası yer almaktadır.

Eğitim yapılarından Göynük Lisesi; kentin İstanbul yönündeki girişinde, Otobüs Terminali'nin hemen üst kısmında yer almaktadır. Egemenlik İlkokulu ise Beybahçesi Deresi'nin batısında, Hacı Kadın Camisi'ne yakın bir yerdedir. Aksungur Camisi'ne bitişik olan Belediye İş Hanı'nın bir bölümünde de Halk Kütüphanesi bulunmaktadır.

Geçmişte kervanların konakladığı kent, bugün konaklama yerleri bakımından nitelik ve nicelik olarak yetersizdir. Şehir Oteli, Belediye ve Orman İşletmeleri Misafirhaneleri ile birlikte 1995 yılından itibaren Göksan Binası da Göynük Oteli olarak hizmet vermeye başlamıştır (Bkz. Foto.322,323, S.339).

Sonuç olarak bugün, kentsel işlevlerin yer aldığı yeni yapıların geleneksel tarz ve biçimde üretilmemelerinden dolayı geleneksel doku ile uyumsuzluk ve kentsel mekânlarda farklılık ortaya çıkmaktadır. Geleneksel dokuya uygun olmayan bu yapılardan bazıları; Belediye Hanı ve Blokları, Çarşı Camisi, Tekel Binası ve Egemenlik İlkokulu'dur (Bkz.Foto. 109,111,122,308, S.271,272,277,335).

Foto.1- Halkevi, 1950 öncesi.
(Sedat Müderrisoğlu Arşivi)

Foto.2- Eski Halkevi, günümüzde Şehir Oteli, 1995.

2.1-Yol Dokusu

Kentin vadiler üzerinde kurulmasından dolayı yol dokusu, topografyanın izin verdiği ölçüde ana yollar ile bunlara dik ve paralel olarak uzanan tali yollardan oluşmaktadır (Bkz.Harita 2.2). Geçmişte, Beybahçesi Vadisi'nin ortasından geçen ve dereye paralel olarak uzanan Beybahçesi Caddesi ile Göynük Vadisi'ndeki geleneksel çarşı dokusunun içinden geçen Ankara Caddesi'nin kentin iki önemli aksı olduğu ve bu akslardan Ankara Caddesi'nin ise kente uğrayan eski kervan yollarının kent içinden geçen kısmını oluşturduğu anlaşılmaktadır (Bkz.Böl.1.1.2, S.10).

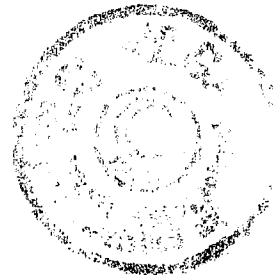
1951 yılındaki imar planı uygulamaları sırasında, yukarıda belirtilen yolların dışında Göynük Vadisi'nin ortasından eski İstanbul-Ankara Karayolu geçirilmiştir. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan ve kentin güneyinde İstanbul Caddesi ile birleşen bu yolun kent içinde kalan kısmı, Gazi Süleyman Paşa Bulvarı olarak adlandırılmaktadır. Kente giriş ve çıkış, yaklaşık 22-25 m. genişliğindeki asfalt kaplamalı bu ana yol üzerinden yapılmaktadır. Göynük Çayı, bu yolun bazen sağ, bazen de sol kenarına paralel olarak akmaktadır.

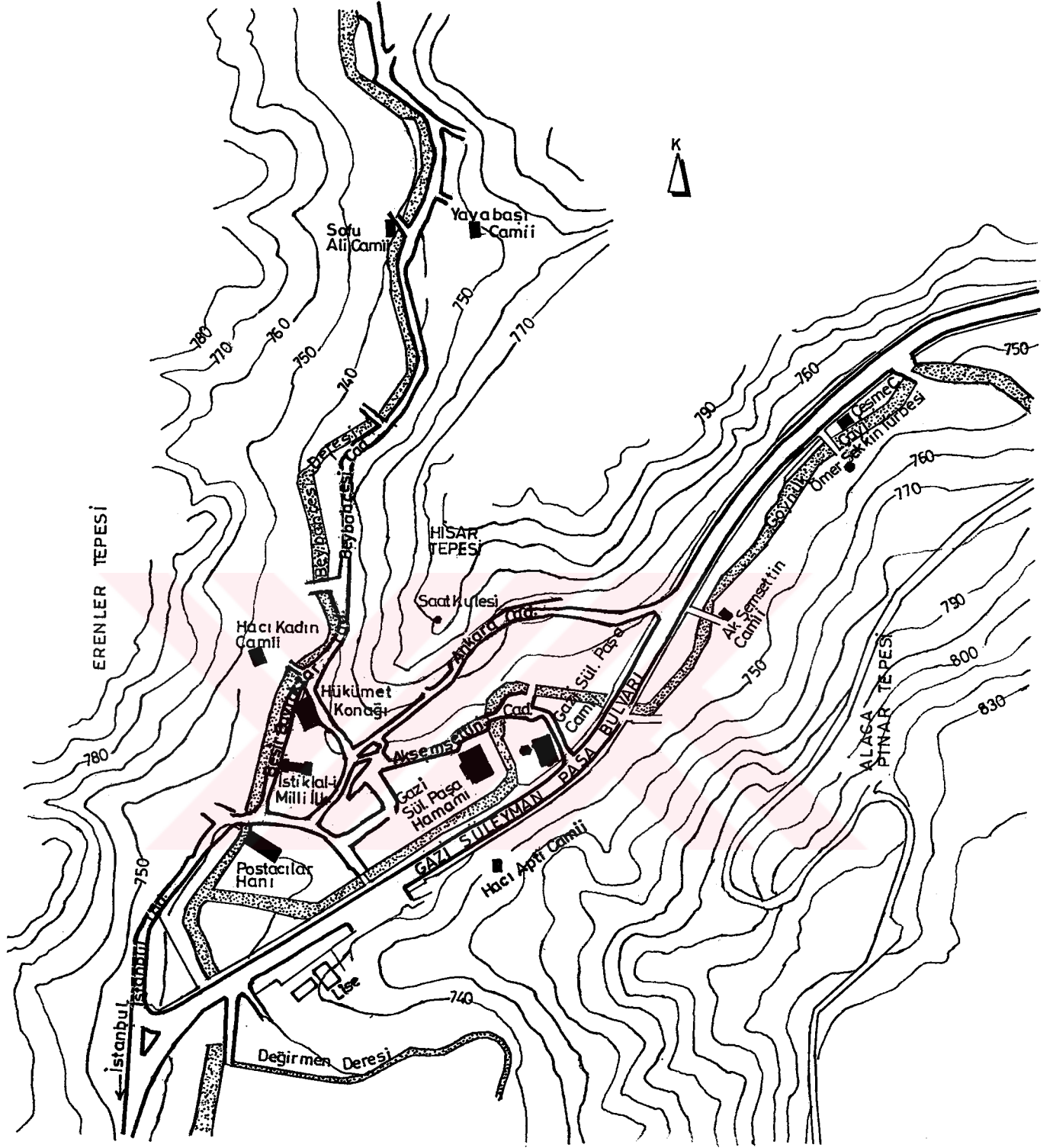
Kentin diğer ana aksı, eski güzergâhını ve genişliğini kısmen de olsa koruyabilen Beybahçesi Caddesi'dir. Bu cadde, merkezde Beşir Bayraktar Caddesi, daha sonra da İstanbul Caddesi olarak devam etmektedir. Ankara Caddesi ise Gazi Süleyman Paşa Bulvarı'nın açılması ile eski önemini yitirmiştir. Geleneksel değerlerini hâlâ devam ettiren Ankara Caddesi, güneybatıda İstanbul Caddesi ile kuzeydoğuda ise Gazi Süleyman Paşa Bulvarı ile birleşmektedir.

Kentin bu ana aksları ile ikincil cadde ve sokakları birbirlerine çoğu kez dereler üzerindeki köprülerle bağlanmaktadır. Geçmişte, kent mimarisini biçimlendiren öğeler arasında bulunan taş ve ahşap köprülerden günümüze kadar gelebilen örnek yoktur (Bkz.Foto.102, S.269). Bugün mevcut olanlar ise 1-2 ahşap köprü dışında (Bkz.Foto.290, S.329) betonarme olarak yapılmış köprülerdir.

Vadi yamaçlarında genellikle çok dik olan sokaklar yapı adalarını fazla parçalamadan, onların biçimine uygun bir şekilde kıvrılarak devam etmektedir. Bu sokaklar, geçmişte olduğu gibi bugün de yaya, hayvan ve atlı araba ulaşımına uygun genişliktedir. Birbirlerine paralel, dik ya da dolambaçlı yokuşlar, çoğu zaman kaplamasız olup, bazen taş malzeme ile kaplanmış, bazen de taş veya ahşap basamaklarla kademelendirilmiştir (Bkz.Foto.286,287, S.328). Göynük'te pek fazla çıkmaz sokak olmadığı gibi planlanmış bir meydan anlayışı da yoktur. Caddelerin sokaklara dereler üzerindeki köprülerle bağlandığı noktalarda oluşan "meydancık" olarak nitelendirilebileceğimiz düz alanlar dışında arazinin fazla eğimli olmasından dolayı meydan düzlemi oluşmamıştır.

Göynük'teki ana akslarda her türlü motorlu araç kullanılabilen, yamaçlardaki dar ve dik yokuşların ise ancak belirli noktalarına kadar araba ile gelinebilmektedir. Kentin bir ucundan diğer ucuna ulaşım yürüyerek rahatlıkla yapılabilmektedir.

Harita 2.2- GÖYNÜK, TARİHSEL MERKEZİ
KENT İÇİ ULAŞIM

- DERELELER
- ANA ULAŞIM AKSLARI

20 0 50m 100m 200m

2.2- Mahalleler

Homojen bir yapıya sahip olan kent, 6 mahalleden oluşmuştur. Bu mahalleler kuzeyden güneye doğru, Beybahçesi Vadisi'nde Sofu Ali ve Yenice, Göynük Vadisi'nde Çeşme, Kepkebir, Cuma ve Hacı Apti mahalleleridir (Bkz. Harita 2.3).

Cuma Mahallesi : Kent merkezinde, Göynük Vadisi'nin iki yamacında kurulmuş olan bu mahalle kentin ilk yerleşim alanıdır (Bkz.Foto.70,71,72, S.264). Kentin kuruluşundan bu yana hem dini, hem de ticari merkez fonksiyonlarını yüklenmektedir. Gazi Süleyman Paşa Camii, Hamamı, Akşemsettin Türbesi, bugün tamamıyla yıkılarak yenilenmiş olan Aksungur (Çarşı) Camii ve kentin en eski evi niteliğini taşıyan Müderrisoğlu Evi bu mahallededir (Bkz. Böl.2.6.1, S.89). Ankara Caddesi ile Hükümet Caddesi üzerinde kurulmuş bulunan geleneksel çarşı, bozulmalara ve harabiyete rağmen hâlâ niteliğini korumaktadır. Tamamen sit alanı sınırları içinde kalan bu mahalle, Yenice Mahallesi'nden sonra en büyük alana sahiptir. Mahalle sınırları içinde 26 tanesi konut olmak üzere toplam 34 tescilli yapı bulunmaktadır.

Yenice Mahallesi : Kentin İstanbul yönündeki girişine ve Beybahçesi Çayı ile Göynük Çayı'nın birleştiği noktadan itibaren Beybahçesi Vadisi'nin yamaçlarına kurulmuştur (Bkz.Foto.86-88,94-99, S.266,267). İdari ve yerel yönetim binaları bu mahallededir. Karakteristik kent dokusunu koruyan mahallede yeni yapılaşmaların da gittikçe arttığı görülmektedir. Beybahçesi Mevkii'ne doğru büyük parseller içinde konumlanmış geleneksel evler mevcuttur. Sit sınırları içindeki en büyük alana sahiptir. Kentin en eski evlerinden biri olan Ali Kaya Evi bu mahallededir (Bkz.Böl.2.6.2, S.96). Mahalle sınırları içinde 32 konut, 2 çeşme, 1 okul, 1 Hükümet Konağı, 1 cami olmak üzere toplam 37 tescilli yapı yer almaktadır.

Hacı Apti Mahallesi : Bu mahalle, Gazi Süleyman Paşa Bulvarı ile ikiye ayrılan Göynük Vadisi'nin güney yamacına kurulmuştur (Bkz.Foto.75,79-84, S.264,265). Konut dokusu yoğun olan mahallede, bahçe duvarlarının oluşturduğu sokaklardan ziyade her iki kenarına da konutların sıralandığı dar sokaklara rastlanmaktadır. Evlerin bahçeleri fazla büyük değildir. Hacı Apti Camii, mahalledeki tek camidir. Gürcüler Evi (Bkz. Böl.2.6.4, S.104) ile birlikte 14 konut, 1 cami, 1 türbe ve 1 hazire tescilli yapılar arasındadır.

Kepkebir Mahallesi : Göynük Vadisi'nde, Gazi Süleyman Paşa Bulvarı'nın iki yanındaki yamaçlarda kurulmuştur (Bkz.Foto.74,77, S.264,265). Kuzey, güney ve doğudan Çeşme Mahallesi, batıdan Cuma Mahallesi, güneybatıdan Hacı Apti Mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Mahalle içinden Göynük Çayı geçmektedir. Yamaçların üst taraflarında geleneksel dokuyu bozan betonarme yapılara sıkça rastlanmaktadır. Akşemsettin (Kepkebir) Camii, Göynük Çayı'nın hemen kenarındadır. Bu caminin dışında, mahalle sınırları içinde ayrıca 8 tescilli konut bulunmaktadır. Geçmişte, bugün mevcut olmayan Akgünler Evi de bu mahallenin sınırları içinde idi (Bkz.Böl. 2.6.19, S.165).

Çeşme Mahallesi : Kentin çıkışında, Gazi Süleyman Paşa Bulvarının iki tarafında yer alan bu mahalle, Kepkebir Mahallesi ile komşudur (Bkz.Foto.76, S.265). Sit sınırları içinde en az yer kaplayan mahalledir. Diğer mahallelere oranla fazla yoğun konut dokusuna sahip değildir. Ömer Sikkin Türbesi, tarihi çınarlar, Mümtaz Birsen Evi (Env.126, Bkz. Foto.195, S.299) ile bugün tamamıyla yenilenmiş olan Çeşme Camii bu mahallenin sınırları içindedir. Göynük Çayı, tarihi çınarlar ve Ömer Sikkin Türbesi birlikte şaşılabilecek derecede güzel bir kompozisyon oluşturmaktadır. Çınarlar, Çeşme Camii, Ömer Sikkin Türbesi ve 2 konut (Env.125, 126) tescilli eserler arasındadır.

Sofu Ali Mahallesi : Bu mahalle; Beybahçesi Vadisi'nin kuzey ucunda, Beybahçesi Mevkii'nde yer almaktadır (Bkz.Foto.90-92, S.266,267). Konutlar, yamaçlardaki geniş bahçelerin içine yerleştirilmiştir. Özgün değerlerini hâlâ yitirmemiş olan ahşap minareli Yayabaşı Camisi (Bkz.2.5.5, S.56) ile yenilenmiş olan Sofu Ali Camisi bu mahallededir. Mahalle sınırları içinde 21 konut, 1 hazire ve 2 cami olmak üzere toplam 24 tescilli eser bulunmaktadır.

Foto.3- Cuma ve Hacı Apti mahallelerinin 1950 öncesi görünümü (Cemalettin Turhan Arşivi), (Bkz. Foto.99, S.267).

Foto.4- Aynı bölgenin bir başka görünümü, 1950 öncesi (Cemalettin Turhan Arşivi).

2.3-Çarşı Bölgesi

Kentin ortasında, Hisar Tepesi'nin eteğinde yer alan ve genelde 20. yüzyıl başlarında yapılmış 1-2 katlı, ahşap strüktürlü dükkânlardan oluşan geleneksel çarşı dokusu; etrafını saran dini ve sosyal yapılar, eğitim, yönetim binaları ve konutlarla birlikte kentin çekirdeğini oluşturmaktadır. Diğer Anadolu kentlerinde olduğu gibi Göynük'te de topografyanın en uygun olduğu yere konumlanmış olan çarşı, Gazi Süleyman Paşa ve Aksungur camileri ile birlikte kent içi hareketi belirlemekte ve kentsel yaşama yön vermektedir. Ayrıca, kentin temizlik ihtiyacını karşılayan ve aynı zamanda gelir getiren Gazi Süleyman Paşa Hamamı da çarşı dokusunun hemen yanında, çarşı ile ilişkili bir konumda bulunmaktadır* (Bkz. Harita 2.1, S.27).

Geçmişteki fiziksel gelişimi ve görünümü hakkında pek fazla bilgi edinemediğimiz çarşı dokusu; Evliya Çelebi'ye göre 17. yüzyılda, 75 dükkândan ibarettir (Evliya Çelebi,1975:678).

19. yüzyılda bu doku içinde, 1896 Kastamonu Salnamesi'ne göre 185, Ali Cevdet'e göre ise 195 dükkân bulunmaktadır (Yurt Ansiklopedisi,1982:1464), (Ali Cevdet,H.1314:702). Kervan yolları üzerinde yer alan Göynük'ün 17. yüzyıldan itibaren dericilik ve dokumacılıkta uzmanlaştığı bilinmekte (Bkz.1.1.5, S.16), bu nedenle çarşı alanı içinde bu dallarda üretim veya işlenmiş mal perakendeciliği yapan dükkânlarla birlikte keçecilik** vb. geleneksel sanatların da yapıldığı dükkânların bulunması gerektiği düşünülmektedir. Çarşı dokusu, 19. yüzyıl ortalarından itibaren kentsel çekirdeğe eklenen çeşitli işlevlerdeki yapılarla değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde yapıldığı düşünülen Aksungur Camii ile Hükümet Konağı'na, 20. yüzyıl başlarında Misak-ı Milli İlkokulu, Postacılar Hanı ve Halkevi eklenince, çarşı bölgesi kendi kendine yeterli bir kentsel merkez haline gelmiştir (Bkz.Foto. 123,124,125, S.278,279).

Günümüzde, geleneksel çarşı dokusu içinde bulunan yaklaşık 55-60 dükkânda geleneksel biçimde üretim yapmaktan ziyade kente ve çevredeki köylere hizmet eden ticaret yapılmaktadır (Bkz.Foto.126,127, S.279). Ankara Caddesi, Hükümet Caddesi ve Keçeciler Sokak üzerinde bulunan geleneksel çarşı; Aksungur Camisi altındaki dükkânlar, bu camiye bitişik olan Belediye Hanı, Göynük

* "Çarşı" sözcüğü yüzyıllar boyu ticaret alanının adlandırılmasında kullanılmış, bu alanın varlığı ve gelişmesi oranında yerleşimler şehir olma vasfını kazanmışlardır. Hareket yönü çarşıya yönelik olan Türk şehirlerinde ve aynı zamanda İslâm toplumunda, öğle ve ikindi vakitleri iş saatleri ile çakıştığından, ibadetin iş yerine yakın yerde yapılması gerekliliği ortaya çıkmış, bu yüzden çarşı ile cami birbirinin yakınında yer almıştır. Ayrıca, cami ve medrese gibi dini ve kültürel yapıların yanına hamam yapılmasına da dikkat edilmiştir (Cezar,1985:19-31).

** Geleneksel çarşı dokusu içindeki sokaklardan birisinin adı; Keçeciler Sokak'tır. Geçmişteki üretim biçiminden dolayı bu adı aldığı düşünülen sokakta ve Göynük'te keçe üretimi yapan dükkân bulunmamaktadır.

Çayı kenarına dik konumdaki Belediye Blokları, Postacılar Hanı'nın yerine yapılan yeni Belediye Binası ile birlikte oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Çarşının güneyinde yer alan yeni Belediye Binası ile Göynük Çayı arasındaki düzlük alan, kentin pazar yeridir (Bkz.Foto.103,104, S.269). Pazartesi günleri kurulan pazarda, köylerden gelen satıcıların ve köylülerin yaptıkları alış-veriş içe dönük ticareti canlandırmaktadır. Çarşı dokusu, Göynük Kenti içinde 9500 m² 'lik bir alan kaplamaktadır. Bu alana ilave olan pazar yeri ile yeni Belediye Binası ise ortalama 5000 m² 'lik bir alan üzerindedir.

Çarşı bölgesi, çıkan yangınlar ve geleneksel dokuya aykırı ölçek ve biçimde yapılan yeni binalar nedeniyle sürekli değişime uğramaktadır. İstiklâl-i Milli İlkokulu ile Ankara Caddesi arasında kalan bölgede bulunan han binası ve bazı dükkânlar, 1992 yılında çıkan yangın sonucunda yok olmuştur. Ayrıca, mevcut mimari ölçekten farklı bir ölçekte ve hiç ettüt edilmeden, sadece ticari kaygılarla yapılmış olan Belediye Hanı, Blokları ve Aksungur Camisi de çarşı mekânını olumsuz yönde etkilemektedir.

1951 yılı imar planı; Gazi Süleyman Paşa Bulvarı'nın iki tarafına, ikişer katlı dükkân blokları önererek ticaretin bu ana aks üzerine kaymasını sağlamak istemiş, ama bu düşünce gerçekleşmemiştir (Bkz.Harita 4.1, S.212). Bugün, bu cadde üzerinde bulunan bazı geleneksel konutların zemin katları bakkal, nalbur vb. dükkânlar olarak kullanılmaktadır.

Halen yürürlükte olan 1991 tarihli koruma amaçlı imar planında, geleneksel çarşı dokusunu da kapsayacak şekilde kent merkezinin tümü, "özel proje alanı" olarak nitelendirilmiştir. Bu alan içinde bulunan Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın batısındaki düzlük sahaya yeni çarşı binaları önerilmiştir. Bu öneri; Kültür Bakanlığı, A.K.T.V.K.Y. Kurulu tarafından kabul edilmiş ve uygulama projelerinin yapılması uygun görülmüştür (Bkz.Böl. 4.2.7 ve Harita 4.7, S.220,225).

Geleneksel çarşı dokusu içinde tespit ve tescili yapılmış 3 dükkân bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla 77, 78 ve 84 envanter no.'lu yapılardır (Bkz.Foto.128-131,310,311, S.280,336). Bu yapıların yanı sıra, 77 envanter no.'lu " İsmail Derkan Dükkânı " yanındaki 55 ada, 2 parsel üzerinde bulunan iki katlı, ahşap karkas dükkân da korunması gerekli niteliklere sahip olup, "İsmail Derkan Dükkânı " ile bütünlük teşkil etmektedir (Bkz.Foto.127,276, S.279,325).

-İsmail Derkan Dükkanı

Env. No:Yeni 77, Eski 76

Pafta No: 1

Fotoğraf No: 5, 125, 128, 129

Kaynaklar:Göynük A Town...,1970:22-26

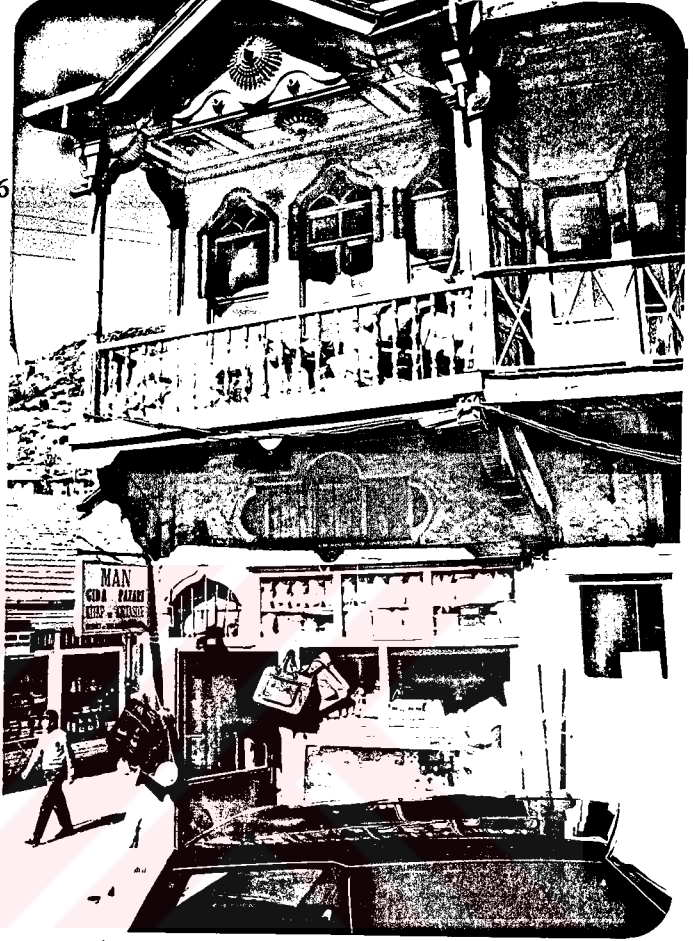
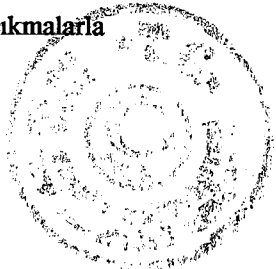

Foto. 5-İsmail Derkan Dükkanı, Ankara Caddesi cephesi.

İsmail Derkan Dükkanı; Ankara Caddesi, Hükümet Caddesi ve Keçeciler Sokağın kesişme yerinde bulunmaktadır. İlk sahibinin adıyla anılan bu 2 katlı yapı, 22 m² büyüklüğündeki parselin tamamını kaplamaktadır. Doğu kenarı 2 numaralı parseldeki yapıya bitişiktir. 20. yüzyıl başında, eczane ve muayenehane olarak yapılmış olup (Göynük A Town...,1970:22), günümüzde bakkal ve depo olarak kullanılmaktadır.

Plan Özellikleri: (Bkz.P.1) Yapının zemin katı; dikdörtgen planlı parsel üzerinde, sırt sırta planlanmış iki mahalden ibarettir. Ankara Caddesi'nden girilen dükkân mahalli (eski eczane), diğerine göre daha büyük olup, kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Keçeciler Sokak tarafından girilen merdiven ve giriş mahalli (muayenehane girişi) ise daha küçüktür.

Üst kat plan şeması da ufak farklılıklarla zemin kat plan şemasının aynıdır. Ankara Caddesi tarafında muayenehane mahalli, Keçeciler Sokak tarafında ise merdiven-bekleme mahalli bulunmaktadır. Yapı, Ankara Caddesi ile Keçeciler Sokağa cephe genişliğindeki çıkmalarla taşmaktadır. Ankara Caddesi tarafındaki çıkma, balkon şeklindedir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.1) Geçmişte iki cepheli olan yapı, bugün üç cephesi ile dışa açılmaktadır. Ankara Caddesi cephesine, Keçeciler Sokak cephesinden daha fazla özen gösterilmiştir. Ankara Caddesi cephesinde (Bkz. Foto.5), zemin katta, geniş bir pencere ile kemerli giriş kapısı yan yana bulunmaktadır. Geniş pencerenin üzerinde; yanlarda ve üst ortada yarım daire kavisleri olan, yatay konumlu, dikdörtgen bir pencere daha mevcuttur. Bu cephedeki ahşap korkuluklu balkon çıkmasını iki ahşap konsol desteklemekte, balkonun üzerini örten üçgen alınlıklı balkon çatısı ile balkon tavanını ise iki ahşap dikme taşımaktadır. Üçgen alınlığın ve balkon tavanının ortalarında ahşap, kabartma bezemeler mevcuttur. Balkona açılan üst kat pencereleri ile balkon kapısının üzerlerinde dilimli kemerler bulunmaktadır.

Keçeciler Sokak cephesinde (Bkz. Foto. 129, S.280), zemin katta, geniş bir pencere ile giriş kapısı, üst katta ise iki dikdörtgen pencere mevcuttur. Üst kat çıkması, üç ahşap konsolla desteklenmektedir. Ahşap kat silmesi, sadece Keçeciler Sokak cephesinde ve Ankara Caddesi cephesindeki balkon alnında mevcuttur. Her iki cephenin de köşelerinde, kat silmesinin üzerinden başlayıp, saçak altına kadar yükselen ahşap pervazlar bulunmaktadır.

Yapı, Keçeciler Sokak ve Ankara Caddesi'ne doğru eğimli olan beşik çatı ile örtülüdür. Ankara Caddesi'ndeki balkonun üçgen alınlıklı çatısı, beşik çatıya dik olarak saplanmaktadır. Çatı, Marsilya tipi kiremit ile kaplıdır.

Yapısal Özellikler: Taş temeller üzerine oturan yapının zemin kat ve 1. kat duvarları, ahşap çatılıdır. Çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu, iç ve dış yüzeylerin sıvalı olmasından dolayı bilinmemektedir.

Değiştirilen Kısımlar: Yapının geçmişte, Hükümet Caddesi tarafından da ahşap, tek katlı bir dükkân ile bitişik durumda olduğu ve sağır olan bu cephenin, yatay olarak kullanılan ahşap kaplama tahtaları ile kaplandığı anlaşılmaktadır (Göynük A Town..., 1970:23), (Bkz. Foto.125, S.279). 1967 yılından sonraki bir tarihte yapıya bitişik olan tek katlı ahşap dükkân kaldırılmış, zemin kat seviyesinde iki pencere ile bir kapı, üst kat seviyesinde ise dilimli kemerleri olan iki pencere açılmış ve ahşap kaplamalar kaldırılarak, cephe sıvanmıştır (Bkz. Foto.128, S.280).

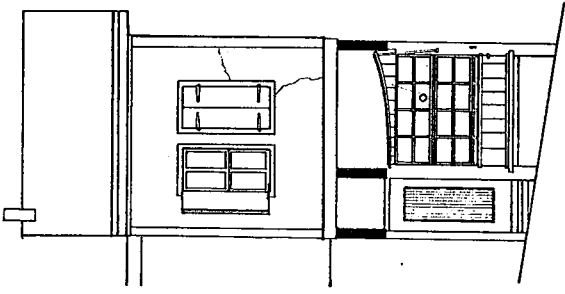
Keçeciler Sokak cephesinde, zemin kat seviyesinde bulunan kapı ve pencere değiştirilmiş, zemin kat penceresi üstündeki ahşap kepenk ile üst kat pencerelerindeki ahşap kapaklar çıkarılmıştır. Ankara Caddesi cephesinde de zemin katta bulunan ahşap dükkân kepenkleri sökülmüştür. Zemin kat seviyesinde, 2 numaralı parseldeki dükkân ile ortak olan ara duvar kaldırılmış ve dükkân kısmı genişletilmiştir (Bkz.P.1).

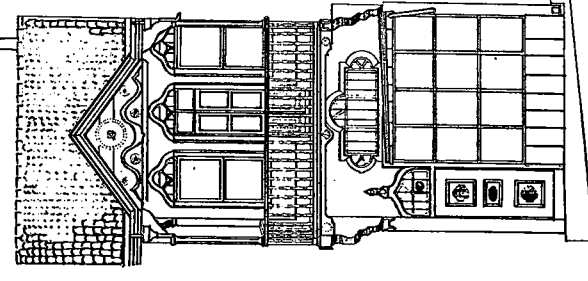
İSMAİL DERKAN DÜKKÂNI RÖLÖVESİ, (1967, ODTÜ)

BKZ. GÖYNÜK A TOWIN IN A TIMBER REGION,
1970, S.23-25.

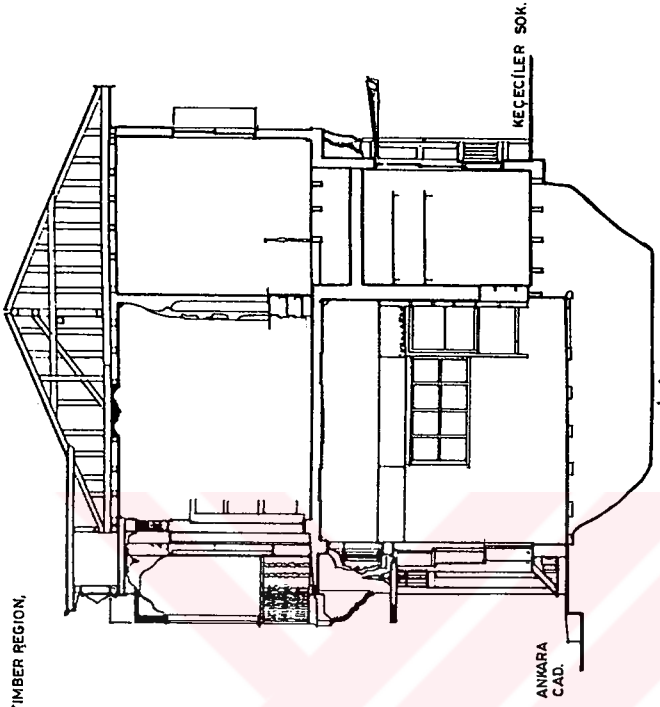
P.1

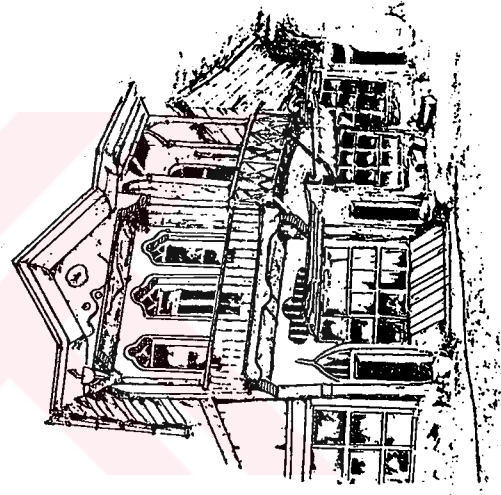
KEÇECİLER SOK. CEPHESİ

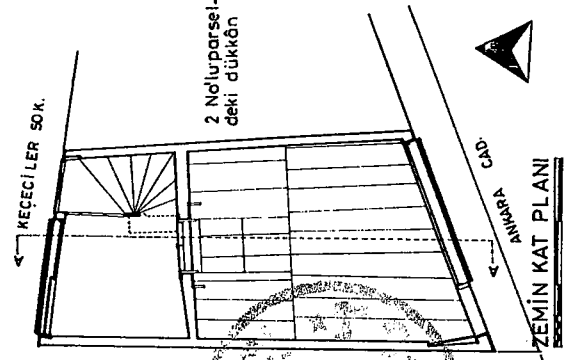
ANKARA CAD. CEPHESİ

A-A KESİDİ

1. KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

2.4- Yeşil Alanlar, Mezarlık ve Hazireler

Kent içinde, Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin doğusunda bulunan ve çay bahçesi olarak kullanılan alan dışında özellikle ayrılmış park ya da benzeri yeşil alan yoktur. Geçmişte, dutlukları ve bağları bulunan kentin yeşil görünümünü bugün, evlerin büyük bahçeleri sağlamaktadır. Topografyadan dolayı genellikle setlendirilmiş olan bahçeler, sebze ve meyve bahçeleri olarak düzenlenmişlerdir.

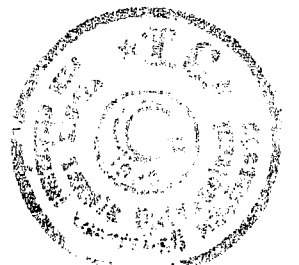
Göynük sit sınırları içinde, Göynük tarihine ışık tutabilecek nitelikteki mezarlar, sadece Gazi Süleyman Paşa Camisi ile Akşemsettin Türbesi'nin etrafında yer alan Hazire'de mevcuttur (Env. No.yeni 8, eski 9). Oldukça büyük ve bakımlı olan ve sanat değeri taşıyan mezar taşları bulunan hazire, kent tarihi için belgesel niteliktedir. Etrafı, Gazi Süleyman Paşa Camisi ile Akşemsettin Türbesi restorasyonları sırasında taş duvarla ve yer yer demir korkulukla çevrilmiştir. Hazire, selvi ve çam ağaçları ile kaplıdır.

Sofu Ali Mahallesi, Beybahçesi Sokağı üzerinde yer alan ve etrafı briket duvarlarla çevrili hazirede, sadece birkaç tane mezar taşı bulunmaktadır (Env. No. 18).

Hacı Apti Mahallesi, Salmanlar Sokak köşesinde bulunan mezarlıkta ise birkaç eski mezar taşı mevcuttur (Env. No. yeni 17, eski 18), (Bkz. Foto.6).

Geçmişte, kentin Müslüman Mezarlığı Orman İşletmeleri'nin yerinde, Hıristiyan Mezarlığı ise Maşatlık Meydanı'nda bulunmakta idi. Günümüzde, kentin yeni mezarlıkları sit sınırları dışında, Beybahçesi Mevkii ile Nallıhan-Ankara Yolu üzerindedir (Beybahçesi ve Çeşme mezarlıkları).

Foto.6- Salmanlar Sokak köşesindeki Mezarlık (Env. No:17).

2.5-Dini, İdari ve Sosyal Amaçlı Yapılar

Göynük'te, geleneksel doku içinde, gerek strüktür, gerek malzeme bakımından konutlara benzemeyen, ama onlar kadar önemli ve özgün olan, dini, idari ve sosyal amaçlı yapılar hemen göze çarpmakta, mimarileri ve malzemeleriyle "arka planda fon teşkil eden konutlarla zıtlık yaratarak" ön plana çıkmaktadır.

17. yüzyılda Göynük'ü ziyaret eden Evliya Çelebi kentte "terk edilmiş bir kale, 18 mihrap, 2000 haneli 8 mahalle, 20 sübyan mektebi, 1 hamam, su değirmenleri ve 75 dükkân " olduğunu söylemektedir (Evliya Çelebi,1975:677-678).

19. yüzyılda ilçeyi gören Ali Cevdet'e göre ise " 1' i rüştiye, 2' si medrese olmak üzere tüm ilçede 186 adet ilmi kuruluş, 184 cami, 65 değirmen, 1 çarşı, 195 dükkân, 16 köprü, 4 han, 1hamam ve 3715 hane" bulunmaktadır (Ali Cevdet,H.1314:702,703).

Vital Cuinet de Ali Cevdet'in camiler dışında verdiği diğer sayıları doğrulamakta ve ayrıca bir de Hükümet Konağı olduğunu belirtmektedir. Cuinet'e göre 19. yüzyılda Göynük ve çevresindeki yerleşmelerdeki cami sayısı 180'dir (Cuinet,1891:519-523).

Camiler: Bugün Göynük sit sınırları içinde; 8 cami, 3 türbe, 1 hamam, 1 saat kulesi, 1 hükümet konağı, 2 hazire, 1 ilkokul ve 2 lise bulunmaktadır (Bkz. Harita 2.4). İlk Osmanlı yerleşmelerinden biri olan tarihi kentte, sadece Gazi Süleyman Paşa Hamamı -14.yüzyıl- kentin kurulduğu dönemden günümüze kadar gelebilmiştir. Yine bu dönemde, hamamla birlikte yapılmış olan Gazi Süleyman Paşa Camii zaman içinde yıkılmış ve 1878 yılında yeniden yapılmıştır (Erken,1977:364,366). Eskilik sıralamasında hamamdan sonra gelen Akşemsettin Türbesi ile Ömer Sekkin Türbesi, 15 yüzyıl yapılarıdır. Kentte, bugün mevcut olan diğer dini, idari ve sosyal amaçlı yapılar ise 19. ve 20. yüzyıllara aittir.

Göynük sit sınırları içinde bulunan 8 camiden Aksungur (Çarşı) Camii dışındakiler, "saptanmış-belgelenmiş" yapılar kapsamındadır. Bunlar; Gazi Süleyman Paşa Camii (1878), Kepkebir veya Akşemsettin Camii (20. yüzyıl başı), Hacı Apti Camii (20.yüzyıl başı), Hacı Kadın Camii (H.1324/1906), Yayabaşı Camii (H.1332/1913), tamamen yıkılarak yeniden yapılmış olan Çeşme Camii (1962) ile Sofu Ali Camisi'dir (1974). Aksungur ya da Çarşı Camii olarak adlandırılan ahşap minareli yapı; 1967 yılından sonraki bir tarihte yıkılmış, Aksungur'un Mezarı, Akşemsettin Türbesi önündeki hazireye taşınmıştır. Yıkılan yapının yerine ise yine aynı adı taşıyan tek kubbeli, betonarme bir başka cami yapılmıştır (Bkz.Foto.75, S.264). Gazi Süleyman Paşa, Akşemsettin ve Çeşme camileri Göynük Çayı'nın, Sofu Ali Camii Beybahçesi Çayı'nın kenarındaki düzlük alanlarda, diğer camiler ise yamaçlarda bulunmaktadır. Yapıldıkları dönemde hepsinin kırma çatılı ve dikdörtgen planlı oldukları

anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, Gazi Süleyman Paşa Camii ile Çeşme Camii* dışında hepsi ahşap minarelidir. Göynük sakinleri genellikle çarşı bölgesindeki Aksungur Camii ile Gazi Süleyman Paşa Camii'ne gitmektedir.

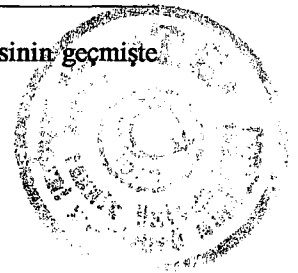
Türbeler: Geleneksel doku içinde bulunan 3 türbe, saptanmış, belgelenmiş kültür varlıkları arasındadır. Bunlardan Tabak Dede Türbesi, tüm özgün niteliklerini yitirmiştir (Bkz.Foto.18). Akşemsettin ve Ömer Sekkin türbeleri ise özgün niteliklerini koruyan, kesme taştan yapılmış, çokgen planlı ve kubbeli yapılardır. Akşemsettin Türbesi (H. 868/1464); Gazi Süleyman Paşa Camisi , Hamamı ve kendi önündeki hazireyle birlikte oluşan bir kompleksin içinde yer almaktadır. Ömer Sekkin Türbesi ise (H. 880/1475, Bkz.Böl.2.5.8, S.64) inşa edildiği platformun altındaki çeşme, çeşmenin önündeki 3 tarihi çınar ağacı ve Göynük Çayı ile birlikte pitoresk bir görünüm sunmaktadır.

Hamam ve Hanlar: Göynük'te, 19. yüzyılın sonlarında 4 han ve 1 hamamın varlığından söz edilmekte ise de bahsedilen bu yapılardan sadece Gazi Süleyman Paşa Hamamı günümüze kadar gelebilmiştir. Yakın bir tarihe kadar 2 tanesi ayakta olan han yapılarından birisinin İstanbul caddesi üzerindeki Hal Binası'nın yerinde (bugün Hal Binası'nda yıkılmıştır.), diğerinin ise Ankara Caddesi üzerinde, 14 envanter no.'lu çeşme'nin batı tarafında bulunduğu (Bkz.Foto.123, S.278), kentin yaşlıları tarafından söylenmektedir. Kentte, bahsedilen 4 hanın dışında, 1900' lü yılların başında ahşap bir han binası daha yapılmıştır. "Postacılar Hanı" olarak adlandırılan ve "korunması gerekli eski eser" kapsamı içinde bulunan bu yapı, 1992 yılında "her an çökebilir ve yanabilir" gerekçesiyle yıktırılmıştır (Bkz.Böl.2.5.10, S.71).

Kamu Yapıları: Göynük'ün en eski tarihli kamu yapısı olan Hükümet Konağı (H.1306/1889), Hisar Tepesi'nin Beybahçesi Vadisi'ne bakan eteğinde bulunmakta ve bugün kaymakamlık, adliye ve vergi dairesi olarak kullanılmaktadır. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte çarşı bölgesine yapılan ilk kamu yapısı ise Halkevi'dir. 50' li yıllarda Belediye Binası olarak kullanılan bu kârgir bina, bugün otel olarak kullanılmaktadır (Şehir Oteli). Günümüzde; Orman İdaresi, Postane, Hastane, Ziraat Bankası, Askerlik Şubesi, Jandarma Binası ve Özel İdare gibi diğer kamu yapıları kentin güneyinde, giriş kısmında yer almaktadır (Bkz. Böl.2, S.25).

Eğitim Yapıları: 17. yüzyıldan itibaren ekonomi ile birlikte (Bkz.Böl.1.1.5, S.16) her yönden gelişerek "kent" olma yolunda önemli adımlar atan ilçede, eğitime verilen önemin de arttığı anlaşılmakta, 19. yüzyılda İslam hukuku ve teoloji eğitimi veren 2 medrese ile birlikte 1 rüştiyenin ve 183 mahalle mektebinin varlığından söz edilmektedir (Cuinet,1891:521-522 ; Ali Cevdet, H.1314:702). Geçmişteki bu eğitim yapılarından günümüze kadar gelebilmiş olan bir tek örnek yoktur. Cumhuriyet Dönemi'ne kadar mevcutt olan "Hacı Hüseyin Ağa Medresesi" 1924-1925 yıllarında tamamen yıkılmıştır. Tımar Beyi Hacı Hüseyin Ağa tarafından H. 1159/1746 yılında, Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin yanına

* Çeşme Camisi'nin eski durumunu gösterir fotoğraf ve belge bulunamadığından, minaresinin geçmişte ahşap olup olmadığı anlaşılamamıştır.

yaptırılan bu medreseden geriye sadece kitabesi kalmıştır** (Ertürk,1967:17). Cumhuriyet'in ilânından sonra yaptırılan 1924 tarihli İstiklâl-i Milli İlkokulu ise 1968 yılında Egemenlik İlkokulu adıyla yeni bir ilkokul yaptırılınca, bir süre eğitimin başka kademelerinde kullanılmış, 1994 yılında da arsasına iş merkezi yapılması amacıyla yıktırılmıştır (Bkz.Böl. 2.5.11, S.77). Halen ilçe merkezinde 1, köylerde 94 ilkokul vardır. Hacı Apti Mahallesi'nde bulunan ve 1953 yılında öğretime başlayan Göynük Ortaokulu 1973 yılında Göynük Lisesi adını almış, 1980 yılında Beybahçesi Mevkiii'ne Göynük İmam Hatip Lisesi yaptırılmıştır. Ayrıca kentte, Göynük Lisesi binaları içinde çeşitli kurslar açarak çalışmalarını sürdüren Halk Eğitim Merkezi de mevcuttur.

Kuleler: 60'lı yıllara kadar kentin genel silüetinin hakim elemanları arasında olan ve Hisar Tepesi'nin üstünde yer alan iki kuleden günümüzde sadece biri, İstiklâl Savaşı'ndan sonra zaferi temsilen yaptırılan Zafer Kulesi mevcuttur (Bkz. Foto.32, S.83). Yıkılmış olan diğer kule ise geçmişte "Saat Kulesi" olarak adlandırılmıştır. Zafer Kulesi'nden biraz daha aşağıda konumlanmış olan ve daha eski tarihli olduğu anlaşılan bu yapı; kare planlı, yüksek taş duvarlar üzerine oturan ahşap, kule odalı ve topuz çatılıdır (Bkz.Foto.35, S.84). Yıkılma tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

Çeşmeler: Göynük kent dokusu içinde mimari değeri olan, görkemli çeşmeler yoktur. Geçmişte olup olmadığı da bilinmemektedir. Mütevazı ölçekli altı çeşmeden sadece ikisi saptanmış, belgelenmiş eserler arasındadır. Günümüzde mevcut olan çeşmeler şunlardır.

Başaklar Çeşmesi: (Env. No.yeni 13, eski 14) Yenice Mahallesi'nde, 53 envanter numaralı, Tahsin Beyler Evi'nin önünde yer almaktadır. 70'li yıllarda onarım görmüş, kaba yonlu taş duvarları mermerle kaplanmış. Orijinal mermer kitabesi mevcut olan çeşmenin suyu akmamaktadır. Mülkiyeti Göynük Belediye'sine aittir (Bkz. P.47, Foto. 158,159, S.288).

14 envanter No.'lu Çeşme: (Eski Env. No.15) Cuma Mahallesi'nde, Ankara Caddesi üzerinde, bir dükkânın duvarına bitişik durumdadır. Mimari niteliği yoktur. Kitabesi nedeniyle tescilli yapılar kapsamına alınmış olmalıdır. Suyu akan çeşme, Belediye'nin mülkiyetindedir (Bkz. Foto.156, S.288).

Konakyeri Çeşmesi: (tescilsiz) Yenice Mahallesi'nde, Sarayönü Sokak ile Konakyeri Sokağı'nın kesişme noktasında, ahşap karkas bir evin ön cephesine bitişik konumdadır. Suyu akmamaktadır. Kitabesizdir (Bkz. Foto.157, S.288).

Meryem Hatun Çeşmesi: (tescilsiz) Akşemsettin Caddesi, Göynük Çayı'nın üzerinden geçirilerek oluşan köprünün altında kalmıştır. Kitabesi çeşmenin suyu akmamaktadır (Bkz. Foto.160,161.S.289).

Behram Ağa Çeşmesi: (Eski Env. No. 2) Sofu Ali Mahallesi'nde, Beybahçesi Caddesi üzerinde bulunan bu çeşme izinsiz olarak yıkılmıştır. Bugün bu bölgede, Sofu Ali Camisi'nin karşısında, suyu akan yeni bir çeşme bulunmaktadır.

**Hacı Hüseyin Ağa Medresesi'nin kitabesi, emekli Göynük İlköğretim Müdürü Nuri Güner'in Sarayönü Sokak, 4 numaralı evinde bulunmaktadır (Bkz. 2.6.12, Yahya Beyler Evi, S.140).

Ömer Sikkin Türbesi Altındaki Çeşme: İçilebilir nitelikte suyu olan bu çeşme, Ömer Sikkin Türbesi'nin oturduğu yüksek platformun ön yüzünde bulunmakta ve türbe ile birlikte ilginç bir kompozisyon oluşturmaktadır (Bkz. P.7, Foto.23, S.64).

Foto.7- Çeşme Camii, 1991.

Foto.8- Tabak Dede Türbesi ve Deveyolu Sokak görünüşü, 1991.

2.5.1 - Gazi Süleyman Paşa Camii

Env. No: Yeni 6, Eski 7

Pafta No:P.2, .3, 4

Fotoğraf No: 9, 10, 11, 132, 133, 134, 135

Kaynaklar: Erken, 1977:364-366;

Ayverdi,1966:145;

Vakıflar Gen. Müd. Eski Eser Onarım Fişi.

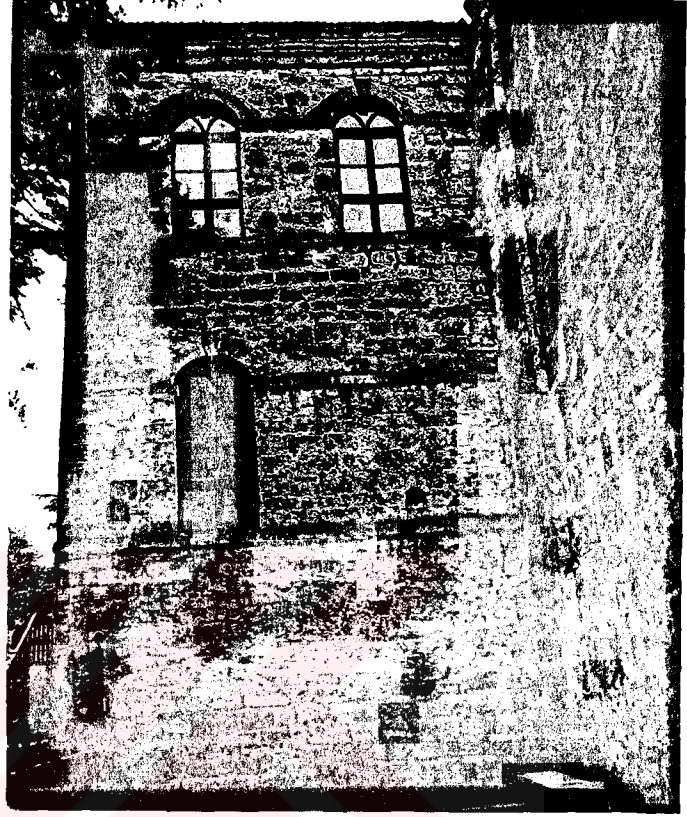
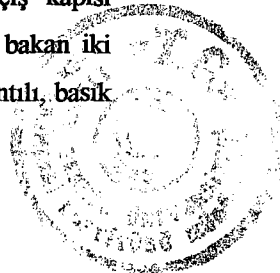

Foto.9-Gazi Süleyman Paşa Camii, batı cephesi, 1993.

Göynük Çayı kenarında, az eğimli bir arazi üzerinde bulunan (Bkz.Harita 2.4) 2 katlı, kârgir yapının parsel büyüklüğü 1778 m², taban alanı 402 m² 'dir. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa tarafından 1331-1335 yılları arasında yaptırılan ve onun adını taşıyan ilk cami, 1875 yılında meydana gelen sel felaketinde yıkılınca, yerine II. Abdülhamit tarafından 1878 yılında günümüzdeki cami yaptırılmıştır (Erken, 1977;365). Gazi Süleyman Paşa Vakfı'na aittir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.2) Son cemaat mahalli kapalı olarak tasarlanmış, dikdörtgen planlı bir yapıdır. 16.10 x 25 m. boyutlarındaki yapının uzun kenarları, kuzey-güney doğrultusundadır. Dere yatağına yapılmış olmasından dolayı cami katı zeminden yükseltilmiş ve basık bir bodrum kat oluşturulmuştur. Bu nedenle yapının cami katına, kuzeydeki kısa kenarın tam orta aksında bulunan iki kollu, taş basamaklı bir merdivenle erişilmektedir. Cami katı, yapının kuzey kenarı boyunca uzanan son cemaat mahalli ile ana mekân olan cami kısmından ibarettir. 2 katlı olan son cemaat mahallinden hem ana mekân olan cami kısmına geçilmekte, hem de ahşap bir merdivenle mahfil katına çıkılmaktadır. Bu mahal ile ana mekân arasındaki ortak duvar üzerinde, tam ortada, ana mekâna geçiş kapısı bulunmaktadır. Yapının cümle kapısı mimarisinde olan bu kapının son cemaat mahalline bakan iki kenarında yer alan pilastırlar başlıklarla son bulmakta ve bu başlıkların üzerine kilit taşı çıkıntılı, basık

bir kemer oturmaktadır. Kapı boşluğunun iki tarafında ise basık kemerli birer pencere ile birer mihrapçe yer almaktadır.

Ana mekân olan cami kısmı, mahfil katının altında kalan maksure kısmı dışında tek katlı ve kare planlı bir mahaldir. Güneydeki kısa kenar üzerinde bulunan mihrap nişi, yarım daire biçiminde dışarıya doğru çıkıntı yapmakta ve cephede belirginleşmektedir. Mihrabın iç yüzü bordürler ve bitkisel motiflerle çevrelenmiştir.

Mahfil katı, son cemaat mahallinin ve ana mekânın bir kısmı üzerinde oluşturulmuştur. Bu kat, ana mekâna doğru yaklaşık 4 m. genişliğinde bir çıkma ile taşmakta ve tam orta aksta yarım daire biçiminde genişlemektedir. Ana mekâna taşan mahfil katını; araları Bursa tipi kemerli, 6 ince, ahşap dikme taşmaktadır (Bkz. Foto. 11). Batıdaki minareye çıkış kapısı, mahfil katındadır.

Bodrum kat döşeme seviyesi avlu kodundan yaklaşık 1 m. daha aşağıdadır. Bu kata, kuzey cephesindeki merdivenin iki yanında bulunan kapılardan girilmektedir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.3,4) Caminin bütün cepheleri, kesme taşan"akça geçmez" tekniğinde yapılmış olup, profilli, taş saçak silmesi ile sona ermekte ve yarım daire kemerli pencerelerle dışa açılmaktadır. Pencerelerin kemer taşları, kemer yüksekliğinden biraz daha yüksek tutulan kilit taşı ile birlikte 3 parçadan oluşmaktadır. Yarım daire kemerlerin başlangıç seviyesinde, diğer taşlardan daha koyu renkte olan ince bir taş sırası yer almakta ve bordür halinde bütün cephelerde devam etmektedir (Bkz. Foto.9).

Kuzeydeki giriş cephesi; düşey aksa göre simetrik düzendedir (Bkz. Foto.135, S.281). Tam ortada yer alan kilit taşı çıkıntılı, basık kemerli ve iki yanı taş pılastırlı giriş kapısı ile 2 kollu taş merdiven, bu simetriyi güçlendirmektedir. Giriş cephesi, iki katlı yapı görünümündedir. Üst sıradaki mahfil pencereleri ile alt sıradaki son cemaat mahalli pencerelerinin başladığı yerde uzanan taş silmeler, giriş cephesini yatay olarak parçalamaktadır. Mahfil pencereleri altındaki taş silme pencerelerle birlikte yan cephelere de dönmekte, fakat bu cephelerde sadece mahfil genişliği kadar devam etmektedir. Son cemaat mahalli pencerelerinin altında bulunan sokl silmesi niteliğindeki silme ise bütün cepheleri çevrelemektedir. Yapının kırma çatısı Marsilya tipi kiremit ile kaplıdır.

Yan cephelerin mahfil genişliği dışında kalan kısımlarında ve mihrap cephesinde, pencerelerin tek sıra olmasından dolayı tek katlı yapı görünümü hakimdir. Ana mekân olan cami kısmını aydınlatan ve kemer kısımları beton dışlıklı olan bu pencerelerin önünde kemer seviyesine kadar demir parmaklıklar bulunmaktadır. Mihrap cephesinin orta aksında yer alan, çıkıntılı mihrap nişinin üzeri alaturka kiremit ile örtülüdür (Bkz. Foto.10).

Minare, yapının batı cephesinde, oldukça yüksek olan sekizgen bir kaide üzerinde yükselmektedir. Sekizgen kaidenin 5 kenarı dışarıda, diğer kenarları ise cami beden duvarı içindedir. Cami saçak silmesinin hemen yukarısında biten pabuç kısmının üzerinde onaltıgen planlı, kesme taş minare gövdesi yükselmektedir. Klasik mimari düzende yapılmış olan tek şerefeli minare, kuruşun kaplamalı sivri bir külâh ile bitmektedir.

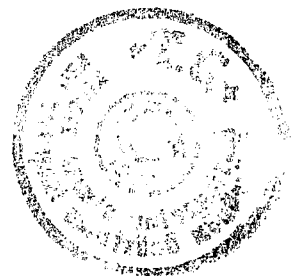
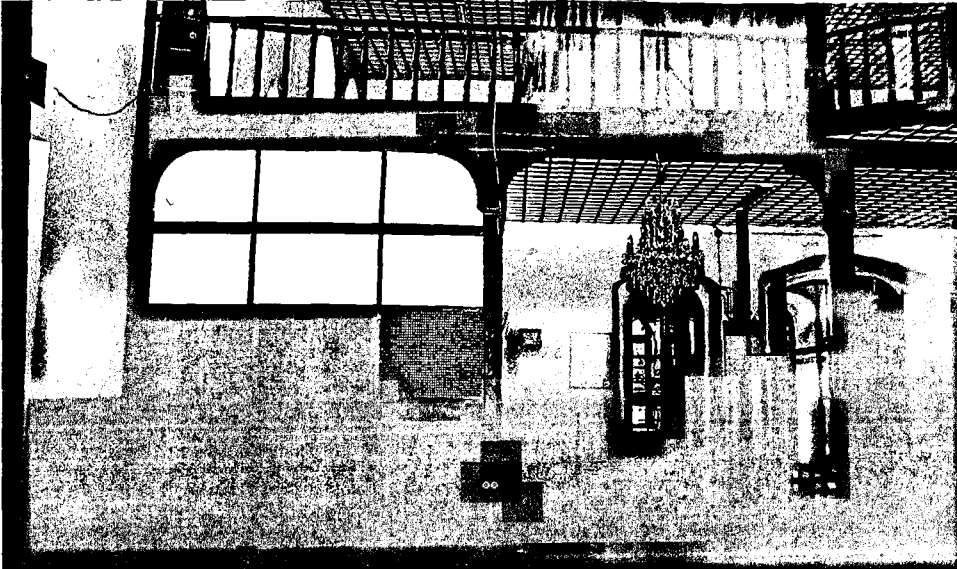
Yapısal Özellikler: Yapının temel ve beden duvarları; 70 cm. kalınlığındaki taş duvarlardan ibarettir. Mahfil katı döşemesini, son cemaat mahallinin dış ve ara duvarları ile ahşap dikmelere oturan kirişler taşımaktadır. Bodrum katta, son cemaat mahallinin altına gelen kısmın tavan döşemesi ahşap kirişlidir. Ana mekân olan cami kısmının döşemesi ise 30 betonarme kolonla desteklenen betonarme döşemedir.

Değiştirilen Kısımlar: Yapı, 1948, 1960 ve 1987 yıllarında onarım görmüştür (kitabesinde ve Vakıflar.Müd., Eski Eser Onarım Fişinde). Bu onarımlar sırasında; bodrum katta, ana mekânın altındaki mahal betonarme kolon ve kirişlerle takviye edilmiş, bu kısmın tavan döşemesi betonarme plak olarak yapılmıştır. Cami katında bütün tavan kaplamaları değiştirilmiş, ana mahallin tavan döşemesini taşıyan ahşap dikmeler kaldırılmıştır (Bkz. P.2), (Erken,1977:365). Yapının, kubbeli minare külahı ve şerefe korkuluğu tamamıyla değiştirilmiştir (Bkz.Foto.100,105,132, S.268,270,281). Ön avlunun doğu kenarına yapıya dik olarak uzanan abdest alma mahalli eklenmiştir.

Foto. 10- Süleyman Paşa Camii, mihrap cephesi, 1993.

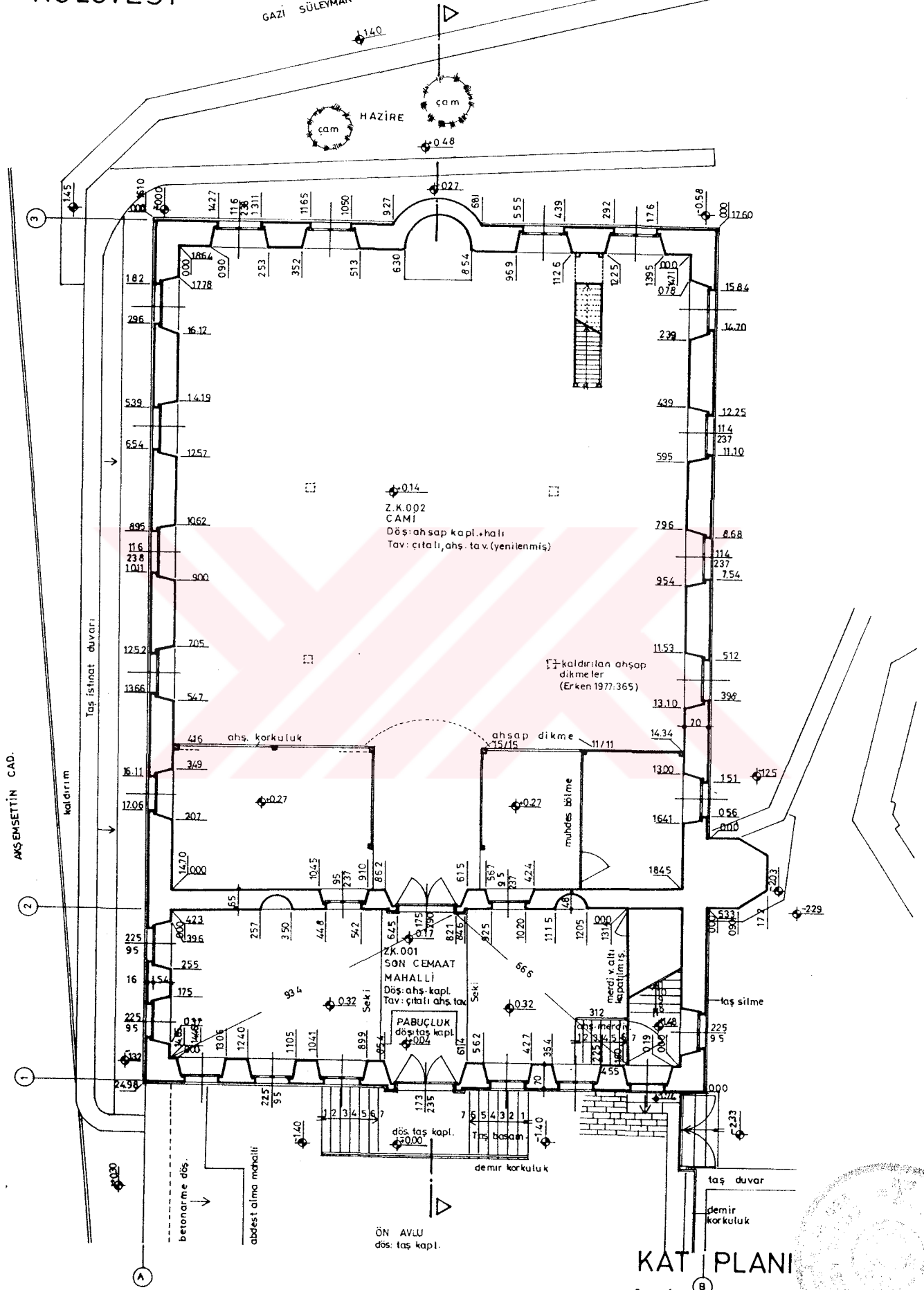
Foto.11-Gazi Süleyman Paşa Camii, kadınlar mahfili ile altındaki maksure kısmı.

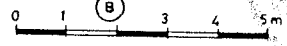
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ RÖLÖVESİ

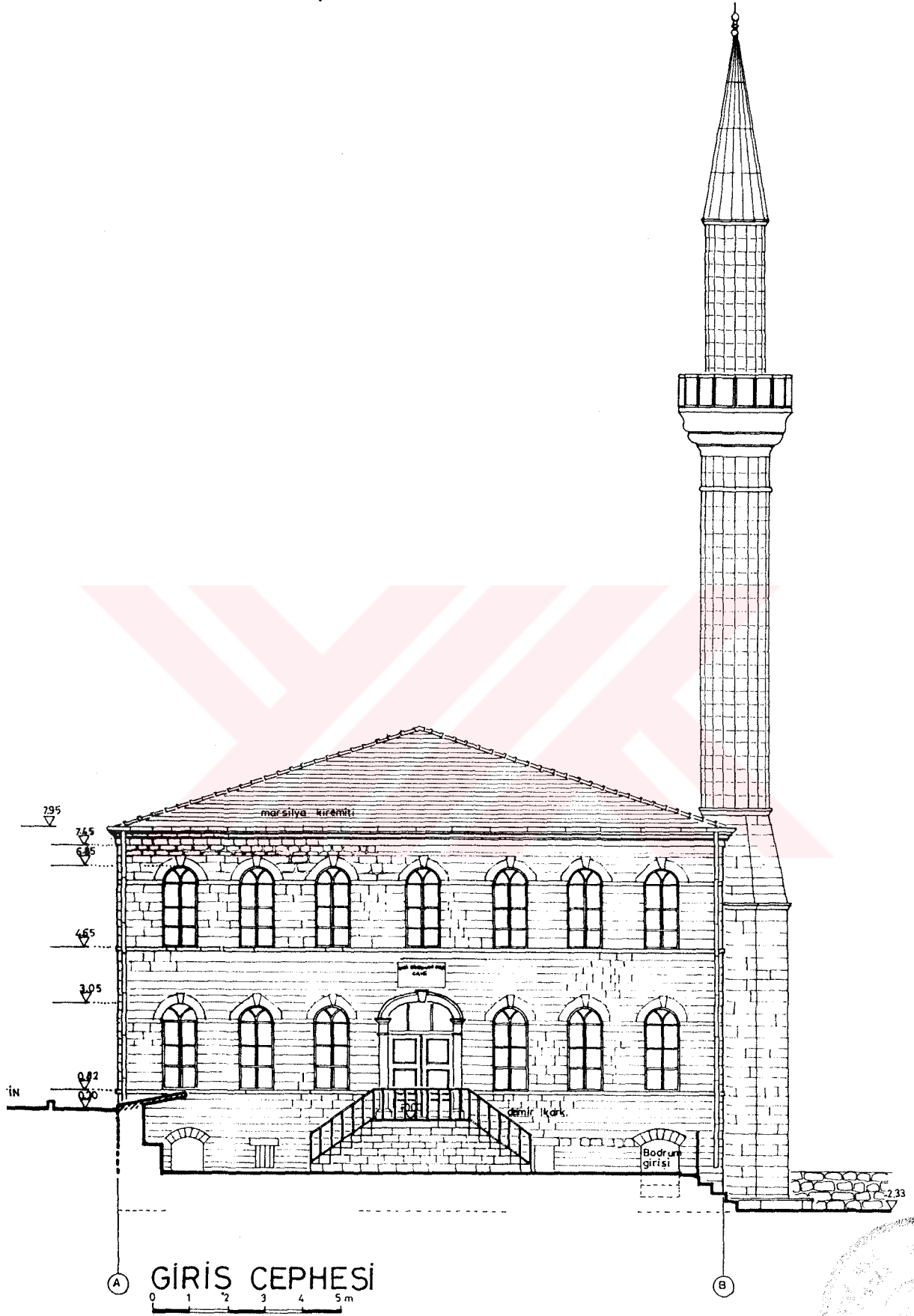
47

P.2

KAT PLANI

2.5.2- Akşemsettin (Kepkebir) Camii

Env. No:Yeni 5, Eski 6

Pafta No:-

Fotoğraf No: 12

Kaynaklar:-

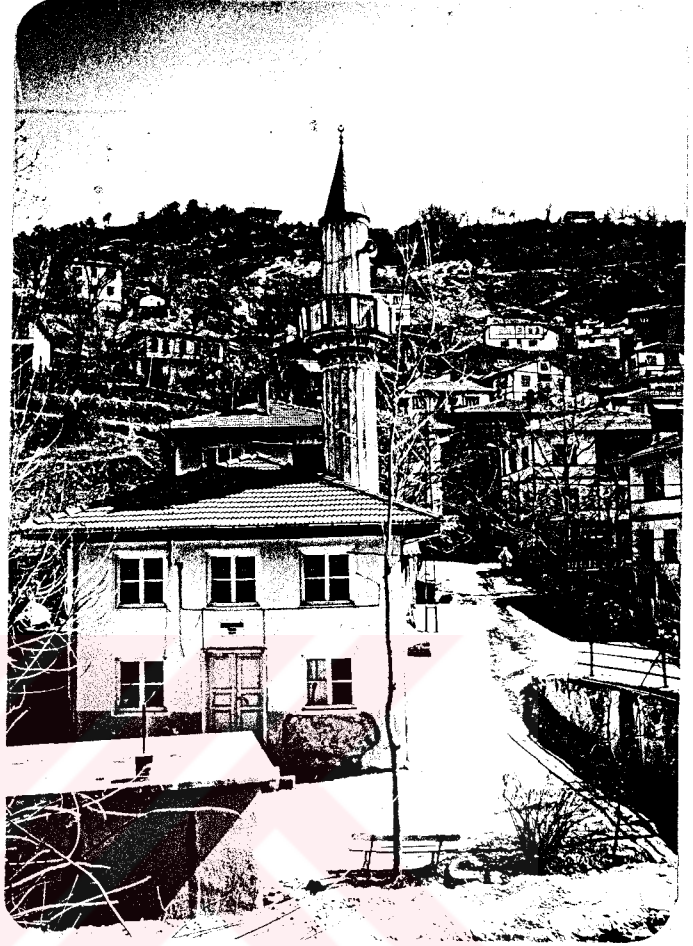

Foto. 12-Akşemsettin Camii, giriş cephesi, 1994.

Göynük Çayı kenarında bulunan Akşemsettin Camii, düz bir arazi üzerindedir (Bkz. Harita 2.4, S. 43). 110 m² büyüklüğündeki bir parselde 70 m² taban alanı olan, tek katlı bir yapıdır. Giriş kapısı üzerindeki bir levhada yapım tarihi 15. yüzyıl olarak belirtilmekle birlikte günümüzdeki yapının 20. yüzyıl başlarında yapılmış olduğu mimarisinden anlaşılabilmektedir. Sahibi Kepkebir Vakfı'dır.

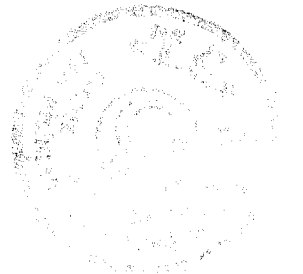
Plan Özellikleri: Son cemaat mahalli kapalı olarak tasarlanmış olan dikdörtgen planlı yapının içine girilememiştir. Giriş kapısı; mihrap aksı üzerinde olup, son cemaat mahalline açılmaktadır. Son cemaat mahallinden; hem ana mekân olan cami kısmına girilmekte, hem de mahfil katına çıkılmaktadır. Güneybatısında, girişin sağında, çatı üzerinde yer alan ahşap minareye çıkış mahfil katından sağlanmaktadır.

Cephe Özellikleri: İki katlı bir ev görünümünde olan yapının dereye paralel olan giriş cephesi simetrikidir. Cephenin orta aksında, zemin kat seviyesinde cümle kapısı yer almaktadır. Kapının iki yanında 2 kare pencere, bu pencerelerin ve kapının üstünde ise yine aynı boyutlarda olan 3 kare pencere daha bulunmaktadır (Bkz.Foto.12). Giriş cephesindeki 2 sıralı pencere düzeni, sokak

cephesinde de devam etmektedir. Bütün cepheler sıvalıdır. Marsilya tipi kiremit ile kaplı kırma çatı üzerinden çıkan özgün, ahşap minarenin silindirik gövdesi ile petek kısmı, kaplama tahtaları ile çitalı olarak kaplanmıştır. Düşey konumdaki bu kaplama tahtaları; gövdede şerefe altındaki bezemeli silmenin başladığı yerde, petekte ise minare külâhının hemen altında, alt kenarı kaplama tahtaları genişliğindeki yarım daireler ile kavislendirilmiş bir silme ile son bulmaktadır. Dairesel planlı şerefe korkuluğu, düşey konumdaki kaplama tahtalarının yan yana gelmesi ile oluşmuştur. Korkuluğun alt ucunda oymalı ahşap bezemeler mevcuttur. Minare külâhı boyalı sac ile kaplıdır.

Yapısal Özellikler: Ahşap çatki düzeninde yapılmış beden duvarları, taş temeller üzerine oturmaktadır. Çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu, duvarların sıvalı olmasından dolayı bilinmemektedir.

Değiştirilen Kısımlar: Eski bir fotoğrafı bulunamadığından dolayı geçmişteki durumu ile bugünkü durumu arasında karşılaştırma yapılamamış, değiştirilen kısımlar saptanamamıştır. Günümüzde, şerefe korkuluğunun çevresine fazla sayıda aydınlatma elemanı konmuş ve çatı Marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır.

2.4.1.3- Hacı Apti Camii

Env. No: Yeni 15, Eski 16

Pafta No:-

Fotoğraf No: 13, 14, 136, 137

Kaynaklar: Göynük, A Town.....,1970:13.

Foto 13- Hacı Apti Camii, batı cephesi, 1993.

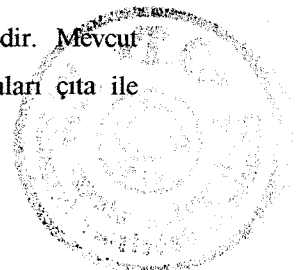
Göynük Vadisi'nin doğu yamacında, Yazganlar Sokak ile Deveyolu Sokağın kesiştiği yerde bulunmaktadır (Bkz. Harita 2.4, S.43). Kuzey ve doğu kenarları bu sokakların oluşum hattı üzerindedir. 100 m² büyüklüğündeki bir parselde, 67 m² 'lık bir taban alanına sahiptir. Kitabesi bulunmayan yapının 20.yüzyıl başına yapılmış olduğu sanılmaktadır. Hacı Abdullah Vakfı'na aittir.

Plan Özellikleri: Son cemaat mahalli kapalı olarak tasarlanmış, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Eğimli bir arazi üzerinde bulunmasından dolayı 2 katlıdır. Bahçe katı (bodrum kat) üzerine yerleştirilen "esas kat"ta, son cemaat mahalli ile ana mekân olan cami kısmı yer almaktadır. Cami mahallinin batı duvarı bahçeye doğru dikdörtgen, son cemaat mahallinin kuzeybatı köşesi ise Yazganlar Sokağa doğru üçgen biçimli çıkma yapmaktadır. Esas kata giriş Deveyolu Sokak üzerindedir.

Bahçe katının kuzey ve doğu kenarları, Yazganlar Sokak ile Deveyolu Sokak oluşum hattına uygun biçimdedir. Bu nedenle, Yazganlar Sokak ile batıdaki bahçenin birleştiği köşe pahlıdır. Bu katta bahçe ile ilişkiyi sağlayan bir kapı mevcuttur.

Cephe Özellikleri: Yapının doğu (Deveyolu Sokak) ve güney cepheleri tek katlı, kuzey (Yazganlar Sokak) ve batı cepheleri 2 katlıdır. Bütün cepheler sıvalı olup, ahşap kat silmesi, pencere silmesi ve köşe pervazları bulunmaktadır. Yukarıda belirtilen pahlı köşenin üzerindeki üçgen planlı çıkma, ahşap bir payanda ile desteklenmektedir (Bkz. Foto. 13).

Kırma çatı üzerinden başlayan ahşap minare yapının kuzeydoğu köşesindedir. Mevcut minarenin gövdesi, düşey konumdaki ahşap kaplama tahtaları ile kaplanmış, derz araları çita ile

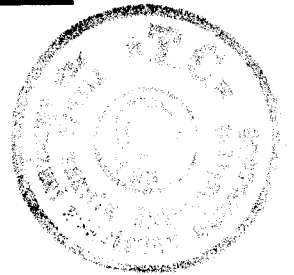

kapatılmıştır. Gövde; profilli şerefe altında, alt ucu kaplama tahtası genişliğindeki yarım daire kavislerden oluşan bir silme ile sona ermektedir. Minare peteği de aynen minare gövdesi gibi kaplanmış olup, aynı biçimdeki bir silme ile tamamlanmaktadır. Demir şerefe korkuluğu ve sac kaplama minare külâhı vardır.

Yapısal Özellikler: Zemin kat yüksekliğinin yarısına kadar sıralı, moloz taş duvarlar yükselmektedir. Bu duvarların üzerindeki duvarlar ise ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Duvarların iç ve dış yüzleri; önce çamur, sonra da kireç harçlı sıva ile sıvanmıştır.

Değiştirilen Kısımlar: 70'li yıllarda yapılan onarım veya onarımlar sırasında yapı bazı niteliklerini yitirmiştir. Batı cephesinde; son cemaat mahallini ve mahfil katını aydınlatan iki sıralı, ikişer pencereden, alt ve üst sıradaki birer tanesi kapatılmıştır (Bkz. Foto.136, S.282). Yine bu cephede, ana mekân olan cami kısmını aydınlatan yarım daire kemerli pencerelerin kemer kısımlarına beton dışlıklar konmuştur. Geçmişte, minarenin şerefe üst seviyesinden itibaren farklı bir mimariye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Şerefeye oturan ahşap direklerin taşıdığı şerefe çapındaki külâh ile kule görünümüne sahip olan ahşap minare, şerefe üst seviyesinden itibaren değiştirilmiştir. Çatıdaki alaturka kiremitlerin yerini Marsilya tipi kiremit almıştır (Göynük A Town.....,1970,13).

Foto. 14- Hacı Apti Mahallesi ve Hacı Apti Camii. Ön sıradaki evlerin arkasından Tabak Dede Türbesi'nin kubbesi gözükmemekte, 1967 (ODTÜ. Mimarlık Fak. Foto. Arşivi).

2.5.4-Hacı Kadın Camii

Env. No: Yeni 11, Eski 12

Pafta No: Çizim 1

Fotoğraf No: 15, 119, 120, 138

Kaynaklar: Göynük, A Town .....,1970:53

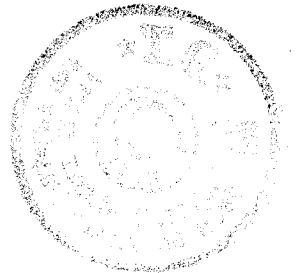

Foto.15- Hacı Kadın Camii, doğu cephesi, 1993.

Yamaçta, eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır (Bkz.Harita 2.4, S.43). Doğu cephesi Beybahçesi Deresi'ne yöneliktir. 220 m² büyüklüğündeki parsel üzerine oturan tek katlı yapının taban alanı 172 m²'dir. Kitabesi yoktur. Giriş kapısı üzerinde bulunan bir levhada yapım tarihi H.1324 /1906 olarak belirtilmiştir. Günümüzde cami ve kuran kursu olarak kullanılmaktadır. Hatice Hatun Vakfı'na aittir.

Plan Özellikleri: Dikdörtgen planlı yapının geçmişte açık olarak tasarlanmış, ahşap dikmeli bir son cemaat mahalli bulunduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Çizim 1). İçine girilememiştir.

Cephe Özellikleri: Geçmişte, yapının cephelerinde iki sıralı pencere düzeni hakimdir (Bkz. Foto.119, S. 276). Alt sıra pencereler dikdörtgen, üst sıra pencereler kareye yakın dikdörtgendir. Yapıya giriş, kuzeydeki ahşap dikmeli son cemaat mahalli üzerinden sağlanmaktadır. Geçmişteki ahşap minarenin sekizgen gövdesi balık sırtı biçiminde ahşap tahtalarla kaplanmıştır. Çatı üzerinden başlayan gövde, şerefe altında ahşap bir silme ile son bulmaktadır. Düşey konumdaki ahşap kaplama tahtalarının yanyana gelmesiyle oluşturulan şerefe korkuluğunun arkasındaki 8 ahşap dikme, şerefe üzerini tamamen örten sac kaplamalı minare külâhını taşımaktadır. Üç yöne doğru eğimli olan kırma çatı, kuzeydeki son cemaat mahallinin üzerinde üçgen alın oluşturmaktadır. Çatı alaturka kiremitlidir (Bkz.Foto.138, S.282).

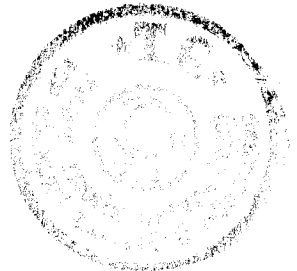

Yapısal Özellikler: Yapının temel ve beden duvarları ahşap hatıllı, moloz taş duvarlardır. Son cemaat mahallinin yapıya bağlandığı duvar ise ahşap çatki arası ahşap dolguludur (Göynük, A Town ...,1970:53).

Değiştirilen Kısımlar: 1967 yılından sonra onarıldığı tahmin edilen yapı, günümüze gelinceye kadar önemli değişiklikler geçirmiştir. Ahşap direkli son cemaat mahalli kapatılıp, caminin içine alınınca, kuzeyde olan giriş kapısı da doğudan açılmıştır. İki sıralı, dikdörtgen pencereler; tek sıralı, yarım daire kemerli pencerelere dönüştürülmüştür. Ahşap hatıllı, moloz taş duvarların üzeri çamur harç ile sıvalı iken siva kaldırılmış ve Horasan harçlı siva ile çökertme derz yapılmıştır. Ahşap minare yıkılarak yerine farklı mimaride, dış yüzü çinko kaplamalı yeni bir minare yapılmıştır. Çatı, dört yöne eğimli kırma çatı haline getirilmiş ve Marsilya tipi kiremitle kaplanmıştır (Bkz. Foto. 15 ve Çizim 1).

Çizim 1- Hacı Kadın Camii ve çevresi, 1967 (ODTÜ, Mimarlık Fak., Foto. Arşivi'nden yararlanarak çizilmiştir).

2.5.5. Yayabaşı Camii

Env. No: Yeni 2, Eski 4

Pafta No: P.5

Fotoğraf No: 16, 17, 139, 140

Kaynaklar: -

Foto. 16-Yayabaşı Camii, batı cephesi, 1993.

Yamaçta, çok eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. 565 m² büyüklüğündeki parselde 134.5 m² taban alanına sahiptir. Özgün niteliklerini hâlâ koruyan tek katlı, mütevazı yapının kitabesi yoktur. Son cemaat mahallinde bulunan bir levhada yapım tarihi H.1332 /1913 olarak belirtilmektedir. Yayabaşı Ağası Vakfı'na aittir.

Plan Özellikleri: (Bkz.P.5) Dikdörtgen planlı yapının uzun kenarları; kuzey-güney doğrultusunda, sokağa dik konumdadır. Kapalı olarak tasarlanan son cemaat mahalli ile sokak tarafında yer alan ana mekân -cami- kısmından oluşmaktadır. Bükler Sokak'tan rampalı, taş basamaklı, dar bir patika ile son cemaat mahalline açılan giriş kapısına erişilmekte (Bkz.Foto.16), bu mahalden de hem ana mekâna geçilmekte, hem de cümle kapısının solunda yer alan ahşap bir merdivenle çatı arasına ve ahşap minareye çıkılmaktadır. Yapının kuzeyinde yer alan ahşap minare çatı üzerinden başlamaktadır.

Ana mekânın içinde, son cemaat mahalline paralel ve bitişik konumda olan ve ana mekândan 6 basamaklı bir merdiven ile çıkılan mahfil katı bulunmaktadır (Bkz.Foto.17). Ana mekândaki basit,

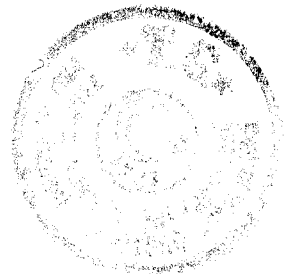
yarım daire planlı mihrap, yapının sokak kenarı üzerinde ve mahfil katının tam karşısındadır. Mihrabın sağında yenilenmiş olan ahşap minber bulunmaktadır. Ana mekânı; doğu, güney ve batı beden duvarlarındaki alt ve üst sıra pencereler aydınlatmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.5) Bütün cepheler yer yer dökülmüş çamur harçlı sıva ile kaplıdır. Bükler Sokak döşemesi ile yapının giriş döşemesi arasındaki fark, yaklaşık 3.8 metredir. Bundan dolayı Bükler Sokak cephesinde; ortalama 3,5 metre yüksekliğindeki sağır, moloz taş duvardan sonra 2 sıralı, ikişer dikdörtgen pencere yer almaktadır. Doğu ve batı cephelerinde de üst pencere sırası tepe penceresi niteliğinde olan 2 sıralı pencere düzeni hakimdir (Bkz.Foto.139, S.283). Batı cephesinde, giriş kapısının solunda sıva üzerine yapılmış basit kalem işi süslemeler gözükmemektedir. Alaturka kiremit kaplı kırma çatının kuzey tarafı, kalkan duvarlıdır.

Çatı üzerinden başlayan kısa, silindirik gövdeli ahşap minarenin üzeri çıtalı, ahşap tahtalarla düşey olarak kaplanmıştır. Sekizgen planlı şerefe korkuluğu da düşey olarak yanyana gelmiş ahşap kaplama tahtalarından oluşmuştur. Minare külâhını kaplayan sac malzeme zamanla paslanmış (Bkz. Foto.140, S.283).

Yapısal Özellikler: Yapının temel ve beden duvarları moloz taştan yapılmıştır. Bu duvarlarda, yer yer ahşap hatıllar ve bağlayıcı olarak kireç harç kullanılmıştır. Ana mekân olan cami kısmında, çıtalı tavan kaplamasının altında, tavan döşemesini taşıyan 20/20 cm. kesitinde ahşap kiriş- hepçeken- bulunmaktadır. Ahşap kiriş, ana mekânın ortasında yer alan ahşap dikme ile ara beden duvarına ve mihrap duvarına oturmaktadır. Mahfil katı döşemesini ise giriş holü ile ana mekân arasındaki ortak kârgir duvar ile ana mekândaki ahşap dikmeler taşımaktadır (Bkz. P.5, Foto. 17).

Foto.17- Yayabaşı Camii, ana mekân ve kadınlar mahfili.

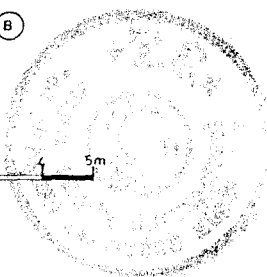
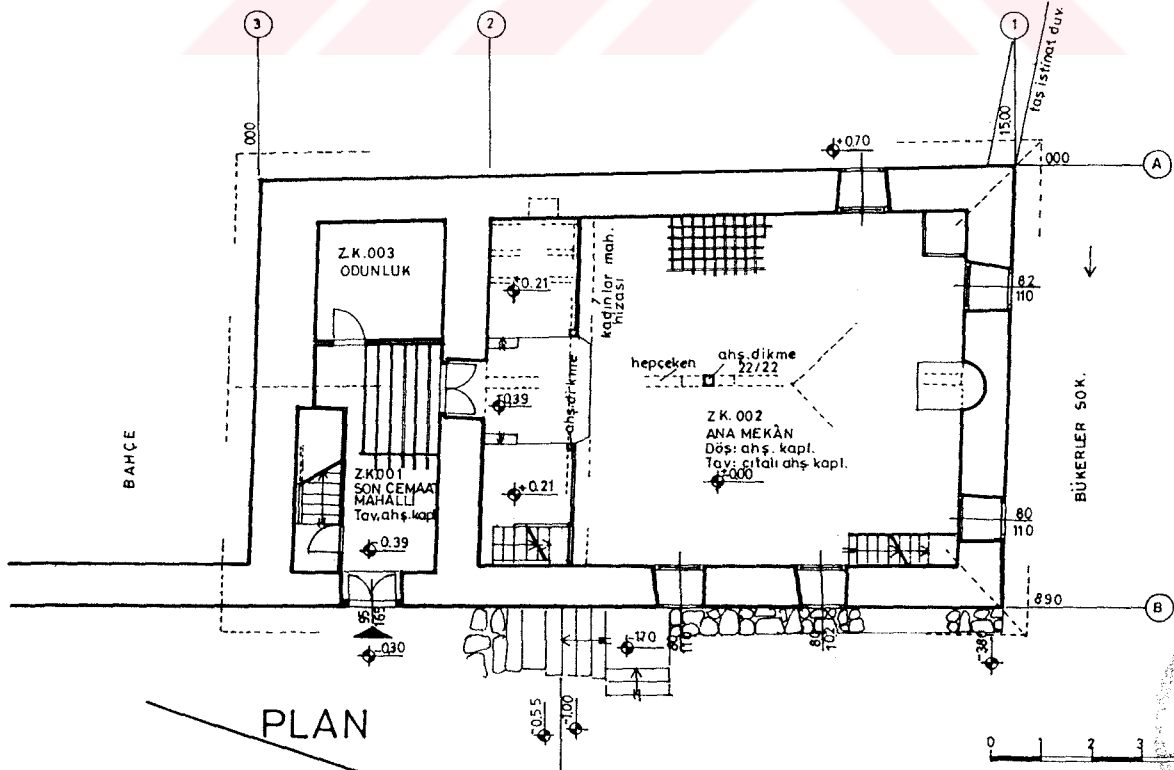
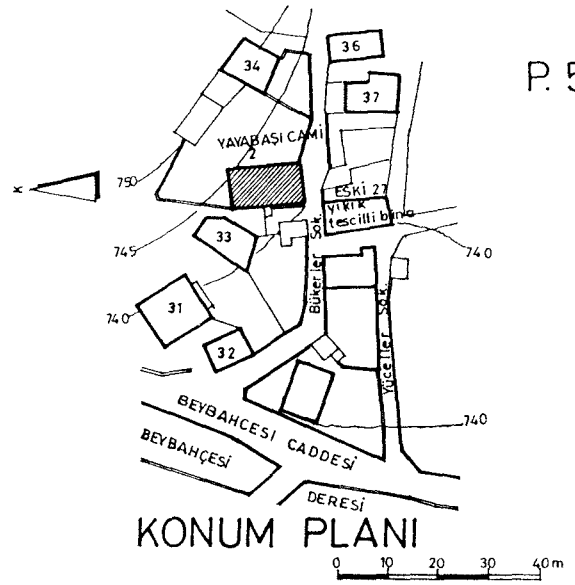
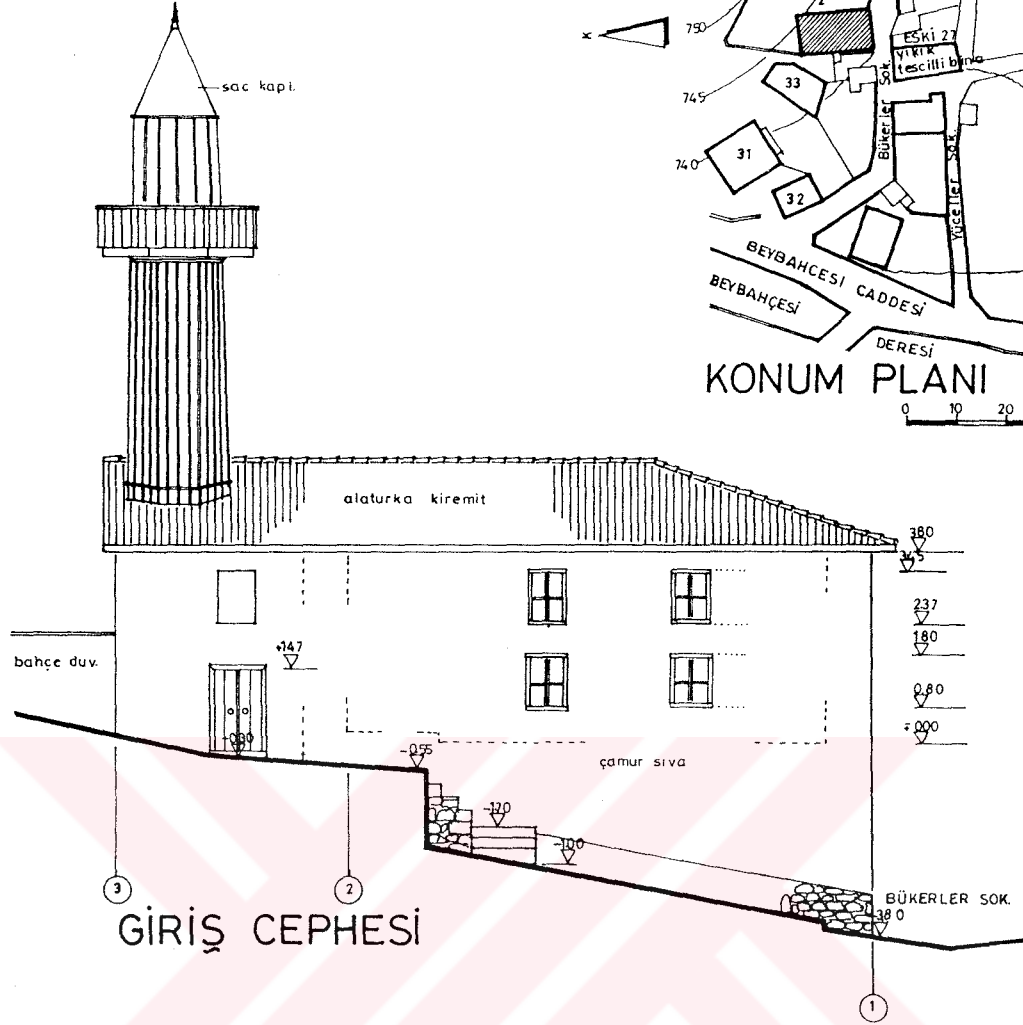

YAYABAŞI CAMİİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 2, ESKİ 3

ADRES: BEYBAHÇESİ CAD. BÜKERLER SOK. NO:7

P.5

2.5.6- Sofu Ali Camii

Env.No: Yeni 1, eski 1

Pafta No: Çizim 2

Fotoğraf No: 19, 20,292

Kaynaklar: ODTÜ. Mim. Fak., Foto. Arşivi;
Göynük A Town...,1970:53.

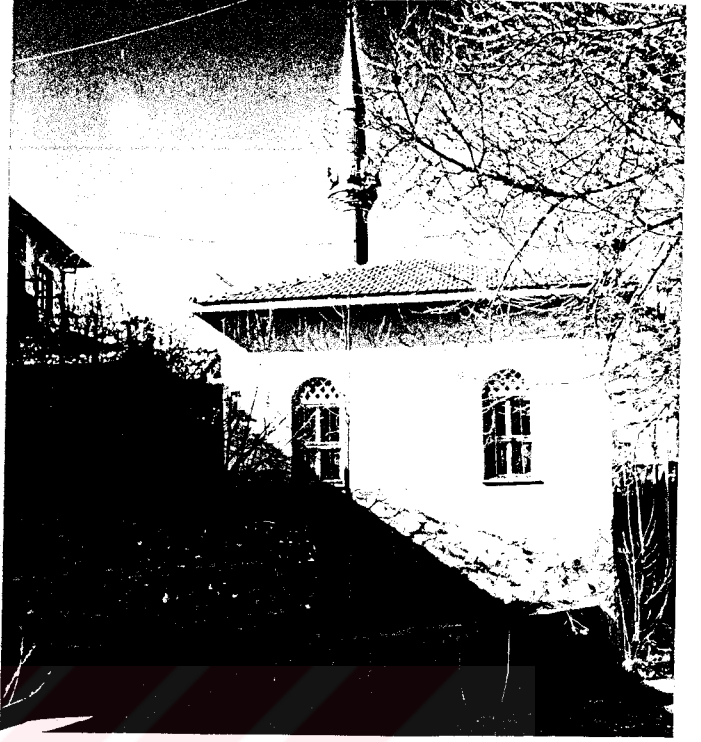

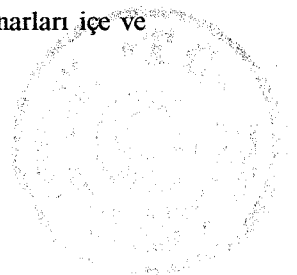
Foto. 19- Sofu Ali Camii, güney cephesi, 1993.

Beybahçesi Deresi kenarında, az eğimli bir alan üzerinde bulunan yapı, eski dış konturlarına uygun olarak 1974 yılında yeniden yapılmıştır. Uzun kenarları kuzey- güney doğrultusunda ve sokağa paralel konumdadır. Parsel büyüklüğü 510 m², taban alanı 120 m²'dir. Yapı, Sofu Ali Vakfı'na aittir.

Plan Özellikleri: Yapı, geçmişte de bugün olduğu gibi dikdörtgen planlı ve son cemaat mahalli kapalı olarak tasarlanmıştır. Yapının içine girilememiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. Çizim 2) Geçmişte, bütün cephelerin sıvalı olduğu anlaşılmaktadır (Bkz.Foto.20). Ana mekân olan cami kısmında 2 sıralı pencere düzeni hakimdir. Alt sırada dikdörtgen, üst sırada ise kare pencereler bulunmaktadır. Yapıya giriş, bugün olduğu gibi geçmişte de kuzeydeki sokak cephesindedir.

Ahşap minarenin silindirik gövdesi, çatı üzerinden ahşap bir silme ile çevrelenerek başlamaktadır. Gövde, düşey konumdaki ahşap kaplama tahtaları ile kaplanmış ve derz araları çitalarla kapatılmıştır. Kaplama tahtaları şerefe altında, alt ucu kaplama tahtaları genişliğinde yarım daire kavislerden oluşan ahşap bir pervazla sona ermektedir. Sekizgen planlı şerefenin köşelerine yerleştirilen ahşap dikmeler ile ortadaki seren direği, şerefe üzerini tamamen örten minare külâhını taşımaktadır. Külâhı taşıyan dikmeler, Bursa tipi kemerlerle birbirlerine bağlanmışlardır. Şerefe korkuluğu, düşey konumdaki kaplama tahtalarından oluşmaktadır. Korkuluğun her kenarına, alt ve üst kenarları içe ve dışa doğru kavisli olan kaplama tahtaları çakılmıştır. Minare külâhı sac ile kaplanmıştır.

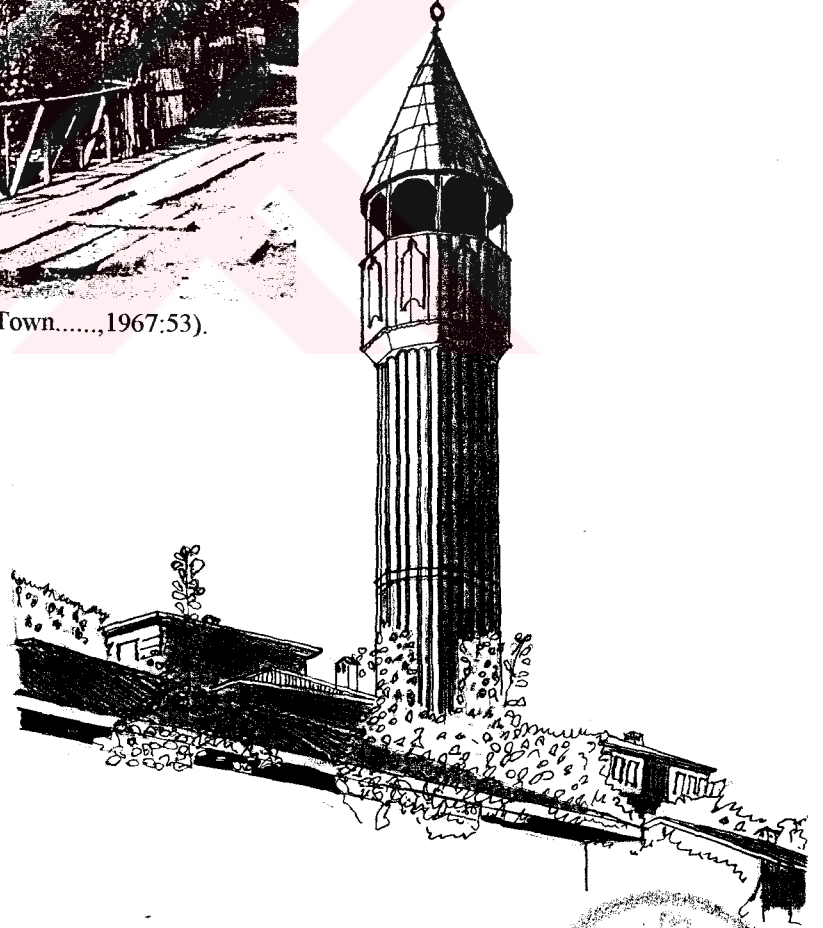

Yapısal Özellikler: Geçmişte, yapının temel ve beden duvarlarının taş malzeme ile yapıldığı sanılmaktadır.

Değiştirilen Kısımlar: Yıkılarak yeniden yapılan yapının doğusunda bulunan ahşap minare de kaldırılmış, kuzeybatı köşeye kârgir bir minare eklenmiştir (Bkz.Foto.20).

Foto.20- Sofu Ali Camii, 1967, (Göynük, A Town.....,1967:53).

Çizim 2-Sofu Ali Camii ahşap minaresi

(ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi'nden yararlanarak çizilmiştir).

2.5.7- Akşemsettin Türbesi

Env. No: Yeni 7, Eski 8

Pafta No: P. 6

Fotoğraf No:21, 22, 132

Kaynaklar: Erken,1977:366-370;

Ayverdi,1973:280;

Vakıflar Müd., Eski Eser Onarım Fişi.

Foto. 21- Akşemsettin Türbesi, 1995.

Gazi Süleyman Paşa Camisi ile Göynük Çayı arasındaki düzlük alanda, Cami ile aynı parselde bulunmaktadır (Bkz.Harita 2.4, Foto.132, S.281). Giriş kapısının üstündeki kitabede H.868/1464 tarihinde, Akşemseddin için yapıldığı yazmaktadır*.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.6) Altıgen planlı yapının her kenarı, dışarıdan ortalama olarak 475 santimetredir. İçine girilememiştir. Pencereden bakıldığında, içeride 3 ahşap sanduka olduğu görülmektedir**.

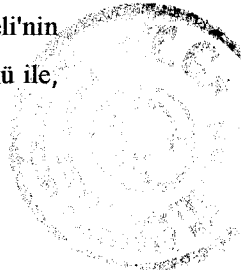
* Türbe'nin 3 satırlık sülûs yazılı kitabesi'nde:

1.satır: "Müdekkiklerin en faziletlisi ve muhakkiklerin en mükemmeli Muhammed bin Hamza bi Ak ismiyle meşhur olmuştur.

2.satır: Tanrı onun kalbini nurlandırısın. Şemseddun 863 senesi temmuz ayı sonunda vefat etmiş olup,

3.satır: 792 yılında doğmuştur. Kubbe 868' de yapılmıştır." denmektedir (Ayverdi,1973:280).

**Fatih Sultan Mehmet'in hocası ve büyük bilim adamı Akşemsettin, Hacı Bayram Veli'nin müridlerindendi. H.792/1390 -H.863/1459 yılları arasında yaşamıştır. Hacı Bayram Veli'nin ölümü ile,

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.6) Kesme taş cephelerin beşinde de, 2 sıra halinde sivri kemerli nişler içinde bulunan dikdörtgen pencereler yer almaktadır (Bkz.Foto. 21). Bu pencerelerin kemer yüzünden biraz daha geride olan üst kısımları da kesme taşlarla örülmüştür. Alt sıra pencereleri ahşap söveli, ahşap doğramalı ve lokmalı demir parmaklıklı, üst sıradaki tepe pencereleri alçı dışlıklıdır. Diğer cephelerden biraz farklı olan kuzeydoğu cephesinde ise alt sıra pencere nişleri gibi sivri kemerli, fakat daha büyük bir niş içinde ahşap giriş kapısı yer almakta, kapı üstündeki kesme taş örgülü alınlıkta da yapının kitabesi bulunmaktadır. Kapı nişi üstünde yine tepe penceresi mevcuttur (Bkz. Foto. 22). Yöresel adıyla "köfke" -küfeki- taşından yapılmış, "akça geçmez" derzli cepheler; yine aynı taştan yapılmış, dışarıya çıkıntılı, pahlı saçak silmeleri ile son bulmaktadır. Kubbe kurşun kaplıdır.

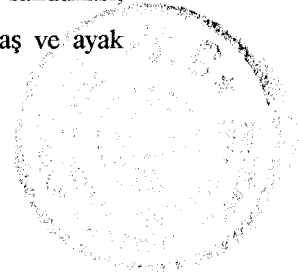
Yapısal Özellikler: Tamamen kesme taştan yapılmış yapıda duvarların iç yüzü sıvalı, dış yüzü sıvasızdır. Kasnaksız, pandantifli kubbe, beden duvarlarının iç kısmında bir niş teşkil ederek yükselen kemerlerin üzerine oturmaktadır (Ayverdi,1973:280).

Değiştirilen Kısımlar: Türbe 1948, 1950 ve 1987 yıllarında onarım görmüştür. Bu onarımlar sırasında tepe pencerelerinin içlik ve dışlıkları yenilenmiş, kubbenin kurşun kaplaması ile yapının içindeki sıva ve badanalar onarılmıştır (Vakıflar Müd. Eski Eser Onarım Fişi).

Foto. 22- Akşemsettin Türbesi ve Hazire kısmı.

önce Beypazarına, daha sonra Göynük'e gelip yerleşmiş ve burada ölmüştür. Türbe içindeki sandukalar Akşemsettin ile oğulları Hamdullah Fakiyh ve Nuri Hûda Çelebi'ye aittir. Akşemsettin'in sandukası, ceviz ağacı üzerine kabartma hadislerle ve bezemelerle süslüdür. Yazılar sandukanın baş ve ayak ucunda, nar çiçekli bezemeler ise kapağındadır (Ayverdi,1973:279-280).

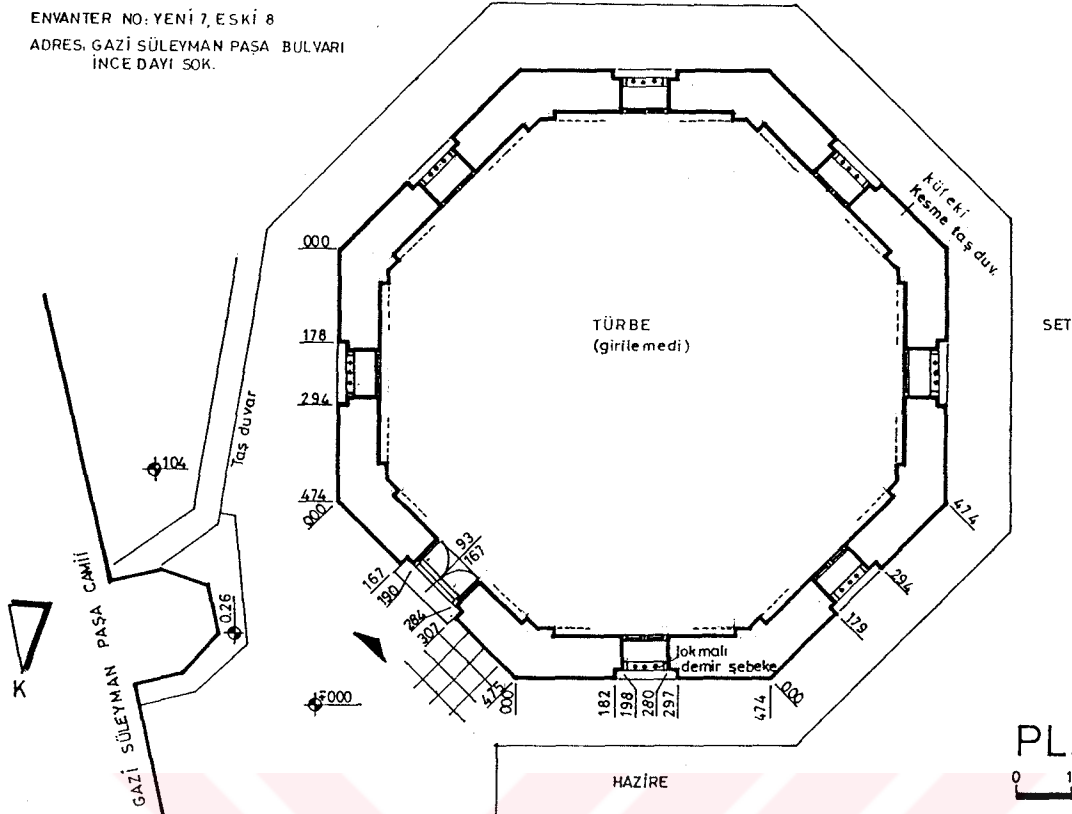
AKŞEMSETTİN TÜRBEŚİ RÖLÖVESİ

63

P.6

ENVANTER NO: YENİ 7, ESKİ 8

ADRES: GAZİ SÜLEYMAN PAŞA BULVARI
İNCE DAVI SOK.

NOT: Türbenin iç konturları, pencereden alınan duvar kalınlığına ve Vakıflar Müdürlüğü'ne ait plan şemasına göre çizilmiştir.

2.5.8- Ömer Sekkin (Bıçakçı Ömer Dede) Türbesi

Env. No: Yeni 7, Eski 8

Pafta No: P.7

Fotoğraf No: 23, 141, 142, 143, 144

Kaynaklar: Erken, 1977:370-372;

Ertürk,1967:22;

Göynük, A Town...,1970: 58.

Foto. 23- Ömer Sekkin Türbesi, giriş cephesi, 1995.

Göynük Vadisi'nde, Türbe Sokak ile Değirmen Sokağın kesiştiği yükseklikte oluşturulan bir platformun üzerinde bulunmaktadır. Parsel büyüklüğü 249 m², yapı taban alanı ise 54.5 m² dir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir*. Kitabesi bulunmayan yapının giriş kapısı yanında asılı olan levhada "Ömer Sekkin'in H.880/1475 yılında öldüğü rivayet edilir" denmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P. 7) Türbe'nin içine girilememiştir. Revaklı ve sekizgen planlı yapının her kenarı, 3.05-3.15 metre arasında değişen ölçülerdedir. Giriş kapısının bulunduğu kuzeybatı duvarından sonra gelen kenarlar, pencere ve sağırlar olarak tekrarlanmıştır. Bir başka deyişle, yapının 4 kenarı pencere, 3 kenarı ise sağırdır. Kare planlı ve mermer sütunlu giriş revakı; sekizgen yapının kuzeybatısında, manzara yönündedir. Giriş revakının bulunduğu taş döşeme, platformun diğer

* Türbe'nin yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bolu Salnamesi'ne göre Ömer Sekkin H.853/1449 yılında ölmüş, Türbe de aynı yıl yaptırılmıştır (Konrapa,1921;600).

Ömer Sekkin'in Akşemsettin'den sonra H.863/1459 yılında öldüğü, Türbe'nin bu tarihte yapıldığı da söylenmektedir (Erken, 1977;371).

kısımlarından 2 basamak yükseltilerek ayrılmıştır. Çeşitli kaynaklarda, Türbe içinde iki basit sandukanın bulunduğu, bu sandukalardan birinin Ömer Sekkin'e** , diğ erinin ise oğ lu ya da çı rağ ına ait oldu ğ u belirtilmektedir (Ertürk,1967:22).

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.7) Arazinin çok eğimli olmasından dolayı taş istinat duvarlarının üzerinde oluşturulmuş bir platforma oturan yapının bütün cepheleri küfeki taşından "akça geçmez" tekniğinde yapılmıştır (Bkz. Foto.23,141, S.64,283). Türbeyi aydınlatan 4 dikdörtgen pencere, profilli taş söve ile çevrelenmiştir. Lokmalı demir parmaklıklı ve ahşap doğramalı pencerelerin üzerindeki sivri kemerlerin içinde kesme taş alınlıklar mevcuttur. Türbe giriş kapısı taş söveli ve basık kemerlidir. Basık kemerde, iki farklı renkte ve birbirlerine lale motifi oluşturacak şekilde geçmeli olan kemer taşları kullanılmıştır. Bu kemerin üzerinde ise boş bir kitabe panosu ile giriş revağ ı kubbesini taşıyan kemerin çevrelediğ i alınlık bulunmaktadır (Bkz.Foto.142, S.283). Türbe beden duvarları, küfeki taşından yapılmış profilli saçak silmesiyle son bulmaktadır.

Giriş revağ ının 2 mermer sütunu mukarnaslı başlıklar ile tamamlanmaktadır. Bu sütunlara ve Türbe'nin kuzeybatı beden duvarına oturan basık, sivri kemerlerin üzerinde 1 sıra küfeki taş duvar ile yine küfeki taşından yapılmış profilli saçak silmesi yer almaktadır. Türbe saçak silmesi, giriş revak ı saçak silmesinden 130 cm. daha yukarıdadır. Türbe kubbesi ile giriş revak ı kubbesi kurş un kaplıdır.

Türbe'nin giriş cephesindeki platform duvarının önünde tek yüz lü, hazneli ve yalaklı bir çeşme bulunmaktadır. Bu çeşme, platform altındaki taş istinat duvarını monotonluktan kurtarmaktadır.

Yapısal Özellikler: Kesme taş beden duvarları üzerine oturan Türbe kubbesi ile sütunların ve Türbe beden duvarının taşıdığı giriş revak ı kubbesi kasnaksızdır. Türbe'de sekizgen plandan kubbeye geçiş, tromplarla ile sağ lanmaktadır. Sıvalı olan iç duvarların sıvalarının altında duvar resimlerinin izleri görülmektedir (Göynük, A Town...,1970:58).

Değ iştirilen Kısımlar: H.1330/1911 yılında tamir edilen yapının kesme taş yüzleri sökülmüş ve yeniden düzenlenmiştir. 70'li yıllarda yapıldığı düşünölen onarım sırasında da yapının kubbeleri üzerindeki kurş un örtünün yenilediğ i anlaşılmaktadır (Göynük, A Town...,1970:58, 59).

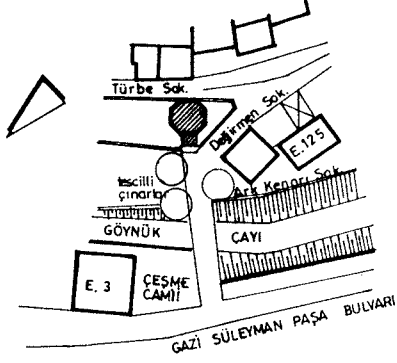

** Ömer Sekkin'de Akş emsettin gibi Hacı Bayram Veli'nin müridlerindedir. Akş emsettin ile aralarında görüş fark ı oldu ğ u söylenmektedir. Aslen Bursa'lı olup, "Sekkin" lakab ı bıçakçı olduğ undan dolayı verilmiştir. Melamiye-i Bayramiye Tarikatı'nın kurucusudur. Kurumsallaşmaya ve tarikatlara ilişkin biçim ve kurallara karşı çıkan Melamilik Akımı'nın devam ı olan bu tarikatın müridleri, taç ve hırka giymeyip "vahdet-i vücud" anlayış ını (yaratana ile yaratılanın bir olması) benimsemişlerdir (Büyük Larousse,1992,Cilt 11:7968).

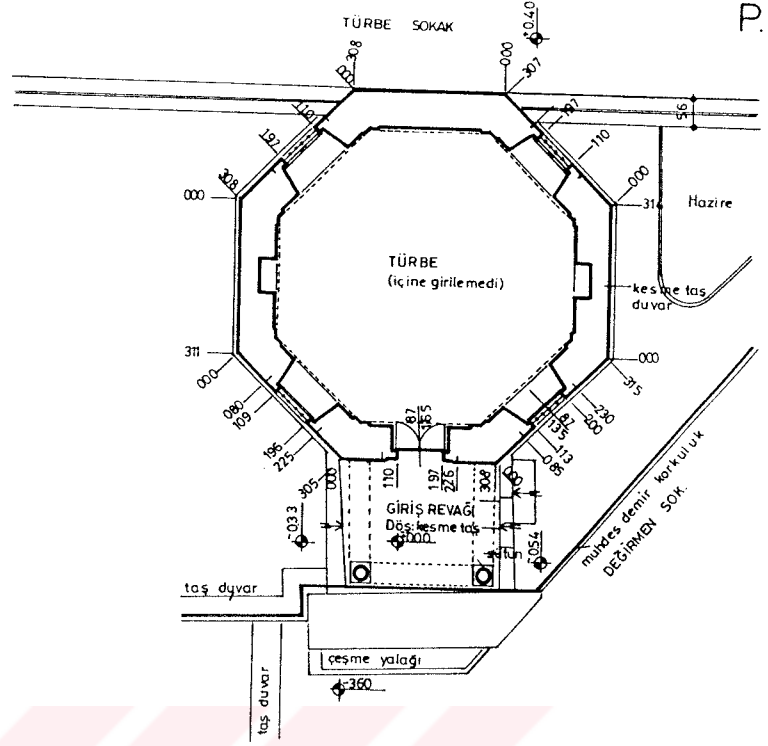
ÖMER SİKKİN TÜRBESİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 4, ESKİ 5
ADRES: GAZİ SÜLEYMAN PAŞA BULVARI,
DEĞİRMEN SOK. NO.4

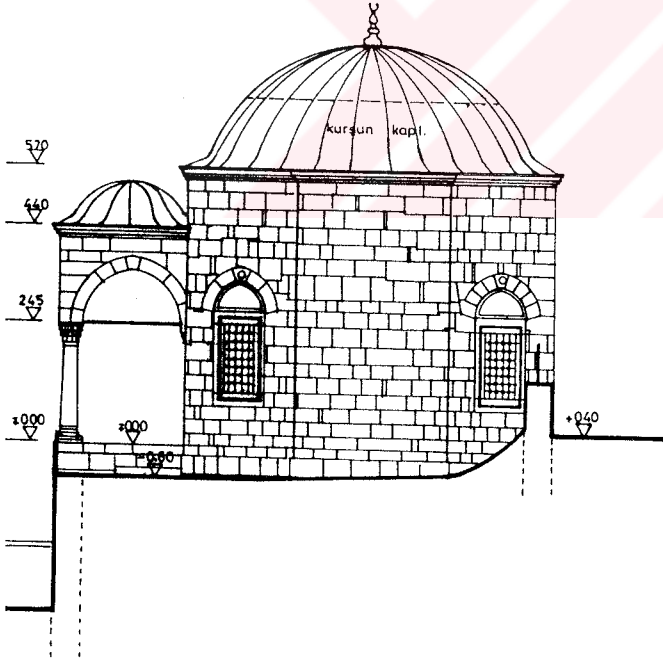
KONUM PLANI

P.7

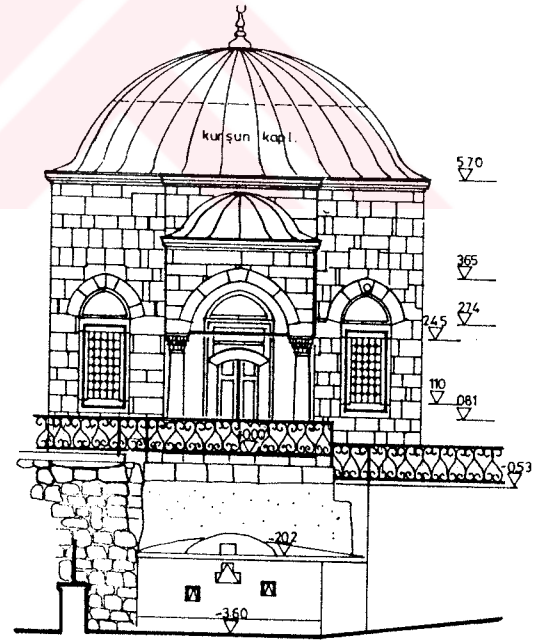

PLAN

NOT: Türbe'nin iç konturları
"Göynük, A Town In a Timber Region"
adlı kitaptan faydalanarak çizilmiştir.

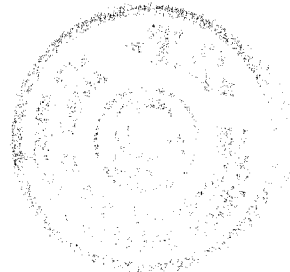

SAĞ YAN CEPHE

ÖN CEPHE

0 1 2 3 4 5m

2.5.9-Gazi Süleyman Paşa Hamamı

Env.No: Yeni 9, Eski 10

Pafta No: P. 8

Fotoğraf No: 24, 25, 145, 146, 147, 148

Kaynaklar: Ayverdi,1966:147;

Erken,1977:372-374;

Ertürk,1967:24 ;

Vakıflar Müdürlüğü, Eski Eser Onarım Fişi.

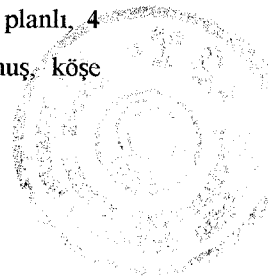

Foto. 24- Gazi Süleyman Paşa Hamamı, batı cephesi, 1993.

Gazi Süleyman Paşa Hamamı kent merkezinde, Göynük Çayı kenarındaki düzlük alanda bulunmaktadır. Yapının parsel büyüklüğü 930 m², taban alanı 642 m² dir. Gazi Süleyman Paşa tarafından 1331-1335 yılları arasında yaptırılmış olup (Ayverdi, 1966.147), yapım kitabesi yoktur.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.8) Klasik hamam tipinin üç eyvanlı örneği* olan bir çifte hamamdır. Hamam'ın "erkekler kısmı" batıda, biraz daha küçük olan "kadınlar kısmı" doğuda yer almakta, güneyinde ise külhan kısmı ile külhana bitişik olan sundurma bulunmaktadır. Yapının ortalama olarak kuzey kenarı 21, doğu kenarı 27.6 metredir. "Erkekler kısmı"nda; soğukluk ve sıcaklık mahallerinin batı dış duvarı, soyunmalık mahalli ile külhan mahallinin batı dış duvarını biraz geride bırakarak öne doğru bir çıkıntı yapmaktadır. Her iki kısmın da soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık kısımları yanyana

* Türk hamamlarının en önemli kısmı olan "sıcaklık" (halvet) mahalli genellikle haçvari planlı, 4 eyvanlı ve 4 köşe odalıdır. Oysa bu hamamın sıcaklık planında haçın bir kolu kaybolmuş, köşe hücrelerinin sayısı 3'e inmiştir.

planlanmıştır. "Erkekler kısmı"na giriş batıdan, "kadınlar kısmı"na giriş kuzeydeki Akşemsettin Caddesi üzerinden yapılmakta, giriş kapıları soyunmalık mahallerine açılmaktadır.

"Erkekler kısmı" soyunmalık mahalli kare planlıdır. Kuzey, güney ve doğu iç cephelerinde sivri kemerli nişler, ortasında ise sekizgen planlı ve fiskiyeli bir havuz bulunmaktadır. Mekânı, batıdaki giriş kapısının üzerinde, iki yanında ve kubbe kasnağında bulunan pencereler ile kubbe ortasındaki fil gözleri aydınlatmaktadır. Soyunmalık mahallinin güneydoğusunda soğukluk, güneybatısında helâ bulunmakta, soğukluk ile helâ arasında ise küçük bir hol yer almaktadır. Dikdörtgen planlı olan soğukluk mahallinin doğusunda ve batısında oluşturulan eyvanlar ile ortada kare planlı, kubbeli bir mekân elde edilmiştir. Soğukluğun batı kenarındaki eyvandan geçilen sıcaklık, 3 eyvan ve 3 köşe hücreden ibaret bir plana sahiptir. Bu mahal kubbe ortasındaki fil gözleri ile, beşik tonozla örtülü olan helâ ve hol mahalleri ise tonozların ortasında bulunan konik delikler yoluyla aydınlanmaktadır.

"Kadınlar kısmı" planının "erkekler kısmı" planından biraz farklı olmasının en belirgin nedeni, doğu beden duvarının batı beden duvarı gibi dışarıya doğru çıkıntı yapmamasıdır. Bunun dışında, "kadınlar kısmı" giriş kapısı doğu beden duvarı yerine kuzey beden duvarı üzerindedir. Bu kısmın soyunmalık mahallinin iç cephelerinde niş bulunmamaktadır. Sıcaklık mahallinde ise helâ olarak kullanılan kuzey batı köşedeki hücrenin kapısı köşeden değil, eyvandan açılmıştır

Cephe Özellikleri: Genel olarak masif bir yapı olan hamamın kesme taş beden duvarları, belirli bir yükseklikten sonra profilli, kesme taş kornişlerle sona ermekte ve bu korniş seviyesinde oluşturulan üst örtünün içinden çeşitli yüksekliklerdeki sekizgen kasnaklara oturan kubbelere ile sekizgen külhan bacası çıkmaktadır. Yapının kuzeybatı ve kuzeydoğu köşesinden çıkan ve birbirleriyle aynı seviyede olan soyunmalık mahallerinin kubbe kasnakları, sıcaklık ve soğukluk kısımlarının kubbe kasnaklarından daha yüksek tutulmuştur. Dışarıdan kesik piramit biçiminde olan kubbelerin ve yapının üstü tamamen şap ile kaplıdır (Bkz. Foto. 147, S.285).

Hamamın masif görünümünü kuzey, batı ve doğu cephelerinde bulunan az sayıdaki pencere ile 2 giriş kapısı yumuşatmaktadır. Kuzey cephesinde sadece üstü pencereli olan "kadınlar kısmı" giriş kapısı bulunmaktadır. Doğu cephesinde; beden duvarında 2, yüksek kubbe kasnağında ise 1 pencere yer almakta ve bu pencereler "kadınlar kısmı" soyunmalık mahallini aydınlatmaktadır (Bkz.Foto.148, S. 285). Batı cephesinde ise erkekler kısmının üstü pencereli giriş kapısı, kapının iki yanında bu kısmın soyunmalık mahalline ait birer pencere ve küçük bir külhan penceresi bulunmaktadır (Bkz.Foto. 24,25). Beden duvarlarındaki dikdörtgen pencereler ile "soyunmalık mahalleri"nin kubbe kasnaklarındaki yarım daire kemerli pencereler ve giriş kapıları dışarıya doğru çıkıntılı olan taş sövelerle çevrelenmiştir.

Bütün beden duvarları ile "kadınlar kısmı" soyunmalık mahalli kubbe kasnağı ve oldukça yüksek olan külhan bacası "akça geçmez" tekniğinde örülmüş kesme taştan, diğer kubbe kasnakları ise moloz taştandır. Doğu ve kuzey cephelerindeki beden duvarlarının bazı yerlerinde moloz taş duvar örgüsüne de rastlanmaktadır. Külhan bacasının üzerinde yine taş malzemedan yapılmış kademeli bir külâh yer almaktadır.

Yapısal Özellikler: Moloz taştan yapılmış bütün duvarların dış yüzleri -"erkekler kısmı" soyunmalık mahalli kasnağı ile soğukluk ve sıcaklık mahalleri kasnakları hariç- kesme taştandır. Soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık mahalleri sekizgen kasnak üzerine oturan kubbelerle örtülmüştür. "Erkekler kısmı" soyunmalık mahallindeki sekizgen kasnağa, köşelerde bulunan tromplarla geçilmektedir (Ertürk,1967:24). Yine bu kısmın soğukluk mahalli kubbesi ise pandantiflidir. Sıcaklık kısmındaki köşe hücrelerin üzeri Türk üçgeni geçişli küçük kubbeler ile örtülüdür. Güneybatı ve güneydoğudaki köşe hücrelerin kubbe içleri dilimlidir. Diğer kısımlar tonozlarla örtülmüştür (Erken,1977:373).

Değiştirilen Kısımlar: Erkekler kısmı giriş kapısı üzerindeki onarım kitabesine göre yapı 1947-1948 yılları arasında onarılmaya başlanmış ve bu onarım 1952 yılına kadar sürmüştür. Bu onarım sırasında; yapının beden duvarlarının büyük bir kısmı kesme taş ile kaplanmış (Ayverdi,1966:147), kubbe kasnakları onarılmış, kubbeler ve hamamın üstü alaturka kiremit ile örtülmüş, külhan ile su haznesi tamir edilmiş ve külhanı korumak amacıyla bir sundurma eklenmiştir (Göy.Belediyesi, Çalış. Prog.,1950:12-21;Vakıflar Müd. Eski Eser Onarım Fişi) (Bkz.Foto.146, S.285). Eskiden kırmızı renkli bir taş ile kaplı olan hamam zeminine, bu onarım sırasında mermer döşenmiştir (Ayverdi,1966:147).

1980 yılında yapılan onarımda ise kubbelerin ve çatının üzeri şap ile kaplanmıştır (Arslanoğlu,1983:15). Yapı günümüzde de işlevini devam ettirmekte, hamam olarak kullanılmaktadır.

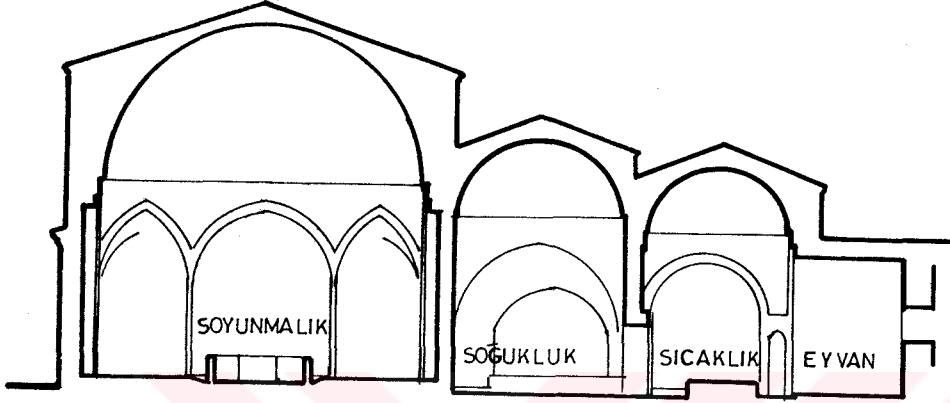
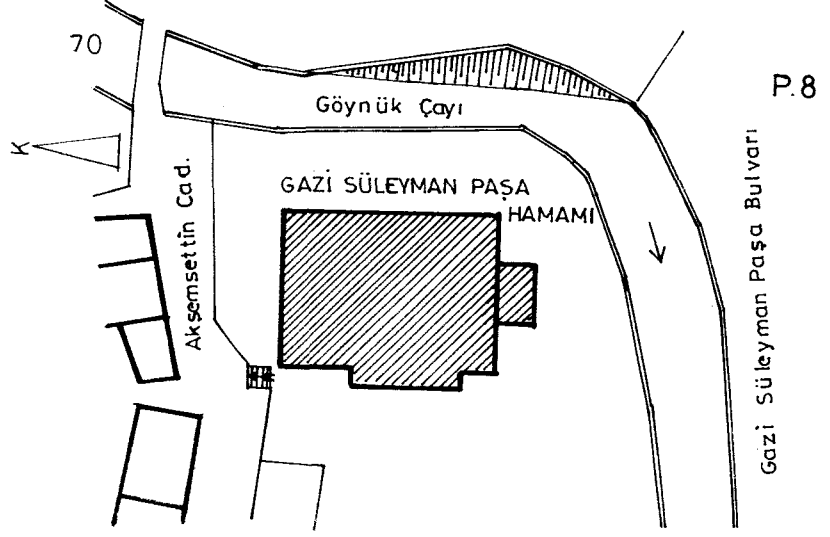
Foto.25-Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın batı cephesi ve Akşemsettin Caddesi kenarında Bayındırlar Evi, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

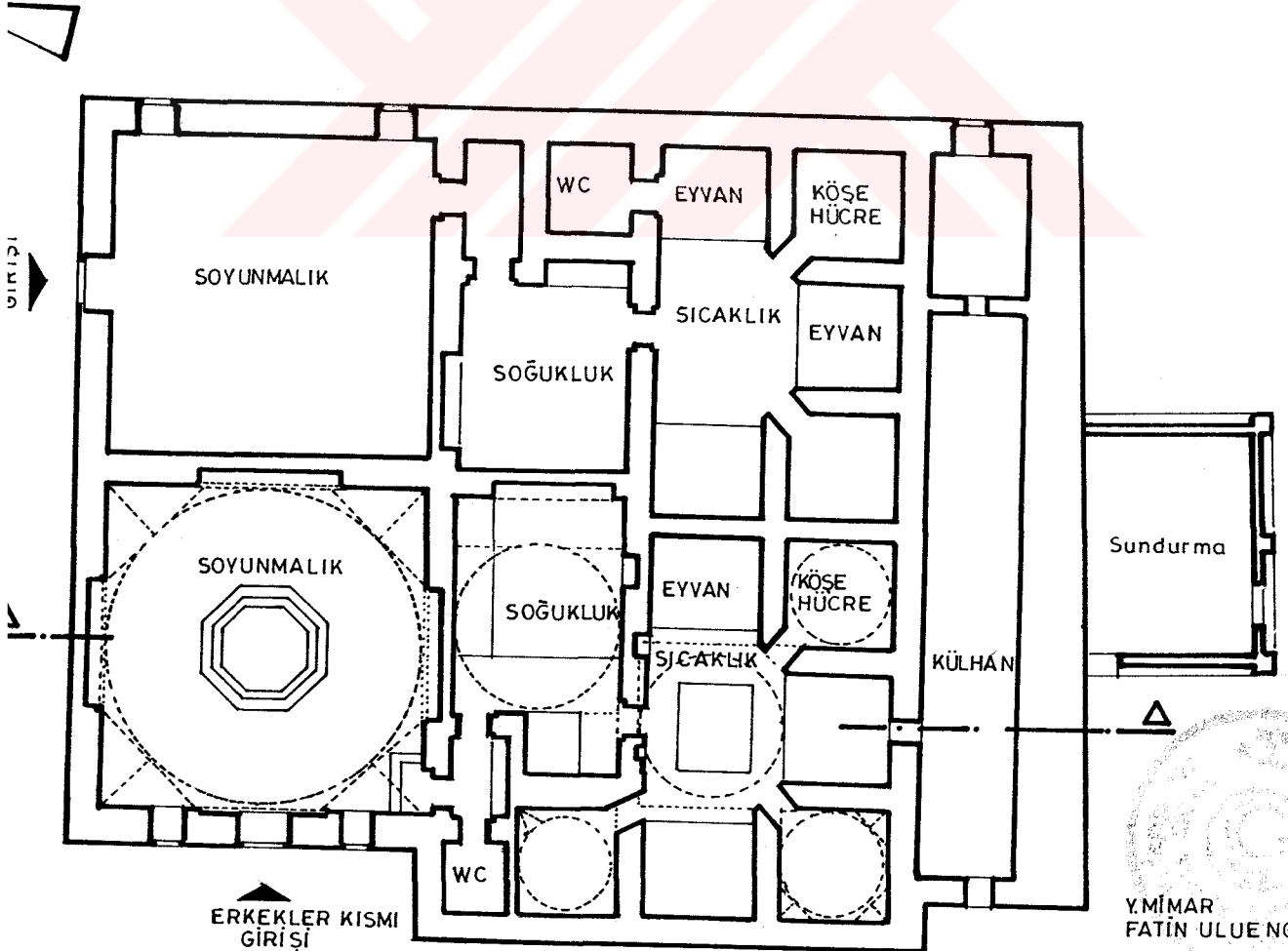
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA HAMAMI RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 9, ESKİ 10

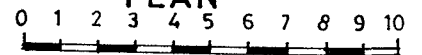
ADRES: GAZİ SÜLEYMAN PAŞA BULVARI,
AKŞEMSETTİN CAD.

KESİT

PLAN

2.5.10-Postacılar Hanı (Eski Han)

Env. No: Yeni 70, Eski 72-73

Pafta No: P. 9, P.10, P.11, P.12

Fotoğraf No:26, 27, 149, 150

Kaynaklar:-

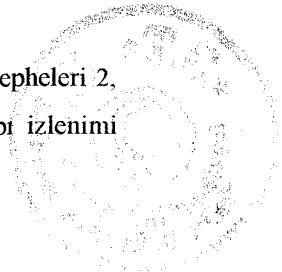
Foto 26- Postacılar Hanı, kuzey cephesi

Bugün mevcut olmayan bu han, kent merkezinde, Beybahçesi Çayı kenarında bulunan az eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Parsel büyüklüğü 5965 m², taban alanı ise 420 m² olan 3 katlı yapı 20.yüzyıl başında, Postacı Ağası Hikmet Yerlikaya tarafından yaptırılmıştır. Mülkiyeti Göynük Belediyesi 'ne aittir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.9,10) Yapı, zeminde 12.9 m.x32.5 m. boyutlarında olan ve batıdaki kısa kenarı Beybahçesi Çayı kenarı ile çakışan bir dikdörtgenin içine yerleştirilmiştir. Karmaşık bir plana sahip olan yapının kuzeydeki uzun kenarına 3 dükkân ile 5 adet giriş mahalli, güneydeki uzun kenarına ise odalar sıralanmıştır. Odalar birbirleriyle ilişkisi bulunmayan ve farklı girişleri olan 2 ayrı üniteye yer almış, her iki üniteye de birer ocaklı oda konmuştur. Zemin kata giriş kapılarından biri (giriş 5) bodrum kat ile ilişkiyi sağlamak için, ikisi (giriş 3 ve giriş 1) zemin kattaki odaların bulunduğu ünitelere girmek için, geriye kalan iki kapı ise (giriş 2 ve 4) doğrudan üst kata çıkmak için açılmıştır.

1.kat, aralarında geçiş bulunmayan, farklı büyüklükte 4 ayrı bölüm olarak planlanmıştır. Bu bölümlerin üçünde ocaklı oda, ikisinde ise tuvalet mahalli bulunmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.11,12) Arazi eğiminden dolayı yapının kuzey ve doğu cepheleri 2, güney cephesi 3, dere (batı) cephesi ise yüksek taş temel üzerine oturan 2 katlı bir yapı izlenimi

vermektedir (Bkz. Foto.26,27,149,150, S.286). Doğu cephesi hariç, bütün cepheler 1. kat döşeme seviyesinde ahşap kat silmesi ile çevrelenmiştir. Dere ve güney cephelerinde, zemin kat döşeme seviyesine de ahşap kat silmesi konmuştur.

Doğu cephesi hariç, bütün cephelerde iç bölme duvarlarının cephelere yansıdıkları noktalara ve köşelere ahşap pervazlar yerleştirilmiştir. Kuzey ve dere cephelerindeki pervazlar, 1. kat pencereleri üst başlıkları ile aynı seviyede bulunan ahşap başlıklarla bezenmiştir.

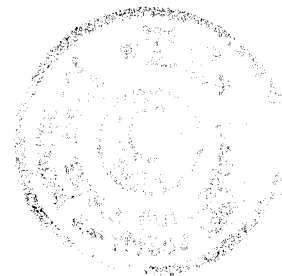
Yapının uzun cepheleri yer yer yapılan çıkmalarla hareketlendirilmiştir. Kuzey cephesindeki 2 çıkma ahşap konsollarla, güney cephesindeki 3 çıkma ise ahşap payandalarla desteklenmiştir. Sürme kanatlı, dikdörtgen pencerelerden kuzey (giriş) ve dere cephelerindeki 1. kat pencereleri başlıklı, diğerleri başlıksız olarak yapılmıştır (Bkz. Foto.27). Yapının üzerindeki alaturka kiremitli kırma çatı, aynı eğimle devam ederek oda çıkmalarını da örtmüştür. Saçak altı kaplanmamıştır.

Yapısal Özellikler: (Bkz. P.11) Taş temeller ve ahşap dikmeler üzerine oturan ahşap çatıklı duvarlarda, çatık arası bazen taş, bazen de ahşap malzeme ile doldurulmuştur. Bu duvarların iç ve dış yüzleri ise önce çamur, daha sonra da kireç harç ile sıvanmıştır.

Döşeme kirişlerinin dışarıya doğru konsol olarak uzatılması ile oluşan çıkmalar, bazen ahşap payanda, bazen de ahşap konsollarla desteklenmiş, çıkma altları kaplanmamıştır.

Değiştirilen Kısımlar: Bu yapı ile ilgili olarak 1987 yılında Bolu Bayındırlık ve İskân Müdürlüğünden "ileride çökebileceği ve yanabileceği" konusunda teknik rapor alınmış (Uslu,1989:58), 1992 yılında da Göynük Belediyesi bu rapora dayanarak hanı yıkmıştır. Bugün Postacılar Hanı'nın yerinde yine aynı adla anılan, fakat konumu ve boyutları değiştirilerek yapılmış, 3 katlı, betonarme bir bina bulunmaktadır (Bkz. Foto.151, S.286). Alt katı dükkânlardan ibaret olan bu yeni binanın üst katları, Göynük Belediyesi'ne ayrılmıştır.

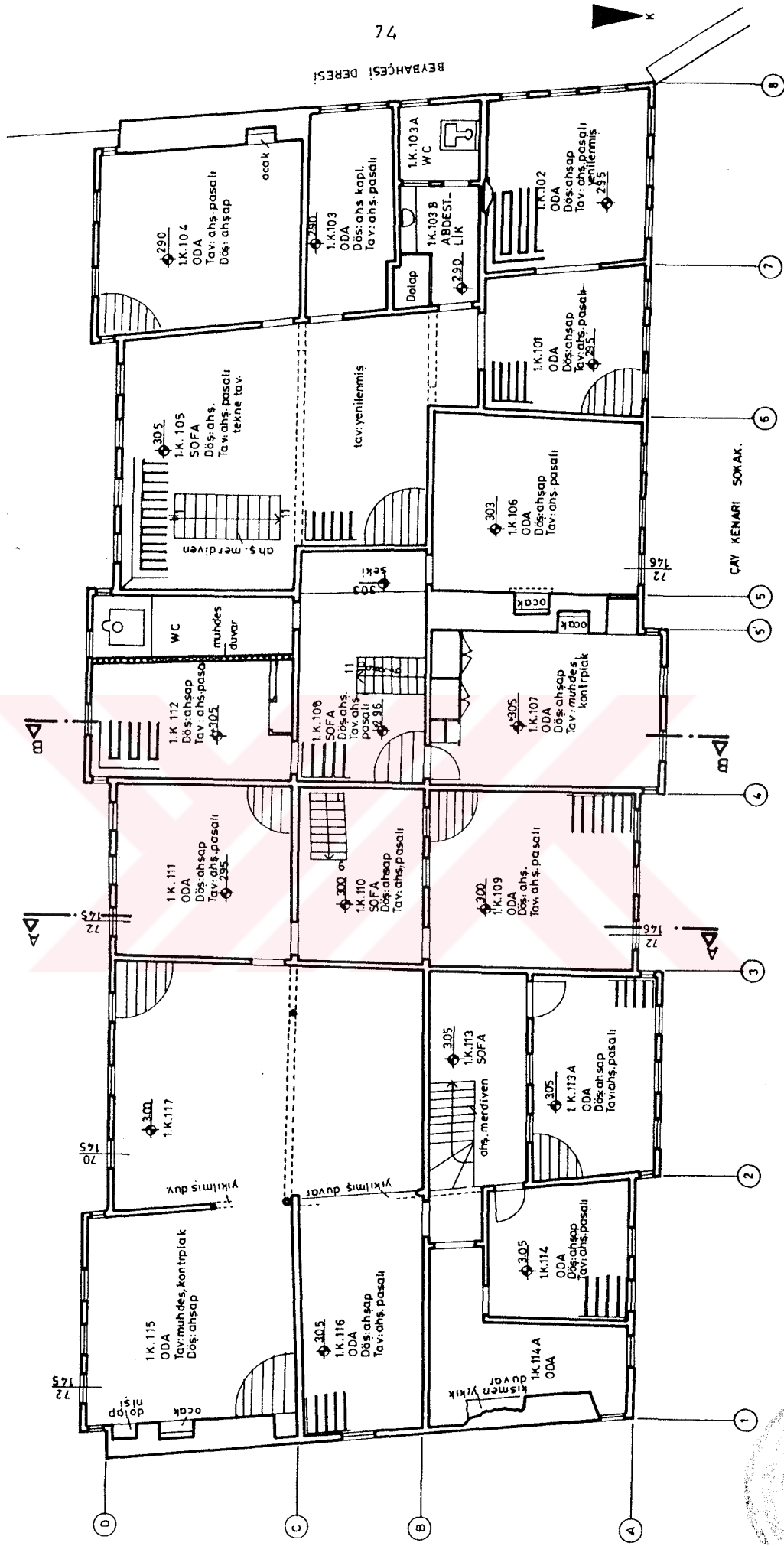
Foto. 27-Postacılar Hanı, giriş cephesi.

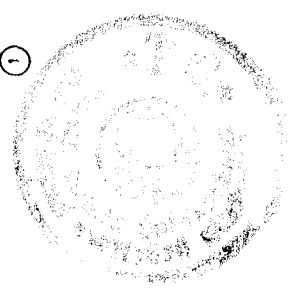

POSTACILAR HANI RÖLÖVESİ

P.10

1. KAT PLANI

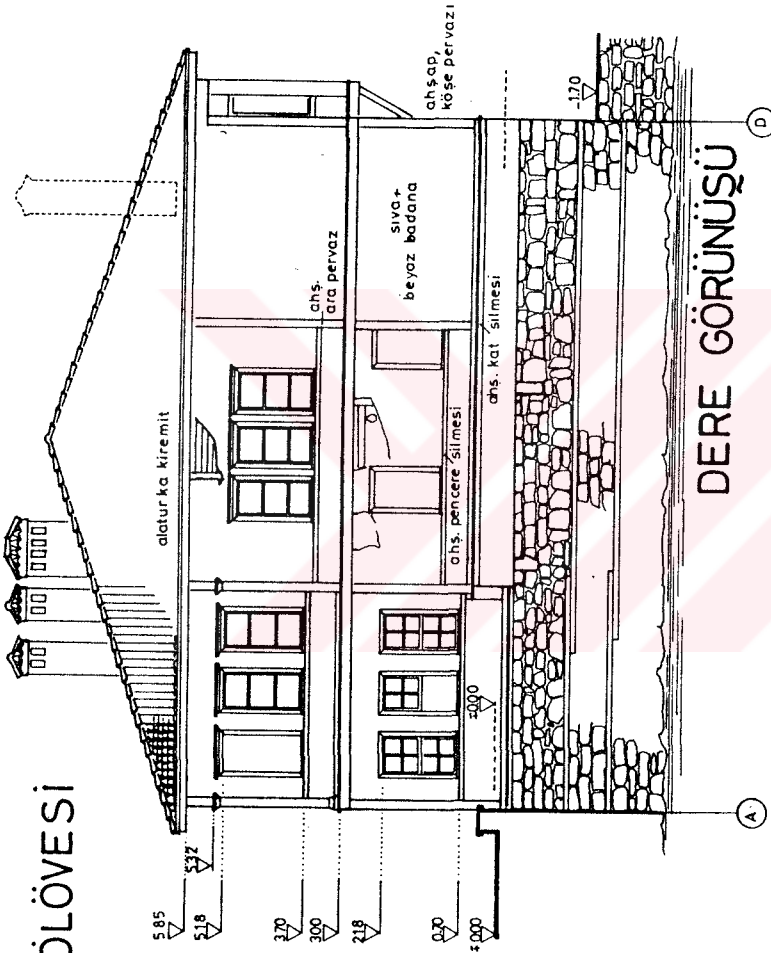
BEYBAĞÇESI DERESİ

71

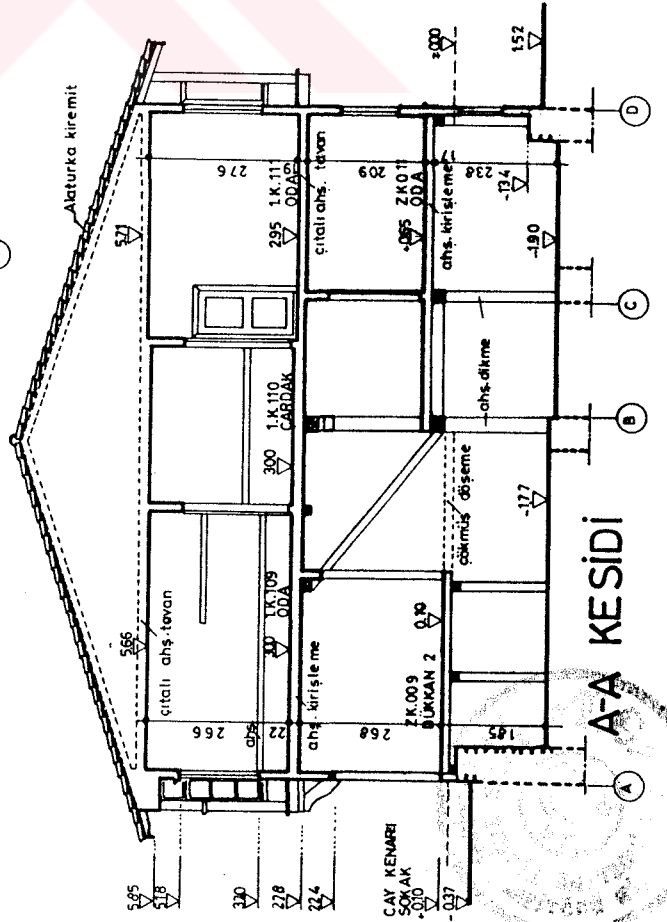
POSTACILAR HANI RÖLÖVESİ

P.11

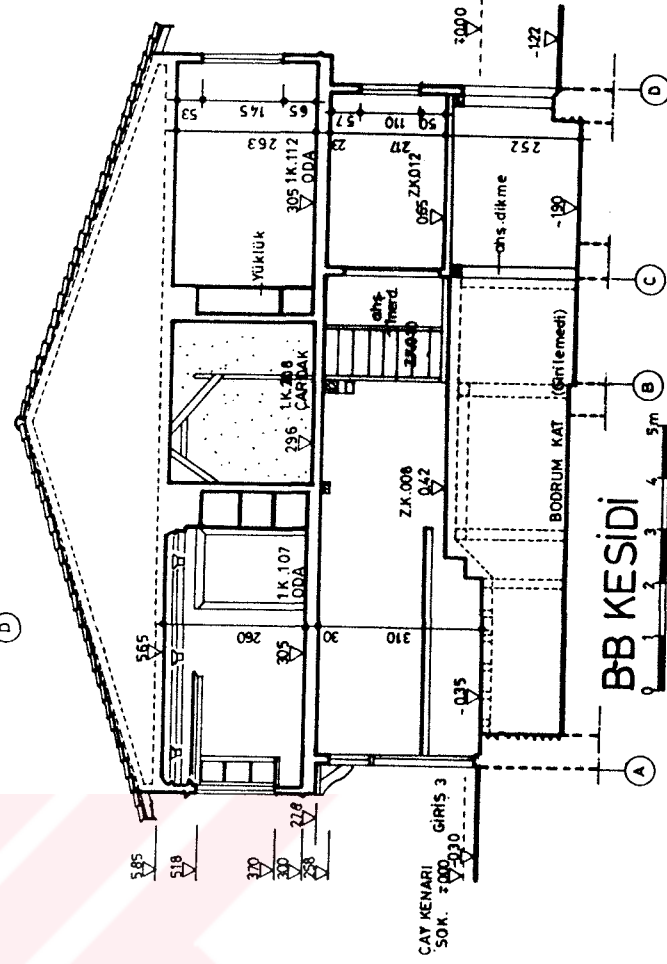
75

DERE GÖRÜNÜŞÜ

A-A KESİDİ

BB KESİDİ

P.12

2.5.11-İstiklâl-i Milli İlkokulu (Eski İlkokul)

Env.No:Yeni 72, Eski 75

Pafta No: P.13, 14

Fotoğraf No: 28, 29, 30, 152, 153, 154.

Kaynaklar: Türkiye'de Turizm...,1983:9.

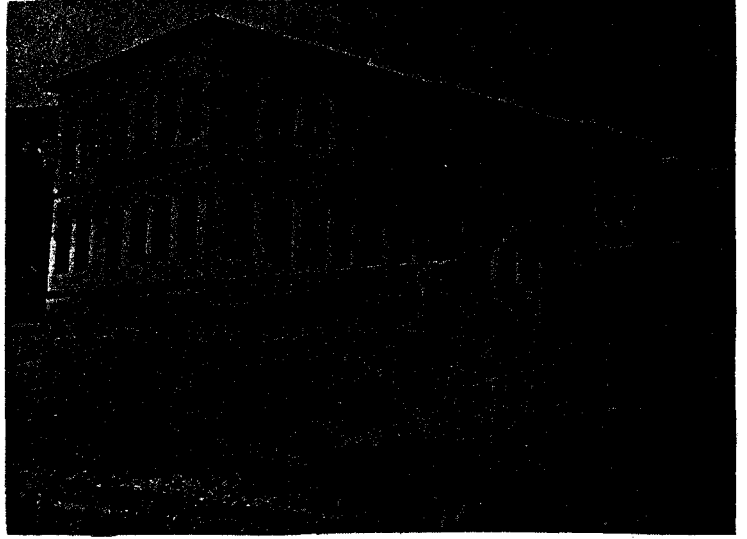

Foto. 28- İstiklâl-i Milli İlkokulu'nun 30'lu yıllardaki durumu.

(Sedat Müderrisoğlu Arşivi)

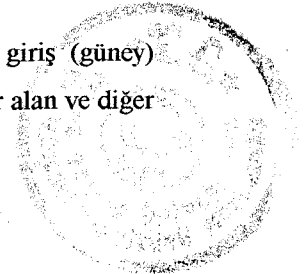
"Eski İlkokul" adıyla da anılan İstiklâl-i Milli İlkokulu, Beşir Bayraktar Caddesi'nin kenarına, Hükümet Konağı'nın güneyindeki düzlük alana yapılmıştır. 1750 m² büyüklüğündeki bir parselde, 300 m² taban alanına sahip olan 2 katlı bina 1922 yılında inşa edilmiş, 1924-1969 yılları arasında ilkokul, 1969 yılından sonra ise bir müddet Halk Eğitim Merkezi olarak kullanılmıştır (Türkiye'de Turizm...,1983:9). Halk Eğitim Merkezi'nin de buradan taşınmasından sonra metruk hale gelen tescilli yapı, 1994 yılında Göynük Belediyesi tarafından yerine iş merkezi yaptırmak amacıyla yıkılmıştır. Mülkiyeti, Bolu İli Özel İdare Müdürlüğü'ne aittir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.13) Kapalı dış sofalı ve tek eyvanlı bir plan şemasına sahip olan yapının dış konturları girintili, çıkıntılıdır. Zeminde, 8.9x15.7 m. boyutlarındaki bir dikdörtgenin iki kısa kenarına kenarlardan dışarıya 1.5 m taşacak şekilde, 6x11.9 m. boyutlarında iki dikdörtgen oturtulmuş ve bina bu sınırların içine yerleştirilmiştir. Zemin kat planında, giriş kapısı ve giriş holü tam orta aksta, yapının güneyindedir. Giriş holünün tam karşısına ise önce tek kollu olarak başlayan, sahanlıktan sonra ise iki kola ayrılan ahşap merdiven konmuştur (Bkz. Foto. 30). Giriş holü, merdiven kollarına paralel olarak uzayan sofa -*çardak*- ile birleşerek T biçimini almış, sınıflar ve odalar bu mekânın etrafına sıralanmıştır.

Üst kat planı da aynen zemin kat planı gibi oluşturulmuştur. Giriş holünün üstüne gelen sofa eyvanı, 1.5 m. genişliğinde bir çıkma ile bahçeye taşmıştır.

Bütün mahallerin döşemeleri ahşap kaplama, tavanları ise pasalı olarak yapılmış, üst kat *çardak* tavanının ortasındaki göbek 5 kollu yıldız motifi ile bezenmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.14) Yapının en önemli cephesi, bahçeye bakan giriş (güney) cephesidir (Bkz. Foto.152,153, S.287). Modüler olarak tasarlanmış bu cephede, ortada yer alan ve diğer

4 modüle göre daha dar olan giriş modülü 2 pencerele, diğer modüller ise 3 pencerele olarak yapılmış, bir başka deyişle, pencereler 3-3-2-3-3 şeklinde gruplanmıştır. Yapının yüksek bir subasman üzerine oturması nedeniyle, giriş kapısının önüne taş basamaklı, prekast korkuluklu bir merdivenle yerleştirilmiştir. Giriş kapısının üstündeki eyvan çıkması ahşap konsollarla desteklenmiştir (Bkz.Foto.29). Zemin kat ile 1. kat arasına, yatay olarak bütün binayı çevreleyen ve 20 cm. kalınlığında olan ahşap kat silmesi konmuştur.

Beşir Bayraktar Caddesi'ne bakan cephede, yüksek bir subasman üzerinde yer alan zemin katta ve 1. katta pencereler 2-3 düzeninde gruplanmıştır (Bkz. Foto.154, S.287).

Binanın köşelerine, taş temellerin üzerinden başlayıp çatıda son bulan ahşap köşe pervazları konmuştur. Bütün pencereler (merdiven ve kapı üstü pencereleri hariç) dikdörtgen ve sürme kanatlı olarak yapılmış, temel duvarlarına yer yer havalandırma delikleri bırakılmıştır. Marsilya tipi kiremitle kaplanmış olan kırma çatıda, saçak altları kaplanmamıştır.

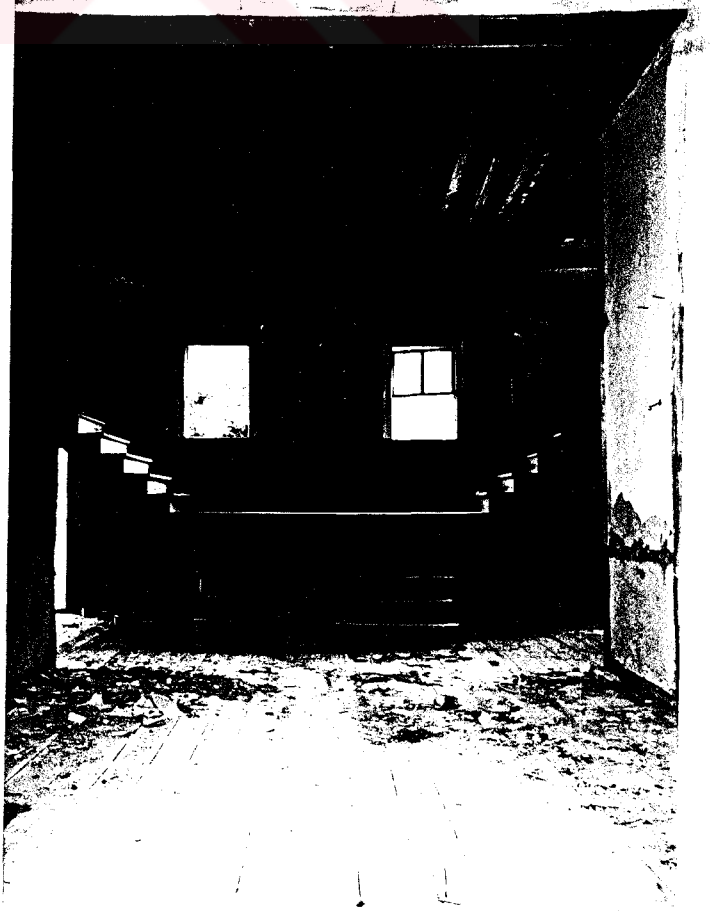
Yapısal Özellikler: Bahçe ve yol zemininden 1.5 m kadar yükseltilmiş olan taş temeller üzerine ahşap çatık düzeninde yapılmış duvarlar oturtulmuştur. Temel duvarlarının arasındaki toprak boşaltılmış ve böylece yapının toprakla ilişkisi kesilmiştir. Ahşap çatıklı duvarlarda, çatık arasının hangi malzeme ile doldurulduğu anlaşılamamıştır.

Değiştirilen Kısımlar: Yıkılmadan önce özgün niteliklerini koruyan ve strüktür bakımından sorunu olmayan yapının kuzey cephesine tek katlı bir ek yapı bitleştirilmiş, doğusuna tuvalet binası eklenmiş, çatıdaki alaturka kiremitler ise Marsilya tipi kiremitle değiştirilmiştir.

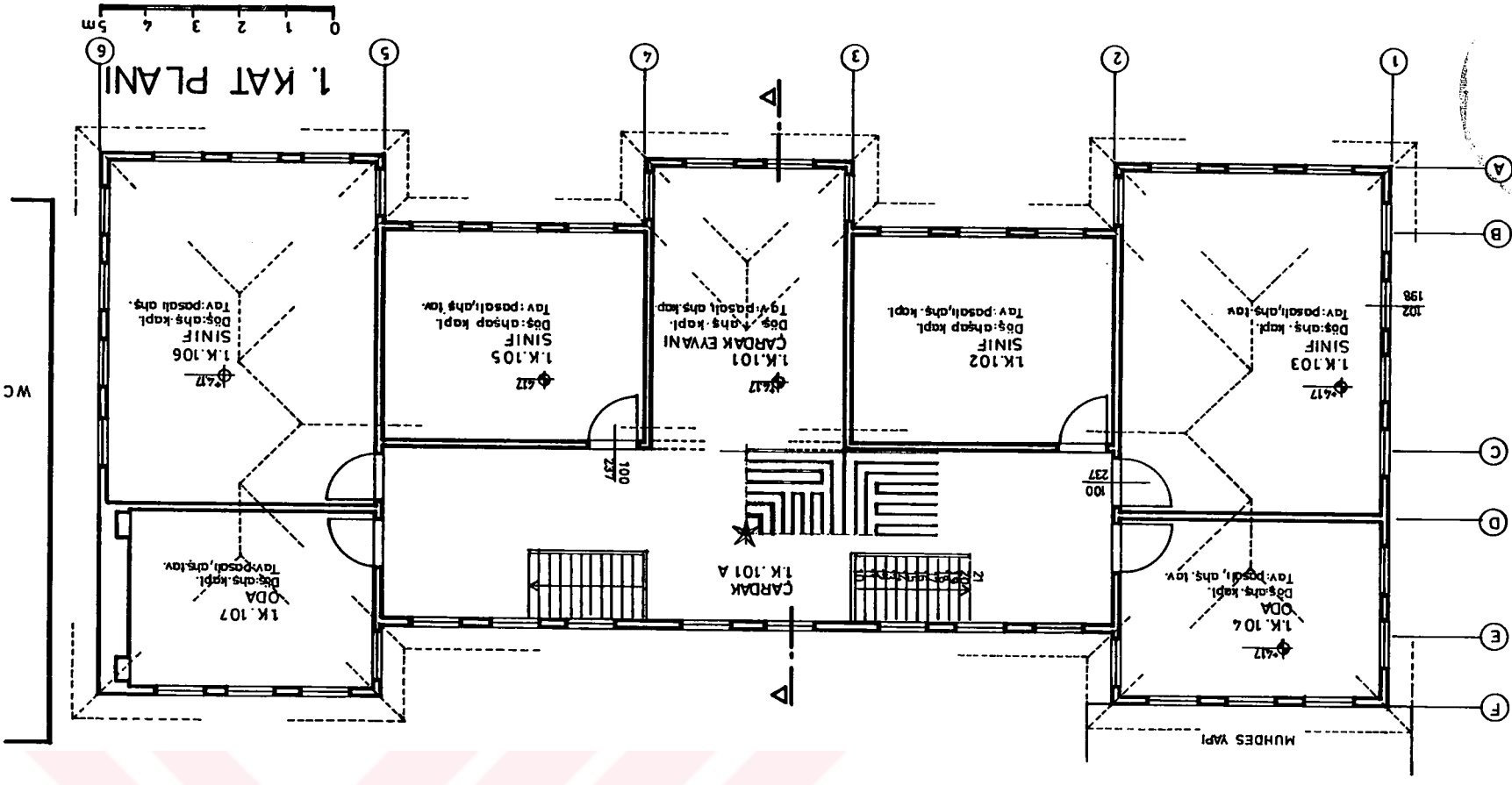
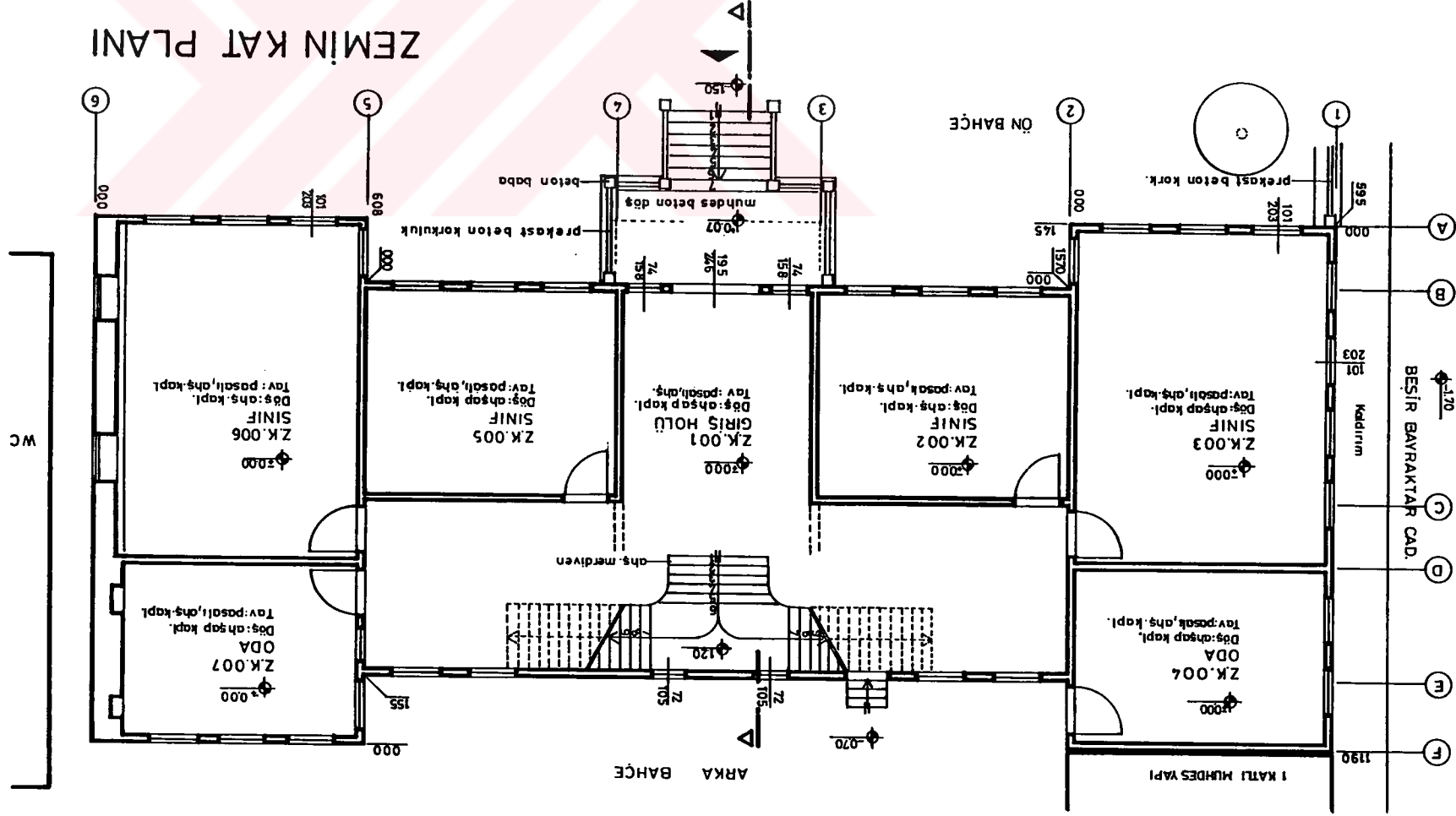
Foto.29- İlkokul'un giriş kapısı ve çıkma detayı

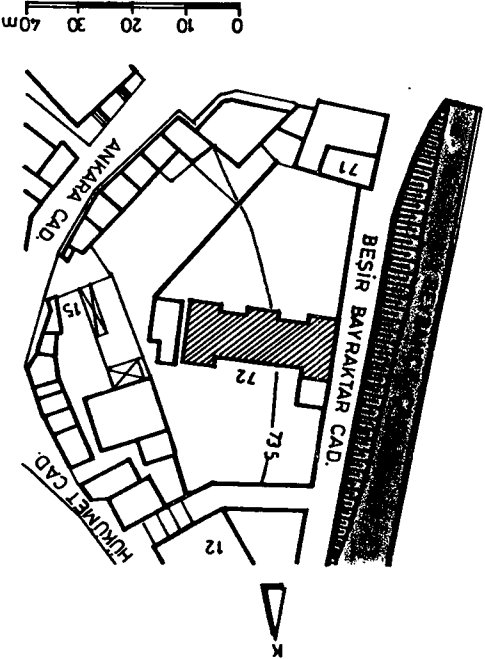
Foto.30- Zemin kat giriş holü ve 3 kollu merdiven

ENYANTER NO, YENİ 72, ESKİ 75
ADRES: BEŞİR BAYRAKTAR CAD. NO: 4

KONUM PLANI

2.5.12-Hükümet Konağı

Env. No:Yeni 12, Eski 13

Pafta No:-

Kaynaklar: Cuinet,1891:522.

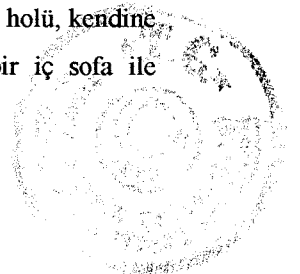
Fotoğraf No: 31, 124, 155.

Foto.31- Hükümet Konağı, Hükümet Caddesi cephesi, 1995

Hükümet Konağı; Hisar Tepesi'nin Beybahçesi Vadisi'ne bakan eteğinde, Hükümet Caddesi ile Beşir Bayraktar Caddesi'nin kesiştiği yerde bulunan çok eğimli bir arazi üzerine oturmaktadır. Mütevazı ölçekli konut dokusu içinde oldukça iri ve görkemli görünen yapının kuzeydoğudaki uzun kenarı Hükümet Caddesi oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 567 m², taban alanı büyüklüğü 375 m²'dir. Osmanlı Devleti tarafından H.1306/1889 yılında Hükümet Konağı olarak yaptırılan binanın (Cuinet, 1891;522), Hükümet Caddesi tarafındaki giriş kapısı üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Günümüzde; Kaymakamlık, Adliye ve Vergi Dairesi olarak kullanılmaktadır.

Plan Özellikleri: 3 katlı yapının bahçe katı, iki kanatlı bir kapı ile Beşir Bayraktar Caddesi kenarındaki bahçeye açılmaktadır. Zemin (orta) kata giriş, yapının kuzeydoğu kenarının ortasında bulunan bir kapı ile Hükümet Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Bu kapının açıldığı giriş holü, kendine dik konumda olan ve yapının uzun kenarına paralel olarak yapı boyunca uzanan bir iç sofa ile

birleşmektedir. Sofanın uzun kenarlarında yan yana sıralanmış odalar, güneydoğudaki kısa kenarında ise bir kolu diğerine göre daha uzun olan ahşap bir merdiven bulunmaktadır.

1. kat; karniyarık plan tipine sahiptir. Bu katın planı da, ortada yapı boyunca uzanan bir iç sofa ile sofanın iki kenarına sıralanmış odalardan oluşmaktadır.

Cephe Özellikleri: Yapının 4 cephesi de dışa açılmaktadır. Eğimden dolayı Hükümet Caddesi cephesi 2 katlı, Beşir Bayraktar Caddesi cephesi de 3 katlı olarak görülmektedir.

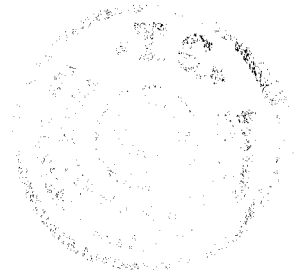
Hükümet Caddesi cephesinin orta aksında, zemin kat seviyesinde, yarım daire kemerli, çıkıntılı söveli ve kilit taşlı bir giriş kapısı bulunmaktadır (Bkz.Foto.28). Kapının kemer aynası içinde yapının kitabesi mevcuttur. Aynı özelliklere sahip, fakat kitabesiz bir başka kapı ise Beşir Bayraktar Caddesi cephesinin bahçe katı seviyesinde, yine yapının orta aksında yer almaktadır (Bkz.Foto.155, S.287). Bütün katlardaki pencereler basık kemerli, çıkıntılı söveli ve kilit taşlıdır.

Yapının cepheleri yatayda, katlar arasından ve 1.kat pencerelerinin altından ve üstünden geçen silme ve kornişlerle parçalanmaktadır. Bahçe katı-zemin kat arasından, 1. kat pencerelerinin hemen altından ve pencere kemerlerinin biraz üstünden geçen çıkıntılı, düz silmeler ile zemin kat - 1. kat arasından ve saçak seviyesinin altından geçen profilli taş kornişler yapıyı tümüyle sarmaktadır. Ayrıca 1.kat seviyesinde, uzun cepheleri düşey olarak 3 parçaya ayıran plastırlar bulunmaktadır. Yapının köşelerindeki plastırlar ise zemin kat seviyesinden itibaren başlamaktadır.

Beşik çatılı yapının kısa kenarlarındaki kalkın duvarlar üçgen alınlık biçiminde tasarlanmıştır (Bkz. Foto.124, S.278). Bu alınlıkların eğimli kenarları profilli taş kornişlerle, düz kenarları ise çıkıntılı, düz silmeler ile sınırlanmıştır. Her alınlığın ortasında dış konturu daire biçiminde olan bir çiçek motifi, iki yanında ise bir kenarı kavisli üçgenler bulunmaktadır.

Yapısal Özellikler: Yapının dış beden duvarları taş malzeme ile yapılmıştır. Katlar arasında ahşap kirişli döşemeler mevcuttur.

Yapılan Değişiklikler: Dış cephelerde değiştirilen, yenilenen eleman yoktur. Ancak, yapının iç kısmında yeni işlevlere uygun değişiklikler yapılmıştır.

2.5.13- Zafer Kulesi

Env.No: Yeni 10, Eski 11

Pafta No: -

Fotoğraf No: 32, 33, 34, 35

Kaynaklar: Türkiye'de Turizm...,1983:11.

Foto. 32- Zafer Kulesi, 1995

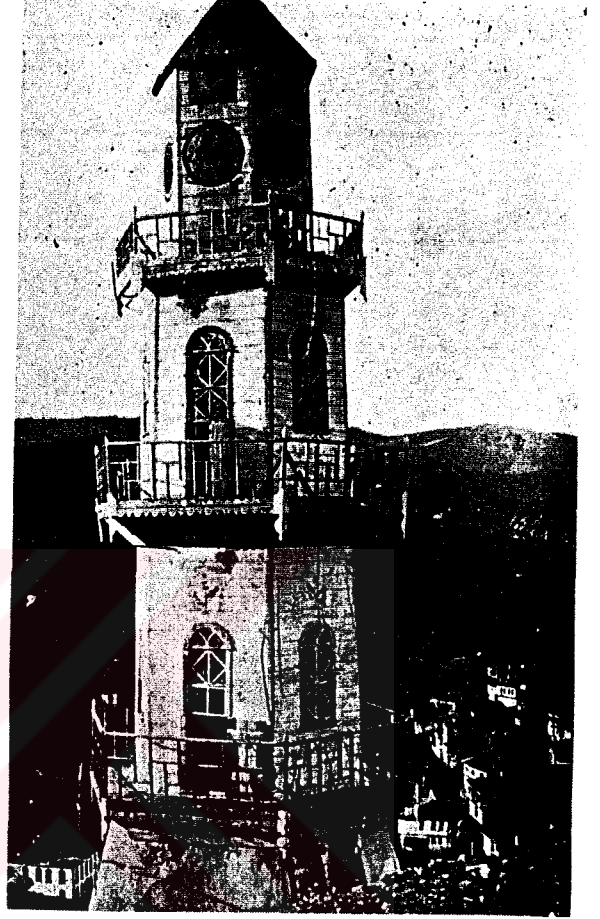
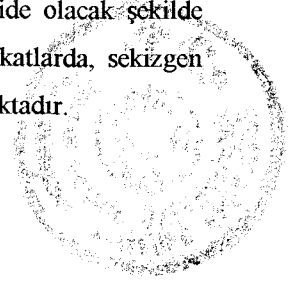

Foto 33- Zafer Kulesi, 1945

(Cemalettin Turhan Arşivi)

Hisar Tepesi'nin üzerinde, bütün kente hakim bir yerdedir. İstiklal Savaşı'ndan sonra 1923-1924 yıllarında, Göynük Kaymakamı Hurşit Bey ile Göynük Halkı tarafından zaferi temsilen yaptırılmıştır (Türkiye'de Turizm...,1983:11). Mülkiyeti Maliye Hazinesi'ne ait olan yapının parsel büyüklüğü 3097 m², taban alanı 40 m²'dir.

Plan Özellikleri: Sekizgen planlı yapının içine kullanılmadığından dolayı girilememiştir. Zeminden yukarıya doğru yükseldikçe daralan sekizgen planlı taş kaidenin üzerine etrafı balkonla çevrili ve yine sekizgen planlı olan 3 katlı kule oturtulmuştur. Yapının girişi, kaidenin kuzey kenarındadır. Her katın dış konturu, bir önceki katın dış konturundan daha içeride olacak şekilde planlanmış ve her katın çevresi ahşap korkuluklu balkon ile sarılmıştır. 1. ve 2. katlarda, sekizgen planın kuzeydoğu kenarında balkon kapısı, diğer kenarlarında ise pencereler bulunmaktadır.

Cephe Özellikleri: Yüksek, moloz taş kaidenin üzerine oturan ahşap kaplamalı kule, daralarak yükselmekte ve konik bir çatı ile sona ermektedir (Bkz. Foto. 32). Her katta kat yüksekliği, bir önceki kat yüksekliğine göre daha azalmaktadır. 1. ve 2 kat kapı ve pencereleri yarım daire kemerlidir. 3. kat pencereleri ise daire biçimindedir. Ahşap balkon korkulukları; yanyana sıralanmış dikdörtgen çerçevelerin içine çapraz olarak yerleştirilmiş latalardan meydana gelmektedir. Kulenin yapıldığı dönemdeki balkon korkuluğunun ise biraz daha farklı olduğu fotoğrafından anlaşılmaktadır (Bkz. Foto. 33).

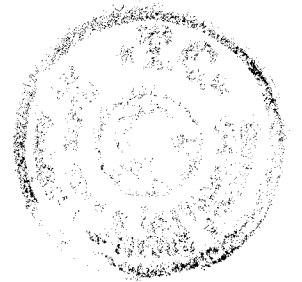
Yapısal Özellikler: Moloz taş kaide üzerine oturan ahşap çatıklı duvarların dış yüzü ahşap kaplama tahtaları ile yatay olarak kaplanmıştır. Döşeme kirişlerinin dışarıya doğru konsol olarak çıkartılması ile oluşan balkon çıkmaları desteksizdir.

Değiştirilen Kısımlar: Yapısal olarak bir sorunu olmamakla birlikte, kullanılmadığı için bakımsızdır. 1960 yılında yapılan onarım sırasında (Türkiye'de Turizm...,1983:11), yapının taş kaidesi üzerine betonarme döşeme yapılmış ve pencere doğramaları eskisinden farklı bir şekilde yenilenmiştir. Bu onarımdan sonra bir başka onarımın daha yapıldığı, değiştirilen balkon korkuluklarından anlaşılmaktadır (Bkz.Foto. 32, 33, 34).

Foto.34- Zafer Kulesi'nin 1960 yılı onarımından sonraki durumu (Cemaleddin Turhan Arşivi).

Foto.35-Bugün mevcut olmayan Saat Kulesi (Bolu İl Yıllığı,1973:73).

2.6-Konutlar

Tarihsel merkez içinde çoğunlukta olan yapılar, dere kenarlarındaki düzlüklere ve vadi yamaçlarına oturmuş bulunan konutlardır. Gerek ölçek, gerekse malzeme bakımından birbirlerine benzeyen ve genellikle bahçeli oluşları nedeniyle fazla yoğun olmayan bir biçimde yayılmış olan bu konutlar, dereler ve tepelerle birlikte kent silüetinin değişmez fonunu oluşturmaktadır.

Etnik farklılıklar olmamasından dolayı genellikle bir cami etrafına yerleştirilen konutlar spontane olarak gelişen mahalleleri oluşturmaktadır (Bkz. Böl.2.2, S. 30). Mahalleler arasında sosyal ve ekonomik bakımdan da önemli farklılıklar bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kentin İstanbul yönündeki girişinde, merkezin olduğu bölgede ve Beybahçesi Deresi kenarlarında bulunan oldukça büyük evlerde zengin aileler, Sofu Ali Mahallesi, Çeşme Mahallesi ve Hacı Apti Mahallesi'nin üst kısımlarındaki daha mütevazı evlerde ise orta gelirli aileler oturmaktadır. Göynük kentsel sit sınırları içindeki mevcut konutları mimarilerine ve yapılış dönemlerine göre kabaca 3 gruba ayırmak mümkündür.

a- Sanayi toplumuna geçiş dönemi içinde, 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında geleneksel tarzda yapılmış, "Osmanlı Evi"* kapsamında sayabileceğimiz konutlar.

Çok yakın bir geçmişte yapılmalarından dolayı strüktür ve malzeme bakımından fazla sorunu olmayan bu konutların plan şemaları da kolaylıkla günümüz yaşam şartlarına uyarlanabilecek nitelik ve kapasitededir. 50'li yıllara kadar kentsel dokunun tamamı bu tip ve daha eski tarihli yapılardan oluşmakta iken 1951 yılındaki imar planı uygulaması sırasında bir çok konut yıkılmıştır (Bkz.Böl. 4.2.2, S.209). Evlerinin yıkıldığını gören kent sakinlerinin uygulamayı durdurmasından sonra 1956 yılında meydana gelen deprem sırasında da birçok geleneksel konut ciddi biçimde tahrip olmuştur. Devletin deprem nedeniyle zarar gören ev sahiplerine maddi yardım yapması üzerine birçok ev sahibi bu yardımı alabilmek için evlerini yıkmış ve yerine yine geleneksel tarzda; fakat daha küçük evler yapmışlardır (Göynük, A Town...,1970:8).

Osmanlı Evi kapsamında saydığımız geleneksel konutlardan günümüze kadar gelebilmiş olanlar genellikle bahçe içinde bulunmaktadır. Taş duvarlar ve ahşap darabalarla çevrili bahçeler üzerinden evlerin bahçe katlarına girilebilmektedir. Arazinin kıymetli olduğu kent merkezindeki bahçesiz evlere giriş ise doğrudan sokak üzerindedir. Bahçe katında; ahır, samanlık ve depolarla birlikte eve giriş taşıdığı olan ve yörede *hayat* olarak adlandırılan mahal bulunur. Bahçe katından sonra eğer varsa basık bir ara kata veya orta kata ya da tüm yaşamın geçtiği "esas yaşam katı" na çıkılır. Evin

* 11. ve 12. yüzyıllardan itibaren Türkler tarafından fethi sürdürülen Anadolu'da, uzun yıllar yerli halkla birlikte yaşanmış ve 13.yüzyıldan itibaren de Osmanlı egemenliğinde ortak bir kültür ve uygarlık yaratılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin geleneksel konutları için "Türk Evi" nitelemesi yerine "Osmanlı Evi" nitelemesini kullanmak daha doğru olacaktır (Arel,1982:5-7).

plan karakterini veren bu katta, *çardak* olarak adlandırılan sofa ile bu sofanın etrafında sıralanan odalar ve diğer mahaller yer almaktadır (Bkz.Böl.3.2, S.178). Bu tip konutlar, bölüm 2.6.1 - 2.6.19 arasında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

b-Yaklaşık olarak 1930-1970 yılları arasında, geleneksel yapı strüktüründe ve benzer plan semasında, yine taş ve ahşap malzemeyle yapılmış konutlar.

Bu evlerin cephelerinde de geleneksel konutların cephelerindeki bazı elemanlar kullanılmış (kat silmeleri, köşe pervazları, gömme balkonlar, kırma çatılar vb.); fakat dikdörtgen pencerelerin yerine kare pencereler açılmıştır. Bugün, bu yapılardan birkaçı "korunması gerekli kültür varlığı" kapsamına alınmıştır (Env.112,113,114,123 vb., Foto. 282,283, S.327). Bazıları da "Planla korunacak yapılar" olarak nitelendirilmektedir (Bkz. Böl. 4.2.6, Harita 4.5, Foto.281, S.215,219,326).

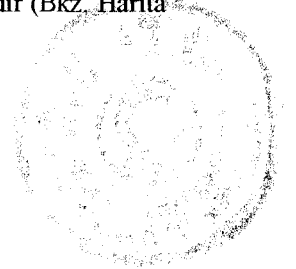
Geleneksel tarzda konut yapım sisteminin ve yaşama biçiminin 70'li yıllara kadar sürmesinin en önemli nedeni, orman bölgesi sınırları içinde olan ve bu yıllara kadar orman köyü kapsamına giren kentte ahşap malzemenin bol ve ucuz olmasıdır. Ayrıca, topografyadan dolayı konut alanları sınırlı olmakla birlikte, nüfus artış hızının yavaş olmasına bağlı olarak rant baskısı oluşmamış ve durağan bir kent olan Göynük'te kentsel koruma uzun yıllar boyunca kendiliğinden gerçekleşmiştir.

c-Genellikle kentsel ölçeğe ve geleneksel mimariye aykırı betonarme konutlar.

80'li yıllardan itibaren, o tarihe kadar hissedilmeyen toplumsal değişme ve kentin ekonomik gelişme çabaları sonucunda sit alanı içinde çok katlı, betonarme konutlar yapılmaya başlanmıştır. Geleneksel kent dokusu için çok tehlikeli olan bu tür konutlar kentsel ölçeğin değişmesine, sınırları daha önceden çizilmiş olan kentsel mekânların bozulmasına ve yanlış algılanmasına neden olmaktadır (Bkz.Foto.303 -305, S.334). Sit sınırları içinde konut açığı bulunmamakta ve geleneksel evlerin bazıları boş durmaktadır. Bununla birlikte, sit alanı dışına, kentin İstanbul yönündeki girişine hızla yeni konutlar yapılmaktadır. Bu konutların kentin girişindeki yamaçlara yapılıyor olması -her ne kadar sit alanı dışında da olsa - tarihi kentin imajını bozmakta, ayrıca ihtiyaçtan fazla yapıldığı için de kente göçü teşvik etmektedir.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Göynük, hâlâ korunması gerekli olan bir konut dokusuna sahiptir. Geleneksel yapım biçimi, betonarme yapım sistemi ile terkedilmiş olmasına rağmen geleneksel yaşam biçimi ve aile yapısı bozulmadan sürdürülmeğe çalışılmaktadır.

Sit alanı sınırları içinde genellikle, 2, 2.5, 3 katlı ahşap karkas yapılar ile geleneksel dokuya aykırı, 3, 4, 5 katlı, bazen dik çatılı, betonarme binalar bulunmaktadır. Bu alandaki yaklaşık toplam 520 konuttan; 103 tanesi korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş konut, 100 tanesi betonarme konut, geriye kalanlar ise geleneksel sistemde yapılmış, kentsel dokuya uyumlu konutlardır (Bkz. Harita 2.5 ve Ek 1).

2.6.1- Müderrisoğlu Evi

Env. No: Yeni 91, Eski 88

Pafta No: P.15, 16,17,18

Fotoğraf No: 36, 114, 163, 164, 165, 166,
211, 212, 217, 226, 239, 243,
244, 250, 251, 252, 259

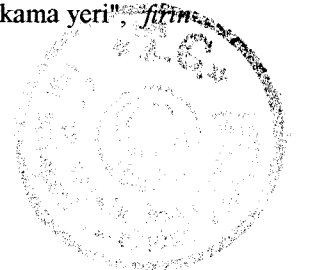
Kaynaklar: Hasekioğlu,1951:31-32;
Akdemir,Keskin,1994:74.

Foto.36- Müderrisoğlu Evi, dere cephesi, 1990

Kentin günümüze kadar gelebilmiş en eski evi olan Müderrisoğlu Evi, Cuma Mahallesi'nde, Hisar Tepesi'nin eteklerinde bulunmaktadır (Bkz. Harita 2.6). Göynük Çayı kenarındaki düzlük bir alanda bulunan bahçe içindeki bu 2 katlı yapının yaklaşık olarak 1800 yılında yapıldığı, sahipleri tarafından belirtilmektedir. Parsel büyüklüğü 288 m², yapı taban alanı 157 m²'dir. Yapının batı ve kuzey kenarları zemin kat seviyesinde, Korkmaz Çıkmağı oluşum çizgisi üzerindedir.

Plan Özellikleri: (Bkz.P.15,16) Yapının bahçe katı tamamen penceresizdir. Bu katın sokak ve bahçeye ilişkisini kapılar sağlamaktadır. Sokak ve bahçe arasında ve yapının orta aksında uzanan *hayatın* iki yanında ahır ve samanlık mahalleri ile ara kata çıkış merdivenleri bulunmaktadır. Eve ve ahıra giriş, Korkmaz Çıkmağı üzerinden *hayata* açılan ve yanyana bulunan 2 ayrı kapı ile sağlanmaktadır. Yapının bahçesinde yörede *ırmak* olarak adlandırılan bir "çamaşır yıkama yeri", *fırın* evi olarak adlandırılan bir fırın ve bir kuyu bulunmaktadır.

Ara kat, *hayatın* doğu ve batı taraflarında oluşturulmuştur. Mutfak, merdiven ve merdiven holünün bulunduğu doğudaki ara kat ile evin yaşlılarına ait odaların bulunduğu batıdaki ara kat, köprülerle birbirine bağlanmıştır. *Hayatın* batı kısmındaki ara kat ile köprüler, 50'li yıllarda meydana gelen bir sel felaketinden sonra yapılmıştır. Ayrıca yine bu tarihte, Korkmaz Çıkma'ndan yapının doğusundaki ara kata doğrudan girişi sağlayan bir kapı açılmıştır (Bkz. P.18).

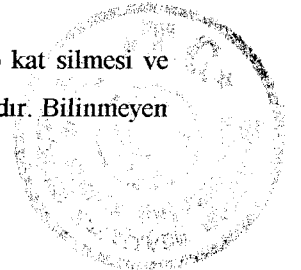
Esas yaşam katı iç sofalıdır. Karniyarık plan tipinde yapılmıştır. Bu katın tam ortasında, sokak ile manzara arasında *çardak* -sofa- uzanmaktadır. *Çardağın* batısında; dere tarafında *yazlık oda*, sokak köşesinde *kışlık oda* bulunmaktadır. *Çardağın* doğusunda; yine dere tarafında bir oda, sokak köşesinde tuvalet mahalli, oda ile tuvalet mahalli arasında ise geçmişte selamlık kısmına geçişi de sağlayan kiler mahalli yer almaktadır. *Yazlık oda* ile *çardak*, çıkma ile manzara yönündeki bahçeye doğru genişlemektedir. *Kışlık oda* ise üçgen biçimli köşe çıkması ile batıdaki Korkmaz Çıkma üzerine taşmaktadır. Bu odanın kuzey duvarındaki ocak çıkması, üçgen çıkma hattından daha da ileridedir. *Kışlık oda* sonradan bölünmüş ve iki oda ile koridordan ibaret bir plana sahip olmuştur. Sekiüsti ve sekiüstü ayrımı bulunan *yazlık odanın*, batı duvarındaki *boşdolap* da sokağa doğru çıkma yapmaktadır. *Yazlık oda*, *çardak* ve *kışlık oda* pencerelerinin üzerinde tepe pencereleri yer almaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz.P.17,18) Manzaraya bakan dere (güney cephesi), yapının en önemli cephesidir (Bkz. Foto.36,114,163, S.273,290). Bu cephenin Korkmaz Çıkma köşesinde bulunan *ırmak* bacası zeminden itibaren küçük bir çıkıntı ile belirginleşerek yükselmektedir. Zemin kat seviyesinde sadece *hayatın* bahçe ile ilişkisini sağlayan iki kanatlı, ahşap bir kapı bulunmaktadır. Bu kapının hemen üstünde, *ırmak* bacasından itibaren 2-2-2-1 düzeninde gruplanan ahşap kapaklı, ara kat pencereleri yer almakta, esas kat pencereleri ise 4-3-3 düzeninde ve 2 sıralı olarak gruplanmaktadır. Ahşap kapaklı ve ahşap lokmalı parmaklıklı, dikdörtgen alt sıra pencerelerinin üzerinde yine dikdörtgen tepe pencereleri bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri ile tepe pencereleri arasında sakaf, selamlık binası tarafındaki köşede kapısı olmayan küçük bir balkon mevcuttur.

Batı ve kuzey cepheleri, manzara cephesine kıyasla daha dışa kapalı olarak biçimlenmiştir. Batı cephesinde zemin kat tamamen sağırdır (Bkz.Foto.166, S.290). Esas kat seviyesinde, *kışlık oda* üçgen çıkma ile sokağa taşmakta ve cephenin ortasında yer alan *boşdolap* -gusulhane- küçük bir çıkma ile belirginleşmektedir. Bu cephede *kışlık odanın* 2, *yazlık odanın* 1 penceresi bulunmaktadır.

Yapının giriş cephesi olan kuzey cephesi, zemin kat seviyesinde yan yana bulunan 2 ahşap kapı ile sokağa açılmaktadır (Bkz. Foto.165,259, S.290,320). Biri iki, diğeri tek kanatlı olan kapıların üstünde *hayatın* aydınlanmasını sağlayan basık bir pencere mevcuttur. Bu kapıların dışında, sonradan açılmış olan ve bir kaç basamaklı bir merdiven yardımıyla doğrudan ara kata girişi sağlayan bir kapı daha bulunmaktadır. Esas kat seviyesinde ise *çardak* ile *kışlık oda* birer pencere ile dışa açılmakta, *kışlık odanın* ocak çıkması payandalar ile desteklenmektedir.

Manzara cephesinde, batı cephesinde ve kuzey cephesinin bir kısmında ahşap kat silmesi ve bazı pencerelerde pencere silmesi mevcuttur. Kıрма çatının doğu kenarı kalkan duvarlıdır. Bilinmeyen

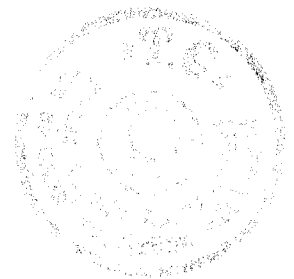

bir tarihte Marsilya kiremiti ile kaplanmıştır. Yapıdaki çıkmalar ve çıkıntılar, aynı eğimle devam eden çatı düzeni ile örtülmüştür. Saçak altı kaplamasızdır.

Yapısal Özellikler: Yapının temel ve beden duvarlarının bir kısmı kireç harçlı taş duvarlardır. "Esas yaşam katı"nın duvarları; *yazlık oda* ocaklı duvarı ile doğudaki selamlık kısmına bitişik beden duvarı dışında tümüyle ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Ara kat ve bahçe katında da bazı duvarlar ahşap çatkılıdır. Ahşap çatkının arası bazen kerpiç, bazen ahşap malzeme ile doldurulmuştur. "Esas yaşam katı"nın döşeme kirişleri, *hayatın* ortasından geçen *hepçeken* -ana kiriş- ile beden duvarlarına oturmaktadır (Bkz. Foto.239, S.314). Çıkmalar, döşeme kirişlerinin dışarıya konsol olarak uzatılması ile oluşturulan basit, konsol çıkmalardır. Sadece *kışlık oda* ocak çıkması ahşap payandalarla desteklenmiştir. Bahçe yönündeki çıkma altı kapalıdır. Bütün duvarlar önce çamur, sonra da kireç harçlı sıva ile sıvanmıştır.

Bugünkü Durumu: Yapının doğu kenarına bitişik olan selamlık kısmı 50'li yıllarda yıkılmış ve bu kısmın zemin kat duvarları üzerine yine ahşap çatkılı bir kat yapılmıştır (Bkz. Foto. 164, S.290). Tescilli olan kısım, yapının harem kısmıdır. Bugün tescilli olan yapı kullanılmamakta, yanındaki yenilenmiş kısım ise sadece yaz aylarında kullanılmaktadır.

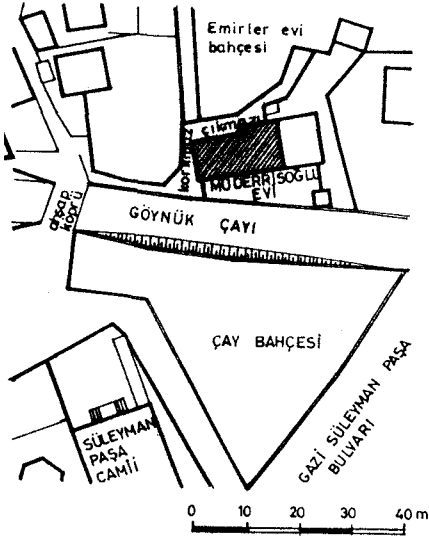
Uzun bir süreden beri kullanılmayan ve yaklaşık olarak 200 yıllık olan bu yapı zaman zaman depremlere, zaman zaman da dere taşmalarına maruz kalmıştır. Zaman içinde yapılan onarımlarda ve yapılan eklerde, yine geleneksel sistemin kullanılması nedeniyle özgün niteliklerini pek fazla yitirmemiştir. Günümüzde, *çardak* ve *yazlık odanın* tavanları çökmek üzeredir. Mirasçı sayısının fazla olmasından dolayı köhnemeye bırakılan (Bkz. Ek 2, S.262), strüktür ve malzeme sorunları olan yapının acil olarak onarıma ve yeni bir kullanıma ihtiyacı vardır.

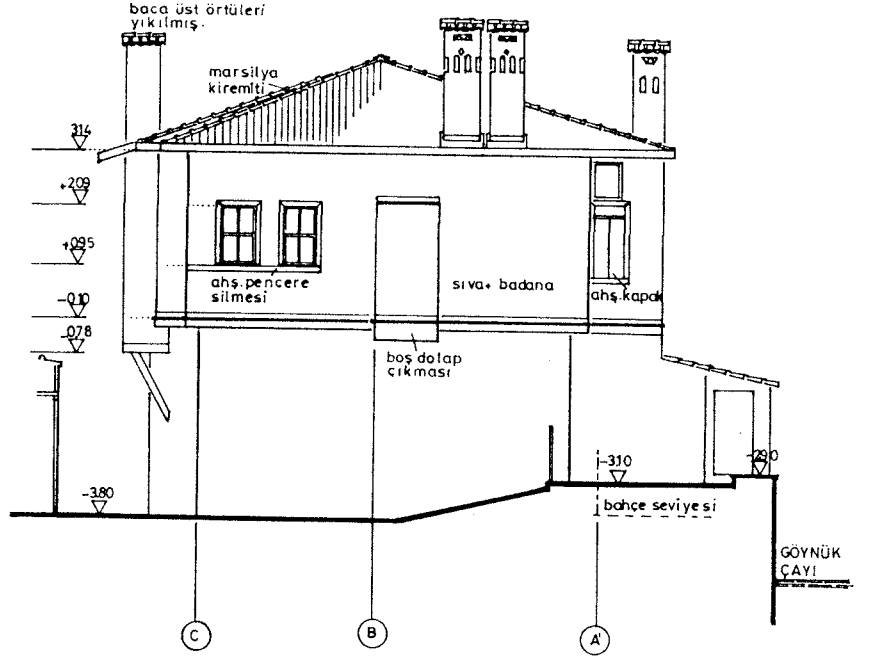
MÜDERRİSOĞLU EVİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 91, ESKİ 88
ADRES: KORKMAZ ÇIKMAZI, NO:2

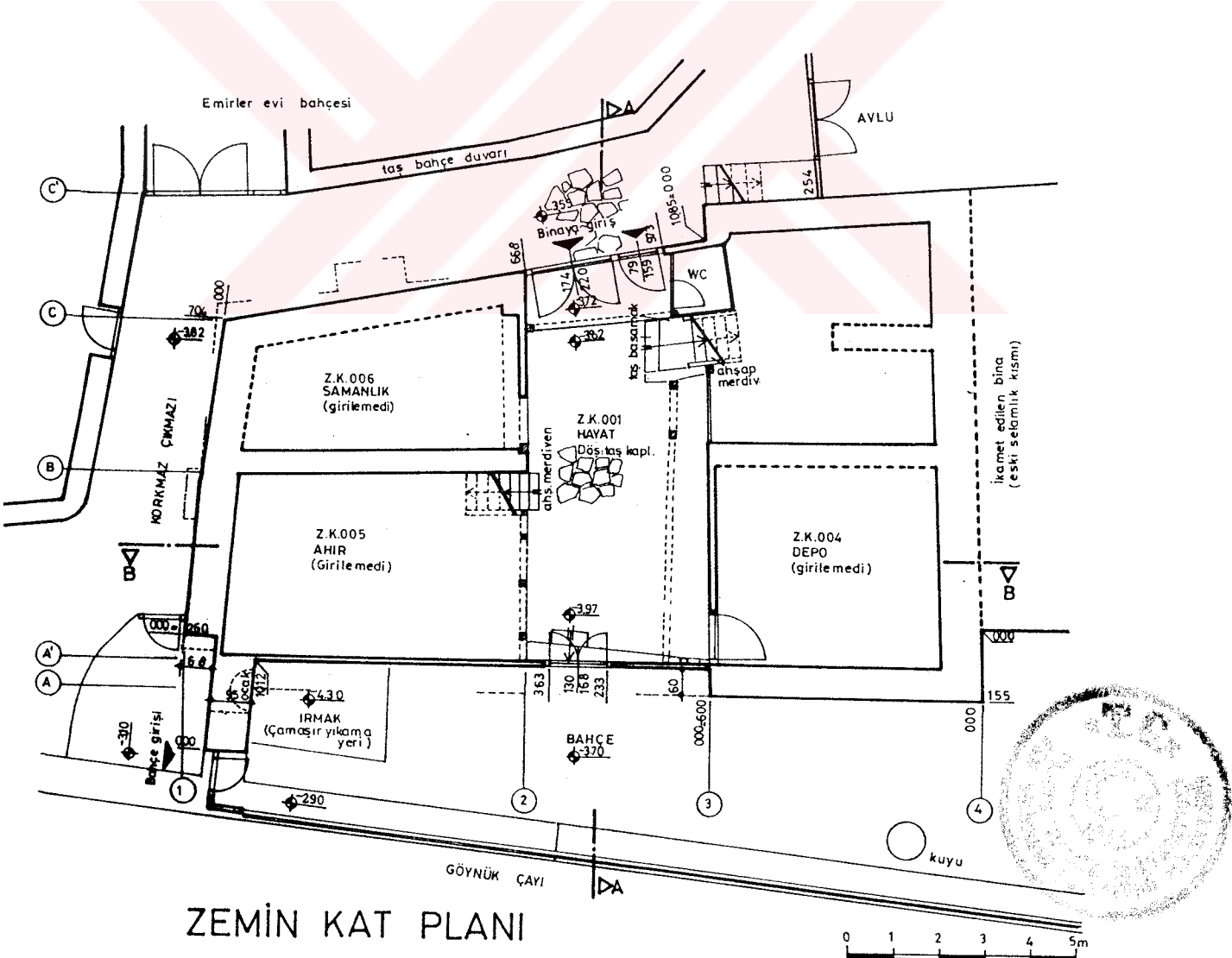
P.15

KONUM PLANI

BATI GÖRÜNÜŞÜ

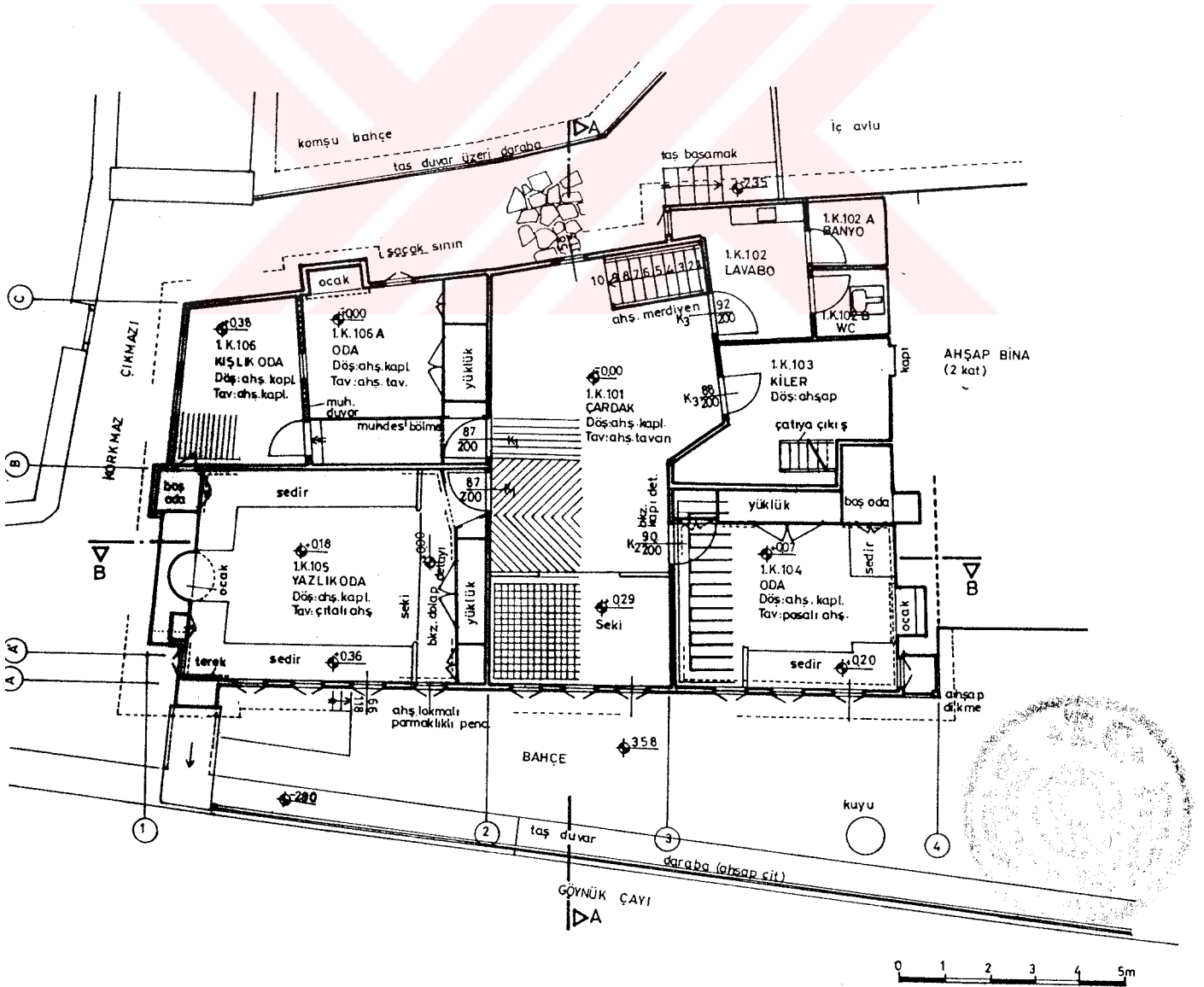
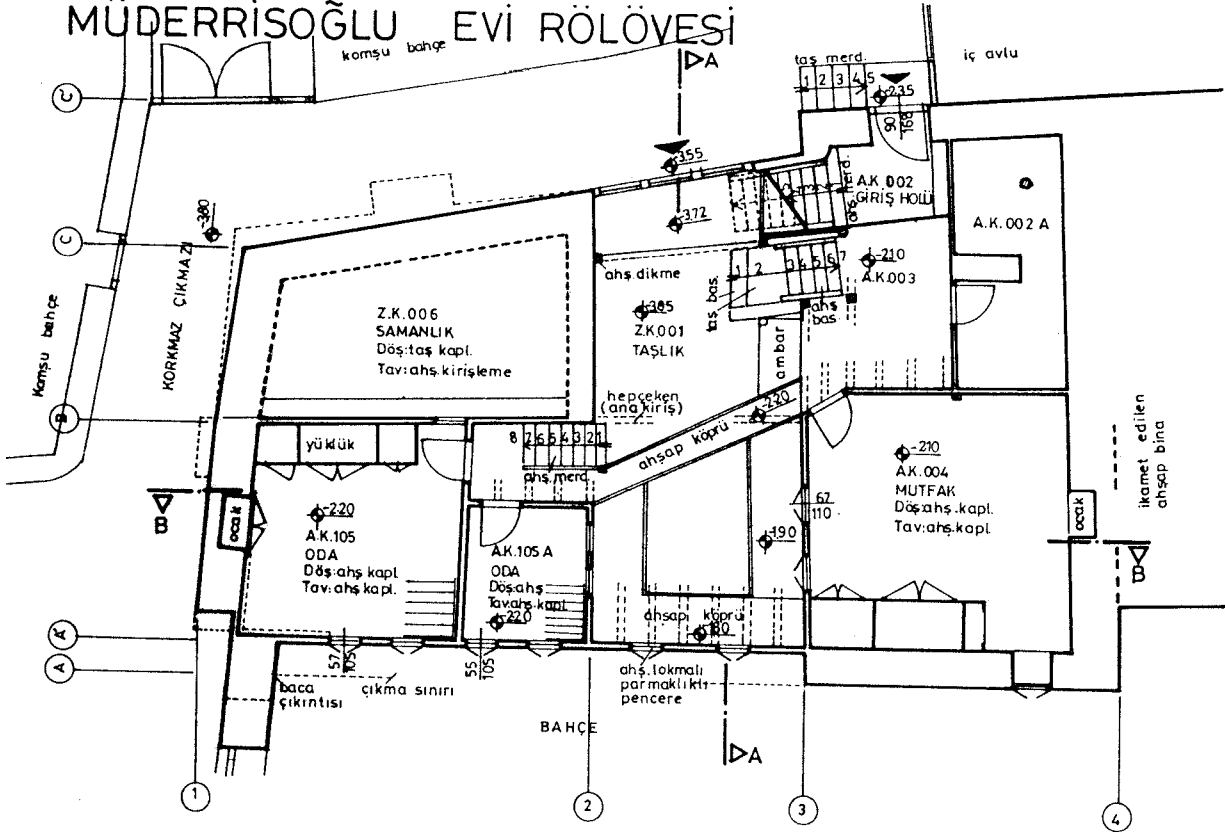

ZEMİN KAT PLANI

MÜDERRİSOĞLU EVİ RÖLÖVESİ

93

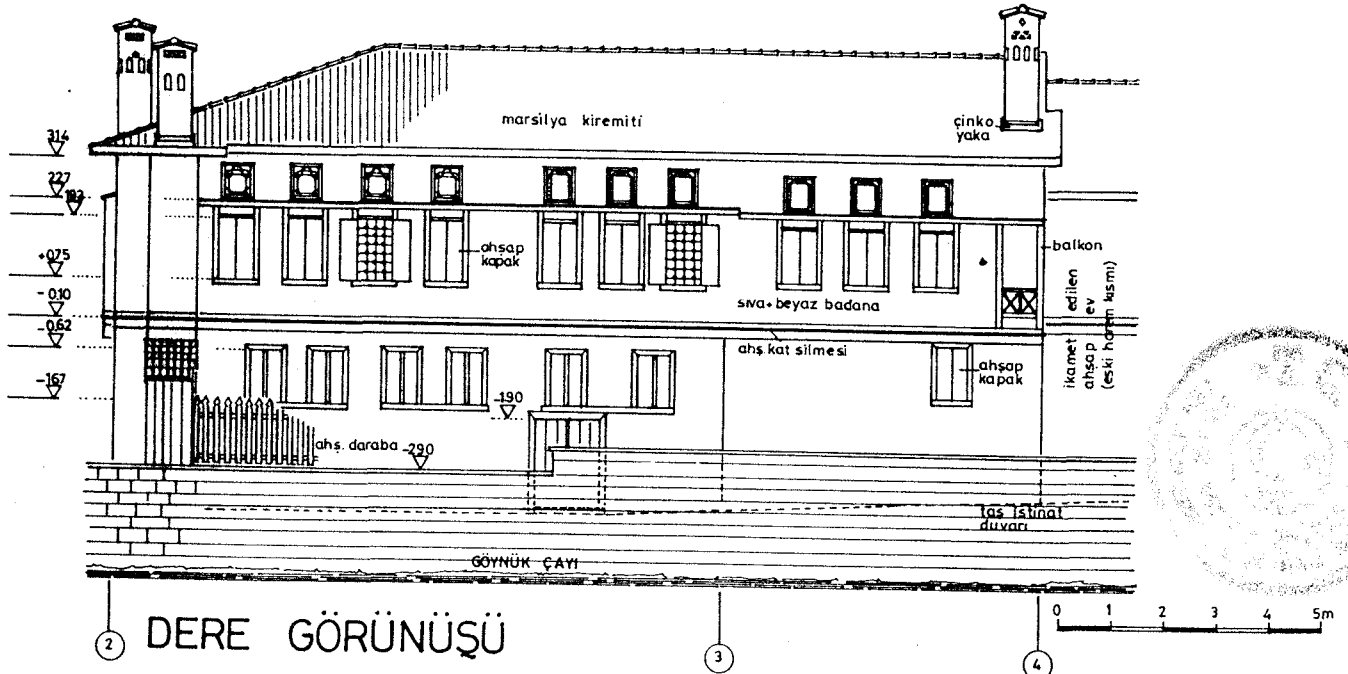
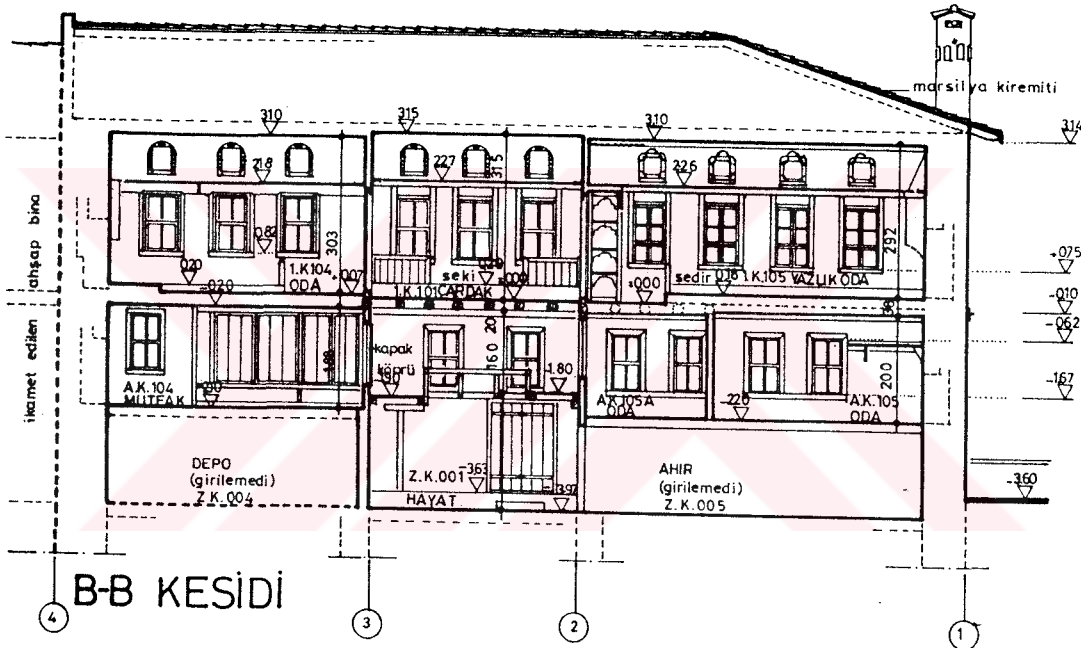
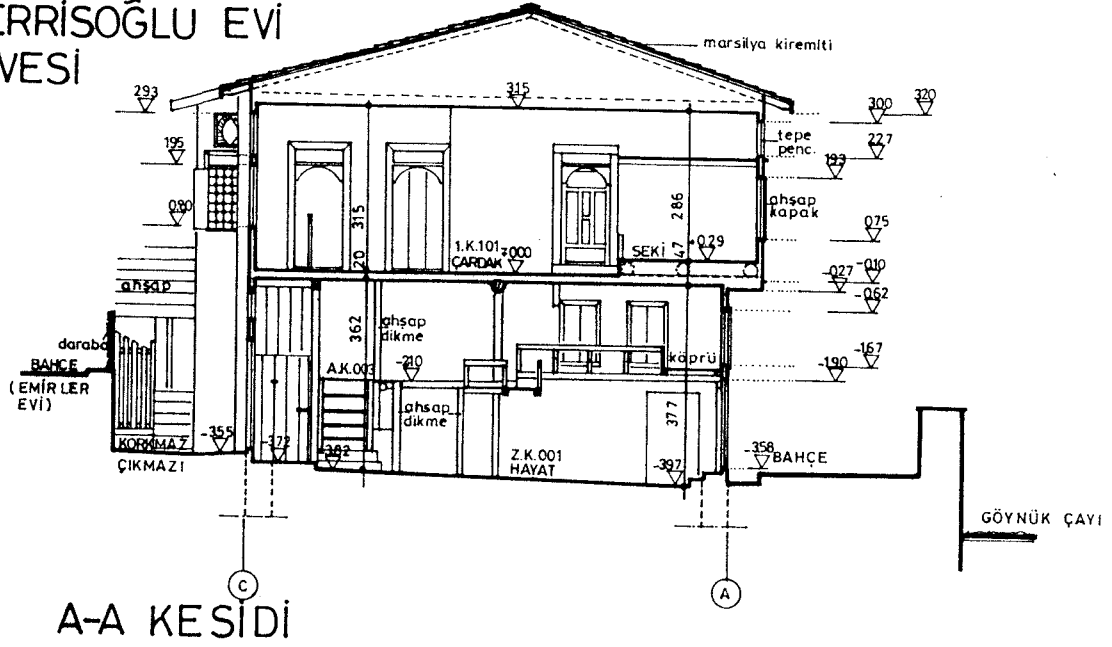
P.16

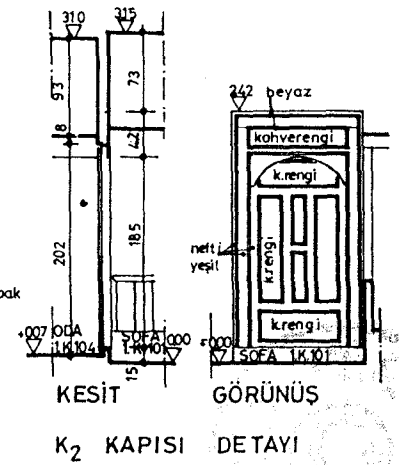
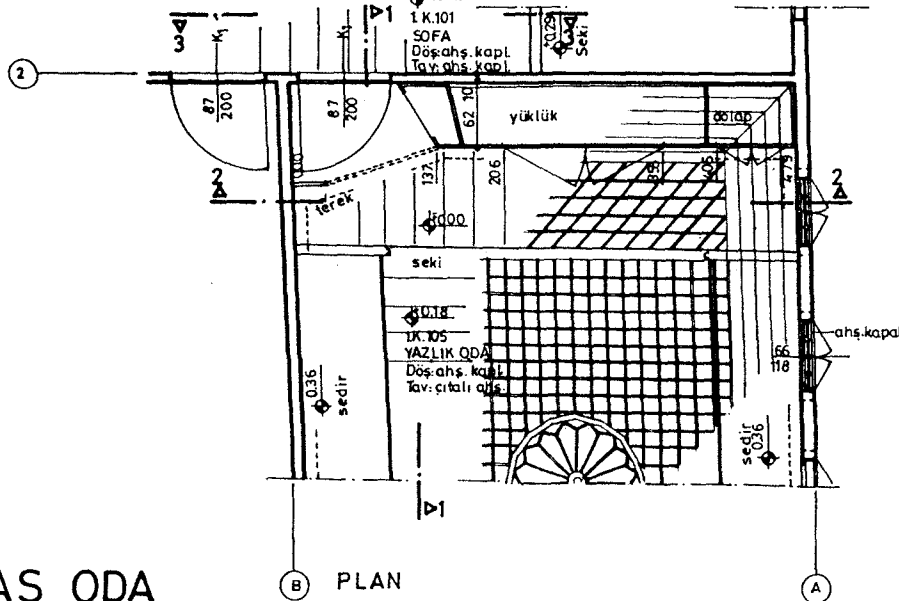
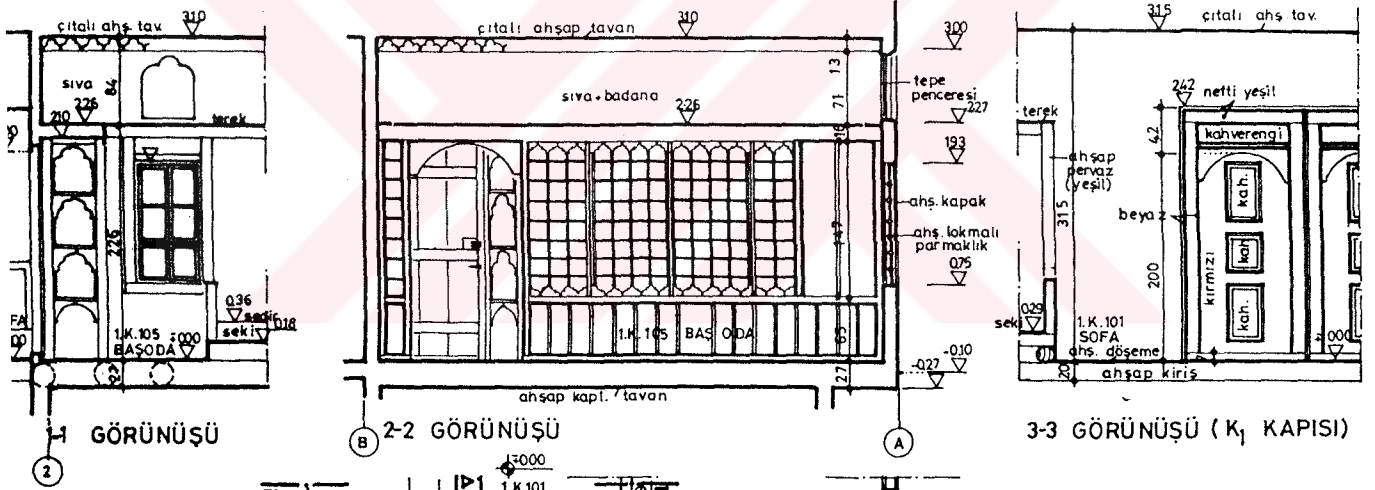
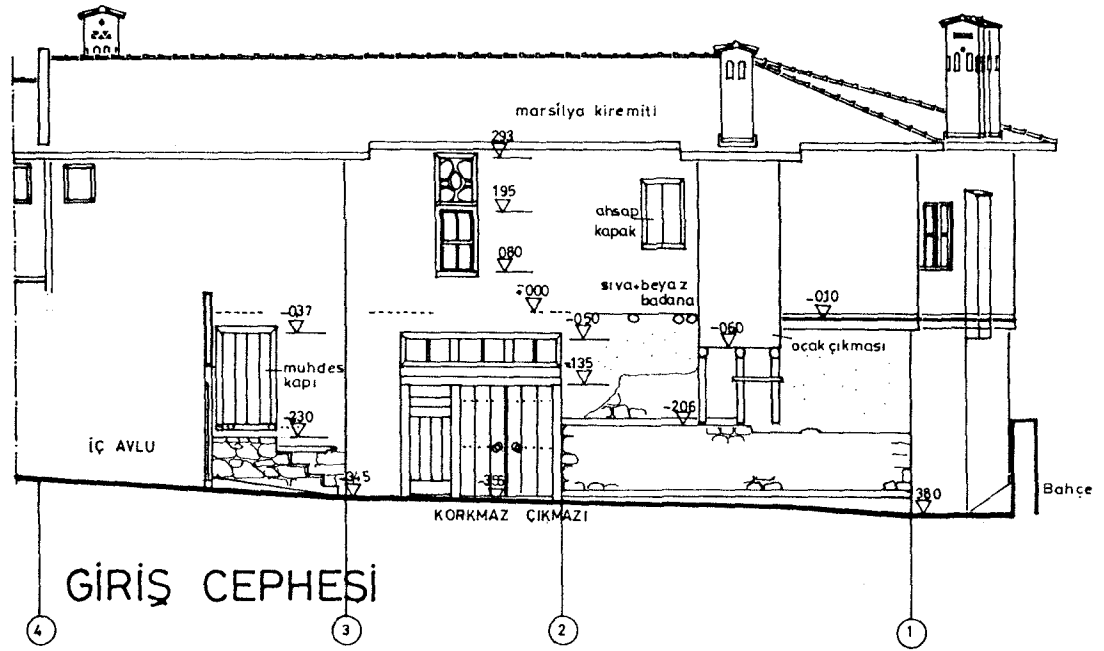

MÜDERRİSOĞLU EVİ RÖLÖVESİ

94

P.17

BAŞ ODA
DOLAP DETAYI

2.6.3- Ali Kaya (Kabalar) Evi

Env. No: Yeni 91, Eski 88

Pafta No: P.19, 20

Fotoğraf No: 37, 38, 39, 167, 214, 215, 216

219, 227, 241, 242, 245, 253,

260, 264, 265, 278

Kaynaklar: Göynük, A Town....,1970:34-35.

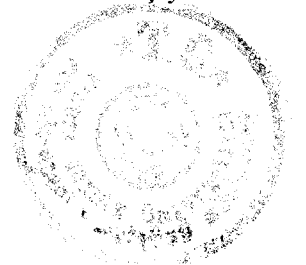
Foto. 37- Ali Kaya Evi, giriş cephesi, 1990.

Foto.38- Ali Kaya Evi, giriş cephesi, 1990.

Beybahçesi Vadisi'nde, Erenler Tepesi yamacında bulunmaktadır (Bkz. Harita, 2.6). Kentin tepe pencere, en eski evlerinden biridir. Çok eğimli bir arazi üzerine kademeli olarak oturan 2 katlı, bahçeli yapının güneybatı kenarı, Kabalar Sokak oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 576 m², yapı taban alanı 115.5m² 'dir. 19. yüzyıl ortalarında yapıldığı sanılmaktadır (Göynük, A Town....,1970:34).

Plan Özellikleri: (Bkz. P. 19) Bahçe katı, 7x16,5 m ebatlarındadır. 3 kenarı toprak altında olan bu kat, ayrı kapılardan girilen *hayat* ve ahır bölümlerinden oluşmakta ve sadece güneydoğudaki uzun kenarı üzerinde bulunan kapılarla ve *temek deliği* olarak adlandırılan küçük pencerelerle bahçeye açılmaktadır.

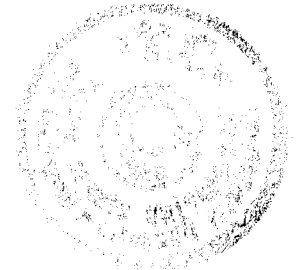
"Esas yaşam katı" 10,6x16,5 m. boyutlarındadır. Bahçe katına ve kısmen de zemine oturmaktadır. Bu katın kuzeybatıdaki kayalıklara yaslanan kârgir duvarı, bahçe katı dış konturundan 3.6 m. daha ileridedir. "Esas yaşam katı", bahçeye -manzaraya- yönelik mahaller ile yamaca yaslanan ve dışarıya tamamen kapalı olan mahallerden oluşmaktadır. *Çardak*, manzara tarafındaki uzun kenara dik olarak yapının ortasında yer almakta ve bahçeye doğru çıkma yapmaktadır. Geçmişte, *çardağın* iki yanında bahçeye yönelik birer oda bulunmakta iken komşu parsel tarafındaki oda küçültülmüş ve biraz da *çardağa* doğru taşılarak *çardak* ile küçültülen oda arasına bir oda daha yerleştirilmiştir. Yapının sokak ve manzara köşesindeki oda, *yazlık oda* olarak adlandırılmaktadır (Bkz. Foto.214,216, S.306).

Çardak ile bahçeye yönelik odaların kuzeybatısında, yamaç tarafında dışa kapalı olan mutfak ve 2 oda bulunmaktadır. Mutfak sokak tarafında, *kışlık* oda ise mutfak ile diğer odanın arasındadır. *Kışlık oda* ile mutfak, *çardağa* açılan sürme kapaklı pencereler yardımıyla ışık almaktadır (Bkz. P.20, Foto. 215, S. 306). *Çardak*, *kışlık* odanın önünde son bulduktan sonra bahçeye yönelik odalar ile yamaç tarafındaki mahaller arasına koridor biçiminde uzanmaktadır. Bu koridor, kuzeydoğudaki komşu parsel tarafında merdiven, kuzeybatıdaki sokak tarafında ise tuvalet ve lavabo mahalli ile son bulmaktadır. Tuvalet ve lavabo mahalli, sadece mutfaktan kullanılabilen *fırın evi* ile birlikte yapının sokak kenarına bitişik bir ek yapı biçiminde çözümlenmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.20) Manzaraya yönelik giriş cephesi, yapının dışa açılan tek cephesidir (Bkz. Foto.37,38). "Esas yaşam katı" seviyesine kadar yükselen ahşap hatıllı, moloz taş bahçe katı duvarı üzerinde sadece ahıra ve eve giriş kapıları ile *temek delikleri* bulunmaktadır. Cephenin orta aksında bulunan ve cepheyi hareketlendiren *çardak* çıkması desteksizdir. Bu çıkmanın altında tek kanatlı, üstü pencereli ahır kapısı mevcuttur. Yine üstü pencereli olan, çift kanatlı eve giriş kapısı ise komşu parsel tarafındaki köşededir. "Esas yaşam katı" seviyesinde pencereler 3-3-3 düzeninde gruplanmıştır. *Yazlık oda* ve *çardağın* dikdörtgen, ahşap kitabeli, kapaklı, sürme pencerelerinin üzerinde tepe pencereleri yer almaktadır (Bkz. Foto.265, S.322). *Çardak* çıkmasının kuzeydoğusunda yer alan tek sıralı, dikdörtgen pencereler ise kanatlı ve ahşap kapalıdır. Bu pencerelerin yanında, komşu parsel köşesinde bulunan "maşallah" yazısı iyice soluklaşmıştır.

Yapının sağır olan Kabalar Sokak cephesi, tuvalet ile *fırın evi* çıkıntısı sayesinde tek düzelikten kurtulmaktadır (Bkz.Foto.167, S.291). Batıya doğru yükselen arazinin eğimine uyan cephenin tuvalet çıkıntısına kadar olan doğu tarafında, zeminden çatıya kadar ahşap hatıllı moloz taş duvar yükselmektedir. Tuvalet, lavabo ve fırın çıkıntısının ahşap çatıklı duvarı, zeminden kademeli olarak yükselen moloz taş su basmanın üzerine oturmaktadır.

Ahşap kat silmesi sadece *çardak* çıkmasında vardır. Köşe pervazı ve pencere silmesi bulunmamaktadır. Bütün cephelerin geçmişte sıvalı olduğu, yer yer rastlanan sıva tabakalarından anlaşılmaktadır. Kıрма çatı alaturka kiremit ile kaplıdır. *Çardak* çıkması ile tuvalet ve *fırın evi* çıkıntısının üzeri, aynı eğimle devam eden ana çatı ile örtülmektedir.

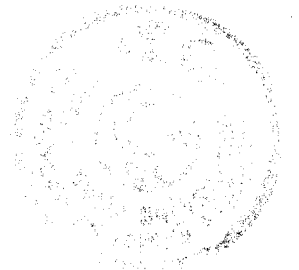

Yapısal Özellikler: Yapının "esas yaşam katı"ndaki manzara yönü duvarı hariç bütün dış duvarları; kireç harçlı, ahşap hatıllı, moloz taş duvarlardır. "Esas yaşam katı" iç duvarları ile manzara yönündeki dış duvarı ahşap çatkılı olup, çatki arası moloz taş ile doldurulmuştur (Bkz.Foto.278, S.325). Tuvalet mahallinin duvarlarında, ahşap çatki arası ahşap malzeme ile doldurulmuştur. Ahşap çatkılı duvarlar, önce samanlı çamur, sonra da keten tohumlu kireç harç ile sıvanmıştır. Dış cephede taş duvarların üzerinde de yer yer çamur harçlı sıvaya rastlanmaktadır.

"Esas yaşam katı" döşemesi, 40-50 cm aralıklarla uzun kenara dik konumda bulunan ahşap kirişlerden ve bu kirişlere dik olarak çakılan ahşap döşeme tahtalarından ibarettir. Döşeme kirişleri, uzun kenarları oluşturan taş duvarlara ve bu duvarlara paralel olarak uzanan, ahşap dikmelerin taşıdığı kalın kesitli bir ana kirişe *-hepçekene-* oturmaktadır (Bkz. Foto.245, S.316). *Çardak* çıkması, döşeme kirişlerinin dışarıya konsol biçiminde uzamasıyla oluşmuştur. Desteksiz ve altı kaplamasızdır.

Bugünkü Durumu: 1967 yılındaki depremde biraz zarar gören yapı (Göynük, A Town...,1970:34), mal sahibinin bahçedeki yeni eve taşınmasından dolayı kullanılmamaktadır. Harabiyeti gittikçe artan yapının kayalık tarafta bulunan mutfak ve odalarının tavanı ile çatısı çökmüş, *kışlık odanın* ahşap davlumbazlı ocağı ve dolapları kısmen yıkılmıştır (Bkz.Foto.241, S.315). Malzeme ve strüktür sorunları çok yoğun olan ve kullanılmayacak durumda bulunan bu evin acil olarak onarılması gerekmektedir.

Foto.39-Ali Kaya Evi, giriş cephesi.

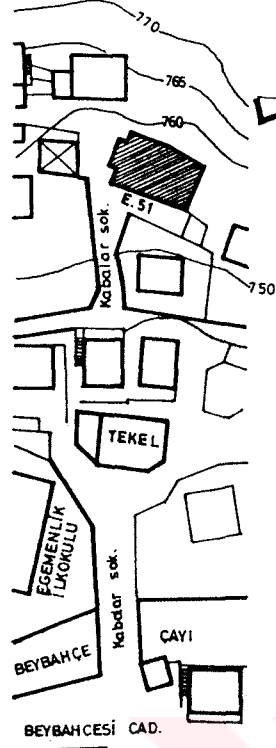

ALİ KAYA EVİ RÖLÖVESİ

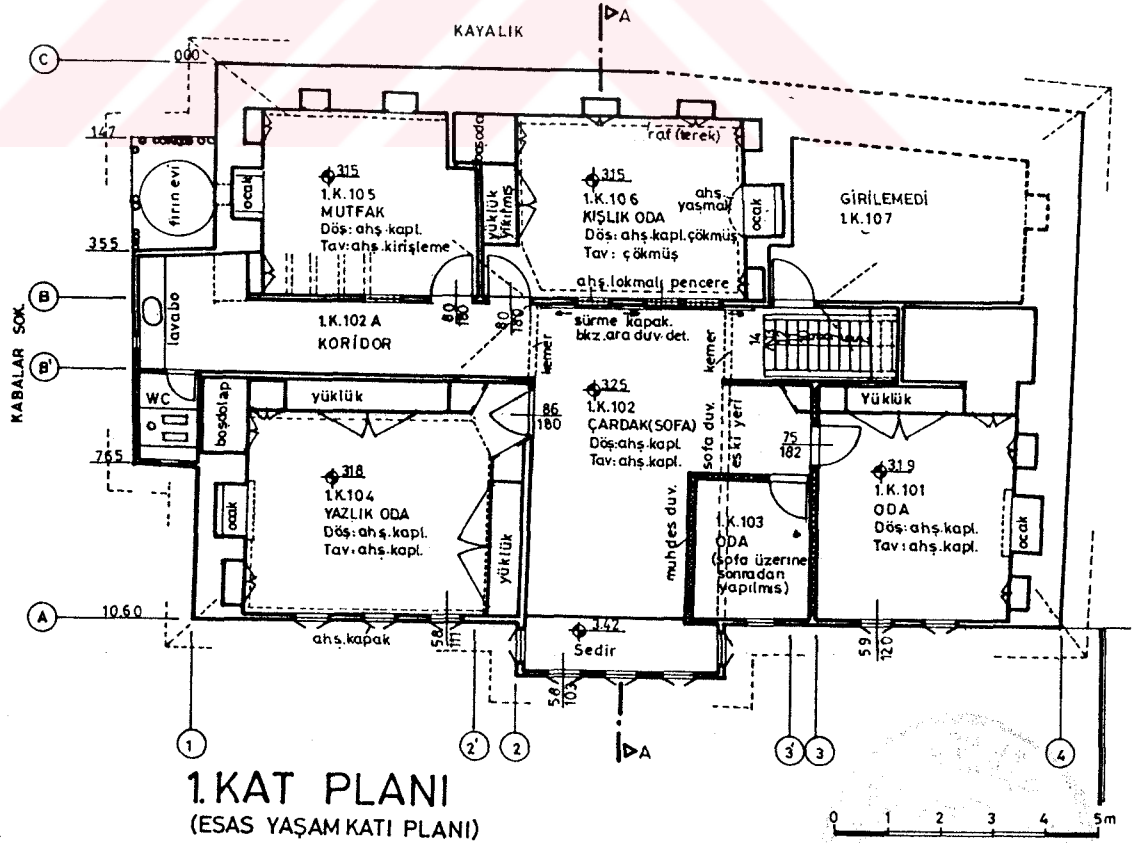
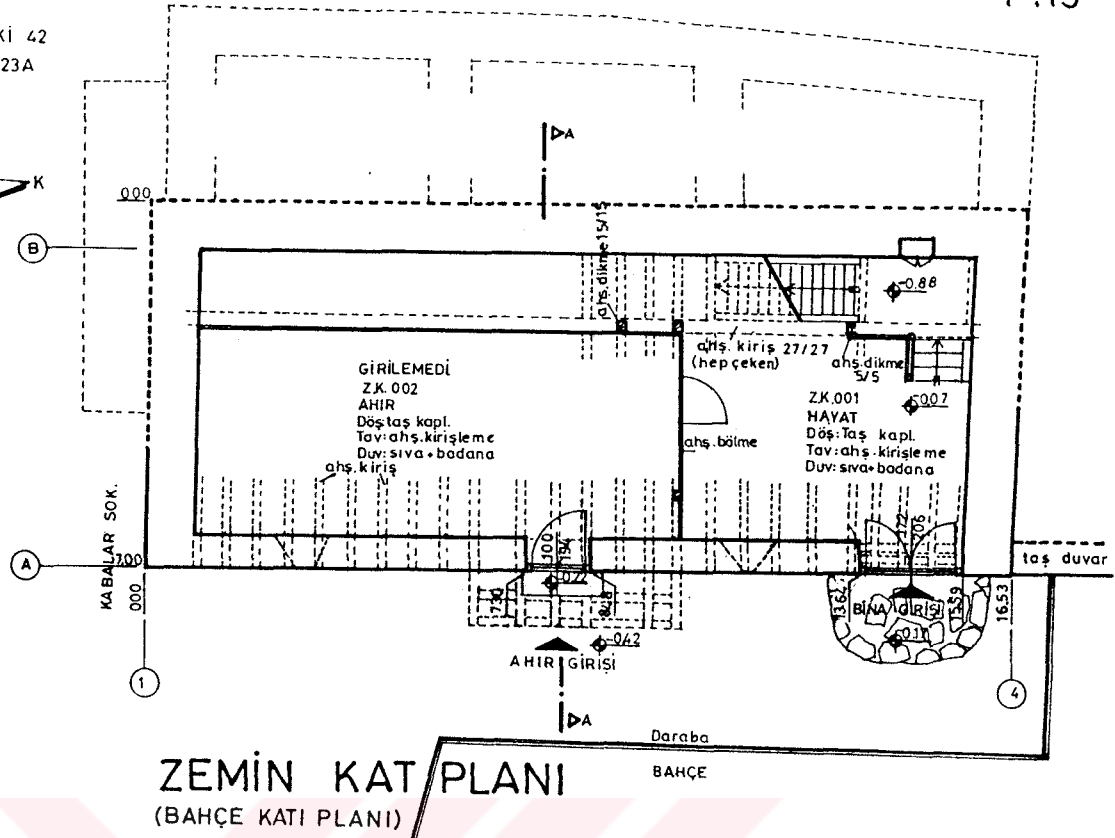
99

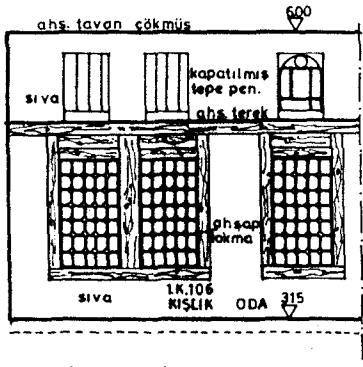
P.19

ENVANTER NO: YENİ 51, ESKİ 42
ADRES: KABALAR SOK.NO 23,23A

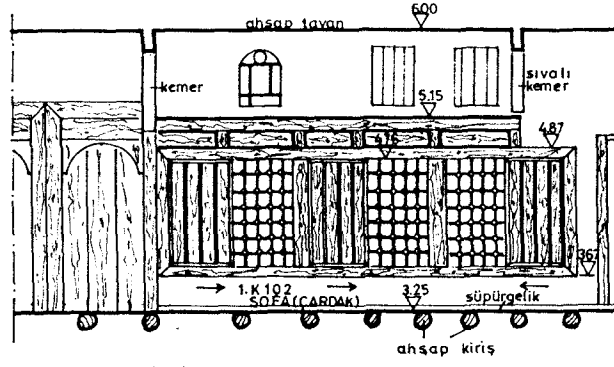

KONUM PLANI
0 10 20 30 40m

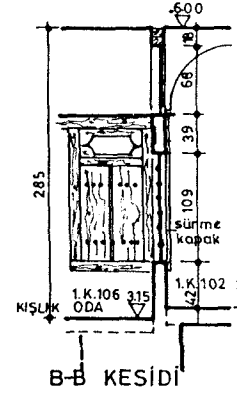

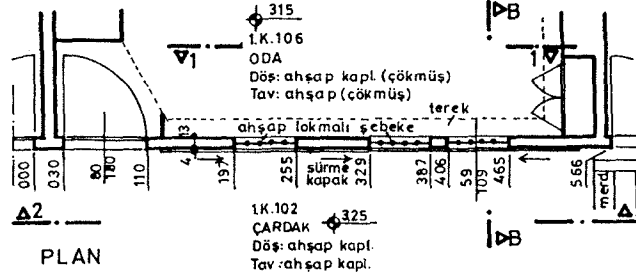
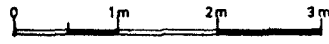
1-1 GÖRÜNÜŞÜ

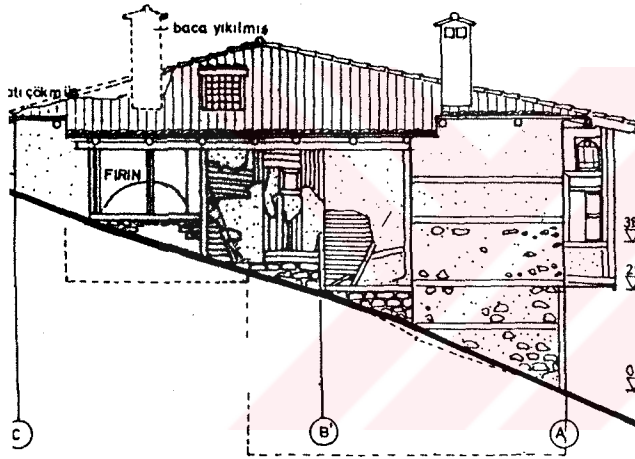
2-2 GÖRÜNÜŞÜ

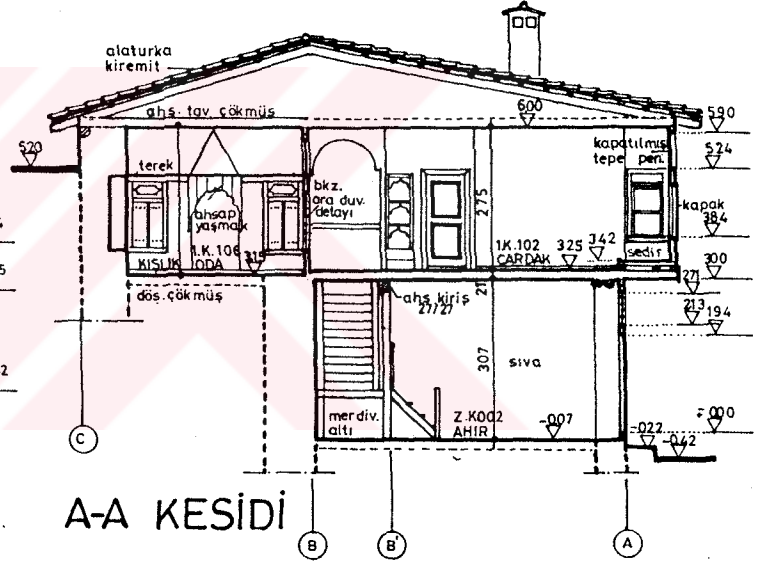
B-B KESİDİ

SOFA-KIŞLIK ODA
ARA DUVAR DETAYI

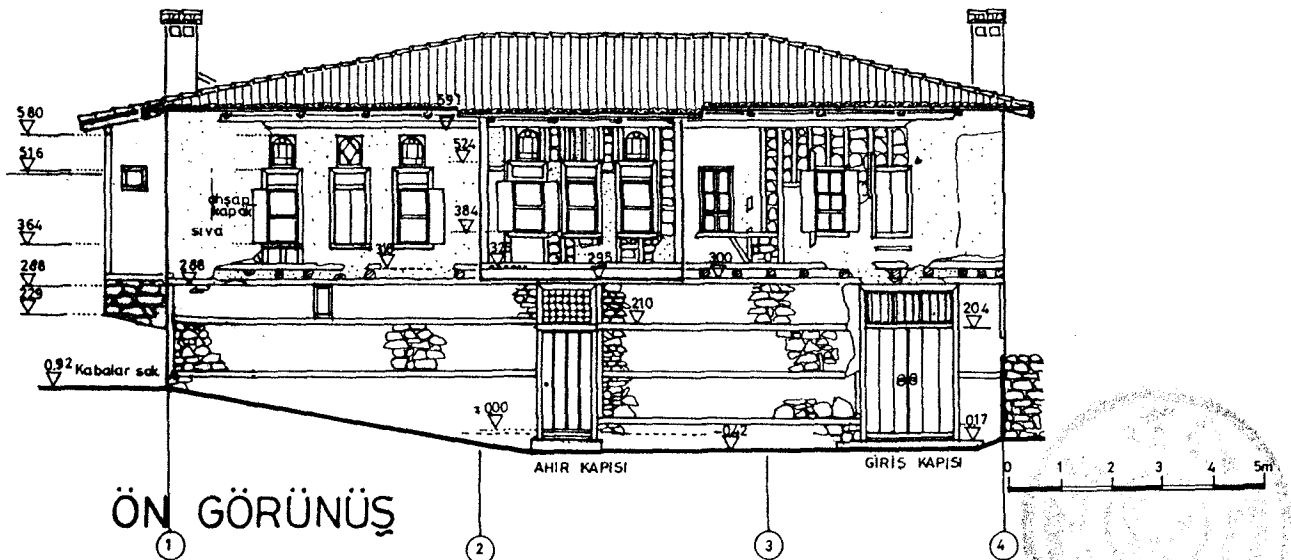
PLAN

SOKAK GÖRÜNÜŞÜ

A-A KESİDİ

ÖN GÖRÜNÜŞÜ

2.6.3- Yüceller Evi

Env. No: Eski 24

Pafta No: 21

Fotoğraf No: 40, 41, 168, 169

Kaynaklar: Göynük, A Town...,1970:14-18.

Foto.40- Yüceller Evi, giriş cephesi, 1992.

Beybahçesi Vadisi, Sofu Ali Mahallesi'nde, Hisar Tepesi'nin batı yamacı üzerindedir (Bkz. Harita 2.6). Kuzeybatı kenarı bitişik düzende olan bahçe içindeki 2,5 katlı yapının taban alanı 80 m² 'dir. Tepe pencerelessi bu evin 19. yüzyılın ilk yarısı içinde yapıldığı tahmin edilmektedir. G.E.E.A.Y. Kurulu'nun 14.5.1983 gün ve A 4373 sayılı kararı ile tescilli yapılar kapsamına alınmış, K.T.V.Y.Kurulu'nun 17.7.1987 gün ve 3511 sayılı kararı ile tescil kaydı kaldırılmıştır.

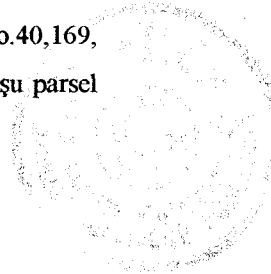
Plan Özellikleri: (Bkz.P.21) Yapının bahçe katı, ayrı kapılardan girilen ahır ile *hayat* ve depo mahallerinden ibarettir. *Hayata* açılan giriş kapısının karşısında bulunan ahşap, L biçimli bir merdiven ile "esas yaşam katı"na, başka bir merdiven ile de ara kata çıkılmaktadır. Yapının ön bahçesinde ahşap bir tahıl ambarı ile ambara bitişik *fırın evi* yer almaktadır. Bu ambar yapısı kentte bulunan tek örnektir (Bkz. Foto. 41).

Ara kat yapının bahçeye bakan kısmında oluşturulmuştur. Ortada küçük bir *çardak*, *çardağın* iki yanında birer oda yer almaktadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı, karniyarık plan tipine sahiptir. *Çardak* -sofa-, diğer evlerdeki gibi manzaraya dik konumda değildir. Yapının manzara kenarında iki ocaklı oda, yamaç tarafında servis mahalleri, bunların arasında ise *çardak* bulunmaktadır. *Çardağın* servis mahalleri ile olan ortak duvarında dolap ve yüklükler mevcuttur. *Çardakta* yer alan dolap ve yüklüklere, Hacı Beyler Evi dışında incelenen diğer evlerde rastlanmamıştır.

Cephe Özellikleri: (Bkz.P.21) Yapının en önemli cephesi, manzaraya ve aynı zamanda bahçeye yönelik olan giriş cephesidir. Bu cephe 3 katlı bir yapı görünümündedir (Bkz.Foto.40,169, S.291). Bahçe katı; ahır kapısı, eve giriş kapısı ve *temek delikleri* ile dışa açılmaktadır. Komşu parsel

EVİ
1985
BUNUMANTASKON MERKEZİ

köşesinde bulunan eve giriş kapısı 2 kanatlı, kuzeydeki diğer köşede bulunan ahır kapısı ise tek kanatlıdır. Ara katın lokmalı, ahşap parmaklıklı, dikdörtgen pencereleri 2-1-2 düzeninde ve kapıların hemen üzerinde yer almaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde, cephe boyunca devam eden ve fazla geniş olmayan bir çıkma mevcuttur. Çıkmayı taşıyan kirişlerin alınları çıplak olup, kat silmesi ile kapatılmamıştır. Bu katın pencereleri 2 sıralı olarak 3-3 düzeninde gruplanmakta, ahşap kitabeli, kapaklı, dikdörtgen alt sıra pencerelerinin üzerinde tepe pencereleri bulunmaktadır.

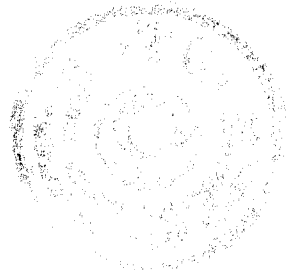
Kuzeydoğuya yönelik olan yan cephede yapının arazinin eğimine bağlı olarak kademeli bir biçimde zemine oturduğu görülmektedir. Bu cephe "esas yaşam katı" seviyesinde, sadece 2 adet *çardak* penceresi ile dışa açılmaktadır. Pencereler, ara kat pencereleri gibi lokmalı, ahşap parmaklıklıdır. Pencerelerin alt kısmında ahşap pencere silmesi mevcuttur.

Tamamen sıvalı olan cephelerde kat silmesi ve köşe pervazları yoktur. Üç yöne eğimli kırma çatı alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Saçak altı kaplamasızdır.

Yapısal Özellikler: Yapının temelleri, bahçe katı ile ara kat beden duvarları, -ara katın bahçe kenarı duvarı hariç- tümüyle taş malzeme ile yapılmış olup, yer yer ahşap hatıl kullanılmıştır. "Esas yaşam katı"nda da güneybatı (sağ yan) ve güneydoğu (arka) duvarları tamamen, kuzeydoğu (sol yan) duvarı da kısmen ahşap hatıllı taş duvarlardır. Diğer duvarlar ise ahşap çatkılıdır. Ahşap çatkı arası genellikle kerpiç, bazen de ahşap malzemeyle doldurulmuştur. İki yüzleri de sıvalı olan duvarların dış yüzleri sadece çamur, iç yüzleri ise önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır. "Esas yaşam katı" döşeme kirişleri, taş ve ahşap çatkılı duvarlar ile kendilerine dik olarak uzanan ana kirişe, *hepçekene* oturmaktadır. Çıkma, döşeme kirişlerinin dışarıya uzatılması ile oluşmuştur. Çıkma altı kaplamasızdır.

Bugünkü Durumu: 1967 yılındaki depremde kısmen hasar görmüş ve terk edilmiştir (Göynük,...1970:14). ODTÜ'nin inceleme yaptığı 1967 yılından sonra bahçedeki samanlık yıkılmış, yapının "esas yaşam katı" servis mahalleri ile *çardağın* duvarları, döşemeleri ve çatısı çökmüştür (Bkz.Foto.168, S.291). Strüktür ve malzeme açısından kötü durumda olan yapının bahçesindeki ambar ve *fırın evi* ile birlikte tekrar tescilli yapılar kapsamına alınması ve ivedi olarak onarımı gereklidir.

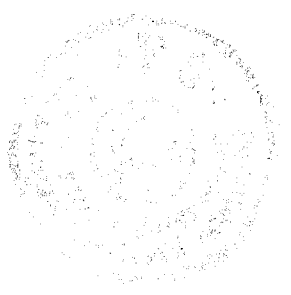
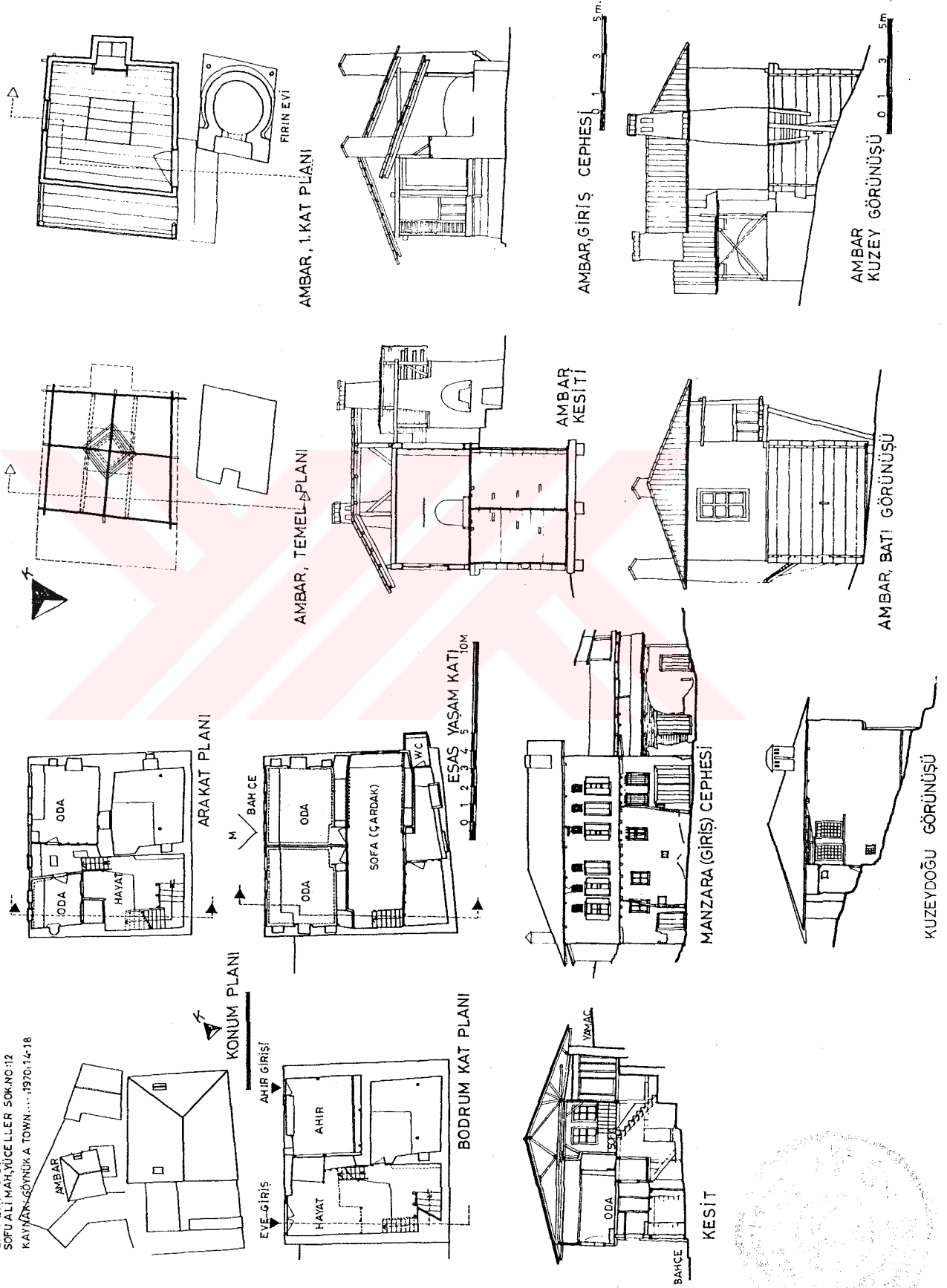
Foto.41-Yüceller Evi, ambar ve *fırın evi*.

P. 21

YÜCELLER EVİ

EŞKİ ENY NO: 24
SOFU ALI MAHYÜCELLER 50K NO: 12
KATMAK-GÖYNÜK A TOWN.....1970.14-18

2.6.4- Gürcüler (Fatma Ege) Evi

Env. No: Yeni 109, Eski 84

Pafta No: P. 22, 23

Fotoğraf No: 42, 79, 80, 104, 170,
171, 172, 228, 269.

Kaynaklar: Akdemir,Keskin,1994:76.

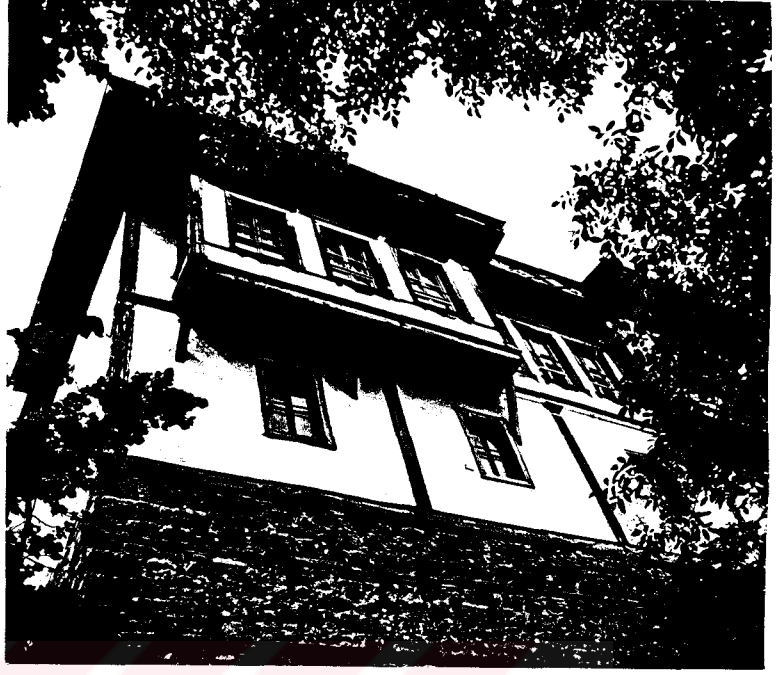

Foto.42- Gürcüler Evi, kuzeydoğu cephesi, 1992.

Göynük Vadisi'nin batı yamacında, vadiye hakim bir konumda bulunmaktadır (Bkz.Harita 2.6). Kayalıkların üzerine yapılmıştır. Yapı zaman içinde, 9 numaralı parselde bulunan ahşap bir evle birleştirilmiştir (Bkz. P.23). Asıl yapının parsel alanı 202 m², taban alanı 111 m² dir. Yapının 19. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı, sahipleri tarafından söylenmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.22,23) Bahçe katına, Turanlar Sokak ile ilişkili olan avludan iki ayrı kapı ile girilmektedir. Bu kat zeminde ortalama olarak 8.9x12.5 m. boyutlarındadır. Avlu tarafında *hayat* mahalli yer almakta ve bu mahallin, yapının kuzey ve doğu köşelerindeki kiler mahallerinin arasına giren eyvanı ise *çardak* olarak adlandırılmaktadır. Etrafı yüksek duvarlarla çevrili avlusunda *ırmak* olarak adlandırılan çamaşır yıkama yeri ve bu mahalle ilişkili olan *fırın evi* bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı, karmıyarak plan tipindedir. Bu kata, *hayatın* ortasında yer alan ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır. Merdivenin çıktığı mahal olan *çardak*, yapının kısa kenarlarına paralel olarak avlu ile manzara cephesi arasında uzanmakta ve avluya doğru çıkma yapmaktadır. Yapının dört köşesine birer oda konmuştur. *Yazlık oda* kuzey köşede, manzaraya hakim konumdadır. Doğu ve güneydeki iki oda, *kışlık oda* olarak kullanılmaktadır. Batı köşesindeki mutfak-oturma odası ise sonradan eklenen yapının mutfak olarak kullanılması ile mutfak fonksiyonunu kaybetmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz.P.23) Yapı "esas yaşam katı" seviyesinde, üç cephesi ile dışa açılmaktadır. Güneydoğu cephesi tamamen sağırdır (Bkz. Foto.172, S.292). En önemli cephesi, manzaraya bakan kuzeydoğu cephesidir. Bu cephede, ortalama 3 m. yüksekliğindeki ahşap hatıllı bir taş duvar kayalıkların üzerinden başlamakta ve bahçe katı ile "esas yaşam katı"nın duvarları bu taş

bitim seviyesinden itibaren yükselmektedir. Bahçe katı seviyesinde; köşe pervazlarının dışında bu kat cephesini dört bölüme ayıran başlıklı, ara pervazlar bulunmaktadır. Bu bölümlerin içinde, 1-1-1-1 düzeninde, dikdörtgen, sürme pencereler sıralanmaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde ise *çardak*, çıkmalarla dışarıya taşan odaların gerisinde kalmaktadır. Oda çıkmaları payandalarla desteklenmiştir. Bu katın pencereleri 3-3-3 düzeninde gruplanmaktadır. Dikdörtgen ve kanatlı "esas kat" pencerelerinin üst pervazları başlıklı, alt pervazları oymalıdır. Bu kattaki köşe pervazlarının tabanları ve başlıkları bulunmaktadır (Bkz. Foto.42,170, S.292).

Yapının kuzeybatı cephesi de manzaraya yöneliktir. Bu cephede de yine tamamen sağır olan taş bahçe katı duvarı üzerinde çıkma ile dışarıya taşan "esas yaşam katı" duvarı yer almaktadır (Bkz.Foto.117, S.275). Bu cephedeki çıkma, sadece kuzeydoğu cephesindeki *yazlık oda* çıkması ile birleştiği köşede payanda ile desteklenmektedir. Pencereler 3-2 düzeninde gruplanmış olup, biçimleri kuzeydoğu cephesindeki gibidir. Sadece mutfak-oturma odasının pencerelerinde kapak bulunmaktadır.

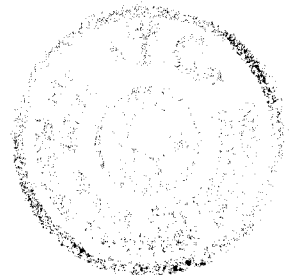
Avlu cephesi kısmen değiştirilmiştir (Bkz. Foto.171,269, S.292,323). *Çardak* penceresi genişletilmiş, eve giriş kapısı yenilenmiştir. Avluya bakan *kışlık oda* pencereleri özgün durumdadır. Kapaklı ve sürme dikdörtgen pencerelerin üst pervazları ile köşe pervazı başlıklıdır. Bu cephe boyunca devam eden çıkma desteksizdir.

Sağır cephe dışında diğer bütün cephelerde ahşap kat silmesi, ve pencere silmesi bulunmaktadır. Kıрма çatı alaturka kiremitli, saçak altı kaplamalıdır.

Yapısal Özellikler: Kayalık bir arazi üzerinde bulunan yapı ahşap hatıllı, yüksek taş duvarların üzerine oturmaktadır. Bahçe katı duvarları ile "esas yaşam katı"nın güneydoğu duvarı (sağır cephe) ve güneybatı duvarının bir kısmı moloz taş ile yapılmıştır. "Esas yaşam katı"nın diğer duvarları ise ahşap çatkıdır. Ahşap çatkı arasının hangi malzeme ile doldurulduğu bilinmemektedir. Duvarların iç ve dış yüzleri önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır.

"Esas yaşam katı" döşemesi, yapının uzun kenarına paralel konumdaki ahşap *hepçekene* dik olarak 45-50 cm. aralıklarla konan kirişlerden oluşmaktadır. Bu kirişlerin üzerine kirişlere dik konumda olan döşeme tahtaları çakılmıştır. Oda çıkmaları döşeme kirişlerinin dışarıya konsol biçiminde uzatılması ile oluşmuş olup, sadece kuzeydoğu cephesindeki çıkmalar payandalar ile desteklenmektedir. Çıkma altları kaplamasızdır.

Bugünkü Durumu: Sadece yaz aylarında kullanılan yapı oldukça bakımlıdır. Yapısal olarak bir sorunu olmamakla birlikte yapılan onarımlarla özgün nitelikleri yok edilmiştir. Bu onarımlar sırasında, yapıyı 9 no'lu parseldeki ahşap ev ile birleştirmek amacıyla iki yapı arasına bir geçit -koridor eklenmiş, avluya bakan *kışlık oda* ile mutfak-oturma odasının tavanları kontrplak ile kaplanmış, yapının güneybatı köşesinde bulunan tuvalet-lavabo çıkıntısı da yenilenmiştir.

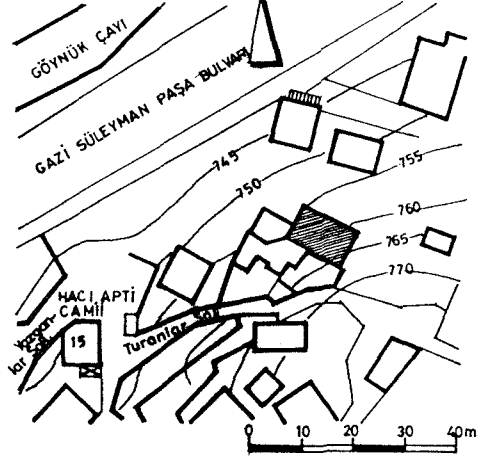

GÜRCÜLER EVİ RÖLÖVESİ

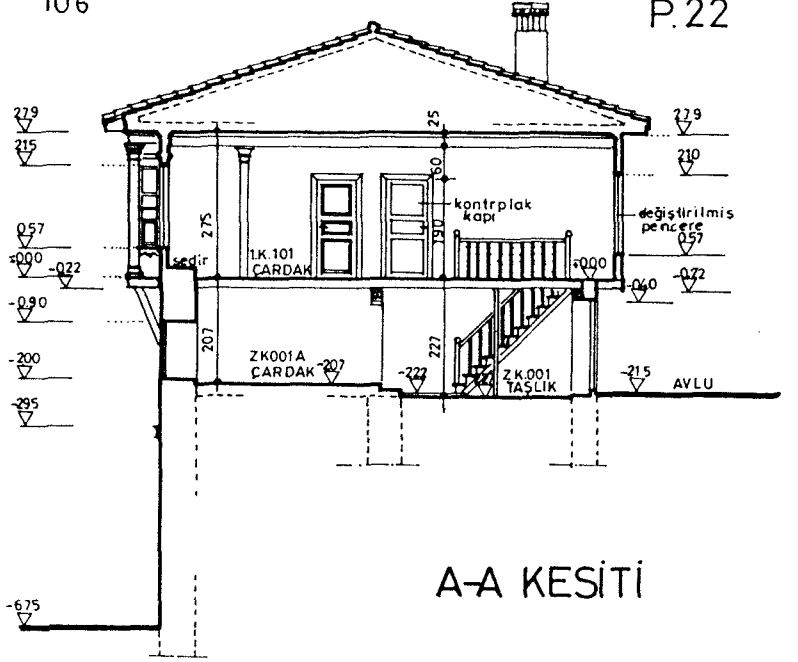
ENVANTER NO:YENİ 109,ESKİ 84
ADRES: TURANLAR SOK.NO:3

106

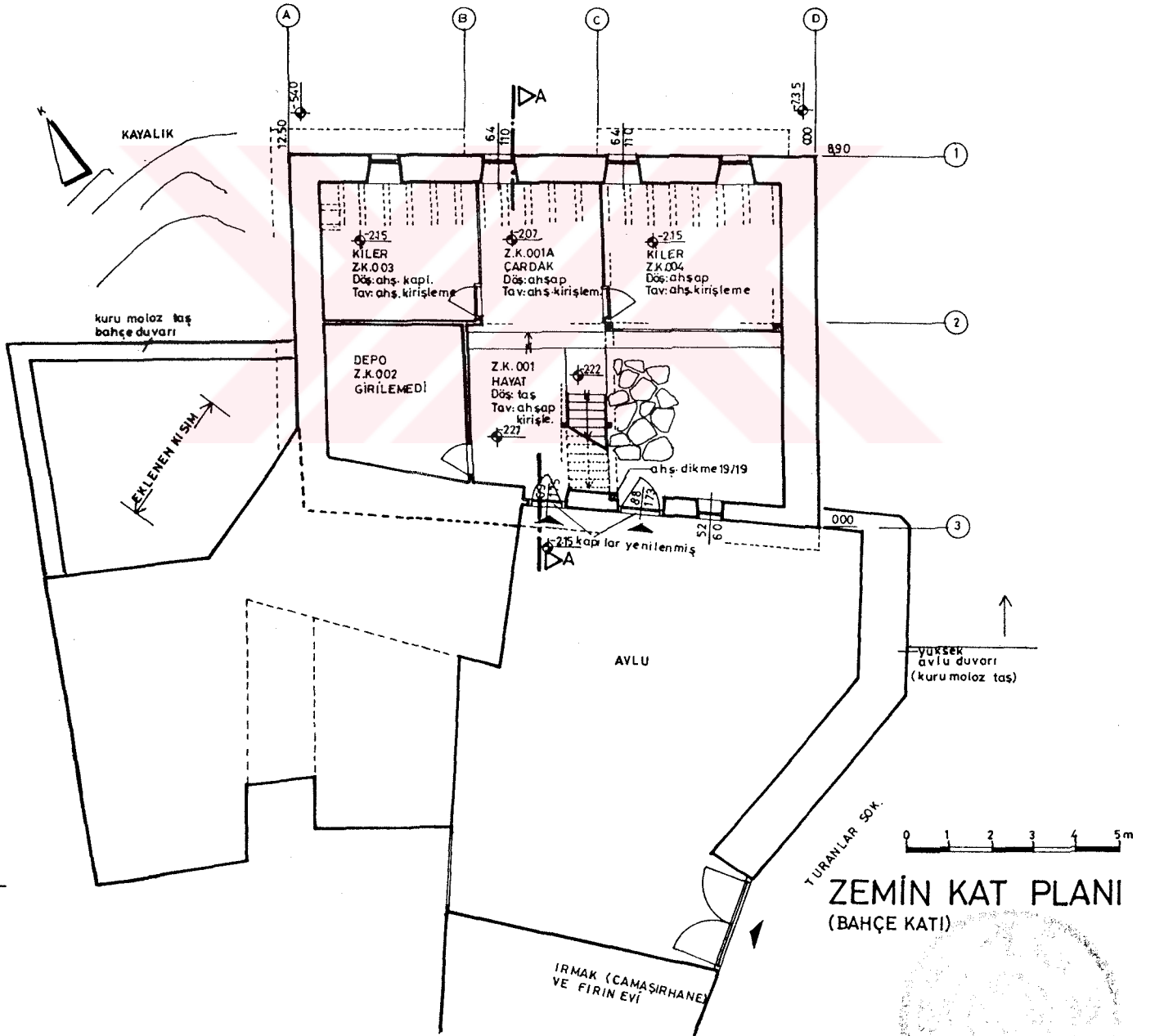
P.22

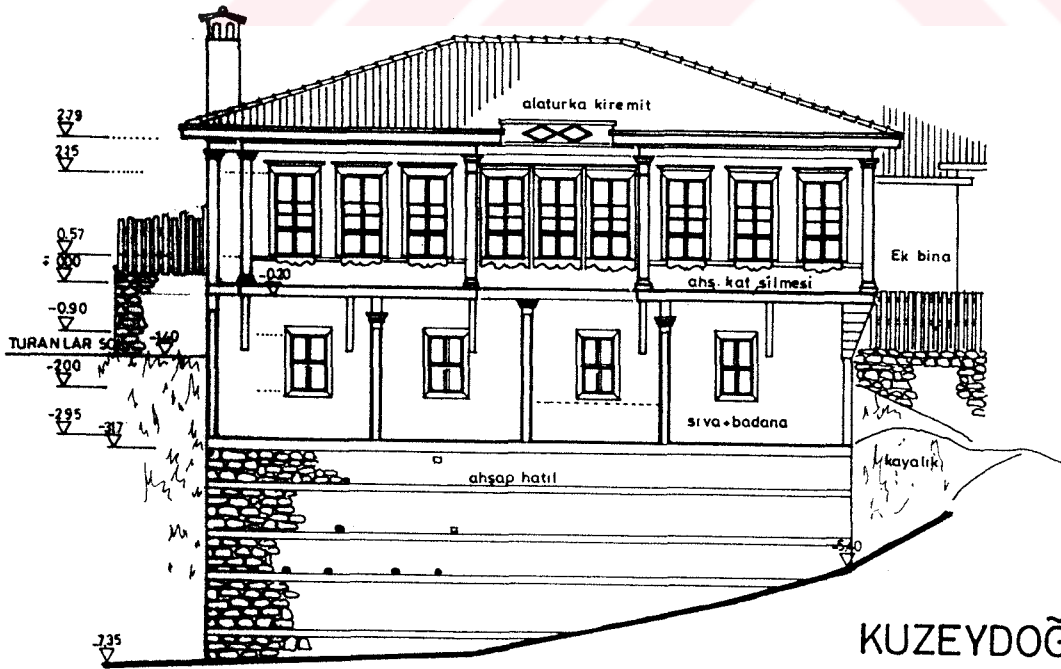
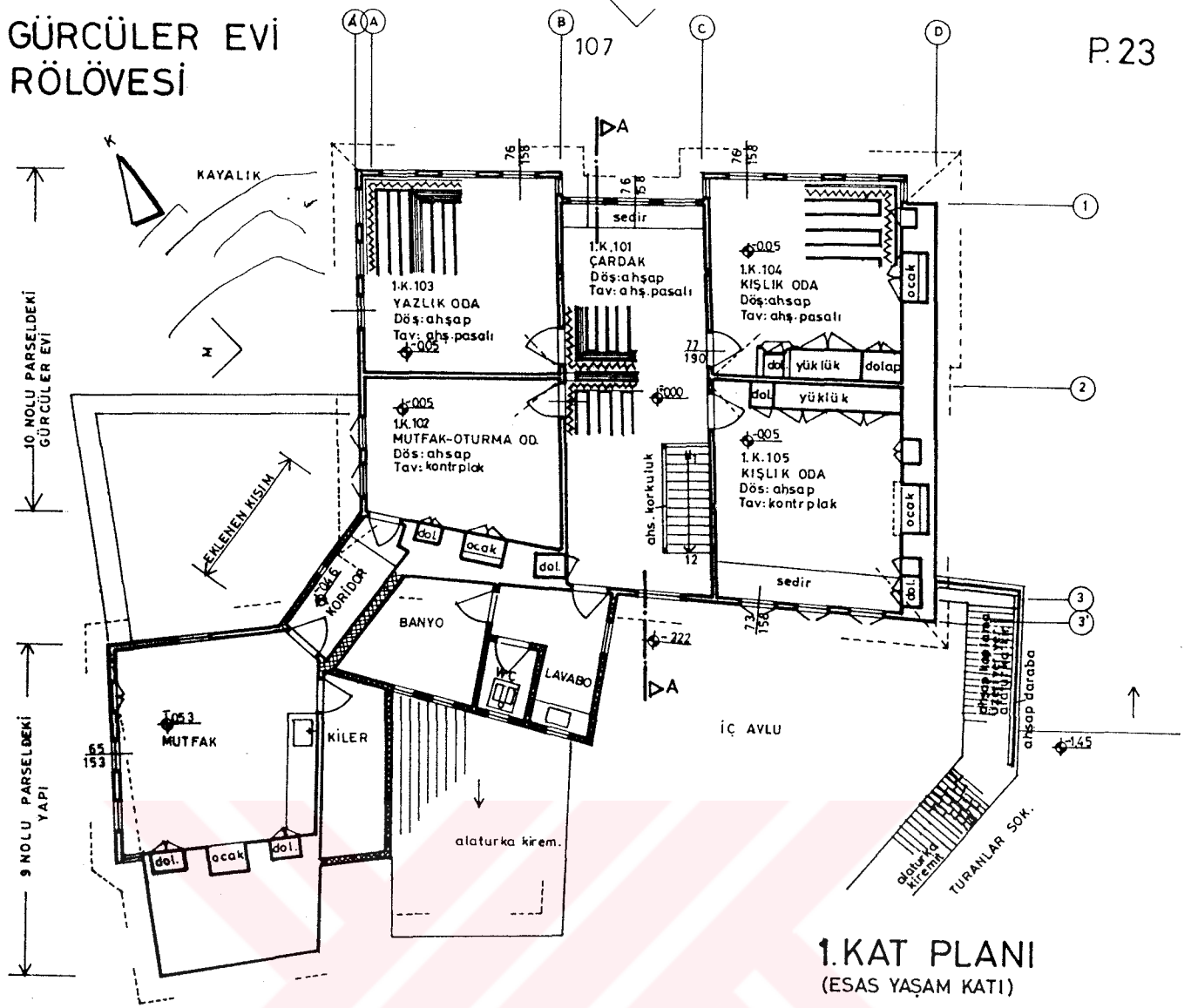
KONUM PLANI

A-A KESİTİ

ZEMİN KAT PLANI
(BAHÇE KATI)

2.6..5-Şengül Erdem (Şatırlar) Evi

Env.No:Yeni 87, Eski 91

Pafta No: P.24, 25, 26, 27, 28

Fotoğraf No: 43, 45, 173, 174, 175,
176, 222, 235.

Kaynaklar: ODTÜ, Mimarlık Fak. Foto. Arşivi.

Foto.43- Ş.Erdem Evi, Ankara Cad. cephesi,1990.

Göynük Vadisi'nde bulunan bu ev, Hisar Tepesi yamacına kademeli olarak oturmuştur (Bkz. Harita 2.6). 3 katlı, bahçeli yapının kuzeybatı kenarı (giriş cephesi) Ankara Caddesi oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 423 m², taban alanı büyüklüğü 152 m² 'dir. Giriş cephesindeki "maşallah" yazısında yapım tarihi H.1219/1804 olarak belirtilmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.24,25,26) Bahçe (bodrum) katına girilememiştir. Bu kat 10.55x14.4 m. boyutlarındadır. Ana kapıdan ayrı olan girişi yan bahçe tarafındadır. Manzara cephesindeki küçük pencerelerle aydınlanmaktadır.

Zemin veya orta kata giriş, Ankara Caddesi üzerindedir. Çift kanatlı giriş kapısı *hayata* açılmaktadır. *Hayattan* daha yüksekte olan zemin kat *çardağı*; yapının orta aksında, manzaraya dik olarak *hayat* ile manzara tarafındaki bahçe arasında uzanmaktadır. *Çardağın* iki yanında odalar, mutfak ve tam orta akstaki eyvanlarda ise iki merdiven mahalli bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" planı. merkezi sofalı ve 4 eyvanlıdır. Merkezi sofanın -*çardağın*- köşelerine konan 4 oda ile odaların arasına giren 4 eyvandan oluşan bu katta, komşu yapı ve yan bahçe tarafındaki 2 eyvan merdivenlere ayrılmıştır. Cadde ve manzaradan başka yan bahçeye de bakan iki köşe oda; çiçeklikleri, yüklükleri ve tavan bezemeleriyle birbirlerinin aynı olup, *yazlık oda* niteliklerine sahiptir (Bkz.Foto.222, S.308). Yine biri caddeye, diğeri manzaraya bakan diğeri iki oda ise *kışık odalardır*.

Tuvalet ve lavabo mahalleri, Hacı Beyler Evi ile bu ev arasındaki boşlukta ek bir yapı olarak çözümlenmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz.P.26,28) Manzara, cadde ve yan bahçe cepheleri ile dışa açılan yapının üç cephesine de aynı derecede önem verilmiştir. Ankara Caddesi cephesi cadde eğimine göre yükselen bir su basman üzerindeki iki kattan ibarettir (Bkz.Foto.43). Köşe odalar konsol destekli çıkıntılarla caddeye taşmakta, *çardak* eyvanı ise çıkma yapmadan bu odaların gerisinde kalmaktadır. Kemerli, çift kanatlı giriş kapısı, cephenin orta aksından biraz kaymıştır. Kapı kanatlarının üstünde bulunan kemer kısmındaki pencere *hayatın* aydınlanmasını sağlamaktadır. Zemin kat seviyesinde, depo penceresi kapaklı, diğer pencereler ise kafeslidir. "Esas yaşam katı"nda 3-3-3 düzeninde sıralanan pencerelerden yarım daire kemerli olan *çardak* pencereleri, dikdörtgen oda pencerelerinden daha yüksektir. Geçmişte, bu pencerelerin sürme kanatlı ve kafesli olduğu anlaşılmaktadır. *Çardak* pencereleri arasında *maşallah* yazıları bulunmaktadır (Bkz. Foto.174; S.293).

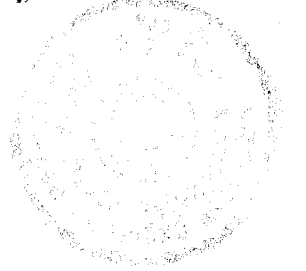
Yapının manzara cephesi arazi eğiminden dolayı 3 katlıdır (Bkz.Foto.175, S.293). Ahşap hatıllı, yüksek bir taş duvar üzerinde yer alan bahçe katı (bodrum kat), 3 küçük pencere ile dışa açılır. Zemin kat ve "esas kat" pencereleri 3-3-3 düzeninde gruplanmıştır. Her iki katta da *çardak* pencereleri, oda pencerelerinden daha yüksek ve yarım daire kemerlidir. "Esas kat" oda çıkıntılarının alt kısmı, zemin kat pencerelerinin üstünden başlayıp, çıkma ön yüzünden biraz daha geride kalacak şekilde tamamen ahşap tahtalarla kapatılmıştır (Bkz. Foto.176, S.293)

Yan bahçe cephesi 3 katlıdır. Bu cephenin tam orta aksında, bahçe katı seviyesinde, bu kata giriş kapısı bulunmaktadır. Pencereler zemin katta ve "esas katta" 3-2-3 düzeninde gruplanmakta ve diğer cephelerdekiler ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Bütün cephelerde köşe pervazları, kat silmesi ve saçak altı silmesi mevcuttur. Bu pervazlarla silmeler birleşerek adeta cepheleri çerçevelemektedir. Marsilya tipi kiremit ile kaplı olan kırma çatının saçak altları ahşap kaplamalıdır.

Yapısal Özellikler: Ahşap hatıllı taş temeller üzerine oturan yapının, Hacı Beyler Evi tarafındaki ocaklı duvarı da temelden çatıya kadar taş duvar olarak yükselmektedir. Ahşap çatkı düzenindeki diğer duvarların çatkı arası kerpiç malzeme ile doldurulmuştur (Bkz. Foto.173, S.293). Duvarlar önce çamur, sonra da kireç harçlı siva ile sıvanmıştır. Konsollarla desteklenmiş olan çıkıntılarının altları kaplamalıdır.

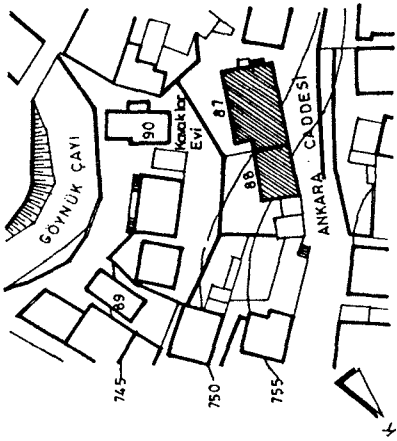
Bugünkü Durumu: Oldukça sağlam durumda olan yapının zemin katı mal sahibi, üst katı ise kiracı tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle, "esas yaşam katı"nu bağımsız bir kat olarak kullanabilmek için yan bahçe cephesine "esas kat" seviyesine erişen ahşap bir merdiven ile bir balkon yapılmıştır. Sürme kanatlı doğramalar değiştirilmiş, caddeye bakan *çardak* eyvanının pencere kafesleri kaldırılmıştır. "Esas yaşam katı"nda, *çardak* ile eyvanlar arasına muhdes bölmeler yapılmış, tuvalet ve lavabo çıkıntısına banyo mahalli eklenmiştir.

HACI BEYLER VE ŞENGÜL ERDEM EVİ RÖLÖVESİ

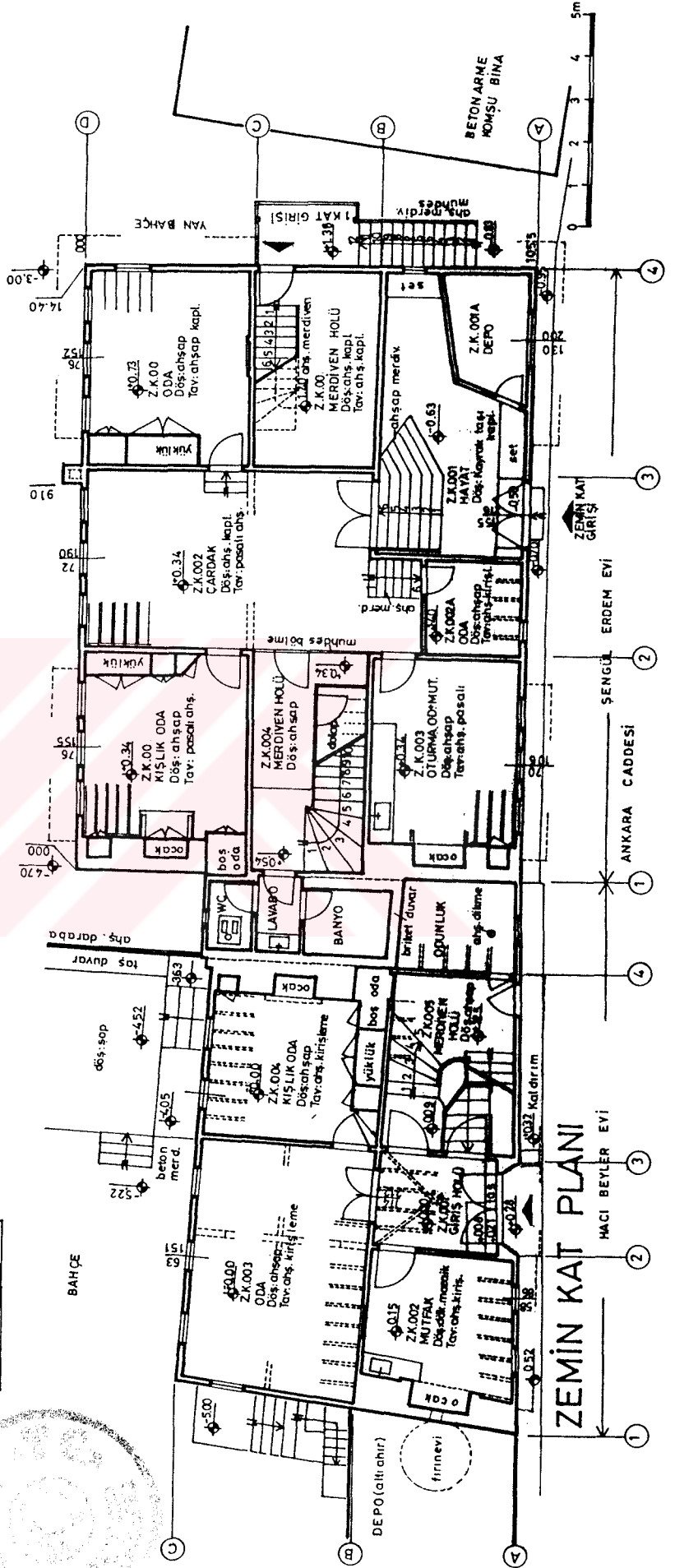
HACI BEYLER EVİ, ENVANTER NO: YENİ 88, ESKİ 92
ADRES: ANKARA CAD. NO 22, 22A

ŞENGÜL ERDEM EVİ, ENVANTER NO: YENİ 87, ESKİ 91
ADRES: ANKARA CAD. NO 20, 20A, 20B

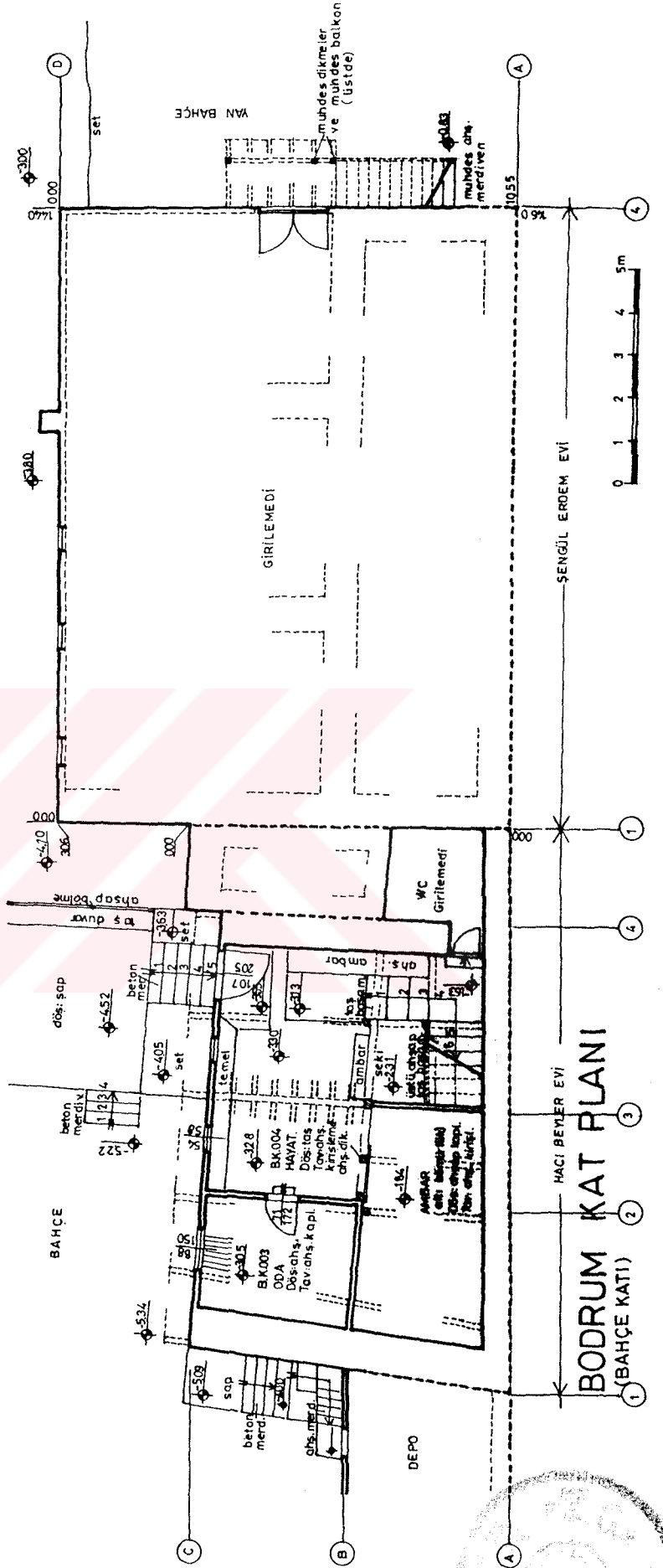
KONUM PLANI

0 10 20 30 40m

HACI BEYLER VE ŞENGÜL ERDEM EVİ
RÖLÖVESİ

P.25

2.6.6- Hacı Beyler Evi

Env.No: Yeni 88, Eski 92

Pafta No: P.24, 25, 26, 27, 28.

Fotoğraf No: 44, 45, 46, 177, 178, 179, 223,
232, 233,234, 256, 262, 267, 271, 275

Kaynaklar: ODTÜ., Mim. Fak., Foto. Arşivi

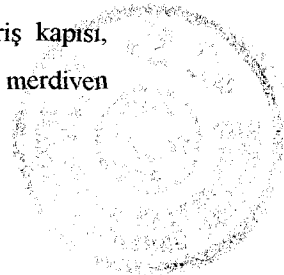

Foto. 44- Hacı Beyler Evi, Ankara Cad.cephesi, 1990.

Göynük Vadisi'nin Hisar Tepesi yamacında bulunan Hacı Beyler Evi, Ş. Erdem Evi'nin kuzeydoğu kenarına bitişik durumdadır (Bkz. Harita 2.6). 3 katlı ve bahçeli yapının kuzeybatı kenarı Ankara Caddesi oluşum hattı üzerindedir. Kuzeydoğu ve güneydoğu kenarlarını ise arazi eğiminden dolayı yer yer setlendirilmiş olan bahçe çevrelemektedir. Parsel büyüklüğü 1420 m², yapı taban alanı 73.5 m² dir. Giriş kapısı tokmağı üzerinde yazılı olan 1908 tarihinin yapının inşa tarihi olduğu, mal sahipleri tarafından belirtilmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.24,25,26) Bahçe (bodrum) katı 7x10.5 m. boyutlarındadır. Yol seviyesinden ortalama 3 m. aşağıda, bahçe seviyesinden ise yaklaşık 2 m. yukarıda olan bu kattaki bahçeye merdivenlerle, kademeli olarak inilmektedir. Bahçe katında, bahçeye paralel olarak uzanan *hayatın* kuzeydoğusunda bir oda, cadde tarafında da ambar ve merdiven mahalli yer almaktadır.

Zemin (orta) katta yapı bahçeye doğru 55 cm. genişliğinde olan ve tüm cephe boyunca uzanan bir çıkma ile genişlemektedir. Bu kata ve yapıya giriş, yapının kuzeybatı kenarının ortasında, bir niş içinde yer alan 2 kanatlı ana giriş kapısı ile cadde üzerinden sağlanmaktadır. Ana giriş kapısı, caddeden giriş holüne açılmakta ve giriş holünün çevresinde, cadde tarafında mutfak ve merdiven

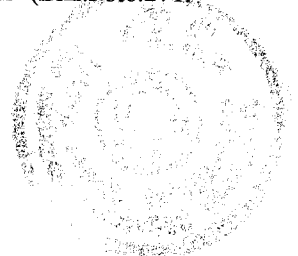
mahalli, manzara yönünde ise biri diğerinden daha büyük olan iki oda bulunmaktadır. *Kışık oda* olarak kullanılan küçük odaya giriş, büyük oda üzerinden sağlanmaktadır. Mutfak ocağı ile bahçedeki depo mahallinin (geçmişte ahır) içinde yer alan *fırın evi* arasında bağlantı mevcuttur. Ana giriş kapısının dışında yapının batı köşesinde, yine caddeden merdiven holüne açılan tek kanatlı bir kapı daha bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" köşe sofalı plan tipine sahiptir. Yapının cadde kenarına paralel olarak uzanan *çardağın* -sofanın- iki kenarı, üç oda ile sarılmıştır. Ahşap merdiven, *çardağın* içinde yer almaktadır. Manzaraya yönelik olan köşe oda, baş oda niteliğindeki *yazlık odadır*. Diğer iki oda ocaklıdır. Yapı, *çardak* ve oda çıkmaları ile caddeye doğru genişlemektedir. *Çardağın* önünde, giriş kapısının üstüne gelen kısımda, kapısız küçük bir balkon oluşturulmuştur. Tuvalet, lavabo ve banyo mahalleri, Şengül Erdem Evi ile bu ev arasında kalan boşlukta oluşturulan ek bir yapı içinde çözümlenmiştir. Bu mahallere geçiş de *çardak* üzerinden sağlanmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.26,28) Üç cephesi ile dışa açılan yapı, Ankara Caddesi'nden iki, bahçeden (manzara tarafı) ise üç katlı olarak görünmektedir. En önemli cephesi, cadde cephesidir. Bu cephenin orta aksında, zemin kat seviyesinde bulunan bir niş içinde giriş kapısı yer almaktadır. Bu kapının üzerinde *çardak* ve oda çıkmalarının arasında kalan, ahşap kafesli, işlevsiz *çardak* balkon mevcuttur (Bkz.Foto.178, S.294). Zemin kat seviyesinde dışarı ile ilişkiyi 2 küçük mutfak penceresi ve ana giriş kapısı ile sonradan açılan giriş kapısı sağlamaktadır. 1. kat seviyesinde 2-2-2 düzeninde gruplanan sürme pencerelerden ortadaki balkon pencereleri, dilimli kemerleri ile başlıklı, dikdörtgen oda pencerelerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Yine bu katta, yapının köşelerinde ve balkonun iki yanında başlıklı ve kaideli ahşap pervazlar bulunmaktadır (Bkz.Foto.267, S.322). "Esas yaşam katı" ile zemin katı birbirinden diğer cephelere de dönen ahşap kat silmesi ayırmakta, bu cephedeki çıkmaları ahşap konsollarla desteklemektedir.

Manzara cephesi, bahçe katı seviyesinde diğer katlara kıyasla daha dışa kapalıdır (Bkz.Foto.46, 177,262, S.294,321). Bu kat; bahçeye çıkış kapısı, 3 küçük hayat penceresi ve 1 oda penceresi ile bahçeye açılmaktadır. Belirli aralıklarla konan 6 ahşap destek, orta kat (zemin kat) çıkmasını desteklemektedir. Orta katta ve "esas yaşam katı"ndaki pencereler 2-3 düzeninde gruplanmıştır. "Esas yaşam katı"nın dikdörtgen pencereleri sürme kanatlı, başlıklı ve ajurlu demir parmaklıklıdır. Orta katın dikdörtgen, kanatlı ve başlıksız pencerelerinde ise yatay çubuklardan ibaret olan demir parmaklıklar bulunmaktadır. Orta katın ve "esas yaşam katı"nın köşelerinde, diğer cephelerde de olduğu gibi başlıklı ve kaideli köşe pervazları, katların döşeme seviyelerinde de ahşap kat silmeleri yer almaktadır.

Yapının bütün cepheleri sıvalıdır. Kıрма çatı alaturka kiremit ile kaplıdır. Saçak altları kaplanmamıştır. Ayrıca, karakteristik bacalar da yapıya ayrı bir değer katmaktadır (Bkz.Foto.271, S.323).

Yapısal Özellikler: Yapıda temel, bodrum kat beden ve diğer katların doğu ve batı beden duvarları tamamen taştır. Diğer duvarlar ise ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu anlaşılamamıştır. Bütün duvarların iç ve dış yüzleri önce çamur, sonra kireç harçlı sıva ile sıvanmıştır.

Bahçe katı tavanını oluşturan ve uzun kenarlara paralel konumda bulunan döşeme kirişleri, kısa kenarlara paralel olarak uzanan *hepçekenlere* oturmaktadır. *Hepçekenler* aynı zamanda bahçeye doğru da konsol biçiminde çıkmakta ve orta kat çıkmasını desteklemektedir. *Hepçekenlerin* hemen altına, bu kirişlerle aynı kesitte olan ikinci bir kiriş daha yerleştirilmiştir. Dışarıda çıkma genişliğince uzanan ve içeride de 1 m. kadar devam ettikten sonra sona eren bu kirişleri de ayrıca ahşap payandalar desteklemektedir (Bkz. P.27, Foto.262, S.321).

"Esas yaşam katı" seviyesinde bulunan cadde tarafındaki çıkmalarda, caddeye doğru konsol olarak çıkan döşeme kirişleri çıkma boyunca, çıkma önünde uzanan ve ahşap konsollarla desteklenen kalın kesitli bir başka kirişe saplanmaktadır. Çıkma altları kaplamasızdır (Bkz. Foto.275, S.324).

Günümüzdeki Durumu: Halen kullanılmakta olan yapı, " mal sahipleri tarafından kullanılıyor olmasından" dolayı bakımlıdır. Strüktür ve malzeme bakımından iyi durumdadır. Zemin kat seviyesine, bu kat ile "esas yaşam katı"nı ayrı ayrı kullanabilmek amacıyla sonradan bir kapı açılması ve "esas yaşam katı"nda bulunan tuvalet ve lavabo mahallerinin banyo mahalli de eklenerek yenilenmesi dışında önemli bir onarım görmemiş ve özgün niteliklerini yitirmemiştir.

Foto.45-Hacı Beyler Evi ile Şengül Erdem Evi'nin

Hisar Tepe'den görünüşü, 1967.

(ODTÜ. MİM. Fak., Foto. Arşivi)

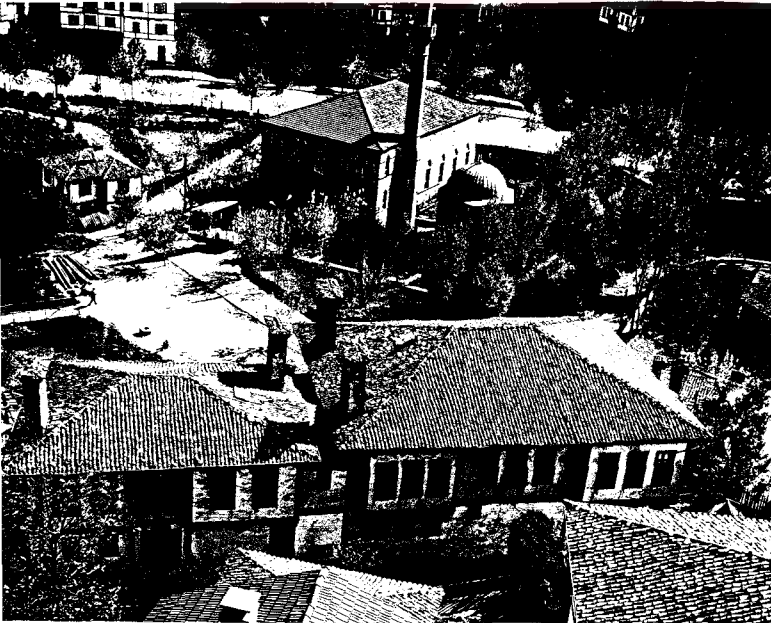
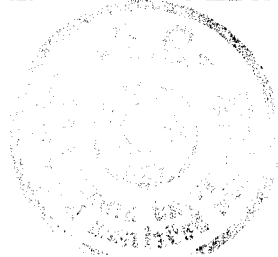

Foto. 46-Hacı Beyler Evi, manzara cephesi, 1990

2.6.7-İsmail Yağan Evi

Env. No: Yeni 43, Eski 37

Pafta No: P. 29, 30

Fotoğraf No: 47, 48, 49, 220, 246,
247, 257, 261, 268.

Kaynaklar: -

Foto. 47- İsmail Yağan Evi, manzara cephesi, 1990.

Beybahçesi Vadisi'nin Çelikler Tepesi yamacında bulunmaktadır. Eğimli bir arazi üzerinde, vadiye hakim bir konumdadır. Bahçe içindeki 3 katlı yapının kuzeybatı kenarı Konakyeri Sokak oluşum hattı üzerindedir. Konakyeri Sokak ile Sarayönü Sokağın köşesinde bulunan parselin büyüklüğü 317 m², yapı taban alanı ise 94.3 m² 'dir. İlk sahibinin adıyla anılan yapının 19. yüzyılın son yıllarında ya da 20. yüzyılın başında yapıldığı sanılmaktadır.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.29,30) Bahçe katı 7.9x11.9 m. boyutlarında olup, iki kenarı toprak altındadır. Kuzeydoğudaki kısa kenarı üzerinde bulunan kapılarla bahçeden yapıya giriş sağlanmaktadır. Birbirlerinden ayrı, fakat yan yana olan ahır ve giriş kapıları aynı mahalle, *hayat* mahalline açılmaktadır. *Hayat*, ahır ve samanlık bölümlerinden ibaret olan bahçe katında, ahır ile samanlığa geçiş ve ahşap bir merdivenle orta kata çıkış *hayat* üzerinden yapılmaktadır. Ahır ve *hayat*, *temek deliği* olarak adlandırılan küçük pencereler ile ışık almaktadır. Bahçede, Konakyeri ve Sarayönü sokakların kesiştiği köşede *fırınevi* bulunmaktadır.

Orta kat, bahçe katı ile aynı boyutlardadır. Uzun kenara dik olarak manzara ile sokak arasında uzanan orta kat *çardağının* kuzeybatı kenarında dengelenmiş, iki kollu, ahşap bir merdiven (Bkz. Foto.247, S.317), iki yanında ise kışlık odalar, ambar ve tuvalet mahalleri bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı, karniyarik plan tipindedir. Orta kat planında da olduğu gibi *çardak* ortada, yapı genişliğince uzanmaktadır. Çardağın uzun kenarlarında ikişer oda, sokak tarafındaki kısa kenarında ahşap merdiven, manzara yönündeki kısa kenarında ise balkon yer almaktadır. Manzara yönündeki iki köşe oda ile *çardak* önüne konmuş olan yarı gömme balkon, çıkıntılarla bahçeye doğru

genişlemektedir. Balkon çıkması oda çıkmalarından daha öndedir. *Yazlık oda* sokağa ve manzaraya, *kışık oda* ise sadece manzaraya yöneliktir. Tuvalet ve lavabo mahalleri, yapının güneybatı kenarına bitişik olarak yükselen ve geçmişte ahşap çatıklı olan bir eklenti içinde çözümlenmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.30) Yapı, 3 cephesi ile dışa açılmaktadır. Manzaraya ve sokağa yönelik cepheler önem kazanmıştır. Manzara cephesi 3 katlıdır (Bkz. Foto.47). "Esas yaşam katı" seviyesinde, cephenin tam ortasında üçgen alınlıklı ve oymalı ahşap korkuluklu balkon bulunmaktadır. Üçgen alınlık ahşap dikmelerle, balkon çıkması ise ferforje demirlerle desteklenmiştir. Balkonun iki yanında bulunan odaların ahşap payandalar ve konsollarla desteklenmiş çıkmaları, balkon çıkmasından daha geridedir. Bu katta 3-3-3 düzeninde gruplanan pencerelerden; balkonun iki yanında yer alan dikdörtgen pencereler üst başlıklı, balkona bakan *çardak* pencereleri ile kapısı ise yarım daire kemerlidir. *Yazlık oda* pencerelerinde ayrıca kafes mevcuttur. "Esas yaşam katı"na göre biraz daha basık olan orta kat cephesindeki demir parmaklıklı, dikdörtgen pencereler ise 3-2-3 düzeninde gruplanmaktadır. Sıvalı olan bahçe katı seviyesinde sadece 4 adet *temek deliği* mevcuttur.

Sarayönü Sokağa bakan giriş (yan) cephesi, aynı zamanda bahçeye de yöneliktir (Bkz. Foto. 48). Yapıya giriş bu cephededir. Bahçe katı seviyesinde tek kanatlı ahır kapısı ile çift kanatlı giriş kapısı yan yanadır (Bkz. Foto.261, S.321). Orta kat seviyesinde 2-2 düzeninde gruplanan ve birbirlerinden farklı boyutlarda olan demir parmaklıklı, dikdörtgen pencereler mevcuttur. "Esas yaşam katı"nda ise Konakyeri Sokak ile Sarayönü Sokağa bakan oda, Sarayönü Sokak tarafındaki bahçeye doğru ahşap konsollarla desteklenen bir çıkma ile *yazlık odadan* daha öne geçmektedir. Bu kat seviyesinde bulunan dikdörtgen, üst başlıklı ve kafesli pencereler 3-2 düzeninde gruplanmaktadır.

Konakyeri Sokak cephesinde, tamamen sağır olan ve arazi eğimine paralel olarak yükselen orta katın üzerinde "esas yaşam katı" yer almaktadır (Bkz. P.29, Foto.49). Fazla önemli olmayan bu cephe, "esas kat" seviyesinde 1-2-2 düzeninde sıralanan dikdörtgen pencerelerle sokağa açılmaktadır.

Bütün pencereler sürme kanatlıdır. Katlar arasında ahşap kat silmesi, pencerelerin alt kısmında ahşap pencere silmesi, köşelerde ahşap köşe pervazı bulunmaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesindeki köşe pervazları başlıklı olup, pencere üst başlıkları ile aynı seviyede sona ermektedir.

Yapının kırma çatısı alaturka kiremit kaplıdır. Manzara cephesinin ortasında bulunan balkonun beşik çatısı, kırma çatıya dik olarak saplanmaktadır. Tuvalet ve banyo çıkıntısının üzerinde tek yöne eğimli, ayrı bir çatı mevcuttur. Saçak altı kaplamasızdır.

Yapısal Özellikler: Bahçe katı dış duvarları, giriş kapısının bulunduğu duvarın bir kısmı hariç tamamıyla moloz taştan yapılmıştır. Orta kat ve "esas yaşam katı" duvarları ahşap çatık düzeninde yapılmış olup, ahşap çatıkının arası ahşap malzeme ile doldurulmuştur. Bütün duvarların iç ve dış yüzleri önce çamur, sonra kireç harç ile sıvanmıştır. Bahçe katı beden duvarları ile ahşap dikmelere oturan ve yapının uzun kenarına paralel olarak uzanan *hepçeken*, kendine dik konumdaki ahşap döşeme kirişlerini taşımaktadır (Bkz. Foto.246, S.316). Bu kirişlerin üzerine de kirişlere dik olarak döşeme tahtaları çakılmıştır.

Manzara yönündeki çıkmalarda; dışarıya konsol olarak uzatılan çıkartılan döşeme kirişlerinin önünde, bu kirişlere dik olan ve ahşap payandalarla desteklenen bir başka kiriş daha bulunmaktadır. Yan cephe çıkmasında dışarıya konsol olarak çıkan döşeme kirişleri yer yer ahşap konsollarla desteklenmektedir. Balkon çıkması ise balkonun iki yanından dışarıya konsol olarak çıkan ve ferforje demirlerle desteklenen kirişlerin üzerine dik olarak konan ahşap kirişlerden oluşmaktadır. Çıkma altları kaplamasızdır.

Günümüzdeki Durumu: Halen köy kökenli yeni sahipleri tarafından kullanılan yapı, yeni sahiplerinin yaptıkları tahribatlara rağmen özgün niteliklerini büyük ölçüde korumaktadır. Bugün de konut işlevini sürdürmekle birlikte kullanımındaki değişiklikler yüzünden (özellikle Konakyeri Sokak seviyesinden 2. bir giriş kapısının açılması ve tuvalet -banyo eklentisinin yenilenmesi) "esas yaşam katı"nın özgün plan şeması ve güneybatı cephesi kısmen zarar görmüştür. Öncelikle tuvalet ve banyo eklentisinin sağlıklılaştırılarak dış cephelerinin kireç harç ile sıvanması, 2. giriş kapısının kapatılması ve orta katta bulunan ambar mahallinin mutfak olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

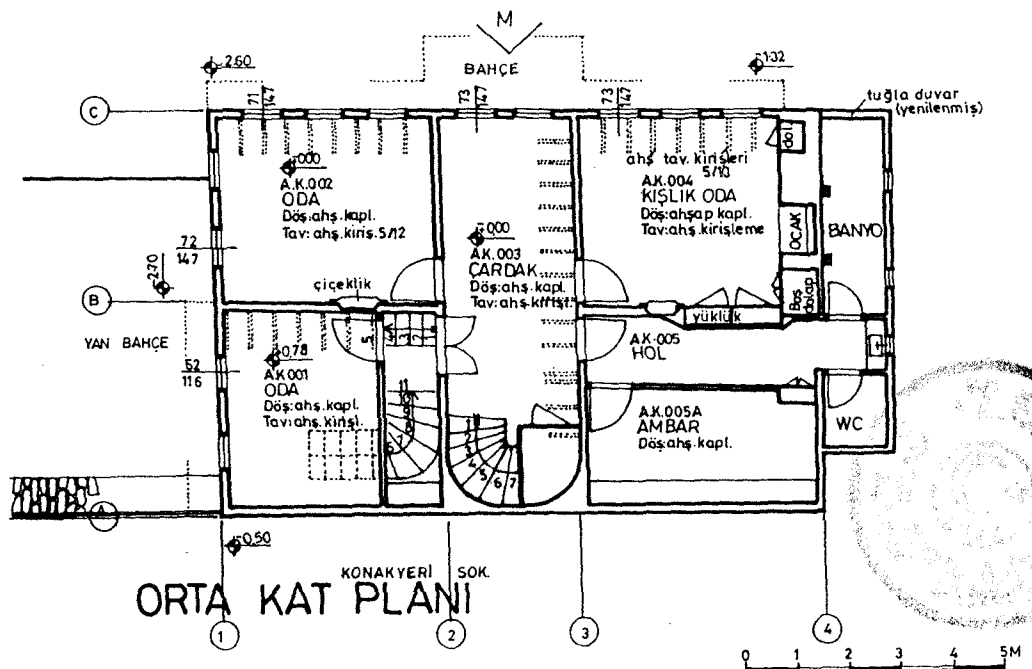
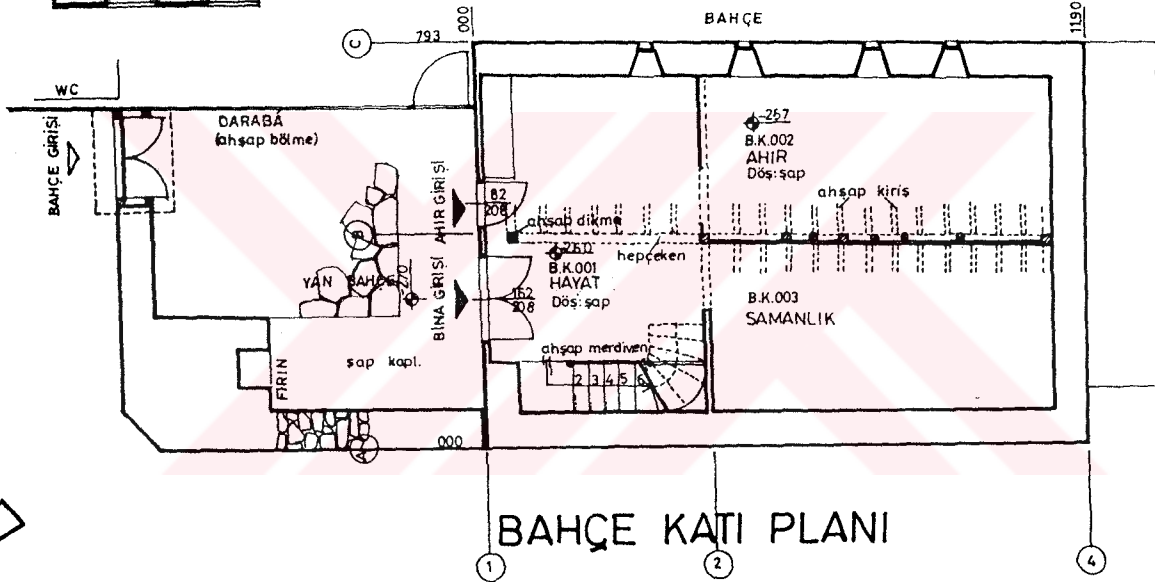
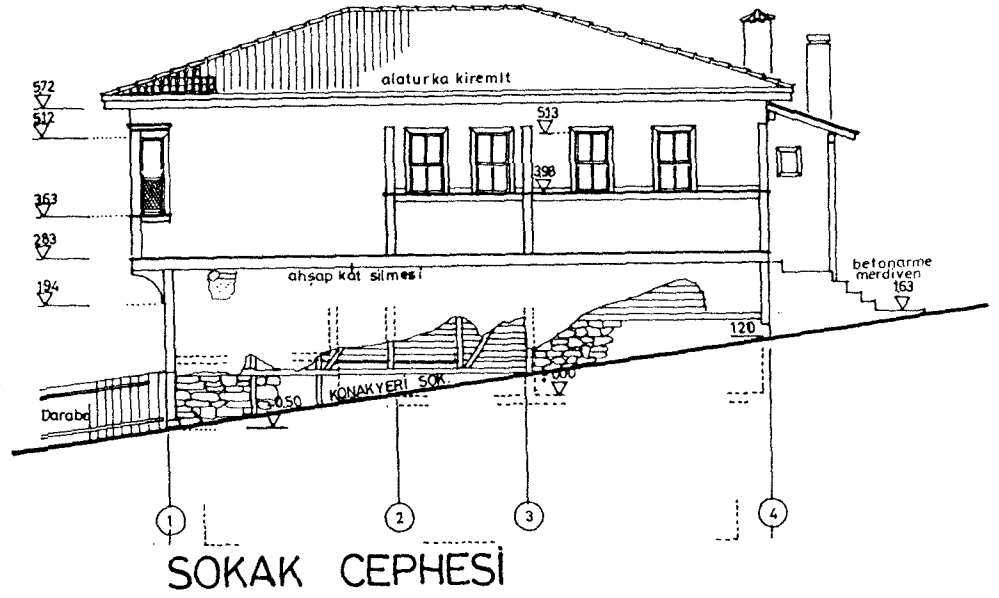
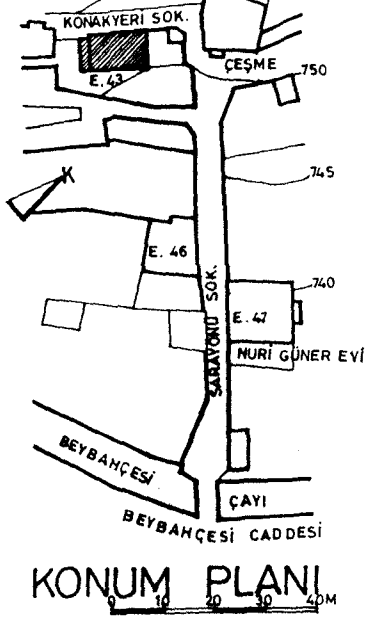
Foto. 48-İsmail Yağan Evi, giriş cephesi ile Konakyeri Sokak cephesi, 1990.

Foto.49- İsmail Yağan Evi, Konakyeri Sokak cephesi.

İSMAİL YAĞAN EVİ RÖLÖVESİ

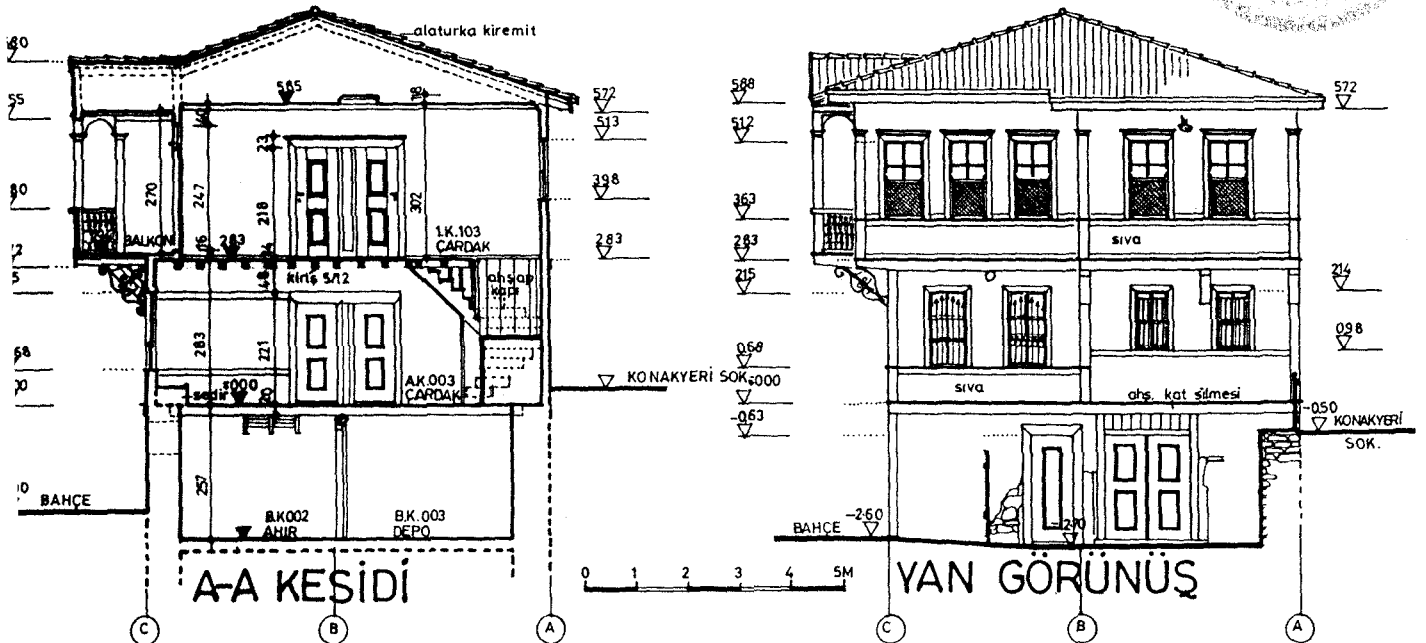
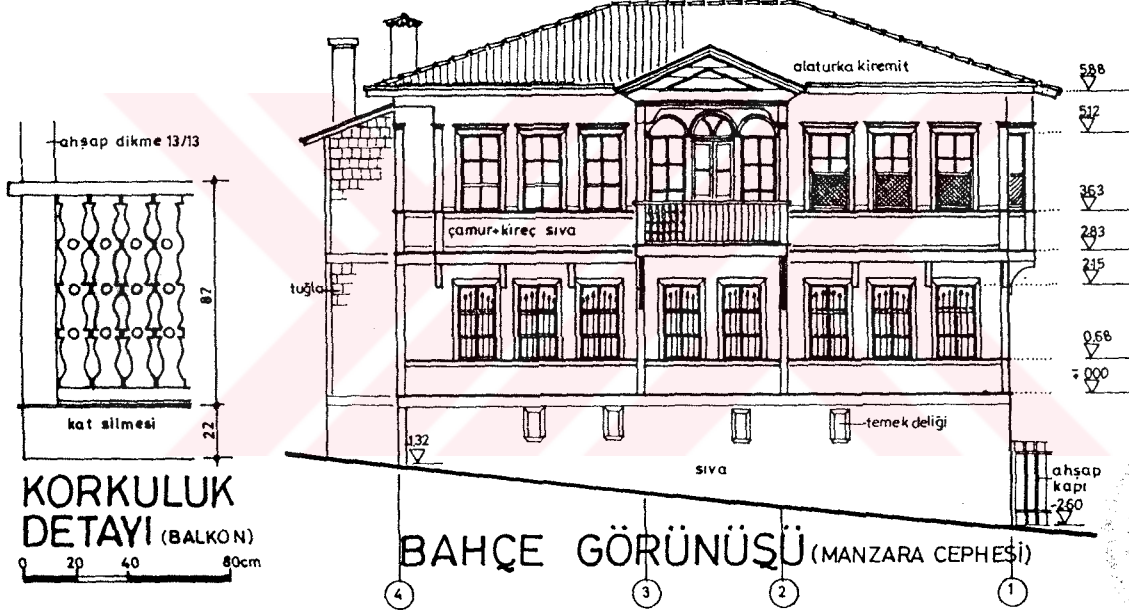
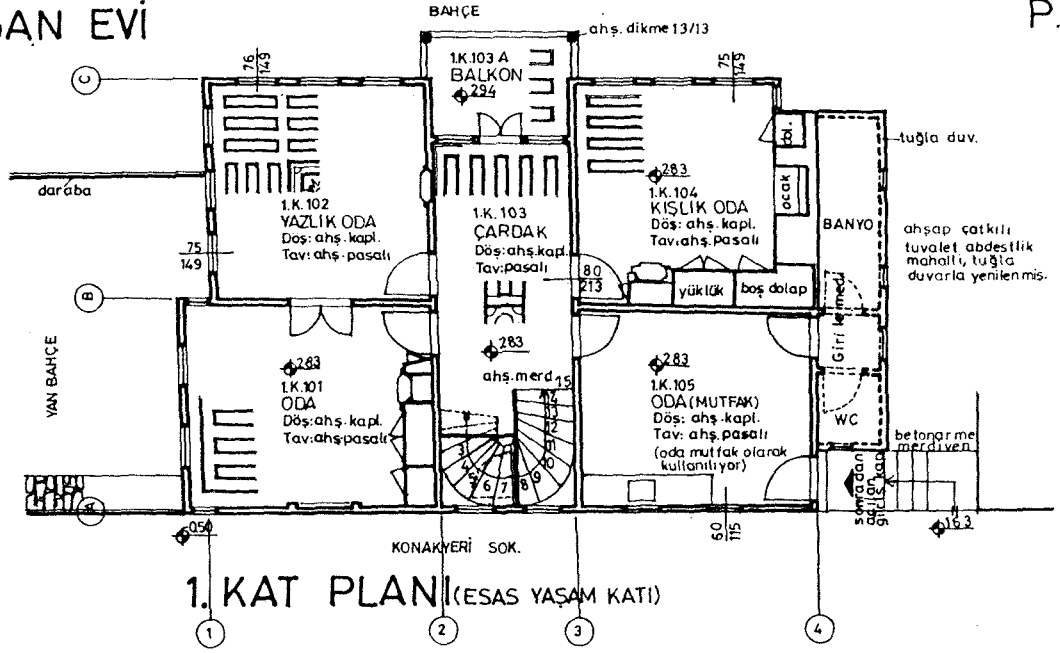
ENVANTER NO: YENİ 43, ESKİ 37
ADRES: KONAKYERİ SOK. NO 7A-7B

İSMAİL YAĞAN EVİ RÖLÖVESİ

122

Manzara

P.30

2.6.8- Kavaklar Evi

Env. No: Yeni 90, Eski 90

Pafta No: P. 31, 32

Fotoğraf No: 50, 51, 161, 180, 224, 254

Kaynaklar: Akdemir,Keskin,1994:75;

ODTÜ., Mimarlık Fak. Foto. Arşivi.

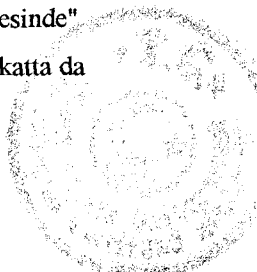
Foto. 50- Kavaklar Evi, dere cephesi, 1993.

Göynük Vadisi'nde, Hisar Tepesi'nin eteğinde, Göynük Çayı kenarında bulunan 2 katlı ve bahçeli yapının parsel büyüklüğü 232 m², taban alanı 67.5 m² 'dir. Günümüze kadar hiç onarım görmeyen yapı, özgün niteliklerini hâlâ korumaktadır. *Yazlık oda* kapısının üstünde bulunan bir kitabede yapım tarihi 1902 olarak belirtilmektedir (Bkz. Foto.224, S.309).

Plan Özellikleri: (Bkz. P.31) Bahçe katı 6x11.2 m. boyutlarındadır. Kuzey kenarı kayalıklara yaslanan yapının giriş kapısı, doğudaki bahçeye bakan uzun kenar üzerinde yer almakta ve *hayata* açılmaktadır. Girişin, dolayısıyla *hayatın* hemen kuzeyinde yer alan mutfak, dışarıya doğru ufak bir çıkıntı yapmaktadır. Bu katta dere tarafında *kışlık oda*, kayalık tarafında mutfak ve depo, bu mahallerin arasında ise bahçeye dik konumda olan ve kademeli biçimde tasarlanmış *hayat* bulunmaktadır. Ahşap merdiven, *hayatın* batı kenarındadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı plan şemasına sahiptir. Yapının orta aksında, kısa kenara paralel olarak *çardak* uzanmakta, dere tarafında *yazlık oda*, kayalık tarafında ise depo ile bir oda daha bulunmaktadır. Tuvalet ve lavabo mahalleri *çardağın* batısına, merdiven duvarının hemen arkasına eklenmiştir. *Yazlık oda* dereye, *çardak* ise bahçeye doğru çıkma yapmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.31,32) Dere cephesi ile giriş cephesine daha çok önem verilmiştir. Dere cephesinde yaklaşık 1 m. yüksekliğindeki moloz taş duvar üzerinde basık bahçe katı duvarı ile "esas yaşam katı" duvarı yükselmektedir (Bkz. Foto.50,180, S.295). "Esas yaşam katı seviyesinde" dereye doğru çıkma yapan *yazlık oda*, 3 ahşap konsolla desteklenmektedir. Bu cephede, her iki katta da

3'er tane olmak üzere 6 dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Bahçe katı pencereleri sürme kanatlıdır. "Esas kat"ın kanatlı pencerelerinin üst pervazları başlıklı, alt pervazları ise oymalıdır.

Giriş cephesinde, üstü pencere olan tek kanatlı giriş kapısının güney tarafında 2, kuzey tarafında 1 pencere bulunmaktadır (Bkz.Foto.51). Giriş kapısının üstündeki pencere ile hemen solunda yer alan *hayat* penceresi kafeslidir. "Esas yaşam katı" seviyesinde, giriş kapısı ile *hayat* penceresinin üzerinde yer alan *çardak* çıkmasının güney kenarı ahşap konsolla desteklenmekte, kuzey kenarı ise mutfak çıkıntısının üzerine oturmaktadır. Bu cephede 2-2-2 düzeninde gruplanan "esas kat" pencereleri dere cephesinde bahsedilen diğer pencereler gibidir.

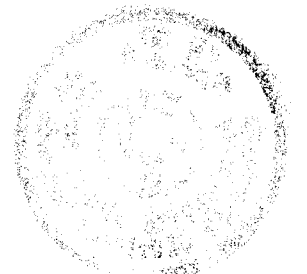
Her iki cephede de kat silmesi, kaideli ve başlıklı köşe pervazları ve giriş cephesinin bir kısmında ise pencere silmesi bulunmaktadır. Yapının 3 yöne eğimli kırma çatısı alaturka kiremitlidir. *Çardak* çıkması aynı eğimle devam eden ana çatı ile, tuvalet ve lavabo çıkıntısı ise ayrı bir çatı ile örtülmüştür.

Yapısal Özellikler: Taş temeller üzerine oturan yapının bahçe katındaki batı duvarı ile kuzey duvarının bir kısmı, "esas yaşam katı"nda ise *yazlık odanın* batı duvarı kireç harçlı, taş duvarlardır. Yapının diğer duvarları ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Ahşap çatki arası yer yer ahşap, kerpiç ya da taş malzeme ile doldurulmuştur. Duvarların iç ve dış yüzleri önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır.

Çıkmalar, çıkma dış kenarına konan ve ahşap konsollar tarafından taşınan ahşap kirişin üzerine döşeme tahtalarının çakılması ile oluşturulmuştur. Çıkma altları kaplamasızdır.

Bugünkü Durumu: Yapı uzun yıllardan beri kullanılmamaktadır. Bu nedenle, harabiyeti gittikçe artmaktadır. Kayalığa yaslanmış olan kuzey taş duvarı taşıyıcılık özelliğini kaybederek kısmen yıkılmış, bu kısmın üzerindeki çatı da çökmüştür. Malzeme ve strüktür sorunları çok yoğun olan ve kullanılmayacak durumda bulunan bu evin acil olarak onarımı ve kullanılması gereklidir.

Foto.51- Kavaklar Evi, giriş cephesi.

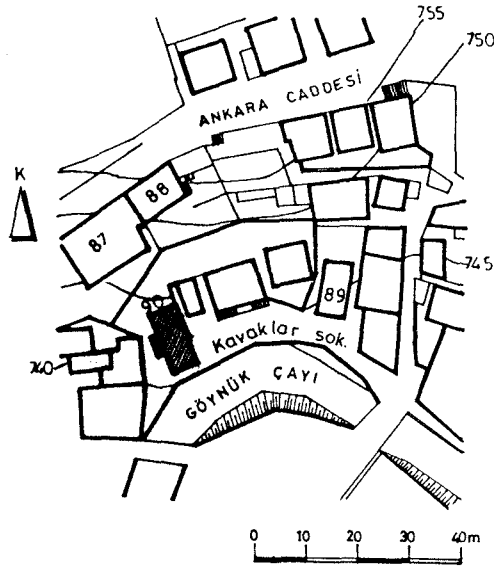

KAVAKLAR EVİ RÖLÖVESİ

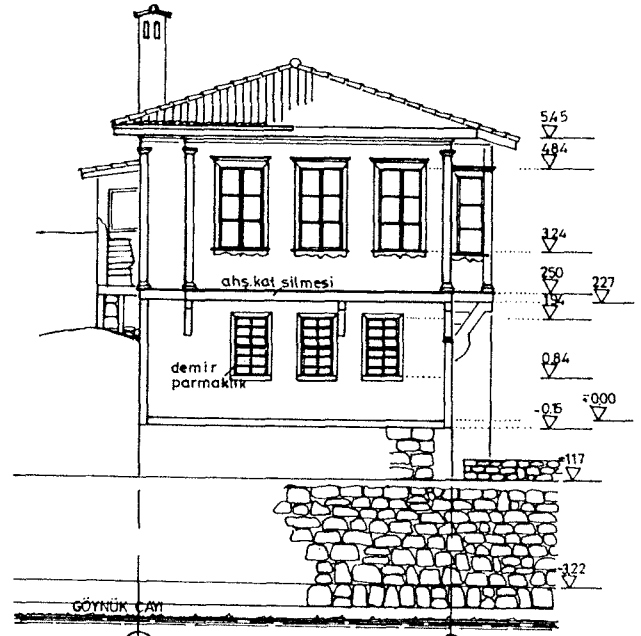
125

P.31

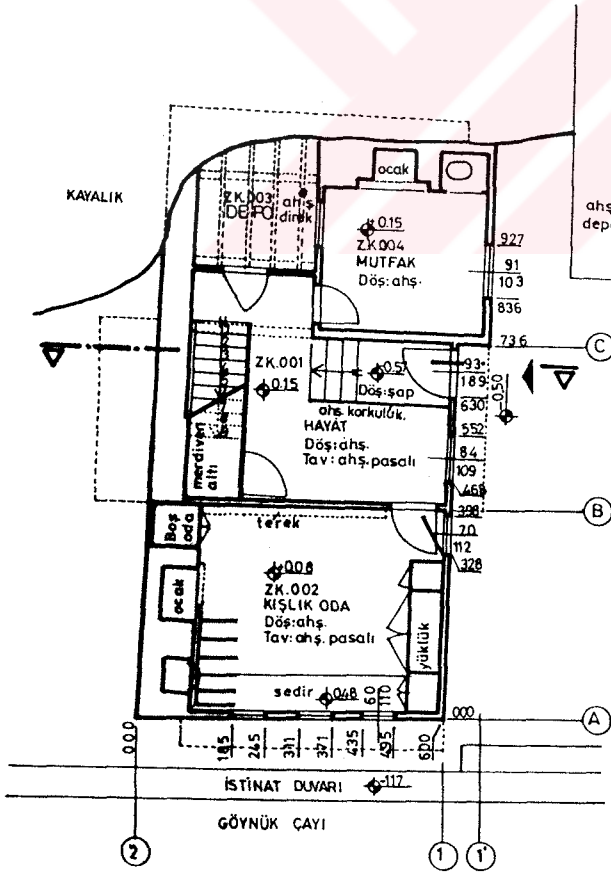
ENVANTER NO:YENİ 90,ESKİ 90
ADRES:KAVAKLAR SOK. NO 1

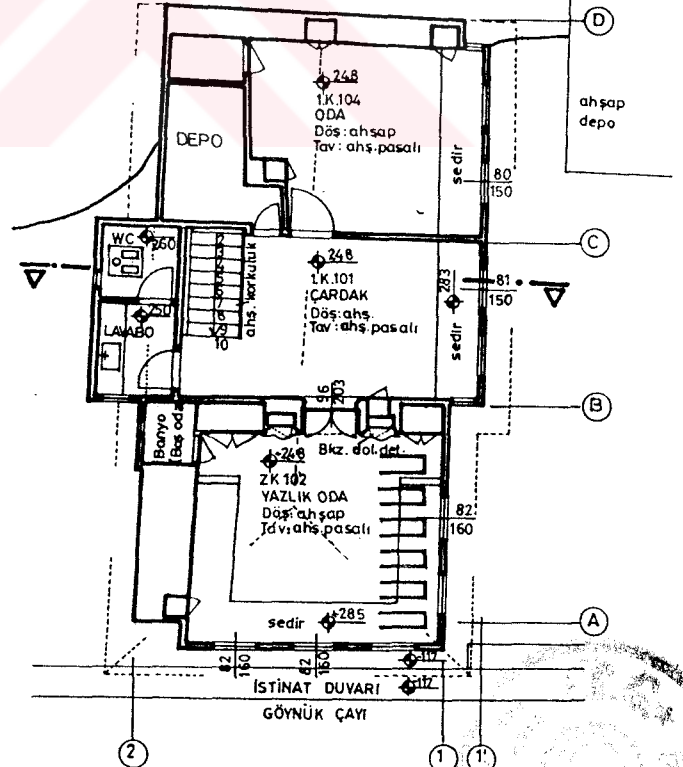
KONUM PLANI

DERE GÖRÜNÜŞÜ

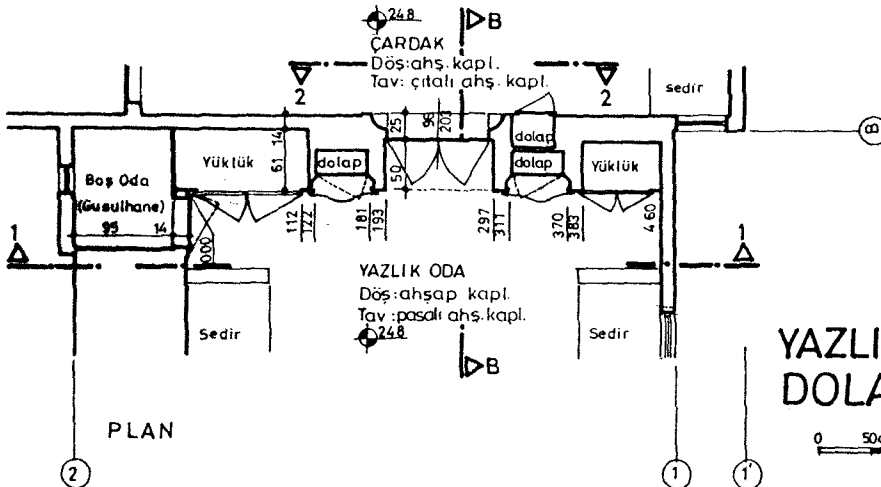
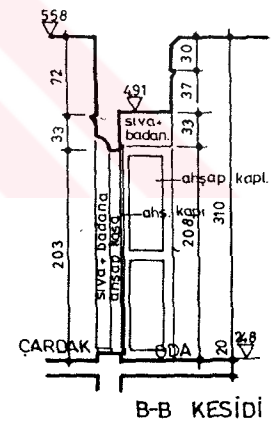
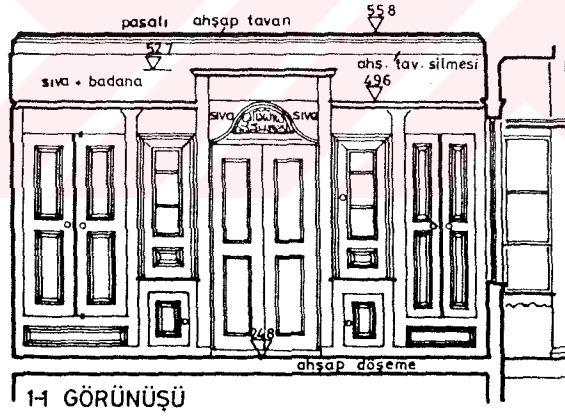
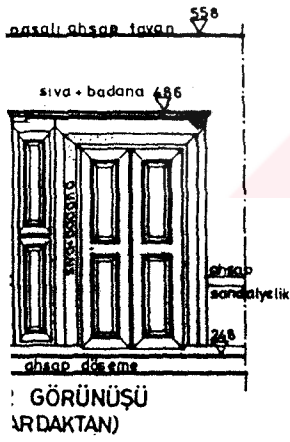
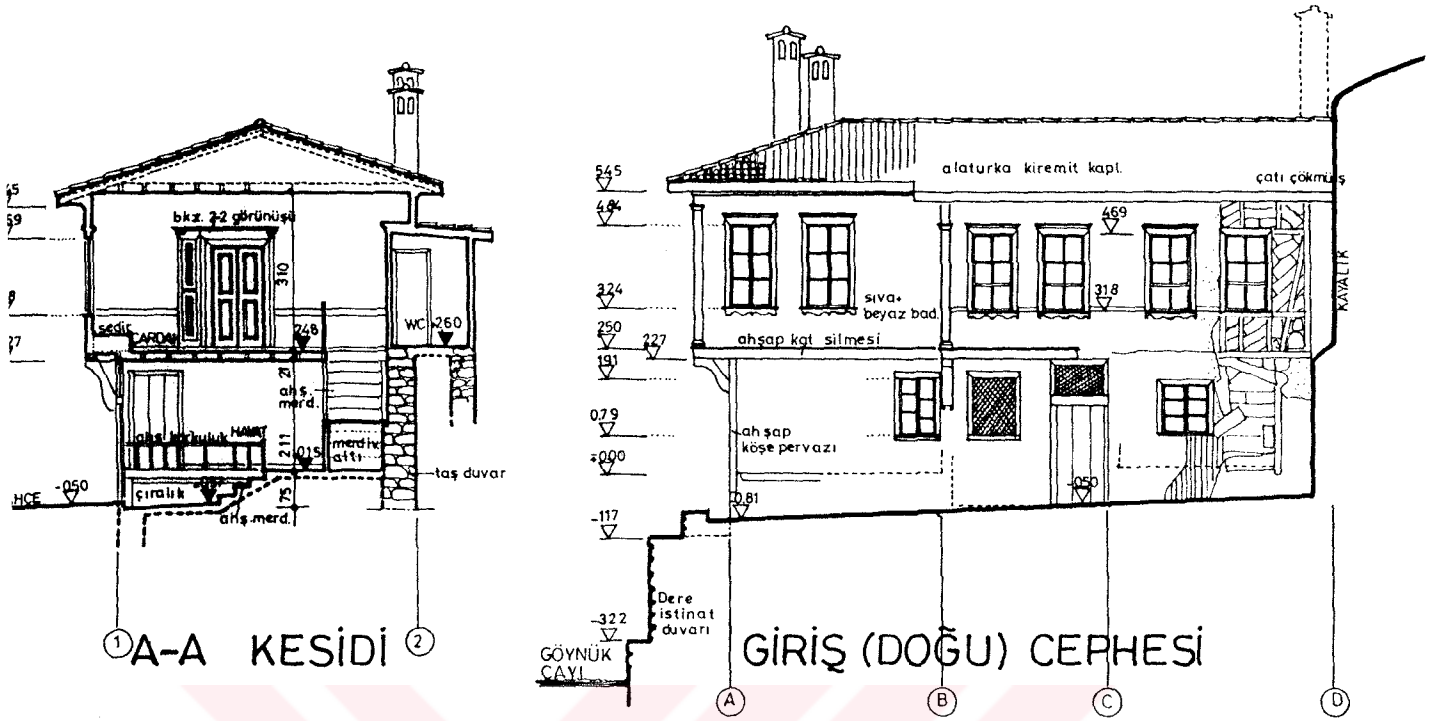

ZEMİN KAT PLANI
(BAHÇE KATI)

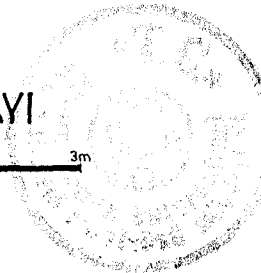
1.KAT PLANI
(ESAS YAŞAM KATI)

0 1 2 3 4 5m

YAZLIK ODA
DOLAP DETAYI

0 50cm 1m 2m 3m

2. 6.9- Geredeliler Evi

Env. No: Yeni 80, Eski 80

Pafta No: P. 33, 34, 35

Fotoğraf No: 52, 53, 124, 183, 184

Kaynaklar: -

Foto.52- Geredeliler Evi, manzara ve yan sokak cepheleri

Göynük Vadisi'nde, Hisar Tepesi'nin eteğinde bulunmaktadır. Eğimli bir arazi üzerine kademeli biçimde oturan 3 katlı yapının güneybatı kenarı sokak, kuzeybatı kenarı ise Ankara Caddesi oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 203 m², taban alanı 182 m²'dir. Sahibi, yapının 20. yüzyılın başında yapıldığını söylemektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.33,34) Bodrum kata giriş, güneybatıdaki basamaklı sokaktandır (içine girilemedi). Zemin kat seviyesinde, kuzeybatıdaki Ankara Caddesi'nden dükkânlara girilmektedir. Eve giriş kapısı ise yapının kuzeydoğu kenarı üzerindedir. Eve giriş kapısının açıldığı hayattan ahşap bir merdivenle önce ara kata, daha sonra da "esas yaşam katı"na çıkılır. Ara katta, *kışlık oda* ile sonradan ilave edilen mutfak mahalli bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı plan şemasında yapılmıştır. Bu katta, manzara ile Ankara Caddesi arasında uzanan *çardağın* -sofanın- Ankara Caddesi kenarında iki küçük oda yer alır. Diğer odalar yapının köşelerindedir. Merdiven holü *çardak* eyvanı biçiminde kuzey ve doğu köşelerdeki odalar arasında bulunmakta, tuvalet ve banyo mahallerine geçiş de bu mahal üzerinden sağlanmaktadır. *Yazlık oda* manzaraya ve güneybatıdaki sokağa yöneliktir. Ankara Caddesi ile yan sokağa bakan köşe odalar, caddeye ve sokağa doğru çıkımlarla taşmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.33,35) Ankara Caddesi'nden iki, manzara ve sokak tarafından üç katlı olarak görünen yapının cadde, sokak ve manzara cephelerine aynı ölçüde önem verilmiştir.

Ankara Caddesi'ne bakan cephenin zemin katı yolun eğimine paralel olarak yükselmekte ve bu kat cephesinde geniş dükkân pencereleri ile dükkânlara giriş kapıları yer almaktadır (Bkz. Foto.53,183; S. 296). "Esas yaşam katı" seviyesinde ise cephenin iki başında bulunan odalar, ahşap konsallarla desteklenen çıkımları ile öne geçmekte ve pencereler 3-4-3 düzeninde gruplanmaktadır. Köşelerdeki

çıkımların gerisinde kalan ve ortada yer alan oda pencereleri, diğer dikdörtgen pencerelerden daha yüksek ve yarım daire kemerli yapılarak sofa pencereleri gibi farklılaştırılmıştır.

Sokak cephesinde arazinin eğiminden dolayı oldukça yüksek bir bodrum kat mevcuttur (Bkz. Foto.184, S.296). Üstü pencere olan bodrum kata giriş kapısının solunda 2, sağında ise 1 dikdörtgen pencere yer almaktadır. Zemin kat seviyesinde bulunan ve plandaki bölünmeyi dışa yansıtan ara pervaz, bu kat cephesini 2 bölüme ayırmaktadır. Dikdörtgen ve sürme kanatlı dükkân pencereleri 1-2 düzeninde gruplanmaktadır. Tümüyle dışarı taşan ve sık aralıklı ahşap konsollarla desteklenen "esas yaşam katı" seviyesinde ise ahşap kapaklı, dikdörtgen pencereler 3-3 düzeninde sıralanmaktadır. Diğer sıvalı cephelerden farklı olarak bu kat seviyesinde cephe ahşap kaplamalıdır.

3 katlı olan manzara cephesinde bodrum kat tamamen sağırdır (Bkz.Foto.52,124, S.278). Zemin kat ve üst kat seviyesinde ise cephe ara pervazlarla 3 bölüme ayrılmaktadır. Zemin kat seviyesinde 3 dükkân ve 3 ara kat penceresi yer almakta, "esas yaşam katı" seviyesinde pencereler 3-3-3 düzeninde gruplanmaktadır. Tamamen sıvalı olan cephenin iki başında yer alan oda pencereleri dikdörtgen ve düşey kanatlı, diğer pencerelerden daha yüksek olan *çardak* pencereleri de yarım daire kemerli ve düşey kanatlıdır.

Yukarıda belirtilen 3 cephede de katlar arasında ahşap kat silmesi, pencere altlarında pencere silmesi, "esas yaşam katı" seviyesinde köşe pervazları ve saçak altında da saçak pervazı bulunmaktadır. Yapıyı örten kırma çatı alaturka kiremit ile kaplı, saçak altı kaplamalıdır.

Yapısal Özellikler: Kuzeydoğudaki beden duvarı dışında zemin kat ve "esas yaşam katı"ndaki bütün duvarlar ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu bilinmemektedir. Bodrum kat duvarları ile kuzeydoğu beden duvarı ise taş duvarlardır. Ahşap konsollarla desteklenen çıkımların altları kaplamasızdır.

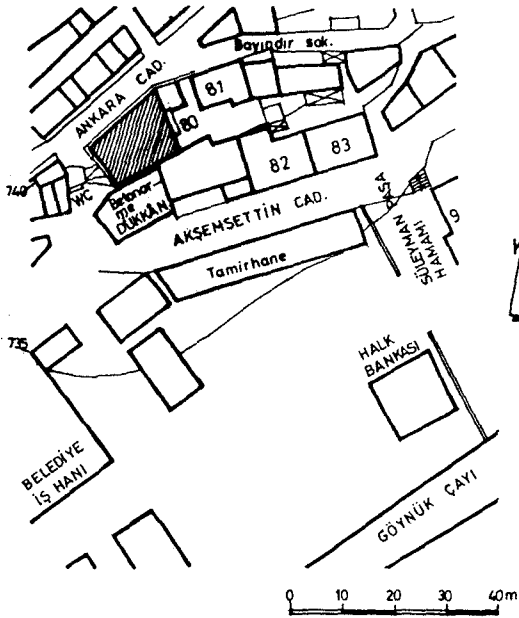
Bugünkü Durumu: Çeşitli tarihlerde yapılan onarımlar sonucunda özgün niteliklerini kısmen kaybeden yapı, stürüktürel olarak iyi durumdadır. Bu onarımlar sırasında Ankara caddesi'ne bakan dükkân pencereleri genişletilmiş, köşe dükkândaki bölme duvarları kaldırılmış, eve giriş kapısının kanadı değiştirilmiş, *çardak* pencerelerinin doğramaları yenilenmiş, zemin kat seviyesinde dereye bakan pencerelerden biri kapatılmış ve hemen yanına bir başka pencere açılmıştır (Bkz. P.35).

Foto.53-Geredeliler Evi, Ankara
Caddesi cephesi ile giriş cephesi.

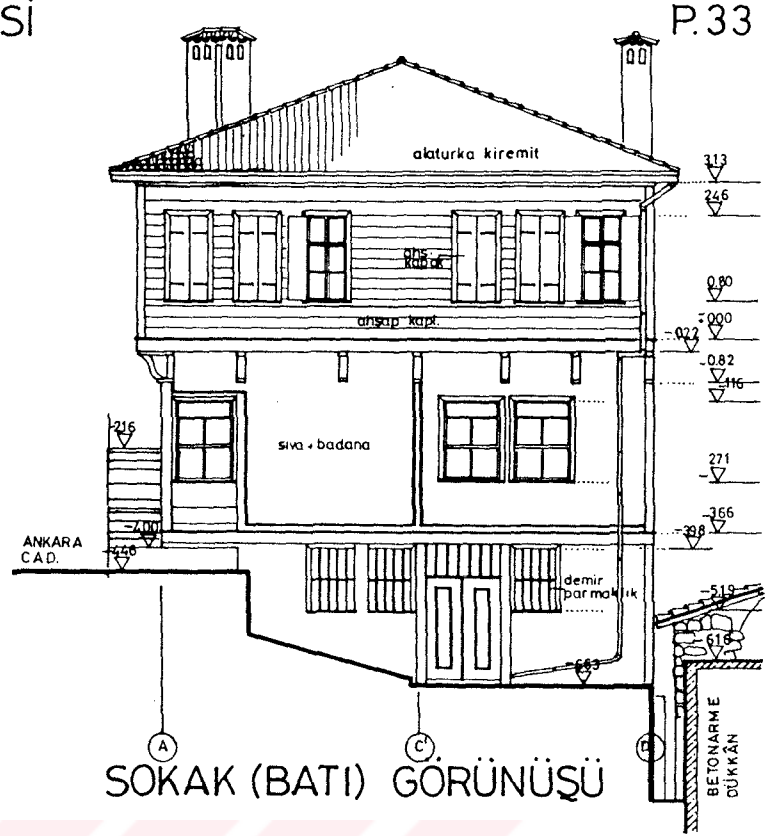

GEREDELİLER EVİ RÖLÖVESİ

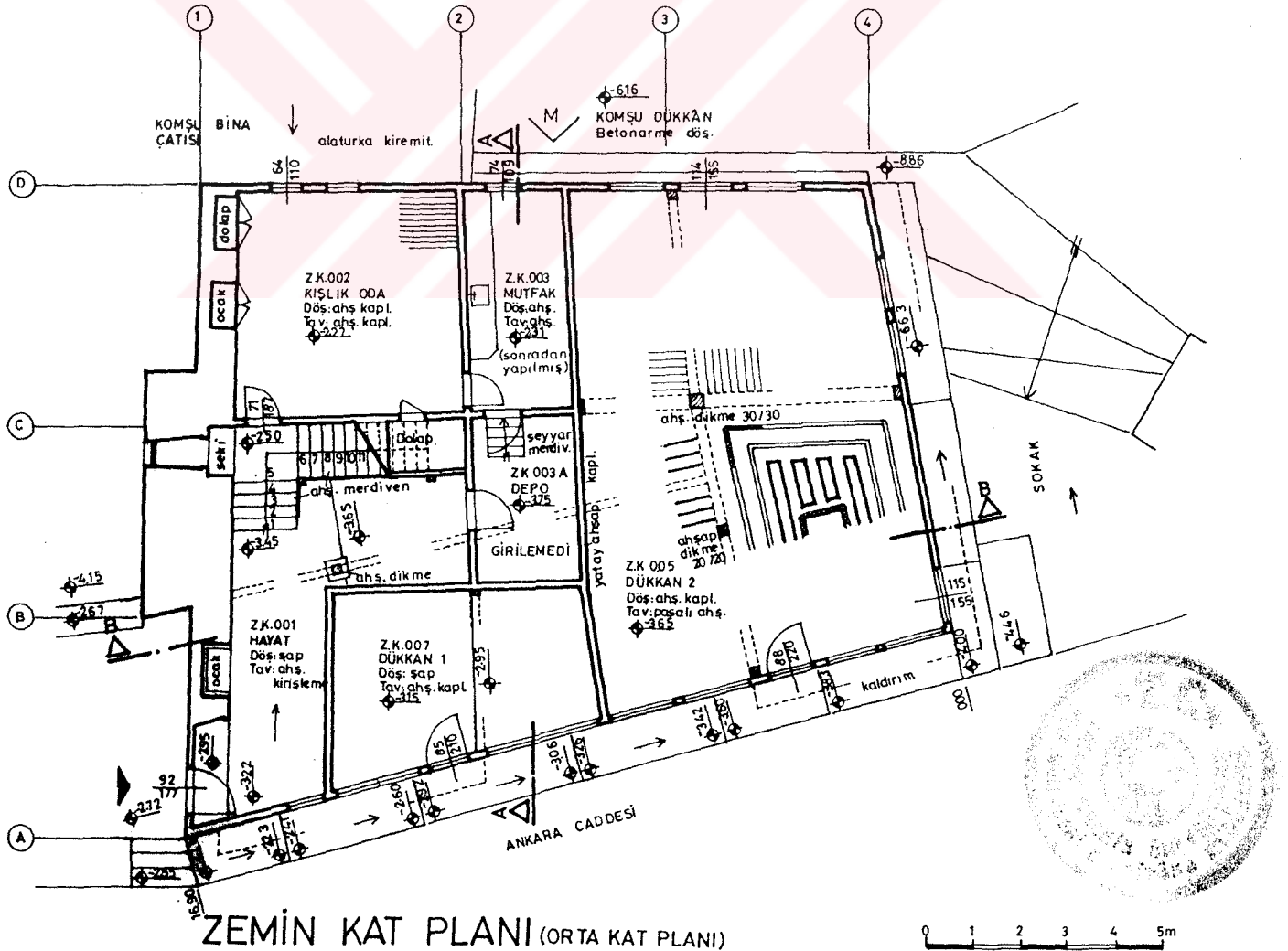
ENVANTER NO:YENİ 80,ESKİ 80
ADRES: ANKARA CAD., NO:10,10A,10B,11

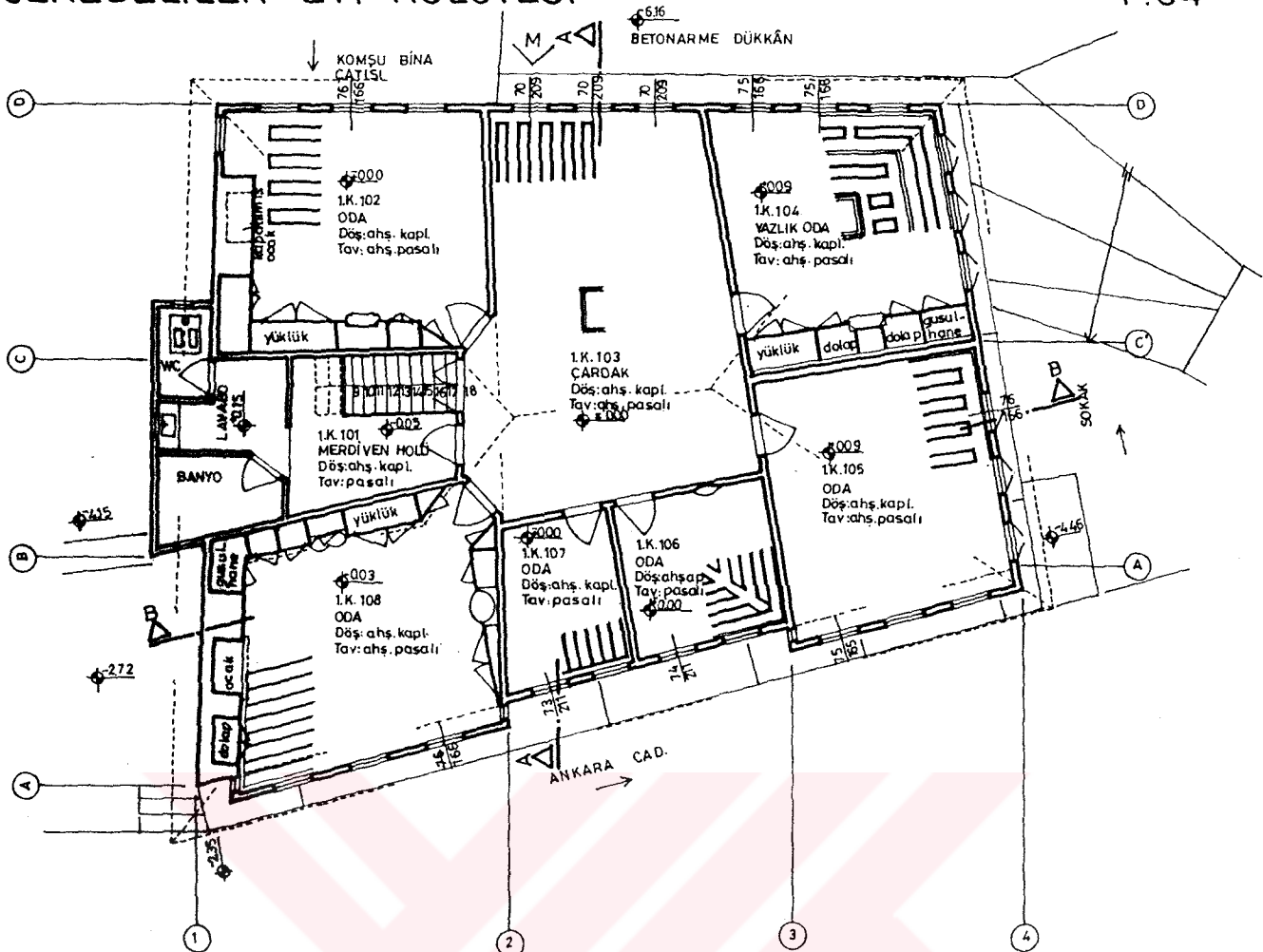
KONUM PLANI

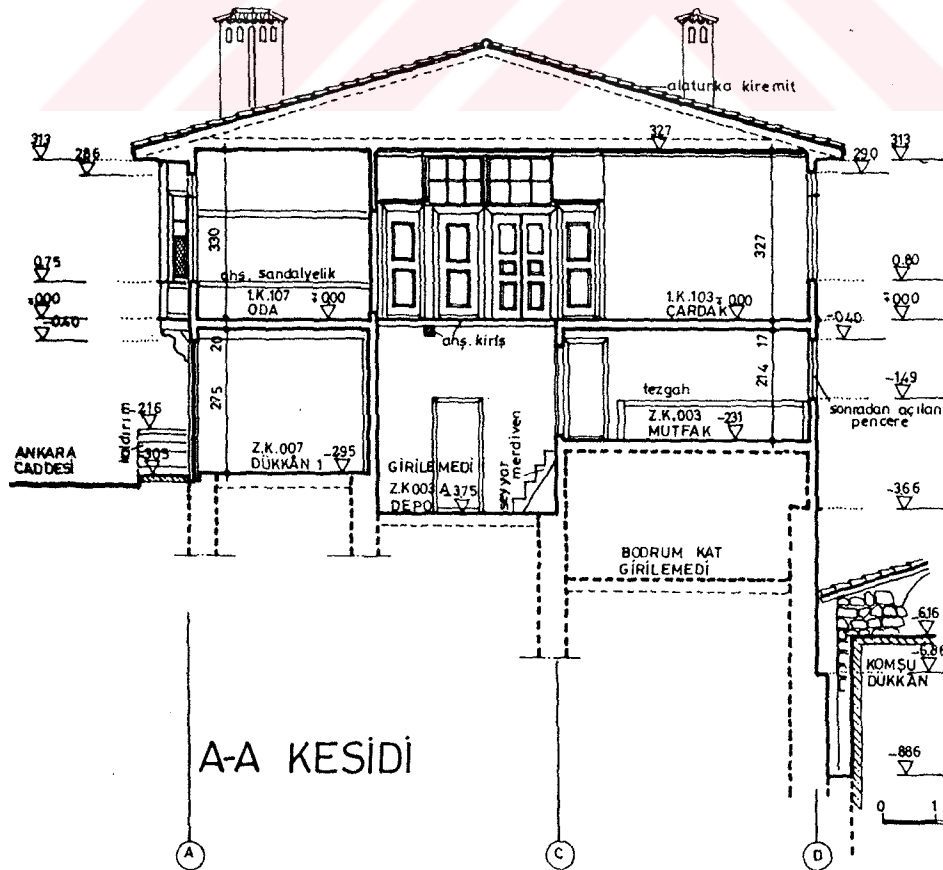
SOKAK (BATI) GÖRÜNÜŞÜ

ZEMİN KAT PLANI (ORTA KAT PLANI)

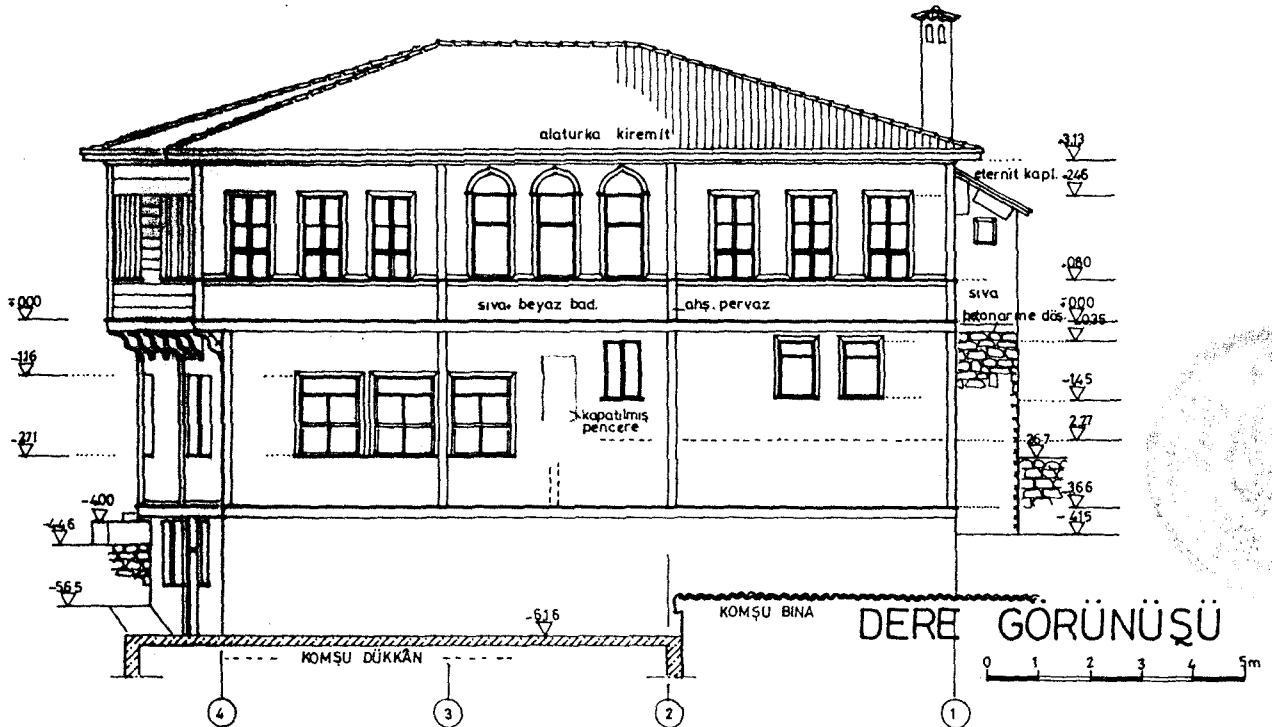
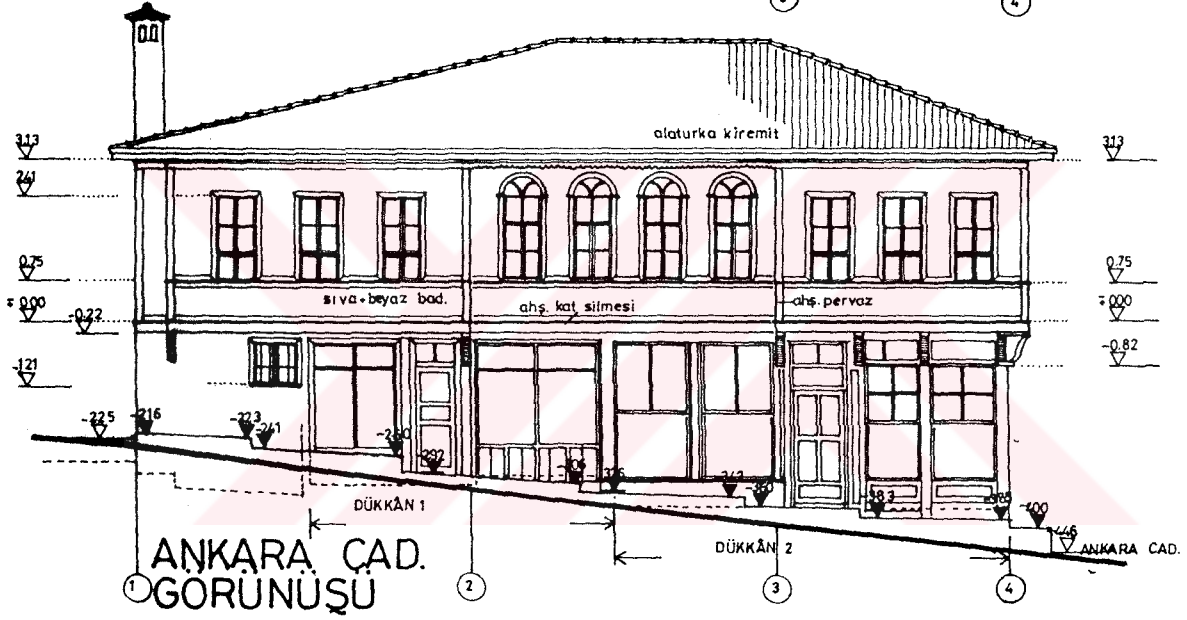
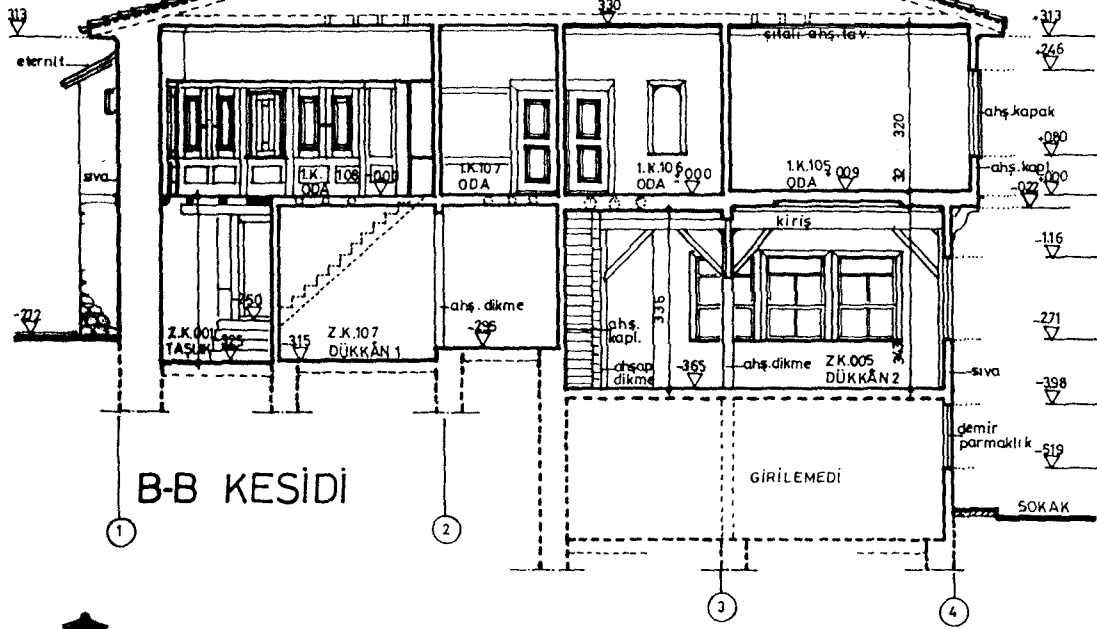

1. KAT PLANI (ESAS YAŞAM KATI)

A-A KESİDİ

2.6.10- Kasımlar Evi

Env. No: Yeni 40, Eski 35

Pafta No: P.36, 37

Fotoğraf No: 54, 181, 182, 221, 240, 258, 273

Kaynaklar:-

Foto.54- Kasımlar Evi, manzara cephesi, 1991.

Beybahçesi Vadisi'nin batı yamacı üzerinde, Yenice Mahallesi sınırları içindedir. Eğimli bir arazi üzerine kademeli olarak oturan bahçeli ve 2 katlı bir yapının parsel büyüklüğü 1627 m², taban alanı ise 151 m²'dir. 19. yüzyılın son yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.36,37) Bahçe katı 10.4x14.5 m. boyutlarında olan yapının üç kenarı toprak altındadır. Güneydoğudaki (manzara) uzun kenar üzerinde ahır ve *hayat* bölümlerinin giriş kapıları bulunmaktadır. Ahır yapının güneybatı duvarına, *hayat* ise kuzeydoğu duvarına paralel olarak uzanmaktadır. *Hayat* mahalline göre daha dar tutulan ahır mahallinin üstünde hayvanlara bakan kişi için 2 odalı basık bir ara kat oluşturulmuştur.

Hayata, güneydoğu duvarının ortasındaki ana giriş kapısından girilmektedir. Ahır mahallinden ahşap çatıklı bir duvarla ayrılan ve kademeli bir biçimde düzenlenmiş olan *hayatta*, döşemeyi taşıyan *hepçeken*lerin oturduğu ahşap dikmeler mevcuttur. *Hayatın* ortasında yer alan ahşap merdiven birkaç basamaktan sonra yön değiştirmekte ve arka duvara paralel olarak "esas yaşam katı"na çıkmaktadır.

"Esas yaşam katı" merkezi sofalı plan tipine sahiptir. Yapının köşelerinde bulunan 4 odanın aralarına eyvan biçiminde uzanan *çardak* girmektedir. Kuzeybatıdaki arka bahçeye doğru uzanan eyvanda ahşap bir merdiven yer almakta, güneydoğudaki eyvan ise dışarıya çıkıntı yapmadan çözümlenen abdestlik ve tuvalet mahalleri ile son bulmaktadır. Bu katta sadece manzaraya yönelik olan iki köşe oda, ön bahçeye doğru çıkma yaparak genişlemektedir. İki kenarı da bahçeye bakan *yazlık oda* dışında diğer odalar arasında belirgin bir nitelik farkı yoktur.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.36,37) Yapı; manzara tarafından 2, kuzeybatıdaki arka bahçe tarafından ise tek katlı olarak görünmektedir. Bütün cepheleri ile dışa açılan yapının manzaraya yönelik olan giriş cephesine daha fazla önem verilmiştir.

Giriş cephesinde, ahır üzerindeki asma kattan dolayı yüksek tutulan ahşap hatıllı, sıralı taş zemin kat duvarı üzerinde köşe odaların çıkmalı olduğu "esas yaşam katı" duvarı yer almaktadır (Bkz. Foto. 54,181, S.295). Zemin kat seviyesindeki masif taş duvar; kapılar, temek delikleri ve bunların üzerinde yer alan küçük pencerelerle dışa açılmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı ve üstü pencere, ahır kapısı ise tek kanatlı, çakma ahşap kapılardır. Asma kata ait pencerenin lokmalı, ahşap parmaklığı bulunmaktadır. Taş duvar üzerindeki çamur harçlı siva yer yer dökülmüştür. "Esas yaşam katı" seviyesinde ise köşe odalar çıkma yaparak bahçeye taşmakta, *çardak* geride kalmaktadır. Oda çıkmaları belirli aralıklarla yerleştirilmiş olan payandalarla desteklenmekte ve dikdörtgen, sürme pencereler 3-3-3 düzeninde gruplanmaktadır. Ahşap kat silmesi ve pencere silmesi yan cephelere de dönmemektedir (Bkz. Foto.182, S.295). Giriş cephesinde ve yan cephelerde "esas yaşam katı" döşeme seviyesinden, pencere üst pervazı seviyesine kadar yükselen köşe pervazları bulunmaktadır. Tamamen sıvasız olan arka cephede *boşdolaplar* (gusulhane) küçük çıkıntılar yapmaktadır. Alaturka kiremit ile kaplı kırma çatının saçak altları kaplamasızdır. Oda çıkmaları da, aynı eğimle devam eden çatı ile örtülmektedir.

Yapısal Özellikler: Bahçe katı dış duvarları, ahşap hatıllı ve kireç harçlı taş duvarlardır. "Esas yaşam katı" duvarları ise ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Çatki arası genellikle taş ile doldurulmuş olmakla birlikte, *boşdolap* çıkıntılarında ve bazı yerlerde dolgu olarak ahşap malzeme kullanılmıştır.

"Esas yaşam katı" döşeme kirişleri, bu kirişlere dik konumdaki *hepçekenler* ve taş duvarlara, *hepçekenler* ise ahşap dikmelere oturmaktadır. Çıkmalar, döşeme kirişlerinin dışarıya konsol olarak uzamasıyla oluşmuştur. Bu kirişlerin altında bulunan ve bu kirişlere dik konumda olan bir başka kirişi ise ahşap payandalar desteklemektedir. Çıkma altları kaplamasızdır (Bkz. Foto.273, S.324).

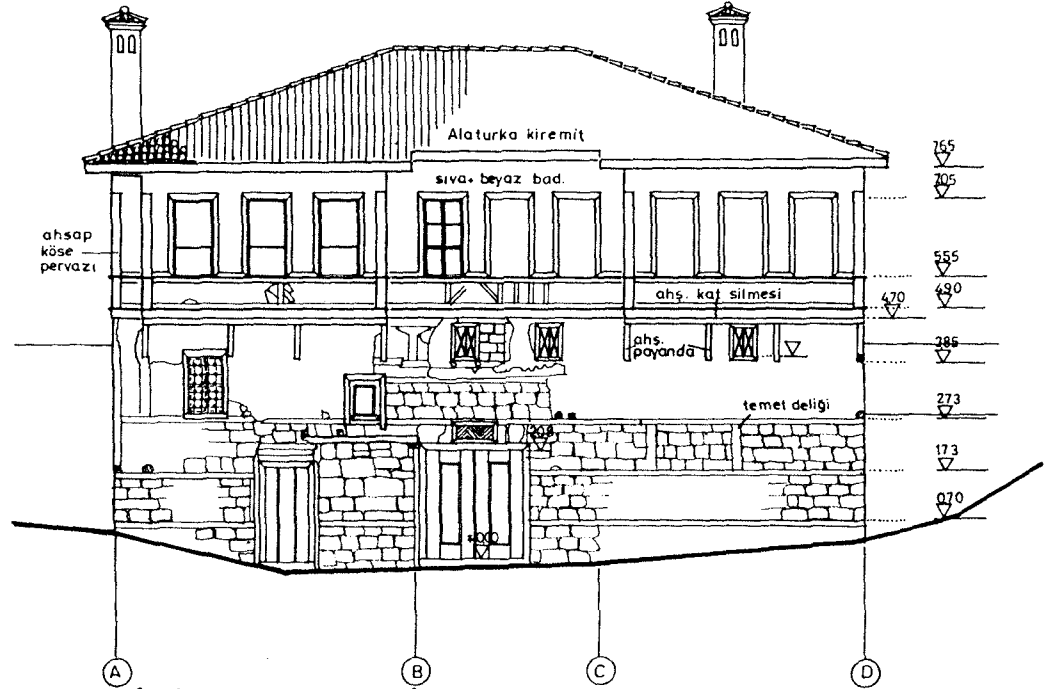
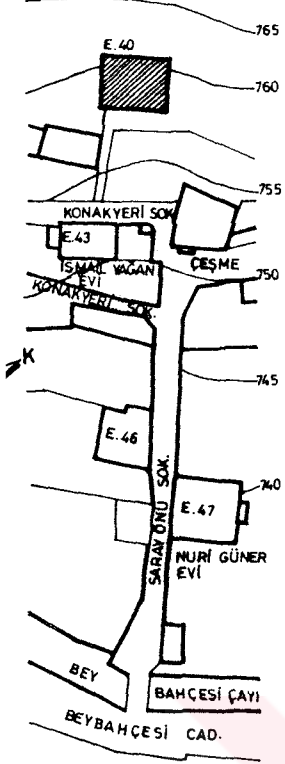
Bugünkü Durumu: Uzun yıllardan beri kullanılmayan yapının hiç onarım görmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle oldukça harap bir durumdadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde; arka bahçe tarafındaki odaların döşemeleri, merdiven mahallinin döşemesi ile tavanı ve merdiven çökmüştür. İvedi olarak statik durum ve malzeme açısından onarım görmesi ve yeniden kullanılması gerekmektedir.

KASIMLAR EVİ RÖLÖVESİ

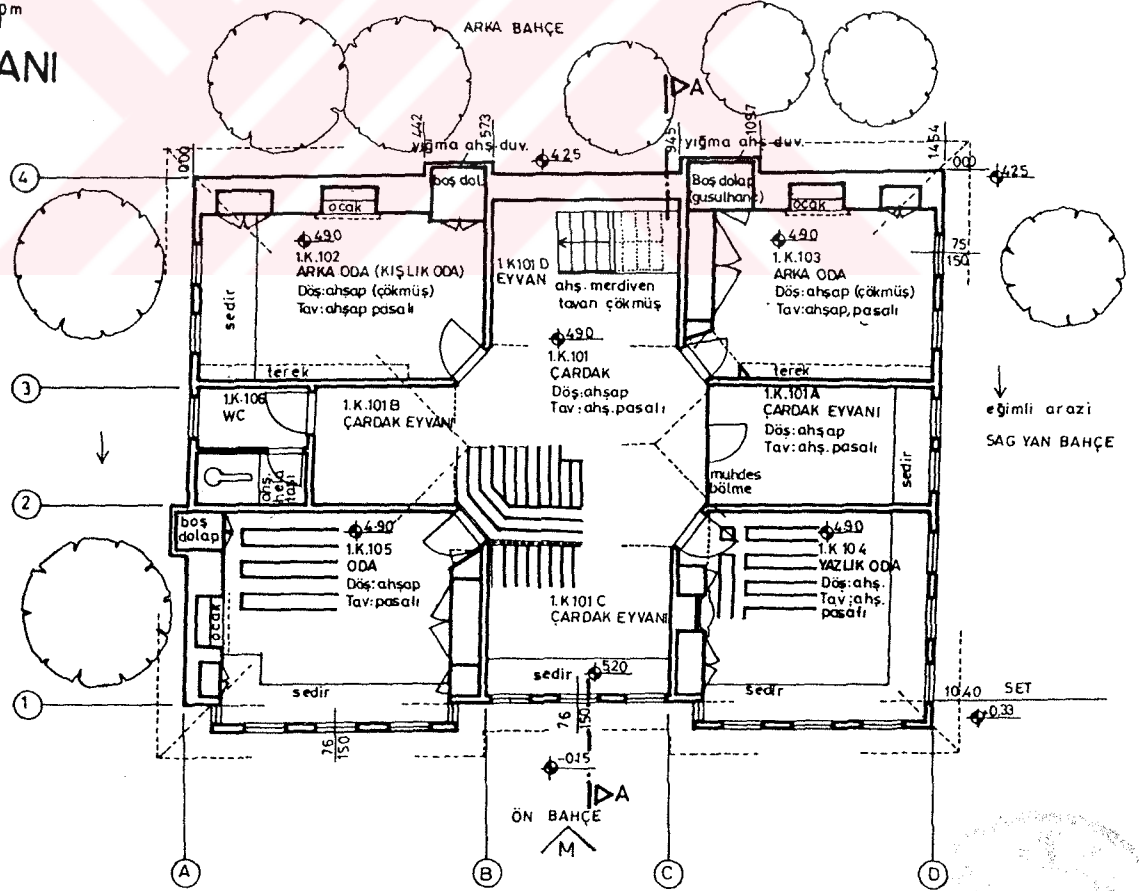
ENVANTER NO: YENİ 40, ESKİ 35

P.36

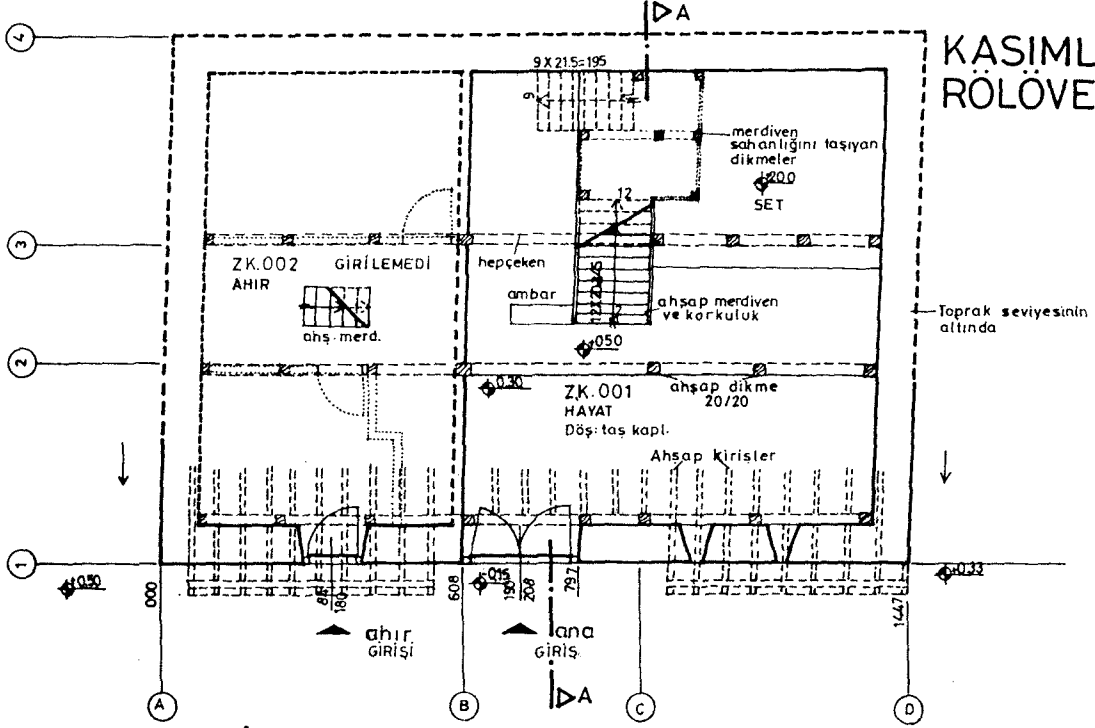

GİRİŞ CEPHESİ

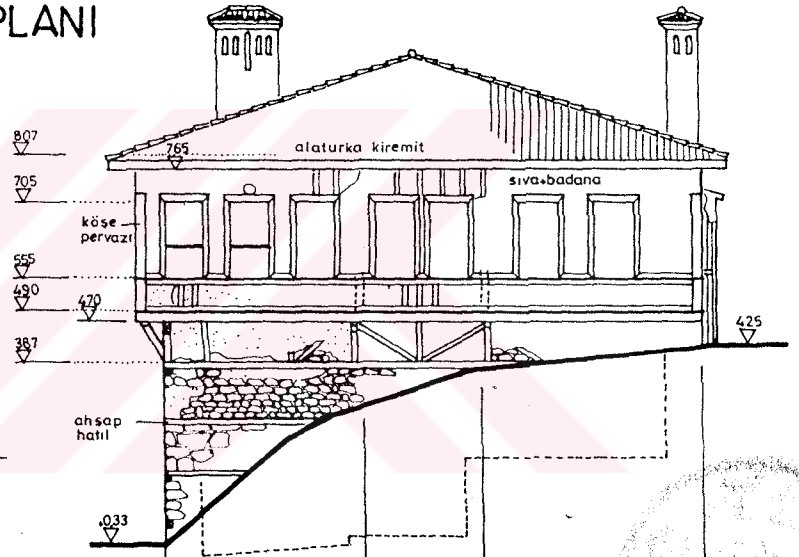
KONUM PLANI

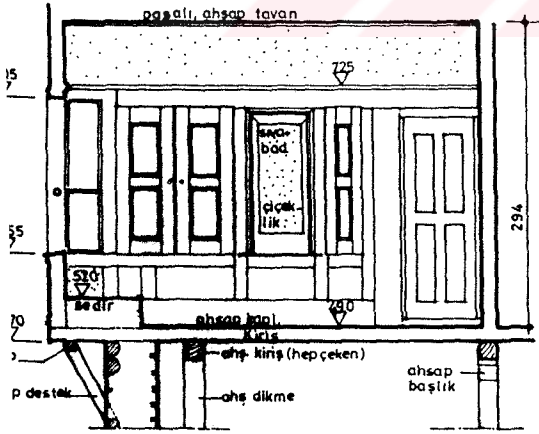
1.KAT PLANI (ESAS YAŞAM KATI)

KAŞIMLAR EVİ
RÖLÖVESİZEMİN KAT PLANI
(BAHÇE KATI)

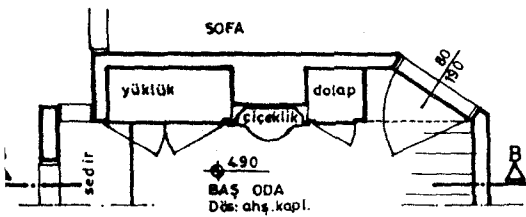
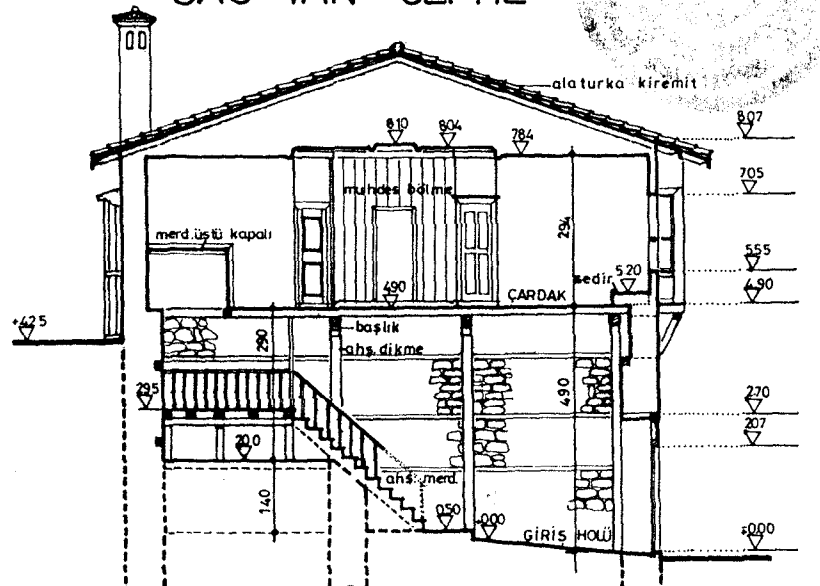
--- Girilemeyen ara kat planı

SAĞ YAN CEPHE

B-B KESİDİ

YAZLIK ODA
DOLAP DETAYI

A-A KESİDİ

0 1 2 3 4 5m

2.6.11- Varlık (Nebiler) Evi

Env. No: Yeni 95, Eski 95

Pafta No: P.38, 39.

Fotoğraf No: 55, 56, 190, 191, 238, 249

Kaynaklar: ODTÜ Mimarlık Fak., Foto. Arşivi

Foto.55- Varlık Evi, Ankara Caddesi cephesi, 1995.

Göynük Vadisi'nin Hisar Tepesi yamacında, çok eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Bahçeli ve 4 katlı yapının kuzey kenarı Ankara Caddesi oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 874 m², taban alanı 142,5 m²' dir. Mimari özelliklerinden dolayı 20. yüzyıl başında yapıldığı tahmin edilmektedir. Kentin önemli ve değerlendirilmesi gereken evlerinden biridir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.38,39) Yapının bütün katları 11.5 x 12.4 m. ebatlarındadır. Bahçe katına ve bodrum kata girilememiştir. Orta kata giriş, kadınlara ve erkeklere ayrılan iki kapı ile Ankara caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Harem kapısı yapının kuzeydoğu köşesindedir. Bu kapı bahçeye açılmakta ve bahçeden de bir başka kapı ile yapıya girilmektedir. Selamlık kapısı ise yapının cadde kenarının ortasında, bir niş içinde bulunmakta ve bu kapıdan önce antreye, sonra *çardağa* girilmektedir. Binanın ortasında sırt sırta vermiş olan harem ve selamlık *çardak*larının etrafında odalar ve diğer mahaller sıralanmıştır. Her iki kısmında tuvalet ve lavabo mahalleri kendi içlerinde, ayrı ayrı çözümlenmiştir. Mutfak harem kısmında, merdiven ile kışık oda ise selamlık kısmında yer almaktadır.

"Esas yaşam katı" köşe sofalı plan tipindedir. Bu katta, merdiven mahalli ile kuzey-batı köşedeki *çardak* mahalli birbirinden ayrılmıştır. Çok büyük ve görkemli olan *çardak*, yapının kuzeydoğu

köşesinde, âdeta günümüz evlerindeki salonlar gibi tasarlanmıştır. Diğer evlerde bütün mekânlara dağılım *çardak* üzerinden sağlanırken, bu evde *çardak* üzerinden ancak bazı mekânlara geçilebilmektedir. *Yazlık oda* manzaraya, *kaşık oda* ise caddeye hakimdir. Cadde tarafında, *çardağın* önünde kapısız bir balkon mevcuttur.

Cephe Özellikleri: (Bkz.P.39) Yapının basit ve abartıdan uzak bütün cepheleri dışa açılmaktadır. Arazi eğiminin fazla oluşundan dolayı cadde cephesi 2 katlı, manzara tarafındaki bahçe cephesi dört katlıdır. Yan cepheler ise arazi eğimine paralel olarak uzanmaktadır.

Yapının en önemli cephesi, Ankara Caddesi'ne (giriş) bakan cephesidir (Bkz. Foto.55). Bu cephenin en belirgin özelliği ise diğer Göynük evlerindeki kapılardan çok farklı olan giriş kapılarıdır. Bir niş içinde bulunan yarım daire kemerli selamlık kapısı ile üçgen alınlıklı üst pervazı olan harem kapısı ve selamlık kapısı üzerinde yer alan balkon çıkması yapının tek düze cephesine hareketlilik getirmektedir. Diğer cephelerinde hiç çıkması bulunmayan yapının tek çıkması, ferforje demir korkuluklu balkon çıkmasıdır. Diğer evlerdeki gibi yarı gömme olmayan balkon tamamen dışarı taşmakta ve 2 baştan ferforje demirlerle desteklenmektedir (Bkz. Foto.190, 191, S.298).

Bütün cephelerindeki pencereler, dikdörtgen ve sürme kanatlıdır. Zemin katta, caddeye bakan odaların pencerelerinde demir parmaklık mevcuttur. Bazı pencerelerde ise ahşap kafeslere rastlanmaktadır (Bkz. Foto.56). Bütün cephelerde ahşap kat silmesi, saçak altı silmesi ve köşe pervazları bulunmaktadır. Alaturka kiremitli kırma çatının saçak altı kaplamalıdır.

Yapısal Özellikler: Bodrum ve bahçe katı duvarları kireç harçlı taş duvarlar olup, zemin (orta) kat ve "esas yaşam katı" (1. kat) duvarları ise ahşap çatıklıdır. Ahşap çatıkı arası bazı yerlerde ahşap malzeme ile doldurulmuş, bazı yerlerde de doldurulmamıştır. Dolgusuz kısımlarda, verev olarak çakılan bağdadiler üzerine önce çamur, sonra da kireç harçlı sıva yapılmıştır.

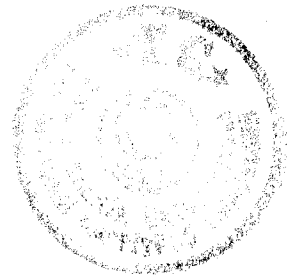
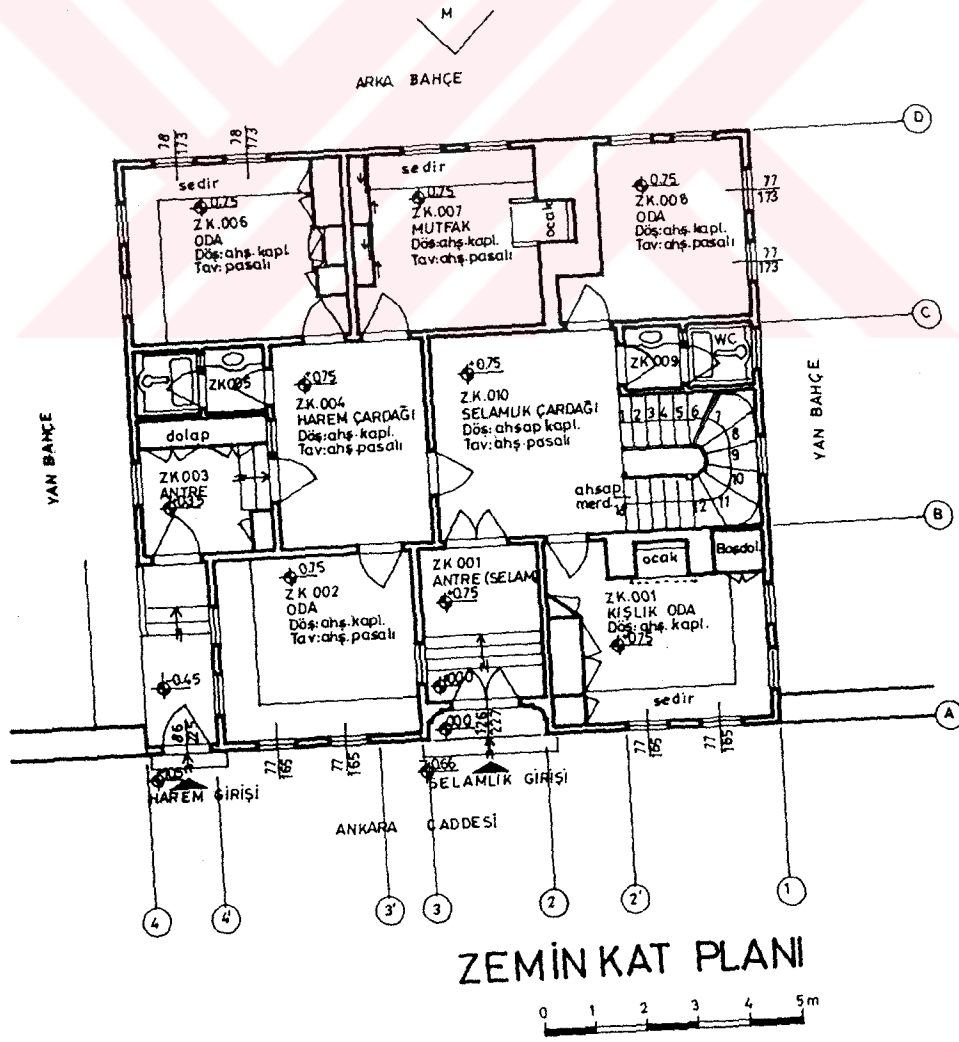
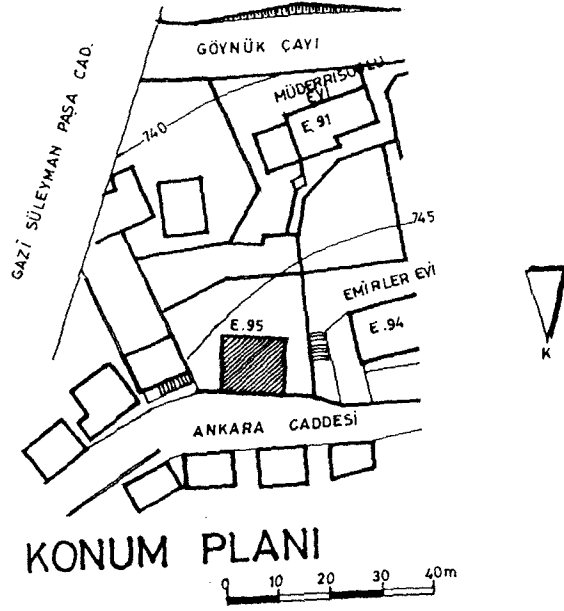
Bugünkü Durumu: Kullanılmamasına rağmen, oldukça iyi durumda olan yapının *çardak* tavanı akmaktadır. Günümüze kadar hiç onarım görmemiştir. İvedi olarak, çatısı ile dökülmüş olan dış sıvaları onarılmalı ve yapı kullanılmalıdır.

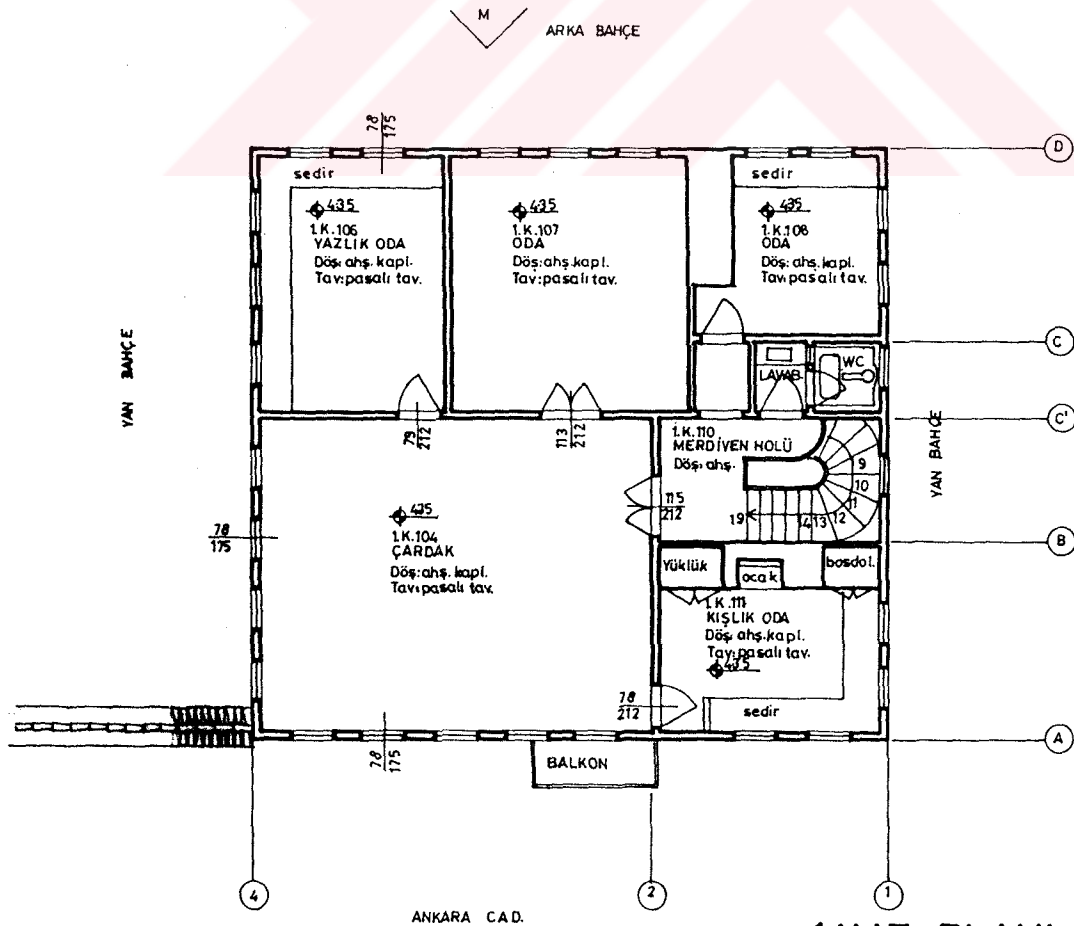
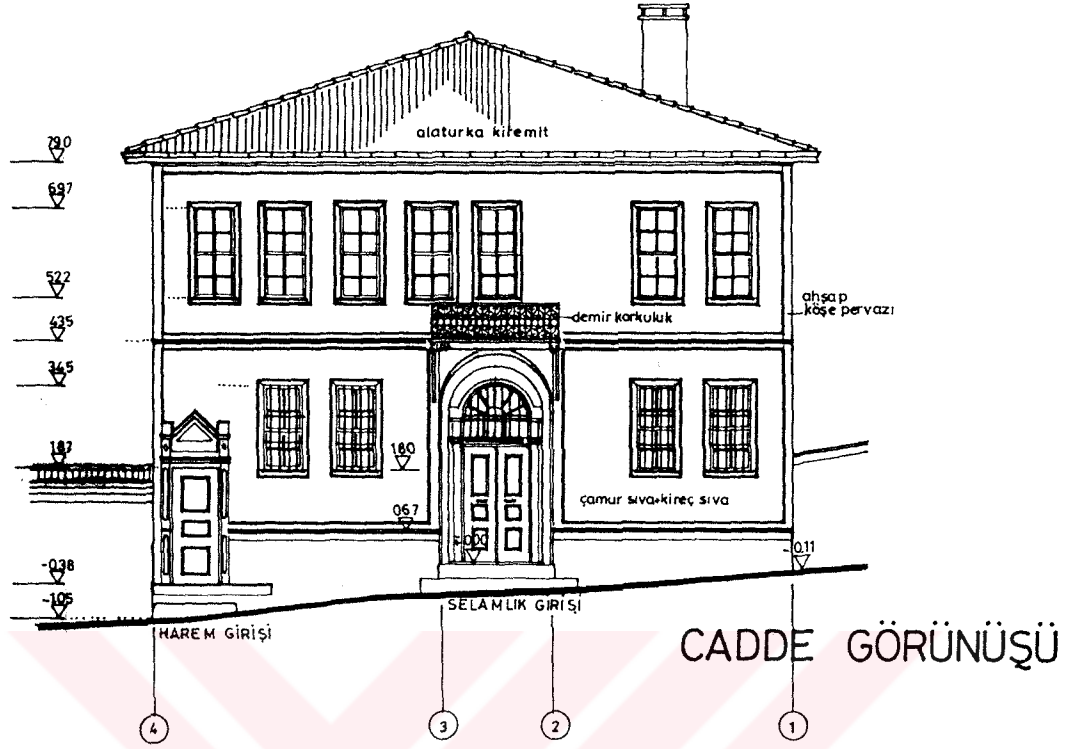
Foto.56- Varlık Evi, batı cephesi.

VARLIK (NEBİLER) EVİ RÖLÖVESİ

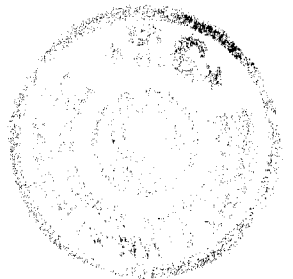
ENVANTER NO: YENİ 95, ESKİ 95
ADRES: ANKARA CAD. NO: 38 A-B

1.KAT PLANI (ESAS YAŞAM KATI)

0 1 2 3 4 5m

2.6.12-Nuri Güner (Yahya Beyler) Evi

Env. No: Yeni 47, eski 38

Pafta No: P. 40

Fotoğraf No: 57,185, 186, 187, 194,
195, 230, 231, 237, 274

Kaynaklar:-

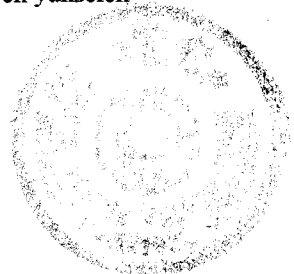

Foto.57-Nuri Güner Evi, manzara ve sokak cephesi, 1992.

Beybahçesi Vadisi'nde, Yenice Mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Vadinin batı yamacında, Beybahçesi Deresi kenarında bulunan az eğimli bir arazi üzerindedir. Büyük bir bahçesi olan 2 katlı yapının güneybatı kenarı Konakyeri Sokak oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 1662 m², yapı taban alanı 158 m²'dir. Sahibi yapının 1875 yılında yapıldığını belirtmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.40) Bahçe katı 11.35x13.4 m. boyutlarındadır. Bu kat; *hayat*, ahır, samanlık ve *fırın evi* mahallerinden oluşmaktadır. Yapının orta aksında bulunan ve sokağa paralel olarak uzanan *hayatın* güneybatısındaki eyvanda iki kollu ahşap merdiven yer almaktadır. Yapının sokakla ilişkisi manzara yönündeki bahçe üzerinden sağlanmakta, bahçeden eve giriş ise hayata açılan iki kanatlı ahşap kapı ile mümkün olmaktadır. Ahır kapısı, ana giriş kapısının hemen sağındadır. Yapının kuzeydoğu duvarında yan bahçe ile ilişkiyi sağlayan bir kapı daha bulunmaktadır.

"Esas yaşam katı" iç sofalı bir plana sahiptir. Yapının köşelerinde bulunan odaların arasına güneydoğu (manzara) yönünde *çardak*, güneybatı (sokak) yönünde merdiven mahalli, kuzeydoğu yönünde ise tuvalet ve lavabo mahalline geçiş bölümü girmektedir. *Çardağın* kuzeybatı ucunda (arka bahçe tarafı) bugün mutfak ve banyo olarak değiştirilen kiler mahalli bulunmaktadır. Sokak ve manzara (bahçe) köşesinde *yazlık oda*, arka ve yan bahçe köşesinde *kışlık oda*, ön ve yan bahçe köşesinde ise oturma odası bulunmakta, *yazlık oda* sokağa, oturma odası da ön bahçeye doğru çıkma yapmaktadır. Yapının kuzeydoğusunda bulunan tuvalet ve lavabo mahalleri zeminden itibaren yükselen bir çıkıntı içinde çözümlenmiştir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.40) Sokak cephesi ile manzaraya yönelik olan giriş cephesi önem kazanmıştır. Sokak cephesinde yolun eğimine paralel olarak uzanan ve geçmişte tamamen sağır olan bahçe katı duvarı; manzara tarafında 2 kanatlı ahşap bahçe kapısı, yamaç tarafında ise moloz taş bahçe duvarı ile birleşmektedir (Bkz. Foto.185,187, S.296,297). Bahçe katı duvarına sonradan sokak ile doğrudan ilişkiyi sağlayan tek kanatlı, ahşap bir kapı açılmıştır. "Esas yaşam katı" seviyesinde, cephenin sağında bulunan *yazlık oda* çıkması bu cepheyi hareketlendirmekte, pencereler ise 3-1-3 düzeninde gruplanmaktadır. Dikdörtgen pencereler sürme kanatlıdır. Basit başlıklı köşe pervazları ve pencere altı silmesi bulunmaktadır. İki kat arasındaki ahşap kat silmesi bahçe (manzara) cephesine de dönmektedir.

Bahçe (manzara) cephesinde, bahçe katı seviyesinde tam ortada 2 kanatlı, tablalı ahşap giriş kapısı, bu kapının sağında ise tek kanatlı, ahşap ahır kapısı bulunmaktadır. Giriş kapısının üzerindeki *hayatı* aydınlatan kare pencere ile iki yanında yer alan ikişer adet dikdörtgen pencere, bahçe katının dışı açılmasını sağlamaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde ise cephenin sağ tarafında bulunan oda çıkmasını ahşap payandalar desteklemektedir. Dikdörtgen pencereler 3-2-3 düzeninde gruplanmaktadır (Bkz. Foto.57). Bu cephedeki köşe pervazları başlıksızdır .

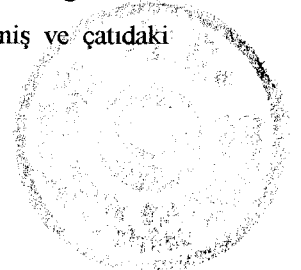
Yan bahçe cephesine çok fazla önem verilmemiştir. Bu cephenin en belirgin özelliği, *kışlık odanın* 2 sıralı düzende yerleştirilmiş olan pencereleridir (Bkz. Foto.186, S.296). Ahşap kapaklı, dikdörtgen alt sıra pencerelerinin üzerinde renkli camlı, tepe pencereleri bulunmaktadır. Tepe pencereleri, aynı parselde bulunan ve bugün yıkılmış olan başka bir eve aittir. Nuri Güner Evi'nin inşası sırasında bu odaya takılmışlardır.

Yapıyı örten kırma çatı, çıkmaların üzerini de aynı eğimle devam ederek örtmektedir. Tuvalet ve lavabo çıkıntısının üzerinde ise tek yöne eğimli olan ayrı bir çatı mevcuttur.

Yapısal Özellikler: Yapının temelleri ve bahçe (giriş) katı dış duvarları, kireç harçlı ve ahşap hatıllı taş duvarlardır. "Esas yaşam katı" duvarları ise ahşap çatkıdır. Çatki arası ahşap malzeme ile doldurulmuştur. Bütün duvarların iç ve dış yüzleri önce çamur, sonra da kireç harçlı sıva ile sıvanmıştır.

"Esas yaşam katı" döşeme kirişleri, *hayatta* bulunan ahşap dikmelere ve taş beden duvarlarına oturan *hepçekene* (ana giriş) ters yönde uzanmaktadır. *Yazlık odanın* sokağa taşan çıkması döşeme kirişlerinin konsol olarak dışarıya uzatılması ile oluşmuştur. Oturma odasının bahçe yönündeki çıkmasında da döşeme kirişleri konsol olarak dışarıya çıkartılmış, ancak çıkmanın ortasında ve iki başında olan kirişlerin altına yine konsol olarak çıkan daha kalın kesitli kirişler konmuştur. Bu kalın kesitli kirişleri payandalar desteklemektedir (Bkz. Foto.274, S.324). Çıkma altları kaplamasızdır.

Bugünkü Durumu: Sahipleri tarafından sadece yaz aylarında kullanılmaktadır. Yapının özgün nitelikleri oldukça iyi korunmuştur. Strüktürel bakımdan da iyi durumdadır. Zaman zaman yapılan onarımlar sırasında ahırın üzerinde bir ara kat oluşturulmuş, sokak cephesine ambara gelen malzemenin kolayca taşınabilmesi için bir kapı açılmış, *çardak* ve oturma odasının sürme pencere doğramaları yerine kanatlı doğramalar takılmış, çakma olan dış kapılar tablalı olarak değiştirilmiş ve çatıdaki alaturka kiremitlerin bir kısmı Marsilya kiremiti ile yenilenmiştir.

NURİ GÜNER EVİ RÖLÖVESİ

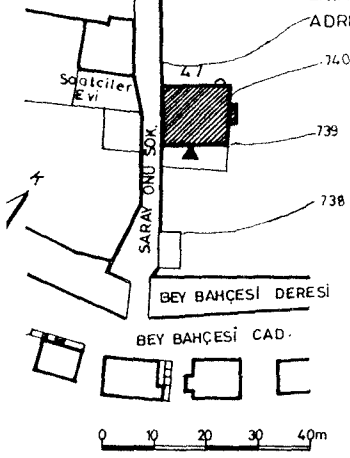
(YAHYA BEYLER EVİ)

ENVANTER NO: YENİ 47, ESKİ 38

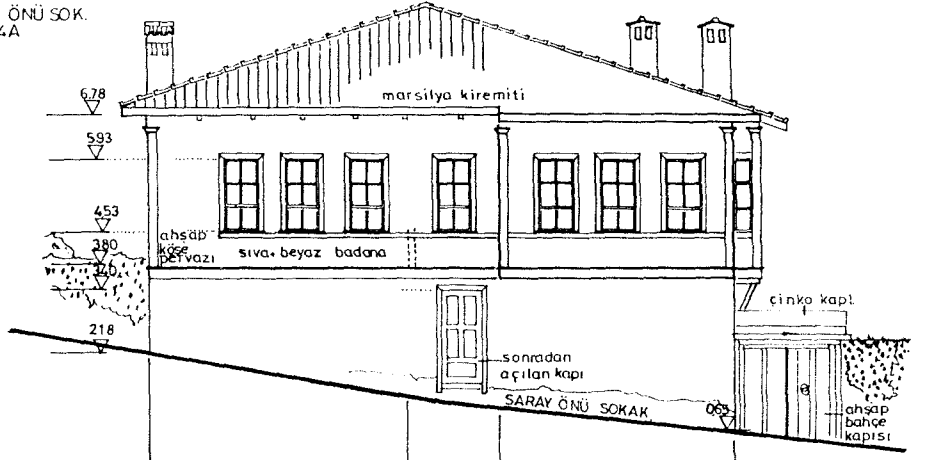
142

P.40

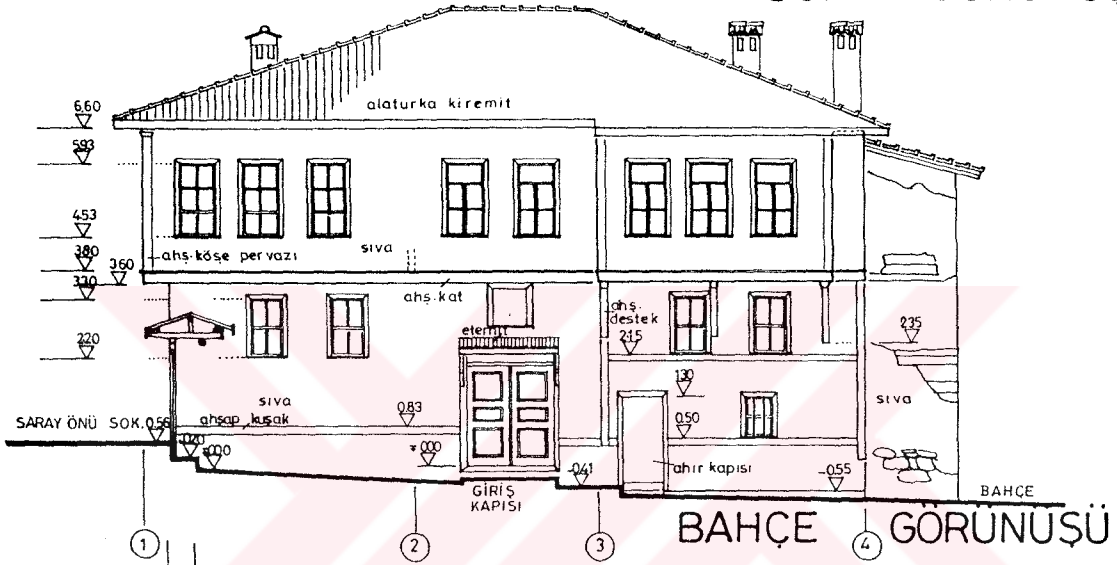
ADRES: SARAY ÖNÜ SOK.
NO. 4-4A

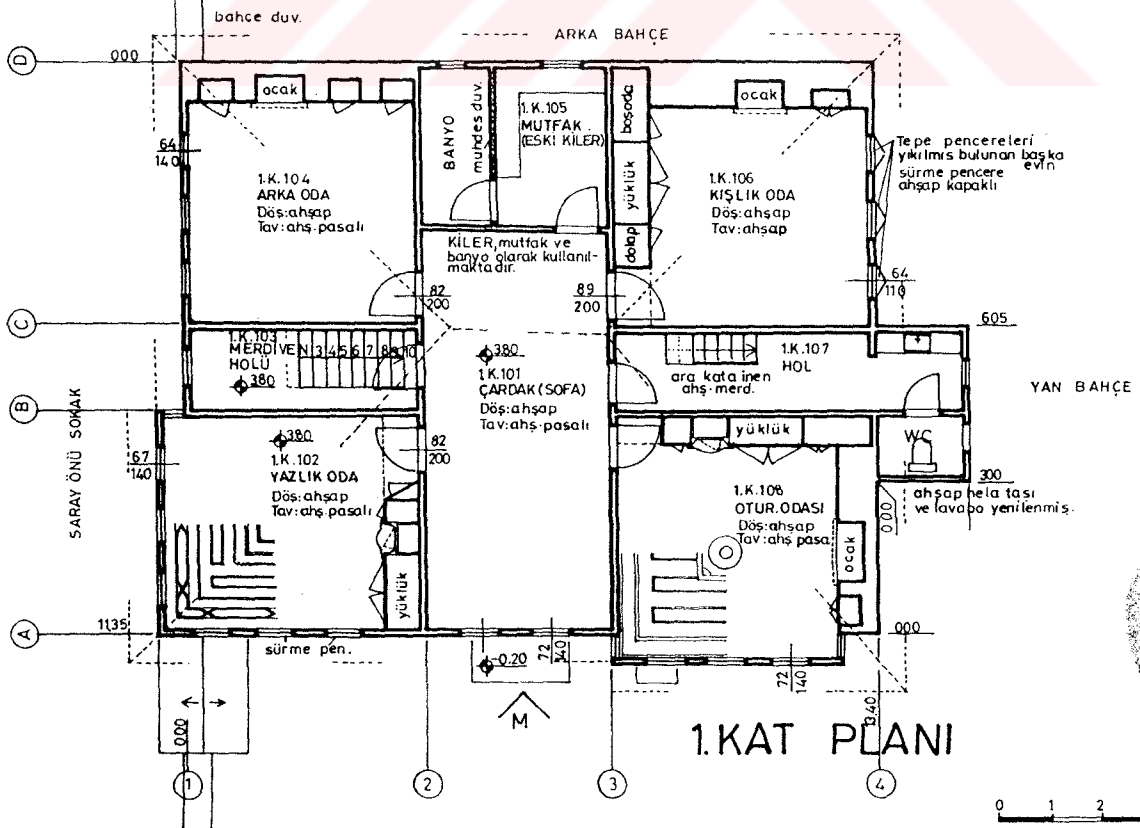
KONUM PLANI

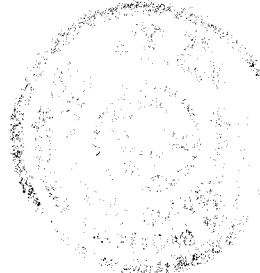
SOKAK GÖRÜNÜŞÜ

BAHÇE GÖRÜNÜŞÜ

1.KAT PLANI

2.6.13- Postacılar (Postacı Ağalar) Evi

Env. No: Yeni 60, Eski 51

Pafta No: P. 41

Fotoğraf No: 58,118

Kaynaklar: Göynük, A Town...,1970:32,33.

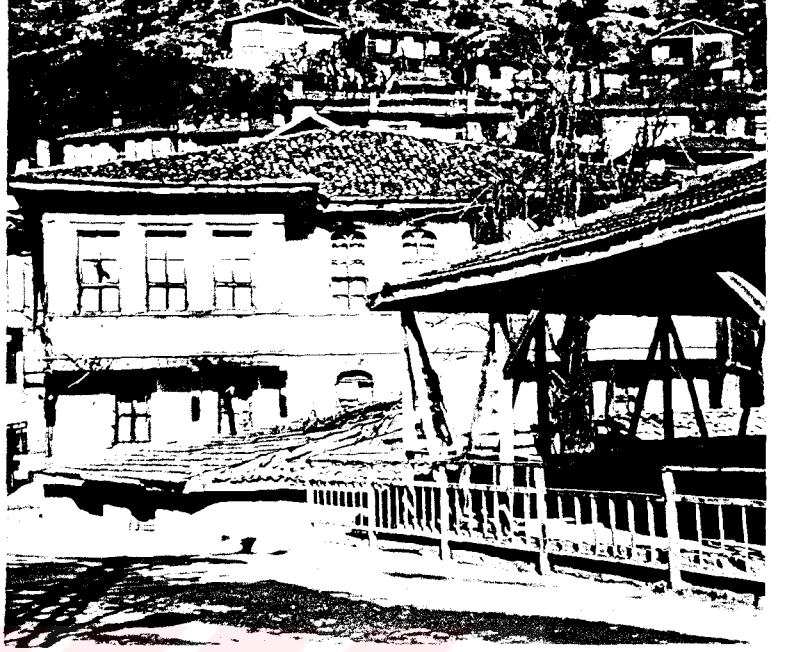

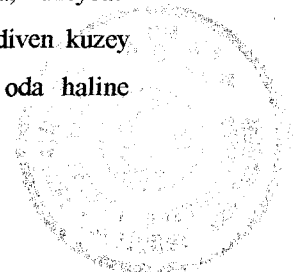
Foto. 58-Postacılar Evi, manzara cephesi.

Kent merkezinde, Beybahçesi Vadisi'nin başladığı yerde, Beybahçesi Deresi'nin hemen batısındaki az eğimli arazi üzerinde bulunmaktadır. Bahçe içindeki 3 katlı yapının güney kenarı kısmen sokak oluşum hattı üzerindedir. Parsel büyüklüğü 272 m², yapı taban alanı 130 m² dir. 19. yüzyıl sonunda yapıldığı tahmin edilmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.41) Yapının dış konturları ters L biçimindedir. Zamanla sokak seviyesinden aşağıda kaldığı anlaşılan bahçe (bodrum)katı seviyesinde sokak kenarı 11.4 metre, manzaraya yönelik bahçe kenarı ise 12.8 metredir. Bu katın. *hayat* mahalli dışındaki kısımlarına girilememiştir. Giriş kapısı, günümüzdeki sokak seviyesinden daha aşağıda bulunan bir alandan *hayata* açılmaktadır. *Hayatın* döşeme kodu, bodrum katın diğer mahallerinden biraz daha yüksekte kalmakta, tavanı ise "esas yaşam katı" döşeme altına kadar yükselmektedir. Giriş kapısının tam karşısında bulunan tek kollu, ahşap bir merdivenle orta kat *çardağ*ına çıkılmaktadır.

Orta kat planı, "esas yaşam katı" planı gibi merkezi sofalıdır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan *çardağın* -sofanın- kuzey eyvanında bulunan tek kollu, ahşap merdiven üst kata çıkışı sağlamaktadır. Sokağa ve manzaraya yönelik olan güneydoğu köşedeki oda *kışık oda*, güneybatı köşedeki oda ise mutfak olarak kullanılmaktadır. Bu kat çok basık tutulmuştur.

"Esas yaşam katında" merkezi *çardak*, kuzey-güney doğrultusundaki eyvanlarla birlikte bahçe ile sokak arasında uzanmaktadır. Köşeleri pahlı olan merkezi *çardağın* 3 köşesine birer oda, kuzeybatı köşesine ise depo olarak kullanılan dar bir mahal yerleştirilmiştir. Tek kollu ahşap merdiven kuzey eyvanı içinde bulunmaktadır. *Çardağın* batı ve doğu eyvanları sonradan kapatılarak oda haline

getirilmiştir. Güneyde, sokak tarafında *çardak* eyvanı çıkması köşe odaların önüne geçerken, doğuda, dere (manzara) yönünde ise köşe odaların çıkmaları *çardak* eyvanının önüne geçmektedir. *Yazlık oda* sokak ve manzara köşesindedir. Diğer köşe odalar arasında nitelik bakımından fark yoktur. Yapıya bitişik bir ek yapı içinde çözülmüş olan tuvalet ve lavabo mahalleri birkaç sene önceki sel felaketinde yıkılmıştır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.41) Sokak cephesi ile dere cephesine diğer cephelere kıyasla daha fazla önem verilmiştir.

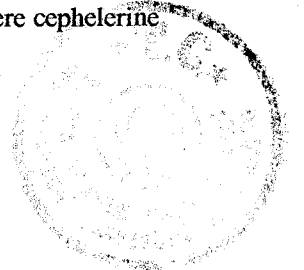
Sokak cephesi, yapının sokak seviyesinin altında kalmasından ve de bodrum katın kısmen toprağa gömülü olmasından dolayı 2 katlı yapı görünümündedir (Bkz. Foto.188, S.297). Bodrum kat seviyesinde hiç pencere yoktur. Cephenin ortasında yer alan 2 kanatlı ahşap, çakma kapının üzerinde elips biçiminde bir pencere, bu kapının iki yanında, orta kat seviyesinde ise ikişer pencere bulunmaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde, giriş kapısının üzerinde yer alan ve ahşap konsollarla desteklenen *çardak* çıkması cepheyi hareketlendirmektedir. Bu katta pencereler 2-2-3 düzeninde gruplanmıştır. Odaların dikdörtgen pencereleri, başlıklı ve düşey kanatlıdır. *Çardak* pencereleri ise sivriltilmiş basık kemerli ve sürme kanatlı iken günümüzde yenilenmiş ve düşey kanatlı yapılmıştır. *Çardak* pencerelerini çevreleyen ahşap pervaz, basık kemerin ortasında kilit taşı şeklinde biçimlenmektedir. Sokak cephesinde bodrum kat sıvalı, diğer katlar ahşap kaplamalıdır.

Manzara cephesinde, "esas yaşam katı " seviyesinde köşe odalar çıkma ile bahçeye taşmıştır (Bkz.Foto.58). *Yazlık oda* çıkması ahşap konsollarla desteklidir. Pencereler 3-2-3 düzeninde gruplanmış olup, sokak cephesindeki niteliklere sahiptir. 2-2-2 düzeninde gruplanan orta kat pencerelerinde ise ortadaki pencereler yarım daire kemerlidir. Bodrum kat penceresizdir. Bu cephenin silmeler ve pervazlar dışında kalan kısımları tamamen sıvalıdır.

Her iki cephede de başlıklı köşe pervazları, kat silmesi, pencere altı silmesi ve saçak altı silmesi bulunmaktadır. Yapının üstünü örten kırma çatı alaturka kiremitlidir. Oda ve *çardak* çıkmalarının çatıları, ayrıca çözümlendikten sonra kırma çatıya saplanmaktadır.

Yapısal Özellikler: Bodrum kat duvarları ile diğer katlardaki ocaklı beden duvarları, kireç harçlı taş duvarlardır. Taş duvarların dışında kalan ara kat ve "esas yaşam katı" duvarları ise ahşap çatıklı olup, çatık arası kerpiç ile doldurulmuştur (Göynük, A Town...,1970:32). Bütün duvarlara önce çamur, sonra da kireç harçlı sıva yapılmıştır. Çıkmaları ahşap konsollar desteklemektedir. Çıkma ve saçak altları ahşap kaplamalıdır.

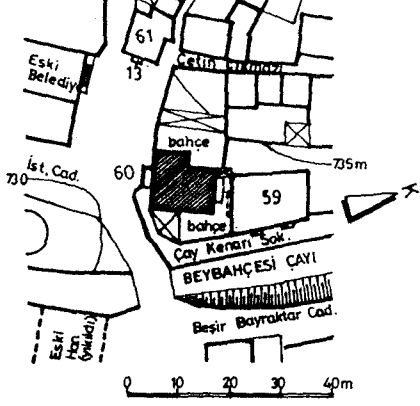
Bugünkü Durumu: Özgün niteliklerini hâlâ koruyan Postacılar Evi sadece yaz aylarında kullanılmaktadır. Kış aylarında ise yapının bodrum katı dere taşmalarına maruz kalmaktadır. Yapısal olarak önemli bir sorunu olmamakla birlikte, yapılan onarımlar sonucunda bazı özgün niteliklerine zarar verilmiştir. Bunlardan en önemlisi, sokak cephesindeki bodrum kat duvarlarını kısmen örten ahşap kaplamaların kaldırılması (Göynük, A Town..., 1970:33) ve hem sokak, hem de dere cephelerine bodrum kat seviyesinde çimento harçlı sıva yapılmasıdır.

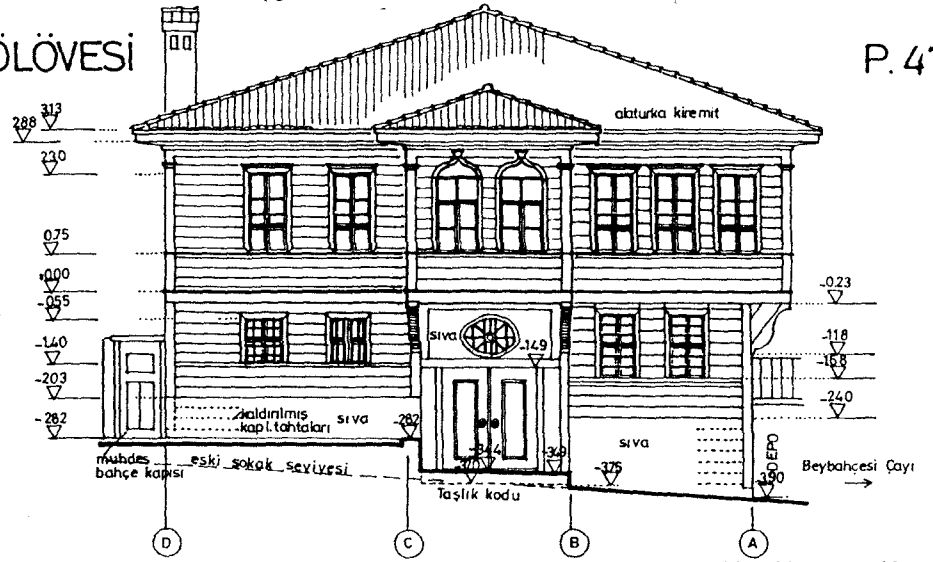
POSTACILAR EVİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 60, ESKİ 51

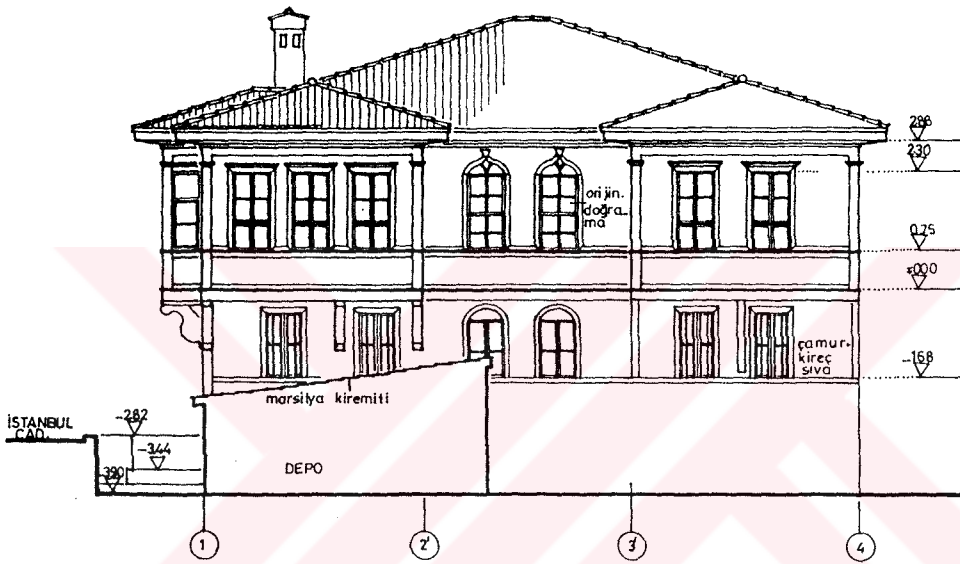
ADRES: İSTANBUL CAD. NO:42

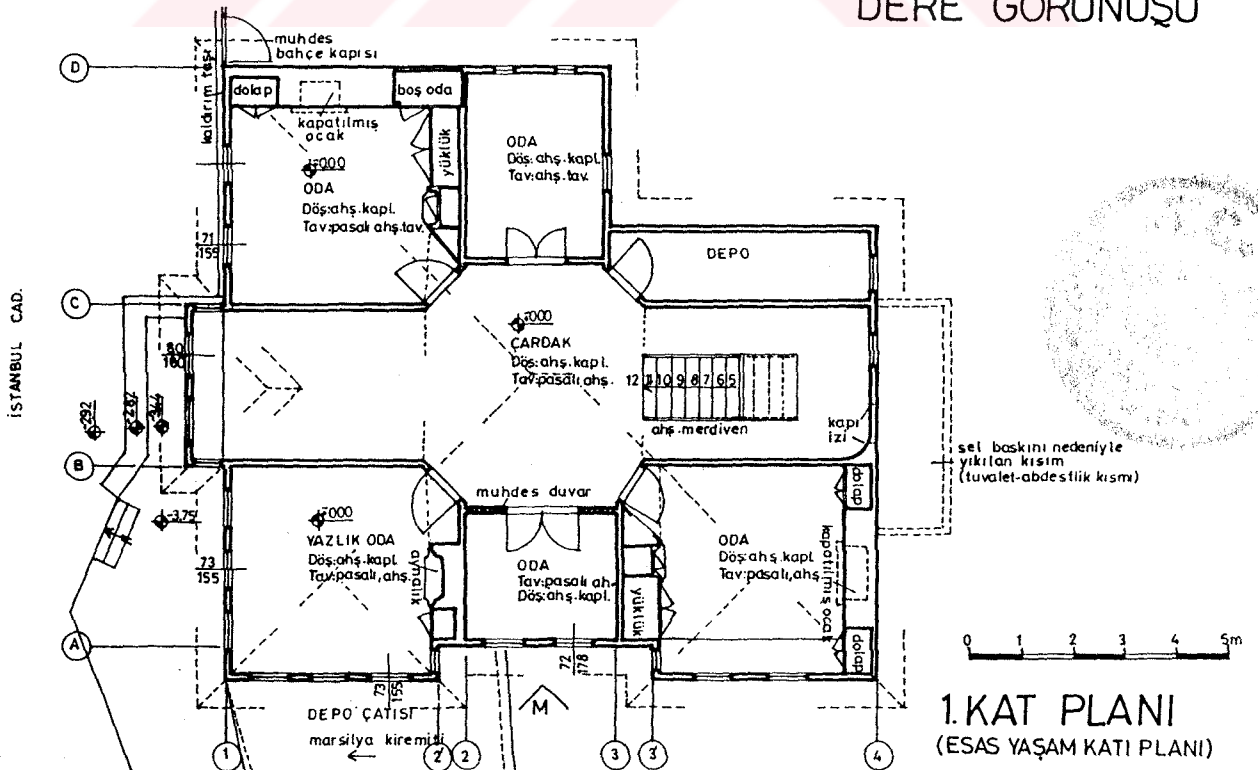
KONUM PLANI

CADDE GÖRÜNÜŞÜ

DERE GÖRÜNÜŞÜ

1.KAT PLANI
(ESAS YAŞAM KATI PLANI)

2.6.14- Zekâi Eke Evi

Env. No: Yeni 66, Eski 59

Pafta No: P. 42, 43, 44, 45

Fotoğraf No: 59, 189, 236, 248, 270

Kaynaklar:-

Foto. 59-Zekâi Eke Evi, İstanbul Caddesi cephesi, 1990.

Kentin girişinde, Göynük Suyu ile İstanbul Caddesi arasındaki eğimli arazi üzerinde bulunmaktadır. Farklı mimarisi ile hemen farkedilen 3 katlı yapının ayrıca çatı katı da mevcuttur. Büyük bir bahçe içindedir. Parsel büyüklüğü 413 m², yapı taban alanı 108 m²' dir. 1930-1932 yılları arasında yapıldığı, mal sahipleri tarafından belirtilmektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.42,43) Bahçe (bodrum) katı 10.1x10.3 m boyutlarındadır. Bu katın batı kenarı tamamen, kuzey ve güney kenarları ise kısmen toprak altındadır. Bahçe katının orta aksında, doğu-batı yönünde *hayat* uzanmakta, *hayat* mahallinin kuzeyinde banyo ve mutfak, güneyinde ise depo ve ambar mahalleri ile bu mahallerin arasına giren *hayat* eyvanı bulunmaktadır. *Hayat* eyvanı üzerinde bulunan merdiven mahalli, 3 kenarı olmayan sekizgen şeklinde yapının dış konturundan daha ileriye çıkmaktadır. Arka bahçe ile ilişki doğu kenarı üzerinde bulunan kapı ve pencereler yoluyla kurulabilmektedir.

Zemin kata İstanbul Caddesi tarafındaki ön bahçeden girilmektedir. Bu katın dış konturu, bodrum kat dış konturundan biraz daha büyüktür. İç sofalı, karniyarık plan tipine sahiptir. *Hayatın* tam üstünde yer alan *çardak* mahallinin doğusunda, manzara tarafında yarı gömme bir balkon, batısında ise giriş mahalli bulunmaktadır. Aynı mahallin kuzey kenarını yanyana bulunan iki oda, güney kenarını ise köşeleri pahlanmış iki oda ile bu odaların arasına yerleştirilmiş olan merdiven mahalli çevrelemektedir. Güneybatı köşedeki oda ile merdiven mahalli arasına tuvalet ve lavabo mahalleri yerleştirildiği için bu odanın batı dış duvarı, *çardak* ile kuzeybatı köşedeki odanın batı dış duvarından daha ileriye çıkmaktadır. Bir başka deyişle, giriş ile girişin solundaki odanın caddeye bakan duvarları

girişin sağındaki odanın cadde duvarından daha geride kalmaktadır. Geride kalan kısmın önüne, soldaki oda ile aynı hizaya konan 2 ahşap dikme "esas kat" balkonunu desteklemektedir.

Esas yaşam katı da (1.kat) bazı farklılara rağmen, zemin kat planı ile aynı plan şemasına sahiptir. Bu farklar, İstanbul Caddesi yönünde *çardak* ve oda genişliğince uzanan bir balkon bulunması ve *çardak* ile merdiven mahallini ayıran bölme duvarının olmamasıdır.

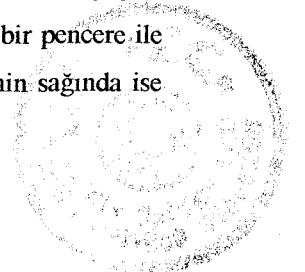
Çatı katında *çardak* yön değiştirerek kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta ve merdiven doğrudan *çardağın* içine çıkmaktadır. Merdivenin doğu, batı ve güneyinde; kapıları *çardağa* açılan üç oda bulunmaktadır. *Çardağın* kuzey kenarında ve dere ile caddeye bakan odaların önlerinde küçük birer balkon yer almaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.44,45) Göynük evlerinden farklı mimarideki turuncu boyalı bu yapının dört cephesi de dışa açılmaktadır. Dere, cadde, ve kuzey cephelerine daha çok önem verilmiştir.

Dere cephesi kısmen 3 katlıdır (Bkz. Foto.189, S.297). 3 modülden oluşan cephenin en belirgin özelliği, cephe aksında bulunan ve bahçe katının hemen üstünden başlayarak bir bütün halinde yükselen balkonlardır. Bu cepheden 1. kat olarak algılanan zemin kat balkon ile "esas yaşam katı"ndaki balkon ahşap korkuluk ve yaşmaklarla çevrilidir. "Esas yaşam katı" balkonunun üstü, saçak seviyesinde yapılan bir çıkma ile örtülmekte, çıkmanın üzerine de ana çatıya sapanan bir kırma çatı oturmaktadır. Zemin kat balkon ahşap payandalarla, esas yaşam katı balkon ile saçak seviyesindeki çıkma ise ahşap dikmelerle desteklenmektedir. Cephenin solundaki modül, diğer 2 modülden farklı olarak saçak seviyesinden biraz daha yüksekte, ana çatıya sapanan bir beşik çatı ile sona ermektedir. Böylece, çatı katında doğuya bakan odanın manzaraya açılması sağlanmaktadır. Bu oda önünde ferforje demir korkuluklu bir balkon yer almakta, kuzeye ve güneye doğru eğimli olan çatısının en üst noktasında da ahşap tepelik bulunmaktadır. Yapının güney cephesinin ortasında yer alan ve kule görünümünde olan merdiven mahalli dere cephesinden de algılanmaktadır.

Dere cephesinin bahçe katı seviyesinde, ortada, bahçeden hayata açılan bir kapı ile kapıya bitişik 2 pencere bulunmakta, bu kapı ve pencerelerin iki yanında da yine bahçeye bakan birer pencere daha yer almaktadır. Zemin kat ve "esas yaşam katı" seviyelerinde ise cephenin iki başında bulunan modüller birer kare pencereye sahiptir (Bkz. Foto.270, S.323). Balkonlarda, ortada bir kapı ile kapının iki yanında 2 dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Cadde (giriş) cephesinde zemin kat kodu cadde seviyesinden yaklaşık 1 m. daha aşağıdadır. Bu cepheninin daha ileride olan sağ tarafı 3 katlı, daha geride olan sol tarafı ise 2 katlıdır (Bkz.Foto.59). Cephenin sol tarafında; zemin kat seviyesinde kare bir pencere, 2 kanatlı ve üstü pencereli olan giriş kapısı ve kapının iki yanında, kapıya bitişik olan 2 dikdörtgen pencere yer almakta, "esas yaşam katı" seviyesinde ise ahşap korkuluklu ve yaşmaklı bir balkon bulunmaktadır. Yapının doğuya ve batıya eğimli olan ana çatısı ile örtülen bu balkon ve balkon üzerindeki çatıyı, zemin kata ve "esas yaşam katı"na oturan ahşap dikmeler taşımaktadır. Balkonun gerisinde kalan duvarda da kare bir pencere ile iki yanında 2 dikdörtgen pencere olan tek kanatlı balkon kapısı bulunmaktadır. Cephenin sağında ise

balkonla aynı yüzde olan tek kare pencereci modül yer almakta ve saçak seviyesinden biraz daha yüksekte, iki yöne doğru eğimli olan bir beşik çatı ile sona ermektedir. Dere cephesinde olduğu gibi bu modülün üst kısmındaki çatı katı odasının önünde de bir balkon, çatısının ortasında da ahşap tepelik bulunmakta, balkonun altında ise Türkçe "maşallah" yazmaktadır.

Kuzey cephesinde bahçe katı kısmen görünmekte ve sırasıyla zemin kat ve "esas yaşam katı" ana çatının eğiminden yararlanılarak oluşturulmuş çatı katı yer almaktadır (Bkz.P.45). Bu cephede, zemin kat ve "esas yaşam katı" seviyesinde ikişer kare pencere, çatı katı seviyesinde balkon ve çatı ortasında ahşap tepelik bulunmaktadır.

Bütün cephelerde; katları birbirlerinden ayıran kat silmeleri, yapının köşelerinde bulunan köşe pervazları, pencerelerin çevresindeki pencere pervazları ve sadece kuzey cephesinde yer alan ara pervazlar sıva ile yapılmıştır. Kat silmeleri ile köşe pervazlarının ve ara pervazların birleştikleri noktalarda yine sıva ile yapılmış gül motifleri bulunmaktadır. Bu motiflerin, kat silmelerinin ve köşe pervazlarının çevresinde ise kalem işi ile yapılmış bir bordür mevcuttur.

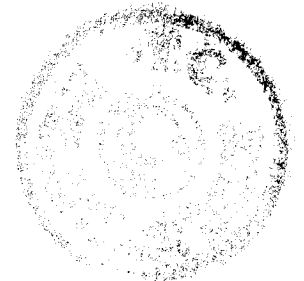
Zemin kat ve "esas yaşam katı" seviyesindeki balkonlar; art nouveau etkili (Ciner,1982:62), oymalı ahşap yaşmaklarla ve oymalı ahşap korkuluklarla çevrelenmiştir. Çatı alınlarında da yine aynı tarzda, oymalı yaşmak ve tepelikler bulunmaktadır. Çatı balkonları ise ferforje demir korkuluklara sahiptir.

Yapı, aynı mahya yüksekliği içinde birbirine dik konumda olan 2 ayrı beşik çatı ile örtülüdür. Yapının kuzeyden itibaren büyük bir kısmını örten, doğuya ve batıya eğimli ana çatının eğimi fazla tutularak çatı katı çardağı ile kule görünümü merdiven mahalli de bu çatı ile örtülmüştür. Ayrıca çözümlenen dere tarafındaki balkonun çatısı, bu ana çatıya saplanmaktadır. Çatı katına ait güneybatı ve güneydoğudaki odaların üzerinde ise ana çatıya dik istikamette, kuzeye ve güneye doğru eğimli olan bir başka beşik çatı bulunmaktadır.

Yapısal Özellikler: Bahçe (bodrum) kat duvarları tamamen sıvalı, taş duvarlardır. Zemin kat, "esas yaşam katı" ve çatı katı duvarları -kuzeybatı ve kuzeydoğudaki odaların arasındaki taş duvar dışında- tamamen ahşap çatı düzeninde yapılmıştır. Bu duvarların iç ve dış yüzleri sıvalı olduğundan çatı arasının hangi malzeme ile doldurulduğu bilinmemektedir.

Zemin kat ve "esas yaşam katı" balkon çıkmaları ya ahşap payandalarla ya da ahşap dikmelerle desteklenmektedir. Çatı katı balkonları desteksiz, çıkma altları kaplamasızdır.

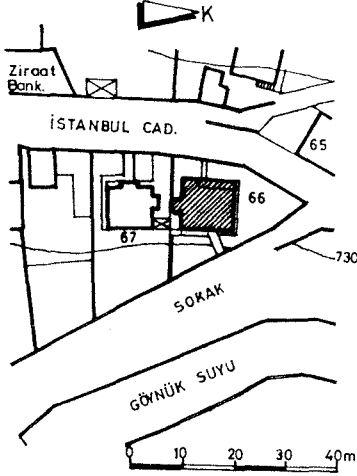
Bugünkü Durumu: Özgün niteliklerini koruyan ve strüktürel olarak bir sorunu bulunmayan yapı kullanılmaktadır. Yapılan bazı onarımlar sırasında; kule odanın güneyine, bodrum kat seviyesinde kömürlük, zemin kat seviyesinde ise bir oda eklenmiş ve katları ayrı ayrı kullanabilmek amacıyla merdiven mahallinin batı kenarına zemin kat seviyesinde bir giriş kapısı açılmıştır.

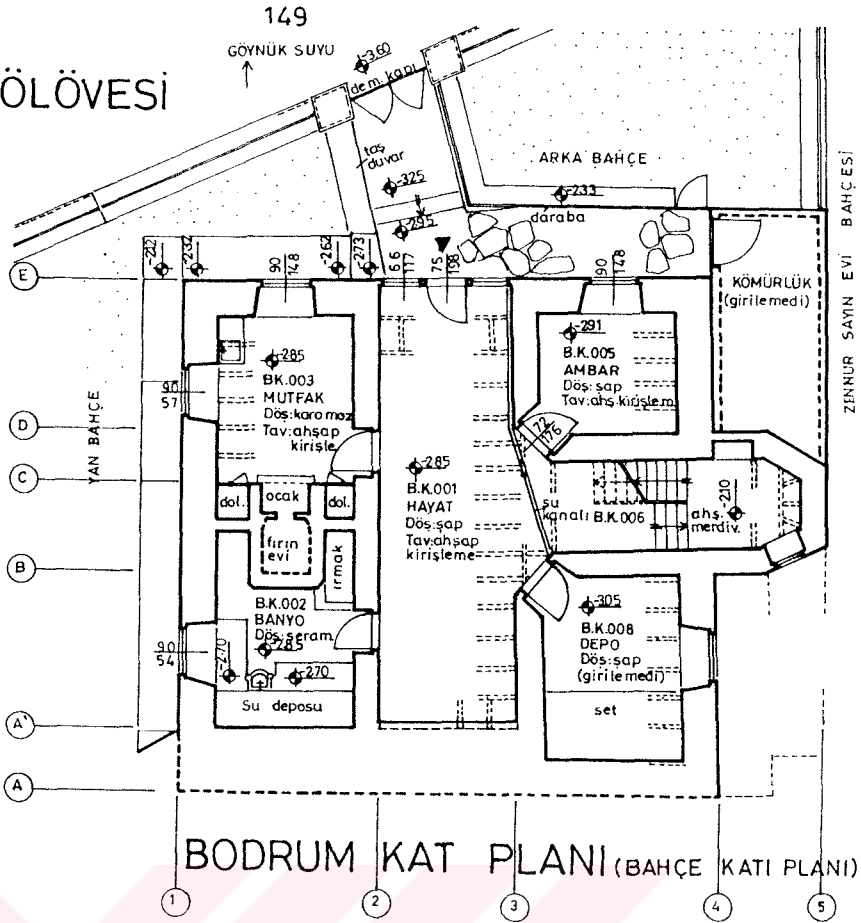
ZEKAI EKE EVİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO:YENİ 66,ESKİ 59
ADRES:İSTANBUL CAD.NO:69,69A,69B

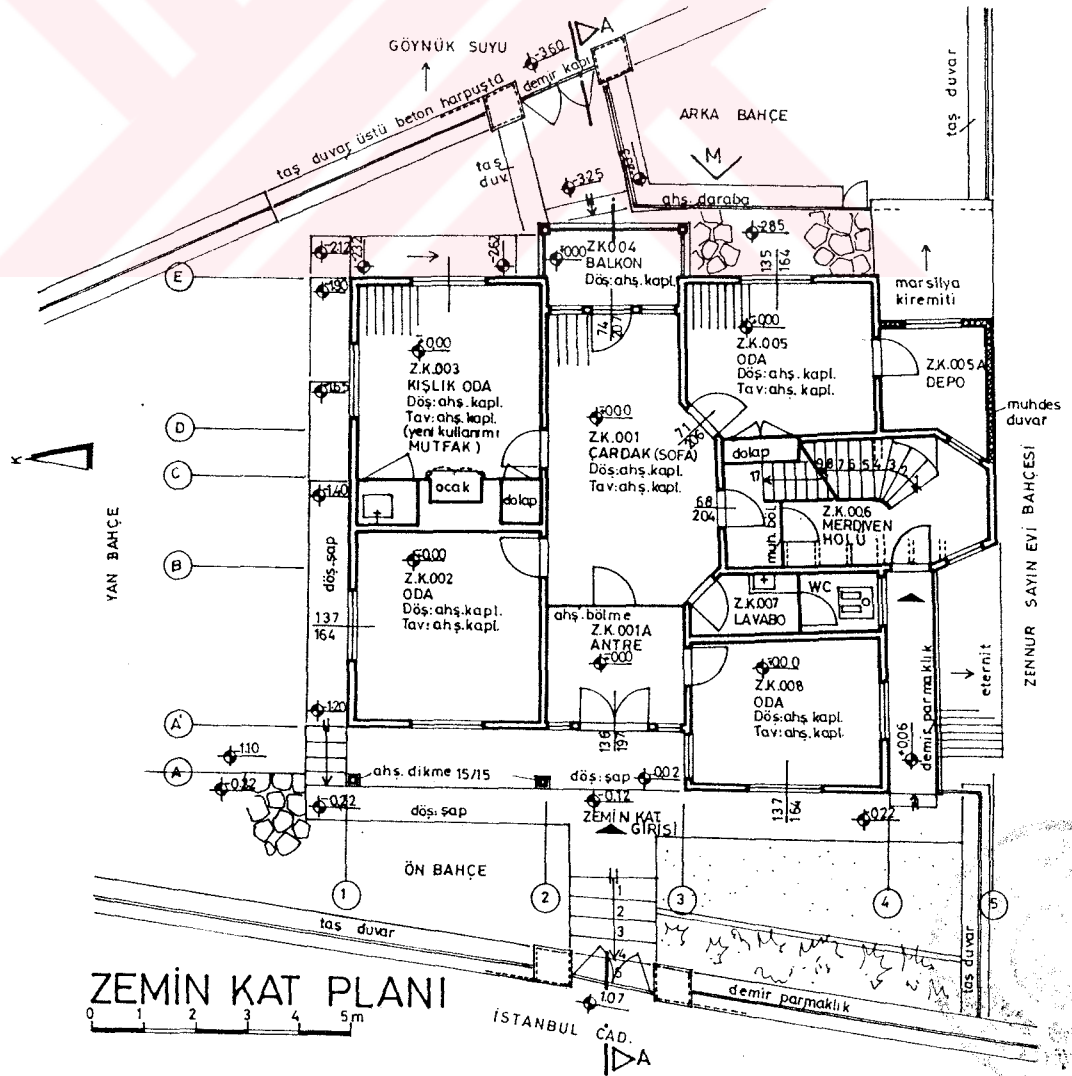
P.42

KONUM PLANI

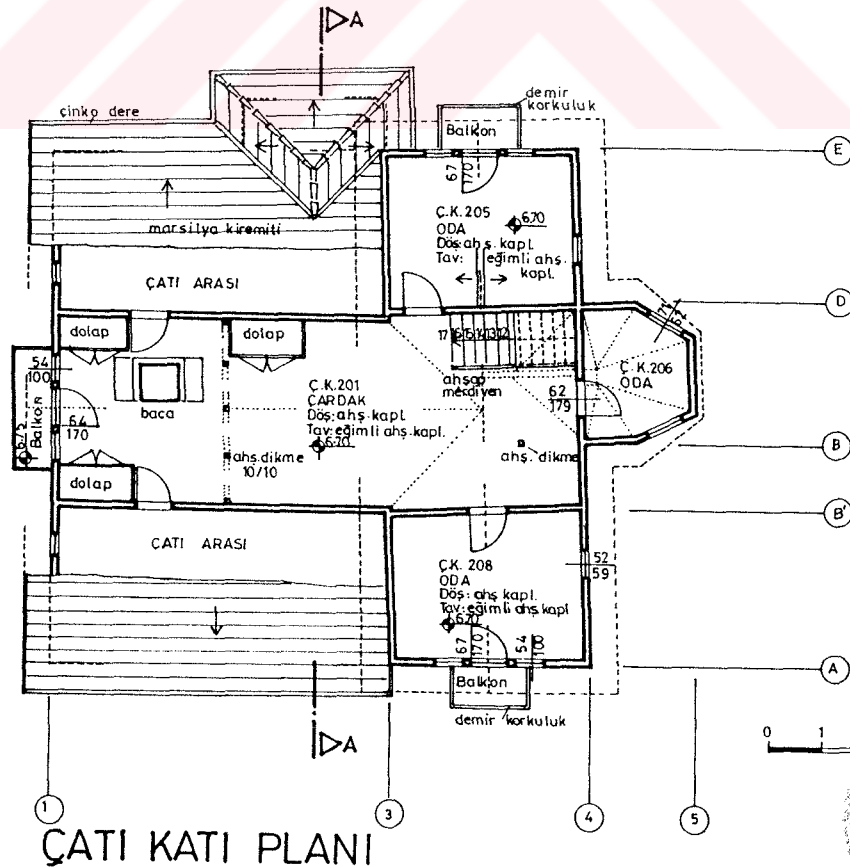
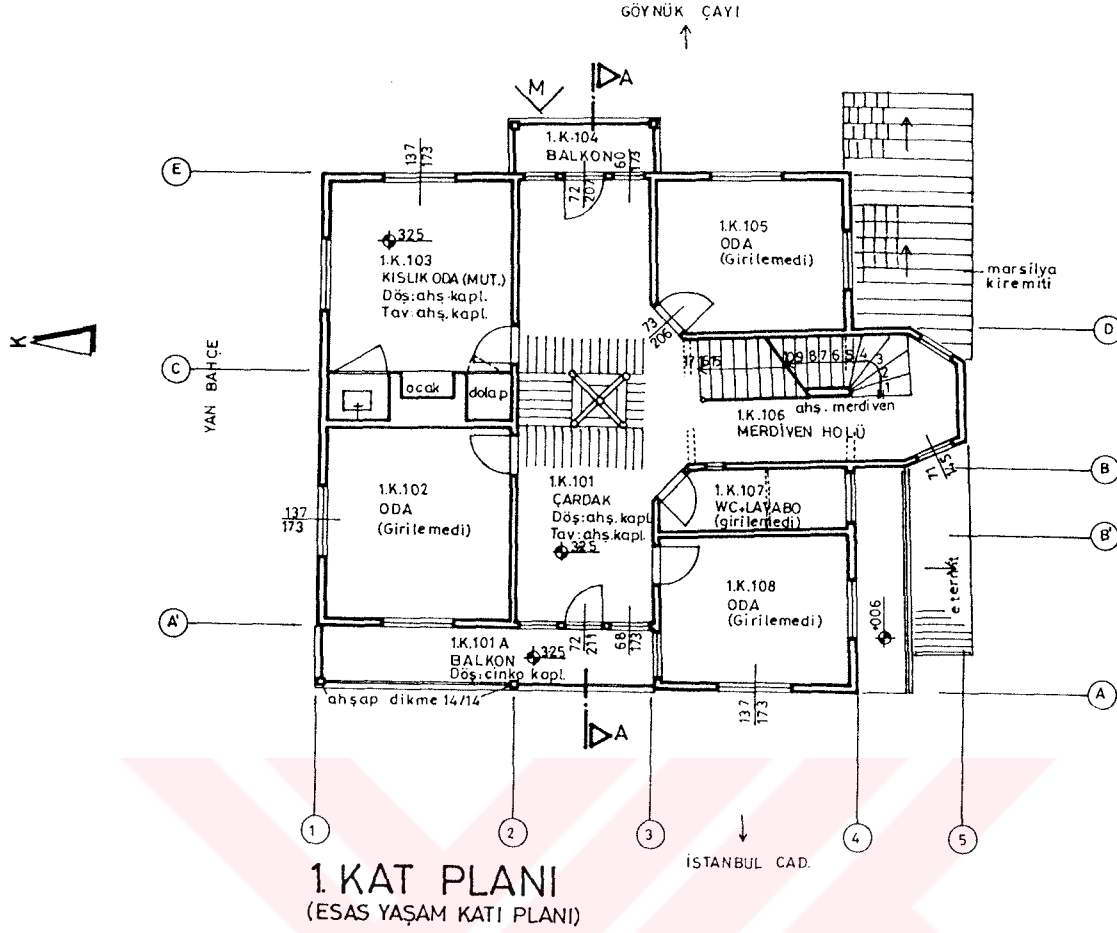
BODRUM KAT PLANI (BAHÇE KATI PLANI)

ZEMİN KAT PLANI

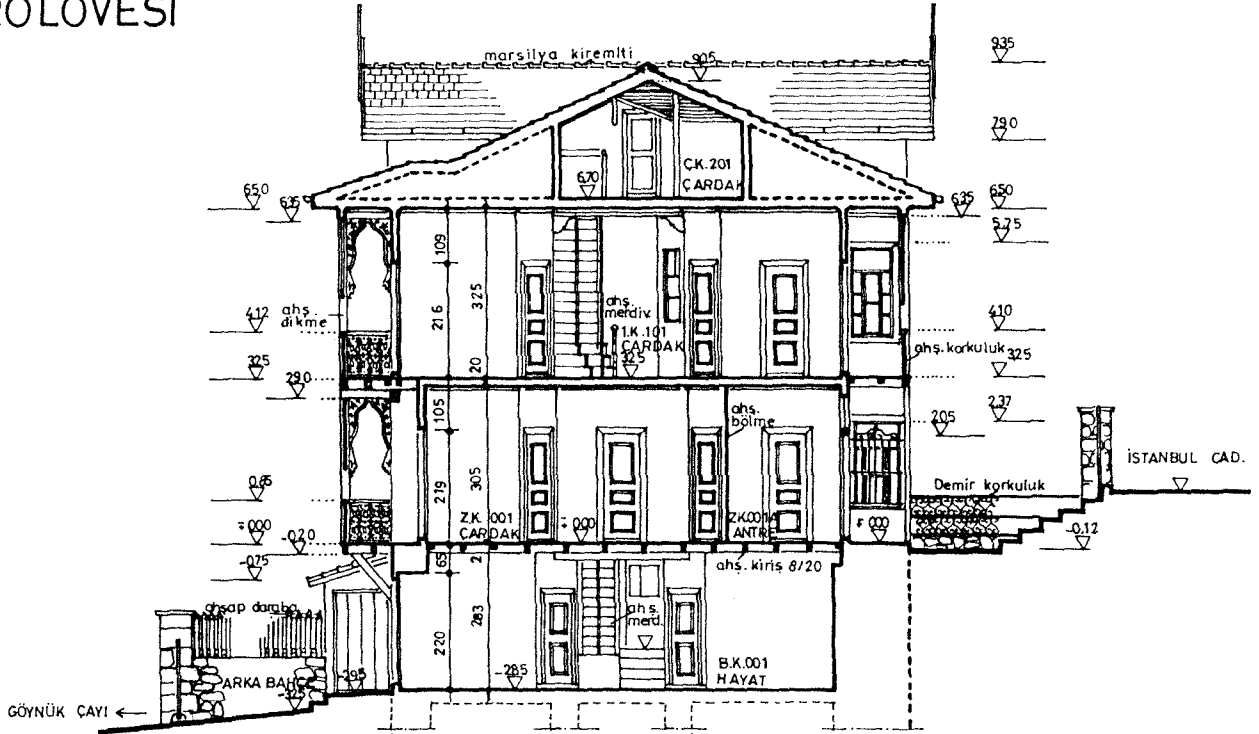
İSTANBUL CAD. A

ZEKAI EKE EVİ RÖLÖVESİ

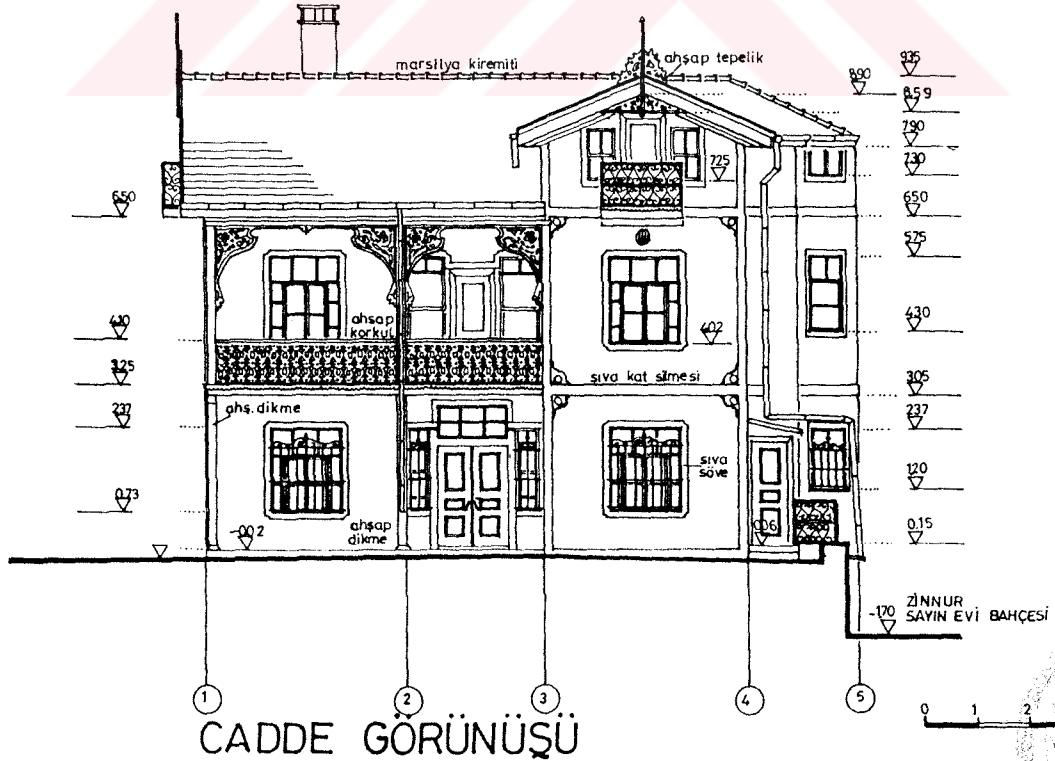

ZEKAİ EKE EVİ
RÖLÖVESİ

P.44

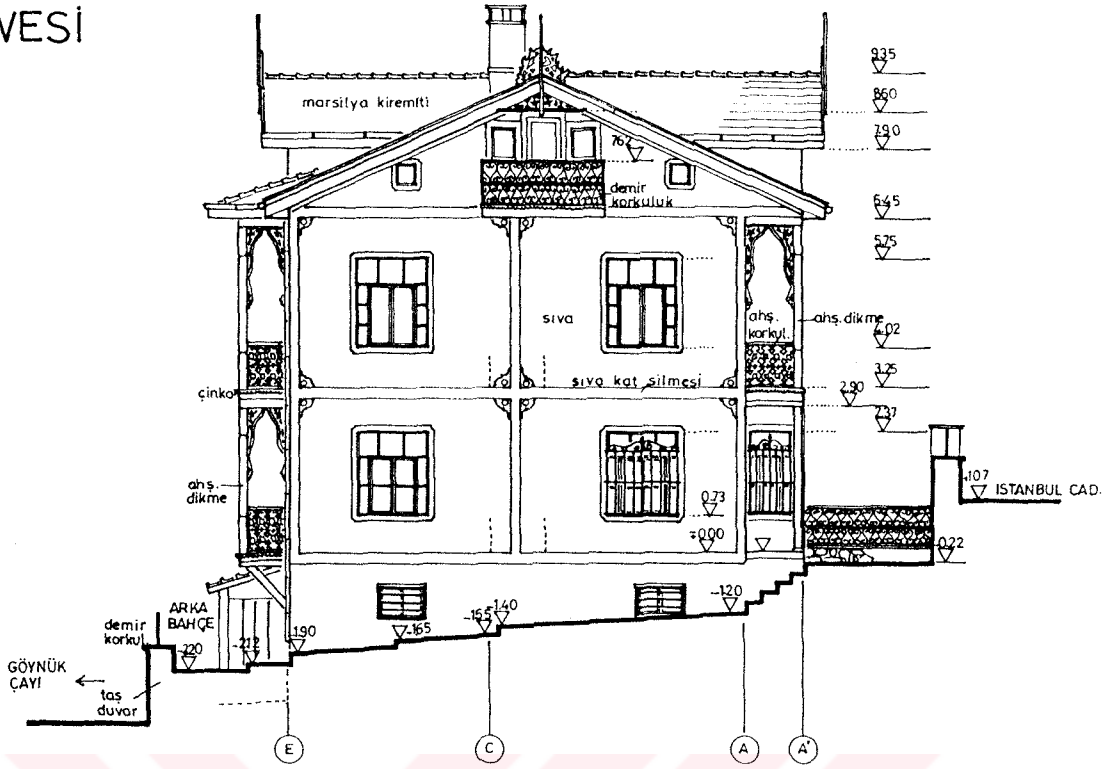

A-A KESİDİ

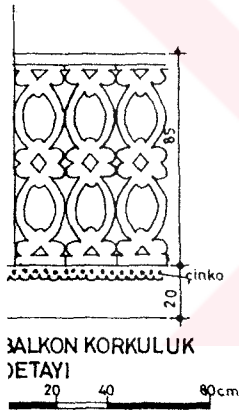
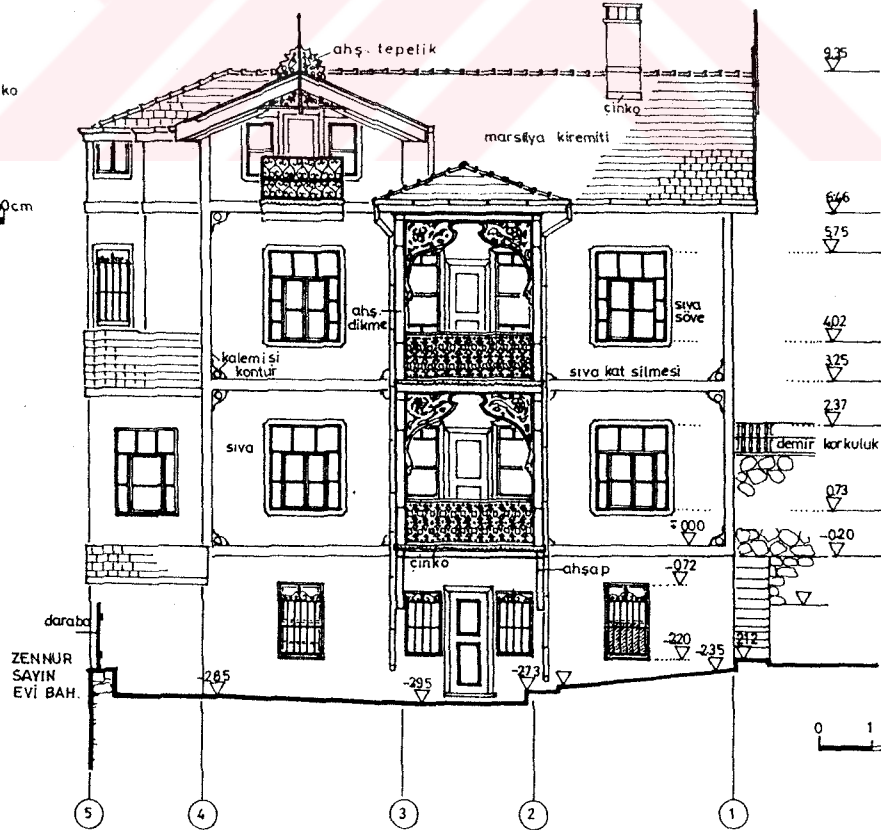

CADDE GÖRÜNÜŞÜ

KUZAY GÖRÜNÜŞÜ

BALCON KORKULUK
DETAYI

DERE GÖRÜNÜŞÜ

2.6.15- Orhan Çalış Evi

Env. No: Yeni 33, Eski 47

Pafta No: 46

Fotoğraf No: 60, 61, 314

Kaynaklar: ODTÜ., Mim. Fak., Foto. Arşivi.

Foto. 60- Orhan Çalış Evi, manzara cephesi, 1994.

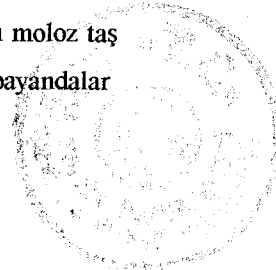
(Onarım öncesi)

Beybahçesi Vadisi'nde, Beybahçesi Deresi'nin kenarında bulunan az eğimli bir arazi üzerindedir. Bahçeli ve 3 katlı yapının doğu kenarı ile Beybahçesi Deresi arasında ortalama 1m. genişliğinde olan Çaykenarı Sokak bulunmaktadır. Yapının batı kenarı komşu binaya bitişiktir. Parsel büyüklüğü 183 m², yapı taban alanı 76.5 m²' dir. 20. yüzyıl başında yapıldığı sanılmaktadır.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.46) Bahçe (zemin) katı 8 x 9.6 m. boyutlarındadır. Bu kata ve orta kata girilememiştir. Bahçe katında aynı kapıdan girilen *hayat* ve ahır mahallerinin bulunduğu, cephelerden anlaşılmaktadır. Bahçe katının dere tarafındaki duvarında ahırın aydınlanması ve havalanması için açılan *temek delikleri* mevcuttur.

"Esas yaşam katı" günümüzde merkezi sofalı bir plana sahip olmakla birlikte, 1994 yılındaki onarım sırasında özgün plan şemasını yitirdiği sanılmaktadır. Bu nedenle, *çardağın* eski konumu, merdiven ile tuvalet mahallerinin özgün yeri bilinmemekte, *çardağın* doğusunda bulunan ve dereye bakan odanın geçmişte oda mı, yoksa eyvan mı olduğu anlaşılamamaktadır. Bu oda, dereye doğru 140 cm. genişliğinde bir çıkma yapmakta ve 50 cm. genişliğindeki çıkmalarla dereye doğru genişleyen köşe odaların önüne geçmektedir. Odalar arasında işlevlerini belirleyecek belirgin bir fark bulunmamaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.46) Dere ve giriş cepheleri ile dışa açılan yapının en önemli cephesi, dere cephesidir (Bkz.Foto.60). Dere cephesinde, bahçe katı seviyesinde ahşap hatıllı moloz taş duvar bulunmakta ve duvar üzerinde bulunan *temek delikleri* ile ahşap dikme, hatıl ve payandalar

moloz taş duvarı tek düzelikten kurtarmaktadır. Basık tutulan orta katın üzerinde yer alan "esas yaşam katı"nın tam orta aksında ahşap konsollarla desteklenen eyvan çıkması bulunmaktadır. Bu çıkma, iki yanında bulunan köşe odaların çıkmalarından daha öndedir. Sıvalı olan orta katın ve "esas yaşam katı"nın pencereleri 3-2-3 düzeninde gruplanmaktadır. *Çardak* eyvanı pencereleri dışında kalan bütün pencereler dikdörtgen ve sürme kanatlıdır. Diğer pencerelerden daha yüksek tutulan *çardak* eyvanı pencerelerinin ise dilimli kemerleri bulunmaktadır.

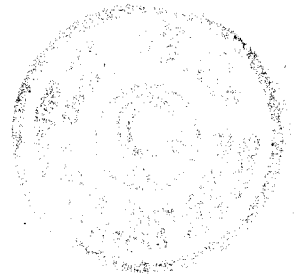
Giriş (güney) cephesinde bütün katlar sıvalıdır (Bkz. Foto.61). Ahşap, çakma giriş kapısı 2 kanatlıdır. Güneydoğudaki köşe oda, orta kat döşeme seviyesinden itibaren güneye doğru ahşap konsollarla desteklenen bir çıkma yapmaktadır.

Her iki cephede de katlar arasında ahşap kat silmeleri ve köşelerde ahşap pervazlar bulunmaktadır. Yapıyı örten kırma çatıya, *çardak* eyvanı çıkması üzerindeki kırma çatı saplanmaktadır. Çatı alaturka kiremit ile kaplıdır.

Yapısal Özellikler: Bahçe katı (zemin kat) beden duvarlarının ahşap hatlılı, yer yer ahşap dikmeli, kireç harçlı, moloz taş duvar olduğu görülmektedir (Bkz. Foto. 60). Orta kat ve üst kat duvarları ise ahşap çatki düzeninde yapılmışlardır. Çatki üzeri sıvalı olduğu için çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu bilinmemektedir. Ahşap konsollarla destekli çıkmaların altı kaplamalı, saçak altları kaplamasızdır.

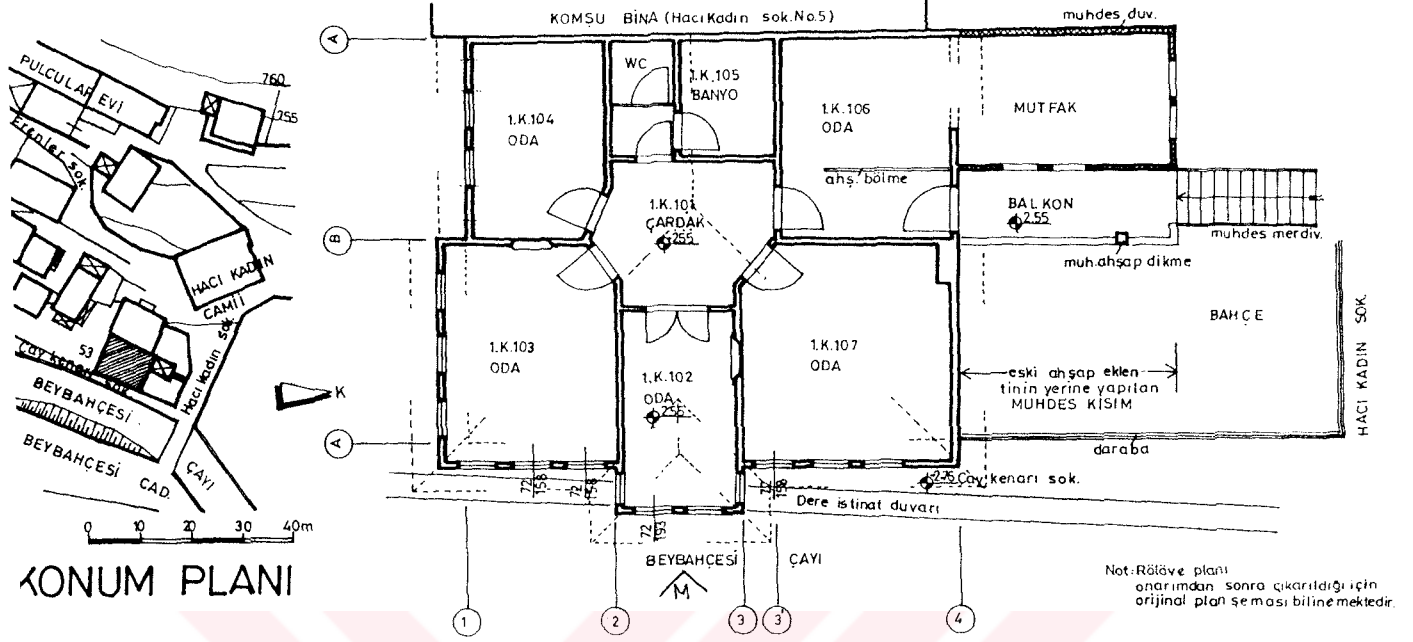
Bugünkü Durumu: Uzun yıllar kullanılmayan yapı 1994 yılında satılmış ve onarım görmüştür. Bu onarım ile "esas yaşam katı"nın diğer katlarla olan ilişkisi koparılmış ve bu kat bağımsız bir duruma getirilmiştir. Onarım sırasında merdiven mahalli kaldırılmış, yapının kuzey cephesine dışarıdan kullanılan bir merdiven ve mutfak mahalli eklenmiştir. Tuvalet ve lavabo mahallerinin de yerlerinin değiştirildiği sanılmaktadır. Ayrıca, giriş (güney) cephesinde "esas yaşam katı"ndaki biri küçük, diğeri oda pencereleri kadar olan iki pencerenin de yerleri değiştirilmiş ve ikisi de oda pencereleri boyutlarına getirilmiştir. Bütün bu olumsuzluklara rağmen yapının dere cephesi özgün niteliklerini hâlâ korumaktadır.

Foto. 61- Orhan Çalış Evi, giriş ve dere cepheleri, 1994 (Onarım öncesi).

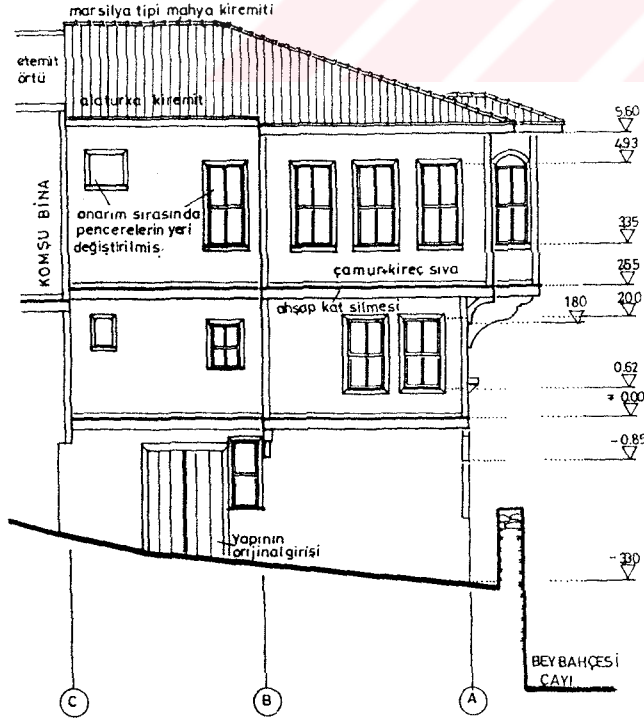
ORHAN ÇALIŞ EVİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 53, ESKİ 47
ADRES: Çay kenarı sok. No: 15

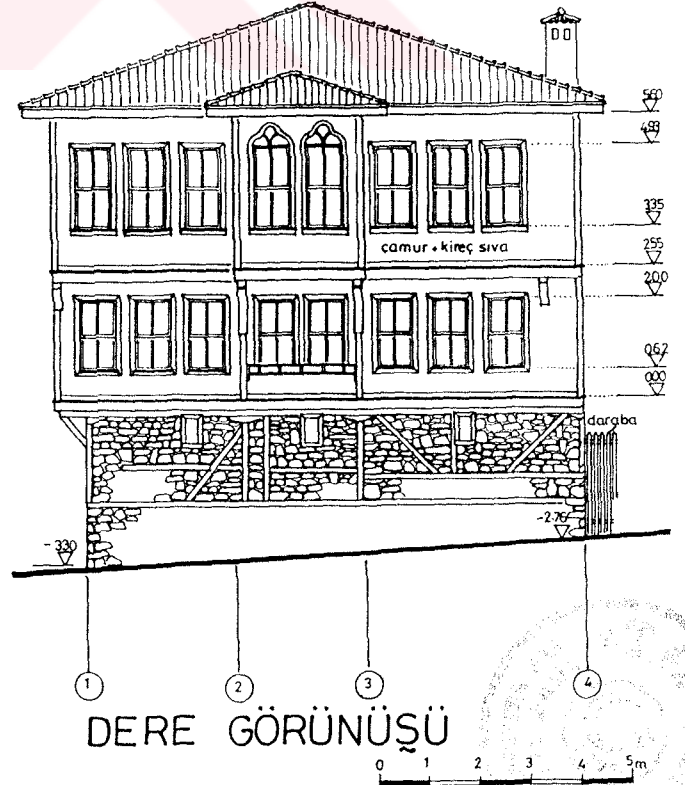

KONUM PLANI

1.KAT PLANI
(ESAS YAŞAM KATI PLANI)

SOL YAN GÖRÜNÜŞ
(GİRİŞ CEPHESİ)

DERE GÖRÜNÜŞÜ

0 1 2 3 4 5m

2.6.15-Tahsin Beyler Evi

Env. No: Yeni 61, Eski 53

Pafta No: 47

Fotoğraf No: 62, 63

Kaynaklar: -

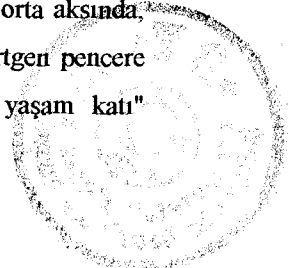

Foto. 62-Tahsin Beyler Evi, manzara cephesi, 1993.

Kent merkezindeki Maşatlık Meydanı'nda, Postacılar Evi'nin yakınında bulunan eğimli bir arazi üzerindedir. Başaklar Çeşmesi (Bkz. Böl.2.5, S. 41), bu evin doğu cephesine bitişiktir. Yapının güney kenarı Erenler Sokağı'nın, kuzey kenarı Çetin Çıkmazı'nın, doğu kenarı ise Maşatlık Meydanı'nın oluşum hattı üzerindedir. 2 katlı yapı 110 m² büyüklüğündeki parselin tamamına oturmaktadır. 20. yüzyıl başında yapıldığı sanılmaktadır.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.46). Onarım geçiren yapının zemin katına girilememiştir. "Esas yaşam katı"nın orijinal plan şeması ise anlaşılammamaktadır. Çetin Çıkmazı'na bakan *çardağın* -sofanın- geçmişte, bütün merdiven ve mutfak mahallerini de kapsayan büyüklükte olduğu tahmin edilmektedir. Bugün *çardağın* güney kenarında 1 oda ve merdiven mahalli, doğu kenarında 1 oda, batı kenarında ise tuvalet ve banyo holü ile mutfak bulunmaktadır. Manzaraya ve Erenler Sokağına yönelik olan güneydoğu köşedeki *yazlık odanın* sokağına bakan tarafında uzun bir balkon mevcuttur. Balkonun sonradan ilave edildiği kanısı uyanmaktadır (Bkz. Foto.63). Güneybatı köşedeki arka oda Erenler Sokağına, *çardağın* doğusundaki köşe oda ise hem manzaraya, hem de Çetin Çıkmazı'na doğru çıkma yapmaktadır. Geçmişte, tuvalet ve banyo mahallinin yapının batı kenarına bitişik bir eklenti içinde çözümlendiği anlaşılmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.47) Üç cephesi ile dışarıya açılan yapının en önemli cephesi manzara (doğu) cephesidir (Bkz. Foto.62). Bu cephenin zemin kat seviyesinde, yapının orta aksında, küçük bir yapı olan beşik çatılı Başaklar Çeşmesi, çeşmenin iki yanında ise birer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Bu pencereler düşey kanatlı ve demir parmaklıklılıdır. Yapı "esas yaşam katı"

seviyesinde ise hem yan sokaklara, hem de manzaraya doğru çıkmalarla genişlemektedir. Bu kat seviyesinde pencereler 3-2 düzeninde gruplanmaktadır. Dikdörtgen pencerelerden yazlık oda pencereleri yatayda üç bölümlü ve kanatlı, diğer pencereler ise sürme kanatlıdır.

Erenler Sokağa bakan güney cephede, tamamen dışa kapalı olan zemin katın üstünde tümüyle çıkmalı olan "esas yaşam katı" yer almakta ve çıkmayı 4 payanda desteklemektedir. "Esas yaşam katı" seviyesinde, cephenin solunda 2 pencere arka oda, sağında ise ahşap korkuluklu balkon bulunmaktadır.

Bütün cepheler zeminden itibaren sıvalıdır. Ahşap kat silmesi, pencere silmesi ve köşe pervazları mevcuttur. Yapının üzerini örten topuz çatı alaturka kiremit ile kaplıdır. Çıkmalar, aynı eğimle devam eden ana çatı ile örtülmektedir.

Yapısal Özellikler: Yapının temel duvarları ile zemin katın Erenler Sokak ve batı (arka) tarafındaki beden duvarları kireç harçlı, moloz taş duvarlardır. Erenler Sokak ve batı tarafındaki taş beden duvarları kısmen "esas yaşam katı"nda da devam etmektedir. Diğer bütün duvarlar ise ahşap çatıklıdır. Çatı arasındaki malzeme çatı üzerinin sıvanmış olmasından dolayı anlaşılabilir değildir.

Döşeme kirişlerinin uzatılması ile oluşturulmuş çıkmalardan Erenler Sokak ve Çetin Çıkmazı tarafındakiler payandalar ile destekli, manzara tarafındaki çıkma desteksizdir. Çetin Çıkmazı tarafındaki çıkma ise ayrıca payandaların taşıdığı 2. sıra kirişlerle desteklenmiştir. Manzara ve Çetin Çıkmazı tarafındaki çıkmaların altı kaplamalıdır.

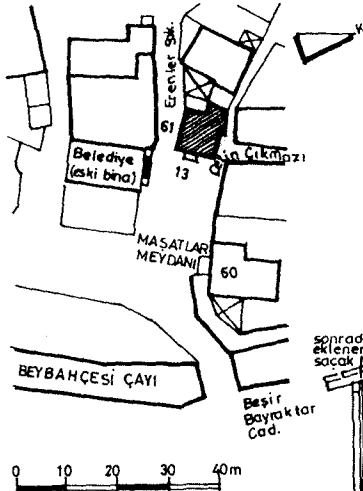
Bugünkü Durumu: 1990 yılında onarım görmüştür. Bu onarım sırasında katları ayrı ayrı kullanabilmek için Çetin Çıkmazı üzerindeki zemin kat girişi ile "esas yaşam katı" (1.kat) girişi ayrılmıştır. "Esas yaşam katı"na mutfak ve banyo eklenmiş, bütün dolap ve yükler kaldırılmıştır. Yapısal olarak sağlam olmakla birlikte, özgün niteliklerini kısmen yitirmiştir.

Foto. 63-Tahsin Beyler Evi, manzara cephesi. Sağ tarafta, bugün yıkılmış olan E.52 Env. No.'lu Yapı, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

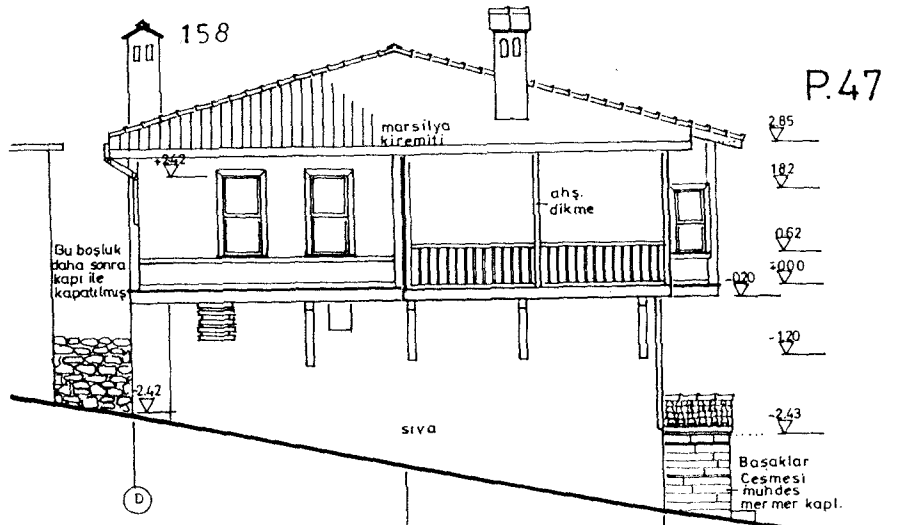

TAHSİN BEYLER EVİ RÖLÖVESİ

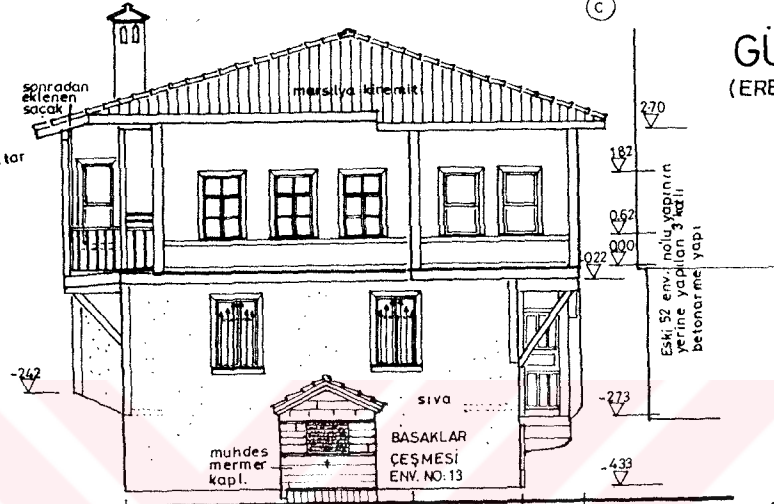
ENVANTER NO:YENİ 61,ESKİ 53
ADRES:CETİN ÇIKMAZI NO:1,1A

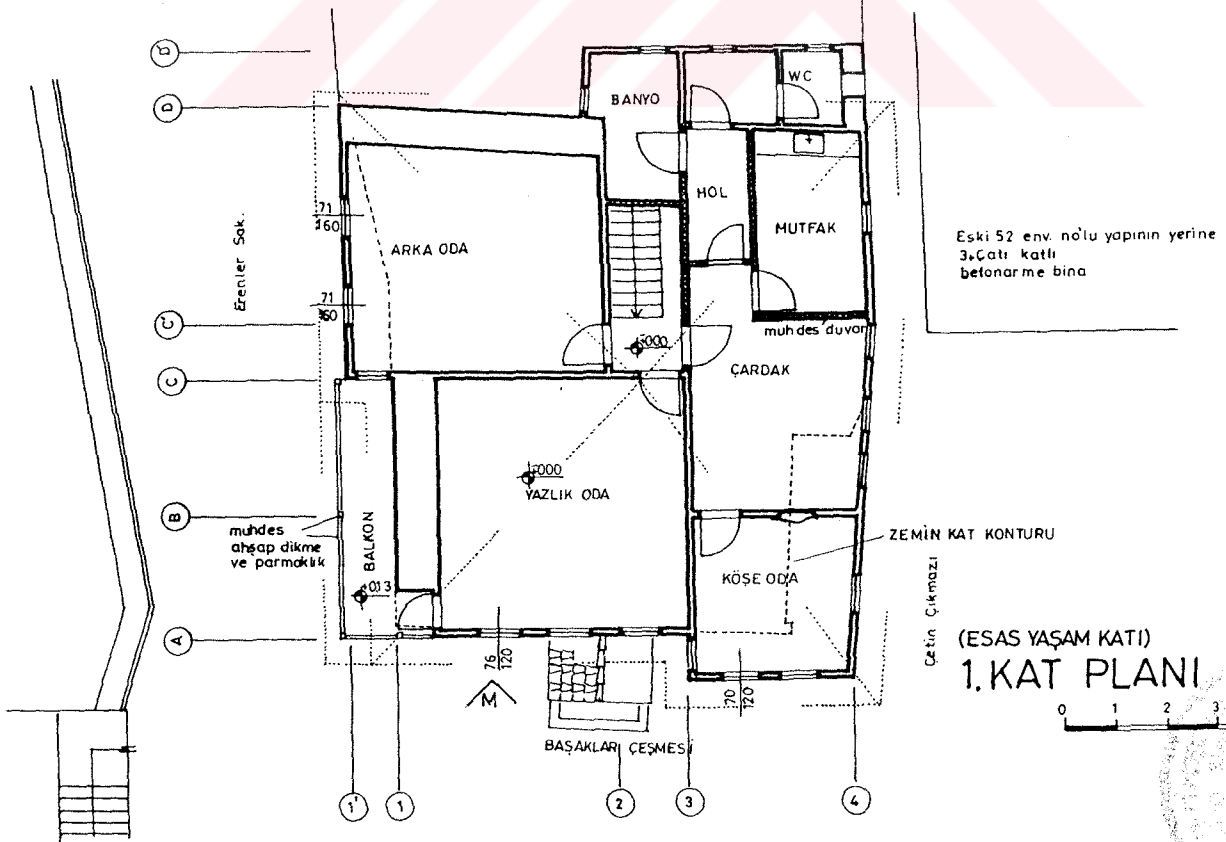
KONUM PLANI

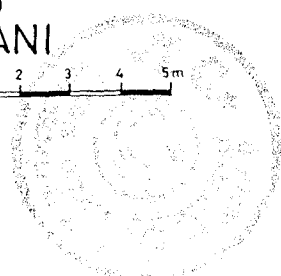
GÜNEY GÖRÜNÜŞÜ
(ERENLER SOKAK GÖRÜNÜŞÜ)

DERE GÖRÜNÜŞÜ

(ESAS YAŞAM KATI)
1.KAT PLANI

2.6.17- Zennur Sayın Evi

Env. No: Yeni 67, Eski 60

Pafta No: 48

Fotoğraf No: 64, 65

Kaynaklar: -

Foto. 64- Zennur Sayın Evi, giriş cephesi, 1992.

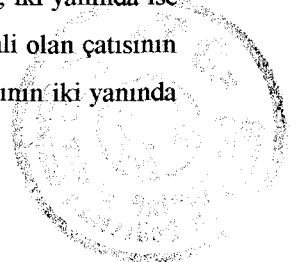
Kentin girişinde, İstanbul Caddesi ile Göynük Suyu arasında, Zekai Eke Evi'nin güney tarafındadır. Bahçe içindeki 2 + çatı katlı yapı çok eğimli bir arazi üzerine yapılmıştır. Parsel büyüklüğü 472 m², yapı taban alanı 74 m² dir. Sahibi, yapının 1940 -1950 yılları arasında yapıldığını söylemektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.48) Yapının bahçe katına girilememiştir. Bu kata giriş dere tarafındaki bahçe üzerinden sağlanmaktadır. Bahçe katı ile "esas yaşam katı" birbirlerinden bağımsız katlar olarak planlanmıştır. "Esas yaşam katı", cadde tarafından zemin kat görünümündedir. Giriş kapısı cadde tarafındaki bahçeden *çardağa* açılmakta ve yapının köşesinde yer alan *çardağın* etrafını iki oda, mutfak ve merdiven mahalli çevrelemektedir. Merdiven mahalli hem çatı katına çıkışı, hem de eve bitişik ek bir yapının içinde çözümlenmiş olan tuvalet ve lavabo mahallerine geçişi sağlamakta, fakat bahçe katına inmemektedir.

Çatı katı ise cadde tarafı ile manzara tarafı arasında uzanan tek bir oda ile cadde tarafına çıkma yapmış, küçük bir balkondan ibarettir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.48) Üç cephesi ile dışa açılan yapı, cadde tarafından tek kat + çatı katlı, manzara tarafındaki arka bahçeden ise iki kat + çatı katlı bir yapı olarak görünmektedir.

Cadde cephesinde, ortada yer alan giriş kapısının önünde muhdes bir camekân, iki yanında ise birer kare pencere bulunmaktadır (Bkz. Foto.64). Yapının kuzeye ve güneye doğru eğimli olan çatısının arasından yükselen çatı katının önünde, camekânın üzerinde balkon, balkona açılan kapının iki yanında

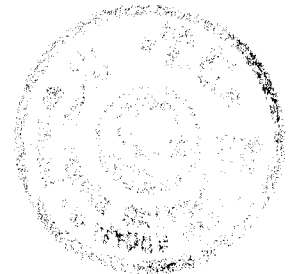
birer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Çatı katının üzeri de yine kuzeye ve güneye doğru eğimli olan bir beşik çatı ile örtülmüştür.

Arka (manzara) cephede, bahçe katı seviyesinde ortada tek kanatlı bahçeye çıkış kapısı, kapının iki yanında birer kare pencere yer almaktadır (Bkz. Foto.65). "Esas yaşam katı" seviyesinde 1-1 düzeninde 2 kare pencere, çatı katında ise 1 dikdörtgen pencere bulunmaktadır. "Esas yaşam katı" ile çatı katı arasındaki silmenin hemen üzerinden başlayan beşik çatının arasından yine beşik çatılı olan çatı katı yükselmektedir. Bahçe katının ve "esas yaşam katı"nın "kare" olarak nitelendirilen kareye yakın dikdörtgen pencereleri düşey kanatlı, çatı katının dikdörtgen pencereleri ise sürme kanatlıdır. Ahşap kat silmesi, başlıklı köşe pervazları ve arka cephe ile güneydeki yan cephenin orta aksına konmuş olan başlıklı ara pervazları bulunmaktadır. Yapının kuzeyindeki tuvalet ve lavabo çıkıntısı ayrı bir çatıyla örtülüdür.

Yapısal Özellikler: Yapının "esas yaşam katı" ve çatı katı duvarları ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Çatki arasının hangi malzeme ile doldurulduğu ve bahçe katı duvarlarının nasıl olduğu bilinmemektedir.

Bugünkü Durumu: Halen kullanılmakta olan yapıda, önemsiz bazı değişiklikler görülmektedir. Çatı katının üzeri kısmen eternit ile kaplanmıştır. Manzara cephesinde, bahçe katına giriş kapısı üzerinde yine eternit örtülü küçük bir çatı mevcuttur. Özgün niteliklerini koruyan yapının strüktürel olarak da bir sorunu yoktur.

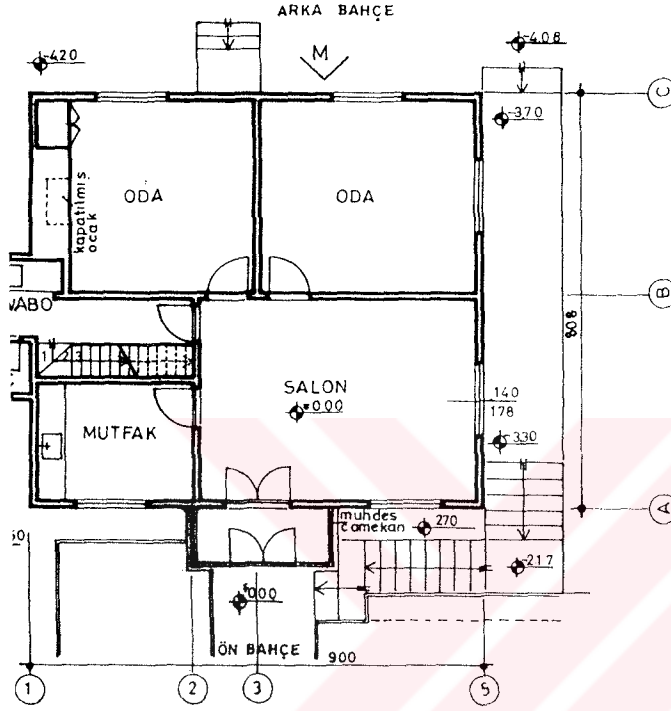
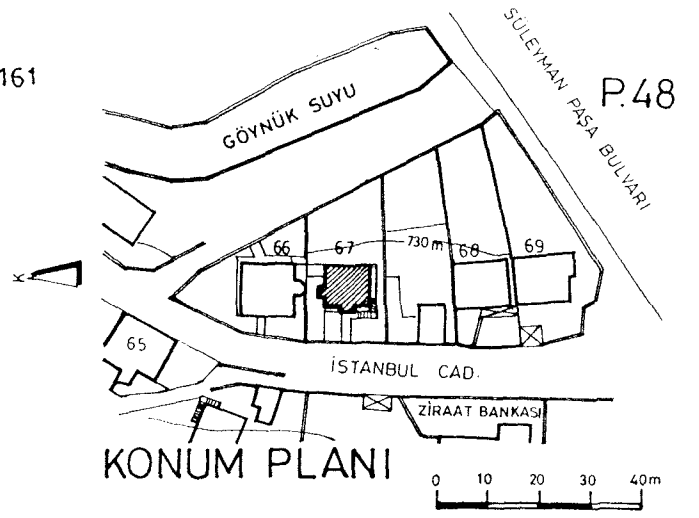
Foto. 65- Zennur Sayın Evi, arka (manzara) cephesi.

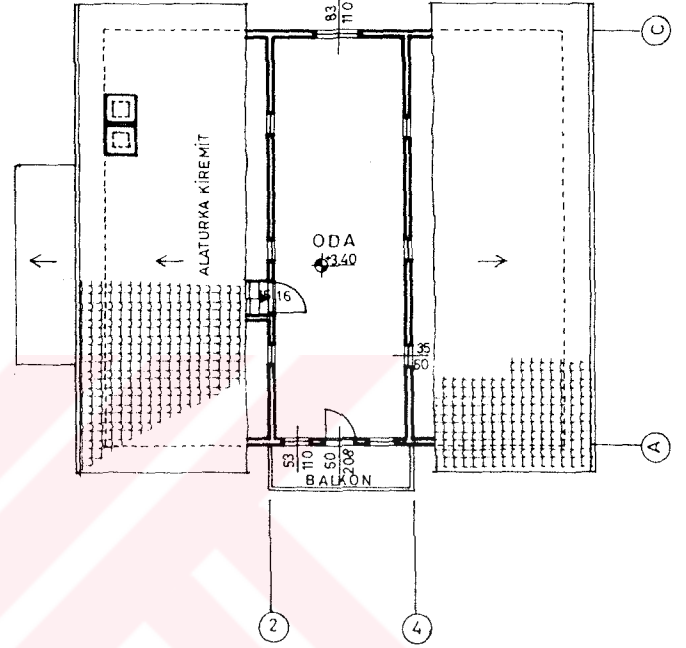
ZENNUR SAYIN EVİ RÖLÖVESİ

ENVANTER NO: YENİ 67, ESKİ 60
ADRES: İSTANBUL CAD. No 71

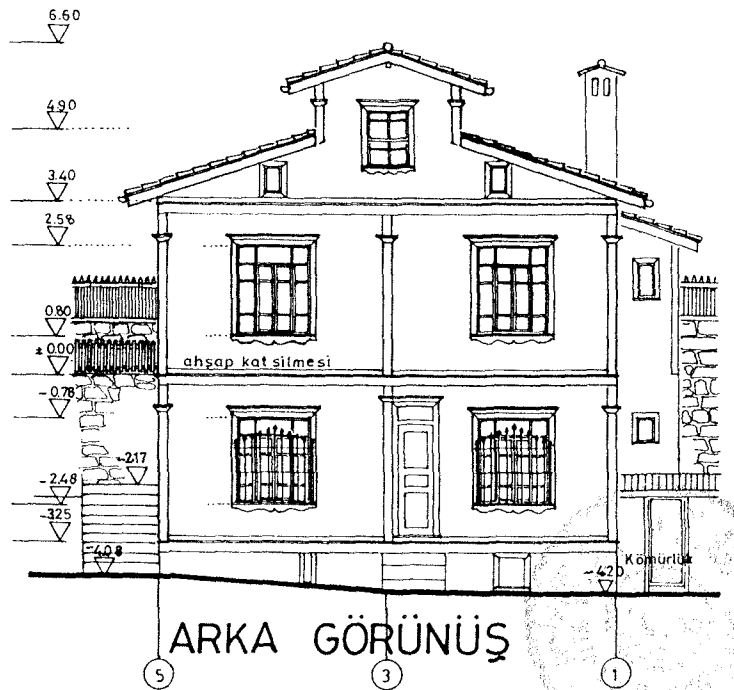
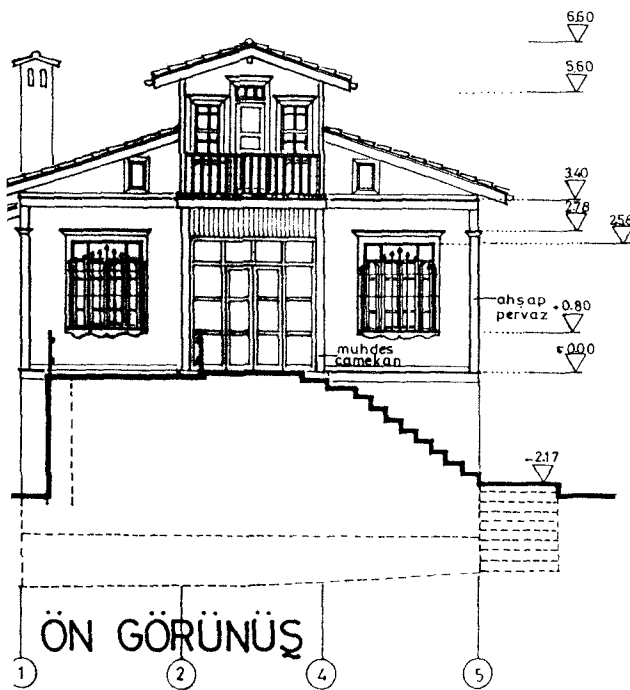
161

ANA KAT PLANI

ÇATI KATI PLANI

2.6.18- Öğretmen Osman Bey Evi

Env. No: Yeni 97, Eski 67

Pafta No: 49

Fotoğraf No: 66, 67

Kaynaklar:-

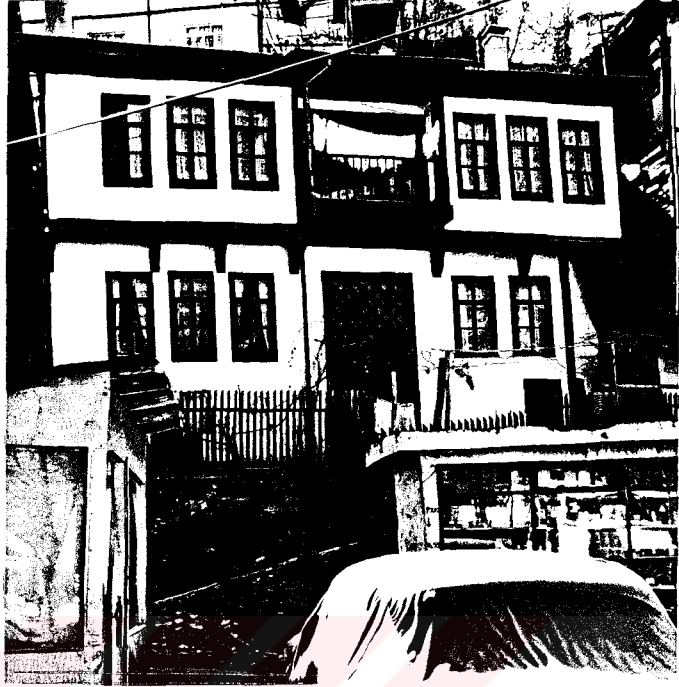
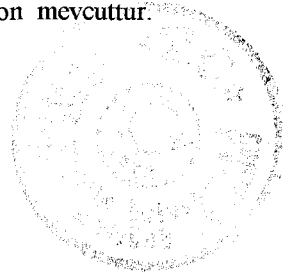

Foto. 66- Öğretmen Osman Bey Evi, manzara cephesi, 1990.

Göynük Vadisi'nin doğu yamacında, Hacı Apti Mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Geleneksel konutların yoğun olduğu Devayolu Sokak üzerindedir. Çok eğimli bir araziye kademeli olarak oturan 2 katlı yapının bahçesine, Devayolu Sokak seviyesinden başlayan bir rampa ile ulaşılmaktadır. Parsel büyüklüğü 166 m², yapı taban alanı 114 m² dir. 20 yüzyıl başında yapılmıştır.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.49) Bahçe katı (zemin kat). 10.6x10.8 m. boyutlarındadır. Bu kat seviyesinde, arazideki sete dayanan doğu duvarı tamamen, kuzey ve güney duvarları ise kısmen toprak altındadır. Batı kenarındaki giriş kapısı, yapının orta aksında yer alan ve doğu-batı doğrultusunda uzanan kademelendirilmiş zemin kat *çardağ*ına açılmaktadır. Giriş kapısının açıldığı kısım *hayat*, 6 basamakla çıkılan kısım ise *çardak* olarak adlandırılmaktadır. *Çardağın* kuzeyinde mutfak olarak da kullanılan *kışık oda*, tuvalet ve lavabo mahalleri ve hamam, güneyinde depo olarak kullanılan karanlık bir mahal ile bir oda yer almakta, doğu kenarında bulunan iki kollu, dengelenmiş, ahşap merdiven de "esas yaşam katı"na çıkmaktadır.

"Esas yaşam katı" (1. kat) planı da, bahçe katı planı gibi iç sofalı, karniyarık plan şemasına sahiptir. Orta aksta bulunan ve manzaraya dik olarak doğu - batı doğrultusunda uzanan *çardağın* iki yanında ikişer oda, kuzeydeki odaların arasında ise tuvalet ve lavabo mahalli bulunmaktadır. *Çardağın* önünde, bahçeye doğru çıkma yapan odaların arasında yarı gömme, kapısız bir balkon mevcuttur. Kuzeybatı köşedeki oda *yazlık oda* niteliğindedir.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.49) Yapının dışı açılan tek cephesi, manzaraya yönelik olan giriş cephesidir (Bkz. Foto.66,67). Bahçe katı seviyesinde, ortada 2 kanatlı, tablalı, ahşap giriş kapısı bulunmakta, kapının solunda 3, sağında ise 2 pencere yer almaktadır. Giriş kapısının üstünde *hayatı* aydınlatan ahşap kafesli bir pencere mevcuttur. Üst kat seviyesinde ise yine cephe aksında bulunan *çardak* balkonu, konsol destekli oda çıkmalarından daha ileridedir. Bu katta pencereler 3-3-3 düzeninde gruplanmıştır. Bütün pencereler dikdörtgen ve düşey kanatlı olup, *çardak* pencereleri diğer pencerelerden daha dardır. Ahşap kat silmesi, saçak silmesi ve köşe pervazları bulunmaktadır. Yapıyı örten beşik çatı Marsilya kiremiti ile kaplıdır. Balkon çıkması, aynı eğimle devam eden ana çatı ile örtülmüştür.

Yapısal Özellikler: Yapının zemin katta bulunan kuzey, güney ve doğu beden duvarları ile "esas yaşam katı"ndaki kuzey ve doğu duvarları moloz taştır. Diğer duvarlar ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Bütün duvarların iç ve dış yüzleri sıvalıdır. Çıkmalar ahşap konsollarla desteklenmekte olup, çıkma ve saçak altları kaplamalıdır.

Bugünkü Durumu: Halen konut olarak kullanılmakta olan yapı, Deve yolu Sokağın önemli yapılarından. Çeşitli zamanlarda yapılan onarımlar sırasında "esas yaşam katı" kapıları yenilenmiş, zemin kat *çardağı* ile *hayat* arasına muhdes bölme eklenmiş ve çatıyı örten alaturka kiremitler, Marsilya tipi kiremitlerle değiştirilmiştir. Yapısal olarak sağlam durumda olan yapı, özgün niteliklerini de büyük ölçüde korumaktadır.

Foto. 67- Öğretmen Osman Bey Evi,
manzara cephesi.

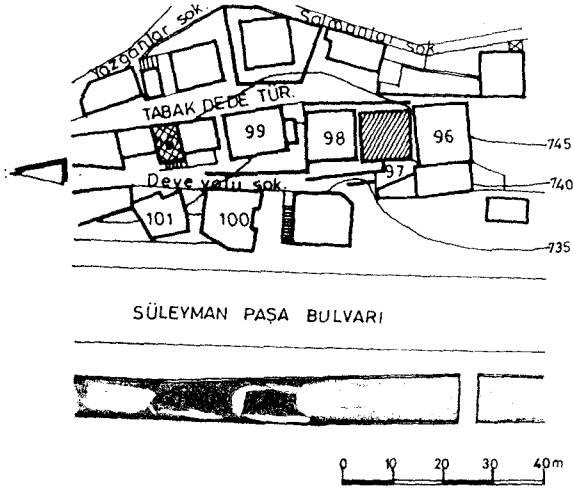

ÖĞRETMEN OSMAN BEY EVİ RÖLÖVESİ

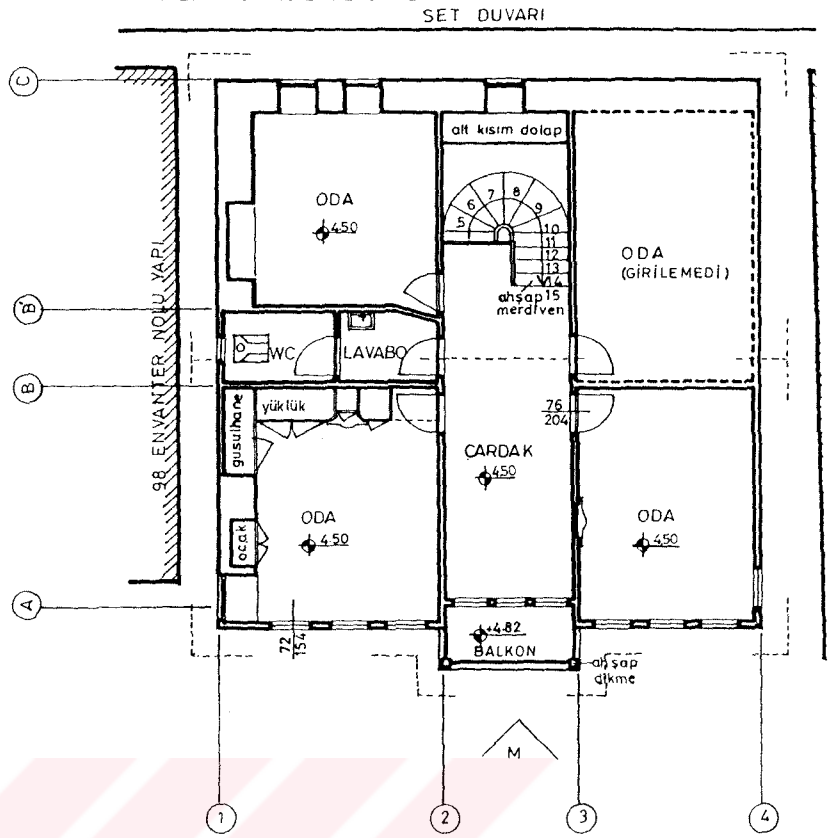
164

P.49

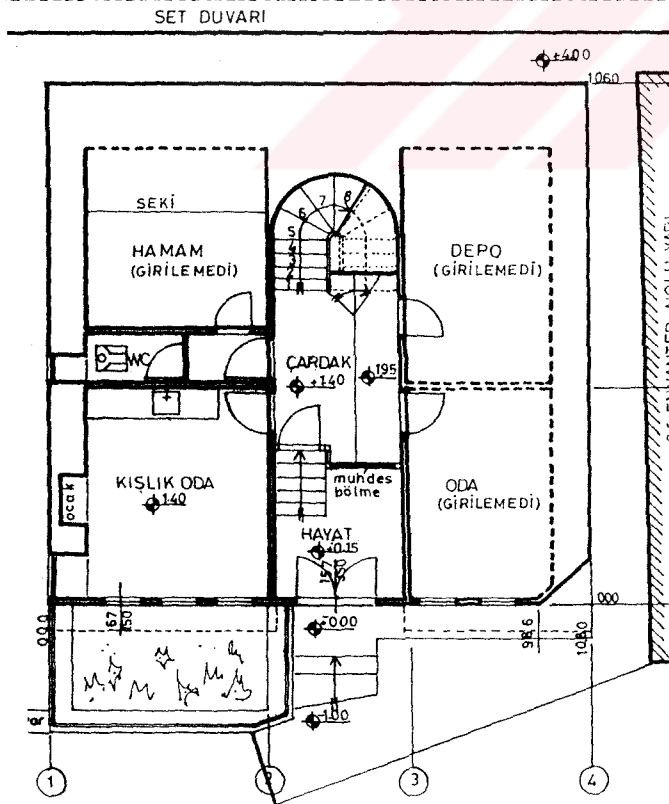
ENVANTER NO YENİ 97, ESKİ 67
ADRES: DEVEYOLU SOK. NO 6-6A

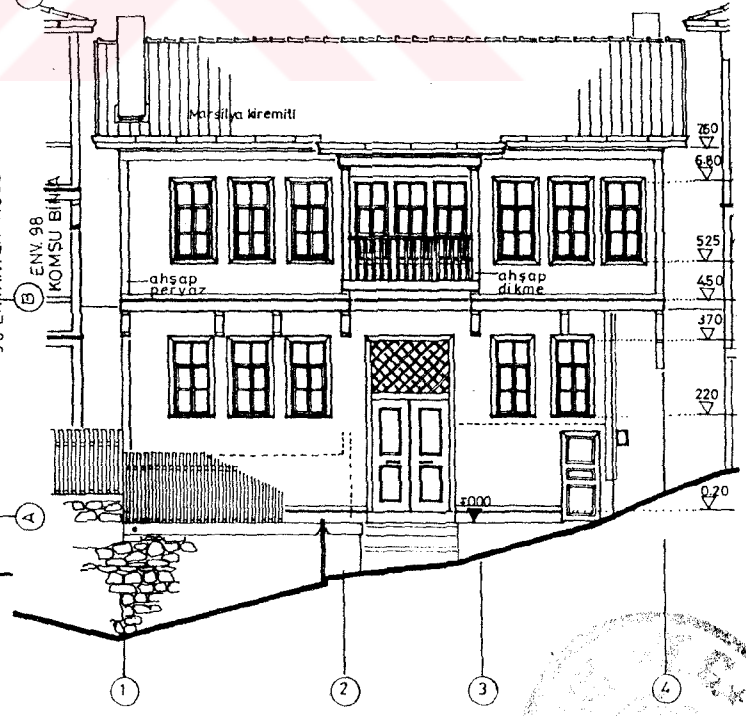
KONUM PLANI

1. KAT PLANI
(ESAS YAŞAM KATI PLANI)

ZEMİN KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

0 1 2 3 4 5m

2.6.19-Akgünler Evi

Fotoğraf No: 68, 69

Pafta No: 48

Kaynaklar: Göynük, A Town.,1970:18-22;

ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi.

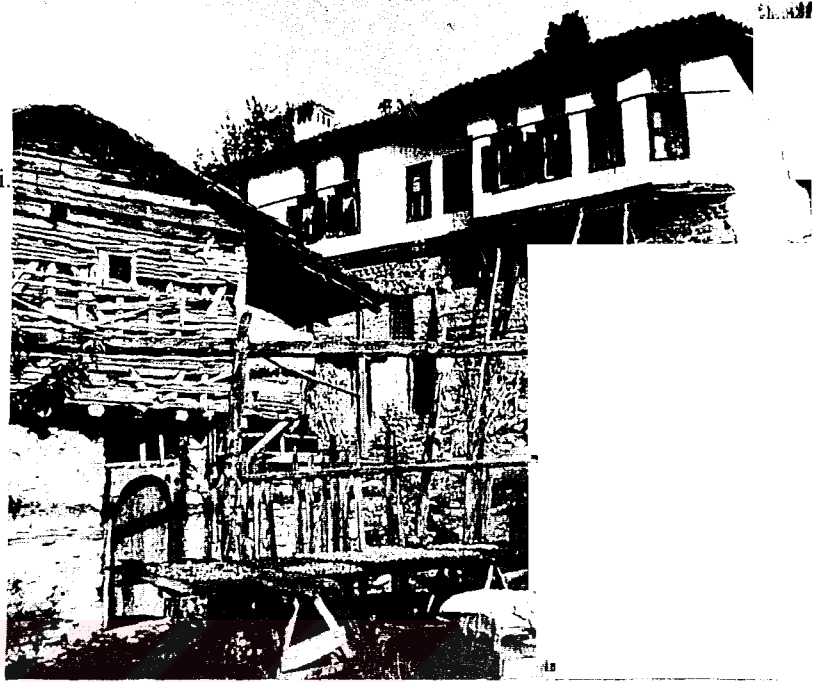

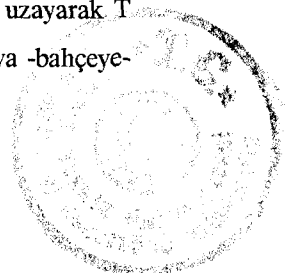
Foto. 68- Akgünler Evi, manzara cephesi, 1967

(Göynük, A Town....,1970:19)

70' li yıllarda yıkılmış olan Akgünler Evi, Göynük Vadisi'nde, Akşemsettin Camisi'nin yakınında bulunmakta idi. 1967 yılında O.D.T.Ü. tarafından incelenen bu tepe pencere evin bir benzeri günümüzdeki Göynük evleri arasında bulunmamaktadır. Bahçe içindeki 2,5 katlı yapının ilk sahibi Gürcüler (Fatma Ege) Evi'nin de ilk sahibi olan Hafız Şakir Bey, son sahibi de Mustafa Akgün'dür. Göynük Çayı kenarındaki kısmen eğimli olan arazi üzerine kademeli olarak oturtulmuştur. Yapım tarihi bilinmemektedir.

Plan Özellikleri: (Bkz. P.48) Bahçe katı, ahır ve *hayat* mahallerinden ibarettir. Bahçedeki çamaşırılık ve *fırnevinin* bulunduğu yapı ile diğer servis mahalleri bahçe katı ile bütünleşmekte ve bahçeyi U biçiminde çevrelemektedir. Bahçe katı seviyesinde yaklaşık 55 m² olan yapı taban alanı, ara kat seviyesinde yamaca doğru genişleyerek 100 m²'ye erişmektedir. Ara kat, zemine oturan bu kısım *hayat* mahallinin bir kısmı üzerinde oluşturulmuştur. *Hayattan* çıkan bir merdiven ile ara kata, oradan da "esas yaşam katı"na çıkılır.

"Esas yaşam katı" merkezi sofalı plan tipine sahiptir. Dikdörtgen planlı merkezi sofanın -*çardağın*- etrafını 4 oda çevrelemekte, güneydoğudaki yamaç tarafında ise tuvalet ve lavabo kısımları yer almaktadır. Kuzeybatıdaki manzaraya yönelik olan iki odanın arasına eyvan şeklinde uzayarak T biçimini alan *çardak* çıkmasıdır. Yapının batı köşesindeki *yazlık oda* çıkma ile manzaraya -bahçeye-

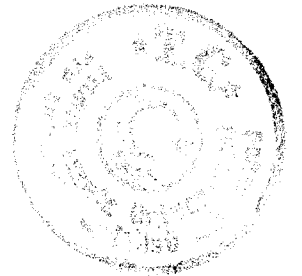

doğru genişlemektedir. Tuvalet ve lavabo mahalleri ile yamaca yaslanmış arka oda arasında, birkaç basamaklı bir merdiven ile erişilen ve yamaca açılan bir kapı bulunmaktadır.

Cephe Özellikleri: (Bkz. P.48) Yapı 3 cephesi ile dışa açılmaktadır. En önemli cephesi, manzara cephesidir (Bkz. Foto.68). Bu cephede, bahçe katının ahşap hatıllı taş duvarı "esas yaşam katı" döşeme seviyesine kadar yükselmektedir. Bahçe katının sağırılığını ahır ve eve giriş kapıları ile bu kapıların üstündeki ahşap, lokmalı parmaklıklı pencereler bozmaktadır. Ayrıca, eli böğründelerle desteklenmiş olan *yazlık oda* çıkması da yapının bu cephesini hareketlendirmektedir."Esas yaşam katı" seviyesindeki pencereler 2 sıralı düzende, 2-2-4 biçiminde gruplanmaktadır. Kitabeli, ahşap kapaklı, dikdörtgen alt sıra pencerelerinin üzerinde tepe pencereleri yer almaktadır. "Esas yaşam katı" ile bahçe katı arasında ahşap kat silmesi, alt sıra pencereler ile tepe pencereleri arasında -çardak pencereleri hariç- cephe boyunca uzanan ahşap silme -sakaf- mevcuttur. Yapıyı örten beşik çatı alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

Yapısal Özellikler: Bahçe katı ile ara kat dış duvarlarının ve "esas kat"ın arka ve kısmen yan duvarları taş malzeme ile yapılmıştır. Diğer bütün duvarları ise ahşap çatkıdır. Ahşap çatkı arası kerpiç ile doldurulmuştur (Göynük, A Town..., 1970:14). Bahçe katının kuzeybatı -manzara- yönündeki duvarı dışında diğer bütün duvarların dış yüzlerinin sıvalı olduğu görülmektedir. *Yazlık oda* çıkması eli böğründelerle desteklenmiştir.

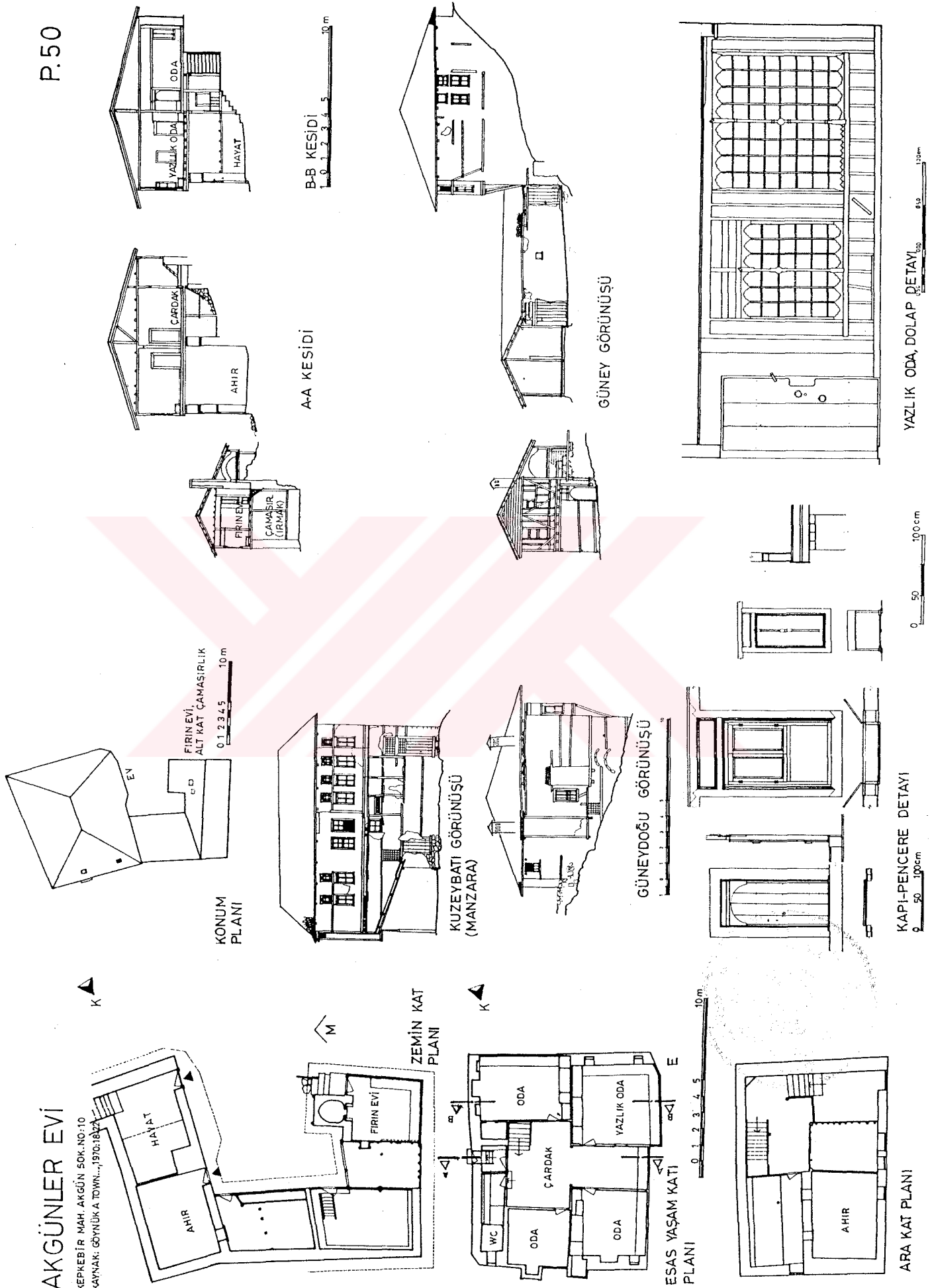
Foto. 68- Akgünler Evi, *yazlık oda* görünüşü (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

AKGÜNLER EVİ

KEPKEBİR MAH. AKGÜN SOK. NO:10
KAYNAK: GÖYNÜK A TOYUN...;1970;18/27

P.50

3. BÖLÜM- GÖYNÜK KONUT MİMARİSİ

3.1-Geleneksel Konutların Genel Yerleşim Özellikleri

Vadilerin yamaçlarına ve eteklerine kurulmuş olan kentte, konutların parsel içindeki konumunu ve mimari karakterini öncelikle topografya, manzara ve iklim belirlemektedir. Her iki vadi de yapıların ön cepheleri manzaraya, bir başka deyişle vadilerin ortasından akan derelere ve karşılardaki yamaca yönelik olarak tasarlanmıştır. Kent genelinde, yamaçlardan derelere doğru olan arazi eğiminin de manzara ile aynı doğrultuda olması, geniş parseller içindeki konutların aynı zamanda hem eğime paralel, hem de manzaraya yönelik konumda olmalarını mümkün kılmıştır.

Kenti oluşturan her yamaca göre arazinin eğim doğrultusu ve manzara yönü değişmektedir. Beybahçesi Vadisi'ndeki Erenler ve Çelikler tepelerinin yamaçlarında arazi eğimi, batı-doğu doğrultusunda, manzara yönü doğudur. Aynı vadinin karşı yamacı olan Hisar Tepesi'nin batı yamacında eğim, doğudan batıya doğru, manzara yönü batıdır. Göynük Vadisi'nde; Hisar Tepesi'nin doğu yamacında eğim, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda, manzara yönü güneydoğudur. Aynı vadi'deki Hayırlar Tepesi'nin bu vadiye bakan yamacında, arazi eğimi yer yer kuzeydoğu-kuzeybatı, doğu-batı ve güneydoğu-güneybatı doğrultularında, manzara ise sırasıyla kuzeybatı, batı ve güneybatı yönlerindedir. Hisar Tepesi'nin kenti yönlendiren ve aynı zamanda birleştiren ucunda arazi eğimi, kuzeden güneye doğru, manzara yönü de güneydir. Eğimin yön değiştirdiği, yani yamaçlardan derelere doğru olmadığı istisnai durumlarda ise konutların yine eğime paralel olarak yapılanmalarından dolayı manzara yönü de değişmekte ve bu tip konutların ön cepheleri, buldukları vadi ile karşı yamacı çapraz olarak görebilecekleri şekilde ya da ön bahçelerine göre konumlanmaktadır (Env.33, 34, 35, 42, 107, 108, 109) (Bkz.Harita 4.5, S.219).

Manzaraya ve eğime göre konumlanan geleneksel konutların plan şemaları da yöre ikliminin özelliklerine göre düzenlenmiş, kara iklimine sahip olan bölgedeki mevcut konutlarda kapalı sofalı plan tipi uygulanmıştır (Bkz. Böl.3.2, S.178).

3.1.1-Topografyanın Kullanımı

Yapıların - kentin biçimlenmesinde ve mimari karakterinin oluşmasında, topografyanın dikkâte alınmış olmasından dolayı bugün hâlâ düşlediğimiz, doğal verilere uyumlu, yapım maliyeti ucuz, organik bir kent modeli ortaya çıkmıştır. Yamaçlarının her birinde ve her noktasında birbirinden değişik görünüm sunan kentte, arazi eğimi bazen yapılanmayacak kadar fazladır. Vadi tabanlarında, dere kenarlarında ve vadilerin birleştiği bölgedeki düzlük alanlarda ortalama olarak %5-10 arasında değişen eğim, yamaçlarda %25-30 civarında olup, yer yer %40'a kadar çıkmaktadır.

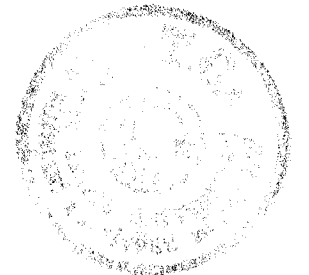
Setlendirilmiş ya da doğal halindeki arazi üzerinde, yaygın olmayan bir biçimde yapılan konutlarda, "esas yaşam katı" bazen bahçe katı konturları üzerine aynen oturtulmuş, bazen de eğimin ters yönünde, bahçe katı konturunun dışına taşırılmış ve kısmen bahçe katına, kısmen de zemine oturtulmuştur. Kayalık olan arazide, doğayla mücadelenin mümkün olmadığı yerlerde ise evlerin arka cepheleri ya kayalara dayanmış ya da yapının dış duvarı gibi kabul edilip, yapının içine alınmıştır (Env. 54, 55 - Pulcular Evi, Env.90 - Kavaklar Evi).

Yamaçlarda yapılmış olan konutlarda, konutun ön bahçe seviyesi ile parselin en üst noktasındaki yamaç veya sokak seviyesi arasındaki fark, bazen 1-1.5 ya da 2 kat oluşmasını sağlayacak kadar fazla olmaktadır (Bkz. Tablo.3.1). Bu nedenle, çoğu kez ön bahçe -manzara- cepheleri 2-3 katlı olan konutların arka cepheleri tek katlı yapı görünümündedir. Bu tip konutların bazılarında arka cepheden de eve giriş olanağı sağlanmıştır.

Konutların arkalarından, yamaç tarafından cadde geçiyorsa, evin ana girişi bu cadde üzerindedir. Cadde seviyesindeki giriş katının üzerinde esas kat, altındaki ön bahçe düzleminde ise bodrum kat olarak kullanılan bahçe katı yer alır. Eğer cadde veya sokak, parselin önünden -manzara tarafından- ya da yanından geçiyorsa, bu kez de bahçe katı olarak adlandırdığımız en alt kat, giriş katı veya zemin kat olmakta, üzerinde ise varsa orta kat veya esas kat bulunmaktadır.

Topografyanın ve manzaranın neden olduğu bu çok seçenekli ve biraz da karmaşık yapılanmadan dolayı hangi kata ?, ne isim ? verileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Esas yaşam katı olan "üst kat", aynı zamanda zemine oturuyorsa "zemin kat" ya da arka cadde veya sokaktan girişi varsa "giriş katı" olarak nitelenebileceği gibi aynı zamanda ön bahçe düzlemindeki katı da "zemin kat", "giriş katı" veya "bodrum kat" olarak nitelenmek mümkündür. Bu çok çeşitli isimler karmaşasını önlemek için "esas yaşam katı" veya "esas kat", "orta kat" ve "bahçe katı" tanımlarını kullanmak daha doğru olacaktır. Başka bir deyişle, üç katlı geleneksel konutlarda, en üstte "esas yaşam katı", altında "orta kat", onun da altında "bahçe katı" bulunmakta, iki katlı konutlarda ise bu sıralama "esas yaşam katı" ve "bahçe katı" şeklinde olmaktadır. "Esas yaşam katı" ile "bahçe katı" arasına bazen "ara kat", "bahçe katı" ile bahçe kodu arasındaki su basman seviyesine de bazen basık ve küçük bir bodrum kat yerleştirilmiştir.

Topografyaya göre böyle biçimlenen konutlarla, onların devamı gibi görünen bahçe duvarlarının arasındaki dar sokaklar da arazinin doğal eğimine uymakta, kimi zaman dik ve kıvrımlı, kimi zaman da basamaklı olarak biçimlenmektedir. Sokak kodundan yüksekte olan bazı konutların bahçe seviyelerine erişebilmek için çoğu kez sokaktan başlayıp eve doğru yükselen rampalar oluşturulmuştur (Bkz. Foto. 291, S.329).

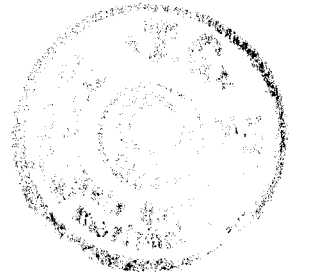
3.1.2-Parsellerin Oluşumu, Büyüklükleri ve Mülkiyet Durumları

Yamaçalarda, yüksek istinat duvarları ile eğime paralel olarak setlendirilmiş bahçeler üzerinde bulunan konutlar; genellikle geometrik olmayan, bazen de geometrik biçimlerde oluşmuş parsellere yapılmışlardır. Kısıtlı bir yerleşim alanı üzerindeki parsellerin oluşumunda topografya kadar, çevrelerindeki sokak ve caddelerde belirleyici olmuştur. Parselleri, sokak ve cadde ile olan ilişkilerine göre; önlerinde, arkalarında, yanlarında, ön ve arkalarında, köşelerinde, 3 veya 4 taraflarında sokak ya da cadde olan parseller şeklinde gruplandırmak mümkündür (Bkz. Tablo 3.4).

Kentin, Beybağçesi Vadisi yamaçlarında bulunan Sofu Ali Mahallesi ile Yenice Mahallesi'nin bir kısmında büyük parseller içine oturan, seyrek bir konut dokusu ile karşılaşmaktadır. Topografyanın yerleşime elverişli olduğu nispeten düz alanlarda; Cuma Mahallesi sınırları içindeki kent merkezinde, Hacı Apti Mahallesi ile Yenice Mahallesi'nin kent girişini kapsayan kısımlarında, Çeşme Mahallesi'ndeki Ömer Sekkin Türbesi'nin çevresinde parseller ve konutlar küçülmekte, bahçeler ufalmakta veya tamamen ortadan kalkmakta ve kentin yapılanma düzeni olan ayırık düzen dışında yer yer bitişik düzende yapılmış yapılara da rastlanmaktadır.

Tescilli konutların parsel büyüklükleri incelendiğinde (Bkz.Ek 2, S.260-263), 103 tescilli konutun yarısının 300 m²' den küçük parseller üzerinde bulunduğu görülmektedir. Sofu Ali Mahallesi'nde bulunan en küçük parsel 37m²' lik bir alana sahiptir (Env.No.32, Bkz.Foto.198, S.300). Bu parsel üzerinde bulunan tescilli konut parselin tamamına oturmakta, bitişik başka bir parsel de bahçe olarak kullanılmaktadır. 100 m²' nin altındaki diğer parsellerin üzerinde env. 85 (53 m²), env. 79 (89 m²) ve env. 22 (97 m²) bulunmaktadır. Bunlardan 85 envanter no.'lu yapının alt katı dükkân, üst katı ise konut olarak kullanılmaktadır. Çarşı bölgesinde, bitişik düzende dükkânların bulunduğu parseller de çok küçük boyutlardadır. 77 envanter no.'lu İsmail Derkan Dükkânı, 22 m² büyüklüğündeki parsel üzerindedir (Bkz. Böl.2.3, S.35).

Tescilli konutlar arasında, 1666 m²' lik en büyük parsel 47 envanter no.'lu (Nuri Güner Evi) yapı sahiptir. 1000 m²' nin üstündeki diğer parsellerde ise env.47 (1627 m²) ve env. 20 (1031 m²) bulunmaktadır (Bkz. Tablo 3.2, Harita 4. 5). Parsel büyüklükleri arasında aşırı fark olan bu örnekler, sit alanı içinde her büyüklükteki parselde rahatlıkla yapı yapılabildiğini göstermektedir.

Tablo 3.2- TESCİLLİ KONUTLARIN PARSEL BÜYÜKLÜKLERİ

Parsel Alanı Büyüklükleri (m ²)	Parsel Sayısı (Top.103)	Oranı %
0-200	28	27.1
201-300	20	19.4
301-400	14	13.5
401-500	12	11.6
501-1000	9	8.7
1001-	3	2.9
Bilinmeyen	16	16.5

Tümüyle özel kişilerin elinde bulunan tescilli konutların yaklaşık olarak %40' ı bir kişinin, %22' si iki kişinin, %9' u üç kişinin, %16' tısı ise dört ve dörtten fazla kişinin mülkiyetindedir* (Bkz.Ek.2). Bu sayısal verilerden, Göynük'te de artık tek veya iki hisseli mülkiyetten, çok hisseli mülkiyete doğru bir dönüşüm olduğu anlaşılmaktadır. Tescilli parsellerin ve üzerindeki konutların veraset ya da satış yoluyla çok fazla sayıda kişinin mülkiyetine geçmeleri ve bölünmeleri, konutların köhneme nedenlerinden biridir.

3.1.3-Konutların Parsel İçi Konumlanma Biçimleri

Göynük sit sınırları içindeki konut dokusu; genellikle ayrı, bazen de bitişik düzende fazla yoğun olmayan bir görünüm sunmaktadır. Ayrı düzen ile yapıların yan cephelerinin tamamen ya da kısmen birleştirilmeleri ile oluşan bitişik düzen dışında daha çok bitişik düzen görüntüsünde olan ve bu düzen içinde incelenen bir yapılanma biçimi daha söz konusudur. Bu düzende; yapıların sağır, yan yüzleri birbirine bitleştirilmemiş, iki yapı arasında 1-2 m. arasında değişen boşluk, "karlık" veya "havalık" bırakılmıştır.

Tescilli 103 konutun %65' i ayrı, %35' i bitişik düzenli yapılardan oluşmaktadır. Bitişik düzenli yapılar içinde yer alan "bitişik düzen görünümlü konutlar"ın oranı %6.8' dir. Tescilli konutların %90' ı bazen çok küçük olsa bile bahçeli, %10' u ise bahçesizdir. Bahçeli konutların bazıları bahçelerine yapılan ekler ve yeni yapılarla bahçesiz hale dönüştürülmüştür.

Ayrı düzendeki konutların bir, iki ya da üç yüzü, bahçe duvarları ile birlikte sokak oluşum hattını belirleyecek biçimde bahçe kenarına yerleştirilmiştir. Zemin kat seviyesinde, dış yüzleri ile sokak oluşum hattını oluşturan bu yapılar bazen üst kat seviyesinde, hem sokağa, hem de zemin kata paralel

* Bu çalışmanın yapıldığı dönemde, kentteki kadastral çalışmalar henüz tamamlanmadığı için, tescilli konutların % 15.6' tısının parsel numaraları, büyüklükleri ve mülkiyet durumları hakkında bilgi edinilememiştir.

çıkımlar yaparak sokak perspektivini zenginleştirmekte (Env.47, 58, 71, 34, 22, 32 vb.) ya da çıkma yapmadan, aynı konturda yükselmektedir. Ayrık düzende bu tip konutlardan başka, konutların sokaktan geriye çekilerek bahçe içine alındığı örnekler de mevcuttur (Env. 38, 40, 42, 48, 52, 66, 67, 86, 90, 97, 98, 99, 102).

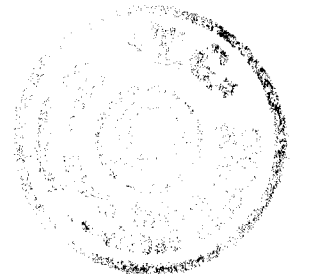
Bitişik ve bitişik görünümlü düzendeki bahçeli konutlarda da, ön bahçe ya da yan bahçe mesafesi bırakılarak konutun sokaktan geriye alındığı örneklere rastlanmaktadır (Env. 54, 55, 56 vb.). Bunların yanı sıra, bir veya iki kenarı ile sokak oluşum hattını belirleyecek biçimde parselin sokak kenarına, köşesine veya tamamına oturtulmuş, bitişik düzen konutlar da vardır (Env. 82, 83, 87, 88 vb.) (Bkz. Tablo. 3.4).

Tescilli konutların %48.5' inin bir kenarı, %14.5' inin iki kenarı, %4.8' inin üç kenarı, sokak oluşum hattını belirleyecek şekilde parsel içine yerleştirilmiştir. %32'si ise sokaktan geriye çekilerek bahçe içine alınmıştır (Bkz. Tablo 3.3).

Konutların sokak veya cadde ile bağlantıları, ya doğrudan sokak-cadde üzerinden ya da bahçe aracılığı ile sağlanmıştır.

Tablo 3.3-TESCİLLİ KONUTLARIN PARSEL İÇİ KONUMLANMA BİÇİMLERİ

Konutların Konumu	Ayrık Düzen		Bitişik Düzen		Toplam	Oran %
	Bahçeli	Bahçeli	Bahçeli	Bahçesiz		
Bir kenarı sokak sınırında	31	13	6	50	48.5	
İki kenarı sokak sınırında	1	1	-	2	1.9	
Köşe kenarları sok. sınırı.	8	3	2	13	12.6	
Üç kenarı sokak sınırında	3	-	2	5	4.8	
Sokaktan geriye çekilmiş	24	9	-	33	32	
Toplam	67	26	10	103		

3.1.4- Taban Alanı Büyüklükleri

Tescilli konutların parsel üzerindeki oturma alanları sayısal olarak incelendiğinde, yaklaşık olarak %54' ünün 0-100 m² arasında taban alanına sahip olduğu görülmektedir. Geriye kalan yapıların taban alanı 100-200 m² arasındaki büyüklükte olup, sadece üç tescilli yapının taban alanı 200m²' nin üstündedir (Env.64, 45, 75) (Bkz. Tablo 3.5).

Tablo.3.5- TESCİLLİ KONUTLARIN TABAN ALANI BÜYÜKLÜKLERİ

Taban Alanı Büyüklükleri (m ²)	Konut Sayısı (103)	Oranı %
0-50	2	1.9
51-100	54	52.4
101-150	33	32
151-200	11	10.6
201....	3	2.9

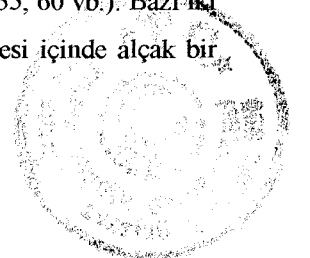
Yapı tabanının parsel alanına oranı olan taban alanı katsayısı tescilli konutların %65' inde 0.50' nin, %80' inde ise 0.60' ın altındadır. Bu verilerden de anlaşıldığı gibi tescilli konutların büyük çoğunluğunda ortalama olarak parsel alanının 0.60' ı yapıya, 0.40' ı ise bahçeye ayrılmıştır.

3.1.5-Kat Adetleri ve Yükseklikleri

Sit alanı içindeki geleneksel konut dokusu; iki kat ve iki katın çeşitlemelerinden ibaret olan evlerden oluşmaktadır. İki katlı, iki kat + ara katlı, iki kat + subasmanlı, ve iki kat + çatı katlı konutlar kentin genel silüetine hakim olan konut yüksekliğini belirlemektedir (Bkz.Harita 3.1). Bununla birlikte, üç katlı geleneksel konutlar da kent dokusu içinde sayısal bakımdan önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle, 1930-1970 yılları arasında yapılmış olan kare pencereci konutlar arasında, üç katlı konutların sayısı oldukça fazladır.

Arazinin eğimli olması nedeniyle, tek katlı konutlar yok denecek kadar azdır. Evler dışında, evlerin yanına veya bahçesine yerleştirilmiş müstemilatları, kentin çeşitli yerlerine serpiştirilmiş çamaşırhaneleri (ırmaklar) ve çarşı bölgesindeki bazı dükkânları geleneksel tarzda yapılmış, tek katlı yapılar olarak saymak mümkündür.

Bahçe katı ile "esas yaşam katı"ndan ibaret olan iki katlı konutların yamaçlara yapıldığı örneklerde, ön bahçe kodu ile yamaç veya sokak kodu arasındaki fark 1.5 kat yüksekliği kadar ise bahçe katı ile üst kat arasındaki bir bölüme, basık bir ara kat yerleştirilmiştir (Env.40, 54, 55, 60 vb.). Bazı iki katlı konutlarda, bahçe katı döşemesi zeminden biraz kaldırılarak subasman seviyesi içinde alçak bir

bodrum (Env.21, 23, 83 vb.), bazılarında ise çatı eğimi içinde kalınarak veya çatı arası yükseltilerek bir çatı katı oluşturulmuştur (Cihannümalı ev, Env.42,67).

Tescilli konutların %68' ini iki kat ve iki katın çeşitlemelerinden ibaret yapılar, % 31' ini üç katlı yapılar oluşturmaktadır. Tek katlı yapılar yok denecek kadar azdır (Bkz. Tablo 3.6).

Tablo 3.6- TESCİLLİ KONUTLARIN KAT ADETLERİ

Kat Adedi	Konut Sayısı (Top.103)	Oranı %
İki katlı	40	39
İki kat+ara katlı	19	18.4
İki kat+çatı katlı	6	5.8
İki kat+subasmanlı	5	4.8
Üç katlı	32	31
Tek kat+subasmanlı	1	0.9

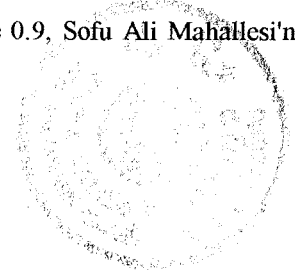
Kentsel sit alanı içinde, geleneksel yapıların yanısıra betonarme yapılar da bulunmaktadır. Bunlar arasında bir-iki katlı, kent gabarisine uygun yapılar da olmasına rağmen, üç-dört katlı, hatta dört kat + çatı katı olan ve tamamıyla geleneksel dokuya aykırı yapılar çoğunluktadır.

Geleneksel evlerin kat yüksekliklerini ortalama bir değer olarak saptamak oldukça güçtür. Kat yükseklikleri; topografyaya, katların kullanım amacına, konutların yapılış dönemlerine ve yaptırın kişinin zenginliğine göre değişik ölçülerde uygulanmıştır. Genellikle eski tarihli evlerde, bahçe katlarının yükseklikleri; ahır, hayat, depo vb. mahallerin yer almasından dolayı diğer katlardan daha yüksek tutulmuş, bazen de yüksek tutulan bahçe katının bir kısmında ara kat oluşturulmuştur. Daha yeni tarihli evlerde ise ahır, samanlık gibi mahaller bulunmadığı için bahçe katı yüksekliği, diğer katlara göre daha basıktır. Basit, mütevazı konutlardaki bahçe katı yüksekliği, "esas yaşam katı" yüksekliğine göre daha düşüktür. İncelenen geleneksel konutlarda bahçe katı yükseklikleri 210-490 cm. arasında değişmektedir.

Bahçe katı yüksekliğinin içinde oluşturulan ara katlar, oldukça basık tutulmuştur. Yüksekliğin yeterli görülmediği durumlarda tavan kirişlemelerinin arası kapatılmamakta, ara kat döşemesinden "esas yaşam katı" döşemesine kadar olan ara kat yüksekliği 200-235 cm. arasında değişmektedir.

Orta kat yükseklikleri 280-345cm, "esas yaşam katı" yükseklikleri ise 280-350cm arasındadır. Mütevazı konutlarda "esas yaşam katı" yüksekliği 240 cm.' ye kadar düşmektedir.

Sit alanı içindeki tüm yerleşmede, yapılanma oranları hemen hemen aynı özellikleri göstermektedir. Bununla beraber Cuma Mahallesi ile Hacı Apti Mahallesi'nde kat alanı katsayısı - KAKS- (Taban alanı x kat adedi / parsel alanı) diğer mahallelere göre biraz daha yüksektir. Tescilli yapılar arasındaki KAKS; Cuma Mahallesi'nde 1.2, Yenice Mahallesi'nde 0.9, Sofu Ali Mahallesi'nde ise 0.75'dir.

3.2-Geleneksel Konutların Plan Özellikleri ve Tipleri

3.2.1-Katların Kullanım Biçimleri

Topografik şartlardan dolayı Göynük sit sınırları içindeki yapılanma alanları yetersizdir. Bu nedenle, konutların kullanım alanları arazi üzerine yayılarak değil, arazinin eğiminden faydalanıp, kat sayılarını arttırmakla genişletilmiştir. Çoğu kez araziye kademeli olarak oturan konutlarda katların adları ve işlevleri de zaman zaman değişmekte, alttan üste doğru sırasıyla bahçe katı, bazen ara kat veya orta kat, en üstte de "esas yaşam katı" bulunmaktadır (Bkz.Böl. 3.1.1, S.169). Günümüze kadar gelebilmiş eski tarihli geleneksel evlerin fazla sayıda olmaması ve konutları meydana getiren mahallerin yapıldıkları dönemdeki işlevlerinin dışında kullanılmalarından dolayı katların geçmişteki orijinal kullanım biçimleri pek fazla bilinmemektedir.

Bahçe katı tümüyle hizmet ve üretim eylemleri için ayrılmıştır. Evin ana giriş kapısı genellikle bu kattadır. Eğer ana giriş kapısı diğer katlarda ise bu katta mutlaka bahçeye çıkış kapısı bulunmaktadır. Hayat, ahır, samanlık, odunluk, ambar, kiler bazen *fırın evi* gibi mahallerden en az birkaçı ya da tamamı bu katta veya bu katla birlikte bahçede yer alabilmektedir. Bahçe katlarında ahır ve samanlık olmayan evlerde, bu mahallerin yerini mutfak ve banyo almıştır (Zekai Eke Evi, Yağcılar Evi). Bu kattaki *hayat* mahalli ile üst katlardaki sofa -*çardak*- mahalli arasındaki bağlantı merdivenle sağlanmaktadır.

Bazı evlerde, bahçe katının bir bölümü üzerinde basık bir ara kat oluşturulmuştur. Kimi zaman sadece bir veya iki odadan ibaret olan bu katta bazen mutfak, ambar ya da kiler gibi mahaller de bulunmaktadır. Ara kattaki odalardan biri evde yetiştirilen kıza ya da inip çıkmak kolay olduğu için ailenin yaşlılarına, eğer ahırın üzerinde ise hayvanlara bakan kişiye ayrılmıştır (Bkz.Böl. 2.6.10, Kasımlar Evi, S.135). Diğer oda genellikle kışlık *oda* olarak kullanılmaktadır.

Orta kat, sokak veya cadde seviyesinde ise giriş katı olarak kullanılmaktadır. Giriş kapısının açıldığı "hayat" (daha yeni evlerde giriş holü), sofa (*çardak*), odalar, bazen mutfak "esas yaşam katı"ndaki plan düzenine benzer bir plan düzeni içinde bu katta yer almaktadır. Orta katın mevcut olduğu evlerde geçmişte, gündelik yaşamın bu katta geçirildiği, "esas yaşam katı" ya da üst katın evli çocuklara ve konuklara ayrıldığı söylenmektedir.

"Esas yaşam katı", eğer orta kat yok ise gündelik hayatın geçtiği ve konukların ağırlandığı kattır. Bu katta bulunan sofa (*çardak*), yazlık ve kışlık odalar, merdiven, tuvalet ve lavabo mahalleri ile bazen mutfak ve kiler mahalleri basit ve rasyonel bir plan düzeni içinde, önemlerine göre manzaraya, sokağa ve bahçeye doğru yönlendirilmişlerdir.

Geçmişte, bazı evlerde var olduğu düşünülen haremlik-selamlık ayırımına bugün, sadece "Varlık Evi"nde rastlanmaktadır. Bu evde, cadde seviyesinden iki ayrı kapı ile girilen orta katın yarısı haremlik, yarısı selamlık olarak ayrılmıştır (Bkz. Böl.2.6.11, S.138). Selamlık ve haremlik olarak yanyana yapılmış, 2 ayrı binadan ibaret olan Müderrisoğlu Evi'nin selamlık kısmı ise bugün mevcut değildir

(Bkz. Böl.2.6.1, S.92). Bu evlerden başka, geçmişte varolan Saatçiler Evi'nde de selamlık-haremlik ayırımının olduğu, iki ayrı kapıdan girilen bahçe katının üzerindeki orta katın selamlık ve harem bölümlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır* (Göynük, A Town...,1970:30, 31) (Bkz.Foto. 208,209, S.304).

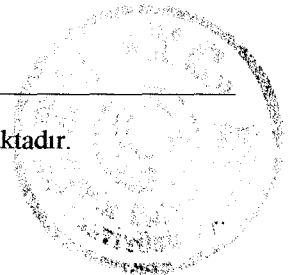
Yapıldıkları dönemde büyük, ataerkil ailelerin yaşaması için tasarlanmış olan bu konutların bugünkü kullanım biçimleri, yukarıda belirtilen kullanım düzeninden farklıdır. Günümüzde, sadece anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerdeki kişi sayısının azlığı, yaşam biçiminin farklılığı, 2. ve 3. kuşaklara miras kalan evlerdeki mirasçı sayısının fazlalığı, kentten göç eden mülk sahiplerinin evlerini tamamen ya da kısmen kiraya vermeleri gibi nedenlerden dolayı geleneksel konutlar değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Bir çok evde, orta kat ile "esas yaşam katı" arasındaki merdiven iptal edilerek bu katlar birbirinden ayrı, bağımsız dairelere dönüştürülmüştür. Arazinin eğimli oluşu da katların bu şekilde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. "Esas yaşam katı" na bahçeden veya sokaktan ayrı bir giriş kapısı açmak, odalardan ya da diğer mahallerden birini mutfak haline dönüştürmek, tuvalet ve lavabo mahallerinin yanına banyo mahalli eklemek, bu katı bağımsız hale getirmeye yeterli olmaktadır. Yaşam ve üretim biçiminin değişmesinden dolayı hayvan beslenmediği ve kışlık ihtiyaçlar yazdan depolanmadığı için bahçe katları hemen hemen hiç kullanılmamakta ya da sadece eşya deposu olarak kullanılmaktadır. Eğer geleneksel yapının bir cephesi cadde üzerinde ise cadde seviyesindeki katta (bahçe katı, bazen orta kat) bulunan mahaller dükkâna çevrilmekte (Bkz.Foto.197,199, S.300,301) veya geleneksel yapı tamamıyla terk edilip, bahçenin bir köşesine yapılan yeni eve taşınılmaktadır.

3.2.2- Plan Düzeni

Geleneksel Göynük evleri, Anadolu konut mimarisi içinde, özgün Anadolu sentezinin hakim olduğu bölgelerden biri olan batı-kuzeybatı bölgesinde yer almakta ve bu bölgedeki konutlarla genelde aynı özellikleri taşımaktadır (Kazmaoğlu,Tanyeli,1979:34). Bununla birlikte, kentin topografyası, iklimi, yerel malzeme olanakları ve geçmişte bu evlerde yaşayanların toplumsal, kültürel nitelikleri ve ekonomik güçleri Göynük evlerini aynı zamanda bölgedeki diğer evlerden farklı kılmaktadır.

Bu evler genellikle, sokak ile ev arasında bir geçiş alanı olan ve etrafı yüksek duvarlarla ve darabalarla çevrili bahçelerin ortasına, sokak kenarına ya da köşesine yerleştirilmiştir. İşlevsel nedenlerden ve mahremiyetten dolayı sokağa ve bahçeye kapalı olarak yapılan bahçe katlarının dış konturları, eğer yapılar araziye kademeli olarak oturmuyorlarsa, genellikle üst katların dış konturları ile uygunluk göstermektedir. Bu katlar, bir üst katın plan düzenininin kurulmasına olanak sağlayacak şekilde tasarlanan taşıyıcı duvarlar ve ahşap dikmelerden ibaret olup, belirli bir plan şemasına göre biçimlenmemektedir.

* Bugün, Saatçiler Evi'nin yerinde, 46 envanter numaralı bir başka konut bulunmaktadır.

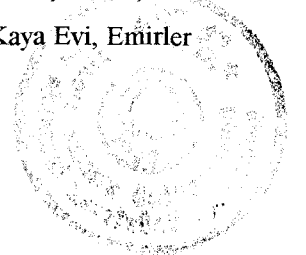
Bahçe katlarındaki dışa kapalılık ve plan şemalarındaki belirsizlik, 1930-1970 yılları arasında geleneksel teknikle yapılmış olan evlerde ortadan kalkmaktadır. Bu evlerde, bahçe katında yer alan işlevlerin farklılaşması (mutfak ve banyonun konulması, ahırın kaldırılması) ve kadının toplumdaki yerinin değişmesinden dolayı dışa kapalılık azalmış, bahçe katları pencerelerle dışa açılmıştır. Bu değişime uygun olarak yapılan bahçe katlarının planları da üst kat planlarına uygun bir düzende tasarlanmıştır (Bkz.Zekâi Eke Evi, S.149).

İnsan yaşamına göre biçimlenen ve dışa dönük olan orta kat ve esas yaşam katı planları ise benzer plan düzeni içinde ortak özellikler taşımakta ve evin plan karakterini bize vermektedir. Bu nedenle, esas yaşam katlarının plan düzenleri tipolojik olarak incelenecek olursa, bu planları belirleyici unsurun sofa -*çardak*- olduğu görülmektedir (Bkz.Tablo 3.7). Kentin soğuk iklim koşullarına sahip olmasından dolayı sofa, bütün evlerde dış etkilere kapalı bir mekân olarak tasarlanmıştır. Sofanın odalar arasındaki konumuna, biçimine, ve diğer mahallerle ilişkisine göre "esas yaşam katı plan" düzeni oluşmuştur. Genellikle evin manzaraya bakan kenarının orta aksına sofanın dar kenarı oturtulmuş, sofanın uzun kenarlarına ya da köşelerine ise odalar ve diğer mahaller yerleştirilmiştir. İç sofalı, orta sofalı ve nadiren köşe sofalı olarak gelişen plan düzenlerinden en çok uygulanmış olanı, iç sofalı tasarımlardır (Bkz.Tablo.3.8).

İç sofalı planlarda, sofanın iki ya da üç kenarı odalar ve evin diğer mahalleri ile sarılmıştır. Sofanın, evin bir cephesinden diğerine kadar yapı derinliğince uzandığı örneklerde, sofanın bir yanında yanyana gelen oda sayısı ortalama olarak iki, karşılıklı olarak sofanın iki yanında yer alan oda sayısı ise dördür. Katları birbirine bağlayan merdiven genellikle sofanın içindedir. Bazen sofayı çevreleyen odalardan biri ambar, kiler ve tuvalet gibi servis mahallerine ayrılmış olabilmekte (Pulcular Evi, Müftüler Evi), bazen de sofanın bir yanında odalar, bir yanında ise servis mahalleri bulunabilmektedir (Yüceller Evi). Sofanın iki yanında sadece birer odanın bulunduğu küçük evlerin sayısı ise çok azdır. Yapı derinliğince, boydan boya uzanan sofaların iki dar kenarı, eğer parselin topografyası uygunsa, pencere ve kapılarla dışarıya açılmaktadır (Yağcılar Evi, İsmail Yağan Evi). Yapının arka tarafının yamaca yaslandığı durumlarda ise yamaç kenarı mecburen sağır olmakta ve bu yüzden sofa sadece manzaraya dönük kenarından ışık almaktadır (Pulcular Evi).

Sofanın arka kenarının sağır olduğu durumlarda, bu kenara da kışık oda ya da tuvalet, kiler gibi mahaller konarak sofanın üç tarafı sarılmış ve böylece sofanın daha korunaklı olduğu bir plan düzeni oluşturulmuştur (Ali Kaya Evi, Tüccarlar Evi).

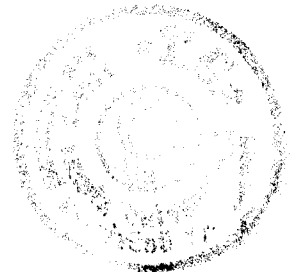
Sofanın iki ya da üç kenarının çeşitli mahallerle çevrili olduğu her iki plan düzeninde de bazen yanyana gelmiş iki odanın arası açılmış, sofanın uzun kenarının orta aksına merdiven, tuvalet, kiler gibi mahaller yerleştirilmiştir. Bu mahaller sofanın bir yanında olabildiği gibi karşılıklı iki yanında da olabilmektedir (Tüccarlar Evi). Tuvalet ve lavabo mahallerinin yapıya eklenmiş ayrı bir ek çıkıntı içinde olduğu örneklerde ise sofa, eyvan ve koridorlarla yanlara doğru genişlemektedir (Ali Kaya Evi, Emirler Evi).

Ayrıca, sofanın çıkmalı ya da çıkmasız, balkonlu ya da balkonsuz oluşu da iç sofalı plan düzenlerini çeşitli kılmaktadır. İç sofalar, genellikle manzara yönünde kapalı çıkma yaparak odaların önüne geçmekte ya da çıkma yapan odaların gerisinde kalmaktadır. İç sofaların önünde, bazen de hem önünde, hem arkasında bir balkon olabilmektedir. Bu tip planlarda, manzara cephesine dik kenarlardan genellikle biri ya da ikisi, kimi kez de arka kenar sağır taş duvarlardan oluşmaktadır.

Göynük'te orta sofalı plan düzenindeki konutlara daha az rastlanmaktadır. Bu tip konutların genellikle üç tarafı dışa açık, dördüncü kenarı ise dışa kapalıdır. Odalar arasına eyvanlarla uzanan sofanın bazı eyvanları kimi zaman kiler, tuvalet, lavabo gibi mahallere ayrılmış, bazen de oda olarak kullanılmıştır (Saatçiler Evi, Postacılar Evi). Tuvalet ve lavabo mahallerinin, eyvanların önüne eklenmiş bir çıkıntı içinde çözümlendiği örnekler de fazladır (Şengül Erdem Evi, Kasaplar Evi, Tahsin Pekmez Evi). Genellikle eyvanların biri ya da ikisi merdiven için ayrılmıştır. Manzaraya yönelik eyvanın önünde balkon da bulunabilmektedir (Hafızlar Evi). Merkezi sofanın oda köşeleri genellikle pahlanmış olup, oda girişleri bu pahlı köşelerdendir. Köşelerin pahlanmadığı kare ya da dikdörtgen planlı bir orta sofaya rastlanmamıştır. Geçmişte, bu tip bir sofaya sahip olduğu anlaşılan Akgünler Evi ise yıkılmıştır (Bkz. Böl.2.6.19, S.165). Orta sofalı düzenlerde genellikle odalar, çıkmalarla sofa eyvanlarının önüne geçmektedir (Şengül Erdem Evi, Saatçiler Evi, Kasaplar Evi). Odalarla, sofa eyvanlarının birlikte çıkma yaptığı ya da sofa eyvanının çıkma ile odaların önüne geçtiği örneklerle de rastlanmaktadır (Tahsin Pekmez Evi, Hafızlar Evi).

Köşe sofalı planlar, tescilli konutlar arasında çok az uygulanmıştır. Genellikle bir cephesi manzaraya, bir cephesi ise caddeye yönelik olan evlerin cadde tarafında köşe sofa yer almaktadır. Sofanın bitişik iki kenarına odalar ve diğer mahaller sıralanmıştır. Oda girişleri genellikle köşelerden olup, kapıların oda duvarının ortasından açıldığı istisnai durumlarda olabilmektedir (Varlık Evi).

TABLO 3.7- GÖYNÜK TESCİLLİ KOÑUTLARINDA PLAN TİPOLOJİSİ

	İÇ SOFALI		ORTA SOFALI	KÖŞE SOFALI
	SOFANIN 3 TARAFI ODA, KİLER V.B. MAHAL. ÇEVRLİ	SOFANIN 2 TARAFI ODA, KİLER V.B. MAHAL. ÇEVRLİ		
TEK SIRA ODALI				
İKİ SIRA ODA YANYANA				
İKİ SIRA ODA+ODALAR ARASINA EYVAN, MERDİVEN, TUVALET, KİLER V.B. MAHALLER GİRMİŞ.				

3.2.3- Plan Elemanları

3.2.3.1-Sofa

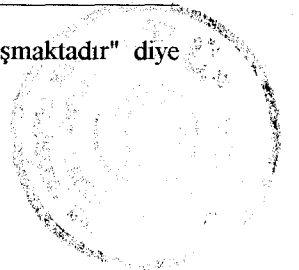
Odalar arasındaki ilişkiyi sağlayan ve aynı zamanda ailenin bir araya geldiği ortak yaşama alanı olan sofa, Göynük'te *çardak* olarak adlandırılmaktadır. Bu ortak mekân, aynı zamanda düğün, mevlid vb. sosyal olaylar sırasında komşularla birlikte olmayı da sağlamaktadır.

Göynük'te, geçmişten günümüze kadar gelebilmiş bütün geleneksel evlerde sofa; kapalı, korunmuş bir mekân olarak odalar, tuvalet, merdiven, bazen mutfak ve kilerle bağlantılı biçimlerde tasarlanmıştır. Çeşitli şekillerde biçimlenen sofa, genellikle odaların ortasında ve odalarla birlikte manzaraya yönelik konumdadır (Bkz. Foto.212,214,216, S.305,306). Döşemesi ve tavanı ahşap olan bu mahallin duvarlarında bazen küçük çiçeklikler bulunmakta, bazen de yükük vb. dolaplar yer almaktadır (Hacı Beyler Evi, Yüceller Evi). Sofanın sabit mobilyası ise manzara yönündeki pencerelerin önünde bulunan sedirdir. İncelenen evlerdeki sofa yükseklikleri 285- 330 cm. arasında değişmekte, özellikle orta sofalı evlerde, sofa yüksekliğinin oda yüksekliklerinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Evin odak noktası durumunda olan sofa, bu özelliğini dış cephede de sürdürmekte, odalarla birlikte ya da bağımsız bir biçimde dışarıya doğru çıkma yaparak veya çıkma yapan odaların gerisinde kalarak, bazen önündeki balkonla, bazen de farklı pencere biçimi ve yüksekliği ile konut cephelerini hareketlendirmektedir (Bkz. Tablo 3.9).

Göynük Evleri'nde, yukarıda da belirtildiği gibi bütün sofalar dış etkilere kapalı bir durumdadır. Mevcut konutlar arasında dış / açık sofalı ev yoktur*. Geçmişte olup olmadığı da bilinmemektedir. Bununla beraber, ODTÜ. nin rölövesini yaptığı, Salih Pulcu'ya ait küçük, bağ evi ile (Göynük, A Town....1970:36), 1991 yılında yapılan tespit çalışmaları sırasında mevcut olan Refik Aloğlu'na ait "ambar üstü evi" (Bkz.Foto.162, S.289) dış/açık sofalı örneklerdir. Bugün, yıkılmış bulunan bu iki mütevazı örnek, sürekli oturmak amacıyla yapılmamış olmalarından dolayı konut genellemesi içinde düşünülmemiştir. Günümüzde mevcut olan konutlardaki kapalı sofalar ise "plan düzeni" kısmında da belirtildiği gibi iç sofa, orta sofa ve köşe sofa biçiminde tasarlanmıştır (Bkz. Tablo 3.8).

* Bazı kaynaklarda "Göynük evleri genellikle açık ve kapalı sofalı evlerden oluşmaktadır" diye belirtilmektedir (Diker,1976:4; Arslanoğlu,1983:16).

3.2.3.2-Oda

Göynük evlerinde oda, diğer Osmanlı Evleri'nde de olduğu gibi kendi başına bir bütündür. Her bir odanın donatısı ve kapısı ayrıdır. Odaların büyüklük ve karakterleri farklı da olsa hepsinde oturma, yatma, yıkanma, konuk ağırlama, yemek yeme eylemleri ve hatta ipek böceği bile yetiştirilebilmekte (Güner,1980:67) ve bütün odalar ortak mekân olan sofaya açılmaktadır. Sofanın iki, üç ya da dört yanına sıralanan odalar, kare ya da dikdörtgen planlıdır. Sofadan odaya giriş genellikle oda- sofa ortak duvarının bir yanından ya da sofanın pahlı köşelerinden olmaktadır. Az sayıda da olsa bazen kapılar, oda-sofa ortak duvarının ortasından da açılabilmektedir (Kavaklar, Hacı Beyler, Varlık evleri). Genellikle odalar arasında bağlantı olmamasına rağmen, birbirleriyle ilişkili odaların bulunduğu örnekler de vardır (İsmail Yağan, Hacı Beyler evleri).

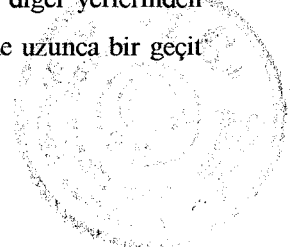
Döşemeleri, tavanları, sedirleri, yüklük ve dolapları tamamen ahşap malzemeden yapılmış olan odalarda, sadece Müderrisoğlu Evi, *yazlık odasında* rastladığımız ve geleneksel Osmanlı Evi'nin önemli özelliklerinden biri olan "seki altı-seki üstü" ayrımı yoktur* (Bkz. P.18, Foto.217, S.95,307). Odaların tavanlardan sonra en önemli bezeme ögesi olan yüklükler ise odaya açılan kapı kanadının önünde veya yanında, bazen de her iki tarafında bulunmakta ve kapı yüksekliğinin biraz üstünde sona ermektedir. Dolapların üst kısmı ile tavan arasında kalan kısım, *musandradır*. Bazı yüklük ve dolapların ortasında veya bağımsız olarak başka bir duvarda çiçeklik olarak adlandırılan küçük nişler yer alır (Bkz. Foto.217-225, S.307-309). Yüklük genişlikleri ortalama olarak 50-60 cm arasında olup, yükseklikleri ise 225-235 cm kadardır.

Taş beden duvarlarının oda içinde kalan kısmında, ortada taş yaşmaklı ocak, ocağın iki yanında ise gömme dolaplar bulunmaktadır. Bu dolaplardan iç bölme duvarına bitişik olan dolap, gusulhanedir. Yörede *boşdolap* olarak adlandırılan bu mahal, bazı evlerde beden duvarından dışarıya doğru 15- 20 cm. genişliğinde bir çıkma yapmakta ve dış cephede daha belirgin hale gelmektedir (Müderrisoğlu, Akgünler ve 59 Env. No.'lu evler, Bkz.Foto.166, S.290). Dolap genişlikleri 35-45 cm., *boşdolap* genişlikleri 75-95 cm. arasında değişmektedir.

Odaların sabit mobilyası olan sedir genellikle pencereci duvarların önünü çevrelemekte, yeni tarihli evlerin bazılarında ise hiç bulunmamaktadır. Sedirlerin yükseklikleri 20-40 cm., genişlikleri 70-100 cm arasındadır. Geçmişte, oda zeminlerinin ve sedir üstlerinin yörede dokunan ve *kalcan* adı verilen yün kilimlerle kaplandığı, kentin yaşlıları tarafından söylenmektedir.

Bütün odalar genelde birbirlerine benzeseler bile, ev içindeki konumlarından ve kullanım biçimlerinden dolayı farklı isimler almaktadır. Konumlarına göre manzara yönündeki odalara "ön oda",

* Odayı teşkil eden unsurlardan biri sekiliktir. Oturmaya ayrılan bu kısım, odanın diğer yerlerinden daha yüksektir. Seki altı veya pabuçluk ise ekseriya yüklük ve giriş kapısının önünde uzunca bir geçit şeklindedir (Eldem,1987:15).

yamaç tarafındakilere "arka oda", mevsimlik kullanıma göre ise "yazlık oda", "kışlık oda" isimleri verilmektedir

Evin dereye ve karşı yamaçlara bakan "ön oda"larının çıkmasız örnekleri olduğu gibi çıkmalarla ön bahçeye, yan bahçeye ya da sokağa taşan ve görüş alanları genişleyen örnekleri de bulunmaktadır. Arkada bulunan bahçeye, sokağa bakan bazen de kayalara yaslanmış olan "arka oda" lara, ön odalardan daha az önem verilmiştir. Arka cephedeki odalar, ancak bu cepheden bir cadde geçtiği zaman önem kazanmakta ve caddeye doğru çıkmalar ve balkonlarla genişlemektedir (Bkz. Hacıbeyler, Geredeliler, Yağcılar evleri).

"Esas yaşam katında"ki "ön oda"lardan, genellikle iki kenarı ile manzaraya ve yan bahçeye ya da sokağa açılan oda *yazlık oda* ya da yine yöresel deyişle *yaz evidir*. Osmanlı Evi'ndeki "baş oda"* niteliğinde olan bu odada eve gelen konuklar ağırlanmaktadır. Tavan, dolap ve yüklük bezemeleri diğer odalara göre daha özenli yapılmıştır. Ender olarak bir duvarında ocak bulunur (Bkz.Foto.211,216, S.305, 306).

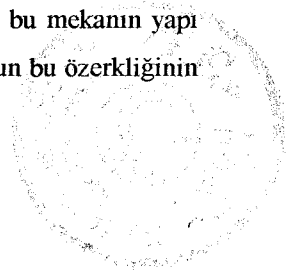
Kışlık oda, evin daha korunaklı bir köşesinde yer alır. Bir kenarındaki pencerelerle dışa açılan ve mutlaka ocağı bulunan bu oda, genellikle evin arkasında, bazen de manzara tarafındadır (Şengül Erdem Evi, Zekâi Eke Evi). Evin bahçe katı dışındaki diğer katlarından herhangi birinde yer alabilen *kışlık oda*, eğer evde mutfak olarak ayrılmış belirli bir mekân yoksa, aynı zamanda mutfak olarak da kullanılmıştır.

Oda yükseklikleri ortalama olarak, "esas yaşam katında" 285-310 cm. arasında değişmektedir.

---

* "Baş oda" eski Türk evlerinin en büyük ve süslü odasıdır. Evin büyüğü burada oturur ve konuklar burada kabul edilirdi (Hasol,1988:82).

Baş oda, ev düzeninde özerk olan başlıca oğedir. Konuk odası olarak kullanılan bu mekanın yapı kitlesinde belirginleşmesi, dış çevreye görsel açılım sağlayacak şekilde kurulması, onun bu özerkliğinin ifadesidir (Arel,1982:54).

3.2.3.3-Servis Mahalleri

- Mutfak ve Fırın Evi

Bugün, hâlâ kullanılmakta olan geleneksel evlerdeki mutfak mahalleri, ya günümüz şartlarına uygun olarak değişikliğe uğramış ya da iptal edilerek başka bir mahal mutfak için ayrılmıştır. Bu nedenle, mutfakların orijinal durumları ve yapı bütünündeki diğer mekânlarla olan ilişkileri hakkında genelleme yapabilecek kadar bilgi edinmek mümkün olmamıştır.

Günümüze kadar biçim değiştirmeden gelebilen orijinal mutfaklara bakıldığında, bu mahallerin diğer odalardan pek de farklı olmadığı, ocak, dolap, yüklük ve sedirleri ile bir odanın tüm donatısına sahip olduğu görülmektedir (Ali Kaya, Müderrisoğlu, Kasımlar ve Kavaklar evleri). Bir başka deyişle, belirgin bir mutfak mahalline rastlanmayan evlerde, *kışlık oda* veya oturma odası olarak kullanılan mahallerden birinin mutfak olarak da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mutfakların *kışlık oda* ya da *kışlık odaların* mutfak olarak kullanılma biçimi bugün de halen sürdürülmektedir.

Orijinal durumlarını muhafaza eden mutfaklarda tezgâhın bulunmaması, geçmişte hazırlama ve pişirme eylemlerinin döşeme seviyesinde yapıldığını göstermektedir. Daha geç tarihlerde yapılan bazı evlerin mutfaklarında, taş duvar içindeki nişlerde küçük bir tezgâh oluşturulduğu görülmektedir (Bkz. P.31, Kavaklar Evi). 20. yüzyılın ilk yarısında yapılan geleneksel evlerde ise artık bir mahal olarak belirginleşen mutfaklara tezgâh ve eviyeler konmuştur (Bkz. P.42, Zekai Eke Evi, Yağcılar Evi).

Fırın Evi; genellikle büyük, geleneksel konutların bahçelerinde, kimi zaman bağımsız olarak tek başına, kimi zaman da ambar evi ya da *ırmakların* yanında yer almakta ve ekmek, börek, çörek vb. yiyecekleri pişirmek için kullanılmaktadır (Müderrisoğlu, Yüceller, Fatma Ege evleri). *Fırın evinin* yapıya bitişik konumda veya yapının içinde bulunduğu durumlarda ise mutfaklarda bulunan ocaklar ile ilişkili olarak planlandığı görülmektedir (Pulcular, Hacı Beyler, Ali Kaya evleri). Günümüze kadar gelebilmiş olan çok az sayıda *fırın evinin* üstü, çamur harçla sıvanmış bir kubbe ile örtülmüş olup, kubbenin üzeri ise ya bulunduğu binanın çatısı ya da ahşap dikmelerin taşıdığı ayrı bir çatı ile kapatılmıştır (Bkz.P.19, Foto.41,167, S.102,291).

- Kiler, Ambar Evi

Geleneksel evlerin kilerlerinden, günümüze kadar orijinal durumu ile gelebilen bir örneğe rastlanmamıştır. Geçmişte, yiyecek saklamak için kullanılan bu mahaller, günümüzde kullanılmamalarından dolayı değiştirilerek mutfak, banyo gibi mahallere dönüştürülmüşlerdir. Yörede, dışarıya penceresi olan kilerler *aydınlık kiler*, ışık almayanlar ise *karanlık kiler* olarak adlandırılmaktadır. Kilerlerin dışında, yine yiyecek depolamak için kullanılan tahta ambarlardan da günümüze kadar gelebilenlerin sayısı pek fazla değildir. Evin içinde her katta bulunabilen ve un,

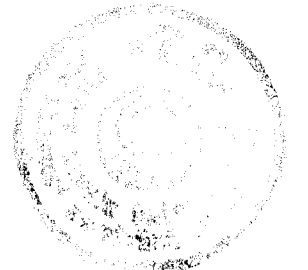
mercimek, nohut, kuru yemiş, meyve kurusu vb. yiyeceklerin saklandığı bu ambarlar, genellikle küçük ambarlardır. Kışlık buğday, arpa, gibi yiyeceklerin saklanması için ise bazı evlerin bahçelerine, evlerden bağımsız, tek bir yapı halinde *ambar evleri* yapılmıştır. Ne yazık ki bu yapılardan da günümüze kadar gelebilen, sadece Yüceller Evi'nin bahçesindeki ambar evidir (Bkz. P.21, S.103). Tamamen ahşap malzeme ile yapılan bu yapıların üst katlarına bazen "ambar üstü evi" olarak adlandırılan ve ailenin bekâr erkeklerinin kullandığı bir oda yapılmıştır (yıkılmış olan Refik Alağlu ambar üstü evi).

- **Ahır ve Samanlık**

Ailelerin kendi ihtiyaçları için besledikleri hayvanların barındığı yer ahır, bir köşesi de samanlıktır. Samanlığın ayrı bir mahal olarak tasarlandığı evlere de rastlanmaktadır (Müderrişoğlu Evi). Genellikle bahçe katında, *hayat* ile yanyana, bazen de bahçede ayrı bir yapı olarak tasarlanan bu mahaller (Hacı Beyler Evi), bazı evlerde ise hiç bulunmamaktadır. Ahır ve samanlığın bahçe katında yer aldığı örneklerde, eve ve ahıra giriş kapıları ayrılmıştır (Bkz. Foto.259,260, S.320). Bazen yanyana olan bu kapılar, aynı mahalle, *hayata* açılmakta ve ahıra giriş hayat üzerinden sağlanmaktadır (İsmail Yağan Evi, Müderrişoğlu Evi). Ahır ve *hayat*, ahşap bölme *-daraba-* ya da ahşap çatıklı duvarla birbirinden ayrılmıştır. Ahır ve samanlıkların havalandırılması, kısmen de ışık alması için kalın taş duvarlar üzerine içeriden dışarıya doğru genişleyen, mazgal şeklinde *temek delikleri* açılmıştır (Ali Kaya Evi, Kasımlar Evi, Bkz. Foto.181, S.295). *Temek* deliklerinin doğramasız ve camsız örnekleri olduğu gibi biraz daha büyük ebatlarda olan, doğraması ve camı bulunan örneklerine de rastlanmaktadır (İsmail Yağan Evi, Orhan Çalış Evi, Bkz. Foto. 60, S.153).

- **Tuvalet ve Banyolar**

Evlere bitişik ek bir çıkıntı biçiminde ya da evin içinde tasarlanan helalar, genellikle "esas yaşam katı" seviyesinde bulunmaktadır. Yamaca yapılmış evlerde; hela çıkıntıları yamacın üst seviyesinden yapıya bitleştirilmiş, böylece hela giderinin doğrudan zemindeki kanalizasyona bağlanması ve helanın da "esas yaşam katı"ndan kullanılabilmesi sağlanmıştır. Ahşap çatık düzeninde yapılan ek çıkıntının içinde, hela ile birlikte geçmişte abdestlik, bugün lavabo olarak adlandırılan kısım da bulunmaktadır. Genellikle sofa ile ilişkili olarak tasarlanan helalar, daha yeni tarihli evlerde yapıya bitişik bir ek çıkıntı içinde bulunmamakta, hem orta kat, hem de üst kat plan düzeni içinde yer almaktadır (Zekâi Eke Evi, Varlık Evi). Yapıldıkları dönemden günümüze kadar yenilenmeden gelebilmiş helaların sayısı çok azdır (Kavaklar Evi, Tüccarlar Evi, Varlık Evi). Kullanılan evlerdeki mevcut helalara genellikle klozet yerleştirilmiş, duvarları ve döşemeleri seramikle kaplanmıştır (Emirler, Nuri Güner, Yağcılar evleri).

Yıkama eylemi geçmişte, odaların içindeki dolap ve yüklüklerin bir kısmında oluşturulan ve *boşoda* adı verilen gusulhanelerde yapılmıştır. Dolap genişliğinin yeterli olmadığı durumlarda, genişlemek için dışarıya doğru küçük bir çıkma yapan *boş oda* örnekleri de mevcuttur (Müderrisoğlu Evi). Bazı evlerde küçük hamamlara (Zekâi Eke Evi, Tüccarlar Evi), bazılarında ise *ırmak* olarak adlandırılan çamaşır yıkama yerlerine rastlanmaktadır. Ara kat veya bahçede gideri olan bir alan, çamaşır yıkama eylemi için ayrılmıştır (Müderrisoğlu, Hatipler Evi). Bazen de bahçedeki müstakil bir yapının alt katı *ırmak*, üst katı *fırın evi* olarak kullanılmıştır (Akgünler Evi). 50'li yıllarda kentin çeşitli yerlerine, özellikle dere kenarlarına çamaşırhaneler *-ırmak-*lar yerleştirilmiştir.

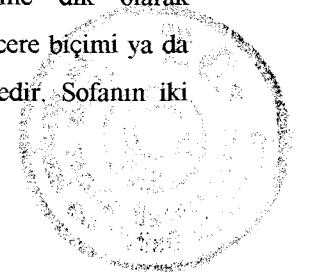
3.3-Geleneksel Konut Cephelerinin Biçimlenme İlkeleri

3.3.1-Cephe Tipleri

Göynük'te bütün konutlar, derelere ve buldukları yamacın karşısındaki tepeye doğru konumlanmışlardır. Bu nedenle, geleneksel konutların bütün genel özelliklerini manzara cephesi olarak adlandırdığımız, çoğu zaman eve giriş cephesi de olan ön cepheler taşımaktadır. Arka cepheler; arazinin eğimli olduğu yerlerde kısmen ya da tamamen toprağa gömülü olmalarından ve planlamada servis mahallerinin arka kenara konmasından dolayı, yan cepheler ise bazen mahremiyet, bazen parsel konumu ile bağlantılı olarak, ama genellikle stürüktürel bakımdan taş duvarların yan kenarlarda bulunması nedeniyle sağır görünümüdür. Arka ve yan cepheler ancak buldukları parselin arkasından, yanından, bazen iki ya da üç kenarından cadde veya sokak geçiyor ise yapının cadde ile ilişkisini sağlamak amacıyla önem kazanmaktadır (Hacı Beyler, Ş.Erdem, Geredeliler, Zekâi Eke Evleri vb.).

Geleneksel evlerin cephelerine hakim olan kat, pencere ve çıkmalarla dışa açılan, "esas yaşam katı"dır. Bu katla birlikte eğer varsa orta kat ya da ara kat da cephelerin biçimlenmesine katkıda bulunmaktadır. Genellikle sağır taş duvarlardan ibaret olan bahçe katlarının ön cephelerinde ise ahır ve eve giriş kapıları, *temek delikleri* ile bazen birkaç pencere yer almaktadır. Bir başka deyişle, bahçe katlarının yer yer *temek deliği*, küçük pencereler ve kapılarla kısmen bozulan, sağır, dışa kapalı kütle imajı, varsa ara kat, ya da orta kattaki pencerelerle hafiflemeye başlamakta, "esas yaşam katı" seviyesinde ise çıkmalar, bol sayıdaki pencereler ve bazen balkonlarla hareketli bir görünüm kazanmaktadır. "Esas yaşam katı" üzerinde yer alan, alaturka kiremitli, kırma ya da beşik çatılar; kireç harçla sıvanmış, alaturka kiremit şapkallı bacalarla birlikte cepheleri tamamlamaktadır.

Manzara cephelerinin etkin unsurları; plan düzeninin oluşmasında da etkili olan sofa ile odalardır. Özellikle sofalar genelde yapının orta aksında, manzara cephesine dik olarak uzandıklarından, bu durum manzara cephelerine de yansımakta ve sofalar, bazen pencere biçimi ya da sayısı, bazen de balkon veya kapalı çıkmaları ile kendilerini cephede belli etmektedir. Sofanın iki

yanında yer alan çıkmalı ya da çıkmasız odalar da bu belirginliği pekiştirmektedir. Çok az rastlanmakla birlikte, parsellerin arkasında cadde olduğu örneklerde sofalar, manzara yönünde yer alan odaların arkasında, cadde kenarına paralel konumda uzanarak arka ve yan cephelere yansımaktadır (Hacı Beyler, Varlık, Zennur Sayın evleri).

Geleneksel konutların cepheleri, bazı istisnalar olmakla birlikte, genellikle önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır. Tescilli olmayan geleneksel konutlar arasında, cepheleri sıvanmadan bırakılan ve "esas yaşam katı"ndaki ahşap çatki düzeni ile çatki arasındaki ahşap malzemenin açıkta bırakıldığı örnekler de rastlanmaktadır. Bunların dışında, tescilli konutlar arasında çok az sayıda, "esas yaşam katı" cephelerinden bir veya ikisi ahşap kaplamalı olan örnekler de vardır (Postacılar Evi, Geredeliler Evi, Hafızlar Evi, Env. 108). Sıvalı olan konutlarda, özellikle bahçe katı seviyesinde, yer yer ya da tamamen dökülmüş olan sıvaların altından moloz taş duvarlar gözükmemektedir. Ahşap hatıllı moloz taş duvarlar, sert dokuları ile diğer katlardaki kireç harçla sıvalı duvarlardan daha belirgin bir görünüm sunmaktadır. Üst katların tek düzeliğini ise genellikle ahşap kat ve pencere silmeleri ile köşe ve ara pervazları, bazen balkon korkulukları, ahşap kapaklar, ahşap destek ve konsollar bozmaktadır.

Geleneksel konutların ön, bazen de yan ve arka cephelerinde, özellikle "esas yaşam katı" seviyesinde, düşey eksene göre bir simetri mevcuttur. Ara ve orta katlarda, simetriden hafif kaçma söz konusu olabilmekte, bahçe katında ise simetri tamamıyla bozulmaktadır. Cepheler; "esas yaşam katı", ara kat veya orta kat seviyelerinde, oda ve sofa duvarlarının cepheye yansıdıkları noktalara konan köşe ve ara pervazları ile bölümlere ayrılmaktadır. Genellikle 3 bölümlü olan konut cephelerinde, eğer sofa ortada ise simetri ekseni ile sofanın orta ekseni çakışmaktadır.

Göynük'te, mevcut olan toplam 103 tescilli konutun ön (manzara) cephelerini; çıkmalarına göre aşağıdaki gibi gruplandırmak mümkündür (Bkz. Tablo.3.9).

A-Çıkmasız ön cepheler (Uygulanma oranı %37).

A1-Bir bölümlü ön cepheler (%1'den az).

A2-İki bölümlü ön cepheler (%13.7).

A3-Üç bölümlü ön cepheler (%22.5).

B-Çıkmalı ön cepheler (Uygulanma oranı %63).

B1-Ortadaki sofa eyvanının önünde balkon olan ön cepheler (%5.8).

B2-Tümüyle kapalı çıkmalı ön cepheler (%13.7).

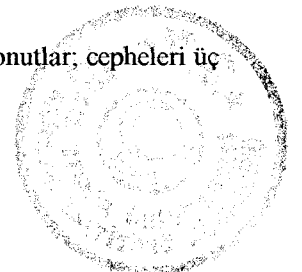
B3-Sadece ortadaki sofa eyvanının kapalı çıkma yaptığı ön cepheler (%7.8).

B4-Köşe odaların kapalı çıkmalı olduğu ön cepheler (%19,6)

B5-Köşe odaların kapalı çıkmalı, ortadaki sofa eyvanının balkonlu olduğu ön cepheler (%9.8)

B6-Bu genellemenin dışında kalan ön cepheler (%5.8).

Bu sonuçlara göre tescilli yapılar arasında uygulanma oranı en fazla olan konutlar; cepheleri üç bölümlü ve çıkmasız olan konutlarla, köşe odaları çıkmalı olan konutlardır.

Ön cepheleri, belirtilen tiplerde olan tescilli konutların bazılarında, önem kazanan yan ve arka cepheler de var ise bu cepheler; manzara cephesi ile kimi zaman aynı , kimi zaman da farklı tipte olabilmektedir. Bu tür geleneksel konutlardan bazılarının, aynı önemde olan cepheleri arasındaki benzerlikler ya da farklılıklar aşağıda görüldüğü gibidir.

- Manzara cephesi tümüyle çıkmalı, yan cephelerden biri bitişik düzende, diğer yan cephe çıkmasız, arka (cadde) cephede ortada balkon, iki yanda çıkmalar (Hacı Beyler Evi, köşe sofalı).
- Manzara cephesi, yan cephelerden biri ve arka cephede köşe odalar çıkmalı, sofa eyvanı çıkmasız, diğer yan cephe ise bitişik düzende (Ş.Erdem Evi, orta sofalı).
- Manzara cephesinde; köşe odalar çıkmalı, sofa eyvanı çıkmasız, yan (cadde) cephede; sofa eyvanı çıkmalı, odalar çıkmasız, diğer cepheler kısmen sağır (Postacılar Evi, orta sofalı).
- Manzara cephesi ile yan (bahçe) cephede köşe odalar çıkmasız, sofa eyvanı çıkmalı, diğer cepheler sağır (Env.108, orta sofalı).
- Manzara cephesi ile yan cepheler tümüyle çıkmalı, arka cephe bitişik düzen (Tahsin Pekmez Evi, orta sofalı).
- Manzara cephesinde sofa eyvanı çıkmalı, yan (sokak) cephe iki bölmeli ve köşe odalardan sadece biri çıkmalı, diğer yan cephe çıkmasız, arka cephe sağır (Nuri Güner Evi, iç sofalı).
- Manzara cephesinde ortadaki sofa balkonlu ve odalar çıkmasız, arka (cadde) cephede oda ve sofa balkonlu, yan cephelerden biri çıkmasız ve iki bölümlü, diğer yan cephe ise kuleli (Zekai Eke Evi, iç sofalı).
- Manzara ve arka (cadde) cephelerde ortadaki sofa balkonlu, yan (cadde) cephe çıkmasız, diğer yan cephe ise sağır (Yağcılar Evi, iç sofalı).
- Manzara cephesi ile yan cepheler çıkmasız, arka (cadde) cephe ise balkonlu (Varlık Evi, köşe sofalı).

3.3.2-Çıkma Düzeni

Geleneksel konutlarda çıkmalar, "esas yaşam katları"ndaki kullanım alanını genişletmek, manzaraya, bahçeye ve sokağa doğru mümkün olabildiğince açılmak ve planlamada önem verilen sofa, oda, yazlık oda gibi mahalleri dış cephelerde de belirgin duruma getirmek kaygısı ile yapılmıştır. Bahçe katlarında nispeten dışa kapalı tutulan konutlar, "esas yaşam katları"nda yapılan çıkmalar ile kimi zaman manzaraya ve bahçeye, kimi zaman sokağa, kimi zaman da hepsine birden hakim konuma gelmişlerdir. Çıkmalar, genellikle en üstteki "esas yaşam katı"nın döşeme seviyesinde yapılmıştır.

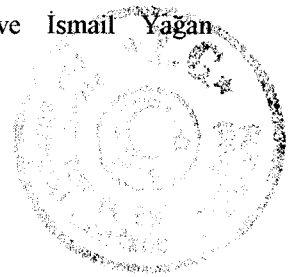
Genellikle bahçe içinde olan konutların bir veya iki kenarı, bahçe katı ya da orta kat seviyesinde sokak konturuna uysa bile, bahçe içinde kalan diğer kenarların bu konturlara dik olarak konumlanmış olmasından dolayı bütün çıkmalar, birkaç istisna dışında yapı yüzeyine paralel olarak yapılmışlardır. Dikdörtgen çıkma ya da düz çıkma olarak adlandırabileceğimiz bu çıkma biçimi, konutların manzara, sokak veya cadde ve nadiren yan bahçe cephelerinde oluşturulmuştur. Çıkmalar, "esas yaşam katı" seviyesinde; yapı boyunca tüm cephede, oda genişliğince köşelerde ve sofa genişliğince cephe ortasında yer alırlar. Cephe ortasında, sofanın önünde yer alan çıkmaların bazıları, açık çıkma -balkon- olarak düzenlenmiştir. Oda ve sofa çıkmalarından başka, bazen ocaklar ve *boş dolaplar* da çıkmalarla dışarıya taşarak cephelerde belirgin hale gelmektedir.

Göynük'teki tescilli konutların % 65'i çıkmalıdır. Buldukları katın strüktürü ve malzemesi ile aynı nitelikte, ahşap çatki düzeninde oluşturulan çıkmalar; desteksiz, payandalı ve konsol destekli olarak yapılmışlardır (Bkz.Böl.3.4.3,S.199). Oda çıkmaları ortalama olarak 35-60 cm., sofa çıkmaları ise 90-100 cm. kadar derinliktedir.

- **Balkonlar**

Tescilli konutların %26'sı balkonludur. Balkonlar genellikle manzara, bazen de cadde cephelerinin ortasındaki sofaların önünde, köşe odaların arasında çeşitli biçimlerde tasarlanmıştır. Bu tip balkonların dışında, bazı yapıların köşesinde yer alan işlevsiz köşe balkonlarına da rastlanmaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde, ocaklı taş duvar ile manzara yönündeki ahşap çatıklı oda duvarının birleşme noktasında, taş duvar kalınlığına oluşturulan bu balkonların sayısı fazla değildir (Müderrişoğlu Evi). Geleneksel konutlardaki balkonları; yarı gömme, gömme, gömme olmayan ve köşe oda ya da sofa-oda önünde uzanan balkonlar olarak gruplandırmak mümkündür (Bkz.Tablo 3.10).

Gömme ve yarı gömme balkonların derinlikleri, bazen sadece oda çıkmalarının derinliği kadardır. Sofa duvarının geriye alındığı ya da balkon çıkmasının oda çıkmalarından daha ileride olduğu durumlarda ise balkon derinliği, oda çıkması derinliğinden daha fazla olmaktadır. Bu tip balkonların derinlikleri, 35 cm ile 195 cm. arasında değişmektedir (Hacı Beyler ve İsmail Yağan

TABLO 3.10-GÖYNÜK TESCİLLİ KONUTLARINDA BALKONLAR.

	Cephenin ortasında, sofa önünde			Cephenin köşesinde, oda önünde	Cephenin hem ortasında, hem köşesinde
	A-YARI GÖMME BALKONLAR	B-GÖMME BALKONLAR	C-GÖMME OLMAYAN BALKONLAR	D-KÖŞE BALKONLAR	E-SOFA-ODA VEYA ODA ÖNÜNDE UZANAN BALKONLAR.
Balkon dış konturu, odalar veya oda çıkmaları ile aynı konturda		E.88,19 E.21 E.98 B zemin kat konturu		E.91,111	
Balkon dış konturu, odalardan veya oda çıkmalarından ileride	E.74,48,101				
Balkon dış konturu, odalardan veya oda çıkmalarından ileride	E.43,97,86,113 E.22				
Balkon, tamamen yapı dış konturunun önünde.			E.37,38,65,67,66,69,95,117		
Balkon, kısmen yapı dış konturunun önünde					E.66 E.61
Toplam	8 konut	4 konut	8 konut	2 konut	2 konut

evleri). Balkon çıkma derinliği ise ortalama 100 cm. civarında olup, bazen 140 cm.'ye bile çıkmaktadır (İsmail Yağan Evi). Gömme ve yarı gömme balkonların genişlikleri, cephe genişliklerinin ortalama olarak 1/4'ü kadardır.

Gömme olmayan balkonların derinliği ortalama olarak 100 cm.dir. Bu tip balkonlar, buldukları cephe genişliğinin 1/3.5 - 1/5'i kadar genişliktedir.

Balkon korkulukları genellikle ahşaptır. Ahşap korkuluklar; oymalı (Env.43,66, Bkz. Foto.59, S.146) ya da tornalı (Env.37,65,67,77,98, Bkz. Foto.197, S.300) olabildiği gibi ahşap lataların çapraz (Env.19,22,48 vb., Bkz. Foto.272, S.324) veya yanyana çakılması ile oluşan örneklerle de rastlanmaktadır. Ferforje demir korkuluklu balkon örnekleri de vardır (Bkz.Varlık Evi, Foto.191, S.298).

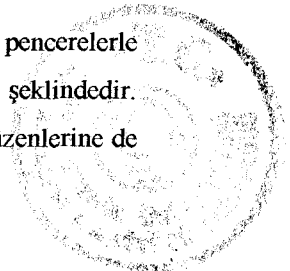
3.3.3- Pencere Düzeni

"Esas yaşam katı" seviyesinde açılan pencerelerle manzaraya, sokağa ve bahçeye yönelen geleneksel evlerde, daha önce de belirtildiği gibi en önemli cephe olan manzara cephesi, bazen evin tek cephesidir. Dolayısıyla en önemli mekânlar olan sofa ile odaların, bu cephe üzerindeki kenarlarına bol sayıda pencere konmuştur (Bkz.Tablo 3.9, S.192). Cephe sayısı birden fazla olan evlerde, sokak-manzara ya da bahçe-manzara köşesine gelen ve en fazla iki kenarı ile dışa açılabilen odalarda (*yazlık oda*) bulunan maksimum pencere sayısı altıdır. Eğer oda çıkımlarla dışarıya taşıyorsa, odanın görüş alanını genişletmek için çıkma derinliği içine de pencereler yerleştirilmiştir. Odaların arasında yer alan sofanın manzara kenarındaki pencere sayısı ise genellikle iki ya da üçtür. Sofanın manzaraya doğru çıkma yaptığı ve odalardan daha öne geçtiği durumlarda, sofa çıkmasının üç kenarı üzerine de pencere açılmakta ve pencere sayısı beşe kadar çıkabilmektedir. Sofanın merkezi konumda olduğu örneklerde ise sofa, eyvanlar sayesinde en çok üç yöne doğru dışa açılabilmekte ve pencere sayısı da dokuza çıkmaktadır. Oda pencereleri genellikle dikdörtgen ya da kare, sofa pencereleri ise dikdörtgen, kare ya da kemerli olabilmektedir (Bkz. Böl.3.4.7, S.203).

Manzara cepheleri tek bölümlü olan çok az sayıda konuttaki pencere düzeni, "esas yaşam katı" seviyesinde iki veya üç dikdörtgen pencerenin belirli aralıklarla yanyana gelmesinden ibarettir (Bkz. Foto. 312, S.336).

Manzara cepheleri iki bölümlü olan evlerde, dikdörtgen pencereler 2-2 (%7.8) ve 3-3 (%5.8) düzeninde, kare pencereler ise 1-1 düzeninde gruplanmıştır. Bu düzen bazen 2-3 veya 2-1 şeklinde de olabilmektedir (Bkz. Foto.157,283, S:288,327).

Manzara cepheleri üç bölümlü olan evlerdeki gruplanma düzeni; dikdörtgen pencerelerle genellikle 3-2-3 (%23.5), 3-3-3 (%14.7) ve 2-2-2 (%11.7), kare pencerelerle 1-1-1 (%8.8) şeklindedir. Bu gruplanmalar dışında, az da olsa 2-3-2, 3-2-2, 3-6-3, 3-1-2, 4-3-3, 2-1-2 gibi pencere düzenlerine de

rastlanmaktadır. Üç bölümlü cephelerin ortasındaki pencereler, sofa pencereleridir (Bkz. Foto.170,194, S.292,299).

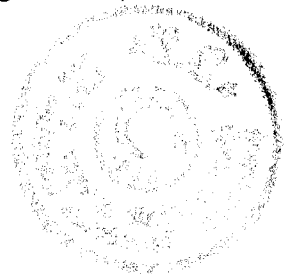
Cepheledeki doluluk-boşluk oranları ise her konuta, her cepheye, her odaya göre değişebilmekte, bazen aynı duvarda bulunan üç pencere arasındaki dolu kısımlar bile birbirinden farklı olabilmektedir. Bu nedenle, tüm tescilli konutların manzara cepheleri için ortak bir doluluk-boşluk oranı saptamak oldukça güçtür. Dikdörtgen pencereleri olan manzara cephelerinde, pencereler arasındaki dolu kısımların genişliği; pencere genişliğine "a" diyecek olursak, genellikle " 0.6a-0.9a" arasında değişmekte, bazı konutlarda doluluk daha da azalarak bu oranın altına inmekte, bazı konutlarda ise çok ender olarak "a" ya da "a" dan biraz fazla olabilmektedir. Kare pencereleri olan manzara cephelerinde ise pencereler arasındaki dolu kısımlar bazen "a" kadar, bazen "1.5-2 a" arasında, bazen de "a"dan daha küçüktür.

3.3.4-Kat Silmeleri ve Köşe Pervazları

Bazı istisnalar hariç, genellikle bütün geleneksel konutların özellikle ön, bazen de bütün cephelerinde, "esas yaşam katı ", orta kat veya ara kat döşeme seviyelerinde ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Döşeme kirişlerinin dış cepheye gelen başlarını kapatmak ve özellikle taş ya da ahşap çatıklı duvar ile bu duvarların üzerindeki ahşap çatık arasında zamanla oluşacak boşlukların ve kısalmaların görülmesi engellenmek için 2,5-3 cm. kalınlığında, ortalama 20 cm. genişliğindeki bir kaplama tahtası kirişlerin önüne konmuştur. Dış duvar yüzeyi ile aynı yüzde olan bu kaplama tahtasının üzerine de yaklaşık 2 cm. kalınlığında ve cephe yüzeyinden 2-3 cm.kadar dışarı taşan ve silmeyi tamamlayan bir başka kaplama tahtası dik olarak çakılmıştır. Kat silmesinin üzerine ayrıca 10 cm. genişliğinde bir başka kaplama tahtasının daha bulunduğu örneklere de rastlanmaktadır (Bkz. Foto.174,183, S.293,296).

Pencerelerin altında, genellikle bütün cephe boyunca uzanan pencere silmeleri, 8-10 cm. genişliğinde, 2-2,5 cm. kalınlığında olan ve bu kalınlığı tamamen sıva içine gömülü bulunan ahşap tahtalardan oluşmaktadır. Ara kat pencerelerinin altındaki pencere silmeleri ise bazen tüm cephe boyunca uzanmakta, bazen de sadece ikili pencere gruplarının altında yer almaktadır.

Yapıların köşelerinde ve bölme duvarlarının cepheye yansıyan yüzlerinde bulunan pervazlar, 16-18 cm genişliğindedir. Çoğu kez zemin katın belirli bir seviyesinden itibaren başlayan köşe pervazları, yer yer kat silmeleri ile kesilerek saçak altına, bazen de pencere üst başlık seviyesine kadar devam etmektedir. Tescilli konutların hemen hemen hepsinde köşe pervazı bulunmaktadır. Bazı örneklerde köşe ve ara pervazlarına, profilli taban ve başlıklar ya da sadece başlıklar konarak sütun izlenimi verilmeye çalışılmıştır (Bkz. Gürcüler, Hacı Beyler, Kavaklar, İsmail Yağan Evleri, vb. Foto.170,178,180,201, S.292,294,295,301).

3.4-Yapım Sistemi Özellikleri ve Malzeme Kullanımı

3.4.1-Duvarlar

- **Taş Duvarlar**

Kayalık bir araziye sahip olan kentin yamaçlarına yapılmış olan konutlar, fazla derin olmayan taş temellere sahiptir. Ayrıca, geleneksel konutların bahçe katlarındaki taşıyıcı duvarlar -üç ya da dört kenarındaki beden duvarları- bazen de iç duvarlarının bir kısmı ile bahçe ve istinat duvarları da moloz taştan yapılmıştır. Taş beden duvarlarından biri veya ikisi, kısmen ya da tamamen yapının saçak altı seviyesine kadar devam ettirilmiş ve üst katlardaki ocaklar bu duvarlara konmuştur.

Moloz taş duvarların yapımında, genellikle kentin kuzeydoğusundaki Buzluk Tepesi'nde bulunan mağaralardan elde edilen ve "köfke" adı verilen hafif, gözenekli ve işlenmesi kolay olan taşlar kullanılmıştır. Bu taşların dışında, bazen çevredeki kayalıklardan ve dere kenarlarından elde edilen taşlarla da duvar yapılmıştır.

Bahçe katı taş duvarları ortalama olarak 60-90 cm. kalınlıkta olup, bağlayıcı olarak kireç harç kullanılmıştır. Genellikle irili ufaklı, işlenmemiş taşlarla örülen bahçe katı duvarlarından bazılarının dış yüzlerinde, işlenmiş, kesme taşa yakın nitelikte, büyük boyutlu taşların kullanıldığı da görülmektedir. Deprem kuşağı içinde yer alan bölgede, taş duvarların mukavemetlerini arttırmak için 80-90 cm. aralıklarla tekrarlanan, 10/10 veya 12/12 cm. kesitlerinde ahşap hatıllar konmuştur. Duvarların iç ve dış yüzlerine duvar boyunca yerleştirilen bu hatıllar, genellikle yörede *özlü meşe* ya da *özlü çam* olarak adlandırılan meşe ve çam ağaçlarından yapılmıştır. İç ve dış yüzdeki ahşap hatıllar yer yer üzerlerine dik olarak konan, duvar kalınlığı boyundaki ahşap kamalarla birbirlerine bağlanmaktadır. İrili ufaklı taşların kullanıldığı duvarlarda bazen ahşap hatıllardan başka yer yer başlıklı ahşap dikmeler ve payandaların da bulunduğu görülmektedir (Bkz. Foto.60, S.153). Böylece, üst katlardan gelen düşey yükler, bu ahşap dikmelerle karşılanmak istenmiştir. Taş duvarların genellikle dış, bazen de iç yüzleri, önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır. Bahçe duvarları ise çoğu zaman harçsız yapılmış, moloz taş duvarlardır.

- **Ahşap Çatıklı Duvarlar**

Konutların "esas yaşam katı"duvarları ile varsa ara kat veya orta kat duvarları, ocaklı beden duvarları dışında tamamıyla ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Ayrıca bahçe katındaki bazı dış ve iç duvarlarda ahşap çatıklı olabilmektedir. Bahçe katının bitim seviyesinde, taş beden duvarları üzerine yerleştirilen ahşap hatıllar ile ahşap iskeletin oturacağı taban oluşturulmuştur. Zemin kat döşeme kirişleri bu tabanın üzerine oturmaktadır. Kiriş başlarının üzerine konan bir ikinci tabana da (alt taban) köşelerde ve pencere kenarlarında bulunan ana dikmelerle, ara dikmeler basmaktadır. 10/10, 12/12, 14/14 cm. kesitlerinde olabilen ana dikmeler, pencere alt ve üst seviyelerinde kuşaklarla

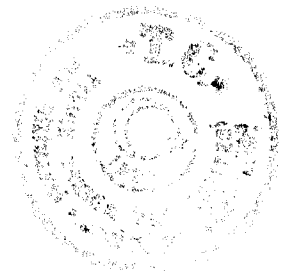

birbirlerine bağlanıp, yer yer payandalarla desteklenmekte ve tavan seviyesinde üzerleri çepeçevre üst tabanla sarılmaktadır. Tavan kirişleri ile çatı mertekleri de bu üst tabanlara oturmaktadır (Bkz. Foto.279, S.326). Eski tarihli Göynük evlerinde alt tabandan başlayıp, üst tabana kadar devam eden uzun payandalardan ziyade daha kısa payandalar kullanılmıştır.

Ahşap çatıklı duvarların kalınlıkları eski tarihli evler ile yeni tarihli evler arasında biraz farklılık göstermektedir. Eski tarihli evlerde ahşap çatıklı dış duvarlar 15 cm., iç duvarlar 10-12 cm. kadar iken daha geç dönemde yapılmış evlerdeki ahşap çatıklı duvarların kalınlığı 16-19 cm. arasında değişmektedir.

Dikmelerin arası bazen taş, bazen kerpiç, bazen de ahşap malzeme ile doldurulmuştur. Çatık arasının kerpiç veya taşla doldurulduğu örneklerde, ana dikmelerin arasına yaklaşık 20-30 cm. de bir ara dikmeler konmuş, şekilsiz *köfeki* taşları saman katkılı çamur harçla üstüste boşluklara yerleştirilmiştir. Kerpiç dolguda ise ayrıca dikmeleri yatayda da bağlayan ahşap kuşaklar eklenerek daha küçük bölümler oluşturulmuş ve bu bölümlere kerpiçler verev olarak yerleştirilmiştir. Taş ve kerpiç dolgu, iyi siva tutmakla birlikte, ahşap strüktür ile bağlantı sağlayamadığından dolayı deprem kuşağında bulunan yörede çok fazla uygulanmamıştır. Yuvarlak kesitli, ahşap malzeme ile yapılan ahşap dolgu, en fazla kullanılan dolgu biçimidir. Ahşap çatık arasına dikmelerle hemen hemen aynı kesitteki, sadece kabuğu soyulmuş ağaçlar yatay, düşey veya hem yatay, hem de düşey olarak sıralanmıştır (Bkz. Foto. 276, 277,278, S.325). Dolguda kullanılan yuvarlak kesitli ağaçlar, siva taşımaya uygun bir zemin sağlamaktadır. Ahşap iskelete çivilerle tespit edilen bu dolgunun işçiliğinin kolay, maliyetinin de geçmişte düşük olması, tercih edilmesinin diğer nedenleridir. Gerek çatıkda, gerek dolguda kullanılan bütün ahşap malzeme çamdır. Özellikle taban, kiriş ve dikmeler *özlü çamdan* yapılmıştır. Büyük kesitli, çam ağaçlarından sadece kapak alındıktan sonra geriye kalan sert, öz kısmına yörede, *özlü çam* veya *çam özü* adı verilmektedir (Kafesçioğlu,1955:64).

Ahşap çatık arası şu veya bu şekilde doldurulan duvarların iç ve dış yüzleri, önce samanlı çamur harç ile sıvanmış, daha sonra bu siva fazla kurumadan üzerine dövülmüş keten sapı katkılı, kireç harç ile ikinci bir siva daha yapılmıştır. Çamur harç için gerekli olan, bağlayıcılığı fazla killi toprağı Beybahçesi Mevkisi'nden bugün de elde etmek mümkündür. Daha yeni tarihli bazı evlerde, ahşap dolgulu duvarların üzerine önce sıvayı tutması için verev konumda, aralıklı olarak çıtaların çakıldığı, bu çıtaların üzerine ise önce çamur, sonra da kireç harçlı sıvanın yapıldığı görülmektedir (Varlık Evi, Bkz.Foto.56, S.137).

3.4.2-Döşemeler

Ahşap çatki düzeninde yapılmış olan konutlarda, kat aralarındaki döşemeler de doğal olarak çekmeye ve eğilmeye karşı dayanıklı ve hafif bir malzeme olan ahşaptan yapılmıştır. Döşemeleri oluşturan ahşap kirişler, evin kısa kenarına paralel olarak ortalama 40-50 cm. aralıklarla yerleştirilmiştir. Bahçe katı ile üstündeki kat arasındaki döşeme kirişleri; taş bahçe katı duvarları üzerindeki ahşap tabanlarla, kendilerine dik konumda uzanan daha kalın kesitli ana kirişlere oturtulmuştur. Ortalama olarak 20/20, 22/22 cm. kesitinde olan bu ana kirişler; yörede *hepçeken* olarak adlandırılmaktadır. Bahçe katındaki başlıklı ya da başlıksız ahşap dikmelere ve taş duvarlara oturan *hepçekenler*; bir ya da birden fazla olabilmektedir (Bkz. Foto.239,240, S.314). *Hepçekenler* ile döşeme kirişleri *çam özünden* yapıldıkları için köşeleri hafif yuvarlak, kare kesitli veya bir başka deyişle kareye yakın daire kesitlidir. Döşeme kirişleri ortalama olarak 16/16, 18/18 cm., daha yeni tarihli evlerde, biçilmiş kereste kullanılmasından dolayı ise 5/12 veya 8/20 cm. kesitlerindedir. Döşeme kalınlıkları 18-21cm. arasında değişmektedir. Eğer yapıda orta kat bulunuyorsa, "esas yaşam katı" döşeme kalınlığı 28-32 cm. kalınlığa kadar çıkabilmektedir.

Göynük evlerinde kiriş başları genellikle tek yöne doğru çıkartılmış, gerek duyulmadıkça birbirine dik, iki yöne doğru kiriş başı çıkartılmamıştır. Bu yüzden döşemelerde en çok, kiriş başlarının olduğu yönde çift taban, diğer yönde tek taban yöntemi kullanılmıştır. Döşeme kirişlerinin dış cepheden gözüken aralıkları kimi zaman ahşap ya da taş malzeme ile doldurulduktan sonra bazen de doldurulmadan, ahşap kat silmeleri ile örtülmüştür.

Döşeme kaplaması olarak bahçe katında taş, diğer katlarda ahşap kaplama kullanılmıştır. Ahşap döşemelerde; 2-3 cm. kalınlığında, 20-30 cm genişliğindeki tahtalar binisiz ve geçmesiz olarak yanyana ve döşeme kirişlerine dik konumda çakılmıştır.

3.4.3-Çıkmalar

Göynük evlerinde basit konsol çıkmalarla, payandalı veya konsol destekli çıkmalar uygulanmıştır. Basit, konsol çıkma; döşeme kirişlerinin dışarıya uzatılması ile oluşturulan çıkma biçimidir. Bu tip çıkmalarda çıkma derinliği ancak 40-50 cm.kadar olabilmektedir (Bkz. Foto.280, S. 326). Döşeme kirişlerinin çıkma yapılacak cepheye paralel konumda olduğu örneklerde ise bu kirişlere dik konumdaki *hepçekenler* dışarıya doğru konsol olarak çıkartılmıştır.

Payandalı veya konsol destekli çıkmalarda çıkma derinlikleri fazla, dışarıya doğru çıkan döşeme kirişleri daha ufak kesitli olmaktadır. Bu tip çıkmaların en yalın şekli dışarıya doğru çıkarılan döşeme kirişlerinden sadece çıkmanın iki başındakilere destek koymak biçimindedir. Bazen ortadaki kirişlere de sık aralıklarla destek konabilmektedir (Bkz. Foto.170,272, S.292,324). Destekli çıkmaların bir başka uygulanış biçimi de; çıkmanın dış kenarına, çıkma yapan döşeme kirişlerinin altına, kirişlere

dik konumda olan ve çıkma boyunca uzanan bir kiriş koymak ve göğüsleme veya konsollarla bu kirişi desteklemektir (Bkz. Foto.273,275, S.324). Döşeme kirişlerinin çıkma yüzeyine paralel olduğu durumlarda ise payanda veya konsollarla desteklenenler, dışarıya konsol olarak çıkan *hepçekenler* veya çıkmalar için konmuş başka kirişlerdir (Bkz. Foto.274, S.324). Bu uygulama biçimlerinin dışında farklı detaylarla çözümlenmiş, destekli çıkmalara rastlanmaktadır (Bkz. Foto.262, S.321, Hacı Beyler Evi, 59 envanter No'lu Ev, vb.).

Köşe çıkmalarında döşeme, birbirine dik olan iki yönde de çift tabanlı olarak oluşturulmakta ve iki yöne de çıkarılan kiriş başları yer yer payanda veya konsollarla desteklenmektedir. Birbirine dik iki ayrı cephede oluşturulan destekli veya desteksiz çıkmalar ise bir cephede döşeme kirişlerinin, diğer cephede de hepçekenlerin dışarıya konsol olarak uzatılması biçiminde uygulanmaktadır.

Çıkmaların altı genellikle kapatılmamıştır. Çok az da olsa çıkma altının ahşap kaplamayla kapatıldığı örneklere de rastlanmaktadır (Müderrişoğlu, Ş.Erdem,Talat Pekmez evleri).

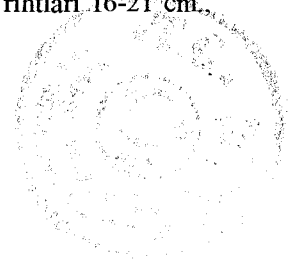
3.4.4- Merdivenler

Katlar arasındaki bağlantıyı sağlayan merdivenler dekoratif özelliklere sahip değildir. Genellikle *hayattan* sofaya, sofadan sofaya, bazen de sofadan çatı katına çıkışı sağlayan merdivenlerin tümü ahşap malzemeden yapılmıştır. Çoğunlukla düz olmalarına rağmen, ustalıkla dengelenmiş olanların da sayısı az değildir. Tek kollu, iki kollu ve L biçiminde düzenlenmişlerdir (Bkz. Foto.244 - 249, S.316,317).

Sofanın arkadaki (yamaçtaki) kısa kenarına bitişik olarak doğrudan sofa içinde yer alan merdivenlere daha sık rastlanmakla birlikte, sofanın yan eyvanlarından biri veya ikisi içinde çözümlenmiş olan merdivenler de mevcuttur. Sofa içine doğrudan çıkan merdivenlerde merdiven üstü kısmen, sofadaki merdiven korkuluğunun üzerine oturan sabit bir kapakla kapatılmıştır. Bunun dışında, incelenen evlerden birinin "esas kat" döşeme seviyesinde (Müderrişoğlu Evi), gerektiği zaman merdivenin üzerine örtülerek katlar arasındaki ilişkiyi koparan ahşap bir merdiven kapağına rastlanmıştır. Eyvan içinde çözümlenen merdivenlerin bazılarında ise merdiven üstünün bir kısmı baş kurtarma yüksekliği dikkâte alınarak döşeme ile kapatılmış ve sandık, sepet gibi ufak tefek eşyaların konduğu bir mahal haline getirilmiştir (Nuri Güner Evi).

Genellikle iki limon kirişi arasında oluşturulan merdivenlerde rıhtlar kapalı olmakla birlikte, sadece basırlardan ibaret ve limon kirişlerinin arası açık olan merdivenler de vardır. (Ali Kaya ve Müderrişoğlu evleri) Genellikle korkuluklar, düz veya tornada çekilmiş düşey, ahşap çubuklardan oluşmaktadır. Bazı evlerde oymalı merdiven korkuluklarına da rastlanmaktadır (Ş. Erdem Evi).

Göynük evlerinde merdiven kolu genişliği 100 cm. ile 120 cm., merdiven rıhtları 16-21 cm., basamak genişlikleri ise 20-25 cm. arasında değişmektedir.

3.4.5-Çatılar

Çatılar, genellikle dört yöne eğimli kırma çatılardır. Bu tip çatıların yanısıra; iki yöne eğimli / beşik çatılar ile, üç yöne eğimli, bir tarafı kalkan duvarlı, kırma çatılar da yapılmıştır. Kırma çatılar ayrıntı düzenli, bir kenarı kalkan duvarlı kırma çatılar bitişik düzenli, beşik çatılar ise hem bitişik düzenli, hem de ayrıntı düzenli yapılarda kullanılmıştır. Tescilli konutların %73'ü kırma çatılı, %17'si beşik çatılı, %10'u bir tarafı kalkan duvarlı, kırma çatılıdır. Yapıların çıkıntılı kısımlarını aynı eğimle devam ederek örten çatıların dışında, özellikle sofa çıkmalarının ve sofa önündeki balkonların, bazen de oda çıkmalarının çatılarının ayrıca çözümlenerek ana çatıya saplandığı çatılarda mevcuttur (Bkz. Foto.58,60,189, S.143,153,297). Bazı balkon çatıları beşik çatılı olarak çözümlenmiş ve bu nedenle balkonların üst kısmında üçgen alınlıklar oluşmuştur (Bkz.Foto. 47,197, S.118,300).

Oturma çatı yöntemi uygulanan çatılarda, kalın kesitli çatı mertekleri üzerine merteklere dik konumda ve sık aralıklarla, fazla kalın olmayan latalar konmuş, bunların üzerine de dik olarak kiremit altı tahtaları çakılmıştır. Çatı örtüsü alaturka kiremit olmakla birlikte, yeni tarihli bazı geleneksel konutlarda Marsilya kiremiti de kullanılmıştır. Bu kiremitler saçak ucunda, yelkovan tahtalarına dayanmaktadır. Yağmur oluğu konmamıştır. Ortalama olarak 50 cm. genişliğinde olan saçakların altı kaplanmamıştır. Saçak altı kaplanmış olan birkaç örnekte, kaplama tahtaları ile düz tavanlar oluşturulmuştur (Ş.Erdem, Varlık, Yağcılar, Geredeliler, Hafızlar evleri).

Tescilli konutların büyük bir kısmında girinti-çıkıntı yapmadan, tüm cephe boyunca devam eden saçak düzeni uygulanmıştır. Bu düzen, köşe odaların çıkmalı olduğu bazı örneklerde de devam etmiştir (İşcanlar, Geredeliler, Hacı Beyler Evleri, vb.). Saçaklar, köşe odaları çıkmalı evlerin bazılarında, sadece bir köşe odanın veya sofanın çıkma yaptığı ya da yapının temelden itibaren çıkıntılı olduğu evlerin ise hepsinde kırılarak girintili-çıkıntılı bir şekilde yapılmışlardır (Kasımlar, Nuri Güner, Postacılar,Yağcılar Evleri vb.), (Bkz. Foto.170, 176, 185, S.292, 293, 296).

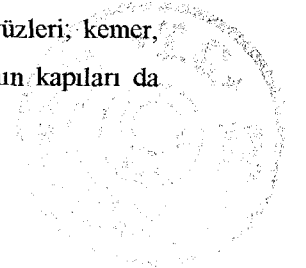
3.4.6- Kapılar

Göynük evlerinde oda kapıları genellikle tek kanatlı olmakla birlikte, çift kanatlı kapılara da rastlanmaktadır. Kentin en eski evlerinde (Ali Kaya, Yüceller, Müderrisoğlu Evleri) çakma kapılar, diğer evlerde ise tablalı kapılar bulunmaktadır. Kapı genişlikleri ortalama olarak tek kanatlılarda 75-90 cm., çift kanatlılarda 95-115 cm. arasındadır. Kapı yükseklikleri ise 180-215 cm. arasında değişmektedir.

Çakma kapılar; üç yatay kuşağın üzerine üç geniş tahtanın dik konumda ve yanyana çakılması ile oluşturulmuştur. Oda tarafındaki yüzleri bu görünümde olan kapıların sofaya bakan yüzleri ise daha özenli yapılmıştır. Kanat yükseklikleri 180-190 cm. civarında olan bu kapıların sofa yüzleri; kemer, kemer üstündeki kitabe ve pervazlarla görkemli bir hale getirilmiştir. Bitişik iki odanın kapıları da

180
180

180
180

özellikle yanyana getirilerek sofada daha zengin bir görünüm oluşturulmuştur. *Yazlık ve kışık oda* kapılarında, çitalar ve aynalarla yapılmış geometrik desenler mevcuttur. Müderrisoğlu Evi'ndeki kapılarda ise ayrıca nefli yeşil, kahverengi ve bordo renklerinde boya kullanıldığı görülmektedir (Bkz. Foto. 250, 251, 252, 253, ve P.18, S.318,95).

Tablalı kapılar, daha yeni tarihli evlerde kullanılmaktadır. Bu tip kapıların odaya ve sofaya bakan iki yüzü de aynı biçimde olup, yükseklikleri ise çakma kapılara göre daha fazladır. Bazıları, pervazlarının üstüne konan başlık veya kemerli pencerelerle daha görkemli bir hale getirilmiştir (İsmail Yağan, Geredeliler, Hacı Beyler, Emirler Evleri), (Bkz. Foto.254, 255, 256, 257, S.319)

Balkonlu evlerin bazılarında bulunan balkon kapıları, genellikle iki yanındaki pencerelerden daha yüksek, çoğu kez de kemerli olarak yapılmıştır. (Bkz. Foto.268, S.323)

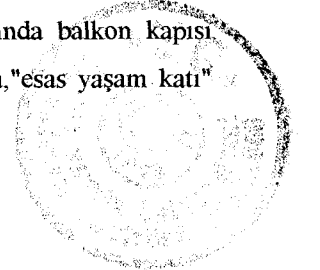
Eve giriş ve ahır kapıları, oda kapılarında da olduğu gibi eski tarihli evlerde çakma, diğer evlerde tablalı olarak yapılmıştır. Genellikle eve giriş kapıları iki kanatlı, ahır kapıları ise tek kanatlıdır. Kapıların üzerinde *hayatın* ve ahırın ışık almasını sağlayacak pencereler bulunmaktadır. Bu pencereler, bazen kapı kasasının hemen üstünde, kapı genişliğince, bazen de kapı genişliğinden daha küçük olarak kapı pervazının üstünde yer almaktadır. Kapı üstü pencereleri; verevine çakılmış çitalarla, ahşap lokmalı parmaklıklarla ya da camla kapatılmışlardır. Bu tip kapıların dışında kemerli, üçgen alınlıklı veya elips pencereli giriş kapılarına da rastlanmaktadır (Bkz. Foto.188,190,191,258-263, S.297,298,320,321).

3.4.7-Pencereler

Göynük evlerinde en yaygın pencere biçimi; dikdörtgen, düşey sürme pencerelerdir. Bu tip pencerelerin dışında dikdörtgen, kare, ya da kareye yakın dikdörtgen, kanatlı pencereler de kullanılmıştır. Tescilli konutların %59'unda dikdörtgen, sürme pencere, %30'unda dikdörtgen, kanatlı pencere, %11'inde ise kare, kanatlı pencere kullanılmıştır.

Dikdörtgen pencerelerde en çok; üç bölümlü ve düşey kayıtlı bölümlenme biçimi kullanılmıştır. 1/3'ü altta, 2/3'ü yukarıda kalacak şekilde yatay bir kayıtlı bölümlenen pencerelerden sürme olanlarda alt kısım yukarıya doğru sürülmekte, kanatlı pencerelerde ise alt ve üst kısımlar ayrı ayrı yanlara açılmaktadır (Bkz. Foto.269, S.323). Bu bölümlenmenin dışında, yatayda 2 veya 4 bölümlü olan ve ortada düşey kayıtlı bulunan ya da düşey kayıtlı bulunmayan pencere tiplerine de rastlanmaktadır. Kare pencerelerde; pencerenin üst kısmına ve iki yanına 35-40 cm genişliğinde kayıtlar atılmakta, geriye kalan kısım iki kanatlı olarak yanlara açılmaktadır. Yanlardaki ve üstteki sabit kısımlar ise tekrar üçe veya dörde bölünmektedir (Bkz. Foto.270, S.323)

Oda ve sofaların pencere genişlikleri ve yükseklikleri çoğu kez birbirlerinin aynıdır. Ancak, sofa pencerelerinin kemerli olduğu örneklerde yükseklik, sofa pencereleri arasında balkon kapısı bulunan örneklerde ise genişlik farklı olmaktadır. İncelenen tescilli evler arasında, "esas yaşam katı"

pencerelerinin genişlikleri 60-80 cm., yükseklikleri 105-175 cm., pencere parapetleri ise 60-80 cm. arasında değişmektedir. Sofa pencereleri ortalama 70-75 cm genişlikte ve 170-210 cm. yüksekliktedir. Dikdörtgen pencereler arasında en çok 75/150 cm., kemerli sofa pencerelerinde ise en çok 75/185 cm. boyutları uygulanmıştır. Kare ya da kareye yakın dikdörtgen pencereler; genellikle 135/170 veya 140/180 cm. boyutlarında ya da eni boyuna eşit olarak yapılmıştır. Pencere boyutları katlar arasında da değişmekte, orta kat pencereleri ile "esas yaşam katı" pencereleri birbirleriyle aynı ya da farklı boyutlarda olabilmektedir.

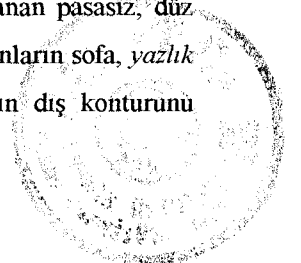
Pencere boşluğunun iç yüzündeki doğramanın önünde, dış yüzde yer alan kapak, parmaklık, kafes vb. öğelerden günümüze kadar gelebilenlerin sayısı çok azdır. Tescilli konutlar içinde sadece 8 evde kapaklı pencere bulunmaktadır (Env.48, 51, 80, 88, 91,108, 115, 116). İki yana doğru açılan ve tek parça ahşaptan oluşan kapaklar, demir menteşelerle pencere kasasına bağlanmıştır. Pencere doğraması önünde hem ahşap lokmalı parmaklık, hem de ahşap kapak bulunan tek ev, Müderrisoğlu Evi'dir. Ali Kaya Evi'nde *kışlık oda* ile sofa arasındaki iç pencereler; doğramasız, ahşap lokmalı parmaklıklı ve ahşap kapaklıdır (Bkz. P.20). Kafesli pencerelere sadece birkaç evde rastlanmıştır (Varlık Evi, İsmail Yağan Evi). Demir parmaklıklı evlerin sayısı da çok azdır (Hacı Beyler Evi). Bazı evlerde, pencere yüksekliğinin yarısında, yan kasalara tutturulmuş, korkuluk vazifesi gören, yatay bir demir çubuk bulunmaktadır (Bkz. Foto.264 -269, S.322,323).

Tepe pencereli evlerden günümüze kadar gelebilenlerin sayısı çok azdır (Müderrisoğlu, Ali Kaya, Pulcular, Yüceller, Nuri Güner evleri ile Env.59, Bkz. Foto.39,40,116,186,193,315, S.98,101,273, 296,299,337). Bu evlerin manzaraya bakan odalarında ve sofalarında, alt sıra pencerelerinin üzerinde, alçı içlikli, renksiz camları daha fazla olan, basit geometrik ve bitkisel motifli ya da oval biçimli tepe pencereleri bulunmaktadır. Nuri Güner Evi'nde, *kışlık odanın* bahçe cephesinde bulunan renkli camlı tepe pencereleri, yine aynı parselde bulunan ve bugün mevcut olmayan başka bir evden alınmıştır.

3.4.8-Tavanlar

Göynük evlerinde en önemli bezeme yüzeyi tavanlardır. Bununla birlikte yine de çok yalın ve abartısız bir düzende yapılmışlardır. Katlara ve katları oluşturan mahallerin önemine göre değişik biçimler alan tavanların en basiti, döşeme strüktürünün oluşturduğu tavanlardır. Genellikle bahçe katlarında, bazen de orta kat veya ara katlarda rastlanılan bu tip tavanlarda kirişlerin altı kapatılmadan bırakılmıştır (Bkz.Foto.234,239,240, S.312,314).

"Esas yaşam katında" bütün tavanlar, döşeme kirişlerinin üzerine çakılan kaplama tahtaları ile oluşturulmuştur. Bu kaplama tahtalarının araları, genellikle pasa dediğimiz basit, profilli çıtalarla örtülmüş, bazen de pasa kullanılmamıştır. Fazla önemli olmayan mahallerde uygulanan pasasız, düz tavanlarda; döşeme tahtaları düz, bindirmeli veya vev olarak çakılmıştır. Bu tip tavanların sofa, *yazlık oda* gibi mahallerde uygulandığı bazı örneklerde ise kaplama tahtaları ile tavanın dış konturunu

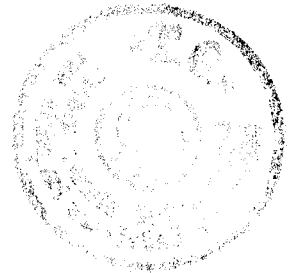

çevreleyen geniş bir bordür yapıldıktan sonra ortada kalan kısımda, kaplama tahtaları eşkenar dörtgen göbek oluşturacak şekilde verevine çakılmıştır (Bkz.Foto.227, S.310). Düzen olarak bu şekilde yapılan bazı tavanlarda kaplama tahtaları aralarının pasalarla kapatıldığı da olmuştur (Akgünler Evi, Bkz. Foto. 69, S.166).

Pasalı tavanlar *yazlık oda* ve sofa gibi mahallerde uygulandığı zaman görkemli hale gelmiştir. Basit profilli, 2,5-3 cm. kalınlığındaki pasalar ile oluşturulan kareler ve dikdörtgenlerden ibaret tavanların ortalarında, genellikle kare çerçeve içinde yer alan dairesel göbekler mevcuttur. Pasalar veya kesme yöntemi ile yapılmış zik-zak motifleri ile çevrelenen göbekler, kesme ve oyma yöntemleri ile oluşturulmuş geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiştir. Düz ya da aşağıya doğru sarkan göbekler olduğu gibi, tavan düzleminden biraz daha yukarıda olan veya sadece muşamba ile kaplanan göbeklere de rastlanmaktadır (Geredeliler, Ş.Erdem Evleri). Pasalı tavanların kenarlarında, yine zik-zak motifi ile bordürler oluşturulmuştur (Bkz.Foto.230-233,235,237, S.311,312,313). Haçvari planlı sofalarda tavanlar yine pasalı olarak yapılmakla birlikte, eyvan tavanları sofa tavanına göre daha alçak tutulmuş ve ortadaki merkezi sofa tavanı tekne tavan şeklinde düzenlenmiştir (Bkz.Foto.235, S.313).

Sadece iki evin *yazlık oda* ve sofa tavanlarında, pasaların yerine ince, yarım daire kesitli, çubuklar-çıtalar- kullanılmıştır (Müderrişoğlu ve Pulcular evleri). Tavanın çevresinde kaplama tahtaları ile oluşturulmuş geniş bir bordürden sonra ince çıtalar birbirine dik ya da verev olarak çakılmıştır. Meydana gelen kare ve paralelkenarların iç kısmında herhangi bir bezeme ögesi yoktur. Müderrişoğlu Evi'nin yazlık odasındaki çıtalı tavanın ortasında onaltıgen bir göbek bulunmaktadır (Bkz. Foto.226, ve P.18, S.310,95).

Tavanlar genellikle boyasızdır. Sadece, Hacı Beyler Evi'nin *yazlık oda* tavanı ile Tüccarlar Evi'nin sofa, kışlık ve *yazlık oda* tavan göbeklerinin ot boyalı, Gürcüler Evi'nin oda tavanlarının da yağlı boyalı olduğu görülmüştür (Bkz.Foto. 213, 228, 232, 233, S. 305, 310, 312).

4. BÖLÜM -GELENEKSEL DOKUNUN DÜNÜ-BUGÜNÜ, KENT PLANLAMA VE KORUMA ÇABALARI, İRDELEMELER

4.1-Geleneksel Dokudaki Değişim ve Nedenleri

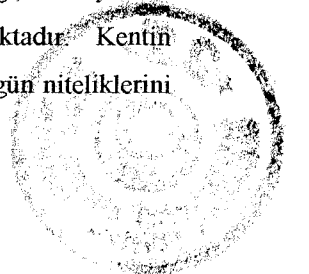
Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte başlayan toplumsal ve ekonomik değişimin fiziksel yapıya da yansması sonucunda kentlerimizin görünümleri farklılaşmaya başlamıştır. Göynük, biraz da güç ulaşılabılır olmasından dolayı uzun yıllar bu değişimden etkilenmemiş olmakla birlikte, 1951 yılında uygulanmaya başlanan imar planı yüzünden onarılmaz bir biçimde tahrip olmuştur.

Kentin imar planından önceki durumunu gösteren yeterli sayıda belge ve fotoğraf bulunamamıştır. Elde edilebilen birkaç fotoğraf ise bu kentsel değişimin boyutlarını tam olarak gösterememekle birlikte, bilinçsiz yapılan imar planlarının kentlere verdikleri zararı anlatmaya yetmektedir. Bu planla kentin ölçeği, geleneksel dokusu, hatta dere yatakları bile değiştirilmeye ve geçmişle olan bağlantısı koparılmaya çalışılmıştır.

İmar planından önce bugünkü konumundan biraz daha farklı biçimde olan Göynük Çayı'nın, Gazi Süleyman Paşa Camisi ve Hamamı civarında peşpeşe üç kavisi yaptığı anlaşılmaktadır (Bkz. Harita 4.1). Göynük Çayı'nın üçüncü kavisini yaptığı yerde kentin Müslüman Mezarlığı (Bkz. Foto.101, S.268), Postacılar Evi'nin önündeki "Maşatlık Meydanı"nda ise Hıristiyan Mezarlığı bulunmaktadır. Hisar Tepesi üzerinde Zafer Kulesi'nden başka "Saat Kulesi" olarak anılan bir kule daha mevcuttur (Bkz. Foto.35,105, S.84,270). Kentin merkezinde; ahşap minareli Aksungur Camisi, "Armutlu Bahçe" adıyla anılan büyük bir bahçe ve bu bahçenin hemen yakınında, Göynük Çayı üzerinde "Çınarlı Köprü" olarak anılan bir taş köprü bulunmaktadır (Bkz. Foto.102,103, S.269). Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin yanında bulunan Hüseyin Ağa Medresesi ise imar planı uygulamasından önceki bir tarihte, 1925 yılında yıkılmıştır.

1951 yılında uygulanan imar planından sonra kentin çehresi, özellikle Göynük Vadisi'nin görünümü çok değişmiş, vadinin ortasından geçirilen Gazi Süleyman Paşa Bulvarı yüzünden birçok geleneksel konutla birlikte Çınarlı Köprü' de yıkılmış, Armutlu Bahçe yok edilmiştir. Göynük Çayı'nın yatağı kısmen değiştirilerek, kavisi sayısı ikiye indirilmiş, Gazi Süleyman Paşa Hamamı onarılmış, etrafındaki yapılar yıkılarak, Akşemsettin meydanı açılmıştır (Göynük Beled.Çalış.Prog.,1950:14,22). Bugünkü pazar yerine Atatürk Anıtı yerleştirilmiştir (Bkz. Foto. 104, S.269). Bu imar faaliyetlerinden sonra 1956 yılında meydana gelen deprem de kentsel dokunun değişimine neden olan bir diğer etken olmuştur.

Kısmen uygulanan imar planına rağmen kentin birçok değerini hâlâ yitirmediği, 1967 yılında kentte mimari araştırmalar yapan ODTÜ tarafından çekilen fotoğraflardan anlaşılmaktadır. Kentin simgelerinden olan ahşap minareli camilerin -Hacı Apti Camii minaresi hariç- hâlâ özgün niteliklerini

koruduğu, bu camilerin yanısıra birçok tepe pencerele evin de mevcut olduğu bu fotoğraflardan anlaşılmaktadır (Akgünler Evi, vb.). Derelerin üstündeki ahşap köprülerden bazılarının hâlâ durduğu ve geleneksel çarşının canlılığını sürdürdüğu görülmektedir. Saat Kulesi yıkılmış, mezarlıklar kaldırılmış ve Müslüman Mezarlığı'nın yerine Orman İşletmeleri Binaları yapılmıştır (Bkz. Foto. 106,108,110,112-115,117,119, 121,123,124,125, S.270-279).

70'li yıllara kadar Orman İşletmeleri'nin nüfusu az olan Göynük'ü "orman köyü" kapsamına alıp, ucuz kereste vermesine bağlı olarak değişmeyen ahşap çatki düzenindeki yapım sistemi, kentin orman köyü kapsamından çıkartılması ve ucuz kereste tahsisatının kaldırılması ile değişmeye başlamış, az katlı geleneksel yapıların yerine çok katlı, bazen dik çatılı, kent ölçeğine aykırı betonarme binalar yapılmıştır. Bu yıllardan itibaren geleneksel özellikler taşıyan camiler de onarım amacıyla tahrip edilmiş, farklı malzeme ile farklı biçimlerde yenilenmiş ya da tamamen yıkılmıştır (Bkz. Böl.2.5, S.39). Kent merkezi ile birlikte geleneksel çarşı dokusunun da bu yıllardan itibaren görünümü değişmeye başlamış, Aksungur Camisi yıkılarak, yerine tek kubbeli betonarme bir cami, çevresine ise Belediye Hanı, Belediye Blokları, Hal Binası gibi mevcut dokuya tamamıyla aykırı yapılar inşa edilmiştir (Bkz. Foto. 109, 111, S.271,272). 1983 yılında ilk tespit ve tescil çalışmaları yapılan ve "sit" kapsamına giren kent için 1987 ve 1990 yıllarında iki koruma kararı daha alınmış (Bkz. Böl.4.2.4, 4.2.5, 4.2.6), fakat koruma kavramına yabancı olan halk bu kararlardan ürkmüş, bilgisiz ve politik yerel yönetimlerde bu korkuyu desteklemiştir. Koruma amaçlı imar planı ise ancak 1991 yılında yürürlüğe girmiştir (Bkz. Böl. 4.2.7).

Geçmişten günümüze kadar kent dokusunda meydana gelen değişimin nedenlerini kısaca aşığıda belirtilen maddelerde toplamak mümkündür.

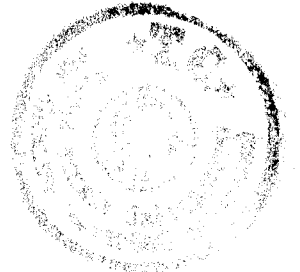
- **Yinelenen imar planları**

Kentin tahribatındaki en etkin neden, 1951 yılı imar planıdır. Uygulanmayan 1976 yılı imar planı kısmen de olsa plansız bir gelişime neden olmuştur. Yapımı uzun süren "koruma amaçlı imar planı"nın bazı kararlarına ise onaylandığı tarihten itibaren uyulmadığı görülmektedir.

- **Depremler, Sel Baskınları**

Birçok kez deprem geçiren kent (Bkz.Böl.1.1.1.4, S.9), fazla hasar görmemesine rağmen özellikle 1956 yılı depreminden sonra devlet yardımı alabilmek uğruna mal sahiplerinin konutlarını yıkması yüzünden de tahrip olmuştur. Yıkılanların yerine yine geleneksel sistemde yapılan yeni konutların biraz daha farklı cephelere sahip olmalarından dolayı kentsel mekâna olan katkıları azalmıştır.

Dere kenarlarında bulunan yapılar özellikle ilkbaharda yağın yağmurlarla yükselen derelerin taşmalarına maruz kalmaktadır.

- **Ucuz Kereste Tahsisatının Kalkması**

Uzun yıllar nüfusun az olması nedeniyle "orman köyü" kapsamında olan kente verilen ucuz kereste artık verilmemektedir. Kerestenin pahalı olması yüzünden geleneksel yapı tarzı yerini betonarme inşaata bırakmıştır.

- **Sosyal Yapıdaki Değişimler**

Ailelerin küçülmesi, zengin ailelerin büyük kentlere göç etmesi ve evlerin ilk sahiplerinin ölümü nedenlerinden dolayı satılarak el değiştiren ya da 2.ve 3. kuşaklara miras kalan evler bölünmekte, kiraya verilmekte veya terk edilerek zamanın tahribatına bırakılmaktadır. Evleri kiralayan veya satın alan kişiler, genellikle köyden gelen ve kentli bilincine yabancı kişiler oldukları için evleri kötü kullanmakta veya geleneksel yapıya uygun olmayan bir takım değişiklikler yapmaktadır. Ayrıca, büyük aileler için yapılan bu evlerin, günümüzde artık küçülen ailenin ihtiyaçlarına uygun olmaması da evlerde bazı değişiklikler yapılmasının bir başka nedenidir.

- **Ekonomik Yapıdaki Değişimler**

Kentin geçmişteki geçim kaynakları olan ve refahını sağlayan, dericilik, dokumacılık ve ipek böcekçiliği artık hiç yapılmamaktadır. Zenaatkârlık neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Bu yüzden Göynük'te iş imkânı azdır. Herkes, üretici olmaktan ziyade tüketime yönelik ticaret yapma hevesindedir. Bu nedenlerden dolayı, geleneksel konutlara sahip olan kişilerin binalarını koruyacak maddi güçleri olmamaktadır.

- **Yinelenen Koruma Kararları**

Kenti korumak için alınan her kararda; tescilli yapıların sayılarının ve sit sınırlarının değişmesi, tescilli yapılarını yıkanlar için herhangi bir yaptırım uygulanmaması, zaten bu konuda bilgisiz olan halkta inançsızlığa yol açmış ve koruma kararlarının göz ardı edilmesine neden olmuştur.

- **Koruma Bilincinden Yoksun Yerel Yönetimler**

Özellikle, 1990'dan sonra işbaşına gelen yerel yönetim; tarih, kültür ve koruma bilincinden yoksundur. Korumaya karşı ve hatta isteksiz olan bu yönetim, koruma amaçlı imar planının kararlarına rağmen tescilli binaları yıkmış ve sit alanı içinde kaçak yapılaşmaya göz yummuştur. Belediye maddi olanaksızlıklar yüzünden genişleyen işlevlerini tam olarak yerine getirememekte, demokratikleşmenin gereği olarak koruma konusunda etkin rol almasına ve karar verme sürecine katılma hakkına sahip olmasına rağmen, üzerine düşen sorumlulukları üstlenmemektedir.

- **Yerel Yönetim İçinde, "Koruma" İle İlgili Tek Bir Teknik Elemanın Bile Olması**

- **Halkın, Kent Yöneticilerinin ve Kentin İleri Gelenlerinin de "Koruma" Bilincine Sahip Olmaları**

- **Yangınlar**

- **Bakımsızlık ve Ahşap Malzemenin Rutubet, Böcekler vb. Nedenlerden Dolayı Çabuk Eskimesi**

- **Eski Yapıya Uygun Olmayan, Hatalı Restorasyon Uygulamaları (Bkz.Böl. 4.3.5)**

4.2-Kent İçin Yapılmış İmar Planları ve Koruma Çabaları Süreci

4.2.1- Ülkemizde Yapılan İmar Planları

Hızlı kentleşme ve buna bağlı olarak kentsel işlevlerdeki hızlı gelişim ve değişim sonucunda, özellikle büyük kentlerdeki "tarihsel çevreler" hızla yok olmakta, "tarihsel çevreler" ile "değişen ve gelişen kent" arasında "mevcudu koruyarak varolma" ile "kentsel büyüme, gelişme dinamiğini doyumluğa ulaştırma" ikilemi ortaya çıkmaktadır. Yakın bir tarihe kadar genellikle mahalli eğilimlerden bağımsız, hatta kopuk bir şekilde hazırlanan imar planları ya uygulanmamış ya onaylandıkları biçimden farklı şekilde uygulanarak "delinmiş" ya da uygulandıkları kentteki geleneksel doku için büyük bir tahribat nedeni olmuşlardır. Uygulanan imar planlarında sadece kentin gelişim ve değişim ihtiyaçlarının dikkâte alınması ve kent mekânlarının rant değerlerinin artırılması, "tarihsel çevre"leri tahribe yetmiştir. Günümüzde "imar planı yaptırmak", kentler için bir zorunluluk haline getirilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar yapılmış olan imar planlarını dört ayrı kategoride incelemek mümkündür.

- **Mevcut Kenti Tamamıyla Yok Sayan Planlar.**

Sanki boş bir arazi üzerine, yeni bir şehir kuruyormuş gibi muntazam parseller ve standart yollardan ibaret olan ve genellikle uygulanmayan bu planlarda, mevcut kent tümüyle ihmal edilmektedir (1946 yılı öncesi).

- **Tarihe Saygılı Ama, Tarihi Doku İçin Koruma Kararları Getirmeyen İmar Planları**

Bu tip planları hazırlayanların hepsi eski dokuya, tarihi eserlere saygılı olmalarına rağmen hazırladıkları imar planlarında çok defa tarihi dokuyu bozucu kararlar almışlardır. Tarihi doku için koruma kararı almadan, bu dokunun bulunduğu bölge kentin diğer bölümleri gibi "meskûn alan" olarak nitelendirilmiş ve önemli tarihi eserler etraflarındaki dokudan soyutlanarak yeşil alanla çevrelenmiştir. Eski doku içindeki yolları birkaç metre genişleterek ufak düzeltmeler yapmak bile sivil mimarlık ürünlerinin yıkılmasına, cephelerinin değişmesine neden olurken, Devlet Karayolları'nın eski kentlerin merkezlerinden geniş, ana akslar geçirmesine izin verilmiştir. 1946 yılı ile 1968 yılı arasındaki süreç içinde yapılmış olan imar planları arasında Nevşehir, Göynük, Kütahya (2. plan) ile Edirne (1. ve 2. plan) imar planlarını sayabiliriz.

- **"Tarihi Sit", "Tarihi ve Doğal Değerler ", "Tarihi Doku" Kavramlarının Yansıdığı İmar Planları**

Bu tip planların yapıldığı dönemde, başlıkta belirtilen kavramlar ortaya çıkmış ve 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı kanunla da bu kavramlar yasallaşmıştır. Geçmiş dönemde yapılan imar planlarının sağladığı yükseklik ve yoğunluk artışları ile yıkımlarına neden olunan kentlerde ve diğer Anadolu kentlerinde, tek tek anıtlar tescillenmeye ve sit alanları tesbit edilmeye başlanmıştır. Protokol bölgesi

veya protokol alanı olarak adlandırılan eski kent dokuları için imar planlarında birtakım koruma kararları getirilmiş, Devlet Karayolları'na ait ana ulaşım akslarının tarihi sitlerin dışına alınması gerekliliği anlaşılmıştır. Tarihi siti yeni gelişen kente entegre etmek ve yeni ekonomik, kültürel, sosyal fonksiyonlar kazandırmak için çalışmalar yapılmış, ama turistik fonksiyon vermekten öte gidilememiştir. Bu tip planlara örnek olarak Kastamonu, Urfa, Muğla, Marmaris imar planlarını sayabiliriz (Akçura,Çapar,1973:8-10). Birikim dönemi olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde kent plancılarının "koruma fikri" yönünden geliştiğini, ama tarihi kentlerin yine de korunamadığını görmekteyiz.

- **Koruma Amaçlı İmar Planları**

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 1978 yılında imar planları yapılmış veya yapılmakta olan yaklaşık 25-30 kentte "sit koruma" kararları almış ve imar planı uygulamalarını durdurmuştur. Bu sit alanlarında, "koruma amaçlı imar planı " yapılıncaya kadar yapılanma isteklerine cevap vermek için "Geçit Dönemi Yapılanma Koşulları" adında bir tür yönetmelik uygulanmaya başlanmıştır (Zeren,1981:41). 21.7.1983 tarihinde çıkarılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası ile bu durum yasallaştırılmıştır.

"Koruma amaçlı imar planları"nın başarılı olabilmesi için ayrıntılı bir çalışma sürecine ihtiyaç olmasından ve planları yaptırmakla yükümlü belediyelerin parasal olanaksızlıklarından dolayı planların hazırlanma süreci gereğinden fazla uzamaktadır. Bu uzun yapım süreci içinde tarihsel kentte tahribatlar artmakta, birçok tescilli yapı niteliklerini yitirmekte ve bu yüzden tescil dışı bırakılmakta, yakılarak ya da yıkılarak yok edilmektedir. 1983 yılından bugüne kadar devam etmekte olan içinde bulunduğumuz bu dönem içinde birçok kentin "koruma amaçlı imar planı" yapılmış, ama bu planlar gerçek anlamda hayata geçirilmemiştir.

Yukarıda belirtilen dönemlerle aynı paralellikte, imar planları süreci yaşamış olan Göynük kenti için de 1951,1976 ve 1993 yıllarında üç ayrı imar planı hazırlanmıştır.

4.2.2-1951 Tarihli, Göynük İmar Planı

Göynük'te 1946 yılında işbaşına gelen M.Hilmi Bayındır başkanlığındaki Belediye Meclisi, 25 yıllık bir çalışma programı hazırlamadan önce, Göynük halkının kentin gelecekteki gelişimi ile ilgili görüşlerini öğrenmek için 1949 yılında bir anket yapmıştır (Göynük Belediyesi Çalış. Prog.,1950:44). Yetişkinlere ve çocuklara farklı sorularla hazırlanan bu anketin sonuçları dikkâte alınarak Yüksek Mimar Nihat Hasekioğlu'na bir imar planı yaptırılmış ve bu plan 1951 yılında uygulamaya konmuştur.

Bu imar planı ile Göynük Kenti için aşağıda belirtilen kararlar alınmıştır (Bkz. Harita 4.1).

- Göynük'te korunması gerekli olan tarihi eserler şunlardır.

1-Gazi Süleyman Paşa Hamamı

2-Gazi Süleyman Paşa Camii

- 3-Akşemseddin Türbesi
- 4-Aksungur Medfeni*
- 5-Dede Ömer Sekkin Türbesi
- 6-Büyük Cami Önü Mezarlığı**
- 7-Çeşme Camii
- 8-Kepkebir Camii
- 9-Sofu Ali Camii
- 10-Talat Pekmez Evi***
- 11-Tabak Dede Türbesi

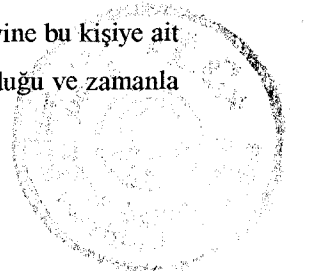
- İlçenin Ankara ve İstanbul ile olan ilişkileri çok zayıf olduğu için kasabanın doğu vadisi üzerinde, Göynük Çayına paralel olarak İstanbul-Ankara Karayolu'nun açılması gerekli görülmüştür. Bu yol üzerine, ticareti güçlendirmek amacıyla iki katlı dükkân blokları yapılması ve bu blokların üst katlarının, arka yoldan girilen dört oda, mutfak, banyo ve tuvaletten ibaret olan daireler şeklinde düzenlenmesi önerilmiştir.
- Çok engebeli bir kasaba olan Göynük'te yeni ikâmet bölgesi olabilecek pek fazla alan bulunmadığı için kentin kuzeyinde, Beybahçesi Mevkisi'ndeki düzlük alan, aynı zamanda kente yakın olmasından dolayı iskâna ayrılmıştır.
- Eski kasabanın mevcut doku ve konut karakterinin hiç bir şekilde bozulmamasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Nüfus artış hızının az olması nedeniyle, iskân edilmiş kısımlardaki yıkılan konutların yerine ve eski konutların geniş bahçelerine aynı karakterde konut yaparak bu sorunun çözümleneceği düşünülmüştür.
- Kasabanın mevcut iskân alanının 20 hektar, kişi başına düşen alanın ise 121m² olduğu, bu nedenle fazla iskân edilecek arazi olmadığından dolayı kişi başına 80-90 m² lik bir alan ayırmak şartıyla, iskân edilmiş alanlarda yeni inşaata izin verilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.
- Kuzeydeki yeni gelişme alanında iskân edilecek alanın 1.2 hektar, kişi başına düşen alan miktarının ise 180m² olmasından dolayı burada yapılacak evlerin geniş sebze bahçelerinin içinde, eğime göre tek veya iki katlı yapılar olması önerilmiştir. Bu evlerin alt katlarında depo, sundurma, ahır, mutfak ve oturma odası, üst katlarda ise yatak odaları, banyo ve teras bulunacaktır. Yöresel konut karakterinin

---

* Aksungur Medfeni, Aksungur Camisi'nin altında iken Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin bahçesindeki hazireye nakledilmiştir.

** Büyük Cami Önü Mezarlığı olarak adlandırılan mezarlık, Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin bahçesindeki hazire olmalıdır.

*** Talat Pekmez Evi, günümüzde bu adla anılan 71 envanter numaralı evin dışında, yine bu kişiye ait olan bir başka evdir. Bu evin, 94 envanter numaralı Emirler Evi'nin bahçesinde bulunduğu ve zamanla yıkıldığı söylenmektedir.

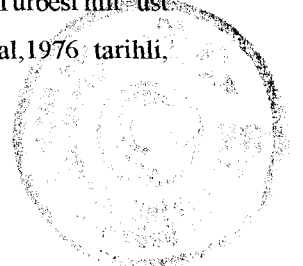
bozulmaması için bu evlerin alt katlarının taş, üst katlarının ahşap karkas olarak yapılması, cephelerinin ise sıva ve badana ile kaplanması gerektiği belirtilmiştir.

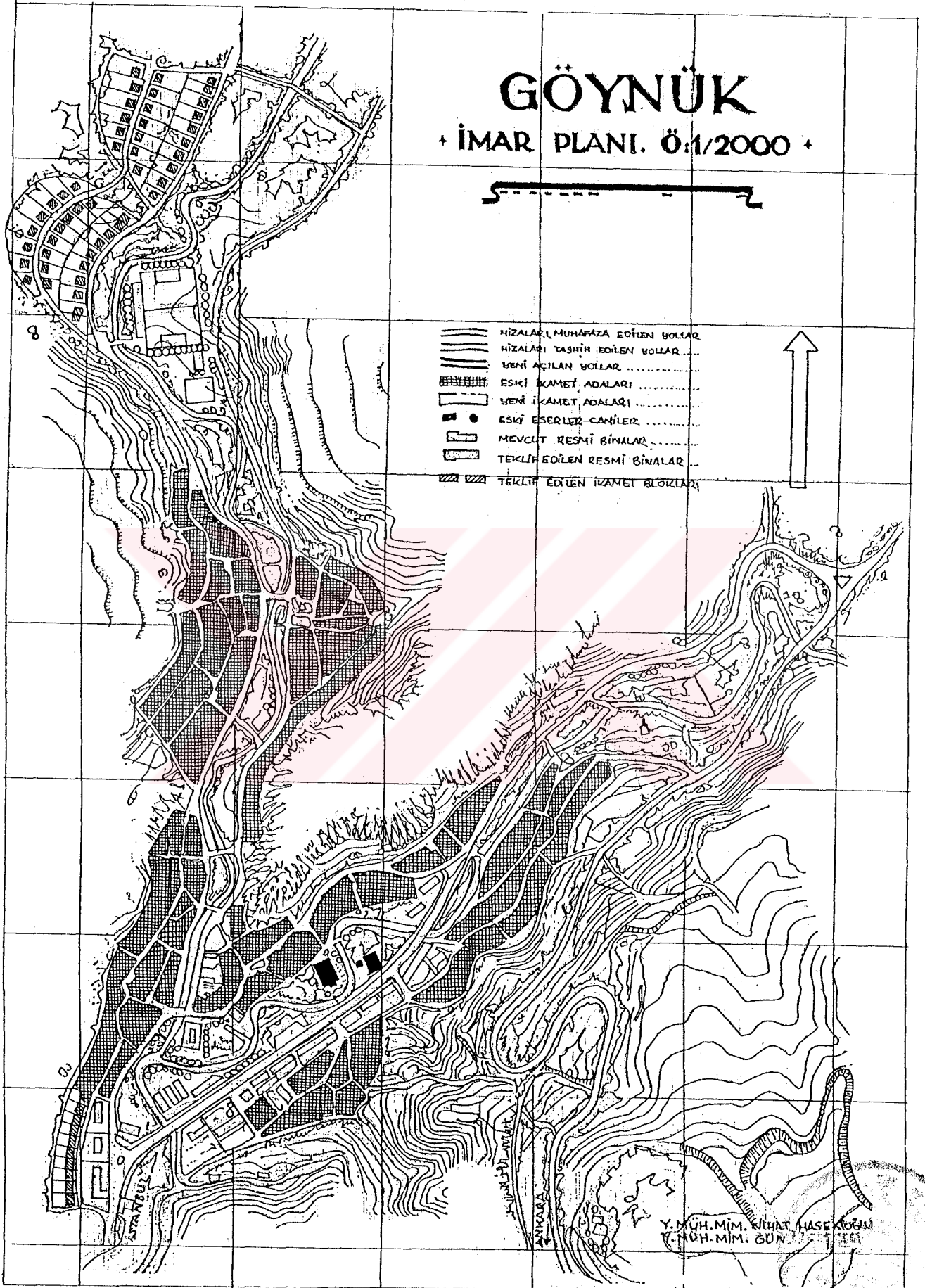
- Mahalle aralarındaki bazı köşelerin ve dere kenarlarının yeşil alanlara, parklara ayrılması, kente hakim noktadaki Saat Kule'sinin önüne çay bahçesi ve gazino yapılması, kuzeydeki gelişme bölgesine ise spor sahası ile ufak bir kulüp binası yapılması teklif edilmiştir.
- Kasaba için mevcut İstiklâl-i Milli İlkokulu'nun şimdilik yeterli olduğu, ancak yeni açılacak İstanbul-Ankara Yolu'ndan biraz içeriye, kentin İstanbul yönündeki girişinin sağ tarafında kalan alana, bir ortaokul yapılmasının uygun olduğu düşünülmüştür.
- Mezbaha yerinde bırakılmıştır.
- İleride kasabamın gelişme yönünün kuzeye doğru olması uygun görülmüştür (Hasekioglu,1951;25-37).

4.2.3-1976 Tarihli, Göynük İmar Planı

İller Bankası tarafından 1976 yılında Y. Mimar Coşkun Günal'a hazırlatılıp, onanan Göynük İmar Planı 1987 yılına kadar yürürlükte olmasına rağmen uygulanmamıştır (Uslu,1989:24). 1987 yılında ise 2863 sayılı yasa doğrultusunda Göynük'te "sit alanı" sınırları belirlenmiş ve "koruma amaçlı imar planı" hazırlanmaya dek "geçici dönem yapılanma şartları" uygulanmaya başlamıştır. Böylece yürürlükte olan imar planı, yukarıda belirtilen yasal koşullardan dolayı yürürlükten kalkmıştır. 1976 tarihli imar planının yürürlükte olduğu dönem içinde planın önerdiği hususların hemen hemen hiçbiri gerçekleşmemiştir. 1/2000 ölçekli haritalar üzerinde hazırlanan bu imar planı ile aşağıda belirtilen hususlar önerilmiştir (Bkz. Harita 4.2).

- Göynük'te 65'i sivil, 11'i dini ve sosyal amaçlı yapı olmak üzere toplam 76 adet yapı "korunması gerekli tarihi ve sivil mimarlık örnekleri" olarak nitelendirilmiştir.
- Geleneksel konut dokusunun olduğu bölgeler, yoğunluğu ve yapı düzeni korunacak alanlar olarak belirlenmiş, bu bölgelerde ve yeni önerilen konut alanlarındaki iskân yoğunluğu net 110 kişi/hektar olarak hedeflenmiştir.
- Kuzeydeki Beybahçesi Mevkii, Hacı Apti Mahallesi'nin yüksek kısımları ile bu bölgenin hemen yanındaki Nallıhan-Ankara Yolu çevresindeki alanlar ve geleneksel konut dokusunun bulunduğu yamaçların üst bölgeleri yeni iskân sahaları olarak önerilmiştir.
- Geleneksel çarşının "ticari merkez" olarak yine aynı işlevini devam ettirmesi uygun görülmüştür.
- Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın önüne bir kültür sitesi, Hacı Apti Mahallesi'ne 2. bir ilkokul, Beybahçesi Mevkisi'ne spor sahası, sanat okulu ve imam hatip lisesi önerilmiştir.
- Saat Kulesi çevresinin park yapılması, Çeşme Mahallesi'ndeki Ömer Sekkin Türbesi'nin üst kısımlarının ağaçlandırılıp otel, gazino ve park için ayrılması düşünülmüştür (Günal,1976 tarihli, 1/2000 ölçekli imar planı paftası).

KAYNAK: Hasekioglu, 1951; 25.

Harita 3.1-1951 YILI, GÖYNÜK
İMAR PLANI

4.2.4- 1983 Tarih ve A 4373 Sayılı, G.E.E.A.Y. Kurulu Kararı

Ülkemizde "sit" kavramı ilk kez 1973 yılında çıkartılan 1710 sayılı "Eski Eserler Yasası" ile tanımlanmıştır. Bu yasanın çıkartılmasından itibaren birçok Anadolu kentinde, Gayrimenkûl Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından tespit ve tescil yaptırılmış ve sit koruma kararları alınmıştır. Bu Anadolu kentlerinden biri olan Göynük'te ise ilk tespit ve tescil çalışması ancak 1983 yılında yapılabilmiş, 1987 ve 1990 yıllarında da birbirlerinden ve ilk karardan nitelik olarak pek farklı olmamakla birlikte nicelik olarak farklı olan 2 koruma kararı daha alınmıştır.

1710 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde, G.E.E.A.Y.Kurulu'nun 14.5.1983 tarih, A 4373 sayılı kararı ile Göynük ilçe merkezinde 96 adet "korunması gerekli eser" saptanmış ve belgelenmiştir. Bunlardan 18'i tescilli, anıtsal yapı (cami, türbe, hamam, hükümet konağı, kule, mezarlık), 2'si dükkân, 1'i İlkokul, 72'si konuttur. Postacılar Hanı'na 2, tescilli 4 çınar ağacına da tek envanter numarası verilmiş, sit sınırları saptanmamıştır (Bkz. Harita 4.3).

4.2.5- 1987 Tarih ve 3511 Sayılı, K.T.V.Y. Kurulu Kararı

21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı yasanın çıkmasıyla oluşturulan "Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" (Resmi Gazete,1983:16) önceleri yeni bir sit kararı almak yerine, alınmış olan sit kararlarını denetlemekle işe başlamıştır. Bolu Valiliği'nin 15.5.1984 tarihli, 995 sayılı yazısı üzerine ve 2981 sayılı kanunun 6. maddesi* uyarınca Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanları Göynük'te yeni bir inceleme daha yapmışlardır. Yapılan çalışmaların "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" tarafından değerlendirilmesi sonucunda alınan 17.7.1987 tarih ve 3511 sayılı kararla "Göynük kentsel sit alanı "sınırları tespit edilmiştir (Bkz.Harita 4.4). Bu karara göre;

-Kentsel sit sınırlarının 1/2000 ölçekli haritalar üzerinde işaretlendiği şekilde belirlenmesi,

-14.5.1983 tarih ve A 4373 sayılı kararla tespit ve tescil edilen 96 adet taşınmaz kültür varlığından 79 tanesinin tescil kaydının devam etmesi,

* 2981 sayılı kanun, imar ve gecekondulu mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak bazı işlemler ve 6785 sayılı imar kanununun bir maddesinin değiştirilmesi hakkındadır. Bu kanunun 6. maddesinde; "şimdiye kadar karar verilmiş eski eserler ile bunların koruma alanları ve sit bölgelerine ilişkin kararlar, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere en geç 2 yıl içinde tekrar Kültür ve Turizm bakanlığınca belirlenir ve ilan edilir" denmektedir.

- 4 tescilli yapının harita üzerinde işaretli cephelerinin korunması kaydıyla tescil kayıtlarının devamı (Eski Env. No.35, 36, 77, 72-73),
- 7 tescilli yapının korunması gerekli kültür varlığı özelliklerini yitirmeleri nedeniyle tescil kayıtlarının kaldırılması (Eski Env.No.21, 24, 40, 46, 49, 56, 63),
- 3 tescilli yapının daha haritalarda işaretli cephelerini korumak için tescili (Eski Env. No.104, 105, 106),
- 6 tescilli yapının izinsiz olarak yıkılmasına veya yıkılarak, yeniden yapılmasına neden olanlar hakkında Bolu Valiliği'nce yasal kovuşturma açıldıktan sonra tescil durumları hakkında karar verilmesi (Eski Env.No.2, 22, 27, 52, 87, 96),
- Kararın alındığı tarihten itibaren en geç 1 yıl içerisinde Göynük ilçe merkezi için 1/1000 ölçekli "koruma amaçlı imar planı" hazırlanarak ilgili kurula sunulması,
- Koruma amaçlı imar planı hazırlanana dek, karar ekindeki "Göynük kentsel sit alanı ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını koruma, geliştirme ve yeni yapılanma" hükümlerine uyulması uygun görülmüştür.

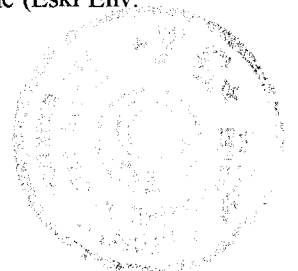
Sonuç olarak bu karara göre, kentsel sit alanı içinde bulunan 91 adet korunması gerekli kültür varlığından 12'si anıtsal yapı, 71'i tescilli konut, 7'si cephe korumalı konut, 1'i ise tescilli doğal anıttır (4 çınar ağacı için tek envanter numarası verilmiştir).

4.2.6- 1990 Tarih ve 1222 Sayılı, A.K.T.V.K. Kurulu Kararı

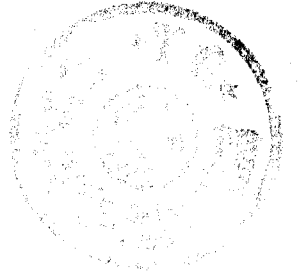
17.6.1987 tarihli, 3386 sayılı yasanın 2. maddesi uyarınca bütün Türkiye'de 15 adet "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" oluşturulmuştur. Bu nedenle, "Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" görev alanı içinde yer alan Bolu İli ve ilçeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 8.10.1988 gün ve 5337 sayılı onayı ile "Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu"na bağlanmıştır. Bir müddet sonra Bolu İli ve ilçeleri, "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları"nın görev alanlarının değiştirilmesinden dolayı tekrar "Ankara, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" görev alanı içinde sayılmıştır.

A.K.T.V.K. Kurulu Göynük sit sınırları içinde yaptığı yeni çalışmaları değerlendirerek 11.5.1990 tarihli, 1222 sayılı kararı almıştır (Bkz.Harita 4.5). Bu karar kısaca özetlenecek olursa;

- Kentsel sit sınırlarının 1/1000 ölçekli haritalarda işaretlendiği şekilde genişletilmesine,
- Eski tescilli yapılarla birlikte 127 adet kültür ve tabiat varlığının tespit ve tesciline,
- Kurulun 17.7.1987 gün ve 3511 sayılı kararında da belirtildiği gibi, izinsiz yıkılan veya yenilenmiş olan 7 adet yapının tescil durumları hakkında kovuşturma sonucuna göre hareket edilmesine (Eski Env. No.2, 22, 27, 30, 52, 87, 96),

- Gerek konum, gerekse cephe özellikleri ile buldukları sokağa katkısı olan 36 adet konutun korunmalarının uygun olduğuna, bu yapıların "planla korunacak yapılar" olarak tanımlanmasına ve bu yapılara uygulanacak yıkım, onarım, bakım vb. işlemlerde kuruldan izin alınması gerektiğine,
- Haritada işaretli sokak, duvar ve setlerin korunmasının uygun olduğuna ve bu unsurların izinsiz olarak değiştirilmemesine ve sokağın ana karakterini bozacak önerilerde bulunulmamasına,
- Kentin en önemli öğelerinden olan Göynük Çayı ile Beybahçesi (Gobaylar) Deresi'nin ıslahına ve kent içinde etkili oldukları alanlarda çevrelerinin düzenlenmelerine karar verilmiştir.
- Yine aynı gün ve sayılı kararla, birtakım düzeltmeler yapılması şartı ile "Göynük, koruma amaçlı imar planı" bir çerçeve plan olarak kabul edilmiştir.
- Aynı kararda, "koruma amaçlı imar planı" önerisinde tescil kayıtlarının kaldırılması teklif edilen 72-73 eski envanter no.'lu Eski Han ile, 77 eski envanter no.'lu yapının tescil kayıtlarının devam etmesine ve ancak söz konusu yapıların özel proje alanı ile birlikte rölöve ve koruma projeleri hazırlanarak başvurulduğunda değerlendirileceği de belirtilmiştir.

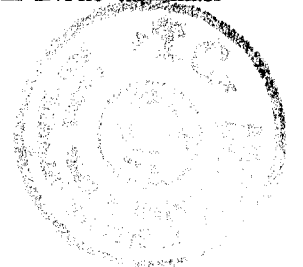

4.2.7-1991 Tarihli, "Göynük Koruma İmar Planını İçeren Göynük İmar Planı"

"Göynük, koruma imar planını içeren Göynük imar planı" Ankara, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19.3.1991 tarih ve 1680 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Y.Mimar Turan Barlas tarafından hazırlanan 1/1000 ölçekli imar planı; 1/500 ölçekli özel proje alanı kentsel tasarımı ve koruma imar planı ek imar yönetmeliği ile birlikte bir bütün olarak onanmıştır.

a- Göynük İmar Planı (Bkz. Harita 4.6):

- A.K.T.V.K. Kurulu'nun 11.5.1990 tarih ve 1222 sayılı kararı ile belirlediği "sit alanı sınırları" içinde tespit ve tescilli yapılmış 127 kültür ve tabiat varlığı "tescilli yapılar", gerek konum, gerekse cephe özellikleri ile buldukları sokağa katkısı bulunan 36 konut "planla korunacak yapılar" olarak tanımlanmış ve planda belirtilmiştir. Yine bu kararla belirlenmiş olan tescilli doğal anıtlar, korunacak setler ve bahçe duvarları, korunacak sokak ve yol dokusu da bu imar planında belirtilmiş, bazı ufak değişikliklerle bu kararın bütün gereklerine uyulmuştur. Erenler Sokak, Örucüler Sokak, Karadayılar Sokak, Yaprak Sokak, Kavaklar Sokak, Keçeciler Sokak, Bayındır Sokak, Yayayolu Sokak, Deveyolu Sokak ile Yazganlar Sokağın bir kısmı "korunacak sokaklar" olarak belirlenmiştir.
- Yamaçlar üzerine kurulmuş olan kentte, yamaçların zirveleri "plan onama sınırı", geleneksel dokunun yamaçlardaki bitim çizgisi ise "sit sınırı" olarak kabul edilmiş ve bu iki sınır arasında kalan bölge "doğal karakteri korunacak alan" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, kentin giriş ve çıkışındaki nitelsiz konut dokusunun bulunduğu alanlar ile Beybahçesi Vadisi'nin kuzey ucundaki bölge, sit sınırı ile plan onama sınırı arasında oluşturulan "özel koşullu alan"lar kapsamına alınmıştır. Göynük sit alanı görsel bütünü tamamlayan bu bölgelerin yeni yapılanma koşulları, sit alanı içindeki yapılanma koşulları ile birlikte "ek imar yönetmeliği"nde belirtilmiştir.
- Kentin çekirdeği olan kısım özel proje alanı olarak nitelendirilmiş ve bu alan için kentsel tasarım projesi hazırlanmıştır. Güneydoğudan Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, batıdan İstanbul ve Beşir Bayraktar Caddeleri, kuzeyden ise İngilizler Sokak, Bayındır Sokak ve Göynük Deresi ile sınırlı olan bu üçgen alan içinde bulunan yönetim, sağlık ve kısmen konut işlevleri ile dini işlevler aynen devam ettirilmektedir. Adliye ve Emniyet Binaları için Hükümet Konağı, Kaymakamlık olarak İstiklâl-i Milli İlkokulu, Belediye için ise Postacılar Hanı önerilmektedir. Geleneksel çarşı yine ticari merkez olarak fonksiyonunu devam ettirmekte, fakat Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın batısındaki boş alana doğru genişlemektedir. Bu boş alan için önerilen biri L, diğeri dikdörtgen planlı iki çarşı bloğunun birbirlerine köprü ile bağlanması düşünülmektedir (Bkz.Harita 4.7). Pazar yerinin pazartesi günleri pazar alanı, bayramlarda tören alanı, diğer günlerde ise otopark olarak kullanılması uygun görülmekte, Belediye Hanı içinde bulunan Belediye Kütüphanesi'nin ise bu alanın dışında kalan Varlık Evi'ne taşınması önerilmektedir (Bkz.Böl.2.6.11, S.136).

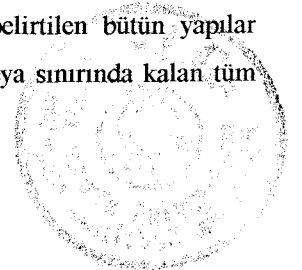
- Bütün sit alanı ile bu alan dışındaki "özel koşullu alan"lar "S" serbest nizam yapı alanı olarak belirlenmiştir. "Korunması gerekli sokaklar"ın dışında kalan bütün sokaklar en az 5, en fazla 7 metre genişlikte olacak biçimde sokakların kenarlarındaki konut adaları traşlanmakta ve böylece mevcut sokaklar araç trafiğine uygun bir duruma getirilmektedir.
- Kentin eğitim fonksiyonu yine aynı ilkokul ve lise ile devam ettirilmekte, ayrıca Beybahçesi mevkiindeki "özel koşullu alan" içine öğrenci yurdu, bu alan dışındaki iskân bölgesine ise yeni bir ilkokul daha yapılması gerekli görülmektedir.
- Gazi Süleyman Paşa Camisi'nin doğusundaki çay bahçesine, Pulcular Evi'nin arka tarafına, Nuri Güner Evi'nin ön bahçesine ve Hayırlar Tepesi'nin çeşitli yerlerine park, Saat Kulesi ile çevresine ise gazino ve çay bahçesi yapımı önerilmektedir.
- Tarihi site zarar verebilecek kentsel fonksiyonlar sit sınırları dışında bırakılmıştır. Geyve-İstanbul Yolu üzerinde, Göynük Çayı kenarında bulunan "özel koşullu alan"; yeni konut sahası, çocuk bahçeleri, parklar ve hayvan pazarı için ayrılmıştır. Bu alan ile plan onama sınırı arasında kalan bölgeye ise sit alanı içinden çıkarılması önerilen otobüs terminali ve benzin istasyonu ile birlikte küçük sanayi sitesi, mezbaha ve soğuk hava deposu düşünülmektedir.
- Göynük Vadisi'ndeki Hayırlar Tepesi'nde bulunan ve "sit sınırları" dışında yer alan mevcut Nallıhan-Ankara Yolu 30 m. genişliğinde bir caddeye dönüştürülmektedir. Kuzeyde Bolu-Mudurnu Yolu ile birleşen bu transit yolun "plan onama sınırı"ni oluşturduğu kısmı ile Gökşan Mermer Fabrikası'nın kuzeybatısındaki bölge, yeni konut alanlarına ve tavuk çiftliklerine ayrılmıştır. Nallıhan-Ankara Yolu üzerindeki "özel koşullu alan"a belediye sosyal tesisleri, misafirhane, lokanta, toplantı salonu, düğün salonu, bu alanın dışındaki "plan onama sınırına" kadar olan bölgeye ise kereste fabrikası, karayolları bakım evi, resmi kurum alanı, ağaçlandırılacak alan ve yeni konut alanı önerilmektedir.

b-Göynük Koruma İmar Planı, Ek Yönetmeliği:

Bu yönetmelik ile; "genel hükümler", "koruma ve onarmaya ilişkin hükümler" ve "yeni yapılanma koşulları" başlıkları altında, "sit alanı" ve "özel koşullu alan"lar içindeki tescilli, tescilsiz bütün yapılara müdahalenin ve yeni yapılanmanın nasıl olması gerektiği açıklanmaktadır. Göynük imar planı ile bir bütün olan ve birlikte uygulanması gereken bu yönetmelik; "sit alanı içindeki imar uygulamaları ile sit dışındaki imar uygulamalarını ve imar mevzuatını uyumlu kılmak ve aynı zamanda koruma ile ilgili yasalarla bütünlük sağlamak" amacıyla hazırlanmıştır.

Korumaya ve Onarmaya İlişkin Hükümler:

- 1/1000 ölçekli koruma imar planında ve ek yönetmeliğin listelerinde belirtilen bütün yapılar (Bkz.Ek.1) ile bu yapıların bahçe duvarları, bahçe kapıları, parselleri içinde veya sınırında kalan tüm

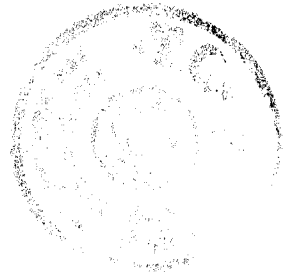

setlemeleri, ağaçları ile tescilli ağaçlar, ana yollar dışındaki tüm sokakların eğimleri, kaplama biçimleri ve malzemeleri birlikte korunacaktır.

- Tescilli yapıların mimari özelliklerinde, yapı öğelerinde, malzemesinde, teknolojisinde, iç mimari elemanlarında orijinalinden farklılık yaratacak onarımlar, esaslı onarım -restorasyon- olarak tanımlanmaktadır.
- Sit alanı içindeki tescilli konutların restorasyonları için 1/50 ya da 1/100 ölçekli rölöve ve restorasyon projeleri ile iç ve dış fotoğraflarının Bolu Müzesi Müdürlüğü kanalı ile Bölge Kurulu'na getirilerek izin alınması zorunludur.
- Tescilli konutların bünyesinde, mimarisinde, malzemesinde, bahçe duvarı ve benzeri elemanlarında değişiklik yapmayacak onarımlar, adi onarım kapsamına girmektedir. Onarım iznini vermeye Göynük Belediyesi yetkilidir. Ancak, müze raporu ile onarım öncesi, onarım sırası ve onarım sonrasında tutulacak tutanaklar ve onarım sonrası fotoğrafları her aşamada Bölge Kurulu'na iletilecektir.
- Sit içindeki tescilsiz yapılara adi onarım izni vermeye de Göynük Belediyesi yetkilidir. Onarıma ait bir tutanakla onarım öncesi ve sonrası fotoğrafları, bilgi için Müze Müdürlüğü'ne iletilecektir.
- Sit alanı içindeki tescilsiz yapılara esaslı onarım izni vermeye de Müze Müdürlüğü'nün olumlu görüşü ile Göynük Belediyesi yetkilidir.
- Sit alanı içinde ve özel koşullu bölgelerde, genişletme veya alt yapı inşaatı nedeniyle kaplaması sökülen yollar, onarım sonrasında aslına uygun malzemelerle kaplanacaktır. Yeni açılan veya kaplaması olmayan yolların arnavut kaldırımı biçiminde veya kesme taşlarla kaplanması zorunludur.

Yeni Yapılanma Koşulları

- Sit alanı içinde ve özel koşullu bölgelerdeki boş kadastro parselleri büyüklüklerine bakılmaksızın imar parseli sayılır.
- Bir parselde birden fazla yapı yapılabilmesi ancak yapıların toplam emsalinin o parselle ilişkin emsali geçmemesi şartıyla mümkündür. İki bina arasındaki mesafe en az 6m. olmalıdır.
- Yola cephesi olmayan parsellerde yapı yapılabilmesi hukuksal olarak sağlanacak geçit hakları ile mümkündür.
- Mevcut parsellerdeki yapıların yıkılıp yenilenmesi veya boş mevcut parsellere yapı yapılması durumunda ve ticaret bölgesinde minimum parsel büyüklüğü aranmaz. Konut alanlarındaki yeni ifrazlarda en küçük parsel büyüklüğü en az 180 m² olmalıdır.
- "S" serbest nizam olarak önerilen konut alanlarında emsâl 0.75'dir. Müştemilatlar emsâle dahil değildir. Ancak, eski yapıların yıkılıp yerine aynı taban alanı büyüklüğünde yeni yapı yapılması halinde emsâl hesabı yapılmaz. Ticaret bölgesinde emsâl (KAKS) 1.40'dır. Emsâl, taban alanı ile kat adedi çarpımının parsel alanına oranıdır.

- Düz veya meyilli arazide yapılacak her türlü yapının her cephesindeki saçak kodu, binanın zemine oturduğu en düşük noktadan itibaren 9.50 metreden daha fazla olamaz. Subasman yüksekliği saçak koduna dahildir. Yapılardaki azami kat sayısı üçtür.
- En fazla %33 meyilli kırma veya beşik çatı örtüsü yapılabilir. Saçak genişliği en az 30 cm. olmalıdır. Çatı meyilinden yararlanarak kat kazanılamaz. Çatı örtüsünde, alaturka veya Marsilya tipi kiremit kullanılmalıdır.
- Konutların pencere tipleri, genişliğin yüksekliğe oranı açısından 1/2 oranındaki dar tip, 1/1 oranındaki geniş tip biçiminde olabilir. Her iki tip pencereci konutlarda da doluluk-boşluk oranı 1/3'dür. Her binada bu iki tip pencereden yalnız biri kullanılacaktır. Dar tip pencerelerin dar kenarı 60-80 cm. arasında, geniş tip pencereler de genişlik ve yükseklik 100-130 cm arasında olmalıdır. Pencere parapetleri döşeme üstünden 60-70 cm. yükseklikte, pencere pervazları ise 8-12 cm genişlikte olmalıdır.
- Zemin katın üzerinden başlayan çıkmaların genişliği en fazla 110 cm., çıkma boyu ise en fazla cephe boyunun 2/3'ü kadar olmalıdır. Tüm cephe boyunca çıkma yapılabilir.
- Gömme balkon yapılması tercih sebebidir. Bu balkonların derinliği 150 santimetreyi, genişliği ise cephe uzunluğunun 1/3'ünü geçemez. Balkon iç yüzeyinde 1/2 oranında, dar tip pencereler kullanılacaktır.
- Cephe kaplamalarında ahşap kaplama veya sıva yapılması zorunludur. Cepheleer beyaz ve açık tonda boyalarla boyanacaktır (Göynük (Bolu) Koruma İmar Planı, Ek İmar Yönetmeliği, 1991).

- Yukarıda belirtilen projeler; özel uzmanlık, bilimsel ve teknik alt yapı gerektirdiği için mutlaka restorator mimarlar tarafından hazırlanmalı, ayrıca uygulama aşamasında da işin gerçek yetkilisi ve sorumlusu projeyi hazırlayan kişiler olmalıdır. Restorator mimar bulunamaz ve projeler için gerekli finans sağlanamaz ise üniversitelerden ve ilgili bölge kurullarından teknik yardım istenmelidir.
- Kuruma Kurulları'nın da yeteri kadar teknik elemanla donatılarak, "onarım" uygulamalarını kontrol etmesi, yapısını onarmak isteyenlere yapılması gerekli olan işlemler ve olanaklar konusunda yol göstermesi, rolü ve restorasyon projelerinin yapımında yardımcı olması gerekmektedir.
- "Onarım" gereken yapılarda mümkün olduğu kadar orijinal malzeme kullanılmalı, orijinal malzeme kullanılmayacak kadar eski ya da mevcut değilse, aynı cins yeni malzeme ile tamamlanmalıdır.
- Yapı yıkılma tehlikesi gösteriyorsa, yapıyı yıkımadan strüktürü sağlamlaştırıcı önlemler alınmalı (ahşap dikmelerle takviye etmek veya çürüyen dikmeyi ya da kirişi değiştirmek vb.), gerekiyorsa betonarme veya çelik konstrüksiyondan da dış cepheye gözükmemek kaydı ile faydalanılmalıdır.
- Yapımın özgün karakterini bozan değişiklikler ve ekler ancak A.K.T.V.K. Kurulunun onayı varsa kaldırılmalıdır.
- Yapımın dış cephesinin korunması için gösterilen özen; özgün plan şemasının, dolap, yükük, tavan ve merdiven ve benzeri öğelerin korunması için de gösterilmelidir.
- Geleneksel konutlarda mutlak için ayrılan mahaller tezgâh, eviye ve dolaplarla sağlıklı mahallere dönüştürülmeli, fakat bütün bu ilaveler yapımın bünyesine zarar vermeden, sökülüp-takılıp olmalıdır.
- Konutların başka işlevler için kullanılmasında gerekli olan wc-banyo mekânları geleneksel birçok yapıda olduğu gibi yapıya bitişik bir ek çıkıntı içinde veya bahçe katı seviyesinde gözlenmelidir.
- Zemin kattaki ve "esas yaşam katı"ndaki taş duvarlar "kökçe" taşı veya çevreden toplanan taşlarla örülmeli, 80-90 cm.de bir ahşap hatlı kullanılmalıdır. Taş duvarlar gerekıyor ise sıvanabilir.
- Ahşap iskeletin taşıyıcı dikmelerinde, döşeme kirişlerinde ve hatılarda "özül gam" kullanılmalıdır. Tavan ve döşeme kaplamaları, pencere ve kapılar, yükük ve dolaplar, silme ve pervazlar tamamen gam malzeme ile onarılmalıdır.
- Dış cephelerin onarımı sırasında önemsiz gibi görünen ayrıntılara özen gösterilmelidir (Kat ve pencere silmelerinin cephedeki yeri ve genişliği, köşe ve ara pervazların başlama, bitim noktaları ve genişlikleri, pencere pervazlarının başlıklı olup olmayışı, pencere ve kapı boyutları, zemin kat taş duvar örgüsünün niteliği vb. ayrıntılar).
- Saçaklara yağmur oluğu konmamalıdır. Saçak uçları, geçmişte olduğu gibi alın tahtası ve yelkovan tahtası ile bitirilmelidir.
- Onarım sırasında mutlaka kireç harç kullanılmalı, çimento ile yapılmış harçlar kesinlikle kullanılmamalıdır. Duvarlar önce samanlı gamur harç, sonra da dövülmüş kecen sapı katkılı kireç harç ile sıvanmalıdır.
- Bacalar, eski durumlarına uygun görünümde, iki yöne eğimli, alaturka kiremit harpuşalı olarak yapılmalı, üzerleri önce gamur, sonra da kireç harç ile sıvanmalıdır.

Foto. 104- Pazar yerine yerine yapılan Atatürk Anıtı, 1950 sonrası (S. Müderrisoğlu Arşivi).

(S. Müderrisoğlu Arşivi)

Foto. 103- Aksungur Camii çevresinin ve günümüzdeki pazar yerinin 1950 öncesindeki durumu.

Foto. 102- Çınarlı Köprü ve Armutlu bahçe, 1950 öncesi (S. Müderrisoğlu Arşivi).

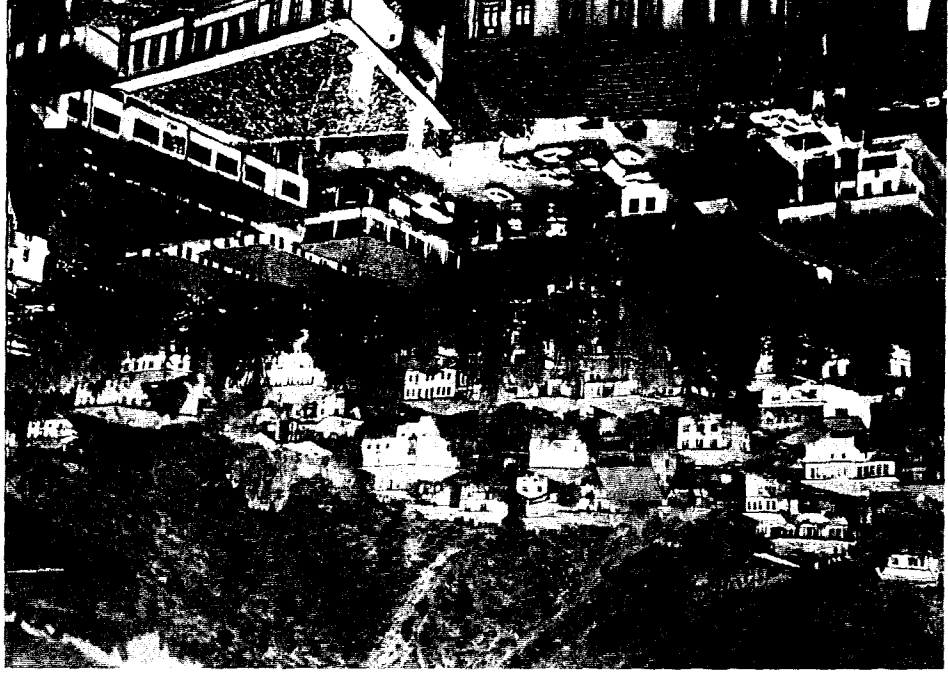

Foto. 111 - Aynı bölgenin 1995 yılındaki durumu. Belediye Hamı, Blokları ve Halk Bankası Binası ile yıkılan Aksungur Camii'nin yerine tek kubbeli başka bir cami yapılmış.

Foto. 110 - Aksungur Camii ile hamam arasındaki bölgenin ve Hacı Apti Mahallesi'nin Hisar Tepesi'nden görünümü, 1967 (ODTÜ, Mimarlık Fak. Foto. Arşivi).

4.3-İrdelemeler

4.3.1-1951 Tarihli, İmar Planı İrdelemesi

Batıda, "tarihi çevre koruma" düşüncesi 19. yüzyılın 2. yarısından itibaren ortaya çıkmış ve gelişmeye başlamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra "anıtların tek tek korunması"dan ziyade "anıtların çevresi ile korunması" anlayışı hakim olmaya başlamış ve şehir planlarında anıtlar yerleşmeyle birlikte ele alınmıştır. 1964 tarihli Venedik Tüzüğü ile ilk kez "tarihsel sit" kavramının tanımı yapılmış, sadece tek mimari anıtlar değil, kentsel ve kırsal yerleşmeler de "tümü ile korunacak mimari değer" kapsamında sayılmıştır*

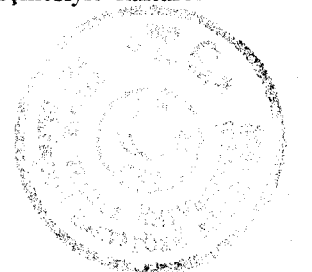
Ülkemizde ise "sit" kavramı ancak 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile tanımlanmış, fakat yine de sivil mimarlık eserleri korunacak değerler kapsamına alınmamıştır. Bütün bu kavramlar 70'li yıllara kadar ülkemizde bilinmezken, 1951 yılında yapılan bu imar planının kent koruma açısından başarılı olması beklenmemelidir.

- Bu plandaki en onarılmaz hata, 50'li yılların "devlet politikası" olan "karayolu yapma anlayışı"nın plana yansıtılmış olmasıdır. Tarihi kentte, Göynük Vadisi'nin ortasından "Paris'teki Champ Elysee Bulvarı" genişliğinde İstanbul-Ankara Karayolu (Gazi Süleyman Paşa Bulvarı) geçirilmiştir (Bektaş,1992:87). 19.5 metre genişliğindeki bu yolun açılması sırasında yaklaşık olarak 85 geleneksel konut yıkılmıştır (Akçura,Çapar,1973:8-10). Açıldıktan sonra İstanbul-Ankara Karayolu olarak kullanılmayan bu yol için kent ve sokak dokusu büyük ölçüde yok edilmiş ve Göynük Vadisi ikiye ayrılmıştır. Ayrıca, yine plan kararlarıyla tarihi yapıların etrafı temizlenmiş, bu eserlere bitişik yapılar ve sokaklar ortadan kaldırılmıştır (Akşemsettin Meydanı ve Caddesi'nin açılması gibi). Halkın yıkımlara karşı tepki göstermesi üzerine, planın önerdiği diğer değişikliklerin yapılması bölge yetkilileri tarafından engellenmiş ve 50 evin daha yıkılması önlenmiştir. İstanbul-Ankara Karayolu üzerinde yapılması düşünülen ticaret merkezi teklifi de hayata geçirilmemiştir.

- Plan, bütün bu olumsuz yönlerine rağmen yeni yapılanma kararlarında tarihi çevreye, kentsel dokuya saygılıdır. "Meskûn alan"ın bozulmaması için bu bölgede yapılacak yeni binaların zamanın gereklerine göre, fakat eskiye uygun karakterde, ahşap ve taş malzeme ile ahşap karkas strüktürde yapılması önerilmiştir. Ayrıca, 12 adet cami, hamam ve mezarlık ile 1 adet geleneksel konut,

---

* Venedik Tüzüğü, Madde 1- Tarihi anıt kavramı, sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış, daha basit eserleri de içine alır (Erder,1975:184,290).

"muhafazası icaplı eserler" olarak belirtilmiş, fakat korunmaları için gerekli restorasyon önerileri getirilmemiştir.

Sonuç olarak bu planı tarihi dokuya kısmen saygılı, fakat koruma kararları getirmeyen ve önerdiği ana akslarla eski dokunun tahribine neden olmuş bir plan olarak tanımlamak mümkündür.

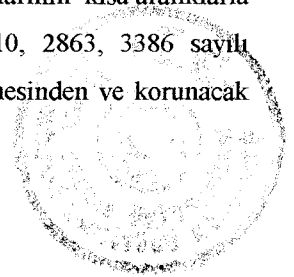
4.3.2- 1976 Tarihli, İmar Planı İrdelemesi

Bu imar planının hazırlandığı dönemde "sit" kavramı bilinmekle birlikte, henüz ülke genelinde bir "sit koruma bilinci" ve politikası oluşmamıştır. Kent plancısının "koruma" konusunda duyarlı olması da tarihi dokuya koruma kararları önermediği için planı başarılı kılmamıştır.

- Tarihsel kentin tümü ile korunması için gerekli analiz ve sentez çalışmaları yapılmamış, uygulama için daha büyük ölçekler gerekirken plan kararları 1/2000 ölçekli haritalarda belirtilmiştir.
- "Korunması gerekli tarihi ve sivil mimarlık ürünleri" olarak nitelendirilen yapılar için günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarına uyum sağlayabilecekleri yeni fonksiyonlar önerilmemiştir.
- Eski konut dokusunun olduğu bölgeler, yoğunluğu ve yapı düzeni korunacak alanlar olarak belirtilmesine rağmen, bazı kısımlar iskâna açılmış, mevcut yoğunluk eskiye oranla artırılmış ve geleneksel doku içindeki yollar genişletilmeye çalışılmıştır (Bkz.Harita 4.2, S.213).
- Kentin çekirdeğine "kültür merkezi" yapma önerisi uygun olmakla birlikte, buradaki motorlu araç trafiğini azaltmak ve gerekli yerlerde yaya bölgeleri oluşturmak düşünülmemiştir.
- Bugün olduğu gibi, bu planın yürürlükte olduğu süre içinde de Göynük Belediyesi'nde ortaya çıkan sorunları çözebilecek teknik personelin bulunmayışı, plan yürürlükte iken Eski Eserler Yasası'nın değişmesi ve yeni yasanın sit alanlarının korunması konusunda yeni kavramlar getirmesi, planın uygulanamayış nedenlerindedir.

4.3.3-Koruma Kararları İrdelemesi

Ülkemizdeki "koruma düşüncesinin yasallaşması ve yaygınlaşması" süreci içinde "Göynük kentsel sit alanı"nda da 3 kez tespit ve tescil çalışmaları yapılmış, kent için koruma kararları alınmıştır. Bu kararlar sonucunda, kentin topografik yapısı nedeniyle zaten belirlenmiş olan "yapılanma alanı sınırları" ile "kentsel sit alanı sınırları" ister istemez çakışmış, 1987 yılında tespit edilen sit alanı sınırları ile 1990 yılında belirlenen sit alanı sınırları arasında bu nedenle pek fazla değişiklik olmamıştır. Fakat tespit ve tescili yapılan "kültür ve tabiat varlıkları" nın sayıları ve biraz da nitelikleri farklılaşmıştır (Bkz. Böl.4.2.4, 4.2.5, 4.2.6). Bu farklılaşma kısmen koruma kurullarının kısa aralıklarla çıkarılan koruma yasalarına uygun olarak davranmaları gerektiğinden (1710, 2863, 3386 sayılı yasalar), kısmen de "koruma" ve "korunmaya değer yapı" kavramlarının gelişmesinden ve korunacak değerlerin doğru tanımlanamamasından kaynaklanmaktadır.

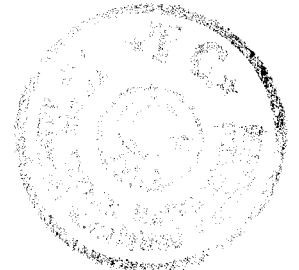
1983 tarihli G.E.E.A.Y. Kurulu kararına göre Göynük'te, 96 adet korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı varken, K.T.V.Y.Kurulu'nun 1987 yılındaki kararında bu sayı 91'e inmiş ve bazı yapılar "cepheleri korunacak yapılar" olarak tanımlanmıştır. "Cepheleri korunacak yapılar" tanımı müdahale biçimini de belirttiği için halk arasında bu tür yapılar diğer tescilli yapılara göre daha önemsiz sayılmıştır. A.K.T.V.K. Kurulu'nun 1990 yılındaki kararında ise tescilli kültür ve tabiat varlıklarının sayısı 127 ye çıkarılmış, "cepheleri korunacak yapılar" ise tekrar "tümüyle korunması gerekli yapılar" kapsamına alınmıştır. 1990 yılındaki kararda, korunacak yapıların sayısı arttırılmakla birlikte niteliklerinde belirgin bir azalma olmuş, daha özgün niteliklere sahip olan bazı konutlar tescil edilmemiş (Bkz.Foto.282,283,285,286, S.327,328), kentin en eski yapılarından biri olan "Yüceller Evi ile birlikte bazı yapılar köhnemiş oldukları için tescilden düşülmüştür (Bkz. Harita 4.5, Foto.40,284, S.101,327). Ayrıca, tescilli olmalarına rağmen yıkılan ve yerlerine yeni yapı yapılan uygulamalar için de hiç bir yasal yaptırım uygulanmamıştır.

Bu kararların nicelik olarak farklılığı kent için çok önemli boyutlarda olmamakla birlikte, üç kez değişmesi, halk arasında koruma kurullarına olan güveni sarsmış ve zamanla "koruma kararlarının değişebileceği ve tescilli yapıların tescillerinin kalkabileceği" düşüncesini yaygınlaştırmıştır.

Koruma kararlarının uygulanmamasında Göynük Belediyesi'nin de rolü büyüktür. Kendi mülkünde olan ve hakkında değişik koruma kararları bulunan Postacılar Hanı için detaylı rölöve ve restorasyon projeleri bile hazırlamadan A.K.T.V.K. Kurulu'na başvurmuş ve yapının yıkılarak yerinin değiştirilmesi konusunda karar alınmıştır (Bkz.Böl.2.5.10, S.71) Sonuçta, han yıkılmış ve yerine konumu, boyutları, cepheleri farklı olan bir yeni yapı yapılmıştır (Bkz.Foto.151, S.286). Belediye'nin "koruma" konusunda etkin ve örnek olması gerekirken, kurul kararı bile olmadan Misak-ı Milli İlkokulu'nu da yıkması, halkın "koruma" konusundaki güvensizliğini arttırmıştır.

4.3.4-1991 Tarihli, "Koruma İmar Planını İçeren Göynük İmar Planı" İrdelemesi

Kent gerçeğinden uzak imar planları yüzünden iki kez kimlik kaybı tehlikesi ile karşılaşan Göynük Kenti'nin korunabilmesi, bu planın başarıya ulaşmasına bağlıdır. Kentin mevcut kültür değerlerini de yitirmemesi için plan kararlarına uyulması ve planın uygulanması aşamasında, hatalı olduğu anlaşılan plan kararlarının da revizyonu gereklidir. Ne yazık ki, bu planın uygulanma süreci içinde de plan kararlarına aykırı uygulamalar yapılmakta, denetim ve yaptırım olmaması yüzünden, onarım ve koruma adına geleneksel yapılar tahrip edilmektedir. Koruma amaçlı imar planının olumlu ve olumsuz yönleri aşağıda belirtildiği gibidir.

• **Geleneksel Dokunun Korunması Açısından Planın İrdelenmesi ve Öneriler**

-Bu plan; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun belirlediği, "sit alanı" sınırları içindeki tespit ve tescilli yapılmış "kültür varlıkları" ile "korunması gerekli sokak ve setler"i aynen korumakta, ayrıca tescilli yapılar dışında kent dokusu için önemli olan bazı konutları da "planla korunacak yapılar" kapsamına almaktadır. Genellikle 50'li yıllarda yapılmış olan 30 kadar konutun "planla korunacak yapılar" kapsamına alınması, doğru bir yaklaşım olmakla birlikte bu yapıları tescil etmeden koruma kararı getirmek, hukuksal bir boşluk yaratmaktadır.

-Planlama alanının bir bütün içinde ele alınarak "kentsel sit alanı", "özel koşullu alan" ve "doğal karakteri korunacak alan" şeklinde tanımlanması ve bu bölgelerdeki yapılaşmanın birbirinin devamı olarak düşünülmesi, ilk bakışta olumlu gözükmektedir. Ancak, yamaçlara kurulmuş olan kentte kaçak yapılaşmalar yamaçların üst kısımlarında yer alan bu bölgelere kaymakta ve kent silüetini bozmaktadır.

-Bu plan genel olarak 1/1000 ölçekte, "özel proje alanı" olarak tanımlanan bölgede ise 1/500 ölçekte (vaziyet planı ve 2 kesit) çalışılmıştır. Klasik imar planı tekniği ile işlenen 1/1000 ölçekli paftalara, bu planın yapım süreci içinde hazırlanan kadaströ çalışmalarının sonuçları işlenmemiştir . Oysa, tarihsel dokunun ve geleneksel konutların tanımlanabilmesi ve uygulamada çıkacak sorunların önlenmesi için pafta, ada, parsel numaralarının 1/1000 ölçekli paftalara işlenmesi, daha alt ölçeklerde çalışılması (her parselin imar durumunu gösterir 1/500 ölçekli paftalar), gerekli analiz ve sentez çalışmalarının yapılması ve plan notlarının çizim ile desteklenmesi gerekmektedir (Dinçer,1993:240). Ayrıca, "koruma amaçlı imar planları"nın kent plancıları ve restoratör mimarlarla birlikte hazırlanması planı daha başarılı kılacakken, bu planın sorumluluğunu tek başına bir kent plancı yüklenmiştir.

- Plan, "korunması gerekli sokaklar" dışında kalan bazı sokakların genişletilmesini, gerekli bazı yerlere de yeni sokaklar açılmasını önermektedir. İtfaiye, cankurtaran gibi araçların girebilmesi için bazı sokakları genişletmek, ancak minimum düzeyde olmak ve sokak karakterlerini korumak şartıyla uygun olabilir. Ayrıca, bu önerinin topografik şartlar ve kamulaştırma zorlukları açısından uygulanması da oldukça güçtür.

-Kent merkezinde bulunan Postacılar Hanı ve İstiklâl-i Milli İlkokulu gibi tescilli yapılara yeni fonksiyonlar önerilmiştir. Sayısal olarak yetersiz olmakla birlikte, hiç değilse bu yapıların korunma şansını artıran bu önlem uygulanmadan, belirtilen yapıların belediye tarafından yıktırılması ile sonuçsuz kalmıştır. Tescilli yapılardan Varlık Evi için önerilen kütüphane fonksiyonu ise "kamulaştırma"nın güçlüğü nedeniyle hayata geçirilememiştir.

-Geleneksel çarşının yine ticari merkez olarak fonksiyonunu devam ettirmesi doğru bir karar olmakla birlikte, Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın batısındaki boş alana doğru ikişer katlı dükkan blokları ile yayılması, sadece ticaret düşünüldüğü, kültürel ve kentsel işlevler önerilmediği için doğru değildir (Bkz.Harita 4.7).

-Toplumsal gelişim ve değişim sonucunda kent insanının çağdaş yaşam çevresini oluşturan tiyatro, sinema gibi kültürel ve kentsel işlevler için bir yer önerilmemiştir.

-Kent'in geçmişini gençlere ve kenti ziyaret edenlere anlatabilmek, ayrıca yerel, otantik malzemelerin kaybolmasını önlemek için gerekli olan bir müze de düşünülmemiştir.

-Kent'in en eski evleri olan Müderrisoğlu Evi, Ali Kaya Evi, Yüceller Evi ve 59 envanter numaralı evin korunabilmeleri için tescil kararı dışında - Yüceller Evi'nin tescili de kaldırılmış - hiç bir öneri getirilmemiştir. 59 envanter numaralı ev de bu arada sahipleri tarafından yıkılmış ve betonarme olarak yapılmaya başlamıştır (Bkz.Foto.314,315,316, S.337). İşlevsel ve fiziksel olarak yıpranmış bulunan bu yapıların onarım maliyetlerinin çok yüksek olacağı düşünüldüğünden, kendi kendilerine yıkılmaları beklenmektedir.

-Kente ekonomik bakımdan canlılık getirecek ve koruma alanı için bir gelir kaynağı oluşturacak yeni bir işlev, "turizm işlevi" hiç düşünülmemiştir.

• Yeni Yapılanma Açısından Planın İrdelenmesi ve Öneriler

-"Sit alanı" ve "özel koşullu alan" içindeki yeni yapılanma alanlarındaki yapı nizamında serbestlik getirilmektedir. Yapıların parsel içindeki konumlarını "bitişik", "ayrık", "ikiz" gibi yapı nizamları ile belirlemeden ve mülk sahiplerinin yapılarını arsaları içinde diledikleri yere yapma haklarını ellerinden almadan, geleneksel doku karakterinin bozulması önlenmeye çalışılmıştır. Ön bahçe, yan bahçe mesafesi gibi benzeri kısıtlamalar "serbest nizam"la ortadan kaldırılmıştır.

-"Sit alanı" ve özel koşullu alan içindeki yeni yapılarda kat sayısı üçle sınırlanarak, tescilli yapı sahiplerinin rant, fazla kat elde etmek için yapılarını yok etmelerinin ve sit alanı içindeki arsaların değerlerinin azalmasının önüne geçilmek istenmiştir.

-Yeni inşaat alanlarında, "tip imar yönetmeliği"ndeki müstemilat ölçülerinden farklı olarak esas binaya 5 metreden fazla yanaşmamak koşulu ile 20 m² büyüklüğünde, kiremit örtülü müstemilat yapılmasına izin verilmektedir. Geleneksel konutların bahçelerinde de yer alan bu unsurun yapılanma şartları belirtilerek yapılmalarına izin verilmesi, olumlu bir düşüncedir.

-"Ek imar yönetmeliği"nde belirtilen "yeni yapılanma koşulları", plan onaylanmadan önce yürürlükte olan "geçiş dönemi yapılanma şartları"ndan çok farklı değildir (müstemilat alanı daha azalmış, kare tipli pencerelerin de yapılmasına izin verilmiştir). Genelde mevcut geleneksel yapı cephelerinin ana çizgilerini içeren yeni yapılanma koşullarının daha dikkâtlî belirlenmesi gerekli iken, bu yapılmamıştır (Bkz.Böl.5.2.4, S.247).

-Pazar yeri olarak kullanılan alanın, pazarın kurulduğu pazartesi günü dışında otapark olarak kullanılması, İstanbul Caddesi üzerinden çarşı bölgesine doğru gelen trafiği yoğunlaştıracağından doğru değildir.

-Kamu yapılarının yapımı ile ilgili olarak sadece yapı yaklaşma mesafesi koşulunun getirilmesi yetersizdir.

-Kent içinden akan derelerin ıslahı ile ilgili olarak hiç bir öneri getirilmemiştir.

-Kentsel dokuya aykırı olarak plansız ve kaçak yapılmış yapılarla, kasıtlı olarak yıkılmış veya yıkılmış tescilli yapıların yerine yapılan uyumsuz binalara uygulanacak yaptırımlar ve bunların ıslahı ile ilgili hiç bir karar alınmamıştır. Bu tip yapıların yasallaşması ile kaçak yapı yapmak özendirilmekte, bunun sonucunda da korunması gerekli kent mekânları gittikçe yozlaşmaktadır.

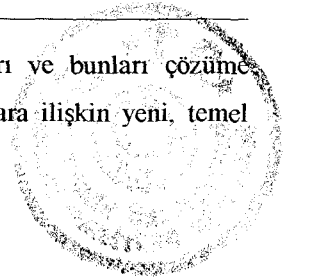
-Planın yürürlüğe girmesinden sonra planlama alanı içinde oluşan problemleri çözmek, tereddüte düşülen konularda yerel yönetime yardımcı olmak ve plana itirazları incelemek için planı hazırlayanların oluşturacağı bir danışmanlık sistemi oluşturulmamıştır (Dinçer,247:1993).

4.3.5-Restorasyon Uygulamaları İrdelemesi

Geleneksel doku içinde, "koruma amaçlı imar planı"nın onaylanıp, uygulanmasına geçildiği 1991 yılına kadar geçirdikleri onarımlardan dolayı en fazla tahrip olan ve özgün niteliklerini kaybeden yapılar, camilerdir (Bkz.Böl.2.5.1-2.5.7, S.44-61). Kullanılan, işlevlerini devam ettiren tescilli konutlar genellikle fazla yıpranmamıştır. Bu konutların büyük bir kısmında bazen yapıya bitişik ek çıkıntılar, bazen de plan şeması içinde çözümlenmiş olan tuvalet, lavabo ve banyo mahalleri mülk sahipleri tarafından çoğu kez yenilenerek sağlıklı mahallere dönüştürülmüşlerdir. Sahipleri tarafından terk edilmiş, kullanılmayan geleneksel evler ise kullanılmamaktan ötürü harap duruma düşüncü, ya satılmakta ya da çökmektedir. Bu nedenle, "koruma amaçlı imar planı"nın onaylanıp, yürürlüğe girmesinden sonra özellikle terk edilmiş, harap binaları onarma çalışmaları hız kazanmıştır. Bu binalardan 59 ve 75 envanter numaralı evler ile 70 envanter numaralı Postacılar Hanı yıkılarak yeniden yapılmış, 58 (Tüccarlar Evi) ve 89 envanter numaralı evler ile 84 envanter numaralı dükkân ise yıkılmadan onarılmıştır. Özellikle 58, 59 ve 75 envanter numaralı evler, kent görünümüne ve konut gelişimine sağladıkları katkı, plan ve cephe özellikleri, nitelikli iç bezemeleri bakımından değerli konutlar iken uygulamadan sonra bütün bu değerlerinin yok olduğu görülmektedir. Koruma adına yapılan uygulamalardaki önemli hatalar şunlardır.

-Öncelikle yapılar hakkında yeterli ön araştırma yapılmamakta, rölövesi ve fotoğrafları ile birlikte Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvurularak yapının koruma derecesi ve yapılacak müdahale biçimi* öğrenilmemektedir. Bu yapılardan sadece "bakım" gerekli olan Tüccarlar Evi dışında kalanlar için restorasyon projeleri de hazırlanmamıştır.

* Kültür Bakanlığı, K.T.V.K.Y.Kurulu, "her yapının kendine özgü sorunları ve bunları çözüme kavuşturan restorasyon kararları olduğunu" belirterek, korunması gerekli yapılara ilişkin yeni, temel kararlar almış ve bu yapıları 1.grup ve 2.grup yapılar olarak tanımlamıştır.

- "Onarım" eylemi; "yapıların yıkılmadan iç ve dış düzenleriyle birlikte korunmasını" gerektirdiği halde "yapıyı tamamen yıkıp, betonarme olarak yeniden yapmak" olarak algılanmakta, sadece "bakım" yapılması gereken yapıların bile malzemesinde, mimari öğelerinde ve hatta plan şemalarında değişiklikler yapılmaktadır (Tüccarlar Evi, zemin kat planı, merdivenleri değiştirilmiş, "esas yaşam katı"ndaki hamamı, yükükleri, dolapları ve tavanları yok edilmiştir. Bkz. Foto.213,255,320,321, S.305,319,339).

- "Yıkıp, yeniden yapma" eylemi sırasında yapıların arazi üzerindeki konumları da değiştirilmektedir. Bu nedenle, yapıların çevreleri ile olan ilişkileri, hatta topografya bağılı olarak kat adetleri bile farklılaşmaktadır (Postacılar Hanı'nın konumu değiştirilince, uzun kenarı ile Beybahçesi Deresi'ne dik durumda iken dereye paralel duruma gelmiştir).

- Geleneksel yapıların gabarileri, cephe modülasyonları, cephelerdeki doluluk-boşluk oranları, kat yükseklikleri, pencere düzeni, kapı-pencere biçimi ve boyutları eskisinden farklı olarak yapılmakta, özellikle yapının bir bölümü üzerinde yer alan ara katlar, tam kata çevrilmektedir (Postacılar Hanı ile 75 Env. No'lu Ev, Bkz. Foto.149,151,317,318,319, S.286,338).

- Kat silmesi, pencere silmesi, köşe pervazı, pencere ve pervaz başlıkları, payanda ve konsol gibi geleneksel yapıların cephelerini tamamlayan elemanlardan bazıları ya hiç yapılmamakta ya farklı malzeme ile orijinal detayına uygun olmayan bir şekilde yapılmakta ya da farklı bir yere konmaktadır (Tüccarlar Evi'nde ara kat pencere pervazı kaldırılmış, bahçe katı ile ara kat arasındaki döşeme silmesi farklı bir boyutta, orijinal yerinden daha yukarıya konmuş, 75 envanter no'lu yapıda kat silmesi ve köşe pervazı kullanılmamış, ahşap konsolların yerini betonarme destekler almış, Postacılar Hanı'nda ise pencere pervazları ile köşe ve ara pervazları başlıksız yapılmıştır. Bkz. Foto.318,319,320,321, S.338,339).

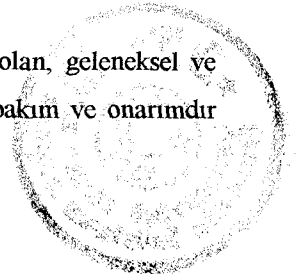
- Geleneksel yapı cephelerinde genellikle "esas yaşam katı" seviyesine kadar yükselen ahşap hatıllı moloz taş duvar yerine, üzeri sıvanan tuğla duvar yapılmaktadır (Bkz. Foto. 314,315,316, S.337).

- "Bakım" gerekli olan yapıların cepheleri bile çimentolu harç ile sıvanmaktadır (Tüccarlar Evi cephesindeki "maşallah" yazısı bu sıva ile kapatılmıştır).

- Yapı cephelerine eski yapıda olmayan eklentiler yapılmaktadır (89 Env. No'lu Yapı'da giriş kapısının önüne bir camekân, Tüccarlar Evi'nde giriş kapısı üzerine saçak yapılması gibi. Bkz. Foto.312,313,320,321, S. 336,339).

1.grup yapılar; "toplumun maddi tarihini oluşturan kültür verileri içinde, tarihi, anı ve estetik nitelikleriyle korunması gerekli olan yapılardır". Bu grubun içinde, özgün işlevi konut olanlar ve özgün işlevi konut olmayan yapılar (askeri ve dini yapılar) yer alır.

2.grup yapılar; "kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan, giderek yok olan, geleneksel ve yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılardır". Bu yapılara müdahale biçimleri ise bakım ve onarımdır (K.T.V.Y. Kurulu'nun 28.2.1995 tarih ve 378 sayılı kararı).

-Yapıların özgün çatı biçimleri de değiştirilmektedir. Betonarme döşeme ile oluşan saçaklar, geçmişteki girintili- çıkıntılı, altı kaplanmamış, eğimli saçaklardan farklı görünüm sunmaktadır. Ayrıca saçak ucuna konan yağmur olukları ile eski bacalara benzemeyen yeni bacalar, özgün görünümünden çok şey yitirmiş olan yapıları iyice niteliksizleştirmektedir.

-Geleneksel konutların bahçelerini çevreleyen ahşap harpuştalı moloz taş duvarlar ve ahşap bahçe kapıları yıkılmaktadır.

4.3.6- Yeni Yapı Uygulamaları İrdelemesi

Göynük'te geleneksel konut üretim biçiminin 80'li yıllara kadar devam etmesinden dolayı kent dokusunu bozan yapılar, genellikle resmi binalar olmuştur. Bu yapılar arasında; Egemenlik İlkokulu, Göynük Lisesi, Belediye Hanı ve Blokları, Aksungur Camisi, PTT ve Ziraat Bankası, eski Belediye Binası, Dispanser ve Orman İşletmeleri sayılabilir. 80'li yıllardan itibaren ise boş arsalara yapılan betonarme konutların yanı sıra, tescilli konutların da yıkılarak yerlerine betonarme, çok katlı binaların yapılması ile geleneksel dokudaki tahribat iyice artmıştır. Kent silüetini bozan bu yapılar etraflarında sanki hiç geleneksel yapı yokmuş gibi inşa edilmişlerdir. Kentsel dokuya aykırı olan yeni yapılarda görülen ortak benzerlikler şunlardır.

-Resmi binalar tip projelere göre, yeni konutlar ise projersiz olarak üretilmişlerdir. Kent dokusuna tamamıyla aykırı olmalarının en büyük nedeni budur. Bu yapılar arasında, Hastane Binası ile Halk Bankası Binası geleneksel dokuya uyumlu olarak gösterebileceğimiz sayılı örneklerdir.

-Geçici dönem yapılanma şartlarının uygulandığı süre içinde yapılan bazı yeni yapılarda bile gerekli denetim yapılmadığı için bu şartlar uygulanmamıştır.(Bkz. Foto.303,304, S.334)

-Bazı yeni konutlar, buldukları parselin tamamını dolduracak büyüklükte yapılmışlardır. 3 veya 4 katlı olarak yapılan bu yapılar bazen arazi eğiminden ve çatı arasından da yararlanarak ayrıca 2 kat daha kazanmışlardır (Bkz. Foto.308, 309, S.335).

-Yeni yapılarda cephelerin biçimlenişi, renkleri, doluluk-boşluk oranları, pencere biçim ve oranları, balkonların oluşumu, çatı biçimleri ve malzeme kullanımı tamamıyla geleneksel yapılardan farklıdır. Eski konutlardan alınan bazı biçimler ise gereksiz yerlerde ve yanlış oranlarda kullanılmıştır (Kemerli pencerelerin, gömme balkonların kullanımı gibi. Bkz. Foto.303,308, S.334,335).

-Geçici dönem yapılanma şartlarına kısmen uygun olarak yapılmış yeni yapıların sayısı 3 veya 4'ü geçmemektedir. Bu yapıların da zemin katları, balkon korkulukları, pencere oranları, çıkma biçimleri ve bacaları "geçici dönem yapılanma" şartlarına uygun değildir (Bkz. Foto. 306,307, S.335).

5. BÖLÜM- GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

5.1- Genel Değerlendirme

• Fiziksel ve Tarihsel Bakımdan Değerlendirme

Yaklaşık olarak tümüyle "tarihsel sit" niteliğinde ve kapsamında olan Göynük ilçe merkezi; Göynük Vadisi ve Beybahçesi Vadisi'nin yamaçları ile bu vadilerin ortasından akarak vadilere adlarını veren derelerin birleştiği düzlük alan üzerine kurulmuştur. Kenti çevreleyen tepeler, vadi yamaçları ve dereler, kentin fiziksel yapısının oluşmasında belirleyici etkenlerdir ve kent dokusu bu strüktüre göre biçimlenmiştir.

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan kent, Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu iklimleri arasında bir geçiş bölgesi özelliği gösterdiği için kışlar soğuk ve uzun sürmekte, gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkları da yüksek olmaktadır. İklimin bu özellikleri, konutların plan şemalarını da etkilemiş, geleneksel konutların kapalı sofalı olarak yapılmasına neden olmuştur.

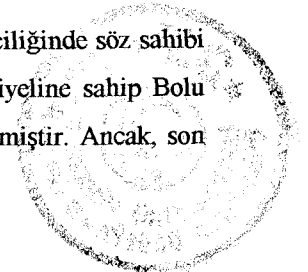
2. derecede deprem kuşağı ile 1. derecede deprem kuşağı arasında bulunmasına rağmen, bugüne kadar geçirdiği depremleri önemsiz hasarlarla atlattırmasının en büyük nedeni, kent içinde ahşap karkas strüktürdeki yapıların çoğunlukta olmasıdır.

Kentin çevresinin orman alanları ile çevrili oluşu da mimariyi etkilemiştir. Ayrıca, uzun yıllar "orman köyü" kapsamında bulunan kentin ucuz kereste alabilmesi de geleneksel mimarinin korunabilmesini ve sürekliliği sağlamıştır.

Osmanlı döneminde bir ikmâl ve konaklama merkezi olan ve "Bağdat Yolu" güzergâhında bulunan kente ulaşım; keskin, devamlı virajlı, stabilize yollar nedeniyle kolay değildir. Ulaşımın güç oluşu, geleneksel dokunun mümkün olduğunca korunabilmesini sağlamış, fakat ekonominin ve turizmin gelişmesini önlemiştir.

Nüfus sayımı sonuçlarına göre, kent merkezindeki nüfus durağan bir yapıya sahiptir. Oysa kent nüfusu, kentten büyük kente göç edenlerin, köyden kente gelenlerden daha fazla olması nedeniyle azalmakta, bu azalma ise kentten göç eden kişilerin sayım zamanı evlerine dönmelerinden dolayı sayım sonuçlarında belli olmamaktadır. Nüfusun fazla olmayışı, geleneksel yapıların tahribatını kısmen önlemekte, fakat kentin göç verip-göç alması nedeniyle geleneksel konutların köyden gelenlerin eline geçmesi ise tahribatı arttırmaktadır. Homojen bir sosyal ve kültürel yapıya sahip olan kentte okur-yazar nüfusun fazla oluşu, koruma bilincinin yaygınlaşabilmesi açısından önemlidir.

Geçmişte, kenevir ve keçi kılından torba üretiminde, dericilikte, ipek böcekçiliğinde söz sahibi olan kent bugün, durgun bir ekonomik yapıya sahiptir. Önemli bir turizm potansiyeline sahip Bolu İli'nin bir ilçesi olmasına rağmen, ulaşımın güç olması nedeniyle turizm de gelişmemiştir. Ancak, son

yıllarda Bolu ve çevresine düzenlenen turlarda günü birlik gidilen bir yer olarak tur programlarına alınmaya başlamış, kent çevresindeki göllere ve yaylalara kısa süreli geziler düzenlenmeğe başlamıştır.

Bithynia Bölgesi içinde yer alan kentin eski isimleri, "Koinon Gallicanon", "Dadastan", "Torbalı", "Torbalı-Gölyük", "Türbeli-Köylük" olarak bilinmektedir. Bölge sırasıyla Hititler, Frigler, Kimmerler, Lidyalılar, Persler, Helenler, Romalılar, Bizanslılar ve Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte 1923 yılında il olan Bolu'nun kazaları arasındadır. Kent merkezinde Osmanlı Dönemi'ne ait yapılar, Germenos (Soğukçam) Köyü'nde Friglere ait yazılı kaya, Kılıçlar, Susuz ve Boyacılar köylerinde ise Bizans Dönemi'ne ait kalıntılar ve yazılı taşlar bulunmaktadır.

- **Kent Dokusunu Oluşturan Ögeler Bakımından Değerlendirme**

Göynük, topografyadan dolayı yapılaşmanın ve ulaşımın zor çözümlendiği bir kent strüktürüne sahiptir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de dini, idari, ticari, konaklama ve eğitim yapıları vadilerin birleştiği alanda, kent merkezinde yer almakta, konutlar ise dere kenarlarında ve yamaçlarda bulunmaktadır. Yer yer bozulan geleneksel çarşı, hâlâ her iki vadiye de hizmet etmektedir. Geçmişte kervanların konakladığı kent, bugün konaklama yerleri bakımından nitelik ve nicelik olarak yetersizdir. Kent merkezinde yer alan Çınarlı Köprü, Aksungur Camisi, İstiklâl-i Milli İlkokulu, Postacılar Hanı ve bazı yapılar bugün artık mevcut değildir. Yukarıda belirtilen işlevlerin yer aldığı yeni yapılar ise geleneksel dokuya uygun biçimde üretilmedikleri için kentsel mekânlarda farklılık ve uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır.

Göynük Vadisi'nin ortasından geçen Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, Beybahçesi Vadisi'nin ortasından geçen Beybahçesi Caddesi ile bu iki yolu birbirlerine bağlayan ve geçmişte kervanların geçtiği yol olan Ankara Caddesi, kentin en önemli ana akslarıdır. Bu ana akslara bağlanan ikincil cadde ve sokaklar çok diktir. Genellikle iki tarafı moloz taş bahçe duvarları ile sınırlandırılmış, taş ya da ahşap basamaklarla kademelendirilmiş sokaklar arasında pek fazla çıkmaz sokak yoktur. Sokaklar, ana cadelere çoğu kez dereler üzerindeki köprülerle bağlanmaktadır. Geçmişte, kent mimarisini oluşturan ögeler arasında olan köprülerden günümüze kadar gelebilen yoktur.

Homojen bir yapıya sahip olan kent 6 mahalleden oluşmaktadır. Yenice ve Cuma mahalleleri dışında kalan diğer mahalleler bünyelerinde bulunan camilerle aynı adı taşımaktadır. Göynük Vadisi'nde, merkezde bulunan Cuma Mahallesi kentin ilk yerleşim alanıdır.

Kentin ortasında, Hisar Tepesi'nin eteğinde yer alan geleneksel çarşı, genellikle 20. yüzyıl başlarında yapılmış olan 1-2 katlı, ahşap strüktürlü dükkânlardan oluşmaktadır. Burada, geleneksel biçimde üretim yapmaktan ziyade kente ve çevre köylere hizmet eden ticaret yapılmaktadır. Çıkan yangınlar ve geleneksel dokuya aykırı ölçek ve biçimde yapılan yeni yapılar yüzünden sürekli değişime uğramaktadır. Çarşı bölgesinde bulunan 3 tescilli dükkân içinde en önemlisi İsmail Derkan Dükkânı'dır.

Bugün, Göynük sit sınırları içinde bulunan 7 cami, 3 türbe, 1 hamam, 1 saat kulesi, 1 hükümet konağı ile 2 hazire tescilli yapılar kapsamındadır. Bu yapılar arasında sadece Gazi Süleyman Paşa Hamamı, kentin kurulduğu dönemden günümüze kadar gelebilmiştir. Dini, idari ve sosyal amaçlı yapılar arasında Akşemsettin Türbesi ile Ömer Sekkin Türbesi 15. yüzyılda, Gazi Süleyman Paşa Camii ile Hükümet Konağı 19. yüzyılın son yıllarında, diğerleri ise 20. yüzyılın başında yapılmış olan yapılardır. Yine 20. yüzyılın başında yapılmış olan ve tescilli yapılar kapsamında bulunan Postacılar Hamı ile İstiklâl-i Milli İlkokulu ise 90'lı yıllarda yıkılmıştır. Gazi Süleyman Paşa Hamamı, Gazi Süleyman Paşa Camii, Akşemsettin Türbesi, Ömer Sekkin Türbesi, Hükümet Konağı, Yayabaşı Camii dışında kalan yapılardan Hacı Kadın, Akşemsettin ve Hacı Apti camileri ile Zafer Kulesi kısmen, Tabak Dede Türbesi, Sofu Ali Camii, Çeşme Camii ve Aksungur Camii tamamen yenilenmişlerdir.

Gerek ölçek, gerekse malzeme bakımından birbirlerine benzeyen ve genellikle bahçeli olan konutları mimarilerine ve yapılış dönemlerine göre;

-19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında yapılmış, "Osmanlı Evi" kapsamında sayılabilen geleneksel konutlar.

-Yaklaşık olarak 1930- 1970 yılları arasında yapılmış olan geleneksel konutlar,

-Genellikle kentsel ölçüğe ve geleneksel mimariye aykırı olan betonarme konutlar olarak 3 gruba ayırmak mümkündür.

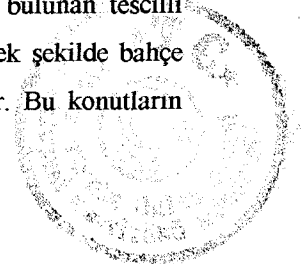
Sit alanı sınırları içinde bulunan yaklaşık 520 konuttan 103 tanesi tescilli konut, 317 tanesi kent dokusuna uyumlu geleneksel konut, 100 tanesi ise betonarme konuttur.

• Konut Mimarisi Bakımından Değerlendirme

Arazi eğiminin yamaçlardan derelere doğru olduğu kentte, eğime paralel olarak oturan konutlar aynı zamanda manzaraya da yönelik durumda ve bölge iklimine uygun olarak kapalı sofalı plan şemasında tasarlanmışlardır.

Bazen yapılanmayacak kadar dik olan arazi eğimi düzlük alanlarda %5-10, yamaçlarda ise %25-30 civarında değişmekte olup, yer yer % 40'a kadar çıkmaktadır. Bu nedenle, setlendirilmiş ya da doğal halindeki arazi üzerine oturan konutlarda manzara cephesi 2-3 katlı iken, arka -yamaç- cepheleri 1-2 katlı olabilmektedir. Cadde veya sokağın konumuna bağlı olarak evlerin ana girişleri ile katların adları değişmekte, genellikle en üstte "esas yaşam katı" veya "esas kat", altında varsa "orta kat" ya da kısmen "ara kat", en altta da "bahçe katı" bulunmaktadır.

Kısıtlı bir yerleşim alanı üzerinde bulunan parsellerin büyüklükleri arasında aşırı farklılık olmasına rağmen, her büyüklükteki parselde rahatlıkla yapı yapılabilmiş ve konutlar genellikle ayırık, bazen de bitişik düzende yapılmışlardır. Genellikle, çok küçük de olsa bahçeleri bulunan tescilli konutların büyük bir kısmı 1, 2 ya da 3 yüzleri ile sokak oluşum hattını belirleyecek şekilde bahçe kenarına yerleştirilmiş, diğerleri ise sokaktan geriye çekilerek bahçe içine alınmıştır. Bu konutların

büyük bir kısmında parsel alanının 0.60'ı yapıya, 0.40'ı bahçeye ayrılmıştır. Mülkiyet durumları incelendiğinde ise yavaş yavaş tek veya 2 hisseli mülkiyetten, çok hisseli mülkiyete geçilmekte olduğu ortaya çıkmaktadır.

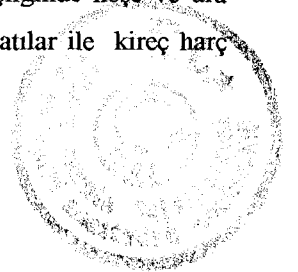
Geleneksel konut dokusu iki kat ve iki katın çeşitlemelerinden oluşmakla birlikte, 3 katlı geleneksel konutlar da sayısal bakımdan önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel konutların kat yükseklikleri ise katların kullanım amacına, yapılış dönemlerine veya yaptıran kişinin zenginliğine göre değişmektedir.

Geleneksel konutların bahçe katları hizmet ve üretim eylemleri için kullanılmakta, eğer varsa orta katlarda gündelik yaşam geçirilmekte, "esas kat" ise evli çocuklara, konuklara ve eğer orta kat yoksa gündelik yaşama ayrılmaktadır.

Bahçe katları; dışa kapalı olarak ve üst katların plan düzeninin kurulmasına olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Belirli bir plan şemaları yoktur. 1930-1970 yılları arasında yapılan geleneksel evlerin bahçe katlarında ise dışa kapalılık azalmakta, plan şemaları da üst katların plan düzenine benzemektedir.

Orta kat ve "esas kat"lar genellikle iç sofalı -çardaklı- plan şemasında yapılmıştır. Orta sofalı ve çok az da olsa köşe sofalı planlara da rastlanmaktadır. İki ya da üç kenarı evin diğer mahalleri ile çevrelenen iç sofanın çıkmalı veya çıkmaz, balkonlu veya balkonsuz olması da plan düzenlerini çeşitlendirmektedir. Genellikle sofalar manzaraya, eve gelen konukların ağırlandığı "yazlık oda" hem manzaraya, hem sokağa yönelik olup, "kışlık oda" ise arkada, yamaç tarafında yer almaktadır. "Esas yaşam katı" seviyesinde oda yükseklikleri 285-310 cm., sofa yükseklikleri ise 285-330 cm. arasında değişmektedir.

Geleneksel konutların bütün özelliklerini, manzaraya bakan ve çoğu zaman da giriş cephesi olan ön cepheler taşımaktadır. Manzara cephelerine hakim olan kat, "esas kat" tır. Bu katla birlikte eğer varsa orta kat ya da ara kat da cephelerin biçimlenmesine katkıda bulunmaktadır. Genellikle sağır, moloz taş duvardan ibaret olan bahçe katlarının sağırlığını "temek delikleri" ile ahır ve eve giriş kapıları bozmaktadır. "Esas kat" seviyesinde cephenin orta aksında yer alan sofa, bazen pencere biçimi ya da sayısı, bazen de balkon ya da kapalı çıkması ile kendini belli etmektedir. Sofanın iki yanında yer alan odalar da, ya çıkmalarla sofanın önüne geçerek ya da çıkmalı sofanın gerisinde kalarak bu belirginliği pekiştirmektedir. En yaygın cephe biçimi; "esas kat" seviyesinde köşe odaların çıkmalı olduğu biçimdir. Bu kattaki pencereler genellikle 3-2-3, 3-3-3 ve 2-2-2 (oda-sofa-oda) şeklinde gruplanmışlardır. En çok; dikdörtgen, sürme pencere ile dikdörtgen, kanatlı pencere biçimleri kullanılmakta, sofa pencereleri ise çoğu kez kemerli olmaktadır. Cepheler önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır. Katlar arasında 20 cm. genişliğinde ahşap kat silmesi, pencere altlarında 8-10 cm. genişliğinde pencere silmesi, bina köşelerinde ve bölme duvarlarının cepheye yansıyan yüzlerinde 16-18 cm. genişliğinde köşe ve ara pervazlar bulunmaktadır. Yapı cephelerini, alaturka kiremitli kırma ya da beşik çatılar ile kireç harç sıvalı, alaturka kiremit şapkallı bacalar tamamlamaktadır.

Genellikle kayalık arazi üzerine oturan konutlara fazla derin olmayan taş temeller yapılmıştır. Bahçe katının üç ya da dört kenarındaki beden duvarları moloz taştan yapılmış olup, bu duvarlardan biri ya da ikisi yapının saçak seviyesine kadar yükseltilmiştir. Taş duvarlar, yörede bulunan ve "köfke" olarak adlandırılan taşlarla 60-90 cm. kalınlıkta yapılmış ve bağlayıcı olarak kireç harç kullanılmıştır. "Esas kat" ile varsa ara kat veya orta katın duvarları, ocaklı beden duvarları dışında tamamen ahşap çatki düzeninde yapılmıştır. Ahşap çatıklı dış duvarlar 15 cm, iç duvarlar 10-12 cm kalınlıkta iken, daha geç dönemde yapılmış evlerde bu kalınlık 16-19 cm. arasında değişmektedir. Ahşap çatki arası taş, kerpiç bazen de ahşap malzeme ile doldurulmuş, duvarların iç ve dış yüzleri de önce çamur, sonra da kireç harç ile sıvanmıştır.

Döşemeler; evin kısa kenarına paralel olarak 40-50 cm aralıklarla yerleştirilmiş, 16/16, 18/18 cm. kesitindeki kirişlerle, bu kirişlerin altında bulunan ve kirişlere dik olarak uzanan 20/20, 22/22 cm. kesitinde, bir ya da birden fazla "hepçeken"den oluşmaktadır. Döşeme kalınlıkları ortalama olarak 18-20 cm arasındadır.

Genellikle basit konsol çıkımlar ile payandalı ya da konsol destekli çıkımlar uygulanmış ve çok nadir olarak çıkma altları kapatılmıştır.

Tavanlar, geleneksel evlerdeki en önemli bezeme yüzeyidir. Bahçe katlarında döşeme kirişlerinin altı kapatılmamıştır. "Esas kat" tavanları ise döşeme kirişlerinin altına çakılan kaplama tahtaları ile kaplama tahtalarının aralarına çakılan basit profilli çıtalarla oluşturulmuştur. Özellikle "yazlık oda" ve sofa tavanları, düz ya da aşağıya sarkan göbeklerle zenginleştirilmiştir.

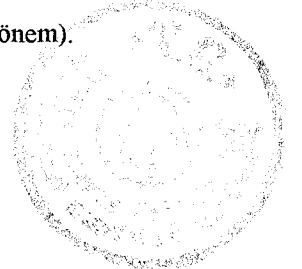
• Geleneksel Dokunun Dünü-Bugünü, Kent Planlama ve Koruma Çabaları Açısından Değerlendirme

Göynük Kenti için 1951, 1976 ve 1993 yıllarında 3 ayrı imar planı hazırlanmış ve 1983, 1987, 1990 yıllarında da 3 ayrı koruma kararı alınmıştır.

1951 yılında uygulamaya konulan imar planı kararları ile kent dokusu onarılmaz bir biçimde tahrip olmuştur. Bugün kullanılmayan İstanbul - Ankara Devlet Karayolu'nu Göynük Vadisi'nin içinden geçirmek amacıyla Gazi Süleyman Paşa Bulvarı açılmış ve bu uygulama sırasında 80 kadar geleneksel konut yıkılmıştır. Kent halkının bu yıkımlara karşı çıkması nedeniyle, plan kararları tam olarak uygulanamamıştır.

1976 yılında onanan Göynük imar planı 1987 yılına kadar yürürlükte olmasına rağmen, uygulanmamış, 1987 yılında "geçici dönem yapılanma şartları"nın uygulanmaya başlamasıyla da yürürlükten kalkmıştır.

1983 yılında, Göynük'te 72'si konut olmak üzere toplam 96 adet "korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı" saptanmış ve belgelenmiştir (1710 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönem).

1987 yılında, "Göynük kentsel sit alanı" içinde, yine 71'i konut olmak üzere toplam 91 adet "kültür varlığı" saptanmış - belgelenmiş (79 tanesi eski tescil), sit alanı sınırları tespit edilmiş ve "koruma amaçlı imar planı" hazırlanuncaya kadar "geçici dönem yapılanma" şartlarının uygulanmasına karar verilmiştir (2863 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönem).

1990 yılında, A.K.T.V.K. Kurulu'nun Göynük sit sınırları içinde yaptığı yeni çalışmalar sonucunda kentsel sit sınırları genişletilmiş, eski tescilli yapılarla birlikte 127 adet "kültür ve tabiat varlığı" saptanmış ve belgelenmiş, 36 adet konut "planla korunacak yapılar" olarak tanımlanmış, korunması gerekli sokak, duvar ve setler işaretlenmiş ve "Göynük, koruma amaçlı imar planı" çerçeve plan olarak kabul edilmiştir (11.5.1990 tarih, 1222 sayılı karar).

1991 yılında, "Göynük koruma imar planını içeren Göynük imar planı", "özel proje alanı kentsel tasarımı" ve "koruma imar planı ek yönetmeliği" ile birlikte bir bütün olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu plan, A.K.T.V.K. Kurulu'nun 11.5.1990 tarih ve 1222 sayılı kararına tamamen uymuş, yamaçların zirvelerini "plan onama sınırı", geleneksel dokunun yamaçlardaki bitim çizgisini "sit sınırı", bu iki sınır arasında kalan bölgeyi ise "doğal karakteri korunacak alan" olarak tanımlamıştır. Ayrıca, sit sınırları dışında, kentin giriş ve çıkışındaki alanlar ile Beybahçesi Vadisi'nin kuzeyindeki bölge, özel koşullu alan" kapsamına alınmıştır. Bu bölgelerin yapılanma koşulları, sit alanı içindeki yapılanma koşulları ile birlikte " Göynük koruma imar planı, ek yönetmeliği"nde belirtilmiştir.

5.2-Koruma Önerileri ve Yeni Yapılanma Koşulları

5.2.1-Yürürlükteki "Koruma İmar Planı"nın Revizyonu İçin Öneriler

Görkemli bir doğal yapı üzerinde, abartısız ve yalın mimarideki evlerden, camilerden ve diğer yapılardan oluşan bir kent dokusuna sahip olan Göynük, uzun yıllar her türlü olumsuz değişime direnebilme gücünü göstermiş, ancak son yıllarda bu direncini kaybetmiştir. Geleneksel dokunun korunabilmesi için "koruma imar planı" kararlarının yanı sıra, aşağıda belirtilen hususların da göz önüne alınması yararlı olacaktır.

- Çok büyük bir alana yayılmadığı için yaya ölçeğinde olan kentin bu özelliği korunmalı, taşıtların ana arterler dışında kalan sokaklara, özellikle de karakteristik sokaklara girmemesine özen gösterilmeli ve sokaklar bu amaçla genişletilmemelidir. Plan kararlarına göre genişletilmesi gereken sokaklarda tahribatı mümkün olduğu kadar azaltmak için sokağı sadece bir kenarından genişletmeye ve iki tarafı moloz taş bahçe duvarları ile sınırlandırılmış sokak karakterini korumaya dikkât edilmelidir. Sokakların çok daraldığı noktalarda bahçelerden alınan bir miktarın bedelsiz olarak yola verilmesi, buna karşılık

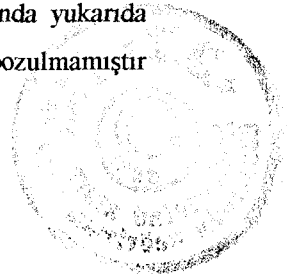

belediyenin de ücretsiz olarak yıkılan set veya bahçe duvarlarını orijinaline uygun biçimde yaptırması, sokak karakterlerinin bozulmaması için bir çözüm olarak düşünülebilir*.

- Arazi eğiminin %14'den fazla olduğu yerlerde basamaklı yolları korumak, bazı sokakları basamaklı yapmak ve bu yolları zeminin emiciliğini azaltacak asfalt, beton gibi malzemelerle değil de "plan kararlarında" da belirtildiği gibi doğal taş malzeme ile kaplamak daha uygun olacaktır.
- "Korunacak sokaklar" kapsamı içine Ankara Caddesi, Sarayönü Sokak, Yüceller Sokak, Türbe Sokak, Değirmen Sokak, Keşifler Sokak ile Yazganlar Sokak da alınmalıdır (Bkz.Böl.4.2.7, S.220, Harita 5.)
- Geleneksel dokunun korunabilmesi için ifraz ve tevhid yapılarak parsel boyutlarının değiştirilmemesine dikkât edilmelidir.
- Dört yamaç üzerine oturan kentte, kaçak yapıların yamaç zirvelerine yapılması kesinlikle önlenmeli, sit alanının bu yapılarla çevrelenmesinin önüne geçilmelidir. Yamaçların zirvelerinde, kentin algılanmasına yardımcı olan çeşitli vista noktalarına oturma ve manzara terasları yapılmalı ve Erenler Tepesi, Alacapınar Tepesi, Hisar Tepesi ve Yayabaşı Camii çevresindeki vista noktalarına ulaşım sağlanmalıdır. En önemli vista noktası olan Hisar Tepesi'ndeki Zafer Kulesi'nin çevresine -koruma imar planında da önerildiği gibi- kule ile birlikte kullanılan bir çay bahçesi yapılması uygun olacaktır.
- "Özel Proje Alanı" olarak nitelendirilen bölgede, Gazi Süleyman Paşa Hamamı'nın batısında yapılması düşünülen çarşı bloklarının içinde kentin ihtiyacı olan kültürel işlevlerin de yer alması ticari merkeze canlılık getirmesi bakımından düşünülebilir. Ancak kültürel işlevler için en uygun yer, Orman İşletmeleri Binaları'nın bulunduğu alandır. Orman İşletmeleri'ne sit alanı dışında yer ayırmak daha uygun olacaktır.
- Durgun olan kent ekonomisi turizm ile içe dönük yapısından kurtarılıp, yerleşmenin korunması için gerekli olan ekonomik fayda sağlanabilir. Bunun için öncelikle Göynük - Mudurnu - Bolu Yolu'nun etkin duruma getirilerek, kentin Bolu turizminin etki alanı içine girmesi gereklidir. Konaklama yapılarının yetersiz olması nedeniyle, kullanılmayan tescilli konutlardan bazıları pansiyon olarak kullanılmalı ve gelen ziyaretçilerin kentte gece de kalmaları sağlanmalıdır.
- Arazi kullanımında konut, ticaret, idari merkez ve kamu yapılarının kapladıkları alanlar arasındaki mevcut dengenin korunmasına özen gösterilmelidir.
- Göynük Çayı ile Beybahçesi Deresi ivedi olarak temizlenmeli ve kanalizasyon atıklarının doğrudan derelere verilmesi önlenmelidir. Dere kenarlarına yapılacak oturma alanları ile derelerin görsel ve işitsel etkileri artırılabilir.

---

* Muğla kentsel sit alanı için hazırlanan ve 1981 yılında uygulamaya giren "koruma imar planı" ile dar sokakların genişletilmesi konusu gündeme gelmiş ve belediye ile mülk sahipleri arasında yukarıda belirtildiği şekilde oluşturulan dayanışma sonucunda sokakların geleneksel karakteri bozulmamıştır (Ekinci,1985:64).

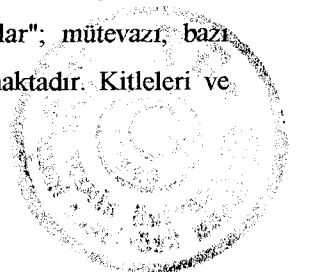
- Kenti ziyarete gelenlerin otobüs ve arabaları için bugünkü pazar yeri yerine, sit dışına çıkarılacak olan otobüs terminalinin bugün bulunduğu alanın ayrılması daha uygun olacaktır.
- Yeni yapılacak resmi yapılar için de A.K.T.V.K. Kurulu'ndan proje onayı istemek, bina yüksekliğini tanımlamak, tip proje olmamasını öngörmek gibi yaklaşımlar yararlı olacaktır.
- Olası bir deprem sırasında kentteki tahribatın fazla olmasını engellemek için yeni yapılarda depreme karşı mühendislik önlemlerinin alınması sağlanmalıdır.

5.2-2-Kentsel Sit Alanı İçin Öneriler

Göynük, çok büyük bir alan üzerine yayılmış bir kent değildir. Korunması gerekli yapılar, çevreye uyumlu yapılar ve yeni yapılar, kentin her tarafına homojen bir şekilde dağılmışlardır. Sit sınırları içinde kullanılmayan ya da değer kaybına uğramış, köhnemiş alanlar da mevcut değildir. Bu nedenle, karakteristik doku özellikleri hiç bozulmamış olan bir bölgenin sınırlarını belirlemek oldukça zordur. Örneğin, kentin ilk yerleşim alanı olan Cuma Mahallesi ile Yenice Mahallesi'nde tescilli yapıların sayısı daha çok olmakla birlikte fiziksel dokudaki bozulmalar da fazladır. Buna karşılık tescilli yapıların daha az olduğu Çeşme ve Kepkebir mahallelerinde ise zirvelerdeki kaçak yapılara rağmen sokakların ve yapıların geleneksel özelliklerini devam ettirdiği gözlenmektedir. 1983 yılına kadar kendiliğinden, bu tarihten itibaren "koruma kararları" ile korunan geleneksel yapılar ve sokaklar, eğer bir müdahalede bulunulmazsa bundan sonra da yine aynı niteliklere sahip olacaklardır.

Göynük sit sınırları içinde bulunan tescilli 123 yapının koruma gerekliliği açısından mimari değerlendirilmesi yapıldığında (Bkz. Harita 5. 1), sadece 6 yapının tarihi, estetik ve yapısal özellikleriyle diğer yapılardan daha farklı değerde olduğu görülmektedir. Ömer Sekkin Türbesi, Akşemsettin Türbesi, Gazi Süleyman Paşa Hamamı ile Camisi, Müderrisoğlu Evi, Ali Kaya Evi ile tescil kaydı kaldırılmış Necati Yücel Evi'nden ibaret olan ve "anıtsal" olarak nitelendirebileceğimiz bu yapılar, aynı zamanda kentin en eski yapılarıdır. Tescilli yapılardan 35 adedi, iç ve dış özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş, "karakteristik değerdeki yapılar"dır. Bu yapılar arasındaki konutlar; sokak ve bahçe ilişkileri, plan tipleri ve cephe özellikleri bakımından 50'li yıllarda büyük bir tahribata uğrayarak yok olan Göynük konutlarından geriye kalanlardır (Hacı Beyler Evi, Şengül Erdem Evi, Kavaklar Evi, Gürcüler Evi, İsmail Yağan Evi, Geredeliler Evi, Mümtaz Birsan Evi vb., Yayabaşı Camii). "Anıtsal değerdeki yapılar" ile "karakteristik değerdeki yapılar"ı K.T.V.K.Y. Kurulu'nun belirlediği "1. grup yapılar" olarak da nitelendirmek mümkündür (28.2.1995 tarih ve 378 sayılı karar).

Bu kategorinin dışında kalan 72 yapının "çevresel değerde" niteliklere sahip oldukları gözlenmiştir. "Çevresel değerdeki yapılar" veya bir başka deyişle "2.grup yapılar"; mütevazı, bazı öğeleri değiştirilmiş ya da yok olmuş yapılardan ve tek olan örneklerden oluşmaktadır. Kitleleri ve

oranlarıyla geleneksel dokuyu bozmayan bu yapıların arasında bu genellemeye uymayan Hükümet Konağı ile "art nouveau" etkili Zekâi Eke Evi de bulunmaktadır.

Sofu Ali Camii, Çeşme Camii, Tabak Dede Türbesi ile 14 envanter numaralı Çeşme bütün belgesel niteliklerini yitirmiş tescilli yapılar arasındadır. 6 tescilli yapı ise çeşitli nedenlerle yıkılmıştır.

Yukarıdaki değerlendirmelere göre; korunması gerekli yapılar arasında öncelik sıralaması yapılacak olursa, ilk aşamada kullanılmadıklarından dolayı harap durumda olan "anutsal" değerdeki Müderrisoğlu, Ali Kaya, Necati Yücel Evleri ile "karakteristik" değerdeki Kavaklar, Kasımlar ve Mümtaz Birsen evleri (Bkz.Foto.163,167,169,180,181,195, S. 290,291,295,299) zaman geçirilmeden onarılmalıdır. Bu yapıların korunması ve değerlendirilmesi, kentin geçmişle olan bağlantısını devam ettirmek açısından çok önemlidir. Müderrisoğlu Evi'ne "müze ev", Ali Kaya ve Necati Yücel evlerine "konukevi, misafirhane", Kavaklar Evi'ne "damışma, bilgilendirme merkezi", Kasımlar Evi ile Mümtaz Birsen Evi'ne "geleneksel el sanatları merkezi" gibi işlevler verilebilir. Bu yapıların korunmalarının ve değerlendirilmelerinin maliyetini tümü ile mal sahiplerinin ya da devletin karşılaması oldukça zordur. Bu nedenle, mevcut yapı potansiyelinin ve boş yapı alanlarının ekonomik kaynağa dönüştürülmesi için yerel yönetimin öncülüğünde Göynüklülerin girişimde bulunması, devletin de belirli ölçüde maddi katkı ve teknik yardım yaparak, halka korumada öncülük etmesi gerekmektedir. Bu evlerin restorasyonları sonucunda hem halk, hem de yetkililer koruma ölçütlerinin nasıl olması gerektiğini öğreneceklerdir. Daha sonra da kuracakları bir kooperatif ya da vakıf yardımı ile Akgünler Evi'nin, Saatçiler Evi'nin ve 59 envanter numaralı evin restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmalı ve bu yapılar yeniden yapılmalıdır. Ayrıca Vakıflar Müdürlüğü'nden Hacı Kadın, Sofu Ali ve Hacı Apti ve Aksungur camilerinin eldeki belgelere dayanılarak restitüsyon-restorasyon projelerini hazırlaması ve restorasyonlarını yapması talep edilmeli, kentin eski görünümü kente yeniden kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Daha sonraki aşamada, "Özel proje alanı"nın çarşı içinde kalan kısmında, Ankara Caddesi, Akşemsettin Caddesi, Keçeciler Sokak ve Bayındır Sokak'ta bulunan geleneksel konutların ve dükkânların onarımlarının yapılması uygun olacaktır. Akşemsettin Caddesi üzerinde bulunan 82 envanter numaralı Bayındırlar Evi ile yanındaki 83 envanter numaralı ev pansiyon olarak, İsmail Derkan Dükkânı ile yanındaki dükkân ve 78 envanter no'lu dükkânın bulunduğu adadaki dükkânlar ise geleneksel el sanatlarının üretimi ve satışı amacıyla onarılmalıdır (kilim, torba, ahşap oyma işleri vb.). Bölgede bulunan Belediye İş Hanı'nın, Belediye Blokları'nın ve uyumsuz bazı konutların geleneksel dokuya uyarlanması, uyarlanamayanların ise ayıklanması düşünülmelidir.

5.23- Tescilli Yapıların Onarımında Uyulması Gereken Hususlar

Koruma yöntemleri evrensel, koruma politikaları ise her ülkeye göre değişen niteliklere sahiptir. Ülkemizde de kültür mirasının korunması için her ülkede uygulanan koruma metodları uygulanmasına rağmen, koruma uygulamaları sonrasında birçok tescilli yapı belgesel değerlerini yitirmekte, çoğu zaman da âdeta kimlik değiştirmektedir.

Göynük sit sınırları içinde bulunan 20 tescilli yapı iyi durumdadır. İyi durumda olmakla birlikte 50 tescilli yapının "bakıma" ya da başka bir deyişle basit onarıma, geriye kalan 43 tescilli yapının ise "onarım" ihtiyacı vardır (Bkz. Harita 5.2). "Bakım", yapının yaşamını devam ettirmesi için gerekli olan, tasarımda, malzemede, strüktürde ve mimari öğelerde değişiklik gerektirmeyen müdahalelerdir. Eskiyen elemanların özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzemeden yapılması, iç ve dış sıvaların, kaplamaların özgün renk ve biçimlerine uygun olarak yenilenmesi "bakım" kapsamı içindedir. "Onarım" ise kültür varlıklarının "mekânsal, biçimsel ve yapısal özellikleri ve çevre içindeki özgün konumu" bozulmadan korunmalarıdır. Bu tip yapıların yıkılmadan korunmaları esastır. Yıkılma tehlikesi olan yapılar için ancak A.K.T.V.K. Kurulu karar alabilir. Korunması gerekli yapıların tarihi değer taşıyan özgün ekleri de korunacaktır (K.T.V.Y. Kurulu'nun 28.2.1995 tarih ve 378 sayılı kararı).

"Onarım" gerektiren yapılardan 37 tanesi özgün niteliklerini kısmen koruyan, orta durumdaki yapılardır. Bunların strüktürel, malzeme ve işlevsel sorunları bulunmakla birlikte, acil olarak onarımları gerekmemektedir. Strüktürel olarak ve malzeme bakımından çok kötü durumda olan ve kullanılmayan 6 tescilli yapıya ve tescil kaydı kaldırılan Yüceller Evi'ne ise acil olarak müdahale edilmelidir (Env. No.40,41,51,90,91,126)

Bu yapıların dışında, 3 tescilli yapı onarım sırasında tamamen tahrip edildiği (Env. No.59,70,75) , 1 tescilli yapı yandığı (Env. No.105), 1 tescilli yapı sel baskınında (Env.No.20), 1 tescilli yapı iş merkezi yapmak amacıyla yıkıldığı (Env.No.72), 4 tescilli yapı ise belgesel değerlerini yitirdikleri için (Env.No.1,3,14,16) A.K.T.V.Y.K. Kurulu'ndan onay alınarak, geleneksel sistemle yeniden inşa edilmelidir.

Göynük'te, tescilli yapıların korunması için yukarıda ve koruma amaçlı imar planında belirtilenler dışında, dikkât edilmesi gereken hususlar şunlardır.

- "Bakım" gereken yapılarda hiç bir şekilde "onarım" yapılmamalı, bakım sonrasında çekilen fotoğrafların ve uygulama raporunun koruma kuruluna gönderilmesi belediye tarafından sağlanmalıdır.
- Onarım -restorasyon- uygulaması; zaman içinde gerçekleşen bir olaydır. Gerekli araştırma ve hazırlıklar yapılmadan "mevcut imkân"larla yapılan restorasyonlar genellikle hatalı olmakta ve restorasyon sırasında yok edilen değerler telafi edilememektedir. Bu nedenle, herşeyden önce restorasyonu yapılacak yapı ile ilgili bilgi ve dokümanların toplanması, rölöve, restorasyon ve gerekirse restitüsyon projelerinin ve raporlarının hazırlanması, yeterli sayıda iç ve dış fotoğrafla birlikte A.K.T.V.K. Kurulu'na sunulması gereklidir. Onarım ancak Kurul onayı alındıktan sonra yapılmalıdır.

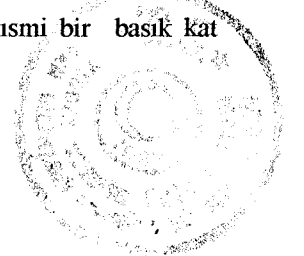

5.2.4-Yeni Yapılanmada Uyulması Gereken Hususlar

Göynük sit alanı içindeki geleneksel dokunun büyük bir kısmını 2 - 3 katlı, zemin kat duvarları taş, diğer katları ahşap çatıklı, kırma veya beşik çatılı, dikdörtgen ya da kare pencereleli konutlardan oluşmaktadır. Kent nüfusunun fazla artmaması ve konut ihtiyacının olmayışı, kentin korunmasını sağlayan faktörlerden iken yeni yapılaşmanın hızla çoğalması, çevre köylerden kente göçü, dolayısıyla nüfusu arttırmaktadır. Sit alanı içinde yeni yapılaşmaya izin vermemek, yapılaşmayı dondurmak da geleneksel dokunun köhneleşmesine ve canlılığını kaybetmesine yol açacaktır. Bu nedenle sit alanı içinde ve dışında, yeni yapılaşmanın belirli bir ölçüde tutulması, ihtiyaçtan fazla konut yaparak, tarihsel merkezin yükünün arttırılmaması gerekmektedir. Bu konuda en büyük sorumluluk denetim yetkisini elinde tutan Belediye'ye düşmektedir. Belediye geleneksel dokuya ve koruma amaçlı imar planına aykırı nitelikteki projelere politik çıkar ve rant düşüncesiyle izin vermemelidir. Ayrıca, belediyenin bünyesinde koruma bilincine sahip, bu konuda uzman kişilerden oluşan teknik bir kadro oluşturulmalıdır. Belediye başkanlarının da koruma konusunda eğitilmesi, çeşitli seminerlere ve eğitici toplantılara katılması gereklidir. Gün geçtikçe plansız ve denetimsiz olarak yapılan çok katlı, betonarme yapılarla bozulmaya başlayan, mütevazı ölçekli kent dokusunun korunmasından bütün resmi, özel kuruluşlar ve kent halkı sorumlu tutulmalıdır.

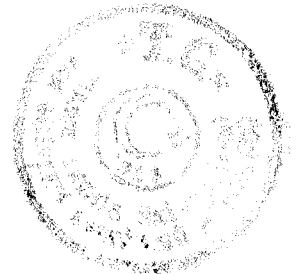
Sit alanı içindeki yeni yapılaşmada koruma amaçlı imar planının belirlediği koşullar dışında aşağıda belirtilen hususlara da uyulmalıdır (Bkz. Böl.4.2.7, S.220).

- Geleceğin mimari mirası olan bugünün yeni yapıları, çağının özelliklerini yansıtmalı ve abartısız bir mimaride yapılmalıdır.
- Geleneksel yapıların denenmiş ve hâlâ kullanılabilir bazı nitelikleri özümsemeli, ama taklit edilmemelidir (Le Corbusier'in mimari anlayışı), (Kortan,1991:125). Eski yapıları kopya etmeden, sadece onlardan esinlenerek yapılan yeni yapılar böylece buldukları çevre ile de çelişkiye düşmeden tarihsel sürekliliği devam ettirirler (Özer,1982:72). Yeni yapılar özellikle ölçek ve büyüklük olarak geleneksel dokuya uygun olmalıdır.
- Yeni yapılar topografyaya uygun bir şekilde zemine oturmalı ve manzaraya yönelik biçimde konumlanmalıdır. Parsel üzerinde konumlanırken, geleneksel dokudaki komşuluk ilişkilerine de dikkât edilmeli ve hiç bir şekilde komşuların görüş alanını kapatılmamalıdır.
- Yeni yapının en üst kat döşemesi saçak şeklinde dışarıya çıkartılmamalı, çatı saçaklarının önünde yağmur oluğu yerine alın ve yelkovan tahtası olmalı ve saçak altının eğimli olarak kaplanması tercih edilmelidir.
- Ek yönetmelikte, "çatı meybinden yararlanarak kat kazanılamaz" ibaresi değiştirilmeli, eğer istenirse, 2 katlı yapıların çatı arasında çok dik olmayan bir çatı eğimi içinde kısmi bir basık kat

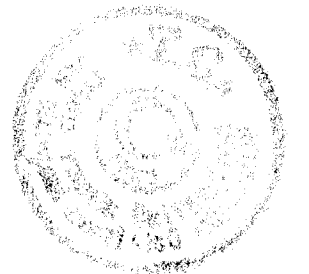
oluşturulmasına izin verilmelidir (Geleneksel konutlar arasında, bu tip yapılar mevcuttur (Bkz. Foto. 87,204, S.266,302). Ayrıca, saçak genişliği en az 30 cm. değil, 50 cm. olmalıdır.

- Dar pencerelerde genişliğin yüksekliğe oranı 1/2 oranı ile sınırlanmamalı, 1/1.5-1/2 oranında olmalıdır. Geniş pencereler de ise pencere eni pencere yüksekliğine eşit veya pencere eni pencere yüksekliğinden biraz daha az olabilmelidir. Giriş kapıları ve pencereler ahşap malzeme ile yapılmalı, pencereler fazla bölümlü, kapılar abartılı biçimlerde olmamalıdır (Çıtalar ile basit çerçeveler oluşturulabilir). Giriş kapılarının üzerinde aydınlık pencereleri yapılabilir.
- Yeni yapılarda çıkma ve balkonlar en üst kat döşeme seviyesinden itibaren yapılmalı, her katta biraz daha genişleyen kademeli çıkma yapılmamalıdır. 3 katlı yapılarda tüm cephe boyunca uzanan kapalı çıkma yapılacaksa (bu tip çıkmalarda derinlik 50 cm.den fazla olmamalı), sadece ön veya arka cephede olmak şartıyla orta kat döşeme seviyesinden itibaren çıkma yapılabilir.
- Gömme balkonların genişliği cephe uzunluğunun 1/3'ü kadar değil, 1/4'ü kadar olmalıdır. Gömme balkon dışında, yapının orta aksında, dışarıya doğru taşan, derinliği 100 cm., genişliği cephe genişliğinin 1/3.5-1/5'i kadar olan balkonlar da yapılabilir. Fakat yapının köşelerinde balkon yapılmamalıdır. Balkon korkulukları, ahşap lataların çapraz veya yanyana düşey konumda çakılmaları ile oluşturulmalıdır. Cephe aksında yer alan balkon veya sofa çıkmalarının çatısı üçgen alınlıklı yapılabilir.
- Yeni yapılarda yapılması istenen kat silmesi, pencere silmesi, köşe ve ara pervazları, ahşap malzeme ya da boya ile değil, yapının döşeme ve duvarlarının bir çerçeve oluşturacak şekilde dışarı taşırılması veya sıva ile oluşturulabilir (Zekâi Eke Evi, Bkz.Foto.270, S.323).
- Yeni yapıların zemin kat ve bahçe duvarlarında taş malzemeden de yararlanmalıdır.
- Cephe boyalarında beyaz rengin dışında, bazen yeknesaklığı bozmak için turuncu, çivit mavi vb. renkler de kullanılabilir (Varlık ve Zekâi Eke evlerinde olduğu gibi).
- Bahçeler setli olarak düzenlenmeli ve üzerinde tek yöne eğimli ahşap harpuşta bulunan moloz taş duvarlarla çevrilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akcan, Rezzan, 1967, "Göynük'ün Beşeri ve İktisadi Tetkiki", Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Fakültesi.
- Ahmet Rasim, 1966-67, Osmanlı Tarihi, Çev. Hakkı Dursun Yıldız, Meydan Yayınları, İstanbul.
- Akçura, Tuğrul; Çapar, Malik; "İmar Planlarında Tarihi Kent Dokusu ve Tarihi Eserlerle İlgili Tutumların İncelenmesi", Mimarlık, Ağustos 1973, Sayı 8, s. 8-10.
- Akdemir, Zafer; Keskin, Metin, 1994 Eylül, "Göynük Evleri", Arkitekt, Sayı 417, s.72-77.
- Ali Cevdet, H.1314 (1896), Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lugatı, İstanbul.
- Anonim, 1970, Göynük A Town In A Timber Region, ODTÜ., Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Bölümü, Ankara.
- Arel, Ayda, 1982, Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar, Ege Üniversitesi Yayını, İzmir.
- Arslanoğlu, Özen; Kardemir, Ayşe; Saruhan, Süreyya, 1983, "Göynük ve Mimari Özellikleri", Türkiyemiz, S.41, Ekim 1983, s.14-18.
- Ayverdi, İbrahim Hakkı, 1966, İstanbul Mimari Çağının Menşei, Osmanlı Mimarisinin İlk Devri H.630-805 (1230-1402), Cilt 1, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Ayverdi, İbrahim Hakkı, 1973, Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri 855-886 (1451-1481), Cilt III, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Barlas, Turan, 1991, "Göynük (Bolu) Koruma İmar Planı Ek İmar Yönetmeliği".
- Bektaş, Cengiz, 1992, Koruma Onarım, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Bolu İl Yıllığı 1967, 1968, Milli Eğitim Basımevi.
- Bolu İl Yıllığı 1973, 1973, İstanbul.

Bolu, Turizm ve Rekreasyon Master Planı, 1978, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

Büyük Larousse, 1992, " Bukellarion Teması", C.4, s.1983

Büyük Larousse, 1992, "Melamilik", C.15, s.7968.

Cezar, Mustafa, 1985, Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik İmar Sistemi, Mimar Sinan Üniversitesi Yayını, no.9, İstanbul.

Ciner, Semra, 1982, "Son Osmanlı Dönemi Ahşap Konutlarında Cephe Bezemeleri",
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fak.

Cuinet, Vital, 1891, La Turquie d'Asie, Cilt 4, Ernest Leroux, Paris.

Danişment, İsmail Hami, 1947, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolijisi, Türkiye Yayınevi, İstanbul.

Diker, Hasan, 1976, "Göynük", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, Sayı 56/335, s.3-6

Dinçer, İclâl, 1993, "Koruma Planlaması ve Uygulanması Sürecinde Bir Model Eleştirisi: Parsel Ölçeğinde Denetim ve Danışmanlık Sistemi", Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokiyumu, M.S.Üniversitesi, İstanbul.

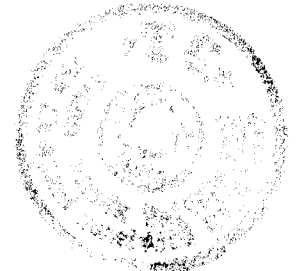
Ekinci, Oktay, 1985, Yaşayan Muğla, İstanbul.

Eldem, Sedad Hakkı, 1987, Türk Evi Osmanlı Dönemi, Cilt III, TAÇ Vakfı Yayınları, İstanbul.

Erder, Cevat, 1975, Tarihi Çevre Bilinci, ODTÜ. Mimarlık Fak. Yayınları, Yayın no. 24, Ankara.

Erken, Sabih, 1977, Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Cilt 2, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Ertürk, Birol, 1967, "Geyve ve Göynük'te Türk Mimari Eserleri", İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi, İstanbul.

- Evliya Çelebi, 1975, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Cilt 1-2, Çeviren Mehmet Zillioğlu, Sadeleştiren T.Temel Kuran-N.Aktaş, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- Faroqhi, Suraiya, 1993, Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, Türkçesi; Neyyir Kalaycıoğlu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1993.
- Fersan, Nur, 1980, "Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması İle İlgili Bir Yöntem Araştırması", Yayınlanmamış Doktora tezi, İTÜ, Mimarlık Fakültesi.
- Görsel Büyük Genel Kültür, 1984, "Bergama", C. 3, s.1446.
- Göynük Belediyesi ve 25 Yıllık Çalışma Programı, 1950, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul.
- "Göynük" 1983, Türkiye'de Turizm, Beldeler Dergisi, Yıl 3, Sayı 38
- Güner,Handan, 1980, "Bolu İli, Göynük İlçe'sindeki Eski Evlerin Süsleme Teknikleri, Süslemede Kullanılan Motifler ve Bu Evlerin Eski Döşeme Tarzı İle Bugünkü Döşeme Tarzı Arasındaki Farklar", Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu, Ev Ekonomisi Bölümü.
- Ibn-i Batuta, H.1330, Seyahatname-i Ibn-i Batuta , Cilt 1, Çeviren Mehmet Şerif, Matba-i Amire, İstanbul.
- İstatistik Genel Müdürlüğü, 1985 Nüfus Sayımı, Ankara.
- Hasekioğlu, Nihat, 1951, "Göynük İmar Planı", Mimarlık, Güzel sanatlar ve Şircilik Dergisi, Sayı 1-2, s.25-37.
- Hasol, Doğan, 1988, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 3.Baskı, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları , İstanbul.
- Kadri, Hüseyin Kâzım, 1945, Türk Lugatı, Cilt 4, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.
- Kafescioğlu, Ruhi, 1955, Kuzey ve Batı Anadolu'da Ahşap Ev Yapıları, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kazmaoğlu, Mine; Tanyeli Uğur, 1979, "Anadolu Konut Mimarisinde Farklılıklar", Yapı Dergisi, Sayı 33, s.29-42

Konrapa, M. Zekai, 1964, Bolu Tarihi, Bolu İl Matbaası, Bolu.

Kortan, Enis, 1991, Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlık ve Şehirciliği, ODTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Nasuhü's-Silahi (Matrakçı), 1976, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, Çeviren H.G.Yuraydın, Türk Tarih Kurumu Yayınları, I.Dizi, no.3, Ankara.

Ostrogorsky, George, 1991, Bizans Devleti Tarihi, Çeviren Fikret İşıltan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, X. Dizi, Sayı 7 a, Ankara.

Özbek, Gevher, 1947, "Göynük Kazası Monografyası", Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi, İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Fakültesi.

Özer, Filiz, 1982, Çağdaş Mimari Dizaynlamada Tarihsel Sürekliliğin Değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Ramsay, W. M., 1961, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Çeviren Mihri Pektaş, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

Resmi Gazete, 21.7.1983, "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu", S.1-23, Sayı 18113.

Taeschner, F., 1979, "Anadolu" Maddesi, The Encyclopaedia of Islam, s.475, "17. yüzyılda Anadolu Haritası.

Texier, Charles, 1896, Asie Mineure, Description Geographique et Archeologique, Librairie de Firmin-Didot, Paris.

Tuğrul, Lütfi; Fırat Nezih, 1966, "Germanos Frig Kitabesi", İstanbul Arkeoloji Müzesi Yıllığı, S.13-14, s.230-235

Türkiye Ansiklopedisi, 1956, "Göynük", Cilt 2, Ankara, s.442-443.

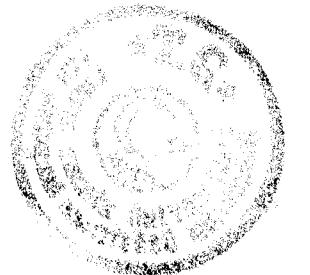
Türk Ansiklopedisi, 1970, "Göynük", Cilt XVIII, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Uslu, Ayşegül, 1989, "Göynük Çözümleme Çalışması", Yayınlanmamış Lisans Tezi, Yıldız Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Uzunçarşılı, İ.Hakkı, 1983, Osmanlı Tarihi, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Yurt Ansiklopedisi, 1982, "Bolu", Cilt 2, İstanbul, Anadolu Yayıncılık, s.1446-1513

Zeren, Nuran, 1981, "Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği",
Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi.

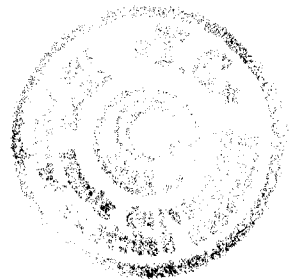

EKLER

EK 1-GÖYNÜK KENTSEL SİT ALANI, TESCİLLİ YAPILAR LİSTESİ

EK 2-TESCİLLİ YAPILARIN MÜLKİYET DURUMLARI VE PARSEL BÜYÜKLÜKLERİ

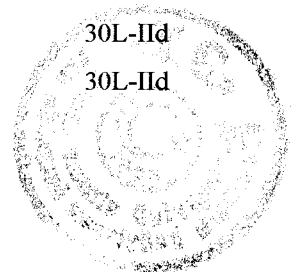
EK 3- FOTOĞRAFLAR

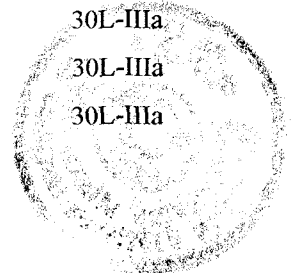
EK 1 - GÖYNÜK KENTSEL SİT ALANI - TESCİLLİ YAPILAR LİSTESİ

(A.K.T.V.K.Kurulu'nun,11.5.1990 tarih,1222 sayılı kararına göre)

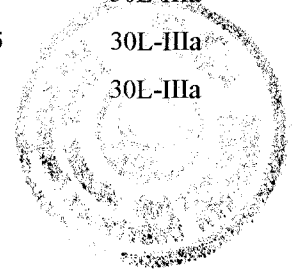
YENİ ENV.NO.	ESKİ ENV.NO.	ADRES	ADA	PARSEL	PAFTA NO
					1/1000
1	1	SOFU ALİ CAMİİ - Beybahçesi Cad., No.1			30L-IIId
2	3	YAYABAŞI CAMİİ-Beybahçesi Cad. Bükerler Sok., No. 7			30L-IIId
3	4	ÇEŞME CAMİİ -Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, Değirmen Sok.,No.66			30L-IIId
4	5	ÖMER SEKKİN TÜRBESİ- Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, Değirmen Sok., No.4			30L-IIId
5	6	KEPKEBİR CAMİİ-Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, Akgün Sok.			30L-IIId
6	7	GAZİ SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ- G. Sül.Paşa Bul.,Akşemsettin Cad., No.18	44	3	30L-IIId
7	8	AKŞEMSETTİN TÜRBESİ-Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, Akşemsettin Cad.	44	3	30L-IIId
8	9	HAZİRE-Akşemsettin Türbesi Bahçesi.	44	3	30L-IIId
9	10	GAZİ SÜLEYMAN PAŞA HAMAMI- G.Sül.Paşa Bul.,Akşemsettin Cad., No.29	43	5-6	30L-IIId
10	11	SAAT KULESİ	51	1	30L-IIId
11	12	HACI KADIN CAMİİ-Hacı Kadın Sok.			30L-IIId
12	13	HÜKÜMET BİNASI-Hükümet Cad., No.19	1	2	30L-IIId
13	14	ÇEŞME-61 Envanter Numaralı Yapının önünde, Çetin Çıkmazı			30L-IIId
14	15	ÇEŞME-Ankara Cad.	2	8	30L-IIId
15	16	HACI APTİ CAMİİ-Deveyolu Sok., No.20	137	1	30L-IIId
16	17	TABAK DEDE TÜRBESİ -Deveyolu Sok.	138	20	30L-IIId
17	18	MEZARLIK-Salmanlar Sok. Köşesi	138	5	30L-IIId
18		HAZİRE-Beybahçesi Sok.			30L-IIId
19	19	KONUT-Kâhyalar Sok., No.8-8A			30L-IIId
20	20	KONUT-Beybahçesi Sok., No.10			30L-IIId
21		KONUT-Beybahçesi Sok., No.7			30L-IIId
22		KONUT-Beybahçesi Sok., No.5			30L-IIId
23		KONUT-Beybahçesi Sok., No.3			30L-IIId

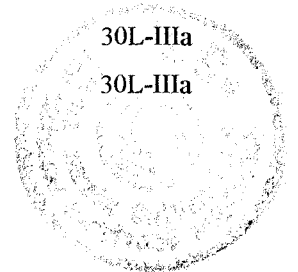
YENİ ENV.NO.	ESKİ ENV.NO.	ADRES	ADA PARSEL	PAFTA NO
				1/1000.
24	32	KONUT-Kâhyalar Sok., No.2A-2B		30L-IIId
25		KONUT-Kâhyalar Sok., No.7		30L-IIId
26	33	KONUT-Kâhyalar Sok., No.5		30L-IIId
27	34	KONUT-Kâhyalar Sok., No.3-3A		30L-IIId
28	31	KONUT-Keşifler Sok., No.5		30L-IIId
29		KONUT-Kayhanlar Sok., No.4-4A		30L-IIId
30		KONUT-Kayhanlar Sok., No.5-5A		30L-IIId
31	29	KONUT-Kayhanlar Sok., No.2		30L-IIId
32		KONUT-Bükerler Sok., No.1		30L-IIId
33	28	KONUT-Bükerler Sok., No.5		30L-IIId
34		KONUT-Bükerler Sok., No.9		30L-IIId
35	23	KONUT-Bükerler Sok., No.11		30L-IIId
36	26	KONUT-Bükerler Sok., No.12		30L-IIId
37		KONUT-Yüceller Sok., No. 13		30L-IIId
38	25	KONUT-Yayayolu Sok., No.3-3A		30L-IIId
39		KONUT-Sarayönü Sok., No.6		30L-IIId
40	35	KONUT-Konakyeri Sok., No.11-11A		30L-IIIa
41	36	KONUT-Konakyeri Sok., No.28		30L-IIIa
42		KONUT-Konakyeri Sok., No.6		30L-IIIa
43	37	KONUT-Konakyeri Sok., No.7A-7B		30L-IIIa
44		KONUT-Dereyolu Sok.,		30L-IIIa
45		KONUT-Konakyeri Sok., No.1-5		30L-IIIa
46		KONUT-Sarayönü Sok., No.5-5A		30L-IIIa
47	38	KONUT-Sarayönü Sok., No.4-4A		30L-IIIa
48	39	KONUT-Beybahçesi Cad., No.28		30L-IIIa
49	99	KONUT-Beybahçesi Cad., No.18-18A		30L-IIIa
50		KONUT-Dereyolu Sok., No.1-1A		30L-IIIa
51	42	KONUT-Kabalar Sok., No.23A		30L-IIIa
52		KONUT-Erenler Sok., No.20-20A		30L-IIIa
53	47	KONUT-Çaykenarı Sok., No.15		30L-IIIa
54	43B	KONUT-Erenler Sok., No.43-43B		30L-IIIa
55	43A	KONUT-Erenler Sok., No.41		30L-IIIa
56	44	KONUT-Erenler Sok., No.39		30L-IIIa

YENİ ENV.NO.	ESKİ ENV.NO.	ADRES	ADA	PARSEL	PAFTA NO 1/1000
57	45	KONUT-Erenler Sok., No.10			30L-IIIa
58	46	KONUT-Çaykenarı Sok., No.7			30L-IIIa
59	50	KONUT-Çaykenarı Sok., No.1-1A			30L-IIIa
60	51	KONUT-İstanbul Cad., No.42			30L-IIIa
61	53	KONUT-Çetin Çıkmazı, No.1-1A			30L-IIIa
62	54	KONUT-Karadayılar Sok., No.1-1A			30L-IIIa
63	55	KONUT-Karadayılar Sok., No.3-3A			30L-IIIa
64	57	KONUT-İstanbul Cad., No.56-58			30L-IIIa
65	58	KONUT-Yaprak Sok., No.8-10 İstanbul Cad., No.52-52A			30L-IIIa
66	59	KONUT-İstanbul Cad., No.69-69B	5	2	30L-IIIa
67	60	KONUT-İstanbul Cad., No.71	5	3	30L-IIIa
6	61	KONUT-İstanbul Cad., No.73	5	5	30L-IIIa
69	62	KONUT-İstanbul Cad., No.77-77A	5	6	30L-IIIa
70	72-73	ESKİ HAN-Çaykenarı Sok., No.59 A-B-C			30L-IIIa
71	74	KONUT-Beşir Bayraktar Cad., No.2	2	34	30L-IIIa
72	75	ESKİ İLKOKUL-Beşir Bayraktar Cad., No.4	2	35	30L-IIIa
73	128	KONUT-Beybahçesi Cad., No.2			30L-IIIa
74	78	KONUT-İngaziler Sok., No.12-12A			30L-IIIa
75	77	KONUT-İŞYERİ-Hükümet Cad., No.14A-B	52	2	30L-IIIa
76	79	KONUT-Kulealtı Sok., No.7A-B-C	173	2	30L-IIIa
77	76	İŞYERİ-Ankara Cad., No.1 Keçeciler Sok., No.2-4	53	1	30L-IIIa
78		İŞYERİ-Ankara Cad., No.2-2A			30L-IIIa
79		KONUT-Bayındır Sok., No.8-8A	50	5	30L-IIIa
80	80	KONUT-Ankara Cad., No.10 A-B,11	50	1	30L-IIIa
81	81	KONUT-Bayındır Sok., No.2A-B	50	2	30L-IIIa
82	82	KONUT-İncedayı Sok., No.1	50	7	30L-IIIa
83	83	KONUT-İncedayı Sok., No.19	50	6	30L-IIIa
84		İŞYERİ-Ankara Cad.,No.12 A-B,14 A-B	168	1-2	30L-IIIa
85		KONUT-İŞYERİ-Ankara Cad., No.2	137	1	30L-IIIa
86	93	KONUT-Ankara Cad., No.29	51	15	30L-IIIa
87	91	KONUT-Ankara Cad., No.20-20A	167	1	30L-IIIa

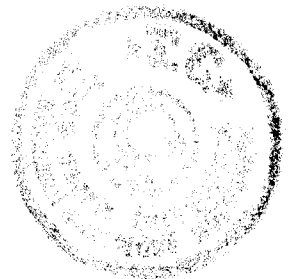

YENİ ENV.NO.	ESKİ ENV.NO.	ADRES	ADA	PARSEL	PAFTA NO 1/1000
88	92	KONUT-Ankara Cad., No.22	167	2	30L-IIIa
89	89	KONUT-Kavaklar Sok., No.7	167	10	30L-IIIa
90	90	KONUT-Kavaklar Sok., No.1	167	13	30L-IIIa
91	88	KONUT-Korkmaz Çıkmazı, No.2	49	13	30L-IIIa
92		KONUT-Ankara Cad., No.4	49	16	30L-IIIa
93	100	KONUT-Ankara Cad., No.57			30L-IIIa
94	94	KONUT-Ankara Cad., No.36-36A	49	9	30L-IIIa
95	95	KONUT-Ankara Cad., No.38 A-B	49	10	30L-IIIa
96	66	KONUT-Deveyolu Sok., No.4	138	8	30L-IIIa
97	67	KONUT-Deveyolu Sok., No.6-6A	138	12	30L-IIIa
98	68	KONUT-Deveyolu Sok., No.8-8A	138	13	30L-IIIa
99	69	KONUT-Deveyolu Sok., No.10	138	15	30L-IIIa
100	70	KONUT-Gazi Süleyman Paşa Bulvarı, No.22-22B	125	2	30L-IIIa
101	71	KONUT-Deveyolu Sok., No.7	125	4	30L-IIIa
102		KONUT-Yazganlar Sok.,No.8			30L-IIIa
103		KONUT-Deveyolu Sok., No.34	137	14	30L-IIIa
104	104	KONUT-Yazganlar Sok., No.1	137	3	30L-IIIa
105	105	KONUT-Deveyolu Sok., No.26 A-B	137	4-6	30L-IIIa
106	106	KONUT-Yazganlar Sok., No.3	137	8	30L-IIIa
107	65	KONUT-Yazganlar Sok., No.5	137	10-11	30L-IIIa
108	64	KONUT-Yazganlar Sok., No.7-9	137	12	30L-IIIa
109	84	KONUT-Turanlar Sok., No.3	125	9-10	30L-IIIa
110	85	KONUT-Dik Sok., No.3-3B	48	4	30L-IIIa
111	103	KONUT-Dik Sok., No.1	48	4	30L-IIIa
112	141	KONUT-Gazi Sül.Paşa Bulvarı, No.30	48	6	30L-IIIa
113	140	KONUT-İŞYERİ-Gazi Sül.Paşa Bul., No.32	48	7	30L-IIIa
114	139	KONUT-Salmanlar Sok., No.1	47	3	30L-IIIa
115	86	KONUT-Salmanlar Sok., No.5	47	6	30L-IIIa
116	143	KONUT-Dik Sok.,No.11	48	16	30L-IIIa
117	142	KONUT-Dik Sok., No.9	48	15	30L-IIIa
118	130	KONUT-Şihhızır Sok., No.4			30L-IIIa
119	138	KONUT-Şihhızır Sok., No.5			30L-IIIa

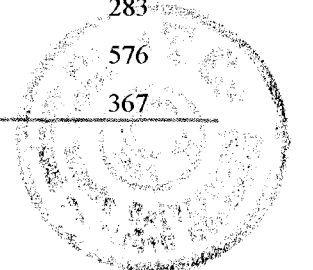

YENİ	ESKİ	ADRES	ADA PARSEL	PAFTA NO
ENV.NO.	ENV.NO.	KONUT-Şihhızır Sok., No.1		1/1000
120	102			30L-IIIa
121	101	KONUT-Değirmen Sok., No.20		30L-IIIa
122	137	KONUT-Akşemsettin Sok., No.1-1A		30L-IIIa
123	136	KONUT-Gazi Sül.Paşa Bulv., No.52		30L-IIIa
124	131	KONUT-Türbe Sok., No.16		30L-IIIa
125	135	KONUT-Arkkenarı Sok., No.3		30L-IIIa
126	97	KONUT-Köse Kadılar Sok., No.2-2A,4		30L-IIIb
127	98	ÇINARLAR-Çeşme Cami. ile Ömer Sekkin Türbesi yanında (4adet)		30L-IIIa

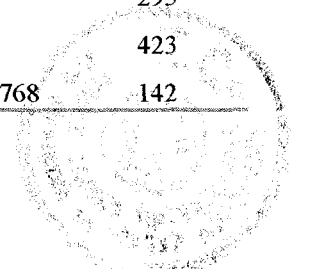

EK 2-TESCİLLİ YAPILARIN MÜLKİYET DURUMLARI VE PARSEL BÜYÜKLÜKLERİ

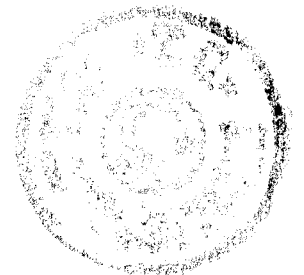
EnvanterN	Sahibi	Parsel Büy./m ²
0		
19	İsmet Hatay Yüksel	358
20	İsmail Özcan 16/48, Vasfiye Özcan 23/48, Saadet Aman 9/48	1031
21	Raşit Badem, 9 hissedar	595
22	İbrahim Halil Aydaş	97
23	Mustafa Hilmi Aydaş	155
25	Fahri Güz	268
26	Ali Çelik 1/2, Hamide Çelik 1/2	126
27	Mehmet Özdemir	521
28	Mustafa Kocabaş 3/12, Mustafa Altun 3/12, İlhami Altun 3/12	105
29	Mehmet Adil Kayhan	150
30	Lütfi Kayhan 3/4, 2 hissedar	
31	Ahmet Kâzım Yılman 144/192, Ayşe Yılman 41/192, 3 hissedar	250
32	Faika Nöker	213+37
33	Ali Osman Soykan, İlyas Soykan, 2 hissedar	300
34	Nuri Sanlı	438
35	Mustafa Acarel	491
36	Ziyaaddin Alan	229
37	Mehmet Emin Yıldız	210
38	Mehmet Aydın 2/4, Sıdıka Çetin 1/4, Mustafa Çetin 1/4	422
39	Meliha Güner 1/2, Sabiha Güner 1/2	581
40	Mehmet Armağan 4/8, Şaziye Armağan 1/8, İdris Armağan 1/8, 5 hissedar	1627
41	Seniye Önal 6/30, Safiye Aybar 6/30, Hikmet Buharalı 6/30, 8 hissedar	542
42	Hayrettin Anar, Emine Anar, 2 hissedar	334
43	Fethi Yağan, Firuzan Yağan, 2 hissedar	317
45	Mahmut Pulcu 4/60, M. Nedim Taşkonak 155/ 160	752
46	İzzet Özmen	195
47	Burhanettin Güner, Nuri Güner, 2 hissedar	1662
48	Fatma Hikmet İşcan 12/48, İ. Hakkı İşcan 9/48	436
49	Fatma Işık, Mehmet Hayrettin Işık, 2 hissedar	346
50	Tevfik Alboğa 2/8, Hicabi Çetin 3/8, Saim Çetin 3/8	283
51	Ali Haydar Kaya 3/4, Hatice Şükran Özver 1/4	576
52	Ahmet Niyazi Aydın	367

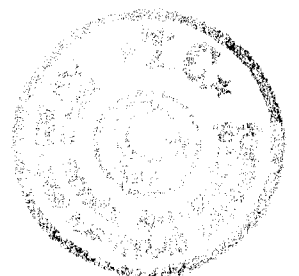
Envanter No.	Sahibi	Parsel Büy./m ²
53	Muzaffer Man	83
54	Mustafa Özdemir	326
55	Mehmet Pulcu	393
56	Hakan Kavas 9/36, Mehmet Kavas 4/36, Yaşar Özçelik 12/36	190
57	Haşim Bayram	120
58	Abdullah Gülen	354
59	Mehmet Su	245
60	N.Yerlikaya 2/16, M.Yerlikaya 3/16, F. Gülşen 3/16, Mehmet Saim 3/16	272
61	Mehmet Dönmez	110
62	Sevim Çağatay	377
63	Mahmure Parmaksızoğlu 1/4, M. Şükrü Bayındır 1/4	137
65	Yücel Altun, Hacer Kuvvetli, 2 hissedar	237
66	M.Bahattin Okuyan, M.İrfan Okuyan, 2 hissedar	413
67	Neriman Yerlikaya	472
68	Hayrettin Yıldırım, Gülen Yıldırım, 2 hissedar	454
69	Ziyaeddin Yağcı, Şenol Yağcı, 2 hissedar	540
71	Mahire Pekmez	195
73	İsmail Aykay	133
74	Zeyneti Türksöy 1/4, Nadide Aygen 1/4, Nermin Dikmen 1/4	175
75	Ahmet Yaman 1/2, Mehmet Aydın 1/2	438
76	Hatice Bayram, Mustafa Bayram	321
77	Mehmet Man	22
78	Bekir Aydın	
79	Hüsniye Göksu	89
80	Osman Nuri Geredeli	203
81	Mustafa Hilmi Bayındır	246
82	Mustafa Hilmi Bayındır	146
83	Ahmet Eke	120
84	N ecmi Seher Alanlı, M.Hilmi Yerlikaya, Cihat Yerlikaya	
85	Mehmet Gültekin, Mustafa Gültekin, 2 hissedar	53
86	Ayşe Oğuzalp 4/16, Cengiz Oğuzalp 3/16, Şenyüz Ballık 3/16	295
87	Şengül Erdem 14/32, Müyesser Ünsal, 8/32	423
88	Hayrettin Önal 423/768, Şaheste Öztekin 76/768, S. Orhan Önal 269/768	142

Envanter No.	Sahibi	Parsel Büy./m ²
89	Ali Özer	136
90	Samet Pekmez 1/2, Mehmet Pekme 1/2	232
91	M.Nuri Müderrisoğlu 2/8,A Ulvi Müderrisoğlu 2/8, Sabahat Demirtaş 2/8	228
92	İsmet Seban 17/24, Ahmet Seban 7/24	388
93	Mehmet Nuri Müderrisoğlu	168
94	Neriman Yerlikaya 1/2, M. Cahit Emir 1/2	857
95	A.Cemal Varlık 2/16, Ayşe İsmet Varlık 2/16	874
96	Şükriye Altop 4/8, 6 hissedar	472
97	Osman Öztop	166
98	A. Gürdal 2139/10368, K. Gürdal 2139/10368, S. Gürdal 2139/10368	204
99	Asiye Türkmen 10/16, A.Hızır Türkmen 3/16, İ. Oya Suveren 3/16	255
101	Şerafettin Gündüz, Hatice Gündüz, 2 hissedar	145
102	Kamile Köseata 7/452 ,7 hissedar	451
103	İsmet Arlı	304
104	Mehmet Çengel	203
105	Muzaffer Öztop	118
106	Ulviye Acarel	113
107	Hayriye Tarhan 1/3, Vasfiye Çınar 1/3, A. Hamdettin Tarhan 1/3	252
108	Safiye Tuncel	324
109	Nimeti Turan 1/4, Güngör Turan 1/4, Nermin Çağlı 1/4, Fatma Ege 1/4	110+ 202
110	Ömer Faik Turhan, 5 hissedar	248
112	Şerafettin Özdemir	72
113	Ayşe Demirtaş, 7 hisse	70
114	Naci Altıntaş, Mehmet Altıntaş	114
115	Mustafa Nazım Aybar, Nigar Aybar.	255
116	Nebahat Ertuğrul	418
117	Adem Öztop	160

EK 3-FOTOĞRAFLAR

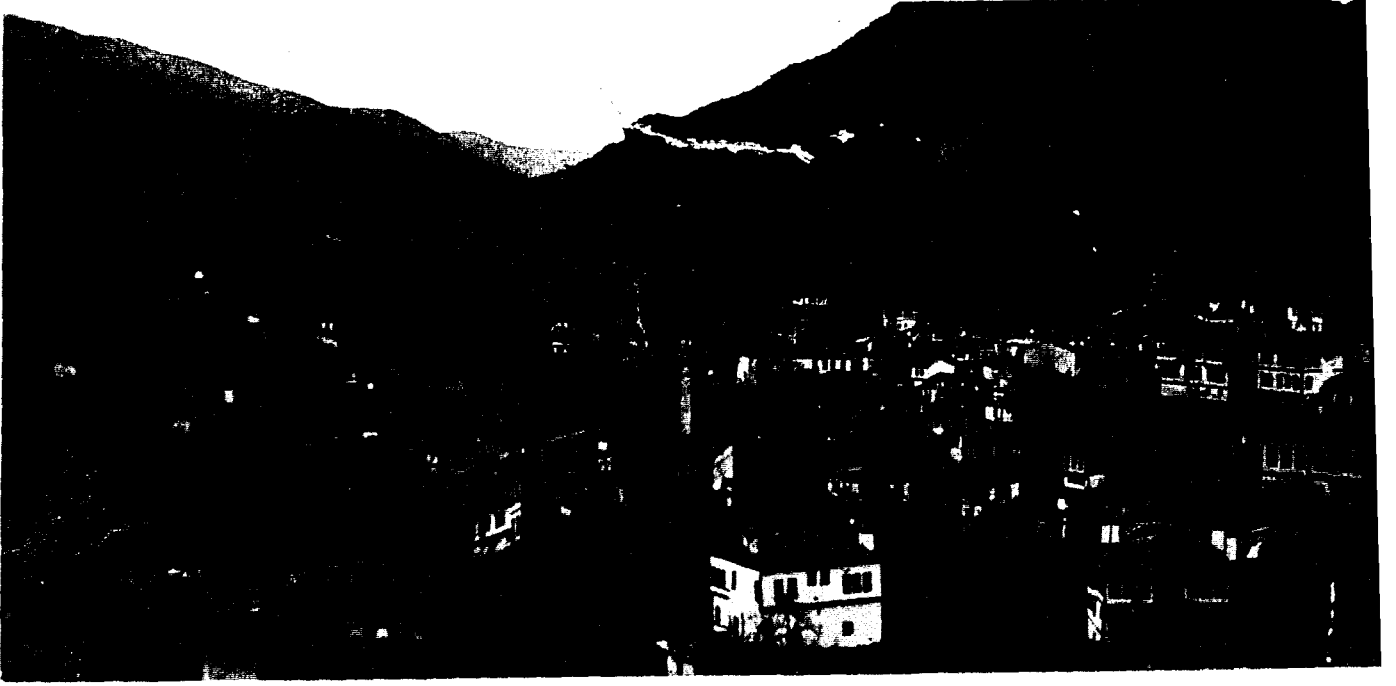
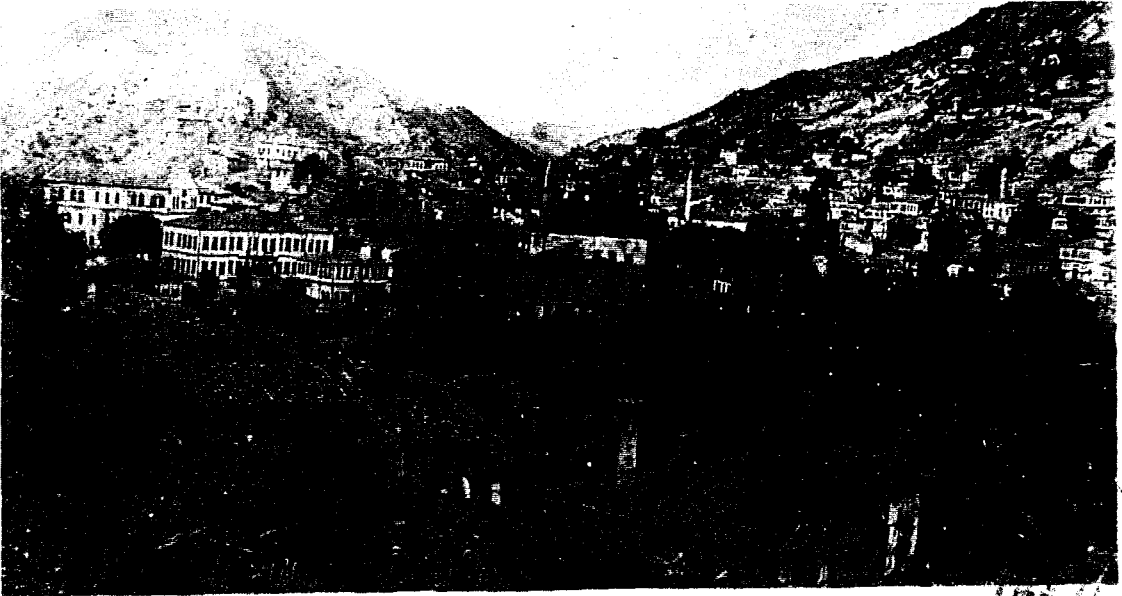

Foto. 100- İstanbul- Ankara Karayolu açılmadan önce, Gazi Süleyman Paşa Camii ve çevresinin Alacapınar Tepesi'nden görünümü, 1950 öncesi (C.Turhan Arşivi).

Foto. 101-Erenler Tepesi'nden kente bakış. Müslüman Mezarlığı henüz kaldırılmamış, 1950 öncesi (C. Turhan Arşivi).

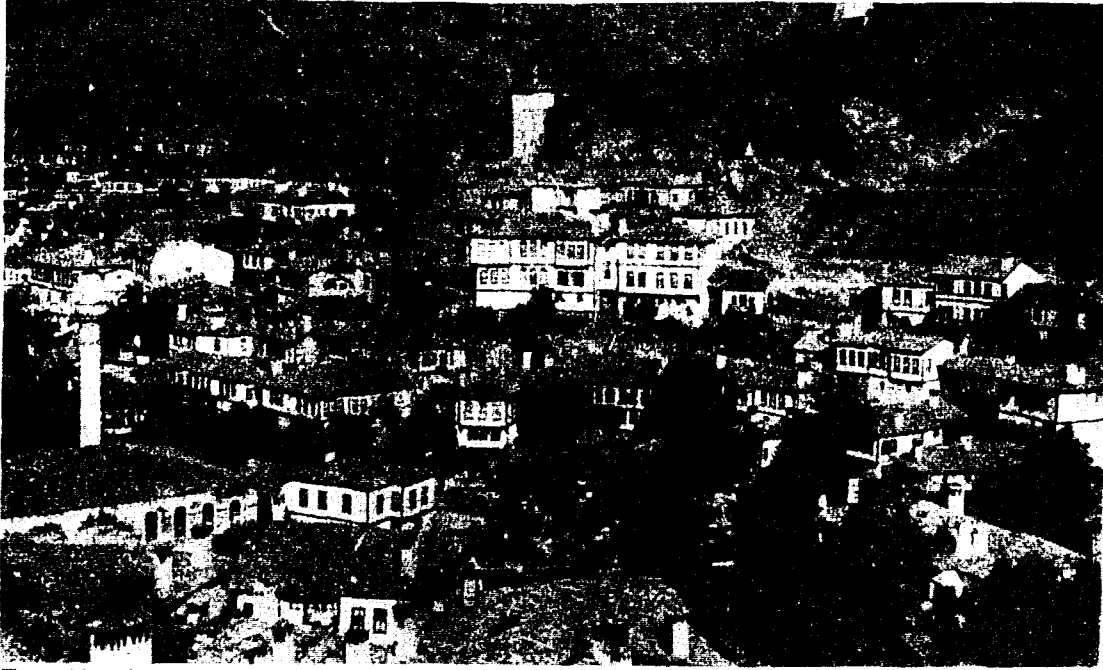

Foto. 105- Cuma Mahallesi'nin 1940 yılındaki durumu (Göynük A Town...,1970: 13).

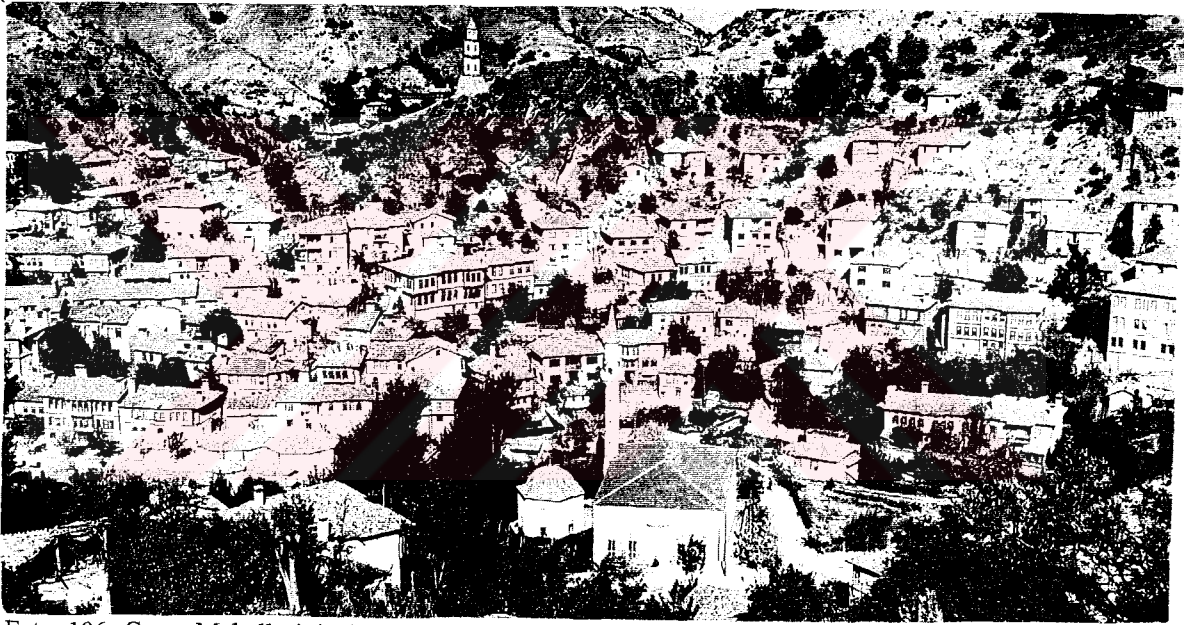

Foto. 106- Cuma Mahallesi'nin 1967 yılındaki görünümü (ODTÜ. Mimarlık Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 107- Aynı bölgenin
1995 yılındaki durumu.

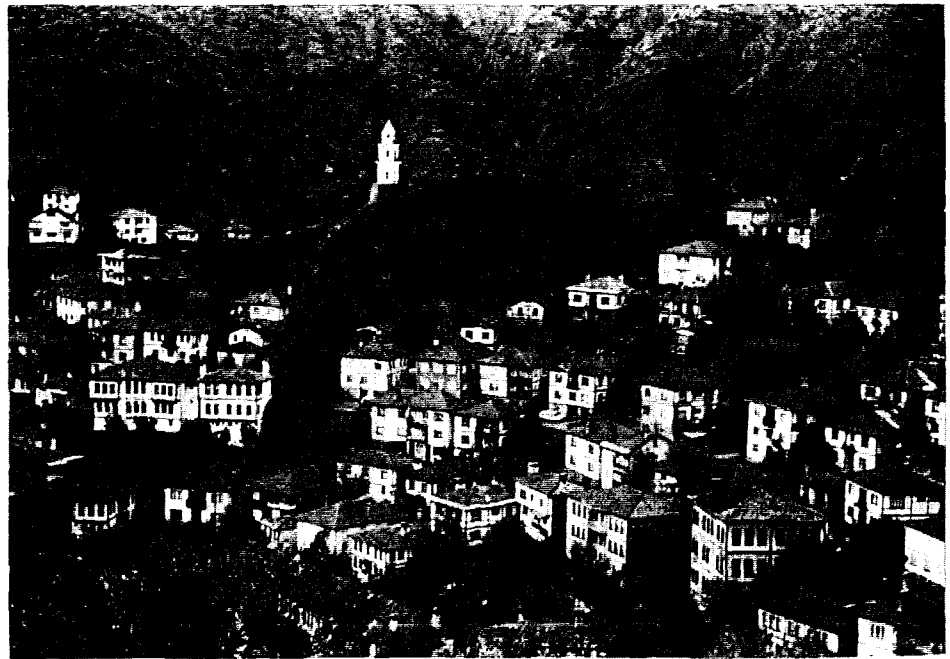
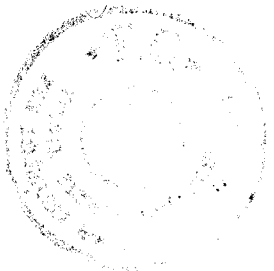
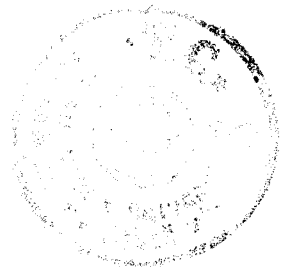

Foto. 108- Aksungur Camii, Gazi Süleyman Paşa Hamamı, Akşemsettin Caddesi ve Göynük Çayı arasındaki düzlük alan (Özel proje alanı kapsamı içinde), 1967 (ODTÜ. MİM. Fak.Foto. Arşivi).

Foto. 109- Aynı bölgenin 1995 yılındaki görünümü. Kubbeli yapı Aksungur Camii, yanında Belediye Hanı

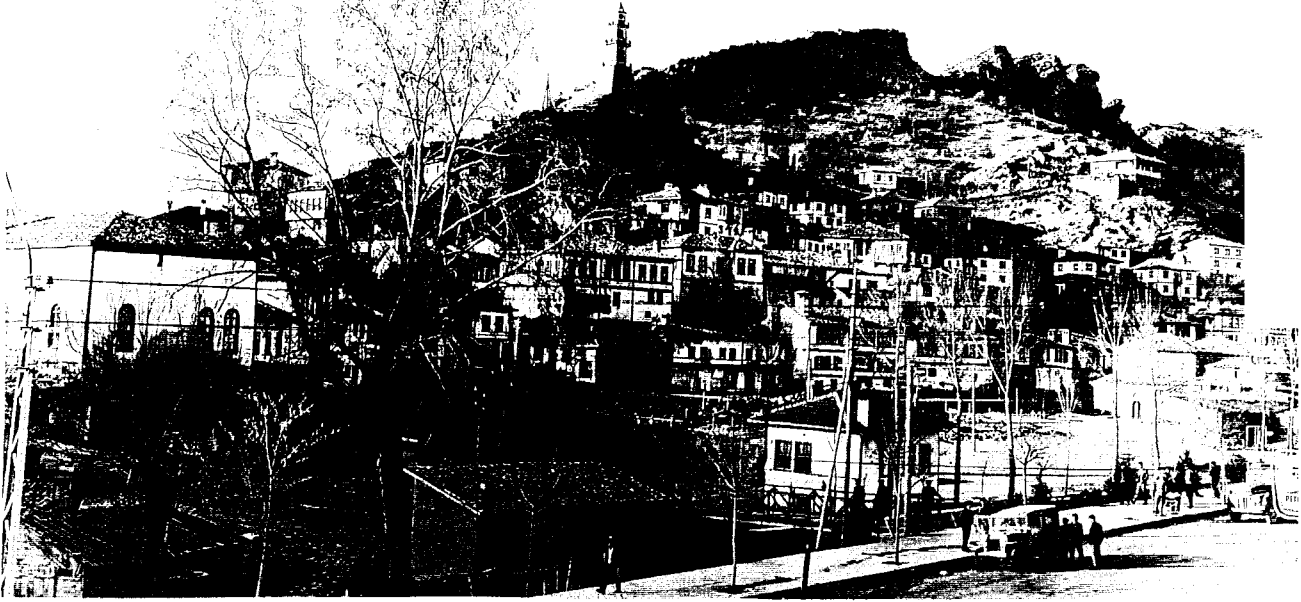

Foto. 112- Kent merkezinin Gazi Süleyman Paşa Bulvarı'ndan görünümü, 1967 (ODTÜ.Mim. Fak.).

Foto. 113- Göynük Vadisi batı yamacı,
Kavaklar Evi ve civarı,1967
(ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 114-Göynük Vad., Müderrisoğlu, Emirler ve Varlık evleri, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

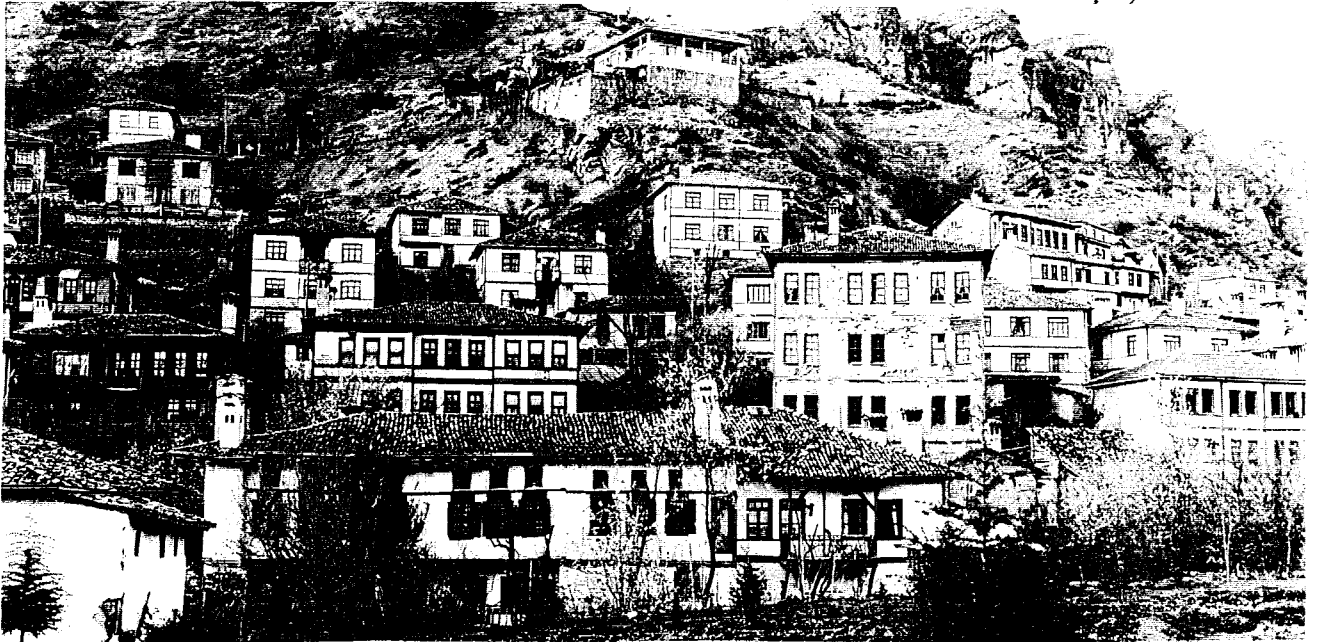
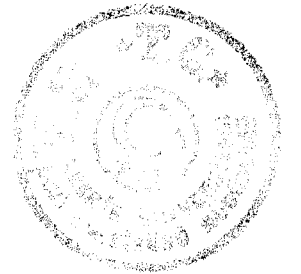

Foto. 115- Kentin İstanbul yönünden giriş kısmı, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto Arşivi).

Foto. 116- Aynı bölgenin 1995 yılındaki durumu.

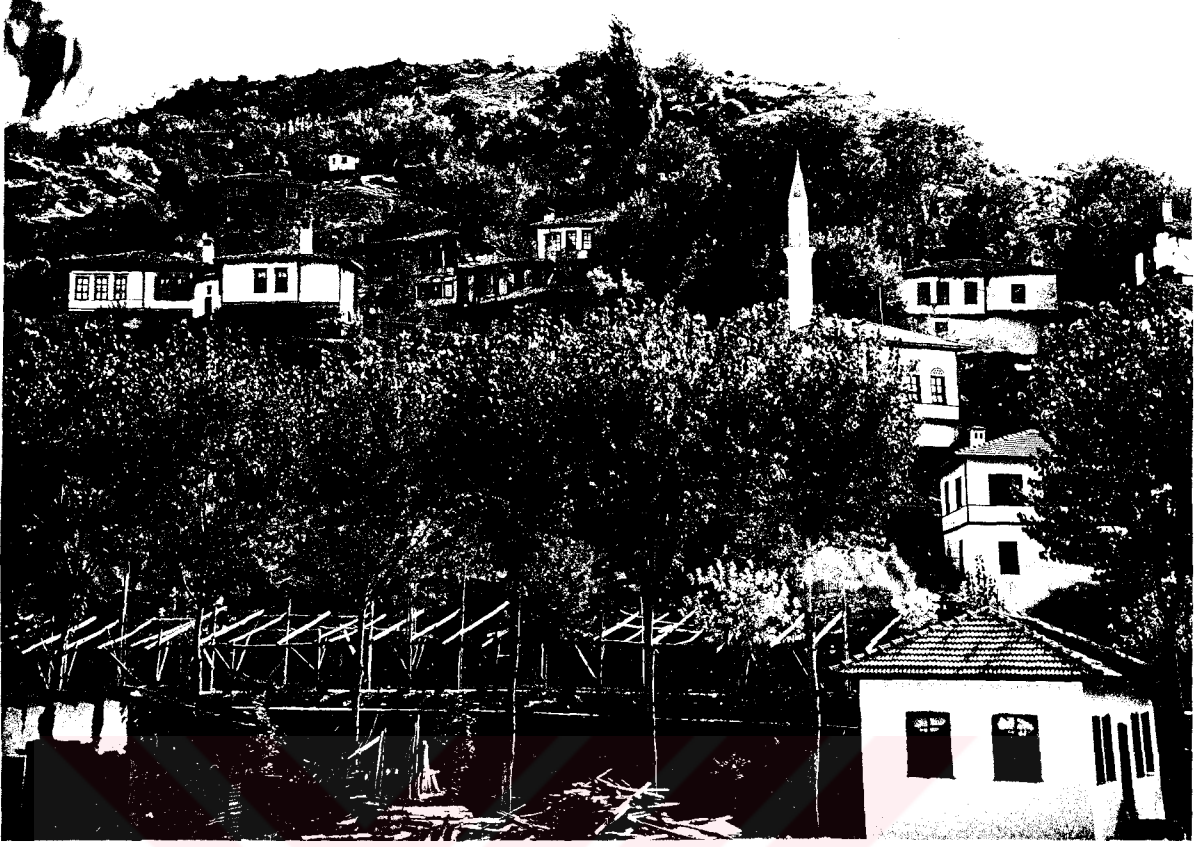
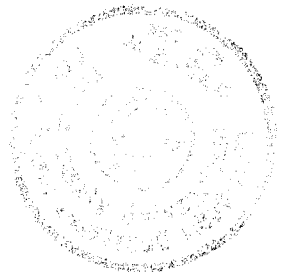

Foto. 117- Göynük Vadisi'nde, Hacı Apti Camii ve Gürcüler Evi civarının 1967 yılındaki durumu

(ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 118- Aynı bölgenin 1995 yılındaki durumu.

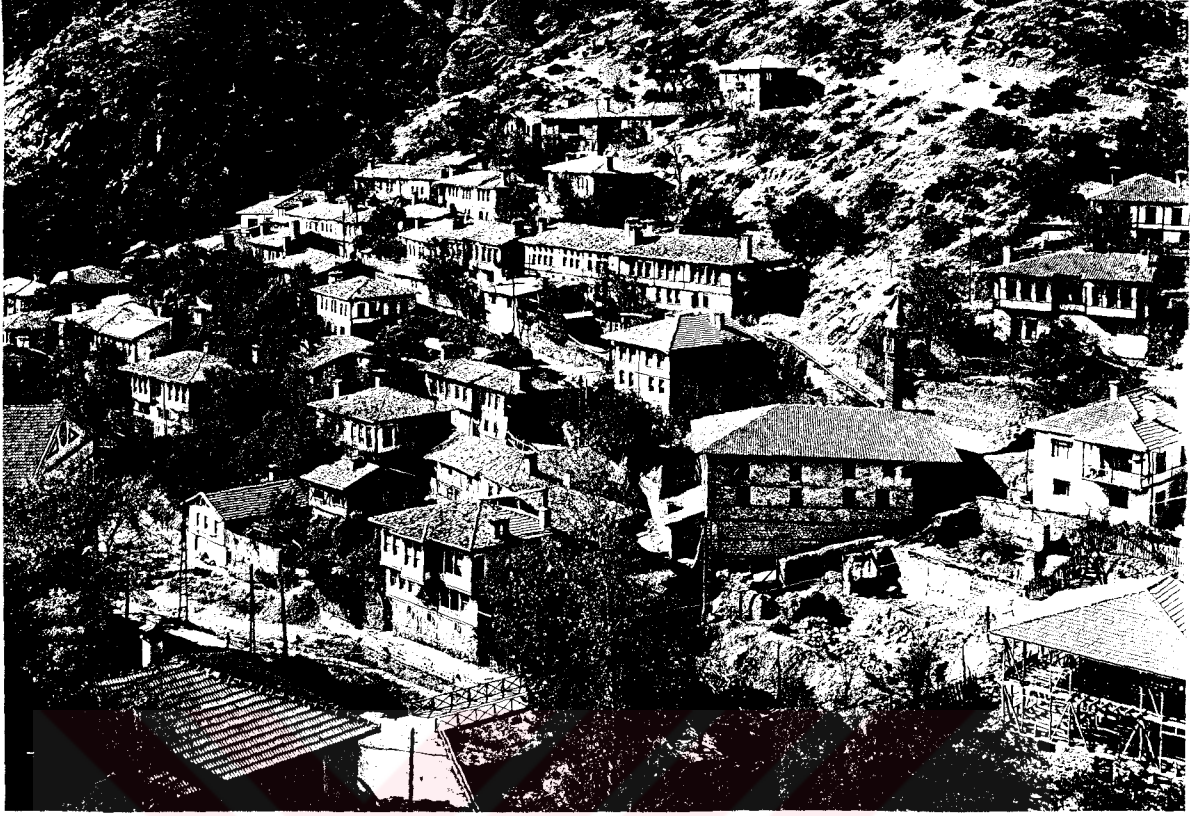

Foto. 119- Beybahçesi Vadisi'nin batı yamacında bulunan Hacı Kadın Camii ile Pulcular Evi civarı,
1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 120- Aynı bölgeye daha sonraları Egemenlik İlkokulu yapılmış, 1995.

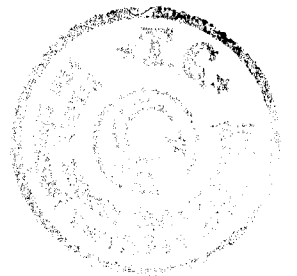
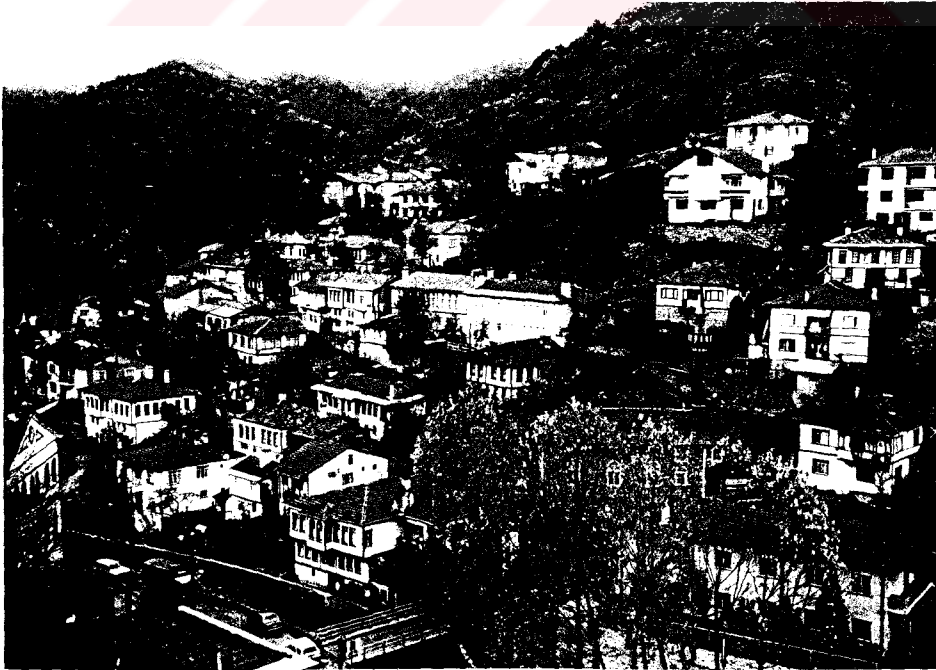
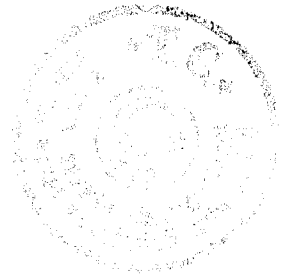

Foto. 121- Beybahçesi Vadisi batı yamacında Kabalar Sokak ve civarı. Yenice Mah., 1967
(ODTÜ. MİM. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 122- Aynı bölgenin 1995 yılındaki durumu, geleneksel dokuya aykırı yapılardan Egemenlik
İlkokulu ve Tekel Binası.

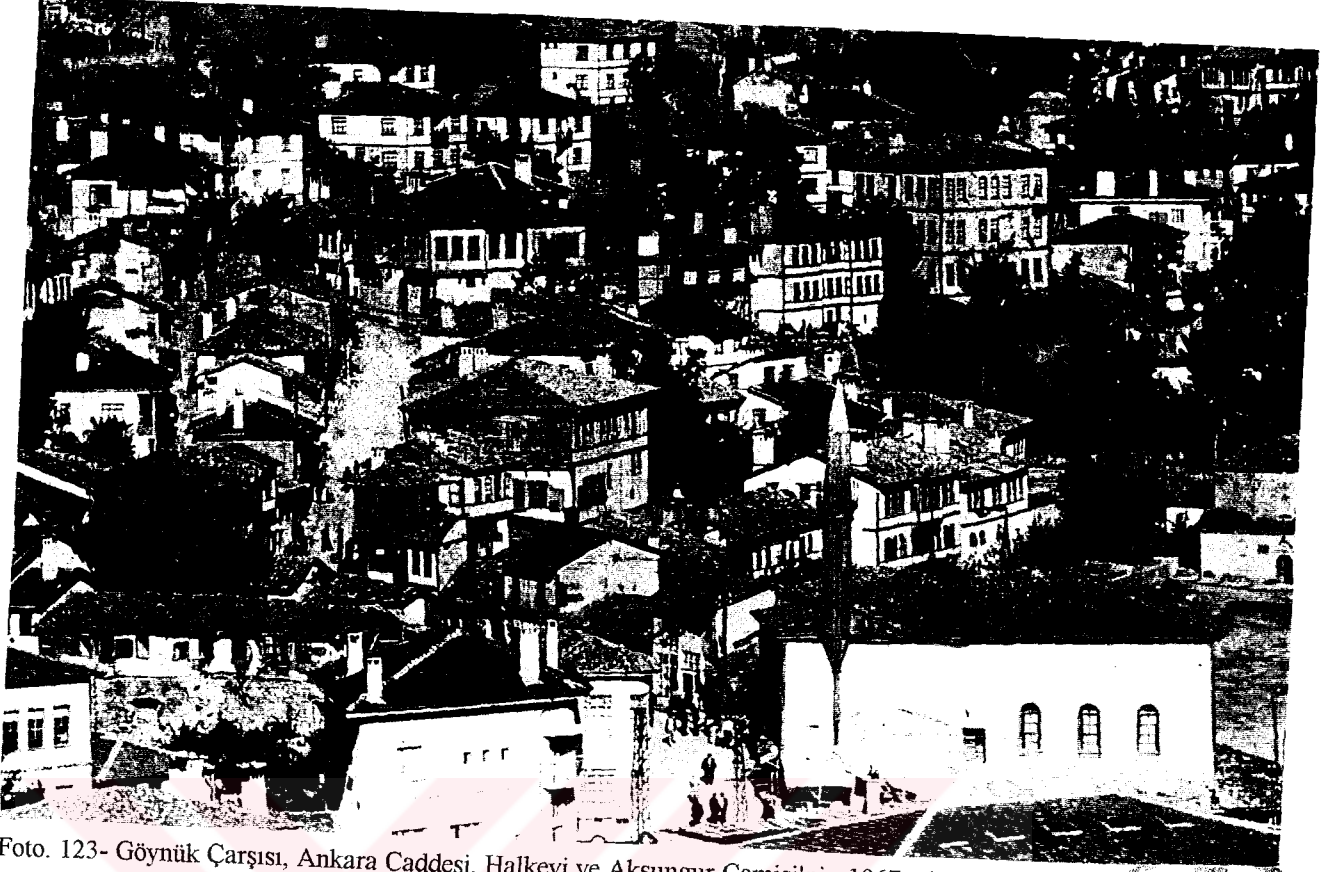

Foto. 123- Göynük Çarşısı, Ankara Caddesi, Halkevi ve Aksungur Camisi'nin 1967 yılındaki durumu.
Ön planda Halkevi, arkasında yanan han binası. (ODTÜ. MİM Fak. Foto. Arşivi)

Foto. 124- Geleneksel çarşı dokusu, Hükümet Binası ve Geredeliler Evi, Cuma Mah., 1967
(ODTÜ. MİM. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 125- Göynük Çarşısı, Ankara
Caddesi, 1967 (ODTÜ. MİM. Fak.
Foto. Arşivi).

Foto. 126- Ankara Cad.,
1995.

Foto. 127- İsmail Derkan
Dükkânı ile yanındaki
dükkânlar, 1995.

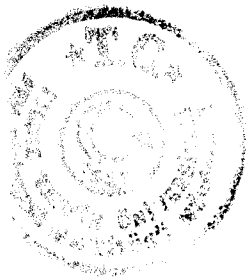

Foto. 128- İsmail Derkan Dükkanı, yan cephe.

Foto. 129- Derkan Dük., Keçeciler Sok. cephesi.

Foto. 130- 78 Env. No.'lu yapı, 1990.

Foto. 131-78 Env. No.'lu yapı, 1967 (ODTÜ.).

Foto. 132- Süleyman Paşa Camii
ve çevresi, 1950'den önce
(S. Müderrisoğlu Arşivi).

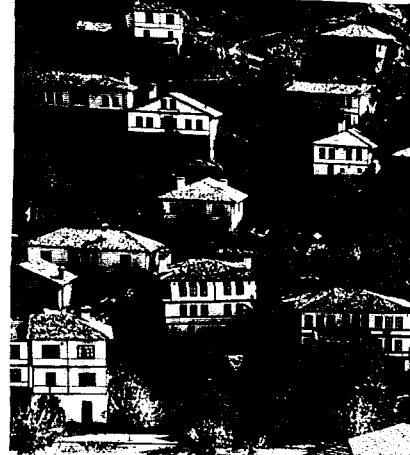

Foto. 133- Süleyman Paşa Camii
ve çevresi, 1967.
(ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi)

Foto. 134- Süleyman Paşa
Camii, 1995.

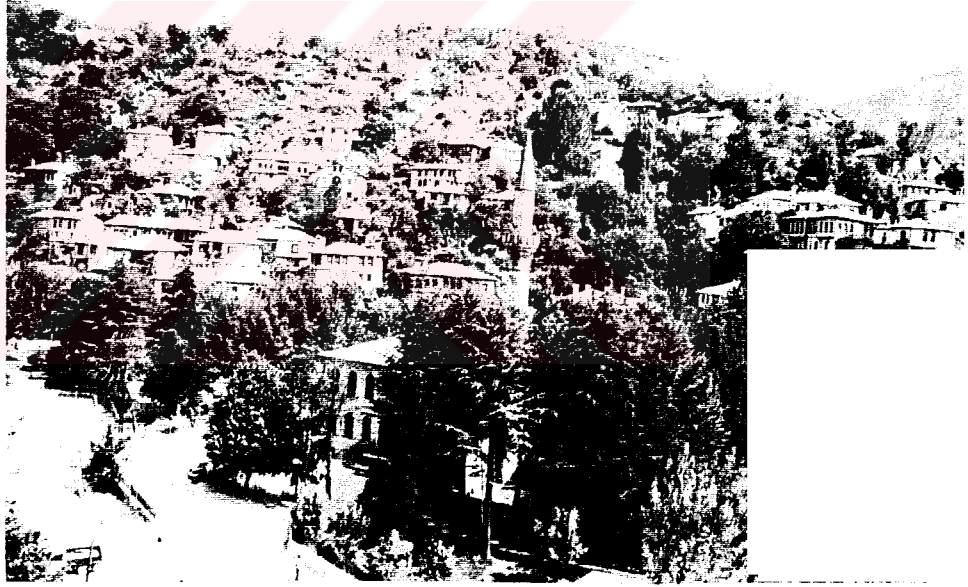
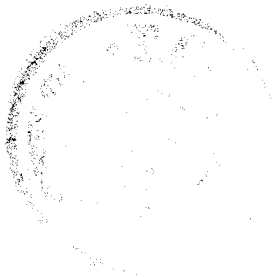

Foto. 135- Süleyman Paşa
Camii, giriş cephesi, 1993.

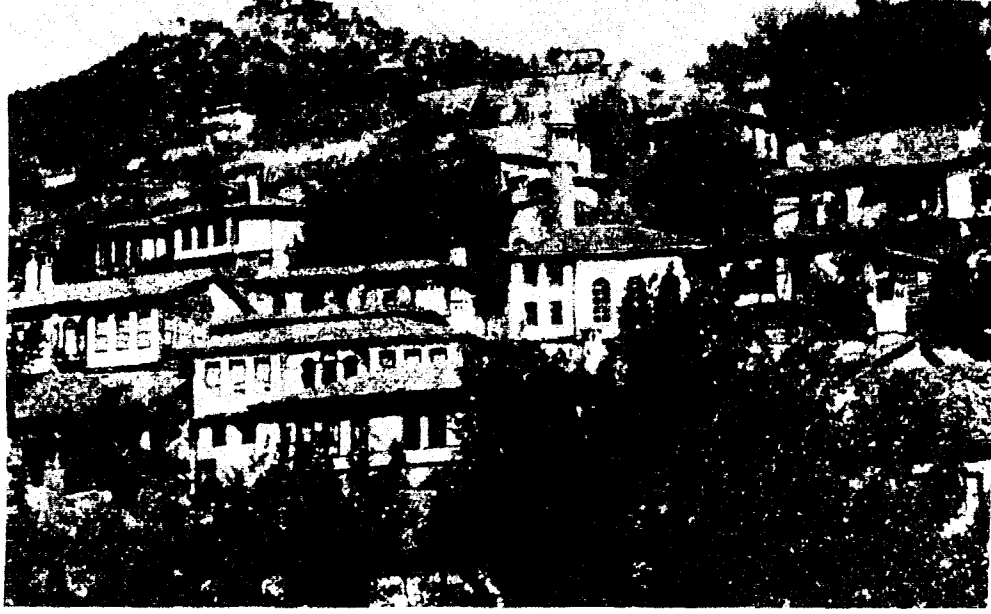

Foto. 123- Hacı Apti Camii
ve çevresi, 1940
(Göynük A Town...,1970:13).

Foto. 137- Hacı Apti Camii
ve çevresi, 1995.

Foto. 138- Hacı Kadın Camii,
1967
(Göynük A.Town...,1970:53).

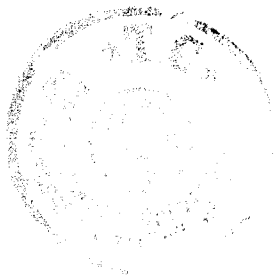

Foto. 139-Yayabaşı Camii, güney cephesi.

Foto. 140-Yayabaşı Camisi'nin minaresi.

Foto. 141-Ömer Sekkin Tür., Değirmen Sok. cep.

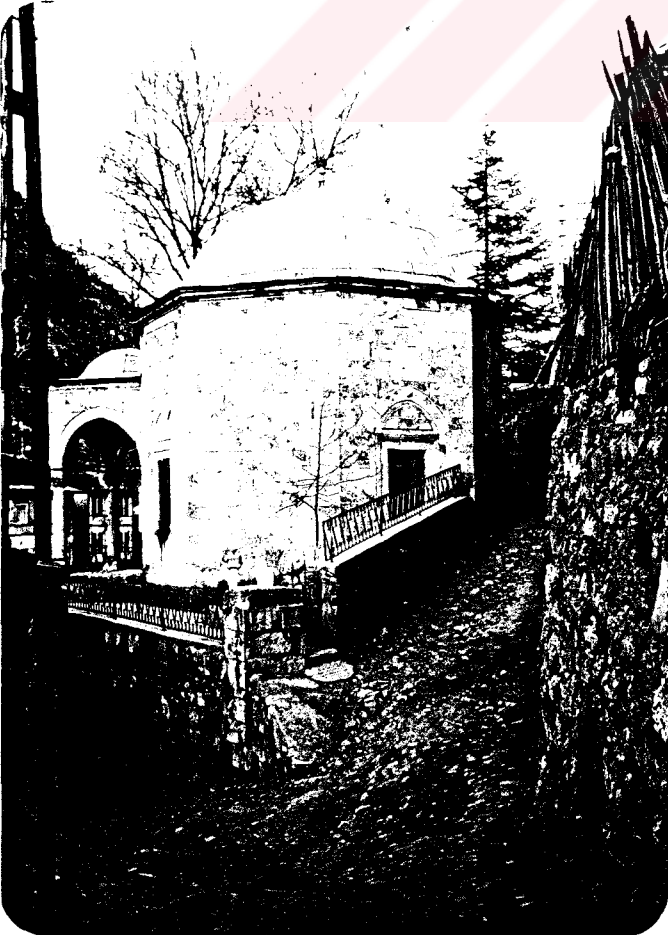

Foto. 142-Ömer Sekkin Türbesi giriş kapısı.

ÖMER Sİ
 Toğum feridü bilim
 sellü he cum devre de
 e. Bayram Velim mü
 Çorum ile şarap bu oha
 emni sağırdı. Miladi 176
 şhar veyet edile.

Be Cum cum nama
 sanışta he ramade şikr
 Buabı Dele alkaya he
 veyet şehet beşlar k
 Anışe şim he holluaz
 Du. Şauram he şim
 ni oha de. Şikta he l
 des şahharahı şeremet
 Ca şarap bızceşe eni
 şise şure Caço hırta
 Dele şiklen şapasşde

Foto. 143- Ömer Sekkin Türbesi ve Türbe Sokak
1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

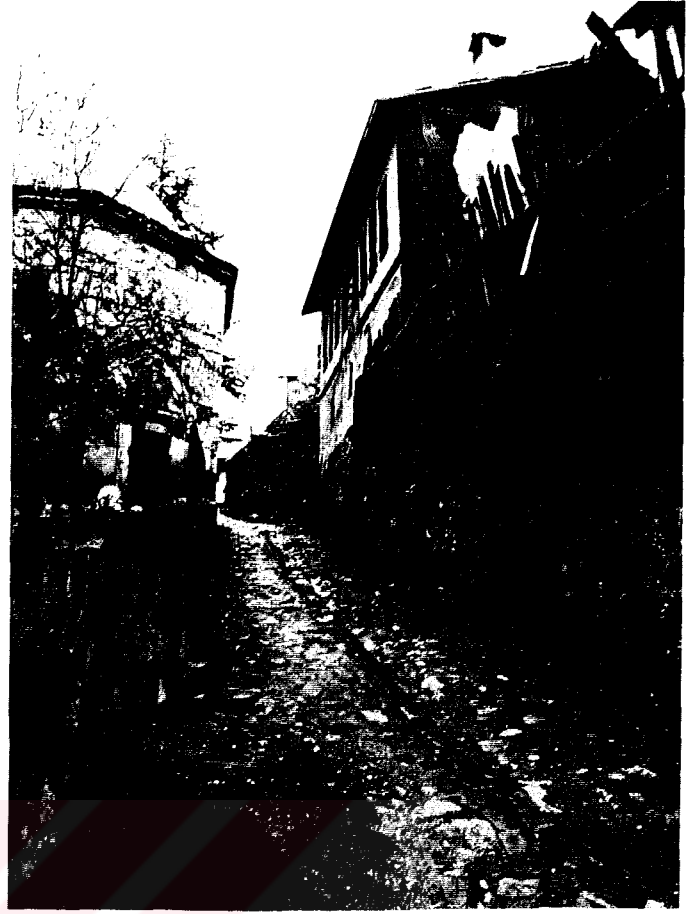
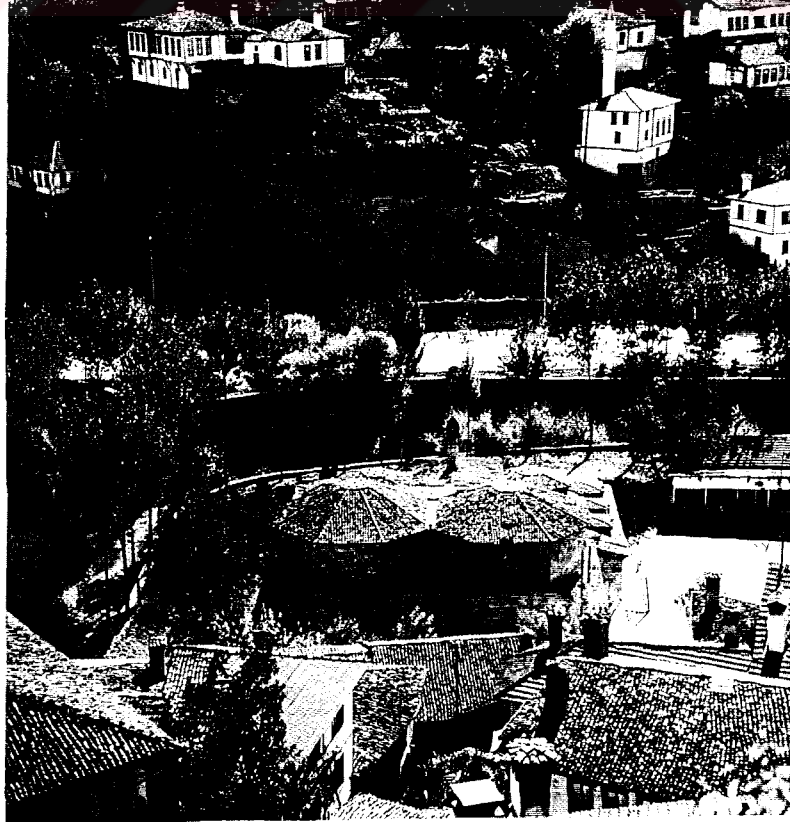

Foto. 144-Ömer Sekkin Tür. ve Türbe Sok.,1995

Foto. 145- Gazi Süleyman Paşa Hamamı, Hacı Apti Camii, Gürcüler Evi,
1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

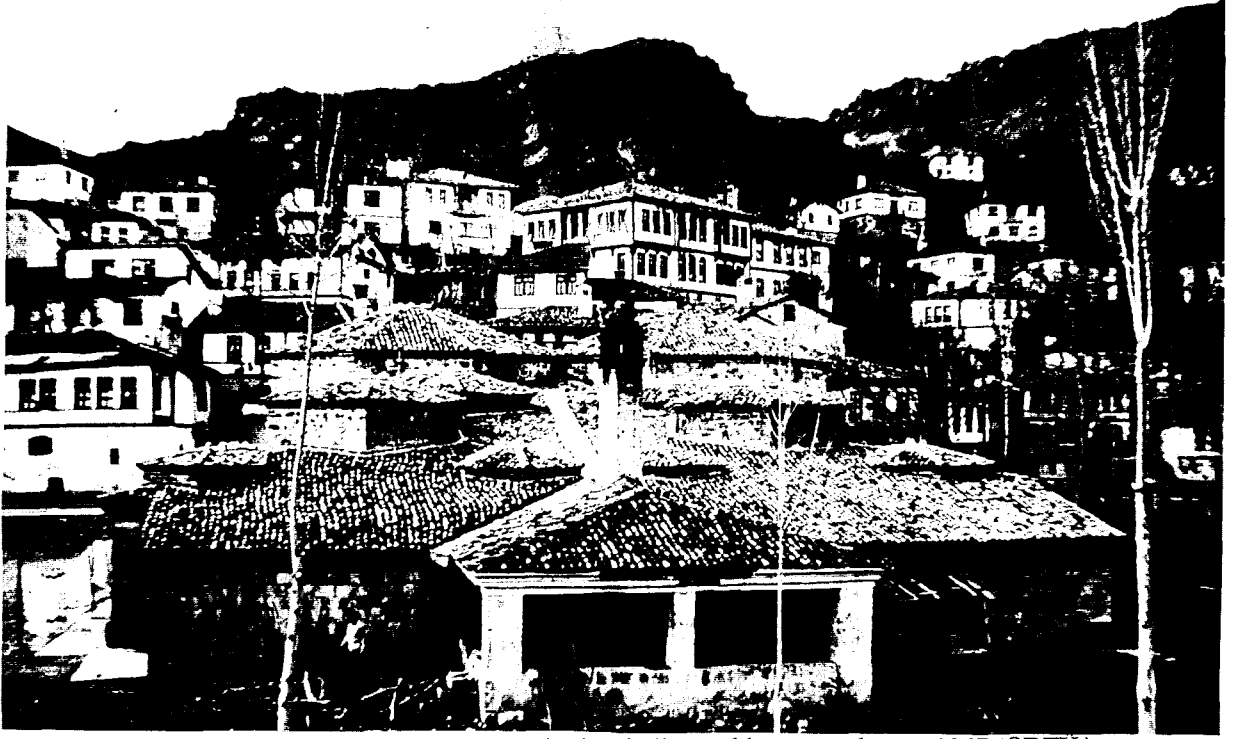

Foto. 146- G. Süleyman Paşa Hamamı, güney cephesi ve külhana eklenen sundurma, 1967 (ODTU).

Foto. 147- Gazi Süleyman Paşa
Hamamı, 1995.

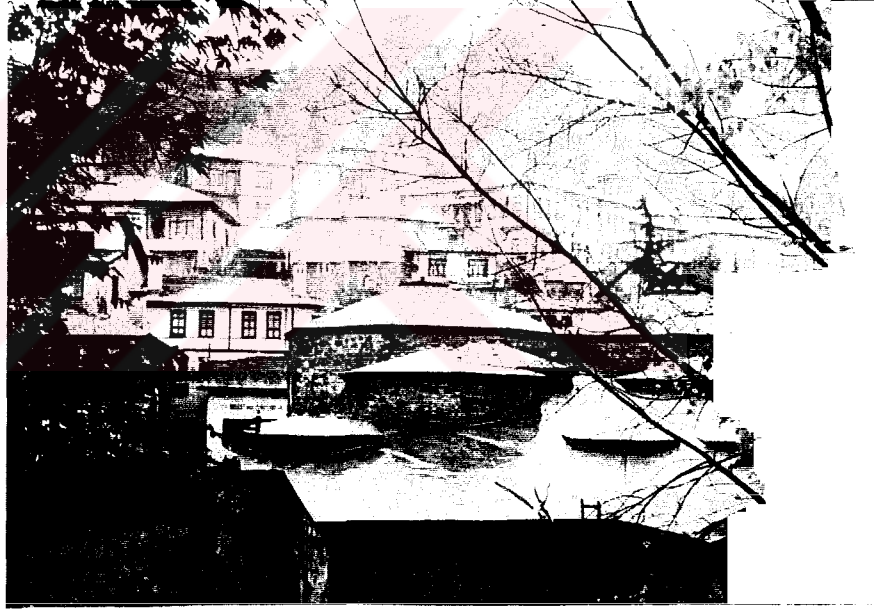
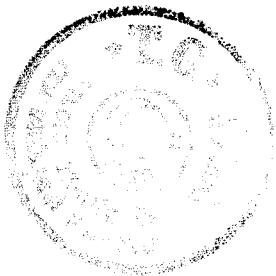

Foto. 148- Gazi Süleyman Paşa
Hamamı, doğu cephesi, 1995.

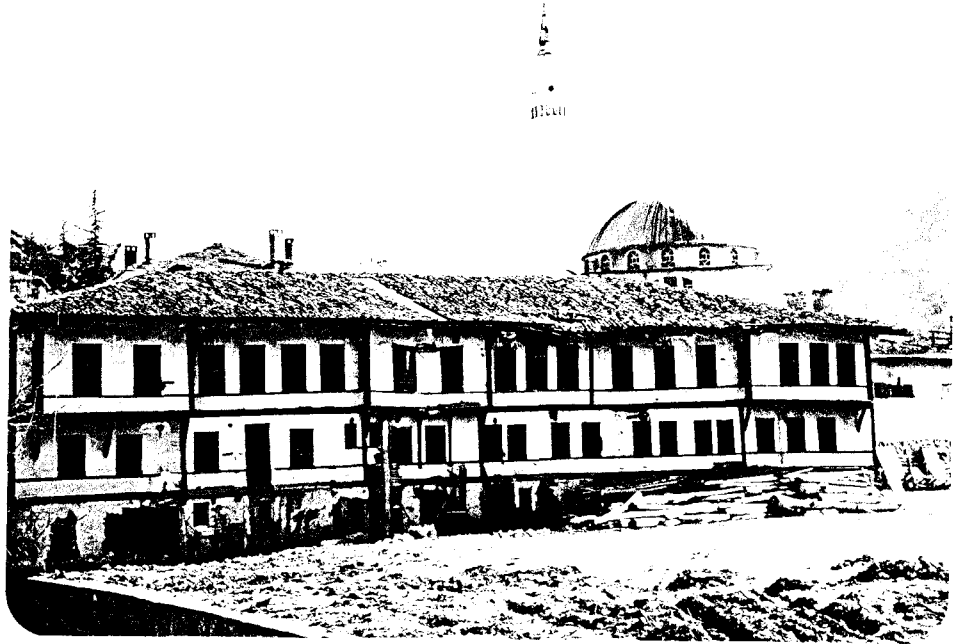

Foto.149- Postacılar Hanı,
güney cephesi, 1991.

Foto.150-Postacılar Hanı,
dere (batı) cephesi, 1991.

Foto. 151- Postacılar Hanı'nın
yerine yapılan yeni bina, 1995.

Foto. 152- İstiklâl-i Milli İlkokulu, 1950'den önce.
(S. Müderrisoğlu Arşivi)

Foto. 153- İstiklâl-i Milli İlkokulu, güney cephesi, 1994.

Foto. 154-İstiklâl-i Milli İlkokulu'nun Beşir Bayraktar Caddesi cep.

Foto. 155- Hükümet Konağı, manzara cephesi, 1994.

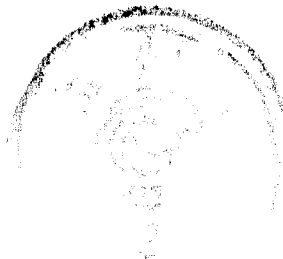

Foto. 156- 14 envanter numaralı çeşme, 1995.

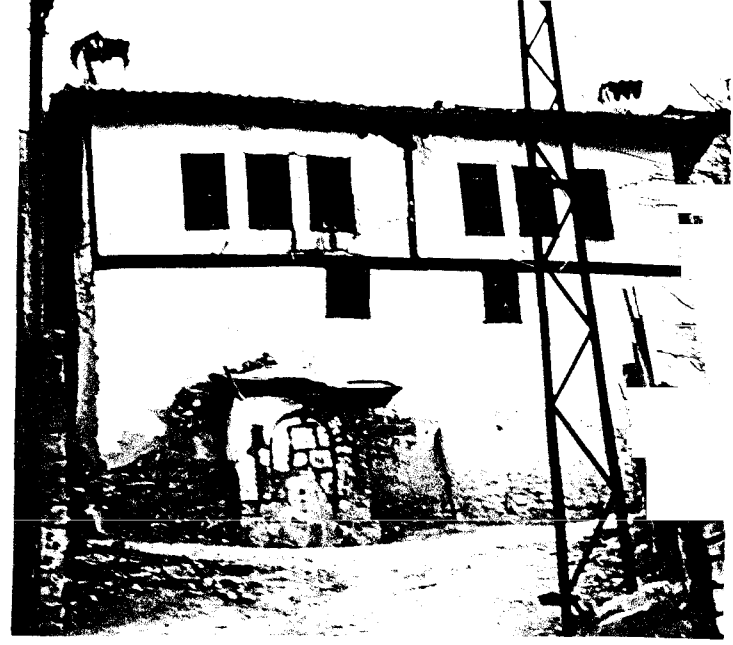

Foto. 157- Konakyeri Çeşmesi, 1991.

Foto. 158- Başaklar Çeşmesi, 1967
(ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto.159- Başaklar Çeşmesi, 1993.

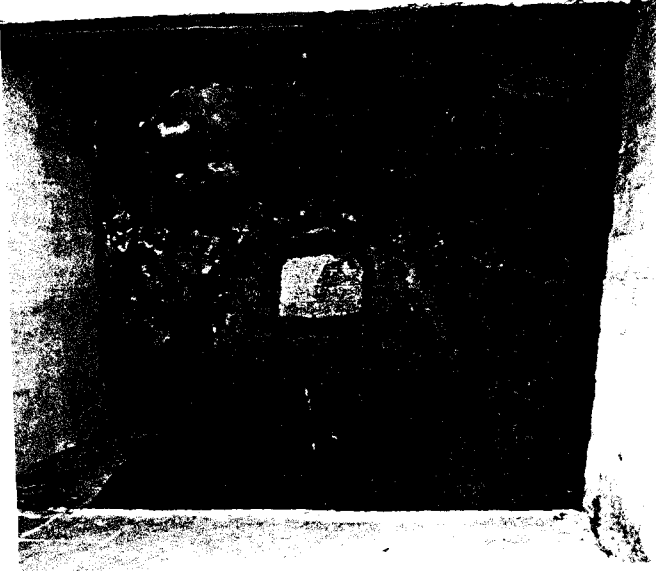

Foto. 160- Meryem Hatun Çeşmesi, 1993.

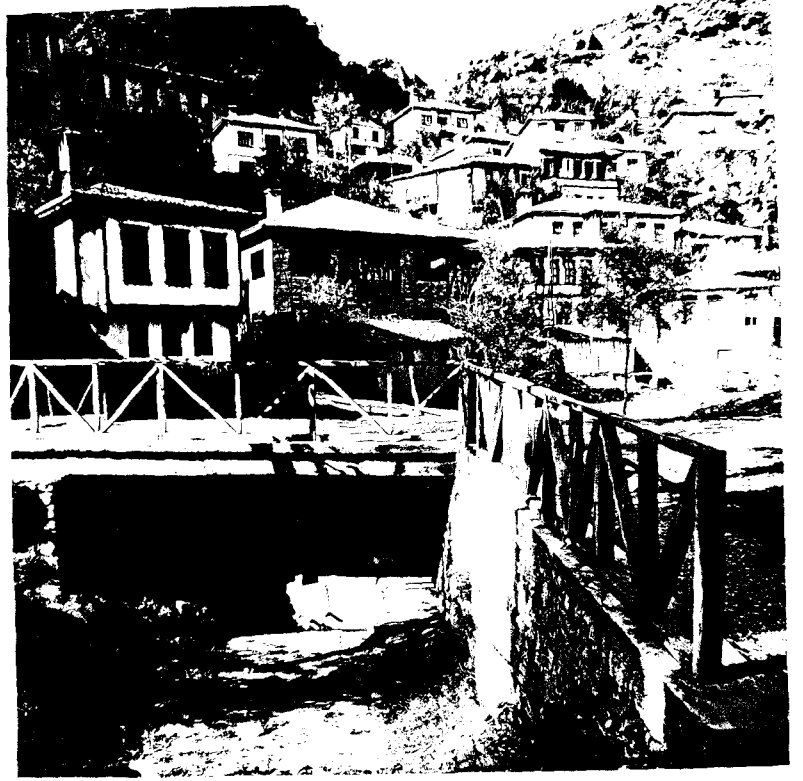

Foto. 161-Meryem Hatun Çeşmesi, arkada Kavaklar Evi, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 162- Refik Aloğlu'na ait ambar üstü evi, 1990.

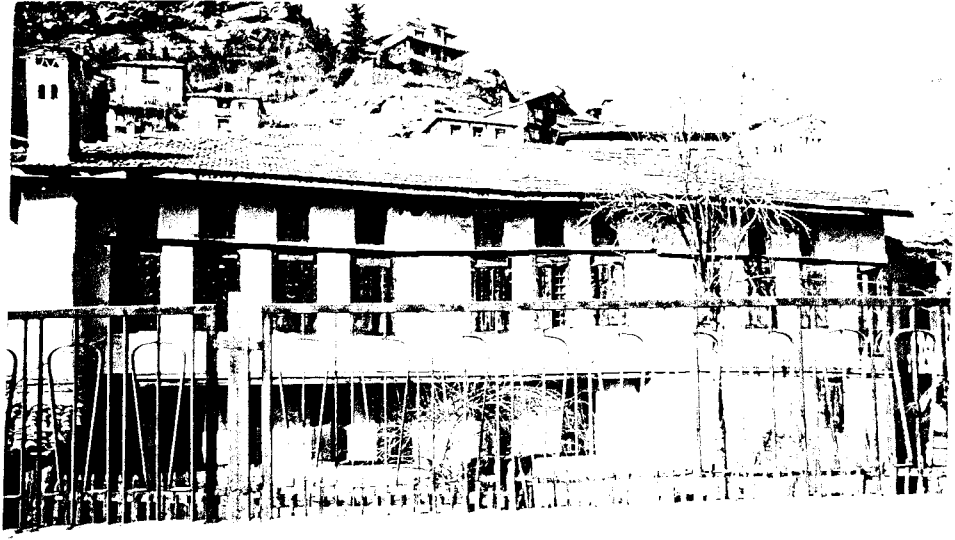

Foto. 163- Müderrisoğlu Evi,
dere cephesi

Foto. 164- Müderrisoğlu Evi,
yıkılan selamlık kısmı yerine
yapılan bina.

Foto. 165- Müderrisoğlu Evi, giriş cephesi.

Foto. 166- Müderrisoğlu Evi, batı cephesi.

Foto. 167- Ali Kaya Evi,
Kabalar Sokak cephesi.

Foto. 168- Yüceller Evi,
arka (yamaç) cephe.

Foto. 169- Yüceller Evi,
manzara cephesi.

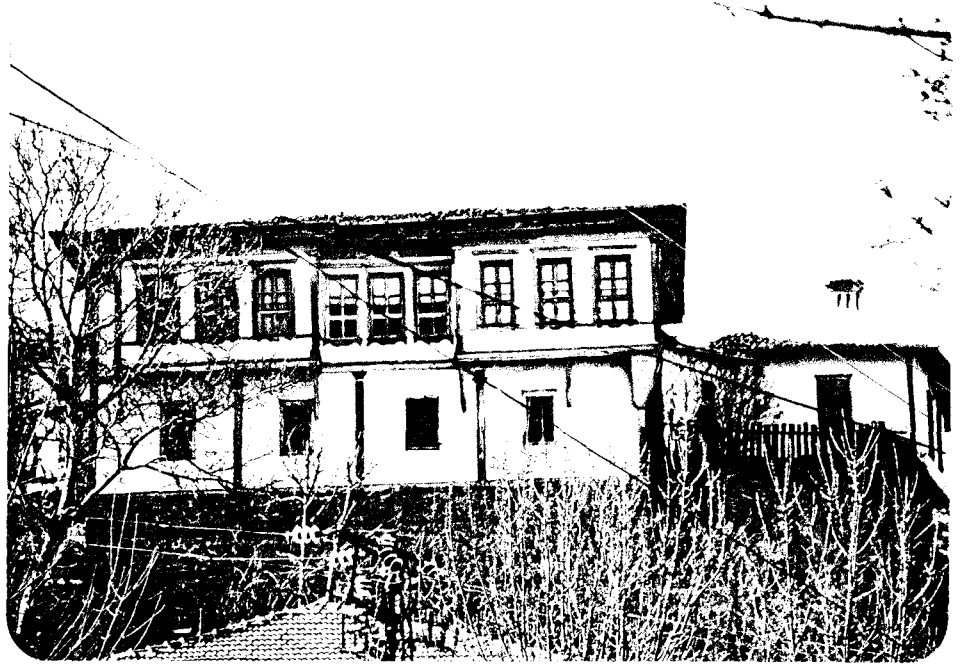

Foto. 170- Gürcüler Evi,
kuzeydoğu cephesi.

Foto. 171- Gürcüler Evi,
giriş cephesi.

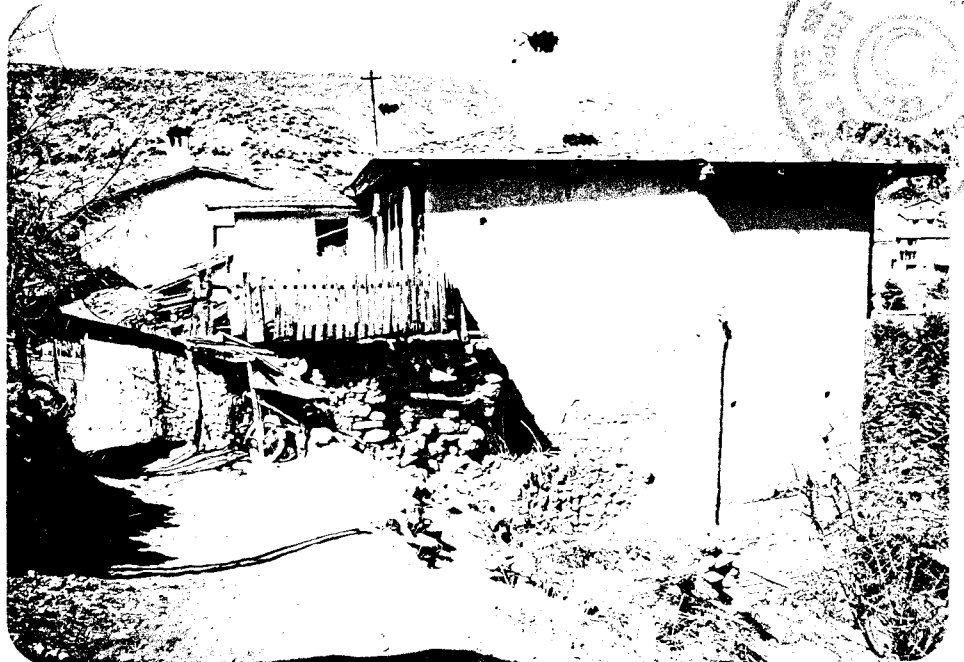

Foto. 172- Gürcüler Evi,
güneydoğu cephesi.

Foto. 173- Ş. Erdem Evi, giriş (cadde) cephesi, 1990.

Foto.174-Ş. Erdem Evi, giriş cep.,1967 (ODTÜ).

Foto. 175- Ş. Erdem Evi, dere cephesi, 1990.

Foto. 176- Ş. Erdem Evi, dere cephesi ile güneybatı cephesi köşesi ve muhdes balkon.

Foto. 177- Hacı Beyler Evi, dere cephesi

Foto. 178- Hacı Beyler Evi, giriş (cadde) cephesi.

Foto. 179- Hacı Beyler Evi yan (kuzeydoğu) cephe, ahır, samanlık ve fırınevi ek binası. 1990

Foto. 180- Kavaklar Evi,
dere cephesi ile arka cephe.

Foto. 181- Kasımlar Evi,
manzara cephesi, 1993.

Foto. 182- Kasımlar Evi, sağ
yan (kuzeydoğu) cephe.

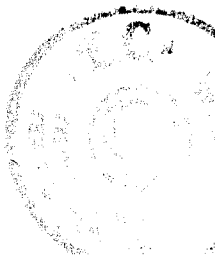

Foto. 183- Geredeliler Evi, cadde cephesi.

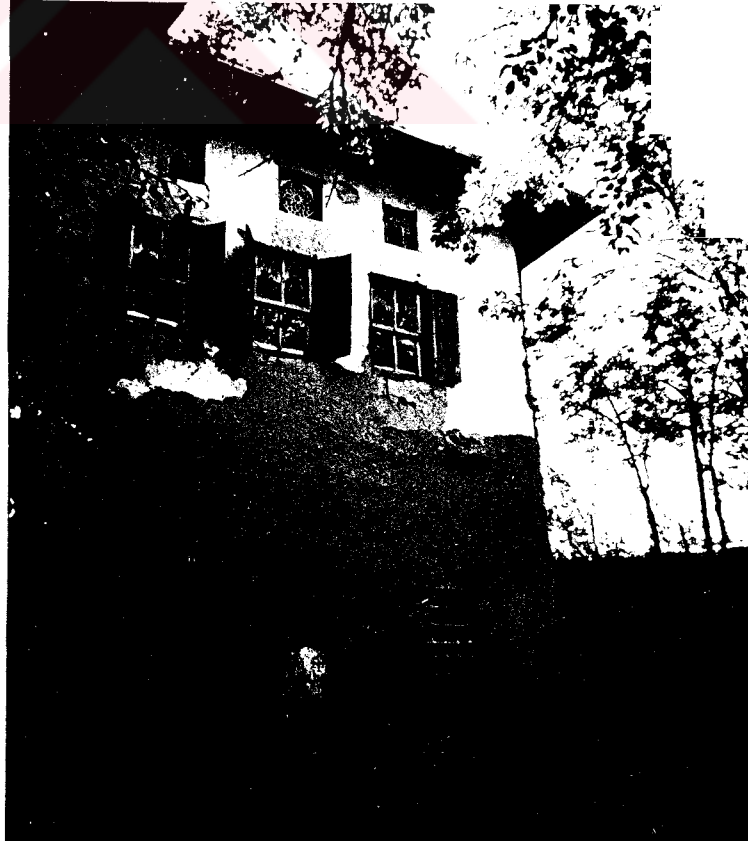

Foto. 184- Geredeliler Evi, sokak cephesi.

Foto. 185- Nuri Güner Evi, Sarayönü Sokak cep.

Foto. 186- Nuri Güner Evi, yan bahçe cephesi.

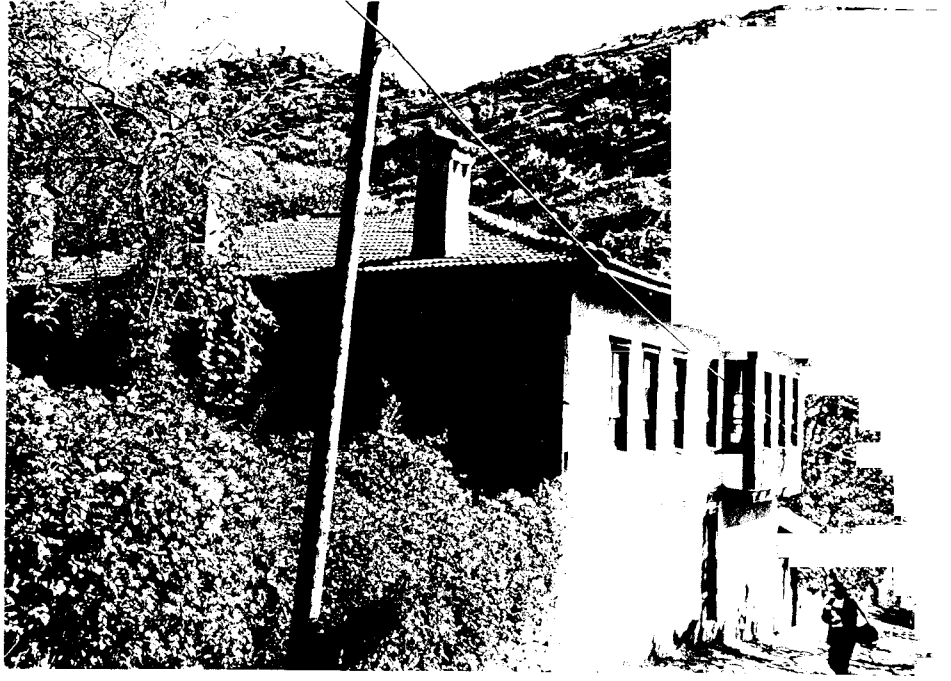

Foto. 187- Nuri Güner Evi,
Konakyeri Sokak cephesi.

Foto. 188- Postacılar Evi,
giriş cephesi.

Foto. 189- Zekâi Eke Evi,
dere cephesi.

Foto. 190- Varlık Evi, cadde cephesi ile doğu cephesi köşesi, harem girişi.

Foto. 191- Varlık Evi, cadde (kuzey) cephesi, selamlık girişi.

Foto. 192- Tahsin Beyler Evi, Erenler Sokak cephesi.

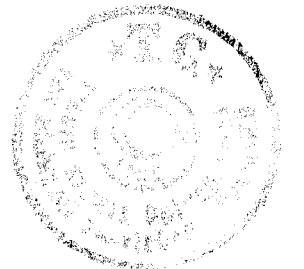
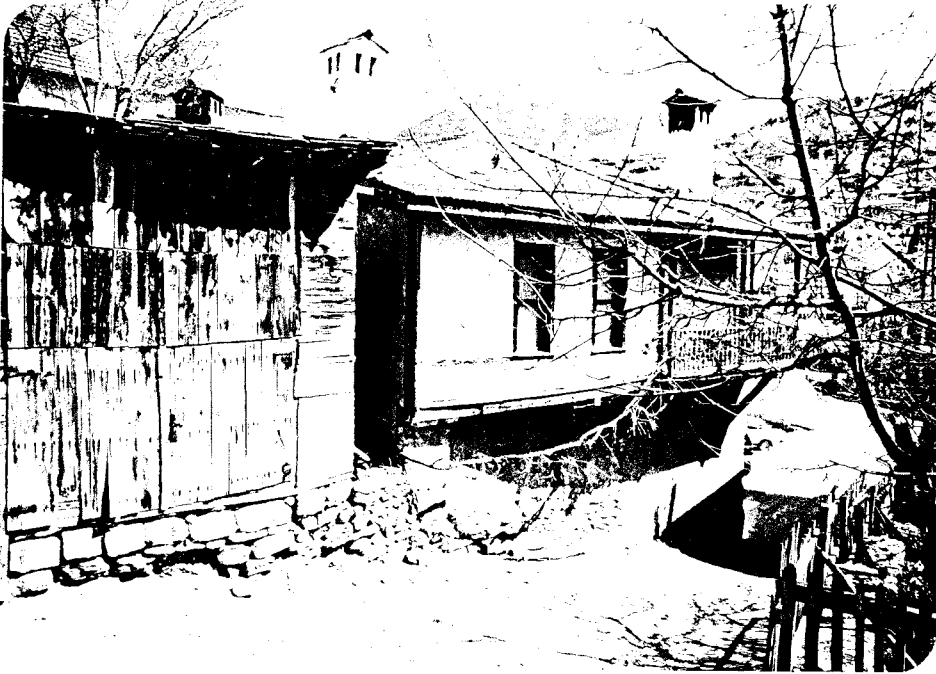

Foto. 193- Pulcular Evi,
manzara cephesi (Env.55).

Foto. 194- 108 Envanter No.'lu
Ev, manzara (giriş) cephesi.

Foto. 195- Mümtaz Birsen Evi,
dere cephesi (Env.126).

Foto. 196- İşcanlar Evi,
manzara cephesi (Env.48).

Foto. 197- Hafızlar Evi,
manzara cephesi (Env.65).

Foto. 198- Kasaplar Evi
ve 32 Env. No.'lu Ev.

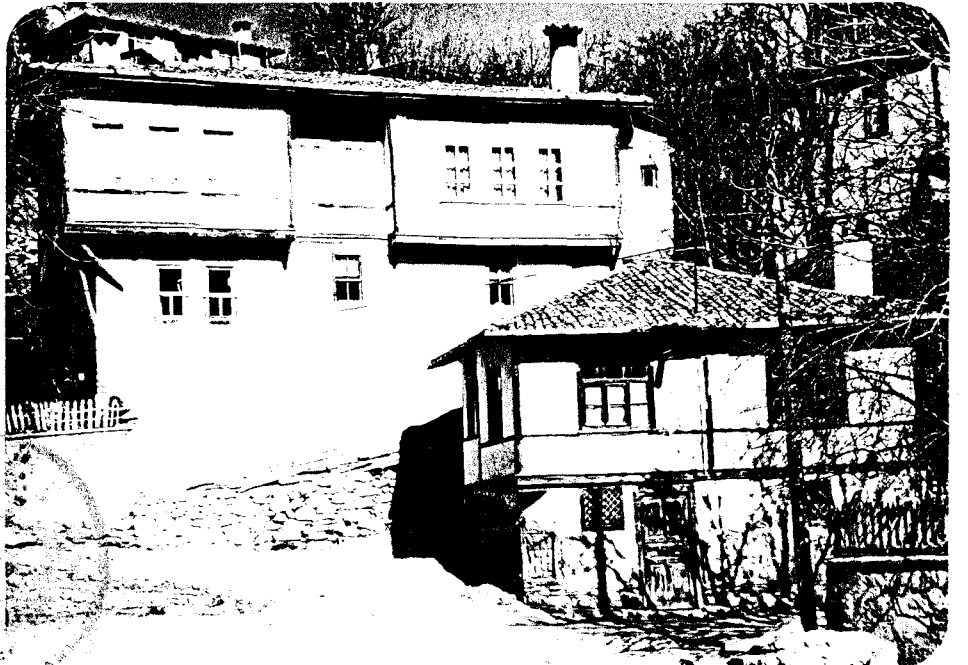

Foto. 199- Talât Pekmez Evi,
dere ve İstanbul Caddesi
cepheleri (Env.71).

Foto. 200- Bayındırlar Evi ile
83 Env. No.'lu Ev, Akşemsettin
Caddesi.

Foto. 201- Yağcılar Evi,
cadde cephesi (Env.69).

Foto. 202- Serfenler Evi (eski hapisane),
arkasında Hatipler Evi, 1950 öncesi
(S. Müderrisoğlu Arşivi).

Foto. 203- Hatipler Evi, 1993.
Serfenler Evi yol açıldığı için
yıkılmış.

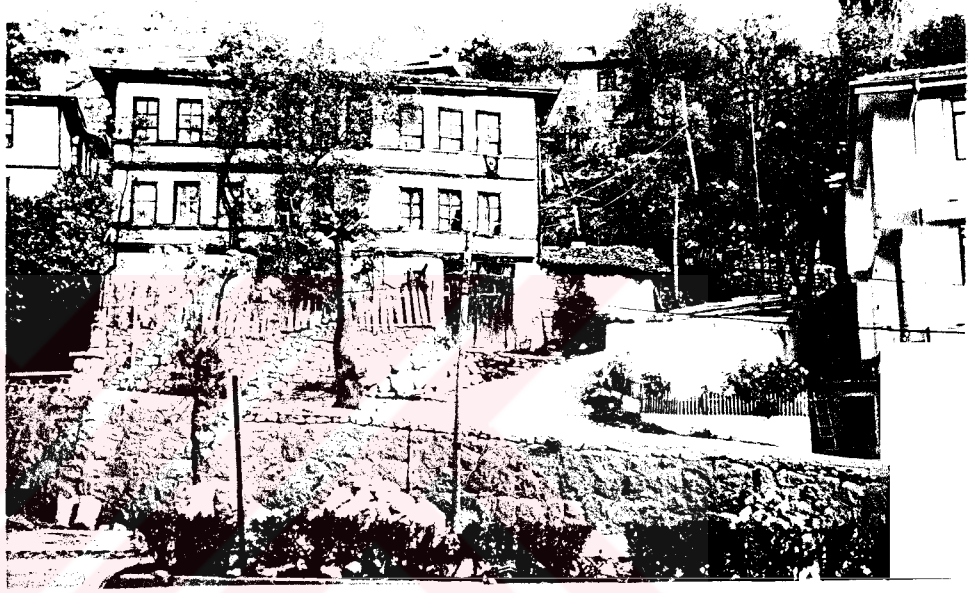
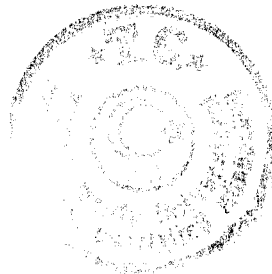

Foto. 204- Göynük'te rastlanan dik çatılı evlerden
biri (Env. 117).

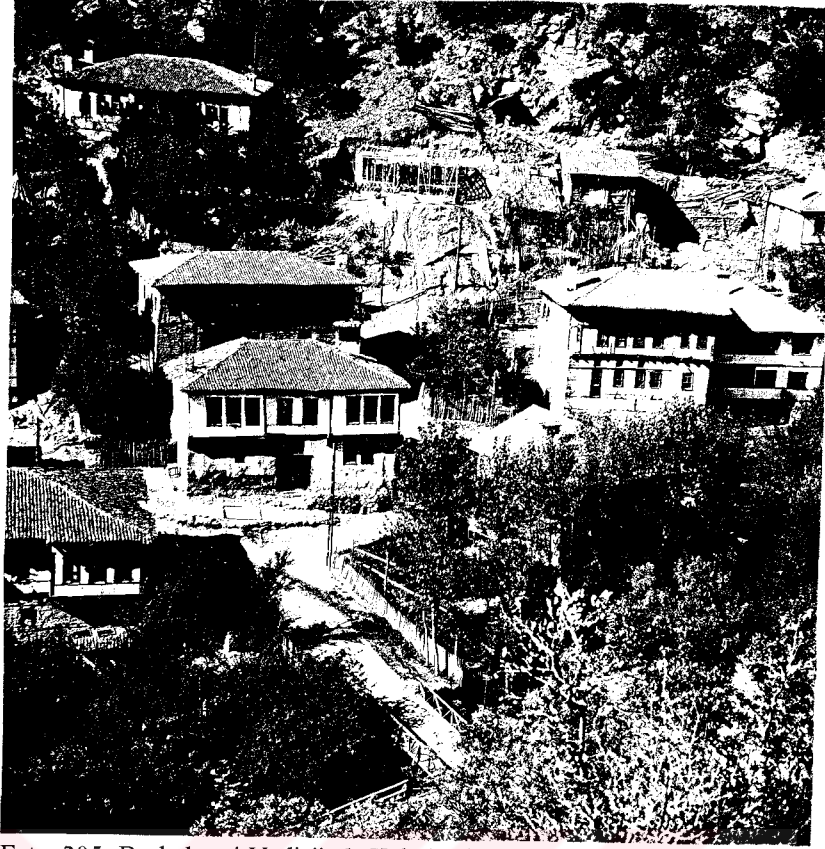

Foto. 205- Beybahçesi Vadisi'nde Kabalar Sokak ve civarı. Sağ kenarda, geçmişte Hükümet Konağı Lojmanı olarak kullanılan 50 Env. No.'lu yapı, 1967 (ODTÜ.).

Foto. 206- Hükümet Konağı Lojmanı olarak kullanılan ev, 1967 (ODTÜ. MİM. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 207- Aynı evin 1994 yılındaki durumu.

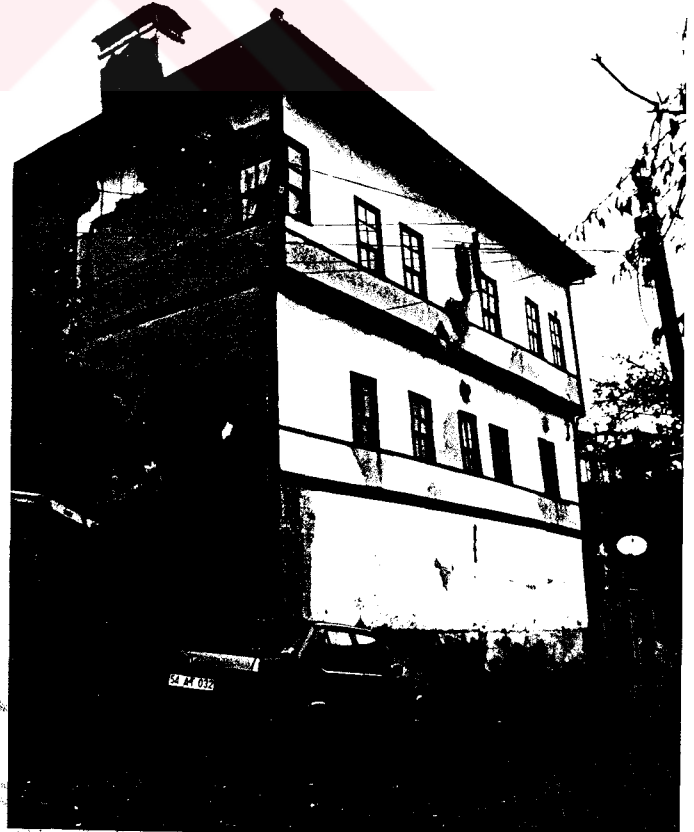
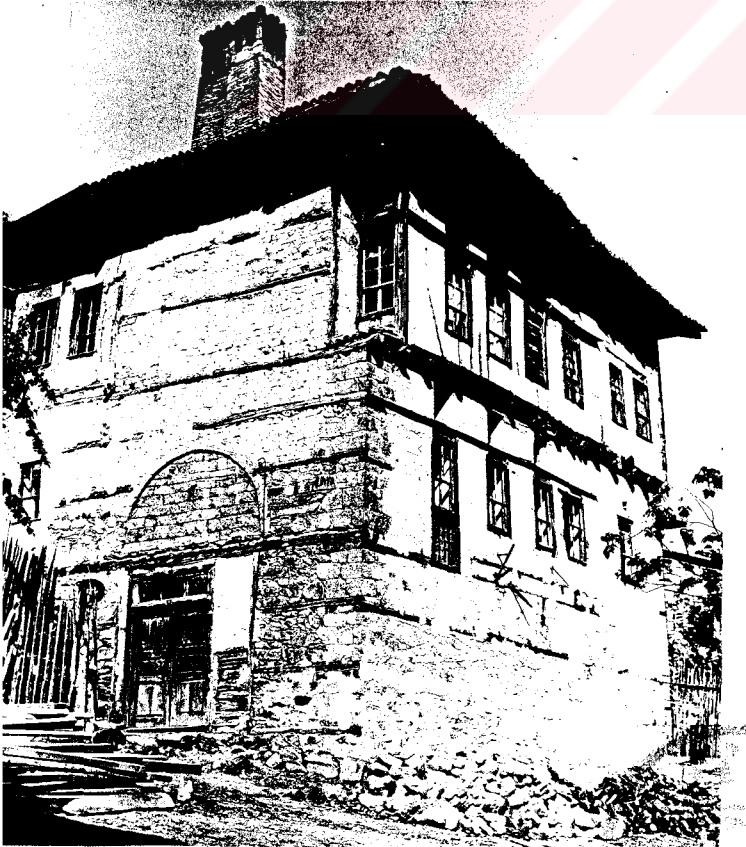

Foto. 208- Beybahçesi Vadisi, Sarayönü Sokak'taki Saatçiler Evi, 1967 (Göynük A Town.....,1970).

Foto. 209- Saatçiler Evi, 1967 (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi)

Foto. 210- Saatçiler Evi 70'li yıllarda yıkılınca, yerine yapılan yapı.

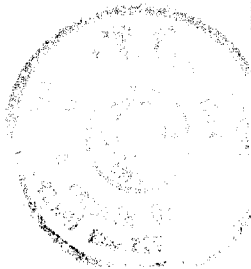

Foto. 211- Müderrisoğlu Evi,
yazlık oda görünüşü.

Foto. 212- Müderrisoğlu Evi,
çardak -sofa- görünüşü.

Foto. 213- Tüccarlar Evi,
kışlık oda görünüşü.

Foto. 214- Ali Kaya Evi,
çardak -sofa- görünüşü.

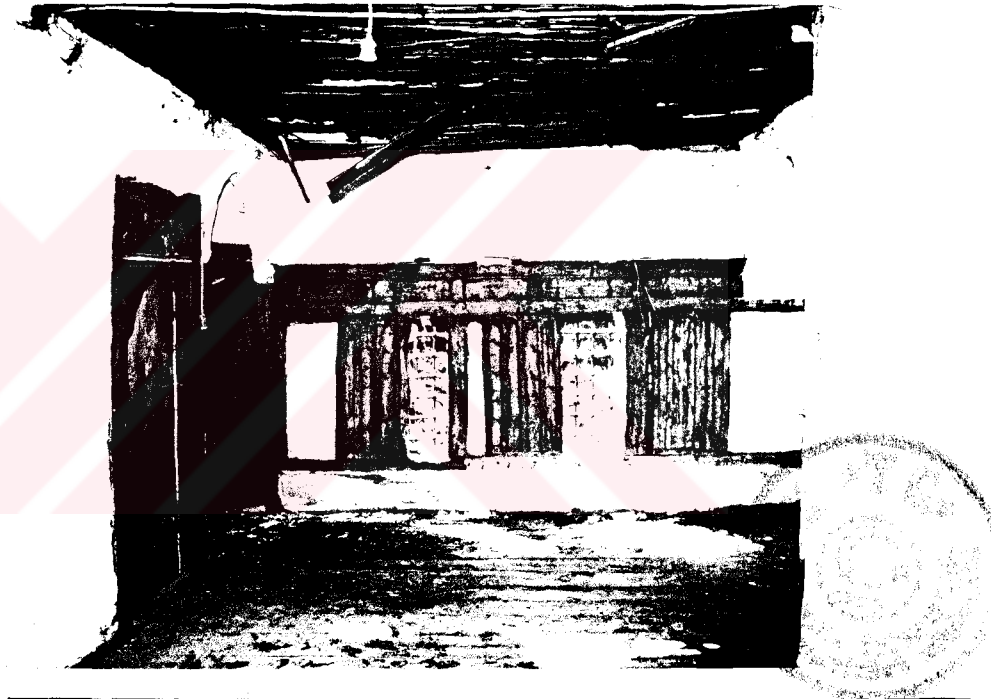

Foto. 215- Ali Kaya Evi,
sofa - *kışlık oda* ilişkisi.

Foto. 216- Ali Kaya Evi,
kışlık oda görünüşü.

Foto. 217- Müderrisoğlu Evi,
yazlık oda yüklüğü.

Foto. 218- Kışlık oda yüklüğü
(Env. No. 59).

Foto. 219- Ali Kaya Evi,
yazlık oda yüklüğü.

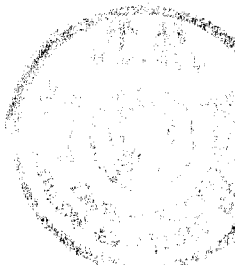

Foto. 220- İsmail Yağın Evi,
yüklük detayı.

Foto. 221- Kasımlar Evi,
yazlık oda yüklüğü.

Foto. 222- Ş. Erdem Evi,
yazlık oda çiçeklik ve
dolapları.

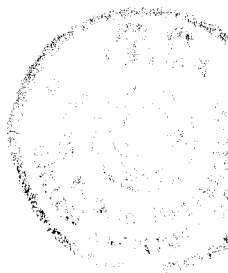

Foto. 223- Hacı Beyler Evi, yazlık oda dolabı.

Foto. 224- Kavaklar Evi, yazlık oda dolabı.

Foto. 225- Nuri Güner Evi, yazlık oda dolabı.

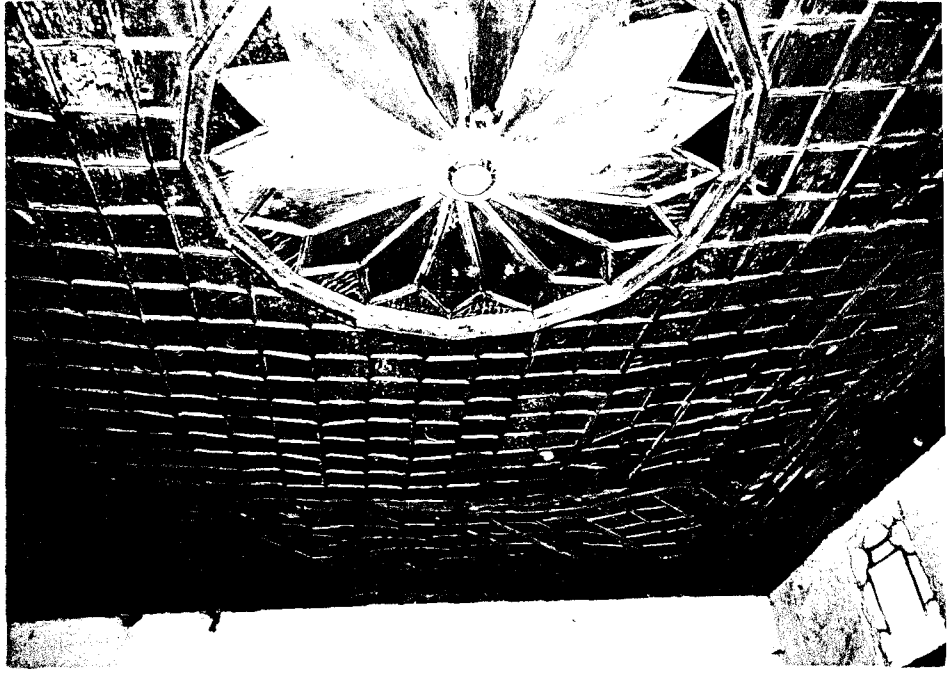

Foto. 226- Müderrisoğlu Evi,
yazlık oda tavanı.

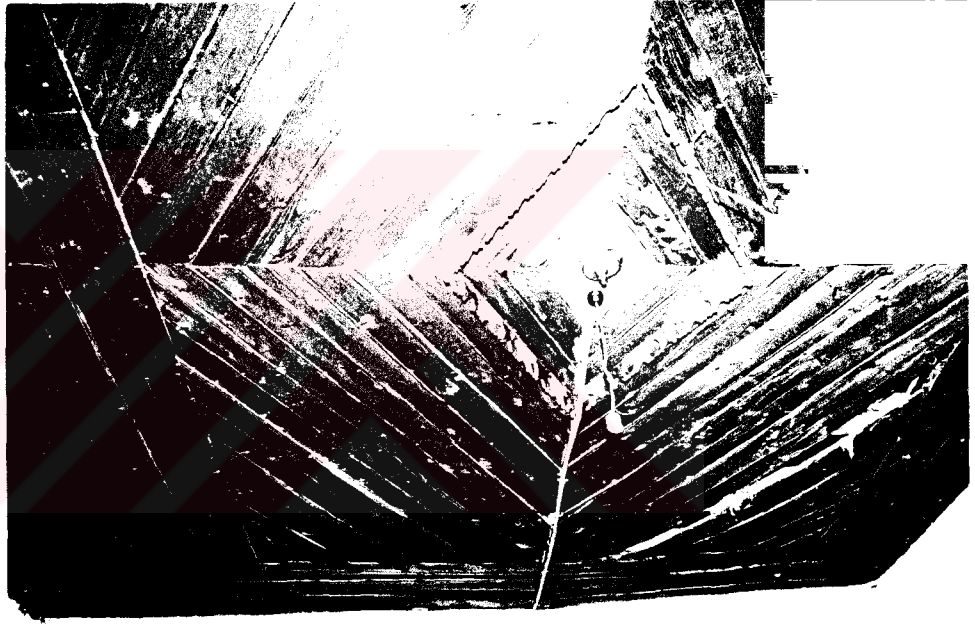

Foto. 227- Ali Kaya Evi,
yazlık oda tavanı.

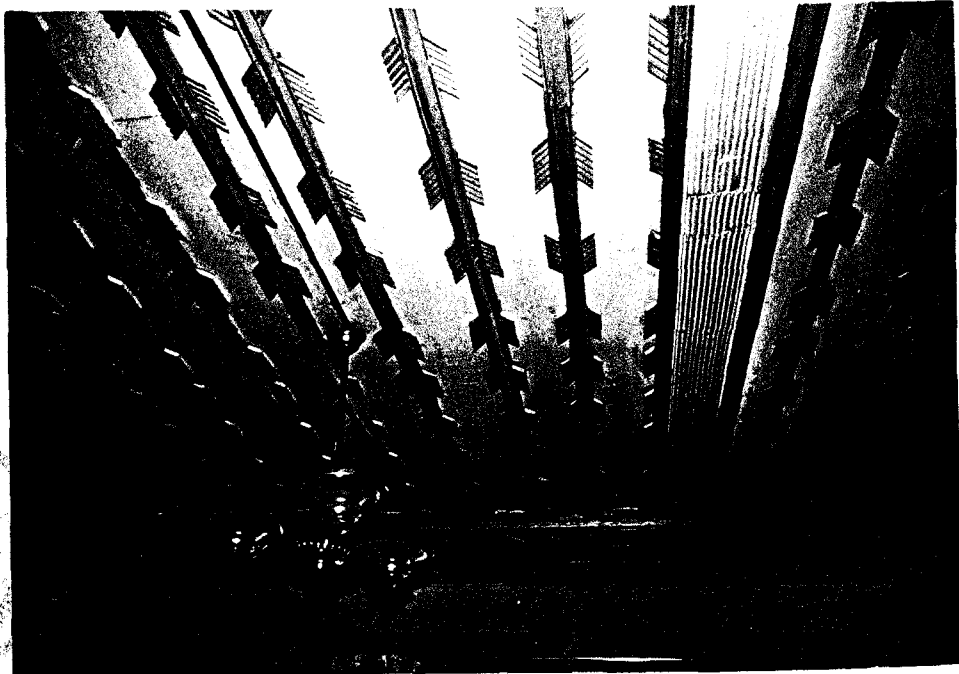

Foto. 228- Gürcüler Evi,
yazlık oda tavanı.

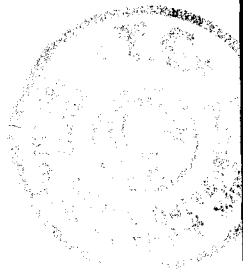

Foto. 229- 59 Env.No.'lu Ev,
yazlık oda tavanı.

Foto. 230- Nuri Güner Evi,
oturma odası tavanı.

Foto. 231- Nuri Güner Evi,
yazlık oda tavanı.

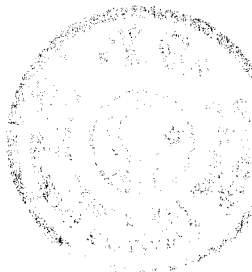

Foto. 232- Hacı Beyler Evi,
yazlık oda tavanı.

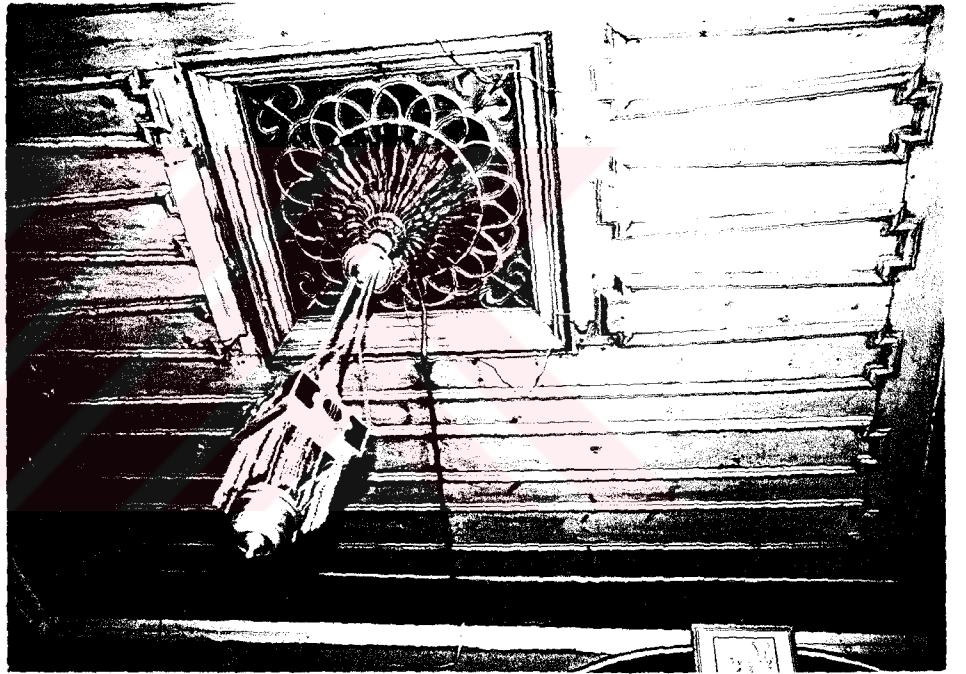

Foto. 233- Hacı Beyler Evi,
yazlık oda tavan göbeği.

Foto. 234- Hacı Beyler Evi,
orta kat, oturma odası tav.

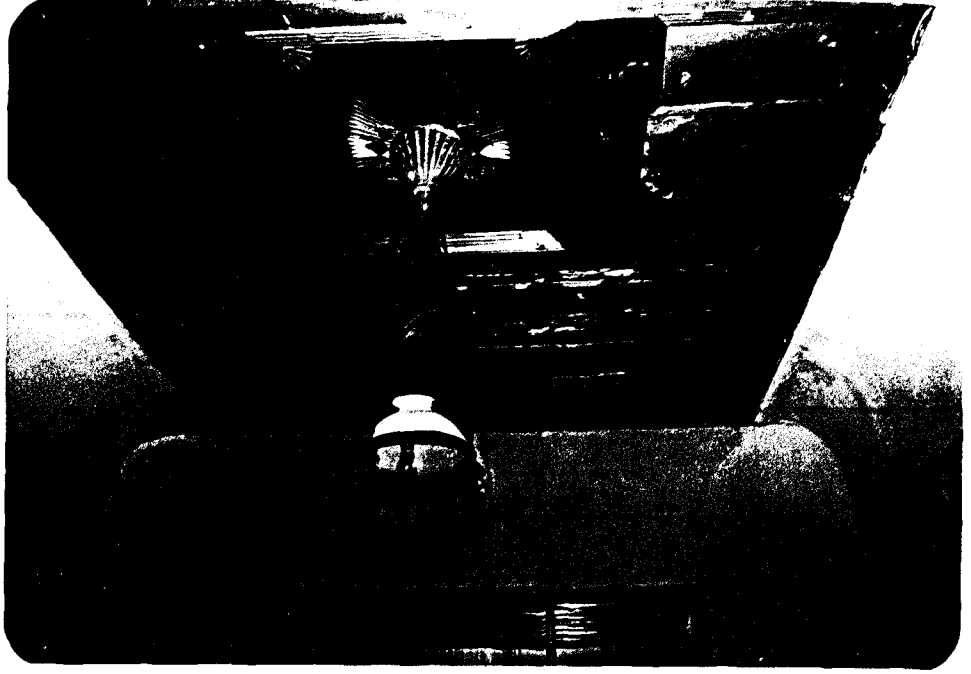

Foto. 235- Ş.Erdem Evi,
çardak -sofa- tavanı.
(tekne tavan)

Foto. 236- Zekâi Eke Evi,
çardak -sofa- tavanı.

Foto. 237- Nuri Güner Evi,
çardak -sofa- tavanı.

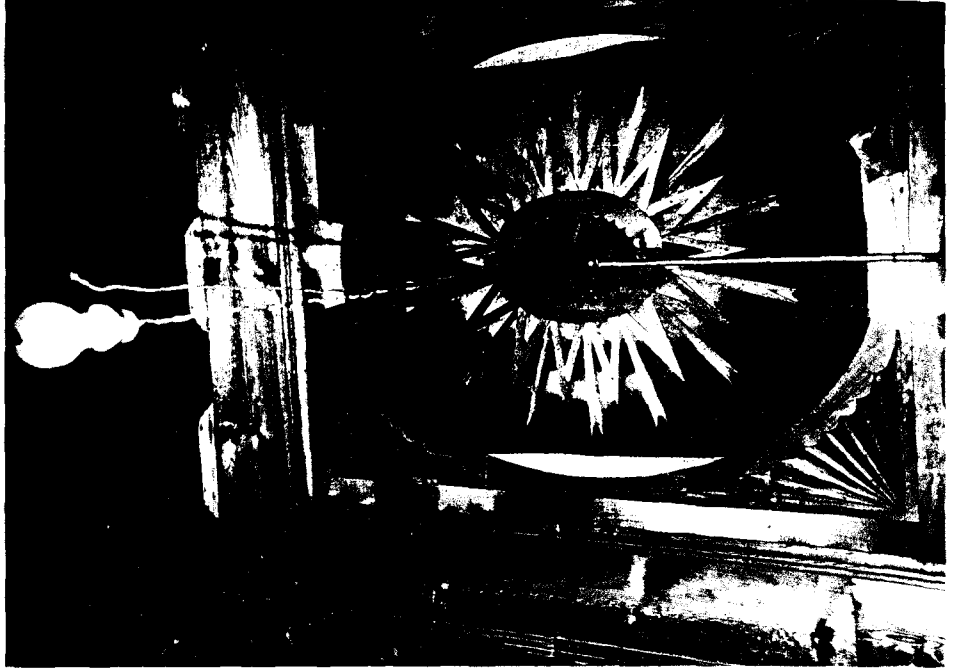

Foto. 238- Varlık Evi,
çardak -sofa- tavan göbeği.

Foto. 239- Müderrisoğlu
Evi, hayat tavanı.

Foto. 240- Kasımlar Evi,
hayat tavanı.

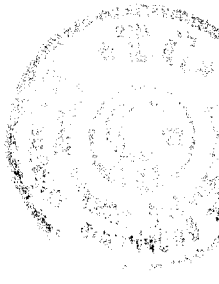

Foto. 241- Ali Kaya Evi,
kışlık oda ocağı.

Foto. 242- Ali Kaya Evi,
ocağı.

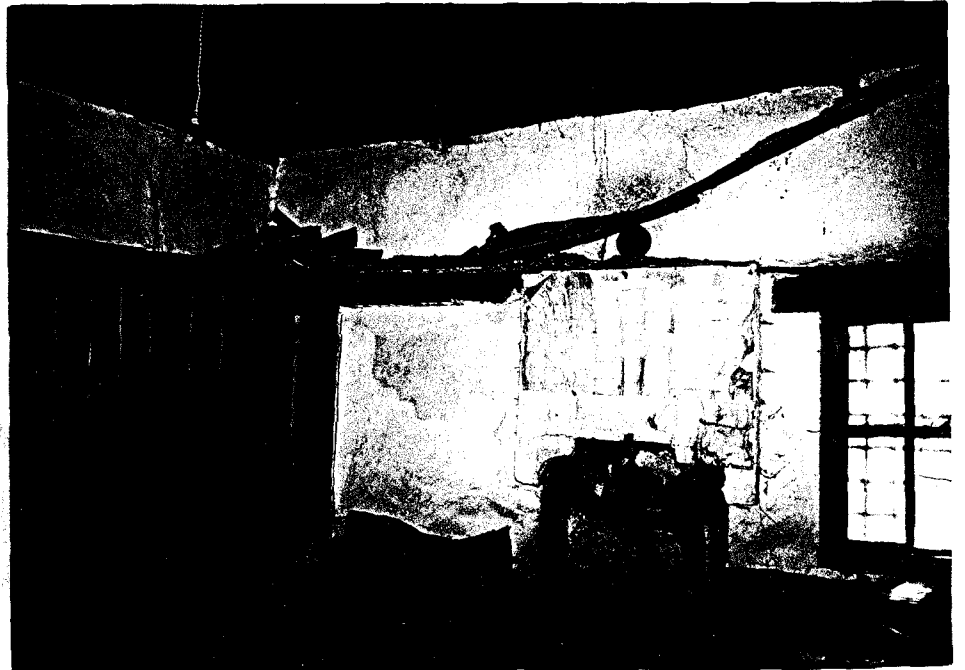

Foto. 243- Müderrisoğlu Evi,
konuk odası ocağı.

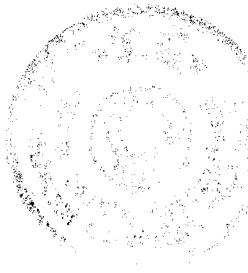

Foto. 244- Müderrisoğlu Evi,
ara kat -üst kat merdiveni.

Foto. 245- Ali Kaya Evi,
bahçe katı -üst kat merdiveni.

Foto. 246- İsmail Yağan Evi,
bahçe katı -orta kat merdiveni.

Foto. 247- İsmail Yağın Evi,
orta kat-üst kat merdiveni.

Foto. 248- Zekai Eke Evi, üst kat-çatı katı merdiv.

Foto . 249- Varlık Evi, bahçe katı-orta kat
arasındaki merdiven.

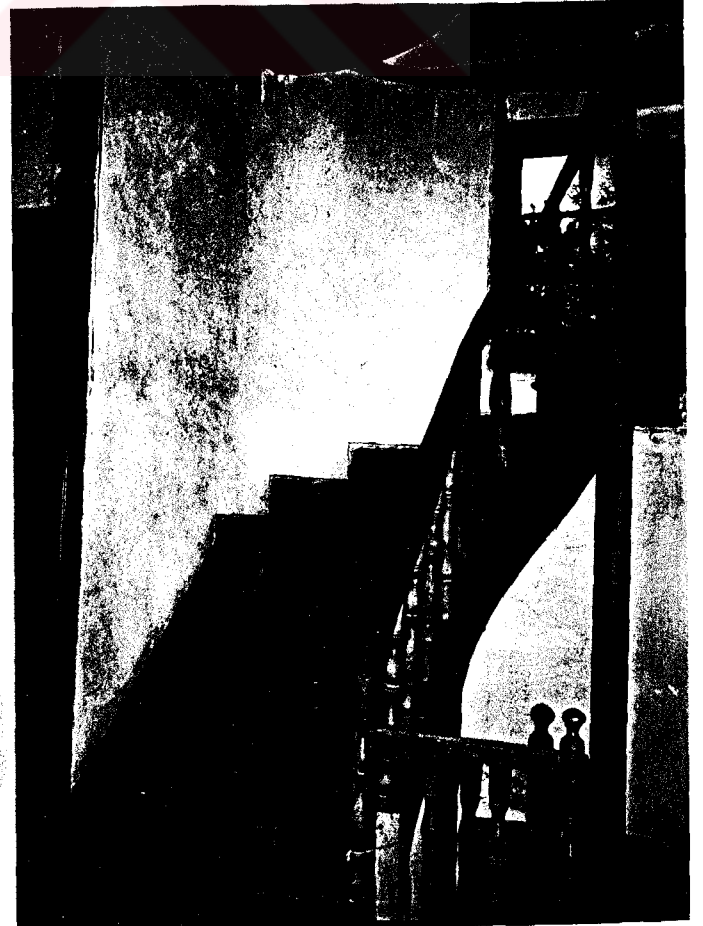

Foto. 250- Müderrisoğlu Evi, yazlık ve kışık oda kapıları.

Foto. 251- Müderrisoğlu Evi, oda kapısı.

Foto. 252- Müderrisoğlu Evi, yazlık oda kapısının odadan görünümü.

Foto. 253- Ali Kaya Evi, yazlık oda kapısı.

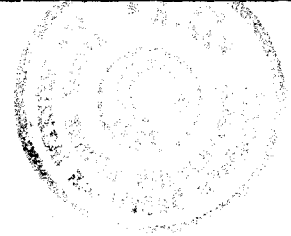

Foto. 254- Kavaklar Evi, *yazlık oda* kapısı.

Foto. 255- Tüccarlar Evi, merdiven holü ve *yazlık oda* kapıları.

Foto. 256- Hacı Beyler Evi, *yazlık oda* kapısı.

Foto. 257- İsmail Yağan Evi, *oda* kapıları.

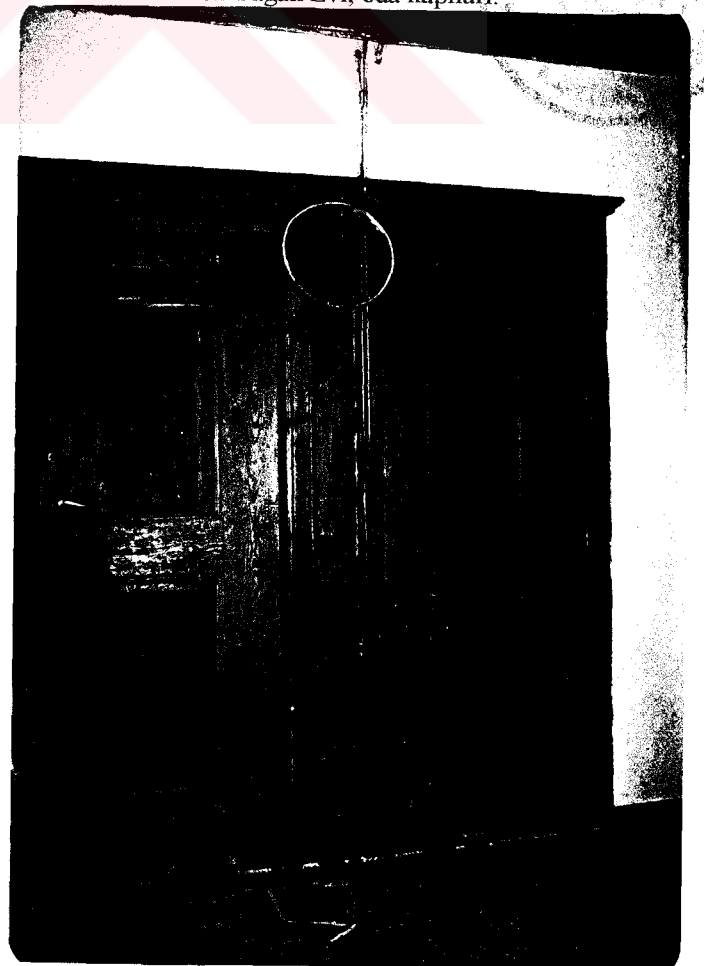

Foto. 258- Kasımlar Evi, giriş kapısı.

Foto. 259- Müderrisoğlu Evi, giriş ve ahır kapıları.

Foto. 260- Ali Kaya Evi, ahır kapısı.

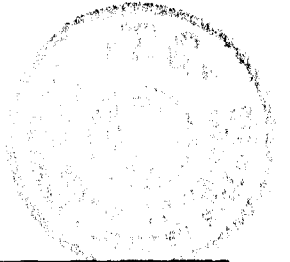

Foto. 261- İsmail Yağan Evi, ahır ve giriş kapıları.

Foto. 262- Hacı Beyler Evi, bahçeye çıkış kapısı

Foto. 263- İşcanlar Evi, giriş kapısı.

Foto. 264- Ali Kaya Evi,sofa- *kışlık oda* arasındaki pencereler.

Foto. 266- 59 Env. No.'lu Ev, sofa pencereleri.

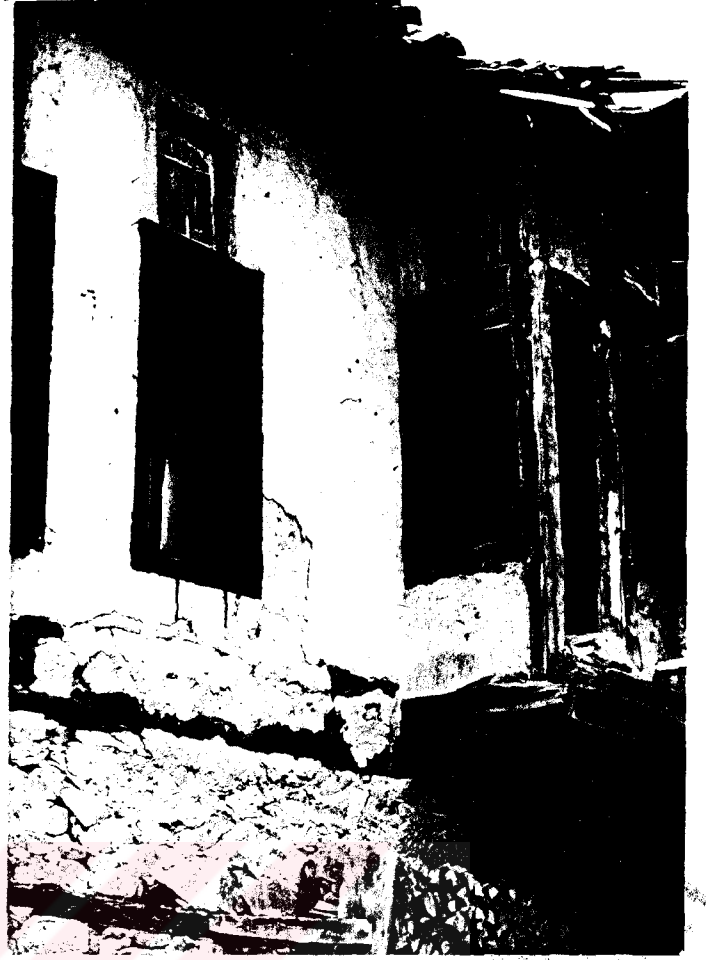

Foto. 265- Ali Kaya Evi, *yazlık oda* ve sofa pencereleri.

Foto. 267- Hacı Beyler Evi, oda penceresi.

Foto. 268- İsmail Yağan Evi, balkon kapı ve penceresi.

Foto. 269- Gürcüler Evi, *kışık oda* penceresi.

Foto. 270- Zekâi Eke Evi, oda penceresi.

Foto. 271- Hacı Beyler Evi bacaları.

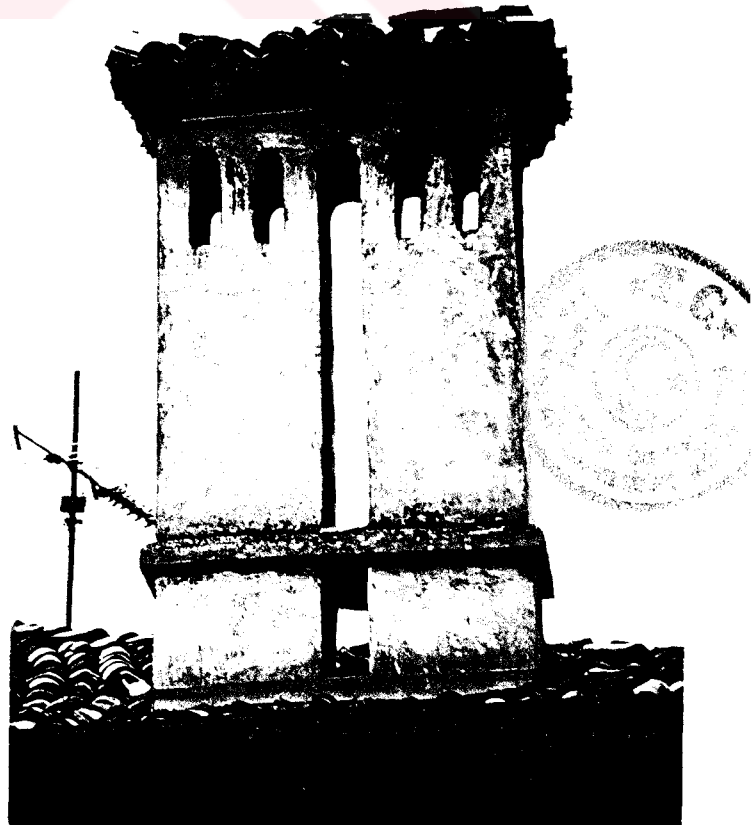

Foto. 272- İşcanlar Evi, çıkma detayı.

Foto. 273- Kasımlar Evi çıkması.

Foto. 275- Nuri Güner Evi, çıkma detayı.

Foto. 274- Hacı Beyler Evi, çıkma detayı.

Foto. 276- Geleneksel yapılarda ahşap çatki düzeni, çatki arası ahşap dolgu. İsmail Derkan Dükkânı yanı.

Foto. 277- Ahşap çatki, ahşap ve kerpiç dolgulu

Foto. 278- Ahşap çatki arası taş dolgu, Ali Kaya Evi. Sağ köşedeki "maşallah" yazısı belirsizleşmiş.

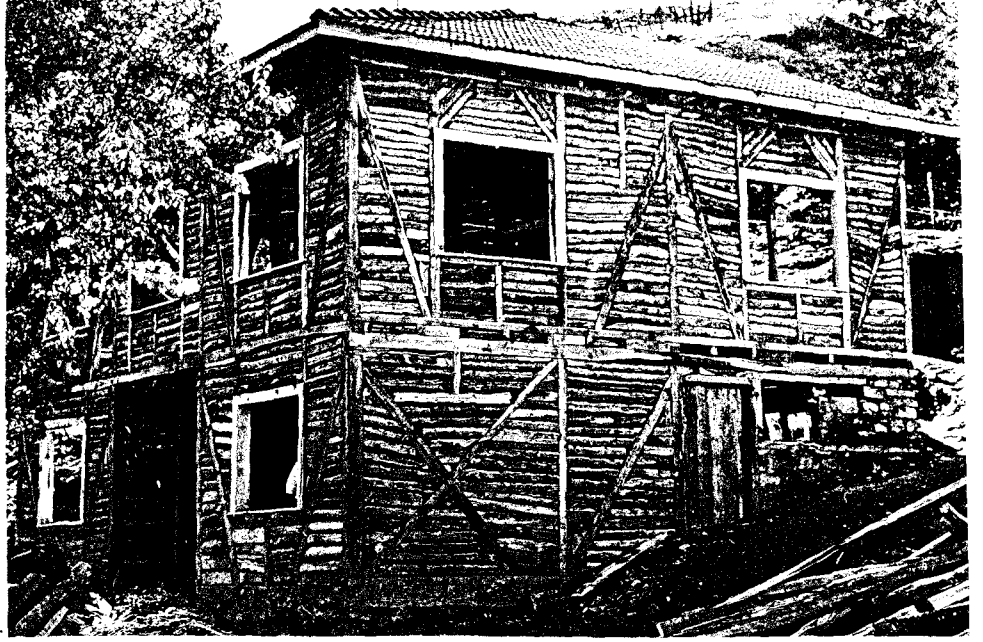

Foto. 279- 1967 yılında, geleneksel tarzda yapılan bir ev (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arş.).

Foto. 280- Ankara Caddesi üzerinde ahşap çatıklı bir ev,

Foto. 281- Ankara Cad. üzerinde bulunan "planla korunacak yapılar"dan bazıları.

Foto.282- Env. No. 113, Gazi Süleyman Paşa Cad.

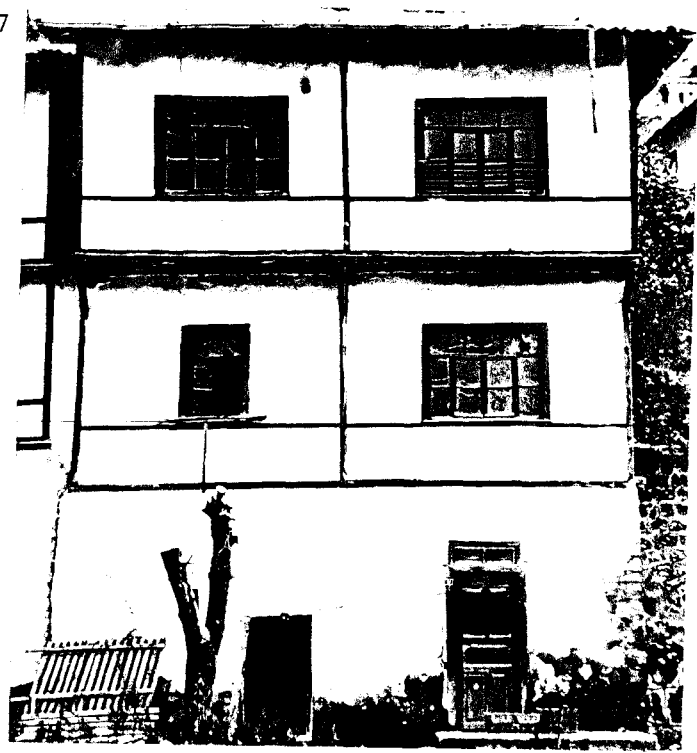

Foto.283-Env. No.112, Gazi Süleyman Paşa Cad.

Foto. 284- Tescil kaydı kaldırılan konutlardan biri, Değirmen Sokak, No.14.

Foto. 285- Tescil edilmemiş konutlardan biri, Deveyolu Sokak, No.15.

Foto. 286-Yenice Mah. Örücüler Sokak görünüşü.

Foto. 287- Hacı Apti Mah., Yazganlar Sok.

Foto. 288- Hacı Apti Mah., Devyolu Sokak.

Foto. 289- Bahçe kapısı.
Kavaklar Sokak.

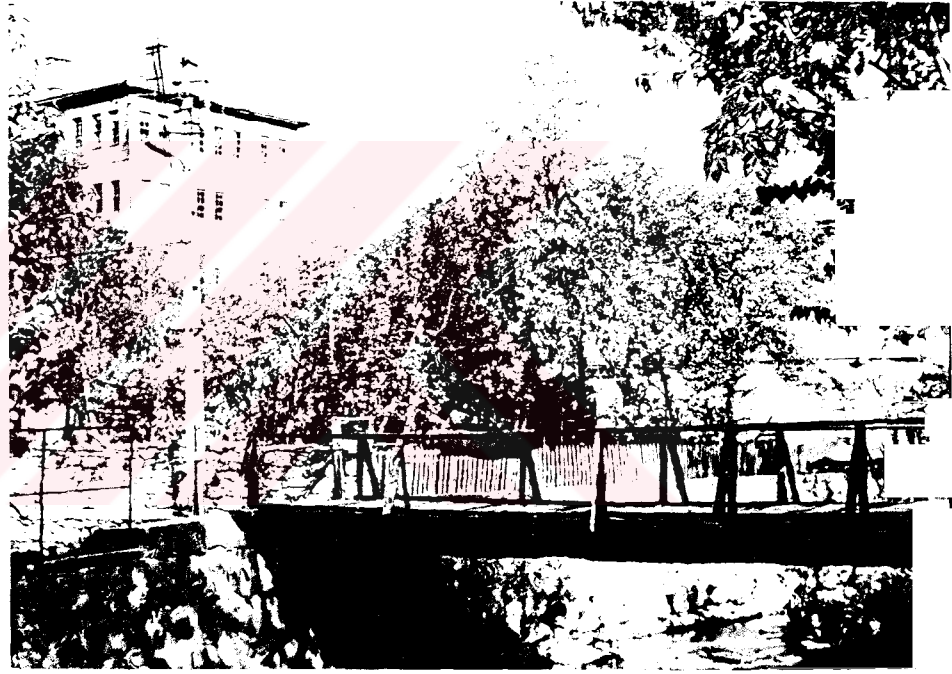

Foto. 290- Ahşap Kavaklar
Köprüsü.

Foto. 291- Evlere ulaşabilmek
için yapılan rampalar.

Foto. 292- Sofu Ali Camii ile
E.30. Env. No'lu yapı, 1967.
Bu yapı, 1989 yılında yanmıştır
(ODTÜ).

Foto.293- "İzinsiz olarak yıkılan ya da yakılan yapılar"
arasında bulunan binanın 1967 yılındaki görünüşü
(Env.No. E.30) (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 294- Aynı binanın Beybahçesi Sokak cephesi ve ahşap köprü, 1967 (ODTÜ).

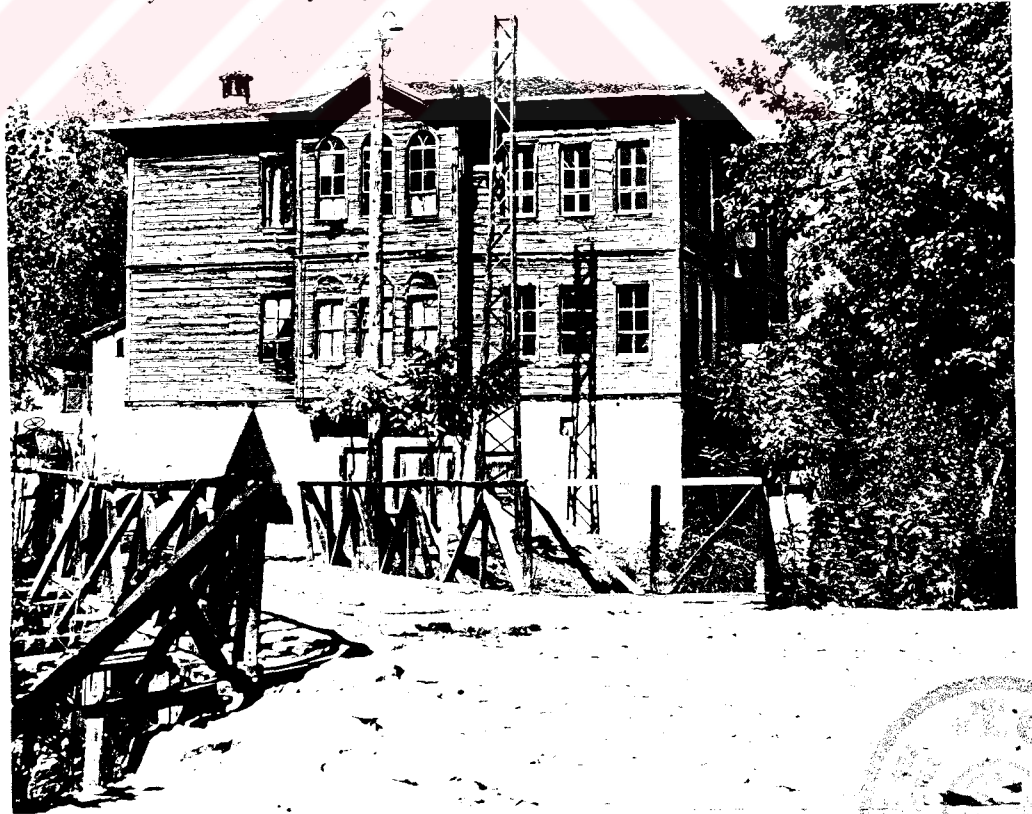

Foto. 295- "İzinsiz olarak yıkılan yapılar" arasında bulunan E.87 Env. No.'lu yapının ve çevresinin 1967 yılındaki durumu (ODTÜ. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

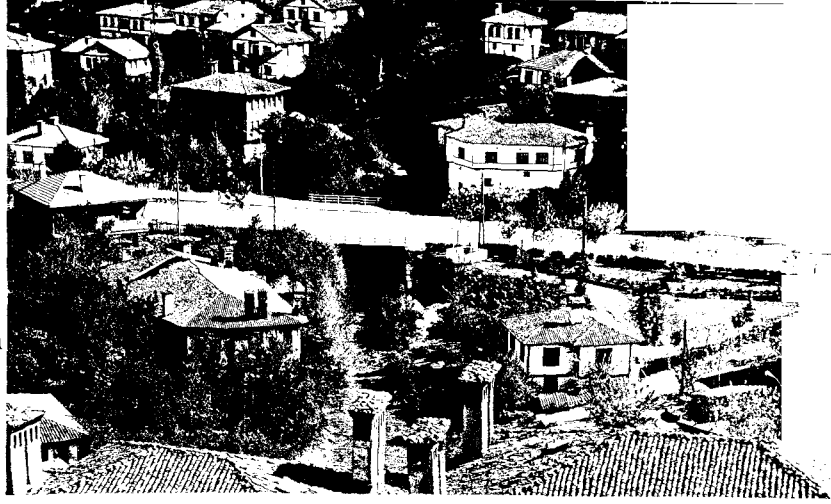
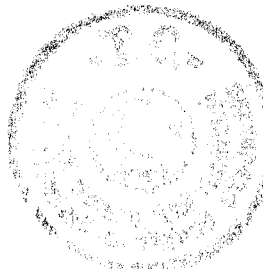

Foto. 296- E.87 Env. No.'lu binanın yerine yapılan yeni yapı (Göynük Vad.).

Foto. 297- "İzinsiz olarak yıkılan yapılar" arasında bulunan E.96 Env. No.'lu binanın yerine yapılan yeni yapı.

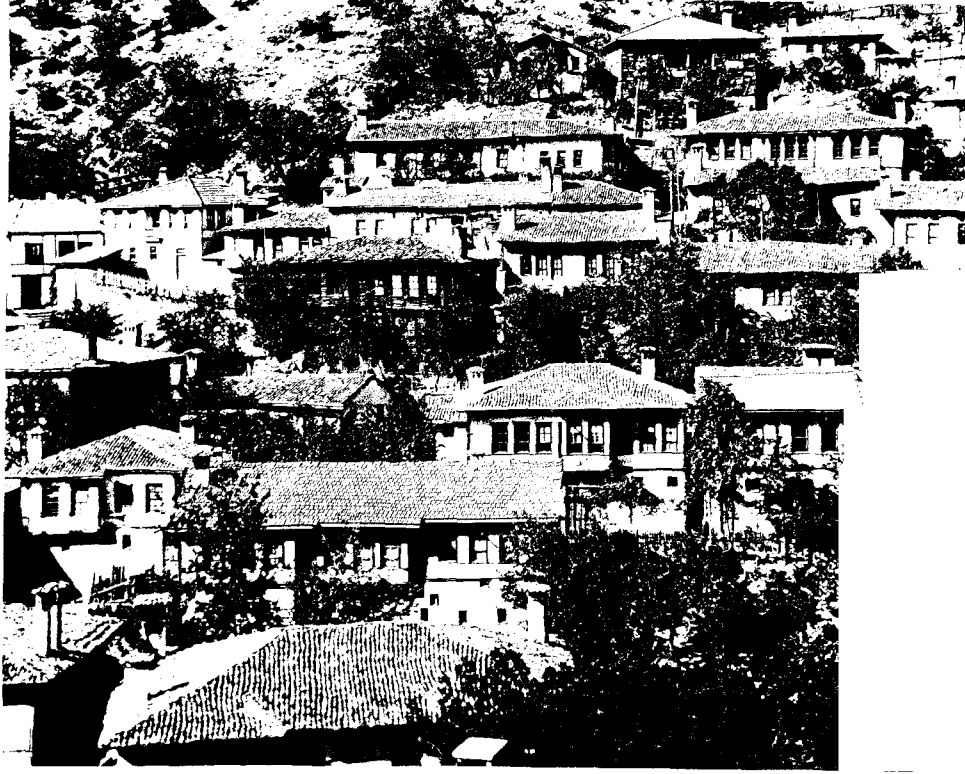

Foto. 298- Yenice Mah. ve E. 52 Env. No.'lu yapının 1967 yılındaki görünümü (ODTÜ.).

Foto. 299- E.52 Env. No'lu yapının yerine yapılan yeni yapı. Sol tarafta Tahsin Beyler Evi.

Foto. 300-Yenice Mahallesi'nin 1995 yılındaki görünümü.

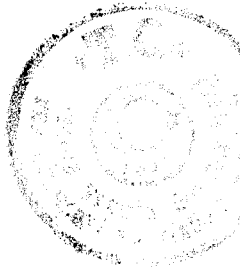
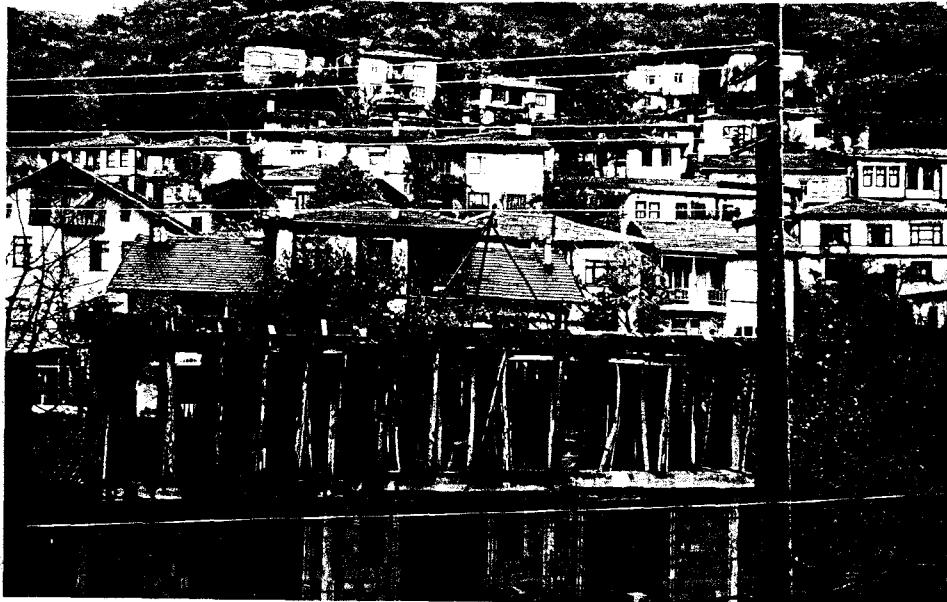

Foto. 301- Beybahçesi Caddesi'nde bulunan ve "korunması gerekli kültür varlığı özelliklerini yitirdiği" gerekçesiyle tescil kaydı kaldırılan yapının 1967 yılındaki görünümü. (Env. No. E.40) (ODTÜ).

Foto. 302- Aynı yapının yıkıldıktan sonra, 1993 yılındaki durumu.

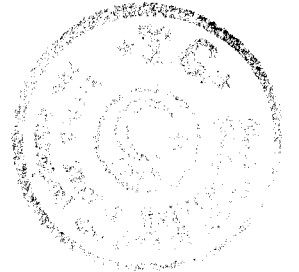
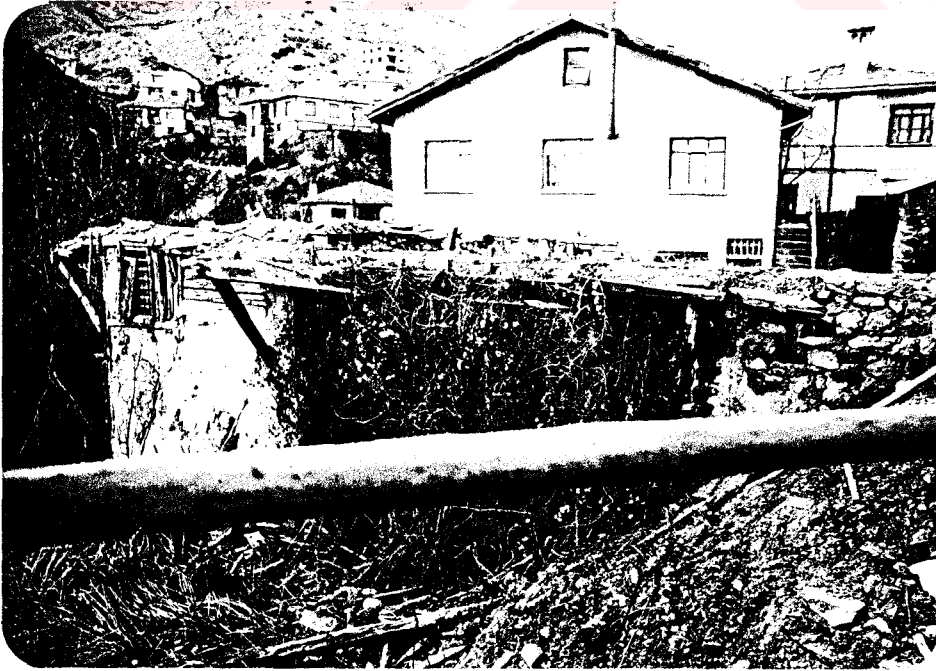

Foto. 303- Sit alanı içinde,
geleneksel dokuya aykırı
yeni yapılar.

Foto. 304- Geleneksel doku-
ya aykırı yeni yapı, Yenice
Mahallesi.

Foto. 305- Geleneksel doku-
ya aykırı yeni yapı,
Çeşme Mahallesi.

Foto. 306- Geçici dönem yapılanma şartlarının uygulandığı dönemde yapılmış yeni yapı.

Foto. 307- Aynı dönemde yapılmış yeni yapı.

Foto. 308- Geleneksel dokuya aykırı Tekel Binası, Yenice Mah.

Foto. 309- Koruma amaçlı imar planının yürürlükte olduğu dönemde yapılmış yeni yapı.

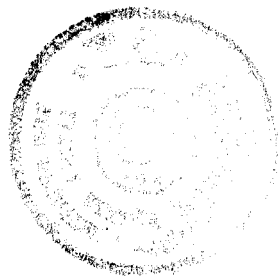

Foto .310- 84 Env. No.'lu yapı-
nın onarım öncesi durumu.

Foto. 311- Aynı yapının ona-
rım sonrasındaki durumu.

Foto. 312- 89 Env. No.'lu yapı-
nın onarım öncesi durumu.

Foto. 313- 89 Env. No.'lu yapı-
nın onarım sonrası durumu.

Foto. 314- 59 Env. No'lu Ev, manzara cephesi, 1967 (ODTU. Mim. Fak. Foto. Arşivi).

Foto. 315- Aynı yapının 1993
yılındaki durumu.

Foto. 316- Tescilli yapıya yapılan
restorasyon uygulaması.

Foto. 317- 75 Env. No'lu
Yapı, kuzey cephe, 1993.

Foto. 318- Aynı yapının giriş
(batı) cephesi (Hükümet Cad.).

Foto. 319- Aynı yapının res-
torasyon sonrası, 1995.

Foto. 320- Tüccarlar Evi,
onarım öncesi, 1993.

Foto. 321-Tüccarlar Evi,
onarım sonrası, 1995

Foto. 322- Tescilli olmayan
yapılardan biri, GÖKSAN
Binası, onarım öncesi.

Foto. 323- Aynı binanın
onarım sonrası (otel).

ÖZGEÇMİŞ

ADI -SOYADI: Ayten Erdem

DOĞUM YERİ VE YILI: Sinop, 1956.

ORTA ÖĞRETİM: Ümraniye Lisesi, 1968-1973.

YÜKSEK ÖĞRENİM: İDMMA, Mimarlık Fakültesi, 1974-1980.

Y.Ü., Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Anabilim Dalı,
1980-1983.

ÖĞRENİM SONRASI: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, 1982-1985.

Y.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, 1985 .

ÇALIŞMA VE YAYINLARI: - " Kula, Tarihsel Sit, Dini ve Sivil Mimarlık Örnekleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma", Y.Ü., Mim. Fak. Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi, 1983.

- Yıldız Sarayı, Çit Kasrı Restorasyonu, Öğr.Gör. N. İlhan ile birlikte, 1982-1983

- Çırağan Sarayı, Rölöve ve Restorasyon Projelerinin hazırlanması ve uygulamaya katılım, Öğr. Gör. Ş.Lemi Merey ve N. Seçkin ile birlikte, 1987.

- "Bursa, Osman Gazi-Muradiye Bölgesi, Koruma Amaçlı İmar Planı" çalışmasına katılım, Y.Ü. Restorasyon Anabilim Dalı ve Şehircilik Bölümü ortak çalışması, 1989.

- "Diyarbakır, Kaleiçi Koruma Amaçlı İmar Planı" tespit ve tescil çalışmaları, C. Binan, C. Can , F. Alioğlu ile birlikte, 1990.

RESTORASYON ANABİLİM DALI